

ដីកា

ភាសាចាស់

វិទ្យាបិដក

កង្វះវិទ្យាសាស្ត្របុរាណ

។ នមោ តស្ស ភកវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

កង្វារវិវរណ៍បុរាណ-ដីកា

កន្លាម្ភកថា

ពុទ្ធំ ធម្មញ្ញា សង្ឃន្តិ-អាទិនា យា បកាសិតា;
ភទន្តពុទ្ធយោសេន, មាតិកាដ្ឋកថា សុភា;
តស្ស ហិ លីនបទំ វិ-កាសនកោយមារម្ភោ។

កន្លាម្ភកថាវណ្ណនា

វិប្បសន្នេនាតិ វិវិធម្បសន្នេន។ កថំ? “ឥតិបិ សោ...បេ... ពុទ្ធា ភកវា,
ស្វាគ្គាតោ...បេ... វិញ្ញាហិ, សុប្បដិបន្នោ...បេ... លោកស្ស” តិ (អ. និ. ៥.១០)
ឯវមាទិនា។ “ចេតសា” តិ វុត្តត្ថា តីសុ វន្តនាសុ ចេតោវន្តនា អធិប្បតា។
តន្តិទ្ធតាទិវសេន កាយាទីហិ បណាមករណំ វន្តនា, គុណាវសេន មនសាបិ
តថាវ ករណំ មាណំ, បច្ចយប្បដិបត្តិយាទីហិ បូជាករណំ បូជា, បច្ចយាទីនំ
អភិសង្ករណំ សក្កច្ច ករណំ សក្ការោ, តេសំ។ ភាជនន្តិ អាធារោ, អធិករណំ
វា។

ថេរោ មហាកស្សចាទយោ, តេសំ វំសោតិ ថេរវំសោ,
អាគមាធិកមសម្បទាយ តស្ស វំសស្ស បទីបក្ខតាតិ ថេរវំសប្បទីថា, តេសំ
ថេរវំសប្បទីថានំ។ អសំហ៊រត្តា ជិវានំ។ វិនយក្កមេតិ វិនយបិដកេ,
អារម្មានុបវចនមេតំ។ សុត្តានិធម្មេសុបិ តេ ជិវា ឯវ។ “ពុទ្ធំ ធម្មញ្ញា សង្ឃញ្ញា
បុញ្ញចរិយសីហានញ្ញា” តិ អវត្វា កស្មា វិសុំ វុត្តន្តិ ចេ?
បយោជនវិសេសនស្សនត្ថំ។ វុត្តត្ថយស្ស ហិ បណាមករណាស្ស

អន្តរាយនិវាណំ បយោជនំ អត្ថនោ និស្សយភូតានំ អាចរិយានំ
បណាមករណាស្ស ឧបការញ្ញតាទស្សនំ។ តេន ពុទ្ធា ធម្មញ្ញ សង្ឃញ្ញ វន្តិកា,
ច-សន្តេន បុញ្ញចរិយសីហានញ្ញ នមោ កត្វាតិ យោជនា។ អថ វា “វន្តិកា” តិ
ចេតោវន្តនំ ទស្សត្វា តតោ “នមោ កត្វា” តិ វាចាវន្តនា, “កតញ្ញលី” តិ
កាយវន្តនាបិ ទស្សិតាតិ យោជេតព្ពំ។

ឥនានិ អភិធានប្បយោជនំ ទស្សតុំ “ចាមោក្ខ” តិ អាទិមាហ។ តត
ចាមោក្ខត្ថិ បធានំ។ សីលញ្ញា សព្ពេសំ កុសលធម្មានំ បធានំ អាទិការតោ។
យថា ច សត្តានំ ខន្ធភោជ្ឈលេយ្យបេយ្យវសេន ចតុត្ថិជោបិ អាហារោ មុខេន
បរិសិទ្ធា អង្គមង្គានិ ជរតិ, ឯវំ យោគិនោបិ ចាតុក្ខមកំ កុសលំ សីលមុខេន
បរិសិទ្ធា អត្ថសិទ្ធិ សម្មាទេតិ។ តេន វុត្ថំ “មុខ” តិ អាទិ។ អថ វា មុខត្ថិ ឧចាយោ,
តេន មោក្ខប្បវេសាយ និព្វានសច្ចិកិរិយាយ មុខំ ឧចាយោតិ អត្ថោ។
មហេសីនា យំ ចាតិមោក្ខំ បកាសិតត្ថិ សម្ពន្ធា។ មហាន្តេ សីលាទិក្ខន្ធល ឯសិ
គវេសីតិ មហេសី។

សូរតេន និវាតេនាតិ “តត្ថ កតមំ សោរជ្ជំ? យោ កាយិកោ
អរិទិក្កមោ” តិ អាទិនា (ធម. ស. ១៣៤៩) សូរតេន, នីចវុត្ថិនា មានុទ្ធច្វវសេន
អត្តានំ អនុក្ខិបនភាវេន និវាតេន។ វិនយាចារយុត្តេន ចារិត្តវារិត្តហិ យុត្តេន។
“សោណត្ថេវេន យាចិតោ” តិ អវត្វា “សូរតេនា” តិ អាទិ កស្មា វុត្ថំ, កី
ទុស្សីលេន វា ទុដ្ឋេន វា អលដ្ឋិនា វា យាចិតេន វណ្ណានា កាតុំ ន វដ្ឋតិ តិ ចេ? ន ន
វដ្ឋតិ។ ចេរស្ស វចនំ បដិក្ខិបិតុំ ន សក្កា, ឯវុបគុណោ ចេរោវ, យាចនវសេន
កត្តញ្ញោ អាទរេនាតិ ទស្សតុំ វុត្ថំ។

នាមេនាតិ អត្ថនោ គុណានាមេន។ សទ្ទលក្ខណសុភតោ, វិនិច្ឆយសុភតោ,
វិញ្ញេយ្យសុភតោ ច សុភំ។

កន្លែងម្នាក់ដាវឆ្នោត និងជិតា។

និទានវណ្ណា

“អារីកតា ហ៊ីស្ស ដាសុ ហោតិ, តត្ថាយស្មន្តេ បុច្ឆាមិ... បេ... តុណ្ហី, ឯវមេតំ ធារយាមី” តិ វត្វា “ឧទ្ទិដ្ឋំ ខោ អាយស្មន្តោ និទានំ” តិ អារិកតា នយេន វុត្តំ។ ឯត្រូវ យាវតតិយានុសាវនកថាវសានេ អថ ខោ ឧទ្ទេសកាលេ “អារីកតា ហ៊ីស្ស ដាសុ ហោតិ” តិ វត្វា “ឧទ្ទិដ្ឋំ ខោ អាយស្មន្តោ និទានំ។ តត្ថាយស្មន្តេ បុច្ឆាមី” តិ អារិកតា នយេន អាគតំ។ ឧបាសថក្ខន្ធកេបិ ឯវមេវ អាគតំ។ តត្ថ បុព្វេ វុត្តំ បច្ឆា អាគតសុត្ថេន វិវុជ្ឈតិ។ តស្មា យថា ន វិវុជ្ឈតិ, តថា ឧបបរិក្ខត្វា គហេតព្ភំ។ ឯវំ ន វិវុជ្ឈតិ តិ ឯកេ។ កថំ? “អារីកតា ហ៊ីស្ស ដាសុ ហោតិ” តិ វត្វា “ឧទ្ទិដ្ឋំ ខោ អាយស្មន្តោ និទានំ។ តត្ថាយស្មន្តេ បុច្ឆាមី” តិ អារិកតា សុឧទ្ទិដ្ឋំ ហោតិ តិ ឯតំ ឧទ្ទេសលក្ខណំ ឥធាបិ ខន្ធកេបិ វុត្តត្តា។ តស្មា “ដាសុ ហោតិ” តិ វត្វា “តត្ថាយស្មន្តេ បុច្ឆាមី” តិ វុត្តជ្ជានេ អវុត្តម្បិ អានេត្វា គហេតព្ភំ។ កស្មា? ឥធន និទានំ ន ធស្សិតំ, ឧទ្ទេសោ ឧទ្ទេសកាលេ ឧទ្ទិសិតព្ពលក្ខណស្ស តត្ថ វុត្តត្តា។ អបិច “និទានុទ្ទេសោ” តិ បទំ ឧទ្ទិវត្វា និទានុទ្ទេសំ ធស្សេតុកាមាបិ “សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ខេព្វ... បេ... អារីកតា ហ៊ីស្ស ដាសុ ហោតិ” តិ ចាបវសេន អាគតំ និទានំ និដ្ឋាបេត្វា ឧបរិ អដ្ឋកថាវសេន យោជេតព្ភំ ចាឡិ ឥធន យោជេត្វា “តត្ថាយស្មន្តេ បុច្ឆាមី... បេ... ធារយាមី” តិ និទានចាឡិ បរិបុណ្ណំ កត្វា បុន “តត្ថ និទានុទ្ទេសោ” តិ ឧទ្ធដបធនវសេន សង្ខេបតោ និទានុទ្ទេសលក្ខណំ ធស្សេតុ “ឯវមេតំ ធារយាមី” តិ វត្វា “ឧទ្ទិដ្ឋំ ខោ អាយស្មន្តោ និទានំ” តិ អារិក វុត្តំ, តស្មា ឯវំ ឧបរិ ច ខន្ធកេ ច, អថ ខោ ឧទ្ទេសកាលេ “អារីកតា ហ៊ីស្ស ដាសុ ហោតិ” តិ វត្វា “ឧទ្ទិដ្ឋំ

ខោ អាយស្ក្លែន ជំនាន់។ តត្ថាយស្ក្លែន បុត្រាមី" តិអាទិ ជំនាន់ឌូស្កាវ ទស្ស័តោ,
ន ជំនាន់។

សវណាត្ថិវចនន្តិ ឯត្ថ សង្ឃនវកតវេន វុត្ថំ អយុត្តន្តិ ចេ? យុត្តមេវ។
“ចាតិមោក្ខុទ្ទេសកេន ឯវំ វុត្តព្ព”ន្តិ ភគវតា វុត្តត្ថា ភគវតោវ អាណាត្ថិ, ន
ឧទ្ទេសកស្ស។ ឥធន វកតវសេន វុត្តំ។ យេវេហិ បន ឧទ្ទិសិតុំ លភតីតិ
ទស្សនត្ថំ “យេវេហិ ចាតិមោក្ខុ”ន្តិ វុត្តំ។ ឥមិណ សុត្តេន វកតវេន លភតីតិ
ចេ? តំ ទស្សេតុំ “យោ តត្ថ ភិក្ខុ” តិអាទិ វុត្តំ។

យថា ចតុវគ្គេន ឋបេត្វា ឧបសម្មទាបវារណាអញ្ញានិ សព្វំ សង្ឃកម្ម
កាតុំ វុដ្ឋតិ, ឯវំ “អតិវេករីសតិវគ្គេន ឥមំ នាម កម្មំ កាតព្វ”ន្តិ អវត្វា
អតិវេកវចនត្ថា អញ្ញំ អត្ថំ សូចេតិ, កី តន្តិ “ចតុវគ្គាទិណ” តិអាទិ។ តញ្ញំ តេហិ
ឯវំ សិទ្ធិ។ កេ? ចតុវគ្គេន ឧបសម្មទាបវារណា... យេ... វីសតិវគ្គេន ន កិញ្ញំ
សង្ឃកម្មំ កាតុំ ន វុដ្ឋតីតិ។ ឯត្ថ “ទសវគ្គេន អញ្ញនកម្មមត្ថំ ឋបេត្វា” តិ
វេន្តេន ចតុបញ្ញវគ្គេន ករណីយានិបិ ទសវគ្គេន កាតុំ អនុញ្ញាតានិ។ តស្មា
អតិវេកេន វុដ្ឋតីតិ ជីបិតំ, “ឋបេត្វា” តិ វេនេន ឧនតវេន ន វុដ្ឋតីតិ ជីបិតមេវ។
តស្មា ន វុត្តព្ពំ អតិវេករីសតិវគ្គាតិ ចេ? វុត្តព្ពមេវ។ ចតុបញ្ញវគ្គេន កត្តព្ពំ
ធនត្ថអដ្ឋនវវគ្គេន កាតព្វន្តិ ច, ទសវគ្គេន កាតព្វំ ឯកាទសទ្វាទស... យេ...
ឯក្ខនវីសតិវគ្គេន កាតព្វន្តិ ច ជីបិតំ។ ឧនតវេន ន វុដ្ឋតីតិ ជីបិតំ ចាកជតោ។
សព្វប្បការេន បន អតិវេករីសតិអនតិវេករីសតិវគ្គ វុត្តេបិ ជីបិតំ ហោតីតិ
វជិវពុទ្ធិត្ថេន លិខិតំ។ ឥតោ បដ្ឋាយ “លិខិត” ន្តិ វុត្តេ វជិវពុទ្ធិត្ថេនាតិ
គហេតព្ពំ។

សេ អនុចោសយេបិ វុដ្ឋេយ្យ, “ឧចោសេ ករេយ្យ” តិ ន វុដ្ឋេយ្យ, យស្មា
អនុចោសយេ កាតុំ ន វុដ្ឋតិ, តស្មា “អដ្ឋុចោសយោ” តិ វត្វា បុន “ឧចោសេ

ករយ្យា" តិ វុត្តំ។ "បដិមកត្តិកបុណ្ណាមា ឯវា" តិ អវជារណំ តតោ បរំ
បវារណាធិវសស្ស នត្តិតាយ កតំ។ ឧទ្ទំ បកតិឧចោសថេ វុត្តន
បកតិចារិត្តន សទ្ធិ ឥធម្មំ។

"និមិត្តន និមិត្តំ សម្ពុទ្ធិត្វា" តិ ន វុត្តព្វំ "តិវិជសម្បត្តិយុត្តា" តិ វុត្តត្ថាតិ ថេ?
វុត្តព្វមេវ។ កស្មា? តិវិជសម្បត្តិ នាម និមិត្តសម្បត្តិ, បរិសាសម្បត្តិ,
កម្មវាចាសម្បត្តិ តិ អាធិ វត្វា "និមិត្តសម្បត្តិ នាម បព្ពតនិមិត្តំ,
ចាសាណានិមិត្ត" តិ អាធិ វុត្តំ, ន និមិត្តន និមិត្តសម្ពុទ្ធនំ វុត្តំ។ អបិច
"តិវិជសម្បត្តិយុត្តា" តិ សម្បយោគផ្ដេសុ ធស្សេត្វា បុន តមេវ បហានផ្ដេសុ
ធស្សេតុំ "និមិត្តន និមិត្តំ សម្ពុទ្ធិត្វា" តិ វុត្តំ។ នធិសមុទ្ធជាតស្សវេសុ
សម្មតសីមាតោ កម្មានិ នវិបដ្ឋន្តិ ឧទកុក្ខបសីមត្ថាតិ "វិបត្តិសីមាយោ
នាមា" តិ កស្មា វុត្តាតិ ថេ? សេសលក្ខណានិ សម្បាទេត្វា នធិយំ សីមាយ
ពាទ្ធាយ ឧទកបរិយន្តំ កត្វា សីមាគតត្ថា បុន តំ នធិ អន្តោ កត្វា តទ្យាកេ
កតេ សថេ តស្សា សីមាយ កម្ពំ កាតុំ វុត្តេយ្យ, សីមាតោ កម្មានិ នវិបដ្ឋេយ្យំ។
យស្មា បន ឯវំ កាតុំ ន វុត្តតិ, តស្មា "ឧទកុក្ខបសីមត្ថា" តិ វុត្តំ អការណំ។

វិសតិវុត្តករណីយត្ថា សង្ឃកម្មស្ស កម្មារហេន សទ្ធិ ឯកវិសតិ ភិក្ខុ
និសីទិតុំ ន សក្កោន្តិ" តិ វុត្តំ, សុខនិសង្ការសេន និសីទិតុន្តិ អធិប្បាយោ។
"បរិមណ្ឌលាការេន និសីទិតុ" តិ អដ្ឋកថាយំ វុត្តំ។ តិយោជនំ អតិក្កមិត្វាតិ
មជ្ឈេ វត្វា ទិយឡំ កត្វា តិយោជនំ។ កោណាតោ ហិ កោណំ តិយោជនំ
អតិក្កាមេតិ, អាបត្តិព្វា អាបដ្ឋតិ, សីមា ថ អសីមា ហោតិ។ កិត្តេត្វាតិ
និមិត្តានិ សម្បន្នានិបិ អញ្ញមញ្ញនាមវិបរិយាយេន, អនិមិត្តានំ នាមេហិ ថ
កិត្តេត្វាតិ អត្ថោ។

រាសីកត់ បំសុបិ រុក្ខេសុ ជាតេសុ សុទ្ធបំសុបព្ពតោ ហោតិ។
គុឡបិណ្ឌាបរិមាណោ ជ្វលតាយ, ន តុលគណនាយ។ ភូមិយំ បតិដ្ឋិតោ"តិ
ឥមិណ កុដសរាវាទីសុ រោបិតំ បដិក្ខិបតិ, តតោ អបនេត្វា បន តផ្ចលាម្បិ
ភូមិយំ រោបិតោ វដ្តតិ។ នវមូលសាខានិគ្គមនំ បន អការណំ។ ខន្ធនិទ្ធិត្វា
រោបិតេ បន ឯតំ យុដ្ឋតិ។ សូចិទណ្ឌាកប្បមាណោ កនិដ្ឋង្គលិបរិមាណាមត្តោ។
"អដ្ឋង្គុលុព្ពេជោ"តិ ឥមិណ ឧព្ពេជោ បរិច្ឆិន្នោ ហោតិ, "គោវិសាលាមត្តោ"តិ
ឥមិណ បរិណាហោ។ "ឯវំ សន្តេបិ គោវិសាលាបរិណាហោ បរិច្ឆេទោ នត្ថិ,
តស្មា ខុទ្ទកោបិ មហាជ្ជោបិ វដ្តតិ ឯវាតិ វទន្តិ។

ជាតស្សរេ បរិបុណ្ណាមេវ ឧទកំ និមិត្តបកំ ទិស្វា អបរិបុណ្ណំ អន្តរា បិតិភូតំ
"ជាតស្សរេ សម្មតា"តិ វុត្តំ វិបត្តិ ន អាបជ្ជតីតិ "នទិយា សម្មតា, សមុទ្ធ
សម្មតា, ជាតស្សរេ សម្មតា"តិ ឯត្ថាបិ លោភី ន គហិតា។ ពទ្ធសីមំ វា
នទិសមុទ្ធជាតស្សរេ វា អនោក្កមិត្វាតិ ឯត្ថាបិ "នទិយា វា, ភិក្ខុវេ, សមុទ្ធ វា
ជាតស្សរេ វា"តិ (មហាវ. ១៤៧) ឯត្ថាបិ ន គហិតា។ តស្មា លោភី ន
អពទ្ធសីមាតិ ចេ? អពទ្ធសីមាវ។ "យោបិ នទី វា សមុទ្ធិ វា ភិទ្ធិត្វា និក្ខន្ធឧទកេន
កតោ សោព្ពោ ឯតំ លក្ខណំ ចាបុណាតិ, អយម្បិ ជាតស្សរោយេវា"តិ (កដ្ឋា.
អដ្ឋ. និទានវណ្ណនា) វុត្តត្ថា ជាតស្សរគ្គហណេន គហិតាតិ តត្ថ តត្ថ អវុត្តា។
"យាវតិកា តស្មី កាមខេត្ត"តិ វុត្តត្ថា អញ្ញម្បិ កាមំ អន្តោ កត្វា
សមាទសំវាសកសីមាសម្ពន្ធនកាលេ តស្មី កាមេ ភិក្ខុ អាគច្ឆន្ត វា មា វា,
វដ្តតិ។ អវិប្បវាសសីមាសម្ពន្ធនកាលេ អាគច្ឆន្តមេវ។

អគមនបថេសូតិ ឯត្ថ ឯកទិវសេន គន្ធា បច្ឆាគន្តំ អសក្កុណោយ្យជ្ជានេតិ
វទន្តិ, ពទ្ធសីមាការំ បដិក្ខិបិត្វាតិ អត្តោ។

“សមន្តា ឧទកុក្ខោ” តិ វុត្តត្តា សព្វធិសាសុ គហេតព្ភមេវាតិ ចេ? យតោ
លព្ភតិ, តតោ គហេតព្ភោ “យស្មី បទេសេ បកតិវិចិយោ ឌីត្តវិទ្យា សណ្ឋាហន្តិ,
តតោ បជ្ជាយ កប្បិយភូមិ, តត្ថ វត្ថា ឧចោសថាធិកម្មំ កាតុំ វដ្តតិ” តិ វុត្តត្តា។
អនុពន្លោ អឡមាសោ អនុឡមាសោ, អឡមាសស្ស វា អនុ។ យោ បន កេនចិ
អន្តមសោ តិវច្ឆានេនចិ ខណ្ឌិត្យា អកតោតិ អធិប្បាយោ។

“អញ្ញំ តត្ថកំយេវ បរិច្ឆេទំ អនតិក្កមិត្យា វិតោបិ កម្មំ កោបេតិ” តិ វុត្តត្តា
អតិក្កមិត្យា វិតោ ន កោបេតិ តិ ធិបិ តមេវ ហោតិ តិ ឧបតិស្សត្ថេវេ, តំ បន
“ទ្វិន្ទ ឧទកុក្ខោនំ អន្តរេ អញ្ញោ ឯកោ ឧទកុក្ខោចា ឧបចារត្ថាយ
វេបេតព្ភោ” តិ វេនេន វិវុដ្ឋតិ។ សមន្តាសាធិកាយញ្ញំ “អញ្ញំ តត្ថកំយេវា” តិ
បទំ នត្ថិ។ តស្មា តស្សធិប្បាយោ បរិយេសិតព្ភោ។ អន្លោឧទកុក្ខបសីមាយ
ឧបចារត្ថាយ វេបិ តំ ឧទកុក្ខបបរិច្ឆេទំ អនតិក្កមិត្យាតិ អត្ថោ គហេតព្ភោ។
យេវេន អញ្ញោថា បបញ្ចិត្យា លិខិតំ។

“សភាគវត្ថុនាលហុកាបត្តិ” ន្ទិ វុត្តត្តា សភាគសង្ឃធិសេសំ អាហេចេតុ
វដ្តតិ តិ ចេ? ន វដ្តតិ ទេសនាកាមិនី សន្ធាយ ឥធ វុត្តត្តា។ តស្មា ឯវ
សមុច្ចយក្ខន្ធកេ “សភាគសង្ឃធិសេសំ អាបន្នស្ស បន សន្តិកេ អាវិកាតុំ ន
វដ្តតិ។ សចេ អាវិកេវេតិ, អាបត្តិ អាវិកតា ហោតិ, ទុក្ខជា បន ន មុច្ចតិ” តិ
(ចូឡវ. អដ្ឋ. ១០២) វុត្តំ។ យថា សង្ឃេន “សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ... បេ...
បដិករិស្សតិ” តិ វត្ថា ឧចោសថំ កាតុំ លភតិ, ឯវំ តិថិ ធិបិ អញ្ញំ សុទ្ធិ
បស្សិត្យា “បដិករិស្សមា” តិ វត្ថា ឧចោសថំ កាតុំ វដ្តតិ។ ឯកេនាបិ “បរិសុទ្ធិ
លភិត្យា បដិករិស្សមិ” តិ អាភោគំ កត្យា ឧចោសថំ កាតុំ វដ្តតិ តិ។
អដ្ឋកថាយម្បិ “សាមន្តោភិក្ខុ ឯវមស្ស វេនិយោតិ ឯត្ថ សភាកោ ឯវ វត្ថព្ភោ។
វិសភាគស្ស ថា វុច្ឆមានេ ភណ្ឌានកលហាសង្ឃភេទាធិនិបិ ហោន្តិ, តស្មា តស្ស

អវត្តា ឥតោ វុដ្ឋហិត្វា បដិករិស្សមី" តិ អាភោគំ កត្វា ឧបោសថោ
កាតញ្ចោតិ អនុកដ្ឋកថាយំ វុត្ត" ត្ថិ វត្តា តស្ស អប្បដិក្ខិត្តា វុដ្ឋតិ តិ
ធីបិតមេវ។ "យទា អញ្ញំ សុទ្ធិំ ភិក្ខុំ អនាបត្តិកំ បស្សិស្សតិ, តទា តស្ស
សន្តិកេ" តិ វុត្តត្តាលហុកស្សេវ អនុញ្ញាតត្តា សមុច្ឆយក្ខន្ធកេ វុត្តត្តា
សភាគសង្ឃាធិសេសំ បនព្វាត្តិយា អាហារេត្វា ឧបោសថំ កាតុំ ន វុដ្ឋតិ។

នេវព្រាហ្មា បន "តិវច្ឆានគតោ" តិ បទំ ឋបេត្វា យេន កេនជិ បទេន
អសង្កហិតាបិ ឥមិនា សង្កហិតាតិ ទស្សនត្ថំ "យស្ស ឧបសម្មទា បដិក្ខិត្តា" តិ
វុត្តំ។

"ចាតុមាសិនិយំ បន បវារីតានំ សន្តិកេ អនុបគតេន វា ធិន្ទវស្សេន វា
វុដ្ឋវស្សេន វា" តិ អវត្តា "អនុបគតេន វា ធិន្ទវស្សេន វា" តិ ឯត្តកមេវ វុត្តំ។
វុដ្ឋវស្សោ បន តស្មី កាលេ អនុបគតត្តា "អនុបគតោ" តិ សង្ឃំ គតោតិ។
សញ្ញាយ វុដ្ឋិតាយ សព្វេ វុដ្ឋហិត្វា គតេ សន្និចាតេតុំ ន សក្កា, ឯកេច្ឆ
សន្និចាតេត្វា ចារិសុទ្ធិំ អាហារេតុំ វុដ្ឋតិ តិ វុទ្ធិន្ទំ កស្មា? ព្រាត្តិ ឋបេត្វា
កត្តព្ភសង្ឃកម្មាភារា វុត្តំ ន ហោតិ តិ។ បវារណាយបិ ឯសេវ នយោ។
អយញ្ចេត្ត វិសេសោ - សេច បុរិមិកាយ ឧបគតេហិ បច្ឆិមិកាយ ឧបគតា
ថោកតរា ចេវ ហោន្តិ សមសមា ច, សង្ឃបវារណាយ ច គណំ បូរេន្តិ,
សង្ឃបវារណាវសេន ព្រាត្តិ ឋបេតត្តាតិ។ "ឯកោវ ភិក្ខុ ហោតិ... បេ... អញ្ជេសំ
អនាគតភារំ ព្រាត្វា" តិ វុត្តត្តា អធិដ្ឋានុបោសថំ សីមំ បរិសិទ្ធា កាតុំ ន
សក្កាតិ វុទ្ធិន្ទំ។

"កី សង្ឃស្ស បុព្វកិច្ច" ត្ថិ ឥទំ ន ព្រាត្តិ ឋបេត្វា វុត្តព្ភំ។ តញ្ចា ព្រាត្តិ តោ
បុរេតរមេវ ករិយតិ។ តស្មា "សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ, កី សង្ឃស្ស បុព្វកិច្ច,
យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្ល" ត្ថិ វុត្តព្ភំ សិយាតិ។ តថាបិ ន វុត្តព្ភំ។ ន ហិ តំ ព្រាត្តិយា

អន្លោ ក៏រយតីតិ។ ឯវំ សន្តេ នេតំ វត្តព្ពន្ធិ អាបជ្ជតិ បយោជនាភាវាតិ ចេ? ន,
យថាគតជ្ជានេ ឯវំ វត្តព្ពន្ធា, បរបទាបេក្ខតាយាតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឥទំ បុព្ពកិច្ចំ
អកត្វា ឧចោសថកម្មំ ករោន្តោ សង្ឃោ, បុគ្គលោ វា បឋមនក្ខត្តាតិក្កមេ
អាបជ្ជតិ។ តស្មីញ្ញំ ខេត្ត អតិក្កន្តេ សម្មជ្ជនាទិករណោ អាបត្តិមោក្ខោ ន
ហោតិ ឧចោសថកម្មតោ បុព្ពេ កត្តព្ពកម្មាករណាបច្ចយត្តា តស្សា
អាបត្តិយា។ ន សា កម្មបរិយោសាធាបេក្ខា ឯត្ថាគតសម្បជានមុសាវាធាបត្តិ
រិយ, តស្មា ចាតិមោក្ខុទ្ធសកោ ភិក្ខុ “ចារិសុទ្ធិ អាយស្មន្តោ អាហោចេថា” តិ
វត្តកាមោ បឋមមេវ ចារិសុទ្ធាចារិសុទ្ធិបច្ចយំ បុព្ពកិច្ចំ សរាបេតិ។ តញ្ញំ កតំ
ចារិសុទ្ធិបច្ចយោ ហោតិ, អកតំ អចារិសុទ្ធិបច្ចយោ។ តេនេវ
ឧភយាបេក្ខាធិប្បាយេន កតំ, ន កតន្តិ អវត្វា “កី សង្ឃស្ស
បុព្ពកិច្ច” មិច្ឆេវាហ។ តត្ថ អកតបក្ខេ តាវ ចារិសុទ្ធិអាហោចនក្កមនិទស្សនត្ថំ
បរតោ “យស្ស សិយា អាបត្តិ, សោ អាវិករេយ្យ” តិ ច, កតបក្ខេ “អសន្តិយា
អាបត្តិយា តុណ្ហំ ភវិតព្ព” តិ ច វត្តតិ។

“សព្ពន្ធិមេន បរិច្ឆេទេន ចត្វាហិ ភិក្ខុហិ សន្និបតិក្ខា” តិ ច,
“ឧចោសថករណាត្ថំ សន្និបតិកេ សង្ឃេ ពហិ... បេ... អនេន្តេន ធម្មោ ធាតព្ពោ” តិ
ច វទន្តិ។ អសន្និបតិកេបិ បន វដ្ឋតិ។ ឥទញ្ញំ ធន្តធានសមយទស្សនត្ថំ វុត្តំ។
ឧចោសថករណាត្ថំ សន្និបតិកេ សង្ឃេ ពហិ ឧចោសថំ កត្វា អាគតស្ស
កត្តព្ពាការទស្សនត្តព្ពា វុត្តំ។ បធានយរវាសិនោ បធានយរំ បរិសិទ្ធកាមា
អត្តនោ សភាគភិក្ខុនំ ធន្តំ ទត្វា សចេ សង្ឃោ សន្និបតតិ, “មយ្ហំ ធម្មោ
អាហោចេតព្ពោ” តិ វត្វា បធានយរំ បរិសន្និ។ អយំ សីហឡដីបេ បយោកោ។
អាហោចេន្តេន បន សន្និបតិកេ អាហោចេតព្ពំ។ បញ្ចសុ ភិក្ខុសុ ឯកស្មី វិហារេ
វសន្តេសុ ឯកស្ស ធន្តចារិសុទ្ធិ អាហារិត្វា ចតុន្នំ ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិតុំ
អនុញ្ញាតត្តា សន្និបតិកេ ធម្មោ គហេតព្ពោ អាហោចេតព្ពោតិ វចនំ និវត្តកំ

វិយ។ “ថេយ្យសំវាសកោ បដិជានាតីតិ (មហាវ. ១៦៥) វចនតោ សាមណោនេ អាហាជាបិ វដ្តតិ។ កម្មំ ន កោបេតី” តិ ច, “សថេ បុព្ពេ ធន្នំ ទត្វា ពហិសីមាគតោ បុន បរិសតិ, បច្ឆា ធន្នគ្គហណកិច្ចំ នត្ថិ, តស្ស បយោគោ សីមាសម្មតិវសេន វេទិតញ្ញា” តិ ច “ធន្នទានេ តិក្ខុត្ថំ វចនេ ឥទំ បយោជនំ - បឋមំ សមគ្គការំ, ទុតិយំ បច្ឆា វិជាតព្ពការំ, តតិយំ ធន្នហារកស្ស ទុក្ខដមោចនំ ធិបេតី” តិ (វជិរ. ដ. មហាវគ្គ ១៦៤) ច លិខិតំ។ **ពិឡារសផ្លូលីកា** ពន្យា ហោតិ អន្តោគហោ ឯវ សម្បយោជនត្តា, យថា សា ន កត្តចិ គច្ឆតិ, តថា សាបិ ន កត្តចិ គច្ឆតីតិ អធិប្បាយោ។ ឥតថា វិសេសនំ និរត្តកំ ហោតីតិ អាចរិយេន គហិតំ។

“ន ហិ តំ អកត្វា ឧចាសថំ កាតុំ វដ្តតី” តិ បុព្ពេ ទស្សិតត្តា “ឥទម្បិ ហិ ឧភយ” តិ កស្មា វុត្តន្តិ ចេ? សេសានិ ថេវេន អាណាត្តន កាតព្វានិ ទស្សិតានិ, ឥមេ បន ទ្វេ ថេវេន វា ចាតិមោក្ខុទ្ទេសកេន វា ញត្តិជ្ជបនកេន វា យេន វា តេន វា កាតព្វានីតិ ច, សម្មជ្ជនាធិនិ តត្ថ តត្ថ តាទិសានិ បយោជនានិ និច្ឆាទេន្តិ, ឥមេ បន ទ្វេ តត្ថ តត្ថ ន កិញ្ចិ កម្មំ សាដេន្តិ, តស្មា “កី ឥមិនា” តិ អវត្វា កាតព្វមេវាតិ ទស្សេតុញ្ច “ឥទម្បិ ហិ ឧភយ” តិ អាទិ វុត្តំ។ “អាយស្មន្តានំ ចាទេ វន្តតី” តិ គណាវសេន វត្វា បុគ្គលវសេន ន វុត្តំ តេន អាហោចតព្ពស្ស អញ្ញស្ស អភាវា។

សង្ឃស្ស ឧទ្ទិដ្ឋំ ហោតីតិ សង្ឃេន ឧទ្ទិដ្ឋំ ហោតីតិ អត្តោ។ **សមគ្គស្ស ហិ សង្ឃស្ស** តិ ឯត្ថ សមគ្គការវស្ស កាយសាមគ្គិការវណត្តា នត្ថិ ទោសោតិ ចេ? តំ ន, ឧទ្ទេសេបិ សវនេបិ សមគ្គការវស្ស ឥច្ឆិតព្ពត្តា។ “សុណាតុ មេ, ភន្តេ” តិ ហិ ឥមិនា ចិត្តសាមគ្គី ធិបេតិ សវនេ សព្វេហិ ឯកិក្ខតការតោ។

សព្វាចារ្យ អាបត្តិ អាបដ្ឋតិ ឯត្ថ អនាធិយវសេន អាបដ្ឋន្តោ ឯវ អលដ្ឋិ
ហោតិ, ន ឥតរោតិ។ អាបត្តិ បរិគ្គហតិ ឯត្ថ លដ្ឋាយ បរិគ្គហន្តោ អលដ្ឋិ ន
ហោតិ, ‘កី ឥមិនា’តិ អនាធិយវសេន បរិគ្គហន្តោ ហោតិ”តិ ច លិខិតំ។

“សត្តន្ធិ អាបត្តិក្ខន្ធាន”ន្តិ ន វត្ថុតំ, “ធន្ត”ន្តិ វត្ថុតំ ឬ? សត្តន្ធិមេវាតិ វត្ថុតំ។
ចារាជិកាបត្តិ អាបន្តោ ហិ សចេ អត្តនោ សាបត្តិកការំ បកាសេតិ, សង្ឃស្ស
ច ឧបោសថោ សម្បជ្ជតិ, តស្ស ច គិហិការេន វា សាមណេរការេន វា សុទ្ធិ
ហោតិ តិ។

ឯកច្ឆេ អាចរិយា នាម ធម្មការិកោ កិរ អាចរិយោ។ កស្មា ឯវ វត្ថុតំ ឬ?
យាវតតិយានុសាវនា នាម តិក្ខត្ថំ វចនំ។ តថា ចាថេ អនាគតត្តា កេវលំ
“យាវតតិយំ អនុសាវិត”ន្តិ បទមេវ ទិស្វា “យស្ស សិយា អាបត្តិ, សោ
អាវិករេយ្យា”តិ ឥទំ “សចេ អាបត្តិ អាបន្តោ, អាវិករោថា”តិ ឥមមត្តំ ធិបេតិ។
“អសន្តិយា អាបត្តិយា តុណ្ហិ ភវិតព្ព”ន្តិ ឥទម្បិ តមេវត្តំ ធិបេតិ។ “តុណ្ហិការេន
ខោ បនាយស្មន្តេ បរិសុទ្ធាតិ វេទិស្សមី”តិ ឥទម្បិ តមេវាតិ ឯវមត្តំ គហេត្វា
វត្ថុតំ កិរ។

អបរេតិ អត្តទស្សិត្តោ កិរ។ ឯតំ សន្ធាយាតិ ឯត្ថ “សកិម្បិ អនុសាវិត”ន្តិ
បទស្ស វចនេន តិក្ខត្ថំ អនុសាវនា កាតត្តាតិ ឯត្ថកមេវ ធិបិតំ វិយ ទិស្សតិ។

ឥមមត្តំ សន្ធាយ វត្ថុតំ កថំ វិញ្ញាយតិ ឬ? “អយមេត្ត
អាចរិយបរម្បរាគតោ វិនិច្ឆយោ”តិ វត្ថុតំ។

“សរមាទេនា”តិ ឥមិនា សម្បជានមុសាវាទស្ស សចិត្តកត្តំ ទស្សេតិ។
សង្ឃមជ្ឈេ វាតិអាទិលក្ខណាវចនំ កិរ។ សង្ឃចោសថករណត្ថំ សង្ឃមជ្ឈេ ឬ
និសិដ្ឋោ, តស្មី សង្ឃមជ្ឈេ អាវិកាតត្តា។ គណ្តាចោសថករណត្តព្វោ

គណាមជ្ឈដ្ឋាននិស្សិត, តស៊ូ គណាមជ្ឈដ្ឋាន ឯកស្សវ សន្តិកេ បេ
 ចារិសុទ្ធិឧចាសន៍ កត្តកាមា, តស៊ូ ឯកបុគ្គល អារិកាតត្ថាតិ, ឯតេន ន
 កេវលំ សង្ឃមជ្ឈដ្ឋាន ឯវាយំ មុសាវាទោ សម្ពុតិ, អថ ខោ ឯត្ថ វុត្តលក្ខណោ
 អសតិបិ “ចារិសុទ្ធិ អាយស្មន្តោ អារោបេថា” តិអាទិវិជានេ គណាមចាសថេបិ
 សាបត្តិកោ ហុត្វា ឧចាសន៍ កត្តកាមា អនារោបេត្វា តុណ្ហិក្ខត្វា បេ
 ករោតិ, អយំ សម្មជានមុសាវាទាបត្តិ អាបជ្ជតិ ឥមស្សត្ថស្ស
 អារិករណតោ លក្ខណាវចនំ កិរេតន្តិ វុត្តន្តិ តក្កិកា។ អញ្ញថា “គណាមជ្ឈ
 វា” តិ ន វុត្តព្ពន្ធិ តេសំ អធិប្បាយោ។ អារោបេនាធិប្បាយវសេន វុត្តន្តិ អាចរិយស្ស
 តក្កោ។ អារោបេន្តោ ហិ “សង្ឃស្ស អារោបេមី” តិ អធិប្បាយេន អារិករោន្តោ
 សង្ឃមជ្ឈដ្ឋាន អារិករោតិ នាម, ឧតតោបស្សនិសិទ្ធានំ អារោបេន្តោ គណាមជ្ឈ
 អារិករោតិ នាម, “ឯកស្សវ អារោបេស្សមី” តិ អធិប្បាយេន អារិករោន្តោ
 ឯកបុគ្គល អារិករោតិ នាម។ សេចេបិ វេមតិកោ ហោតិ... បេ....
 បដិករិស្សមីតិ ឯវំ កតេ យាវ វេមតិកោ ហោតិ, តាវ សភាគាបត្តិ
 បដិគ្គហេតុំ លភតិ, អញ្ញេសញ្ញា កម្មានំ បរិសុទ្ធា នាម ហោតិ។ បុន
 និព្វេមតិកោ ហុត្វា ទេសេតព្ពំ វា ន វាតិ នេវ ចាឡិយំ, ន អជ្ជកថាយំ អត្ថិ,
 ទេសិតេ បុន ទោសោ នត្ថិ។ តថា ឥតោ វុដ្ឋហិត្វា តំ អាបត្តិ បដិករិស្សមីតិ ឯត្ថ
 ច សកលសង្ឃ សភាគាបត្តិ អាបន្នេ, វេមតិកោ ចាតិ លិខិតំ (វជិរ. ដ.
 មហាវគ្គ ១៦៩-១៧០)។

និទានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ចារាជិកកណ្តាំ

១. បឋមចារាជិកវណ្ណានា

៩៨ បន ឋត្វា សិក្ខាបទានំ កមភេទោ បកាសេតញ្ចោ។ កថំ -
 សព្វសិក្ខាបទានំ យថាសម្បុរំ ទេសនាគ្គមោ, បហានគ្គមោ, បដិបត្តិគ្គមោ,
 ឧប្បត្តិគ្គមោតិ ចតុព្វិជោ កមោលព្វតិ។ តត្ថ ភកវតា រាជគហោភិក្ខុនំ
 ចាតិមោក្ខុទ្ទេសំ អនុជានន្តេន ចាតិមោក្ខុទ្ទេសស្ស យោ ទេសនាគ្គមោ
 អនុញ្ញាតោ, តំ ទេសនាគ្គមំ អនុក្កមន្តោវ មហាកស្សចោ បឋមំ
 ចារាជិកុទ្ទេសំ បុច្ឆិ, តទនន្តរំ សង្ឃាទិសេសុទ្ទេសំ, តទនន្តរំ អនិយតុទ្ទេសំ,
 តទនន្តរំ វិត្តារុទ្ទេសំ។ តទនន្តរំ ភិក្ខុនិវិភង្គព្វា តេនេវ អនុក្កមេន បុច្ឆិ។ តតោ
 បរំ តយោ អាបត្តិក្ខន្ធន្ទេ សង្កហេតុំ វិនា គណានបរិច្ឆេទេន សេខិយធម្មេ បុច្ឆិ។
 អាបត្តិក្ខន្ធន្ទេ សភាគតោ បដ្ឋាយ បុច្ឆន្តោ វិសតិខន្ធកេ បុច្ឆិ។
 និទានុទ្ទេសន្តោគធានំ វា សរូបេន អនុទិដ្ឋានំ បុច្ឆនត្ថំ ខន្ធកេ បុច្ឆិ។ ឯតេន
 ខន្ធកេ បញ្ញត្តា បុល្លច្ចយាបិ សង្កហិតា ហោន្តិ។ បុច្ឆិតានុក្កមេនេវ អាយស្មា
 ឧចាលិត្តេរោ ព្យាកាសិ។ អយមេត្ថ ទេសនាគ្គមោ។ ឧភតោវិភង្គខន្ធកតោ បន
 ឧច្ឆិទិត្វា តទា បរិវារេវិសុំ ចាឡិ កតោ, ឥមមេវ វចនំ សន្ធាយ អដ្ឋកថាយំ វុត្តំ
 “ឯតេនេវ ឧចាយេន ខន្ធកំ បរិវារេបិ អាហេបយីសូ” តិអាទិ (ចារា. អដ្ឋ.
 ១. បឋមមហាសង្ក្ខន្ធាតិកថា)។ អបិច ចាឡិយំ “ឯតេនេវ ឧចាយេន
 ឧភតោវិភង្គ បុច្ឆិ។ បុដ្ឋោ បុដ្ឋោ អាយស្មា ឧចាលិវិស្សន្នេសី” តិ (ចូឡវ. ៤៣៩)
 ឯត្ថកមេវ វុត្តំ។ តស្មា ថេរោ ឧភតោវិភង្គ ឯវ បុច្ឆិ។ វិស្សន្នេន្តោ បន អាយស្មា
 ឧចាលិ និវរសេសំ ទស្សន្តោ ខន្ធកបរិវារេ អន្តោ កត្វា ទេសេសិ។
 គណាសង្ឃាយ កាលេ បន តទា ខន្ធកបរិវារេវិសុំ ចាឡិ កតាតិ អយមេត្ថ
 ទេសនាគ្គមោ។

យទិ ឯវំ និទានុទ្ទេសោ បឋមទេសនាតិ ថេ? ន, ឧចាសថក្ខន្ធកេ (មហាវ.
 ១៣៣) “យានិ មយា ភិក្ខុនំ សិក្ខាបទានិ បញ្ញត្តានិ, តានិ នេសំ
 ចាតិមោក្ខុទ្ទេសំ អនុជានេយ្យ” ត្ថិវចនតោ, “យស្ស សិយា អាបត្តិ” តិ (មហាវ.

១៣២) វេទនតោ ច។ អកុសលាព្យាកតានំ អាបត្តិនំ
 ធិដ្ឋធម្មសម្បរាយិកាសវដ្ឋានិយត្តា យថាភូតំ សីលសំវរកេន បរិវដ្ឋនេន
 បហាតព្ពត្តា បហានក្កមាបេត្ថ សម្ភវតិ “តាវនេវ ចត្តារិ អករណីយានិ
 អាចិត្តិតព្ពានំ” តិ វេទនតោ។ តថា “សមាធាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសូ” តិ (ម. និ.
 ៣.៧៥; វិភ. ៥០៨) វេទនតោ យថាភូតំ អាចិត្តនសិក្ខនេន បដិបត្តិក្កមាបិ
 សម្ភវតិ។ យទុទ្ទេសក្កមំ បរិយាបុណ្ហតព្ពបរិយត្តិអត្តនាបិ បដិបត្តិក្កមា,
 ឯវមិមេហិ តីហិ កមេហិ ទេសេតព្ពានមេតេសំ សិក្ខាបទានំ យថាសម្ភវំ
 ឧប្បត្តិក្កមា សម្ភវតិ។ តថា ហិ យំ យំ សាធារណំ, តំ តំ ភិក្ខុំ អារព្ព ឧប្បន្នេ ឯវ
 វត្ថុស្មី “យា បន ភិក្ខុនី ធនុសោ មេដុនំ ធម្ម” តិ អាទិនា នយេន ភិក្ខុនីនម្បិ
 បញ្ញត្តំ។ យតោ ភិក្ខុនីនំ តំ អនុប្បន្នបញ្ញត្តិ ន សិយា, តតោ អនុប្បន្នបញ្ញត្តិ
 តស្មី នត្តិ តិ (បរិ. ២០១-២០២) បរិវារវេទនំ ន វិវុដ្ឋតិ។ ឯត្តាវតា បុរិមេន
 កមត្តយេន យំ បឋមំ ទេសេតព្ពំ, តំ ចារាជិកុទ្ទេសេ បឋមុប្បន្នត្តា
 មេដុនធម្មចារាជិកំ សព្ពបឋមំ ទេសេតុកាមោ អាយស្មា ឧចាលិត្តេវេ “តត្រ
 សុទំ ភគវា វេសាលិយំ វិហារតី” តិ (ចារា. ២៣) វេសាលិយមេវ ចាបេត្វា
 វេបេសិ។

ឥទានិ សព្ពេសំ សិក្ខាបទានំ បញ្ញាបនិធានំ វេទិតព្ពំ។ កថំ? “ឯវព្វា បន,
 ភិក្ខុវេ, ឥមំ សិក្ខាបទំ ឧទ្ទិសេយ្យថា” តិ (ចារា. ៣៨, ២៣) ឯវំ
 សឧទ្ទេសអនុទ្ទេសកេនតោ ធុរិយំ។ តត្ថ ចាតិមោក្ខេ សរូបតោ អាគតា បញ្ញា
 អាបត្តិក្កន្ធា សឧទ្ទេសបញ្ញត្តិ នាម។ សាបិ ទិដា
 សបុគ្គលាបុគ្គលនិទ្ទេសកេនតោ។ តត្ថ យស្ស បញ្ញត្តិយា អន្តោ អាបត្តិយា
 សហ, វិនា វា បុគ្គលោ ធនុត្តោ, សា សបុគ្គលនិទ្ទេសា។ ឥតរា
 អបុគ្គលនិទ្ទេសា។

តត្ថ សបុគ្គលនិទ្ទេសា ទិដ្ឋា អនស្សីតនស្សីតាបត្តិភេទតោ។ តត្ថ
អនស្សីតាបត្តិកា នាម អដ្ឋ ចារាជិកា ធម្មា វេទិតញ្ញា។ “ចារាជិកោ ហោតិ
អសំវាសោ”តិ (ចារា. ៣៩, ៤៤, ៨៩, ៩០, ១៦៧, ១៧១, ១៩៥, ១៩៧) ហិ បុគ្គលោ
តត្ថ ទស្សីតោ, នាបត្តិ។ ទស្សីតាបត្តិកា នាម ភិក្ខុនិចាតិមោក្ខ អាគតា
សត្តរស សង្ឃាទិសេសា ធម្មា។ “អយម្យំ ភិក្ខុនី បឋមាបត្តិកំ ធម្មំ អាបន្នា
និស្សារណីយំ សង្ឃាទិសេស”ន្តិ (ចា. ៦៨៣, ៦៨៧) ហិ តត្ថ អាបត្តិ ទស្សីតា
សទ្ធិ បុគ្គលេន។

តថា អបុគ្គលនិទ្ទេសាបិ អនស្សីតនស្សីតាបត្តិភេទតោ ទិដ្ឋា។ តត្ថ
អនស្សីតាបត្តិកា នាម សេខិយា ធម្មា។ វុត្តាវសេសា ទស្សីតាបត្តិកាតិ
វេទិតញ្ញា។

សាបិ ទិដ្ឋា អនិទ្ធិដ្ឋការ កនិទ្ធិដ្ឋការ កភេទតោ។ តត្ថ អនិទ្ធិដ្ឋការកា នាម
សុក្កវិសដ្ឋិមុសាវាទោមសវាទបេសុញ្ញក្ខតតាមអញ្ញាវាទកឧដ្ឋាបនកគណ
កោជនបរម្យវកោជនសុរាមេរយអង្គលិបតោទកហសធម្មអនាទិយតលយា
តកជតុមជ្ជកសិក្ខាបទានំ វសេន បញ្ចទសវិដា ហោន្តិ។ តត្ថ និទ្ធិដ្ឋការកេ
មិស្សាមិស្សកេនោ វេទិតញ្ញា - តត្ថ ឧបយោគភុម្មវិភត្តិយោ ឯកំសេន មិស្សា។
អវសេសា មិស្សា ច អមិស្សា ច។ សេយ្យចិទំ - បច្ចត្ថំ តាវ ទ្វីសុ អនិយតេសុ
ឧបយោគេន មិស្សំ, ទ្វាទសសុ ចាជិទេសនីយេសុ ករណេន មិស្សំ,
ឧនបញ្ចាពន្ធនបត្តសិក្ខាបទេសុ សាមិករណេហិ, ឧនវីសតិវស្សេ ភុម្មេន,
មោហានកេ ឧបយោគសាមិភុម្មេហិ។ យស្មា “វិវណ្ណាក”ន្តិ ភាវោ អធិប្បតោ, ន
កត្តា, តស្មា វិវណ្ណាកសិក្ខាបទំ យទាន សម្ភវតិ, ឯវំ បច្ចត្ថំ បញ្ជាវិទំ មិស្សំ
ហោតិ។ សេសេសុ បឋមាទិយតំ វេបេត្វា អាទិម្ហ “យោ បនភិក្ខុ”តិ ឯវមាគតំ
បច្ចត្ថំ វា, ទុតិយានិយតំ វេបេត្វា

បណ្ឌិតកោដិជនសមណ្ឌទ្ទេសតតិយចតុត្ថបាជិទេសនីយសិក្ខាបទេសុ មជ្ឈេ
“យោ បនភិក្ខុ”តិ ឯវមាគតំ បច្ចត្ថំ វា, ទុព្ពចកុលទ្វិសកសំសជ្ជសិក្ខាបទេសុ
អាទិម្ហិ កេវលំ “ភិក្ខុ”តិ អាគតំ បច្ចត្ថំ វា, ភេទានុវត្តកសិក្ខាបទេ មជ្ឈេ អាគតំ
បច្ចត្ថំ វា អញ្ញាយ វិភត្តិយា អមិស្សមេវ ហោតិ។ តត្ថ
ភេទានុវត្តកតុវជ្ជនទ្វយសំសជ្ជទុតិយបាជិទេសនីយសិក្ខាបទេសុ ពហុវចនំ,
ឥតវត្ថុ សព្ពត្ថុ ឯកវចនមេវាតិ វេទិតញ្ចំ។

តថា ឧបយោគោ ទ្វីសុ វិកប្បនសិក្ខាបទេសុ, តន្តវាយសិក្ខាបទេ ច
បច្ចត្តេន មិស្សោ, អភិបាជសិក្ខាបទេ ករណេន, រាជសិក្ខាបទេ
ករណសាមិបច្ចត្តេហ៍តិ ឧបយោគោ តិជា មិស្សោ ហោតិ។ ករណញ្ច
កុដិការមហាល្លកទុតិយកថិនទ្វេភាគនិសីទនសន្តតទុព្ពណ្ណករណសិក្ខាប
ទេសុ ធនុ បច្ចត្តេន មិស្សំ,
បឋមតតិយកថិនអដ្ឋង្គុលចាទកនិសីទនកណ្ឌុប្បជិច្ឆាទិកវស្សិកសាជិកឧ
ទកសាជិកទ្វេធម្មបច្ឆាសីសនសិក្ខាបទេសុ អដ្ឋសុ សាមិនា មិស្សន្តិ ករណំ
ទ្វិជា មិស្សំ ហោតិ។ អវសេសេសុ
ធព្ពស្សវស្សិកសាជិកទ្វត្តិច្ឆននាវសថបិណ្ឌាមហានាមគរុលហុចារុវណសិក្ខា
បទេសុ សត្តសុ ករណវិភត្តិ អញ្ញវិភត្តិយា អមិស្សា,
អច្ឆេកឯឡកលោមសិក្ខាបទេសុ សាមិវិភត្តិ ករណវិភត្តិយា មិស្សា។
អតិរេកបត្តភេសជ្ជសិក្ខាបទេសុ អគ្គហិតគ្គហលោន សាមិវិភត្តិ អមិស្សា
ហោតីតិ វេទិតញ្ចំ។ ឯវំ តាវ និទ្ទិដ្ឋការកេសុ សិក្ខាបទេសុ -

បញ្ចេនា ច តិជា ចេវ, ទ្វិជា ចេបិ តថេកជា;
ភិច្ឆាវិភត្តិយោ បញ្ចេ, សព្ពេកាទសជា សិយំ។

ឯវំ តាវ យថាវុត្តេសុ សឧទ្ទេសបញ្ញត្តិសង្ខារេតេសុ សិក្ខាបទេសុ
អគ្គហិតគ្គហណោន បញ្ញាសុត្តរេសុ តិសតេសុ នវុតិអនិទ្ទិដ្ឋការកេវុដ្ឋេត្វា
និទ្ទិដ្ឋការកានិ អតិរេកសង្ខិទ្ធិសតានិ ហោត្តិ។ តេសុ បច្ចុត្តករណានិ
តិសុត្តរានិ ទ្វិសតានិ ហោត្តិ។ តេសុ អមិស្សបច្ចុត្តករណានិ ធានសុត្តរានិ
ទ្វិសតានិ, មិស្សបច្ចុត្តករណានិ អដ្ឋាវស ហោត្តិ។ អវសេសេសុ តិសតិយា
សិក្ខាបទេសុ មិស្សោបយោគករណានិ បញ្ច ហោត្តិ, មិស្សករណានិ ចុទ្ធស,
អមិស្សានិ សត្ត, មិស្សាមិស្សករណានិ ទ្វេ, អមិស្សានិ ទ្វេតិ សព្ពេសុបិ
និទ្ទិដ្ឋការកេសុ

ភេទានុវុត្តកទុព្ពចកុលទូសកបបមទុតិយតតិយកថិនអភិហជកុដិការម
ហាល្លកវិកប្បនទ្ធយទ្វេភាគធិស្សនិសីទនសន្តតឯឡ កលោមាតិរេកបត្ត
កេសជ្ជវស្សិកសាដិកតន្តវាយអច្ឆេកធាវត្តទ្វ បញ្ញត្តិសេសុ “យោ បនភិក្ខុ” តិ
នត្ថិ។

ទុតិយានិយតបណ្ឌិតកោជនសមណុទ្ទេសតតិយចតុត្តចានិទេសនីយេសុ
មជ្ឈេ អត្ថិ។

ឯត្តាវតា សឧទ្ទេសានុទ្ទេសទុកំ, សបុគ្គលាបុគ្គលនិទ្ទេសទុកំ,
បច្ឆេកទស្សិតាបត្តិទុកទ្វយំ, អនិទ្ទិដ្ឋការកទុកំ, តត្ថ និទ្ទិដ្ឋការកេសុ
បច្ចុត្តកុម្មទុកំ, សយោបនាយោបនទុកំ, អយោបនមជ្ឈេយោបនទុកំ,
ឯកានេកវចនទុកន្តិនវ ទុកានិ ទស្សិតានិ ហោត្តិ។ វិសេសការណំ តស្មី តស្មី
សិក្ខាបទេ សម្បត្ត អារិកវិស្សតិ។ ឯវំ តាវ សឧទ្ទេសបញ្ញត្តិ ញត្វា
សេសវិនយបិដកេ យា កាចិ បញ្ញត្តិ អនុទ្ទេសបញ្ញត្តិ វេទិតញ្ញា។ សា
បទភាជនន្តរាបត្តិវិនិតវត្ថុបដិក្ខេបបញ្ញត្តិអវុត្តសិទ្ធិសិក្ខាបទវសេន ធិត្ថិជា
ហោតិ។

តត្ថ “យេតុយ្យេន ខយិតេ អាបត្តិ ធុល្លច្ចយស្ស (បរិ. ១៥៧-១៥៨), វដ្តកតេ មុខេ អប្បបន្តស្ស អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិ (ចារា. ៧៣) ឯវមាទិកា បទភាជនេ សន្តិស្សមាធាបត្តិ បទភាជនសិក្ខាបទំ នាម។ “ន ច, ភិក្ខុវេ, សត្តមត្តិកាមយា កុដិ កាតញ្ញា, យោ ករេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិអាទិ (ចារា. ៨៥) អន្តរាបត្តិសិក្ខាបទំ នាម។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ទិវាបដិសល្លិយន្តេន ទ្វារំ សំវរិត្វា បដិសល្លិយិតុ” ត្ថិ (ចារា. ៧៧) ឯវមាទិ វិនិតវត្ថុសិក្ខាបទំ នាម។ “សង្ឃកេនកោ, ភិក្ខុវេ, អនុបសម្បន្នោ ន ឧបសម្បនេតត្តោ” តិ (មហាវ. ១១៥) ឯវមាទិ បដិក្ខេបសិក្ខាបទំ នាម។

យស្មា បនតេនតេន បដិក្ខេបេន “យោ បន ភិក្ខុ សមគ្គំ សង្ឃំ អធម្មសញ្ញំ ភិទ្ទេយ្យ, ចារាជិកោ ហោតិ អសំវាសោ។ យោ បន ភិក្ខុ ទុដ្ឋចិត្តោ ភគវតោ ជីវមានកសវេវ លោហិតំ ឧប្បនេយ្យ, ចារាជិកោ ហោតិ អសំវាសោ” តិ សិក្ខាបទានិ បញ្ញត្តានិ ហោតិ។ យានិ សន្ធាយ “ឯកស្ស ធរដ្ឋកោ ហោតិ, ចតុន្នំ ធុល្លច្ចយំ, ចតុន្នញ្ចោវ អនាបត្តិ, សព្វេសំ ឯកវត្ថុកា” តិ វុត្ថំ។ “អត្តាបត្តិ តិដ្ឋន្តេ ភគវតិ អាបន្នតិ, នោ បរិនិព្វតេ” តិ (បរិ. ៣២៣) ច វុត្ថំ។ តេន ន កេវលំ “ន, ភិក្ខុវេ, ជាតំ សង្ឃកេនកោ អនុបសម្បន្នោ ឧបសម្បនេតត្តោ... បេ... អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិ ឥនមេវ សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តំ ហោតិ សាធកំ ហោតិ។ “បណ្ឌាកោ, ភិក្ខុវេ, អនុបសម្បន្នោ ន ឧបសម្បនេតត្តោ, ឧបសម្បន្នោ នាសេតត្តោ” តិ (មហាវ. ១០៩) ឯវមាទិសុ បន ឧបជ្ឈាយាទីនំ ទុក្ខជមេវ បញ្ញត្តំ, ន បណ្ឌាកាទីនំ ចារាជិកាបត្តិ។ ន ហិ តេសំ ភិក្ខុភារោ អត្ថិ។ យតោ សិយា ចារាជិកាបត្តិ។ តថា “ន អច្ឆិន្នេ បេវេ បក្កមិតព្ព” ត្ថិ (មហាវ. ៦៦, ៦៧, ៧៨, ៧៩) ឯវមាទិកញ្ច បដិក្ខេបសិក្ខាបទំ នាម។

ខន្ធកេសុ បញ្ញត្តិទុក្ខជល្លច្ចយានិ បញ្ញត្តិសិក្ខាបទំ នាម។ “តេន ហិ,
 សារិបុត្ត, ភេទានុវត្តកេ បុល្លច្ចយំ ទេសាបេហិ” តិ (ប្បដ្ឋវ. ៣៤៥) វុត្ថំ,
 បុល្លច្ចយម្បិ តត្ថេវ សមោធានំ កច្ឆតិ។ ឥទំ តេសំ វិភត្តិកម្មក្ខណោ
 អបញ្ញត្តត្តា អវិជ្ជមានម្បិ ភកវតោ វចនេន វិសុទ្ធក្ខណោ វិជ្ជមានំ ជាតន្តិ
 ឯកេ។ “ភេទានុវត្តកេ ទេសាបេហិ” តិ វចនតោ សេសភេទានុវត្តកានំ “យោ
 បនភិក្ខុ ជានំ សង្ឃភេទកានំ អនុវត្តយ្យ, អាបត្តិ បុល្លច្ចយស្ស” តិ សិក្ខាបទំ
 បញ្ញត្តិ ហោតីតិ វេទិតព្ពំ។ តថា សព្វានិ ខន្ធកវត្តានិ, វិនយកម្មានិ ច តត្ថេវ
 សមោធានំ កច្ឆតិ។ យថាហ “បញ្ញត្ត តំ ឧចាលិ មយា អាគន្ធកានំ ភិក្ខុនំ
 អាគន្ធកវត្តំ... បេ... ឯវំ សុបញ្ញត្ត ខោ មយា ឧចាលិ សិក្ខាបទេ” តិ អាទិ។ “យា
 បនភិក្ខុនិ នច្ចំ វា ភីតំ វា វាទិតំ វា ទស្សនាយ គឿយ្យ, ចាចិត្តិយ” តិ (ចាចិ.
 ៨៣៤) ឥមិនា សុត្តន ភិក្ខុនិ នធូយ្យ វា កាយេយ្យ វា វាទេយ្យ វា, ចាចិត្តិយន្តិ
 ឯវំ មាទិកំ យំ កិញ្ចិ អដ្ឋកថាយ ទិស្សមានំ អាបត្តិជាតំ វិនយកម្មំ វា
អវុត្តសិទ្ធិសិក្ខាបទំ នាម។ ធម្មិធម្មេតំ ធម្មិ អាភារេហិ ឧទ្ទេសារហំ ន
 ហោតីតិ **អនុទ្ទេសសិក្ខាបទំ** នាមាតិ វេទិតព្ពំ។ សេយ្យចិទំ - បញ្ចហិ
 ឧទ្ទេសេហិ យថាសម្ពុំ វិសភាគត្តា បុល្លច្ចយទុក្ខាសិកានំ សភាគវត្ថុកម្បិ
 ទុក្ខជល្លច្ចយទ្វយំ អសភាគាបត្តិកត្តា អន្តរាបត្តិបញ្ញត្តិសិក្ខាបទានំ,
 នាណវត្ថុកាបត្តិកត្តា បដិក្ខេបសិក្ខាបទានំ, កេសញ្ចិ
 វិនិតវត្ថុបញ្ញត្តិសិក្ខាបទានញ្ច អទស្សិតាបត្តិកត្តា, អទស្សិតវត្ថុកត្តា
 ភេទានុវត្តកបុល្លច្ចយស្ស, អទស្សិតាបត្តិវត្ថុកត្តា អវុត្តសិទ្ធិសិក្ខាបទានន្តិ។
 ឯត្ថាវតា “ឧវិធំ សិក្ខាបទបញ្ញាបនំ សឧទ្ទេសានុទ្ទេសភេទតោ” តិ យំ វុត្ថំ, តំ
 សមាសតោ បកាសិតំ ហោតិ។

បញ្ញត្តិយំ តាវ -

“ការកោសល្យនិងជំនួយ, អបេក្ខាយ អភាវត្ថា;

បុព្វេវត្ថុវិជ្ជាណា-ភាវត្ថា ច អាទិត្យោ យោបនេន សហា”តិ។ -

អយំ នយោ វេទិតញ្ចោ។ តស្សត្ថោ - យេ តេ អនិទ្ទិដ្ឋការកា បុព្វេវត្ថុប្បភេទា
សុក្កវិសដ្ឋិអាទយោ សិក្ខាបទវិសេសា, តេសុ

អធិប្បាយកម្មវត្ថុបុគ្គលបយោគ អបេក្ខាយ ភាវត្ថា ការកោសល្យនិងជំនួយ
តេសំ សាបេក្ខភាវទស្សនត្ថំ។ តំ សត្វំ តស្មី តស្មី សិក្ខាបទេ អាវិភវិស្សតិ, ឥធម៌

បន ចារាជិកបញ្ញត្តិយំ អបេក្ខាយ អភាវត្ថា ការកោសល្យនិងជំនួយ។ យោ បន
ការកោសល្យ “និដ្ឋិតចីវរស្មី ភិក្ខុនា ឧត្តតស្មី” ត្ថិអាទិសុ (ចារា. ៤៦២, ៤៧២, ៤៧៥)

វិយ បុព្វេវត្ថុវិជ្ជាណាភាវត្ថោ ករណាទិវសេន អនិទ្ទិសិទ្ធា បច្ចុត្តវសេន
និទ្ទិដ្ឋោ អបេក្ខាយ អភាវត្ថោ។ តត្ថ និទ្ទិសិយមាណោ

សេសទុតិយានិយតបណ្ឌិតកោជនំ

សមណុទ្ទេសតតិយចតុត្ថចាជិទេសនីយេសុ វិយ មជ្ឈេ អនិទ្ទិសិទ្ធា “ន ហោវ
ខោ បន...បេ... ឱភាសិតុ” ត្ថិអាទិ (ចារា. ៤៥៣) វិយ បុព្វេវត្ថុវិជ្ជាណាភាវត្ថោ

ឯវ អាទិម្ហ និទ្ទិដ្ឋោ។ អាទិម្ហ និទ្ទិសិយមាណោបិ បុព្វេវត្ថុប្បភេទេសុ

ភេទានុវត្តកាទិសុ បញ្ចត្តិសេសុ សិក្ខាបទេសុ វិយ អនិទ្ទិសិទ្ធា បុព្វេ

វត្ថុវិជ្ជាណាភាវត្ថោ ឯវ “យោ បន ភិក្ខុ” ត្ថិអាទិត្យោ យោបន-សន្ទេន សហា

និទ្ទិដ្ឋោ។ ឯវ និទ្ទិសិយមាណោបិ សោ យស្មា “យោ បន ភិក្ខុនិយោ ទ្វេ ឯកមញ្ចោ

តុវដ្ឋេយ្យ” ត្ថិអាទិ (ចា. ៨៣៣) អាបត្តិ វិយ បរហ្សកវំ អាបត្តិ ន អាបជ្ជតិ, តស្មា

“យោ បន ភិក្ខុ” តិ ឯកវចនេន និទ្ទិដ្ឋោ។ មេដុនធម្មាបត្តិបិ បរហ្សកវំ

“ទ្វយំទ្វយសមាបត្តិ” តិ (ចារា. ៣៩) វចនតោតិ ចេ? តំ ន, អធិប្បាយជាននតោ។

អនេកិស្ស ឯវ ភិក្ខុនិយោ អាបត្តិ, ន ឯកិស្សតិ និយមោ តត្ថ អត្ថិ, ន ឯវ ឥធម៌

និយមោតិ អនិយមិតាធិប្បាយោ។ លម្អិមុទុបិដ្ឋនំ កុតោ

“ទ្វយំទ្វយសមាបត្តិ” តិ (ចារា. ៥៥) វចនតោ តេសំ មេដុនធម្មាបត្តិ។ អយមត្ថោ

ចតស្បៀរ មេដុនធម្មបច្ឆយាតិ អន្ទុវត្ថុកំ សន្ទាយ “ធម្មំ សិយា
មេដុនធម្មបច្ឆយា”តិ (បរិ. ៤៨១) ច បរិវារេ វុត្ថវចនេន សាធម្មតោ។

កេនាទុវត្ថុកសិក្ខាបទេ តិណ្ណំ ឧទ្ធចំ ន សមនុភាសិតញ្ញា, ន សង្ឃេន សង្ឃំ
ឯកតោ កាតព្វន្តិ។ នយទស្សនតំ អាទិតោវ “ភិក្ខុ ហោន្តិ”តិ ពហុវចននិទ្ទេសំ
កត្វា បុន “ឯកោ វា ទ្វេ វា តយោ វា”តិ (ចារា. ៤១៨) វុត្ថំ, អញ្ញាថា ន តតោ ឧទ្ធចំ
“អនុវត្តកា ហោន្តិ”តិ អាបជ្ជតិ។ តតោ និទានវិរោធា។ បញ្ចសតមត្តា ហិ
តទនុវត្តកា អហោសុំ។ យំ បន សត្វសតិកក្ខន្ធកេ “សង្ឃោ ចត្តារោ ចាចីនកេ
ភិក្ខុ, ចត្តារោ ចាវេយ្យកេ ភិក្ខុ សម្មន្នេយ្យ ... បេ... សម្មតា”តិ អាទិ (ចូឡវ.
៤៥៦) ញត្តិទុតិយកម្មំ វុត្ថំ, តំ “ឧត្តាហិកាយ ឥមំ អធិករណំ វុបសមេតុ”ន្តិ
វុត្តត្តា តេហិ កត្តញ្ញវិជានំ។ សម្មតិករណមេវ វា តតិយំ កត្វា កប្បតិ។ ន ហិ
តេ តេន កម្មេន កម្មារហា កម្មកតា ហោន្តិ។ យស្ស សង្ឃោ កម្មំ ករោតិ, សោ
កម្មារហោតិ លក្ខណំ។ ន ច តទា សង្ឃោ តេសំ អជ្ជន្នម្បិ ភិក្ខុនំ កម្មំ អកាសិ។
ភជាបិយមាណ តេ កម្មបត្តការំ ភជន្តិ។ អធិករណាវុបសមកម្មស្ស បត្តា
យុត្តា សង្ឃេន កតាតិ កត្វា កម្មបត្តា ឯវ ហិ តេ ហោន្តិ។ “តេ ភិក្ខុ ភិក្ខុហិ
យាវតតិយំ សមនុភាសិតញ្ញា តស្ស បដិទិស្សក្កាយា”តិ (ចារា. ៤១៨) វចនតោ
តេហិ កត្តញ្ញវិជានំ។ សម្មតិករណមេវ កម្មំ ហោតិ តិ ចេ? តំ ន,
អធិប្បាយជាននតោ, តស្ស បដិទិស្សក្កាយ ឯវ តេ ភិក្ខុ កម្មារហា កាតព្វា, ន
នោសាគតិវសេនាតិ អយមេត្ថ អធិប្បាយោ។ ន ហិ ចាចីនកាធិនំ សម្មតិយា
អធិករណាវុបសមសិទ្ធិវិយ តេសំ សមនុភាសនកម្មេន តស្ស បដិទិស្សក្កសិទ្ធិ
ហោតិ, សម្មតិ នាមេសា បឋមំ អនុមតី គហេត្វា យាចិត្វាវ ករិយតិ, ន តថា
កម្មន្តិ។ កម្មករណោ បន តទត្ថសិទ្ធិ ហោតិ យេវ។ បរសម្មតិយា ពហុតារា
សម្មន្តិតញ្ញាតិ វេទិតព្វំ។

“មេដុនធម្ម”ន្តិ ឯវំ ពាហុល្លនយេន លទ្ធនាមកំ សកបយោគេន វា
បរបយោគេន វា អត្ថនោ និមិត្តស្ស សកមគ្គេ វា បរមគ្គេ វា បរនិមិត្តស្ស វា
សកមគ្គេ ឯវំ បវេសនបរិដ្ឋន្តិធិតធុរណេសុ យំ កិញ្ចំ ឯកំ បដិសាធិយនវសេន
សេវេយ្យ, ចារាជិកោ ហោតិ អសំវាសោតិ។ កេចិ បន “បវេសនាធិនិ ចត្តារិ វា
តីណិ វា ទ្វេ វា ឯកំ វា បដិសេវេយ្យ, ចារាជិកោ ហោតិ។ វុត្តញ្ញោតំ ‘សោ ចេ
បវេសនំ សាធិយតិ, បរិដ្ឋំ សាធិយតិ, បីតំ សាធិយតិ, ធុរណំ សាធិយតិ,
អាបត្តិ ចារាជិកស្ស”តិ អាធិ”តិ (ចារា. ៥៨) វទន្តិ។ តេសំ មតេន ចតុសុប
ចតស្សោ ចារាជិកាបត្តិយោ អាបជ្ជតិ។ តេយេវ ឯវំ វទន្តិ - អាបជ្ជតុ
មេដុនធម្មចារាជិកាបត្តិ, មេដុនធម្មចារាជិកាបត្តិយា តំភាគិយាតិ អត្ថនោ
វីតិក្កមេ ចារាជិកាបត្តិយោ, សង្ឃាធិសេសាបត្តិញ្ច អាបជ្ជិត្វា សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ
គហដ្ឋកាលេ មេដុនាធិកំ ចារាជិកំ អាបជ្ជិត្វា បុន បព្ពជិត្វា ឧបសម្មជ្ជិត្វា ឯកំ
សង្ឃាធិសេសាបត្តិ ឯកមនេកំ វា បដិកវិត្វាវ សោ បុគ្គលោ យស្មា និរាបត្តិកោ
ហោតិ, តស្មា សោ គហដ្ឋកាលេ សាបត្តិកោវាតិ។ អន្តិមវត្ថុអដ្ឋាបន្នស្សបិ
អត្ថេវ អាបត្តិ។ វុដ្ឋានទេសនាហិ បន អសុដ្ឋនតោ “បយោគេ បយោគេ អាបត្តិ
ចារាជិកស្ស”តិ ន វុត្តំ។ គណនបយោជនាភាវតោ កិញ្ចាបិ ន វុត្តំ, អថ ខោ
បទភាជនេ (ចារា. ៥៨) “អាបត្តិ ចារាជិកស្ស”តិ វចនេនាយមត្តោ សិទ្ធាតិ
យុត្តិញ្ច វទន្តិ។

យទិ ឯវំ មាតិកាយម្បិ “យោ បន ភិក្ខុ មេដុនំ ធម្មំ បដិសេវេយ្យ,
ចារាជិក”ន្តិ វុត្តត្ថំ ភវេយ្យ, ចារាជិកស្ស អនវសេសវចនម្បិ ន យុដ្ឋេយ្យ។
សព្វេបិ ហិ អាបត្តិក្ខន្ធន្ទ, ភិក្ខុគណនញ្ច អនវសេសេត្វា តិដ្ឋតីតិ
អនវសេសវចនន្តិ កត្វា បវេសេវ អាបត្តិ, ន បរិដ្ឋាធិសុ។ តមេវេកំ សន្ធាយ
“យស្ស សិយា អាបត្តិ”តិ (មហាវ. ១៣៤) ចារាជិកាបត្តិម្បិ អន្តោ កត្វា
និទានុទ្ទេសវចនំ វេទិតត្ថំ។ តស្មា មាតិកាយំ “ចារាជិក”ន្តិ អវត្វា “ចារាជិកោ

ហោតី"តិ (ចារា. ៤២, ៤២) បុគ្គលនិទ្ទេសវចនំ តេន សរីរពន្ធនេន
ឧបសម្បទាយ អភព្ភការីធិបនត្ថំ។ “អាបត្តិ ចារាជិកស្ស”តិ បទភាជនេ វចនំ
អន្តមវត្ថុំ អជ្ឈាបន្នស្សបិ ចារាជិកស្ស អសំវាសស្ស សតោ បុគ្គលស្ស
អថយ្យសំវាសកភាវធិបនត្ថំ។ ន ហិ សោ សំវាសំ សាធិយន្តោបិ
ថយ្យសំវាសកោ ហោតិ, តស្មា ឧបសម្បន្នោ “ភិក្ខុ”ត្រូវ វុច្ចតិ។ តេនេវាហ
“អសុទ្ធា ហោតិ បុគ្គលោ អញ្ញាតវំ ចារាជិកំ ធម្មំ អជ្ឈាបន្នោ, តព្វោ សុទ្ធិធិដ្ឋិ
សមាធា អនោកាសំ កាវបេត្វា អក្កោសាធិប្បាយោ វទតិ, អាបត្តិ
ឱមសវាទេន ទុក្កជស្ស”តិ (ចារា. ៣៨៩) អនុបសម្បន្នស្ស តទភាវតោ សិទ្ធា
សោ ឧបសម្បន្នោ “ភិក្ខុ”ត្រូវ វុច្ចតិ, តេន បទសោធម្មំ, សហសេយ្យញ្ច
ជនេតិ, ភិក្ខុបេសុញ្ញាធិញ្ច ជនេតិ វេទិតត្ថំ (វជិរ. ដី. ចារាជិក ៣៩)។

និទានា មាតិកាកេនោ, វិភង្គោ តន្ថិយាមកោ;
តតោ អាបត្តិយា កេនោ, អនាបត្តិ តទញ្ញាថាតិ។ (វជិរ. ដី. ចារាជិក
៤៣-៤៤) -

អយំ នយោ វេទិតញ្ចោ។ តត្ថ សុទិន្នវត្ថុ (ចារា. ២៤ អាទយោ)-មក្កជិវត្ថុ (ចារា. ៤០
អាទយោ)-វជ្ជិបុត្តកវត្ថុ (ចារា. ៤៣) ចាតិ តិប្បភេទវត្ថុ ឥមស្ស សិក្ខាបទស្ស
និទានំ នាម។ តតោ និទានា “យោ បន ភិក្ខុ ភិក្ខុនំ...ថេ.... អសំវាសោ”តិ (ចារា.
៤៤) ឥមស្ស មាតិកាយ កេនោ ជាតោ។ តត្ថ ហិ “អន្តមសោ
តិវច្ឆានគតាយា”តិ (ចារា. ៤៤) ឥត្ថិលិដ្ឋវសេន “សច្ចំ, អាវុសោ, ភគវតា
សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តំ, តព្វា ខោ ឥត្ថិយា, នោ បុរិសេ, នោ បណ្ណាកេ, នោ
ឧភតោព្យញ្ញនកេ ចា”តិ មក្កជិចារាជិកោ វិយ អញ្ញាបិ លេសំ ឱទ្ធកុំ
សក្កោតិ, តស្មា តាធិសស្ស អលេសោកាសស្ស ទស្សនត្ថំ ឥទំ វុច្ចតិ,
មក្កជិសម្ពាតា និទានា “អន្តមសោ តិវច្ឆានគតាយាបី”តិ មាតិកាយ

វេទនកេនោ, ន ឥត្តិយា ឯវ មេដុនសិទ្ធិទស្សនតោ។ តស្មាវិកង្គោ តន្តិយាមកោ
តស្សា មាតិកាយ អធិប្បតត្តនិយាមកោវិកង្គោតិ។ វិកង្គេ ហិ “តិស្សោ
ឥត្តិយោ, តយោ ឧកតោព្យញ្ញនកា, តយោ បណ្ឌាកា, តយោ បុរិសា។
មនុស្សិត្តិយា តយោ មគ្គ, តិវច្ឆានគតបុរិសស្ស ទ្វេ មគ្គ” តិអាទិនា (ចារា. ៥៦)
នយេន សព្វលេសោកាសំ បិទហិត្វា និយមោ កតោ។ ឯត្តាហា - យទិ ឯវំ
សាធារណសិក្ខាបទវសេន វា លិដ្ឋបវិវត្តនវសេន វា ន កេវលំ ភិក្ខុនំ,
ភិក្ខុនិទម្មិ “សិក្ខាសាដីវសមាបន្នោ” តិ វិកង្គេ វត្តព្រំ សិយា។ តទវេចនេន ហិ
ភិក្ខុនិ បុរិសលិដ្ឋចាតុភាវេន ភិក្ខុភាវេ បិតា ឯវំ វេទយ្យ “នាហំ
ឧបសម្មទាករណាកាលេ ភិក្ខុនំ សិក្ខាសាដីវសមាបន្នោ, តស្មា ន
អបច្ចក្ខាតសិក្ខាបិ មេដុនធម្មេន ចារាជិកា ហោមី” តិ។ វុត្តតេ - យថា វុត្តំ,
តថា ន វត្តព្រំ អនិជ្ឈប្បសន្តតោ។ តថា វុត្តេ ភិក្ខុនិទម្មិ សិក្ខាបច្ចក្ខានំ អត្ថិតិ
អាបជ្ជិតិ។ តញ្ញានិដ្ឋិ។ ឥទមបរមនិដ្ឋិ “សព្វសិក្ខាបទានិ សាធារណានេវ
នាសាធារណានី” តិ។ អបិចាយំ ភិក្ខុនំ សិក្ខាសាដីវសមាបន្នាវ ហោតីតិ
ទស្សនតំ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, តំយេវ ឧបជ្ឈំ តមេវ ឧបសម្មទំ តានិ វស្សានិ
ភិក្ខុហិ សន្តមិតុ” តិអាទិ (ចារា. ៦៩) វុត្តំ។ តតោ អាបត្តិយា កេនោតិ តតោ
វិកង្គតោ “អក្ខយិតេ សរីរេ ចារាជិកំ, យេភុយ្យេន ខយិតេ បុល្លច្ចយ” តិអាទិ
(ចារា. ៧៣, បរិ. ១៥៧) អាបត្តិយា កេនោ ហោតិ។ អនាបត្តិ តទញ្ញថាតិ តតោ
ឯវ វិកង្គតោ យេន អាការេន អាបត្តិ វុត្តា, តតោ អញ្ញោនាការេន
អនាបត្តិកេនោវ ហោតិ។ “សាទិយតិ, អាបត្តិ ចារាជិកស្ស, ន សាទិយតិ,
អនាបត្តិ” តិ ហិ វិកង្គេ អសតិ ន បញ្ញាយតិ។ ឯត្តាវតា “និទានា
មាតិកាកេនោ” តិ អយំ គាថា សមាសតោ វុត្តត្តា ហោតិ។ វិសេសការណំ
បន តស្មី តស្មី សិក្ខាបទេ អាវិកវិស្សតិ។

បឋមបញ្ញត្តិ តាវ បឋមពោធិ អតិក្កមិត្វា បញ្ញត្តត្ថា, អាយស្មតោ
សុទិន្ទស្ស អជ្ឈវស្សិកកាលេ បញ្ញត្តត្ថា ច វត្តញ្ញមហត្ថំ បត្តកាលេ បញ្ញត្តា,
ទុតិយបញ្ញត្តិ ពាហុសច្ចមហត្ថំ បត្តកាលេ។ សោ ហិ អាយស្មា
មក្កជិចារាជិកោ យថា មាតុកាមប្បជិសំយុត្តសុ សិក្ខាបទេសុ តិវច្ឆានគតិត្ថ
ន អធិប្បតា, តថា ឥធាបីតិ សញ្ញាយ “សច្ចំ, អាវុសោ...បេ.... តញ្ច ខោ
មនុស្សិតិយា, នោ តិវច្ឆានគតាយា”តិ (ចារា. ៤០) អាហា។ តតិយបញ្ញត្តិ
លាភគ្គមហត្ថំ បត្តកាលេ ឧប្បន្នា “យាវទត្ថំ ភុញ្ញិត្វា”តិអាទិ (ចារា. ៤៣)
វេចនតោ, វេបុល្លមហត្ថម្បិ ឯត្រូវ លព្ពតិ ឥតិ ឥមំ បឋមចារាជិកសិក្ខាបទំ
តិវិធម្បិ វត្ថំ ឧចាទាយ ចតុព្ពិធម្បិ តំ កាលំ បត្វា បញ្ញត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។

តត្ថ យោ បនាតិ អនវសេសបរិយាទានបទំ។ ភិក្ខុតិ តស្ស
អតិប្បសង្កនិយមបទំ។ ភិក្ខុនំ សិក្ខាសាដីវសមាបន្នោតិ តស្ស វិសេសនវេចនំ។
ន ហិ សញ្ញាបិ ភិក្ខុនាមកោ, យា ភកវតា យាយ កាយចិ ឧបសម្បទាយ
ឧបសម្បន្នភិក្ខុនំ ហេដ្ឋមបរិច្ឆេទន សិក្ខិតតញ្ញា សិក្ខាវិហិតា, “ឯត្ថ សហ
ជីវន្តី”តិ យោ ច សាដីវោ វុត្តោ, តំ ឧភយំ សមាបន្នោវ ហោតិ។ កថា បន
សមាបន្នោ ហោតិ? យាយ កាយចិ ឧបសម្បទាយ ឧបសម្បន្នសមនន្តរមេវ
តទុកយំ ជានន្តោបិ អជានន្តោបិ តទន្ស័បគតត្ថា សមាបន្នោវ នាម ហោតិ។
សហ ជីវន្តីតិ យាវ សិក្ខំ ន បច្ចក្ខាតិ, ចារាជិកភារំ វា ន ចាបុណាតិ។ យំ បន
វុត្ថំ អន្ធកជ្ជកថាយំ “សិក្ខំ បរិបូរេន្តោ សិក្ខាសមាបន្នោ សាដីវំ វីតិក្កមន្តោ
សាដីវសមាបន្នោ”តិ, តំ ឧក្កជ្ជបរិច្ឆេទវសេន វុត្ថំ។ ន ហិ សិក្ខំ អបរិបូរេន្តោ,
កាមវិតក្កាទិតហុលោ វា ឯកច្ចំ សាវសេសំ សាដីវំ វីតិក្កមន្តោ វា
សិក្ខាសាដីវសមាបន្នោ នាម ន ហោតិ។

ឧក្ខ័ដ្ឋបរិប្បទេន បន ចតុក្កំលព្ថតិ - “អត្ថំ ភិក្ខុ សិក្ខាសមាបន្នោ សីលានិ
បច្ចវេក្ខន្តោ ន សាជីវសមាបន្នោ អចិត្តកំ សិក្ខាបទំវីតិក្កមន្តោ, អត្ថំ ន
សិក្ខាសមាបន្នោ កាមវិតក្កាទិពហុលោ សាជីវសមាបន្នោ និរាបត្តិកោ, អត្ថំ
ន សិក្ខាសមាបន្នោ ន ច សាជីវសមាបន្នោ អនវសេសំ អាបត្តិ អាបន្នោ, អត្ថំ
ឧភយសមាបន្នោ សិក្ខំ បរិបូរេន្តោ សាជីវញ្ច អវីតិក្កមន្តោ” តិ។ អយមេត្ត
ចតុត្ថោ ភិក្ខុ ឧក្ខ័ដ្ឋា ឥធ អធិប្បតោ សិយា។ ន ហិ ភគវា អនុក្កដំវុត្ថំ
យុត្តោតិ ចេ? ន, “តត្រ យាយំ អធិសីលសិក្ខា, អយំ ឥមស្មី អត្ថ អធិប្បតោ
សិក្ខា” តិ វចនវិរោធតោ, ឧក្ខ័ដ្ឋគ្គហណាធិប្បាយេ សតិ “សិក្ខាតិ តិស្សោ
សិក្ខា” តិ ឯត្តកមេវ វុត្តព្ថន្តិ អធិប្បាយោ។ សិក្ខត្ថយសមាបន្នោ ហិ
សត្តក្កដ្ឋោ។ “មេដុនំ ធម្មំ បដិសេវេយ្យា” តិ បរតោ វចនំ អបេក្ខិត្វា
អធិសីលសិក្ខាវ វុត្តោតិ ចេ? ន, តស្សបិ អភព្ថត្តា។ ន ហិ អធិសីលសិក្ខំ
បរិបូរេន្តោ, សាជីវញ្ច អវីតិក្កមន្តោ មេដុនធម្មំ បដិសេវិតុំ ភព្ពោ, តំ សិក្ខំ
អបរិបូរេន្តោ, សាជីវញ្ច វីតិក្កមន្តោយេវ ហិ បដិសេវេយ្យាតិ អធិប្បាយា។ តស្មា
ឯវមេត្ត អត្ថោ គហោតព្ពោ។ យស្មា សិក្ខាបទសម្ព័ន្ធតោ សាជីវោ
អធិសីលសិក្ខមេវ សម្ពុល្លាសិ, ន ឥតវសិក្ខាទ្វយំ, តស្មា “តត្រ យាយំ
អធិសីលសិក្ខា, អយំ ឥមស្មី អត្ថ អធិប្បតោ សិក្ខា” តិ វុត្ថំ។ តស្មា
អធិសីលសិក្ខាយ សម្ពាហកោ សាជីវោ សិក្ខាសាជីវោតិ វុត្តោ។ ឥតិ
សាជីវវិសេសនតំ សិក្ខាគ្គហណំ កតំ។ តទត្ថទីបនត្ថមេវ វិភង្កេ សិក្ខំ
អបរាមសិត្វា “តស្មី សិក្ខតិ, តេន វុច្ចតិ សាជីវសមាបន្នោ” តិ (ចារា. ៤៥) វុត្ថំ។
តេន ឯកមេវិទំ អត្ថបទន្តិ ធិបិតំ ហោតិ។ តញ្ច ឧបសម្បទ្ធិបគមនន្តរតោ
បជ្ជាយ សិក្ខនាធិការត្ថា “សិក្ខតិ” តិ ច “សមាបន្នោ” តិ ច វុច្ចតិ។ យោ ឯវ
“សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ” តិ សម្ព័ន្ធ គតោ, តាទិសំ បច្ចយំ បដិច្ច អបរភាគ

សាជីវសម្ព័ន្ធតម្រូវ សិក្ខា អបច្ចក្ខាយ តស៊ីយេវ ទុព្ពល្យំ អនាវិកត្វា មេដុនំ ធម្មំ
បដិសេវេយ្យាតិ អយមត្ថោ យុជ្ជតិ។

កិច្ច អដ្ឋកថានយោ បដិក្ខត្ថោ ហោតិ, សោ ច ន បដិក្ខត្ថោហោ ហោតិ,
អធិប្បាយោ បនេត្ត បរិយេសិតញោ។ សព្វេសុ សិក្ខាបទេសុ ឥន្ទមេវ
ភិក្ខុលក្ខណំ សាធារណំ យទិទំ “ភិក្ខុនំ សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ” តិ។
ខីណាសវោចិ សាវកោ អាបត្តិ អាបជ្ជតិ អចិត្តកំ, តថា សេក្ខោ, បុព្វជ្ជនោ បន
សចិត្តកម្មិ, តស្មា សេក្ខាសេក្ខបុព្វជ្ជនានំ សាមញ្ញមិទំ ភិក្ខុលក្ខណានិ កត្វា
កេវលំ សិក្ខាសមាបន្នោ, កេវលំ សាជីវសមាបន្នោ, ឧភយសមាបន្នោ ចាតិ
សរុបេកទេសឯកសេសនយេន “សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ” ត្រូវ សម្បីឈ្មោត្វា
ឧក្កជ្ជគ្គហណោន អនុក្កដ្ឋានំ គហណាសិទ្ធិតោ អដ្ឋកថាយំ ឧក្កដ្ឋាវ វុត្ថោ។
តមេវ សម្បទេតុំ “តស៊ី សិក្ខតិ, តេន វុច្ចតិ សាជីវសមាបន្នោ” តិ ឯត្ថ
សិក្ខាសទ្ធស្ស អវចនេ បរិហារំ វត្វា យស្មា បន សោ សិក្ខម្បិ សមាបន្នោ,
តស្មា សិក្ខាសមាបន្នោតិបិ អត្ថតោ វេទិតញោតិ ច វត្វា “យំ សិក្ខំ សមាបន្នោ,
តំ អបច្ចក្ខាយ, យញ្ច សាជីវំ សមាបន្នោ, តត្ថ ទុព្ពល្យំ អនាវិកត្វា” តិ វុត្ថន្តិ
អយមដ្ឋកថាយ អធិប្បាយោ វេទិតញោ។ ឯតស៊ី បន អធិប្បាយេ
អធិសីលសិក្ខាយ ឯវ គហណំ សព្វត្ថិកត្ថា, សីលាធិការតោ ច វិនយស្សាតិ
វេទិតញំ។ យថា ច សិក្ខាបទំ សមាទិយន្តោ សីលំ សមាទិយតីតិ វុច្ចតិ, ឯវំ
សិក្ខាបទំ បច្ចក្ខន្តោ សីលំ បច្ចក្ខាតីតិ វត្ថុំ យុជ្ជតិ, តស្មា តត្ថ វុត្ថំ “យំ សិក្ខំ
សមាបន្នោ, តំ អបច្ចក្ខាយា” តិ (ចារា. អដ្ឋ. សិក្ខាបច្ចក្ខានវិភង្គវណ្ណានា)។
ឯត្តាវតា សមាសតោ “សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ” តិ ឯត្ថ វត្ថុញ្ញវិទិច្ឆយោ ទិដ្ឋិតោ
ហោតិ។

ក៏ ឥមិនារីសេសវេននេន បយោជនំ, ននុ “យោ បន ភិក្ខុ សិក្ខុំ អបច្ចក្ខាយ
ទុត្តល្យំ អនារិកត្វា...បេ.... អសំវាសោ” តិ ឯត្ថកមេវ វត្ថុត្ថន្តិ ចេ? ន វត្ថុត្ថំ
អនិជ្ឈប្បសង្កតោ។ “យោ បន សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ ថេយ្យសំវាសាទិកោ
កេវលេន សមញ្ញាមត្តេន, បដិញ្ញាមត្តេន វា ភិក្ខុ, តស្ស បិ សិក្ខាបច្ចក្ខានំ
អត្ថិ, សិក្ខុំ អបច្ចក្ខាយ ច មេដុនំ ធម្មំ បដិសេវន្តស្ស ចារាជិកាបត្តិ។ យោ វា
បច្ឆា ចារាជិកំ អាបត្តិ អាបដ្ឋិត្វា ន សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ, តស្ស ច, យោ វា
បក្ខបណ្ណាកត្តា បណ្ណាកភាវបគមនេន ន សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ, តស្ស ច
តទុក្ខយំ អត្ថិ តិ អាបដ្ឋិតិ។ បណ្ណាកភាវបក្ខេ ច បណ្ណាកោ ឧបសម្បទាយ ន
វត្ថុ” តិ វត្ថុំ។ តស្មា ឥតវស្មី បក្ខេ វត្ថុតិ សិទ្ធិ។ តស្មី បក្ខេ ឧបសម្បទោ
បណ្ណាកភាវបក្ខេ បណ្ណាកត្តា ន សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ, សោ បរិច្ឆេទិតញ្ញាយ
សិក្ខាយ អភាវេន សិក្ខុំ អបច្ចក្ខាយ មុខេន បរស្ស អង្គជាតគ្គហធានយេន
មេដុនំ ធម្មំ បដិសេវេយ្យ, តស្ស កុតោ ចារាជិកាបត្តិ តិ អធិប្បាយោ។ អយំ
នយោ អបណ្ណាកបក្ខំ អលកមាទស្សេវ បរតោ យុដ្ឋិតិ, លកន្តស្ស បន
អរូបសត្តានំ កុសលាទិសមាបត្តិ ក្ខណោ ភវន្តិវិច្ឆេទេ សតិបិ អមរណំ វិយ
បណ្ណាកភាវបក្ខេបិ ភិក្ខុភារោ អត្ថិ។ សំវាសំ វា សាទិយន្តស្ស ន
ថេយ្យសំវាសកភារោ អត្ថិ អន្តិមវត្ថុអដ្ឋាបន្នស្ស វិយ។ ន ច សហសេយ្យាទី
ជនេតិ។ គណបូរកោ បន ន ហោតិ អន្តិមវត្ថុ អដ្ឋាបន្នោ វិយ។ ន សោ
សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ។ ឥតវស្មី បន បក្ខេ ហោតិ, អយំ ឥមស្ស តតោ
វិសេសោ។ កិមយំ សហេតុកោ, ឧទាហុ អហេតុកោតិ? ន អហេតុកោ។
យតោ ឧបសម្បទា តស្ស អបណ្ណាកបក្ខេ អនុញ្ញាតា
សហេតុកប្បជិសន្តិកត្តា។ បណ្ណាកភាវបក្ខេបិ កិស្ស នានុញ្ញាតាតិ ចេ?
បណ្ណាកភូតត្តា ឱបក្កមិកបណ្ណាកស្ស វិយ។

អបិច “សិក្ខាសាដីវសមាបន្នោ” តិ ឥមិនា តស្ស សិក្ខាសមាទានំ ធិបេត្វា
តំ សមាទិន្នំ សិក្ខំ អបច្ចក្ខាយ, តត្ថ ច ទុព្ពល្យំ អនាវិកត្វា តិ វុត្ថំ យុដ្ឋតិ, ន
អញ្ញាថា តិ ឥមិនា ការណេន យថាវុត្តានិ ជ្ជប្បសង្កតោ “យោ បន ភិក្ខុ ភិក្ខុនំ
សិក្ខាសាដីវសមាបន្នោ សិក្ខំ អបច្ចក្ខាយា” តិ អាទិ វុត្ថំ។ យថា ចេត្ថ, ឯវំ “យោ
បន ភិក្ខុ ភិក្ខុនំ សិក្ខាសាដីវសមាបន្នោ សិក្ខំ អបច្ចក្ខាយ ទុព្ពល្យំ អនាវិកត្វា
តាមា វា អវញ្ញា វា អទិន្នំ... បេ... យោ បន ភិក្ខុ ភិក្ខុនំ សិក្ខាសាដីវសមាបន្នោ
សិក្ខំ អបច្ចក្ខាយ ទុព្ពល្យំ អនាវិកត្វា សុគតចីវរប្បមាណំ ចីវរំ
ការាបេយ្យា” តិ សព្ពត្ថ យោ ជេតព្ពំ។

“អន្តមសោ តិវច្ឆានគតាយបី” តិ មនុស្សិន្តី ឧបាទាយ វុត្ថំ។ ន ហិ បគេវ
បណ្ឌាកេ, បុរិសេ វា តិ វុត្ថំ យុដ្ឋតិ។ សេសំ តត្ថ តត្ថ វុត្ថនយមេវ។ អយំ តាវ
មាតិកាយ វិនិច្ឆយោ អញ្ញត្ថាបិ យថាសម្ភរំ យោ ជេត្វា ធិបេតព្ពា។

សាវបុត្តពេល ជ្ជសីសានន្ទាទយោបិ សិក្ខាបទបញ្ញត្តិការណាត្ថា ច
អាបត្តិអាបជ្ជនតោ ច កស្មា មហាវិកង្កេញត្តិ ច តុត្ថឧបសម្បទាយេវ
អាគតាតិ? បដិក្ខត្តាយ សរណាគមន្ទបសម្បទាយ អនុញ្ញាតប្បសង្កតយាតិ
ឧបតិស្សត្ថេវា។ អាបត្តិយា ភព្ពតំ សន្ទាយ តស្មិម្បិ វុត្ថេ បុព្វេ បដិក្ខត្តាបិ
ភគវតា បុន អនុញ្ញាតាតិ ភិក្ខុនំ មិច្ឆាគាហោ វា វិមតិ វា ឧប្បជ្ជតិ, តស្មា ន
វុត្តាតិ វុត្ថំ ហោតិ។

“អធម្មកម្មំ វុត្តកម្ម” តិ (មហាវ. ៣៨៧) វចនតោ កុប្បកម្មម្បិ កត្ថចិ
“កម្ម” ន្តិ វុច្ឆតិ, តស្មា “អកុប្បេន” តិ វុត្ថំ។ យស្មា អកុប្បកម្មម្បិ ឯកច្ចំ ន
ហិ ធារហំ, យេន អបត្តោ ឱសារណំ សុឱសារិតោតិ វុច្ឆតិ, តស្មា
“ហិ ធារហេនា” តិ វុត្ថំ។ យទិ ឯវំ “ហិ ធារហេនា” តិ ឥនមេវ វុត្តព្ពំ ឥមិនា
អកុប្បសិទ្ធិតោតិ ចេ? ន, អដ្ឋាធារហេន អកុប្បេន ឧបសម្បន្នោ ឥមស្មី អត្ថេ ន

អធិប្បតោ អធិជ្ជប្បសង្កតោ។ ធ្វើហិ បនេតេហិ ឯកតោ វុត្តហិ អយមត្ថោ
បញ្ញាយតិ - កេវលំ តេន អកុប្បន ឧបសម្មន្នោ អយម្យំ ឥមស្មី អត្ថ
អធិប្បតោ ភិក្ខុតិ, ហំនារហេន ច អកុប្បន ច ឧបសម្មន្នោ អយម្យំ ឥមស្មី
អត្ថ អធិប្បតោ ភិក្ខុតិ, កុប្បន ឧបសម្មន្នោ នាធិប្បតោតិ។

“បដិសន្ធិគ្គហណតោ បដ្ឋាយ អបរិបុណ្ណវិសតិវស្សា” តិ វុត្តត្ថា
ឱបចាតិកញ្ចាតិ សោឡសវស្សន្តេសិកា ឱបចាតិកា បដិសន្ធិតោ បដ្ឋាយ
អបរិបុណ្ណវិសតិវស្សាតិ វទន្តិ។ ‘សោឡសវស្សន្តេសិកា ហោន្តិ’ តិ វុត្តត្ថា បុន
ចត្តារិ វស្សានិ ឥច្ឆិតញ្ចានិ, ‘បដិសន្ធិគ្គហណតោ បដ្ឋាយា’ តិ ឥទ្ធ
គព្ពសេយ្យកានំ វសេន វុត្ត” តិ ឯកេ។ “កេច វទន្តិ” តិ យត្ថ យត្ថ លិខិយតិ, តត្ថ
តត្ថ វិចារេត្វា អត្ថំ សុដ្ឋ ឧបលក្ខយេ។ ឱបក្កមិកេ បណ្ឌាកភាវោ អារុដ្ឋនយេន
វេទិតញ្ចោ។ “បក្ខបណ្ឌាកោ អបណ្ឌាកបក្ខេ បញ្ចាដេត្វា បណ្ឌាកបក្ខេ
នាសេតញ្ចោ” តិ (វជិរ. ដ. មហាវគ្គ ១០៩) លិខិតំ។

“តិន្ទំ អទត្វា ចេ និវាសេតិ, ថេយ្យសំវាសកោ ន ហោតី” តិ វទន្តិ, វីមសិតព្ពំ។
លិដ្ឋានុបស្សាតិ សាមណោរាហស្ស សំវាសស្ស សាទិតត្ថាតិ អធិប្បាយោ។

រាជកយាធិហិ គហិតលិដ្ឋានំ “គិហី មំ ‘សមណោ’ តិ ជានន្ទ” តិ វញ្ចនចិត្ត
សតិបិ ភិក្ខុនំ វញ្ចេតុកាមតាយ ច តេហិ សំវសិតុកាមតាយ ច អភាវា
នោសោ ន ជាតោតិ។ “យោ ឯវំ បព្ពជតិ, សោ ថេយ្យសំវាសកោ នាម ហោតី” តិ
វា “ឯវំ កាតុំ ន លព្ពតី” តិ វា “ឯវំ បព្ពជិតោ សាមណោរោ ន ហោតី” តិ វា ន
ជាតោតិ, វដ្ឋតិ។ “ជាតោតិ, ន វដ្ឋតិ” តិ ច លិខិតំ។ “រាជទុព្ពិត្វាធិអត្ថាយ ចីវរំ
ចារុបិត្វា សំវាសំ សាទិយន្តោ ថេយ្យសំវាសកោ ហោតិ។ កស្មា?
អសុទ្ធិចិត្តត្ថា។ បុន សោ ‘សុទ្ធិ ព្រហ្មចរិយំ ករិស្សមិ, កី ឯតេនាតិ
វិប្បជិសារេន វា បច្ចយាធិសុលភតាយ វា ករិស្សមី’ តិ សុទ្ធិមាណសោ ហុត្វា

យាវ សោ សំវាសំ នាធិវាសេតិ, តាវ វេយ្យសំវាសកោ ន ហោតិ។ ឯវំ
សុទ្ធិចិត្តប្បត្តិតោ បជ្ជាយ សំវាសំ សាធិយតិ វេ, វេយ្យសំវាសកោ ហោតិ តិ
អធិប្បតោ។ ឥតវថា សត្តំវិវុឌ្ឍតិ" តិ ឯកេ។

“នាភិបរាមាសាធិនា ជាតោ តថាវុបំ មិតរំ យាតេតិ វេ, មិតុយាតកោ
ហោតិ" តិ វទន្តិ។

យោ បន កាយសំសគ្គេន សីលវិធាសំ ចាបេតិ, ន សោ ភិក្ខុនិទ្ទសកោ
“តិណ្ណំ មគ្គាន” ត្ថិ វេចនតោ។ ភិក្ខុនី បន ឯកតោឧបសម្បជ្ជំ ទូសេត្វាបិ
ភិក្ខុនិទ្ទសកោ ហោតិ, សោបិ ចារាជិកោ ហោតិ តិ វិនិច្ឆយោ។ ភិក្ខុនី បន
វេយ្យសំវាសិកា, មាតុបិតុអរហន្តយាតិកា, លោហិតុប្បាធិកា,
តិត្តិយបក្កន្តិកា ច ហោតិ, អដ្ឋកថាសុ អនាគតំ វិនយធរា សម្បជ្ជន្តិ។

“សម្បជានមុសាវាទេ ចាចិត្តិយ” ត្ថិ (ចាចិ. ២) វុត្ថំ មរិយាធំ អរិកិក្កមន្តោ
តស្មីញ សិក្ខាបទេ សិក្ខតិ តិ វុច្ចតិ។ សិក្ខាបទន្តិ អសភាវធម្មា សង្កេតោវ,
ឥធ បញ្ញត្តិ អធិប្បតោ។ “មេធុនសំវរស្សេតំ អធិវេចន” ត្ថិ សមន្តចាសាធិកាយំ
វុត្ថំ, តំ បនត្ថំ សន្ធាយាតិ លិខិតំ។ សិក្ខាតិ តំ តំ សិក្ខាបទំ, សិក្ខនភាវេន
បវត្តចិត្តប្បាទោ។ សាជីវន្តិ បញ្ញត្តិ។ តទត្ថទស្សនត្ថំ បុព្វេ “មេធុនសំវរស្សេតំ
អធិវេចន” ត្ថិ វុត្ថំ។ យស្មា សិក្ខាយ គុណសម្មតាយ បុញ្ញសម្មតាយ តន្តិយា
អភាវតោ លោកស្ស ទុព្ពល្យាវិកម្មំ តត្ថ ន សម្ភវតិ។ បត្តនិយា ហិ សា, តស្មា
“យញ្ច សាជីវំ សមាបន្នោ, តស្មី ទុព្ពលភាវំ អប្បកាសេត្វា” តិ វុត្ថំ។ អាណាយ
ហិ ទុព្ពល្យំ សម្ភវតិ ឧបតិស្សោ។ ទុព្ពល្យាវិកម្មបទំ សិក្ខាបច្ចក្ខានបទស្ស
ព្យញ្ញនសិលិដ្ឋតាយ វា បរិវារកភាវេន វា វេទិតព្ពំ។ អថ វា យស្មា
សិក្ខាបច្ចក្ខានស្ស ឯកច្ចំ ទុព្ពល្យាវិកម្មំ អកតំ ហោតិ, តស្មា តំ សន្ធាយ
“សិក្ខំ អបច្ចក្ខាយា” តិ បទស្ស អត្ថំ វិវរន្តោ “ទុព្ពល្យំ អនាវិកត្វា” តិ អាហា។

តត្ថ សិយាយស្នា នសព្វំ ទុព្ពល្យវិកម្មំ សិក្ខាបច្ចក្ខានំ, តស្មា “ទុព្ពល្យំ
អនាវិកត្វា” តិ បឋមំ វត្វា តស្ស អត្ថនិយមត្ថំ “សិក្ខំ អបច្ចក្ខាយា” តិ វត្ថុត្ថន្តិ?
តំ ន, កស្មា? អត្តានុក្កមាភារតោ។ “សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ” តិ ហិ វុត្ថត្តា “យំ
សិក្ខំ សមាបន្នោ, តំ អបច្ចក្ខាយ, យញ្ច សាជីវំ សមាបន្នោ, តត្ថ ទុព្ពល្យំ
អនាវិកត្វា” តិ វុច្ចមានេ អនុក្កមេនេវ អត្តោ វុត្តោ ហោតិ, ន អញ្ញថា, តស្មា
ឥធមេវ បឋមំ វុត្ថន្តិ។ តេសំយេវាតិ ចុទ្ធសន្និ។

“សិក្ខំ អបច្ចក្ខាយា” តិ សព្វសិក្ខាបទានំ សាធារណត្ថំ “អយមេត្ត
អនុបញ្ញត្តិ” តិ វុត្ថំ។

បវេសនំ នាម អង្គជាតំ បវេសេន្តស្ស អង្គជាតេន សម្មសនំ។ បរិដ្ឋំ នាម
យាវ មូលំ បវេសេន្តស្ស វិប្បកតកាលោ វាយាមកាលោ។ សុក្កវិសដ្ឋិសមយេ
អង្គជាតំ បិទំ នាម។ ឧទ្ធករណំ នាម និហរណកាលោ។ វិនយកល្លិបទេ បន
“វាយាមតោ ឱរមិត្វា ហានំ បិទំ នាមា” តិ វុត្ថំ, តំ អសង្ករតោ ទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។
បវេសនបរិដ្ឋឧទ្ធករណកាលេសុបិ សុក្កវិសដ្ឋិហោតិយេវ។ សាទិយនំ នាម
សេវនចិត្តស្ស អធិវាសនចិត្តស្ស ឧប្បាទនំ។

ឧកតោវិកត្ថេ ឯវ បញ្ញត្តានិ សន្ធាយ “ឥធម្មា សព្វសិក្ខាបទានំ និទាន” តិ
វុត្ថំ។ “វិនយធរបញ្ចមេន កលោន ឧបសម្បទា” តិ (មហាវ. ២៥៩) វុត្ថត្តា ឥធម
តតិយា សហាយោគេន វុត្តា។ តស្មា វិសតិបិ ភិក្ខុ ចេ និសិន្នា, បញ្ចមោ
វិនយធរោវ ឥន្ទ្រតត្តោ, ឯវំ សតិ ចារាជិកោ ចេ វិនយធរោ, ឧបសម្បទាកម្មំ
កោបេតីតិ ចេ? ន, បរិវាវាវសានេ កម្មវត្ថុ (បរិ. ៤៨២ អាទយោ) យំ
កម្មវិបត្តិលក្ខណំ វុត្ថំ, តស្ស តស្មី នត្តិតាយ។ “កថំ វត្ថុតោ វា ញត្តិតោ វា
អនុស្សាវនេតោ វា សីមតោ វា បរិសតោ វា” តិ ឯត្ថកំ វុត្ថំ, ននុ អយំ “បរិសតោ
វា” តិ វចនេន សង្កហិតោតិ ចេ? ន, “ទ្វាទសហិ អាការេហិ បរិសតោ កម្មានិ

វិបដ្ឋន្តី”តិ (បរិ. ៤៨៧) សុត្តស្ស ហិ វិភង្កេ តស្ស អនាមជ្ជត្តាតិ អយមត្ថោ យស្មា
តត្ថ តត្ថ ស្សបេន វុត្តចាធិវសេនេវ សក្កា ជានិតំ, តស្មា នយមុខំ ទស្សេត្វា
សំខិត្តោតិ លិខិតំ។ “អង្គ”ន្ត បទំ ឧទ្ទិវត្វា “សព្ពសិក្ខាបទេសុ អាបត្តិនំ អង្គានង្គំ
វេទិតព្ព”ន្ត វុត្តំ, ឥធ បន “អង្គ”ន្ត វុត្តំ, កស្មា? សមុជ្ជនាទីនំ បរិវារាទីសុ សង្ខេបេន
អាគតត្តា តត្ថ គហេត្វា ឥធាបិ និទ្ទិដ្ឋានំ អនង្គានំ វវត្តានាការតោ, សព្ពត្ថ
សង្ខេបតោ ច វិត្តារតោ ច អនង្គត្ថ វុច្ចមានេ អតិវិត្តារតាយ តស្មី តស្មី
សិក្ខាបទេ អន្ទំ វត្តព្ពតោ ចាតិ វេទិតព្ពោ, សព្ពាបត្តិនំ សង្ខាហកវសេនាតិ
អត្ថោ។

យានិ សិក្ខាបទានិ “កិរិយានី”តិ វុច្ចន្តិ, តេសំ វសេន កាយវាចា សហ
វិញ្ញត្តិយា វេទិតព្ពោ, អ កិរិយានំ វសេន វិនា វិញ្ញត្តិយា វេទិតព្ពោ។ ចិត្តំ បនេត្ថ
អប្បមាណំ ភូតារោចនសមុជ្ជានស្ស កិរិយត្តា, អចិត្តកត្តា ច។ តត្ថ កិរិយា
អាបត្តិយា អនង្គន្តរចិត្តសមុជ្ជានា វេទិតព្ពោ។ អវិញ្ញត្តិជនកម្មំ ឯកច្ចំ
ពាហុល្លនយេន “កិរិយ”ន្ត វុច្ចតិ យថេវ បឋមចារាជិកំ។ វិញ្ញត្តិយា អភាវេបិ
“សោ ចេ សាទិយតិ, អាបត្តិ ចារាជិកស្ស, ន សាទិយតិ, អនាបត្តិ”តិ ហិ វុត្តំ,
វិញ្ញត្តិសង្ខាតាបិ កិរិយាវិនា សេវនចិត្តន ន ហោតិ វុត្តចិត្តជត្តា, វិការរូបត្តា,
ចិត្តានុបវិវត្តិកត្តា ច។ តស្មា កិរិយាសង្ខាតមិទំ វិញ្ញត្តិរូបំ, ឥតរំ ចិត្តជរូបំ វិយ
ជនកចិត្តនវិនា ន តិដ្ឋតិ, ឥតរំ សឡាយតនំ តិដ្ឋតិ, តស្មា កិរិយាយ សតិ
ឯកន្តតោ តជ្ជនកំ សេវនចិត្តំ អត្ថិ ឯវាតិ កត្វា ន សាទិយតិ, អនាបត្តិតិ ន
យុដ្ឋតីតិ។ យស្មា វិញ្ញត្តិជនកម្មំ សមាទំ សេវនចិត្តំ ន សព្ពកាលំ វិញ្ញត្តិ
ជនេតិ, តស្មា វិនាបិ វិញ្ញត្តិយា សយំ ឧប្បជ្ជតីតិ កត្វា “សាទិយតិ, អាបត្តិ
ចារាជិកស្ស”តិ វុត្តំ។ នុប្បជ្ជតិ ចេ, ន សាទិយតិ នាម, តស្ស អនាបត្តិ។ តេនេវ
ភគវា “កីចិត្តោ ភូ ភិក្ខុ”តិ (ចារា. ១៣៥) ចិត្តេនេវ អាបត្តិ បរិច្ឆិន្ទតិ, ន
កិរិយាយាតិ វេទិតព្ពំ។

ឯត្ថ សមុជ្ជានគ្គហណំ កត្តត្ថតោ វា អកត្តត្ថតោ វា
កាយាទិភេទាបេក្ខមេវ អាបត្តិ អាបដ្ឋតិ, ន អញ្ញាថាតិ ទស្សនប្បយោជនំ។
តេសុ កិរិយាគ្គហណំ កាយាទិនំ
សិញ្ញត្តិការិញ្ញត្តិកភេទទស្សនប្បយោជនំ។ សញ្ញាគ្គហណំ អាបត្តិយា
អដ្ឋានន្តិចិត្តវិសេសទស្សនប្បយោជនំ។ តេន យំ ចិត្តំ កិរិយលក្ខណោ វា
អកិរិយលក្ខណោ វា សន្និហិតំ, យតោ វា កិរិយា វា អកិរិយា វា ហោតិ, ន តំ
អវិសេសេន អាបត្តិយា អដ្ឋំ វា អនដ្ឋំ វា ហោតិ។ កិណ្ឌ យាយ សញ្ញាយ
“សញ្ញាវិមោក្ខ”ន្តិវុច្ចតិ, តាយ សម្មយុត្តំ ចិត្តំ អដ្ឋំ, ឥតវំ អនដ្ឋន្តិ ទស្សិតំ
ហោតិ។ ឥទានិ យេន ចិត្តេន សិក្ខាបទំ សចិត្តកំ ហោតិ, តទភាវា អចិត្តកំ,
តេន តស្ស អវិសេសេន សាវដ្ឋតាយ “លោកវដ្ឋមេវ”តិ វុត្តំ។ កិណ្ឌ សាវដ្ឋយេវ
សមាទំ ឯកច្ចំ លោកវដ្ឋំ, ឯកច្ចំ បណ្ណាតិវដ្ឋន្តិ ទស្សនប្បយោជនំ
ចិត្តលោកវដ្ឋគ្គហណំ។ ចិត្តមេវ យស្មា “លោកវដ្ឋ”ន្តិវុច្ចតិ, តស្មា
មនោកម្មម្យិ សិយា អាបត្តិតិ អនិជ្ជប្បសន្ននិវារណាប្បយោជនំ កម្មគ្គហណំ។

យំ បនេត្ថ អកិរិយលក្ខណំ កម្មំ, តំ កុសលត្តិកវិនិមុត្តំ សិយាតិ
អនិជ្ជប្បសន្ននិវារណាប្បយោជនំ កុសលត្តិកគ្គហណំ។ យា បនេត្ថ
អព្យាកតាបត្តិ, តំ ឯកច្ចំ អវេទនម្យិ និរោធំ សមាបន្នោ អាបដ្ឋតិ វេទនាត្តិកំ
ឯត្ថ នលព្ពតិ អនិជ្ជប្បសន្ននិវារណាត្ថំ វេទនាត្តិកគ្គហណំ។ សិក្ខាបទញ្ញិ
សចិត្តកបុគ្គលវសេន “តិចិត្តំ តិវេទន”ន្តិលទ្ធកោហារំ អចិត្តកេនាបន្នម្យិ
“តិចិត្តំ តិវេទន”មិចេវ វុច្ចតិ។ តត្រិទំ សាធកសុត្ថំ - “អត្ថាបត្តិ អចិត្តកោ
អាបដ្ឋតិ អចិត្តកោ វុដ្ឋាតិ (បរិ. ៣២៤), អត្ថាបត្តិ កុសលចិត្តោ អាបដ្ឋតិ
កុសលចិត្តោ វុដ្ឋាតិ”តិអាទិ (បរិ. ៤៧០)។ “សចិត្តកំ អាបត្តិទីបនំ,
សញ្ញាវិមោក្ខំ អនាបត្តិទីបនំ, អចិត្តកំ វត្ថុអជាននំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ

វីតីក្នុងមនោជាតិដ៏ធំ។ ឥឡូវ តែសំណាត់"ន្ត (វិជ្ជា. ដី. ចារាជិក ៦១-៦៦
បក្សណាកកថាវណ្ណា) លិខិត។

សច្ចកបក្ខេតិ ឯត្ថ អយំ តាវ គណ្ឌបទនយោ - សច្ចកបក្ខេតិ
សុរាជានាធិអច្ចកេ សន្ធាយ វុត្ថំ។ សច្ចកេសុ បន យំ ឯកន្តមកុសលេនេ
សមុដ្ឋាតិ, តញ្ច ឧភយំ លោកវដ្ឋំ នាម។ សុរាជានស្មិញ្ចា "សុរា"តិ វា "ចាតុំ ន
វដ្ឋតិ"តិ វា ជាតិក្លា បិវនេ អកុសលមេវាតិ។ តត្ថ "ន វដ្ឋតិ ជាតិក្លា"តិ
វុត្ថវចនំ ន យុដ្ឋតិ បណ្ណាត្តិវដ្ឋស្សបិ លោកវដ្ឋតាបសដ្ឋតោ។ ឥមំ អនិជ្ជប្បសដ្ឋំ
បរិហារិតុកាមតាយ ច វិជ្ជាពុទ្ធិត្ថេវេន លិខិតំ - "ឥធិ សច្ចកក'ន្ត ច អច្ចកក'ន្ត
ច វិចារណា វត្ថុវិជាននេ ឯវ ហោតិ, ន បញ្ញាត្តិវិជាននេ។ យទិ បញ្ញាត្តិវិជាននេ
ហោតិ, សព្ពសិក្ខាបទានិ លោកវដ្ឋានេ សិយុំ, ន ច សព្ពសិក្ខាបទានិ
លោកវដ្ឋានិ។ តស្មា វត្ថុវិជាននេ ឯវ ហោតិ ឥត ឥទំ យុដ្ឋតិ។ កស្មា? យស្មា
សេឱយេសុ បញ្ញាត្តិវិជាននមេវ បមាណំ, ន វត្ថុមត្តវិជានន"ន្ត។ អយំ បនេត្ត
អត្ថោ សិក្ខាបទសីសេន អាបត្តិ គហេត្វា យស្ស សិក្ខាបទស្ស សច្ចកកស្ស
ចិត្តំ អកុសលមេវ ហោតិ, តំ លោកវដ្ឋំ, សច្ចកកាចិត្តកសដ្ឋាតស្ស
អច្ចកកស្ស ច សច្ចកកបក្ខេ ចិត្តំ អកុសលមេវ ហោតិ, តម្បី
សុរាជានាធិលោកវដ្ឋន្ត ឥមមត្តំ សន្ធាយ "យស្សា សច្ចកកបក្ខេ ចិត្តំ
អកុសលមេវ ហោតិ, អយំ លោកវដ្ឋា នាមា"តិ វុត្ថំ។ "សច្ចកកបក្ខេ"តិ ហិ
ឥទំ វចនំ អច្ចកកំ សន្ធាយាហា។ ន ហិ ឯកំសតោ សច្ចកកាយ
"សច្ចកកបក្ខេ"តិ វិសេសនេ បយោជនំ អត្ថិតិ, ឯវំ សន្តេបិ អនិយមេន វុត្ថញ្ច
និយមវសេន ឯវ គហេតព្ពន្ធិ អត្ថោ។

តិរច្ឆានំ បនាតិ បន-សន្តេន ដុល្លច្ចយាទិការំ និវត្តតិ។ កិរិយាតិ ឯត្ថ
"បិតំ សាទិយតិ"តិ (ចារា. ៥៨) វុត្ថត្តា តំ កថន្តិ ចេ? "សាទិយតិ"តិ វុត្ថត្តា

កិរិយា ឯវ។ ឯវំ សន្តេ “កាយកម្មំ មនោកម្មំ”ន្តិ វុត្តព្ពន្ធិ ចេ? ន,
បច្ចុរោហារវសេន “កាយកម្មំ”ន្តិ វុត្តត្តា។ ឧត្តជាណាមណ្ឌលីកាយ លព្ពតិ
ឯវាតិ លិខិតំ។ បុព្វេ វុត្តនយេន សំសន្នេត្វា គហេតព្ពំ។ “ទុន្និក្ខិត្តស្ស, ភិក្ខុវេ,
បទព្យញ្ញនស្ស អន្តោបិ ទុន្នយោ ហោតិ”តិ (អ. និ. ២.២០) វនន្តេនាបិ អត្ថស្ស
សុខគ្គហណាត្ថមេវ បទព្យញ្ញនស្ស សុនិក្ខិត្តភារោ ឥន្ទ្រតោ, ន អក្ខរវចនាយ,
តស្មា អាហា “អត្ថញ្ញំ នាថោ សរណំ អរោចា”តិអាទិ។

បឋមចារាជិកវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ទុតិយចារាជិកវណ្ណានា

តាមា វា អវញ្ញា វាតិ លក្ខណានុបញ្ញត្តិកត្តា អាទិម្ហំ វុត្តា។ សព្ពស្មិញ្ញំ
វិនយបិដកេ តាមា, តាម្មបចារា, តាមកេត្តំ, តាមសីមា, តាមសីម្មបចារាតិ
បញ្ជាវិទោ តាមភេនោ វេទិតញ្ញោ។ តថា អវញ្ញកសីមាយ ឯកំ អតាមកំ
អវញ្ញំ, សំវិធានសិក្ខាបទានំ (ចា.ចិ. ១៨០ អាទយោ) ឯកំ, សតាមកំ ឯកំ,
អវិប្បវាសសីមាយ ឯកំ, គណម្ពាឱហ័យនកស្ស (ចា.ចិ. ៦៩១) ឯកន្តិ បញ្ជាវិទោ
អវញ្ញភេនោ វេទិតញ្ញោ។ តត្ថ អត្ថិ តាមា ន តាមបរិហារំ កត្ថចិ លភតិ, អត្ថិ
តាមា ន តាមកិច្ចំ ករោតិ, តថា អត្ថិ អវញ្ញំ ន អវញ្ញបរិហារំ កត្ថចិ លភតិ,
អត្ថិ អវញ្ញំ ន អវញ្ញកិច្ចំ ករោតិ តិ អយម្បិ ភេនោ វេទិតញ្ញោ។

តត្ថ អវិប្បវាសសីមាសម្ពន្ធនកម្មវាចាយ វេបេត្វា “តាមញ្ញ
តាម្មបចារញ្ញា”តិ (មហាវ. ១៤៤) ឯត្ថ តាមា នាម បរិក្ខិត្តោ ចេ, បរិក្ខេបស្ស
អន្តោ, អបរិក្ខិត្តោ ចេ, បរិក្ខេបោកាសតោ អន្តោ វេទិតញ្ញោ។ អយំ
ឧទានសិក្ខាបទេ “អន្តោតាមា”តិ (ចារា. ៤៧៨) អាគតោ។
សាសន្តសិក្ខាបទេ “អន្តរយរ”ន្តិ (ចារា. ៦៥៤) អាគតោ អនាសន្តតោ។ យថាហ

“អន្តរាយវេ និក្ខិបេយ្យាតិ សមន្តា គោចរគាមេ និក្ខិបេយ្យា”តិ (ចារា. ៦៥៤)។
តថា អន្តរាយវេ ជិសំយុត្តានំ សេឱយានំ អយមេវ បរិច្ឆេទោ វេទិតញ្ចោ។ “យា
បន ភិក្ខុនី ឯកា តាមន្តរំ គច្ឆេយ្យា”តិ (ចា. ៦៨៧) ឯត្ថាបិ អយមេវ បរិច្ឆេទោ
អធិប្បតោ “បរិក្ខិត្តស្ស តាមស្ស បរិក្ខេបំ អតិក្កមន្តិយា, អបរិក្ខិត្តស្ស
តាមស្ស ឧបចារំ អតិក្កមន្តិយា”តិ វុត្តត្តា។

យេសុ បុរាណចោត្តកេសុ “ឧបចារំ ឌីក្កមន្តិយា”តិ លិខិតំ, តំ វិកាលេ
តាមប្បវេសនសិក្ខាបទេសុ អាចិណ្ឌំ នយំ គហេត្វា បមាទេន លិខិយតិ, ន
បមាណំ។ យេសុ ច ចោត្តកេសុ វិកាលេ តាមប្បវេសនសិក្ខាបទស្ស វិភង្គេ
(ចា. ៥០៣) “តាមំ បរិសេយ្យាតិ បរិក្ខិត្តស្ស តាមស្ស បរិក្ខេបំ
អតិក្កមន្តស្ស, អបរិក្ខិត្តស្ស តាមស្ស ឧបចារំ អតិក្កមន្តស្ស”តិ លិខិយតិ,
សា បមាទលេខា។ ឧបចារំ ឌីក្កមន្តស្ស តិ តត្ថ ចាហោ។ វុត្តត្តា
សមន្តចាសាទិកាយំ “អបរិក្ខិត្តស្ស តាមស្ស ឧបចារោ អធិដ្ឋានានេ
វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ចោ”តិ (ចា. អដ្ឋ. ៥០២)។ ឥធិ កម្ពុជវិភាសិយម្បិ វុត្តំ “សន្តំ
ភិក្ខុំ អនាបុច្ឆិតាតិ... បេ... ឧបចារំ ឌីក្កមន្តស្ស”តិ អាទិ (កម្ពុ. អដ្ឋ.
វិកាលតាមប្បវេសនសិក្ខាបទវណ្ណាន)។

យំ បន កត្តចិ ចោត្តកេ “ភិក្ខុនិយា តាមន្តរាទិការេ ឯកេន ចាទេន
ឥតវស្ស តាមស្ស បរិក្ខេបំ វា អតិក្កមន្តេ, ឧបចារំ វា ឌីក្កន្តេ ដុល្លច្ចយំ,
ទុតិយេន អតិក្កន្តមត្តេ, ឌីក្កន្តមត្តេ ច សង្ឃាទិសេសោ”តិ ចាហោ ទិស្សតិ។ តត្ថ
“ឌីក្កន្តេ, ឌីក្កន្តមត្តេ”តិ ឯតានិ បទានិ អធិកានិ, កេវលំ លិខិតកេហិ អញ្ញេហិ
លិខិតានិ។ កត្តចិ ចោត្តកេ “ឌីក្កន្តមត្តេ ចា”តិ បទំ ន ទិស្សតិ, ឥតវំ ទិស្សតិ។
តានិ ទ្វេ បទានិ ចាឡិយា វិវុដ្ឋន្តិ។ “អបរិក្ខិត្តស្ស តាមស្ស ឧបចារំ
អតិក្កាមេន្តិយា”តិ (ចា. ៦៨២) ហិ ចាឡិ។ តថា សមន្តចាសាទិកាយ (ចា. ៦៨២)។

អដ្ឋ. ៦៩២) វិវុឌ្ឍន្តិ។ “បរិក្ខេបាហដ្ឋានំ ឯកេន ចារេន អតិក្កមតិ, ដុល្លច្ចយំ,
ទុតិយេន អតិក្កមតិ, សង្ឃាធិសេសោ។ អបិចេត្ត សកកាមតោ... បេ... ឯកេន
ចារេន ឥតរស្ស កាមស្ស បរិក្ខេបេ វា ឧបចារេ វា អតិក្កន្តេ ដុល្លច្ចយំ,
ទុតិយេន អតិក្កន្តមត្តេ សង្ឃាធិសេសោ” តិ (ចា. ចិ. អដ្ឋ. ៦៩២) ហិ វុត្ថំ។

គណ្ឌិបទេ ចស្ស “បរិក្ខេបំ អតិក្កាមន្តិយា” តិ វត្ថា “ឧបចារេបិ ឯសេវ
នយោ” តិ វុត្ថំ។ អនុគណ្ឌិបទេ ច “អបរិក្ខត្តស្ស កាមស្ស ឧបចារំ
‘ឌីក្កមន្តិយា’ តិ បិ ចោត្តកេសុ ឯកេច្ឆេសុ ធិស្សតិ, តំ ន កហោតព្ព” តិ វុត្ថំ។
អបរម្មិ វុត្ថំ “អបរិក្ខត្តស្ស កាមស្ស ឧបចារំ ‘អតិក្កាមន្តិយា’ តិ វេចនេនាបិ ឯវំ
វេទិតព្ពំ - វិកាលេ កាមប្បវេសនេ ទ្វិន្នំ លេខ្ខចាតានំ ឯវំ វសេន ឧបចារោ
បរិច្ឆិន្ទិតព្ពោ, ឥតរថា យថា ឯត្ថ បរិក្ខេបាហដ្ឋានំ បរិក្ខេបំ វិយ កត្វា
‘អតិក្កាមន្តិយា’ តិ វុត្ថំ, ឯវំ តត្ថាបិ ‘អបរិក្ខត្តស្ស កាមស្ស ឧបចារំ
អតិក្កាមន្តស្ស’ តិ វេយ្យោ។ យស្មា បន តត្ថ បរិក្ខេបាហដ្ឋានតោ
ឧត្តរិមេកោ លេខ្ខចាតោ ឧបចារោតិ អធិប្បតោ។ តស្មា តទត្ថធិបនត្ថំ
‘អបរិក្ខត្តស្ស កាមស្ស ឧបចារំ ឌីក្កមន្តស្ស’ តិ វុត្ថំ” តិ។

យំ បន អនុកដ្ឋកថាយំ បរិក្ខេបាហដ្ឋានំ យេវ ឧបចារន្តិ សល្លកេត្វា
“បរិក្ខេបបអកេត្វាហដ្ឋានានំ និន្នាណាករណធិបនត្ថំ ឧបចារំ ឌីក្កមន្តស្ស” តិ
វុត្ថំ, ចាឡិវិសេសមសល្លកេត្វា “អបរិក្ខត្តស្ស កាមស្ស ឧបចារំ អតិក្កមន្តស្ស
ឥធិ ឧបចារោ បរិក្ខេបោ យថា ភវេយ្យ, តំ ឧបចារំ បឋមំ ចាធំ អតិក្កាមន្តស្ស
អាបត្តិ ទុក្កជស្ស, ទុតិយំ ចាធំ អតិក្កាមន្តស្ស អាបត្តិ ចាចិត្តិយស្ស” តិ វុត្ថំ,
តំ ន កហោតព្ពមេវ ចាឡិយាវិសេសសម្ភវតោតិ។ ចោរាណាគណ្ឌិបទេ
“ឧបចារំ អតិក្កាមន្តិយា ភិក្ខុនិយា កាមន្តរាបត្តិ” តិ វុត្ថំ។ តស្មា ឥធិ
កម្ពាវិភរណិយា “ឯកេន ចារេន ឥតរស្ស... បេ... អតិក្កន្តមត្តេ

សង្ឃាធិសេសោ”តិ អយមេវ ចាថា វេទិតញ្ចោ។ ឯត្តាវតា ឥមេសុ យថាវុត្តេសុ
ហានេសុ យថាវុត្តបរិច្ឆេទោ គាមោតិ វេទិតញ្ចោ។ ឥមស្ស អត្ថស្ស ធិបនត្ថំ
“គាមោ នាម ឯកកុដិកោបី”តិ អាទិ (ចារា. ៩២) វុត្ថំ។ ឥមស្ស វសេន អសតិបិ
បរិក្ខេបាតិក្កមេ, ឧបចារោក្កមនេ វា អន្តរាមតោ វា ភិក្ខុនុបស្សយតោ វា
តិត្ថិយសេយ្យតោ វា បដិក្កមនតោ វា តំ គាមំ បរិសន្តស្ស
អន្តរាមបរិក្ខេបស្ស, ឧបចារស្ស វា អតិក្កមនវសេន គាមបច្ចយា អាបត្តិយោ
វេទិតញ្ចោ។

គាមូបចារោ បន “ឋបេត្វា គាមញ្ច គាមូបចារញ្ច”តិ (មហាវ. ១៤៤) ឯត្ថ
បរិក្ខេត្ថស្ស គាមស្ស បរិក្ខេចោវ, អបរិក្ខេត្ថស្ស គាមស្ស បរិក្ខេចោកាសោវ។
វុត្ថញ្ចេតំ អដ្ឋកថាយំ “គាមូបចារោតិ បរិក្ខេត្ថស្ស គាមស្ស បរិក្ខេចោ,
អបរិក្ខេត្ថស្ស គាមស្ស បរិក្ខេចោកាសោ។ តេសុ អធិដ្ឋិតតេជីវរិកោ ភិក្ខុ
បរិហារំ នលភតី”តិ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៤៤)។ កី បនេត្ថ ការណំ, យេន អយំ
គាមោ, គាមូបចារោ ច ឥធម អញ្ញថា, អញ្ញត្ថ តថាតិ? អដ្ឋប្បត្តិតោ “តេន ខោ
បន សមយេន ភិក្ខុ ‘ភគវតា តិជីវេន អវិប្បវាសសម្មតិ អនុញ្ញាតា’តិ
អន្តរយវេ ជីវរាជិ និក្ខិបន្តី”តិ (មហាវ. ១៤៣) ឥមស្ស ហិ អដ្ឋប្បត្តិយា
“ឋបេត្វា គាមញ្ច គាមូបចារញ្ច”តិ (មហាវ. ១៤៤) វុត្ថំ។ តស្មា យត្ថ
អន្តរយវសញ្ញា, តត្ថ អវិប្បវាសសីមា ន គច្ឆតីតិ វេទិតញ្ចោ។ តេន ច
ឧទោសិតសិក្ខាបទេ “អន្តោគាមេ ជីវំ និក្ខិបិត្វា អន្តោគាមេ វត្ថញ្ច”ន្តិ (ចារា.
៤៧៨) ច “សភាយេ វា ធូរមូលេ វា, ហត្ថចាសា វា នវិជហិតញ្ច”ន្តិ ច វុត្ថំ។
កប្បិយភូមិយំ វសន្តោយេវ ហិ កប្បិយភូមិយំ និក្ខិត្តជីវំ វត្ថតិ។
សាសន្តសិក្ខាបទេ បន “យស្មា យត្ថ គាមេ ជីវំ និក្ខិត្តំ, តេន គាមេន
វិប្បវសន្តោ ជីវេន វិប្បវសតីតិ វុច្ឆតិ, តស្មា បុន គាមសីមំ ឌីក្កមិត្វា វសិត្វា
បក្កមតី”តិ វុត្ថំ។ តស្មិញ្ច សិក្ខាបទេ គាមសីមា គាមោ នាមាតិ អធិប្បតោ។

តត្ថវិកាលេ គាមប្បវេសនសិក្ខាបទិកន្ត្រេ “បរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស បរិក្ខេបំ
អតិក្កមន្តស្ស អាបត្តិ ចាចិត្តិយស្ស” តិ (ចាចិ. ៥០៣) វចនតោ បរិក្ខេបោ ន
គាមោ។ កិណ្ឌ គាមូបចារោតិ លេសេន ទស្សិតំ ហោតិ។ ឥមស្មី បន
សិក្ខាបទិកន្ត្រេ “គាមូបចារោ នាមា” តិ អារភិត្វា “អបរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស
យរូបចារេ បិតស្ស មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស លេខ្ខចារោ” តិ ឥមិនា អបរិក្ខិត្តស្ស
បរិក្ខេបោកាសោ គាមូបចារោតិ សិទ្ធិ។ តទត្ថសម្ភវតោ តស្មី យរូបចារេ
បិតស្ស លេខ្ខចារោ គាមូបចារោតិ កុរុន្តជ្ជកថាយំ, មហាបច្ឆិយម្បិ វុត្តំ។
ឧបចារោ ហិ “គាមោ ឯកូបចារោ នាមូបចារោ” តិ អាទីសុ ធាវំ, “អដ្ឋោកាសោ
ឯកូបចារោ” តិ ឯត្ថ សមន្តា សត្តព្ពន្ធរសន្តាតំ បមាណំ, តស្មា “គាមូបចារោតិ
បរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស បរិក្ខេបោ, អបរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស បរិក្ខេបោកាសោ” តិ
អន្ធកជ្ជកថាយំ វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។ តថា កុរុន្តិយំ, មហាបច្ឆិយព្វា។ តថា
ចាឡិយម្បិ “អដ្ឋោរាមោ នាម បរិក្ខិត្តស្ស អាមស្ស អន្តោ អាមោ,
អបរិក្ខិត្តស្ស ឧបចារោ។ អដ្ឋាវសថោ នាម បរិក្ខិត្តស្ស អាវសថស្ស អន្តោ
អាវសថោ, អបរិក្ខិត្តស្ស ឧបចារោ” តិ អាទីសុ ទិស្សតិ។ មហាអដ្ឋកថាយំ បន
“គាមូបចារោ” តិ អាទីសុ ទិស្សតិ។ តស្មា ទុតិយោ លេខ្ខចារោ ឧបចារោតិ
អធិប្បតោ។

“អបរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស ឧបចារំ ឌីក្កមន្តស្ស អាបត្តិ ចាចិត្តិយស្ស” តិ
ចាឡិវិសេសសម្ភវតោ ច បឋមោ លេខ្ខចារោ គាមោ ឯវ, ទុតិយោ
គាមូបចារោតិ វុត្តំ។ បរិក្ខិត្តស្ស បន គាមស្ស ឥន្ទ្រិលេ បិតស្ស មជ្ឈិមស្ស
បុរិសស្ស លេខ្ខចារោ គាមូបចារោតិ វុត្តន្តិ ឯត្ថ ភេនោ នត្ថិ។ ឯត្តាវតា
បរិក្ខិត្តស្ស ធុរិដោ ឧបចារោ, អបរិក្ខិត្តស្ស ចតុព្ពិដោ ឧបចារោ យត្ថ សម្ភវតិ,
យត្ថ ច ន សម្ភវតិ, តំ សព្វំ ទស្សិតំ ហោតិ។

តាមខេត្តស្បូវ ច តាមសីមាយ ច លក្ខណ៍ អដ្ឋកថាយមេវ វុត្ថុ។ ឧភយញ្ញា
អត្ថតោ ឯកំ។ តត្ថ តាមសីមាយ តាមភារោ សាសន្តសិក្ខាបទវសេន
វេទិតញ្ញោ។

តាមសីមូបចារោ នាម មនុស្សនំ កដ្ឋតិណាបុប្ផជលាធិអត្ថិកានំ
វនចរកានំ វលញ្ញនជ្ជានំ។ ឥមស្ស តាមសីមូបចារភារោ ឧទោសិតសិក្ខាបទេ,
“អតាមកេ អរញ្ញោ សមន្តា សត្តព្ពន្ធា”តិ (ចារា. ៤៩៤) អាគតជ្ជានេ ខន្ធកេ
(មហាវ. ១៤៧) ច វេទិតញ្ញោ។ ឯត្ថ ហិ ភគវា តាមន្តវាសីនំ ភិក្ខុនំ សីមំ
ទស្សេន្តោ “យំ តាមំ វា និគមំ វា ឧបនិស្សាយ វិហារតី”តិ (មហាវ. ១៤៧) វត្ថា
ទស្សេតិ។ តទនន្តរមេវ “អតាមកេ”តិអាធិនា សត្តព្ពន្ធវាសីមំ ទស្សេតិ។ តស្មា
យោ ភិក្ខុ តាមំ វា និគមំ វា ឧបនិស្សាយ នវិហារតិ, កេវលំ នាវាយំ វា
ថលមគ្គេន វា អន្ធានមគ្គប្បដិបន្នោ ហោតិ, តស្ស តត្ថ តត្ថ សត្តព្ពន្ធវាសីមា
លព្ពតីតិ វេទិតញ្ញោ។ វុត្ថញ្ញា “ឯកកុលស្ស សត្តោ ហោតិ, សត្តេ ជីវំ និក្ខមិក្ខា
បុរតោ វា បច្ឆតោ វា សត្តព្ពន្ធា នវិជហិតព្ព”ន្តិអាធិ (ចារា. ៤៨៩)។ ឥទមេវ
អរញ្ញំ សន្ធាយ “អរញ្ញកសីមាយ ឯកំ អតាមកំ អរញ្ញ”ន្តិ វុត្ថុ។

យំ សន្ធាយ “អតាមកេ អរញ្ញោ អន្ធាយោជនេ អន្ធាយោជនេ អាបត្តិ
ចាចិត្តិយស្ស”តិ (ចាចិ. ៤១៤) ចាឡិយំ វុត្ថុ។ ឥទំ សិរិទានសិក្ខាបទានំ ឯកំ
អតាមកំ អរញ្ញំ នាម។

បុរិមេន បន សយំ សង្កហិតំ, ឥមិនា តមសង្កហិតន្តិ។ យំ សន្ធាយ
គណម្ហា ឱហិយនាធិការេ អដ្ឋកថាយំ (ចាចិ. អដ្ឋ. ៦៩២) “អតាមកេ អរញ្ញោតិ
ឯត្ថ ‘និក្ខមិក្ខា ពហិ ឥន្ទឺលា សត្តមេតំ អរញ្ញ’ន្តិ ឯវំ វុត្ថុ លក្ខណំ អរញ្ញំ។ តំ
បនេត កេវលំ តាមាភារេន ‘អតាមក’ន្តិ វុត្ថុ, នវិញ្ញាជិវិសធិសតាយា”តិ
វុត្ថុ។ យំ សន្ធាយ “អរញ្ញកំ នាម សេនាសនំ បញ្ចជនុសតិកំ បដិម”ន្តិ (ចារា.

៦៥៤; ចា. ៥៧៣) វុត្ថុ។ ឥត អារញ្ញកសេនាសនំ នាម បរិក្ខិត្តស្ស បរិក្ខេបតោ
ពហិ, អបរិក្ខិត្តស្ស បន បរិក្ខេបាកាសតោ ពហិ សុត្តំ វា អុត្តំ វា វិហារេ
កុន្ធទិសមាភិណ្ឌាម្បិ អរញ្ញំ នាម។ តថា “គណាម្ហា ឌីហ្មិយនកស្ស ឯក” ឆ្ល វុត្ថុ។
ឥត អរញ្ញំ។ ឥត បន បុព្វេ អគាមកភាវេន អាគតជ្ជានេ វុត្តលក្ខណាមេវ
ហុត្វា និក្ខមិត្វា ពហិ ឥន្ទឌីលា ទស្សន្ទបចារិជហានេ ឯកមេវ អាបត្តិ ករោតិ,
តតោ ធុន្ទំ អនាបត្តិ។ “សិរិដានសិក្ខាបទានំ ឯក” ឆ្ល វុត្ថុ បន អន្ធមោជនេ
អន្ធមោជនេ ឯកេកំ អាបត្តិ ករោតិ, ន តតោ ឌីវំ។ ឥត រាជិ តិណិ
យថាវុត្តបរិច្ឆេទតោ ឌីវមេវ តត្ថ វុត្តវិធី ន សម្មាទេន្តិ, បរំ សម្មាទេន្តិ
ឯវមេតេសំ អញ្ញមញ្ញនាទត្ថំ វេទិតព្ពំ។

តត្ថ បញ្ចវិដេ គាមេ យោ “បរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស ឥន្ទឌីលេ បិតស្ស
លេខ្ហាតោ” តិ (ចារា. ៩២) វុត្ថោ, សោ ន កត្តចិ វិនយបិដកេ ឧបយោគំ តតោ,
កេវលំ អបរិក្ខិត្តស្ស បរិក្ខេបាកាសតោ អបរោ ឯកោ លេខ្ហាតោ
គាមុបចារោ នាមាតិ ធិបនត្ថំ វុត្ថោ។ បរិក្ខិត្តស្ស បិ ចេ គាមស្ស ឯកោ
លេខ្ហាតោ កប្បិយភូមិសមាទោ ឧបចារោតិ វុត្ថោ, បកេវ អបរិក្ខិត្តស្ស
បរិក្ខេបាកាសតោ ឯកោ។ សោ បន ចាកជត្តា ច អដ្ឋោកាសត្តា ច
ឌីក្កមន្តស្ស អាបត្តិ ករោតិ វេបេត្វា ភិក្ខុនិយា គាមន្តរាបត្តិ។ ភិក្ខុនិយោ ហិ
តស្មី ទុតិយលេខ្ហាតសម្ពាតេ គាមុបចារេ វសន្តិ អាបត្តិព្វា អាបជ្ជន្តិ, គាមំ
បរិសន្តិ គាមន្តរាបត្តិព្វា។ តាសញ្ញា បិតជ្ជានំ អរញ្ញសម្ព័ន្ធុ គប្បតិ “តាវទេវ នាយា
មេតព្វា... បេ... តស្ស តយោ ច និស្សយេ, អដ្ឋ ច អករណីយានិ
អាចិក្ខេយ្យថា” តិ (ចូឡវ. ៤៣០) វចនតោ។ អរញ្ញប្បជិសំយុត្តានំ សិក្ខាបទានំ,
វិកាលេគាមប្បវេសនសិក្ខាបទស្ស (ចា. ៥០៨) ច ភិក្ខុនិយំ អសាធារណត្តា
ច អន្តរាមភិក្ខុនុបស្សយប្បជិក្កមនាទិនំ កប្បិយភូមិភាវវចនតោ ច “ឯកា
គណាម្ហា ឌីហ្មិយេយ្យាតិ អគាមកេ អរញ្ញេ ទុតិយិ កាយ ភិក្ខុនិយា

ធនុស្សន្ទបចារំ វា សវន្ទបចារំ វា វិជហន្តិយា អាបត្តិ
ធូល្លច្ចយស្សា"តិអាធិសិក្ខាបធមញ្ញត្តិភោ (ចា.ច. ៦៩២) ច ភិក្ខុនិក្ខន្ធកនយឯន
វា យស្មា បរិក្ខិត្តស្ស កាមស្ស ឥន្ទ្រិលភោ បជ្ជាយ អបរិក្ខិត្តស្ស ឧបចារភោ
បជ្ជាយ និយតិ, តត្ថ អន្តរយវេ និក្ខិត្តបិវេ សតិ ចតុរជ្ជសមោធានេន ភិក្ខុ
វសន្តិ, តស្មា សតាមកំ នាម ហោតិ។

អវិប្បវាសសីមាយ ឯកំ នាម “ន, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុនិយា អវញ្ញោ វត្ថុតំ, យា
វសេយ្យ, អាបត្តិ ធុក្កជស្សា"តិ (ចូឡវ. ៤៣១) វេចនភោ ភិក្ខុនីនំ អវញ្ញាវាសោ
នាម នត្ថិតិ សិទ្ធិ។ តាយ ហិ អវញ្ញោ ភិក្ខុនុបស្សយេ សតិ អន្តោអាវាសេបិ
ធុតិយំ កាយ ធនុស្សន្ទបចារំ វិជហន្តិយា អាបត្តិ។ តស្មា
អវិប្បវាសសីមាធិការេ “ឋេបេត្វា កាមញ្ញោ កាមូបចារញ្ញោ"តិ (មហាវ. ១៤៤)
ឯត្ថ យំ ហំ ឋេបិតំ, តត្ថេវ ភិក្ខុនុបស្សយេបិ កប្បតិ, ន តតោ បរំ។

តាសញ្ញា អវិប្បវាសសីមាកម្មវាចាយំ “ឋេបេត្វា កាមញ្ញោ កាមូបចារញ្ញោ"តិ
វេចនំ នត្ថិតិ កត្វា តេស្វេវ កាមកាមូបចារេសុ ជវតិ។ តតោ បរំ ធុតិយេសុ
លេខ្ខាតាធិសុ តាសំ អកប្បិយភូមិកត្តា ន សមាទសំវាសកសីមា អវញ្ញោ
ជវតិ ភិក្ខុនំ កាមកាមូបចារំ វិយ។ តស្មា វុត្ថំ “ភិក្ខុនិយា ឋេបេត្វា
កាមន្តរាបត្តិ"ន្តិ។

ឯវំ តាវ បញ្ចវិធំ កាមភេទំ, អវញ្ញភេទញ្ញោ ញត្វា ឥនាធិ “អត្ថិ តាមោ ន
កាមបរិហារំ កត្តចិលភតិ"តិអាធិភេទោ វេធិតញ្ញោ។ តត្ថ យោ អជ្ជកថាយំ
“អមនុស្សោ នាម យោ សព្ពសោ វា មនុស្សនំ អភាវេន យក្ខបរិគ្គហភូតោ"តិ
វុត្តោ, សោ តាមោ ន កាមបរិហារំ កត្តចិ សិក្ខាបទេ លភតិ។ យញ្ញិ សន្ទាយ
អជ្ជកថាយំ “តំ បនេតំ ពុទ្ធកាលេ, ចក្កវត្តិកាលេ ច នគរំ ហោតិ,
សេសកាលេ សុញ្ញំ ហោតិ យក្ខបរិគ្គហិត"ន្តិ (ចារា. អជ្ជ. ១.៨៤; ធី. និ. អជ្ជ.

១.១៥០) វុត្តំ។ យោ បន បដិរាជោរាជីហិ វិលុត្តត្តា, កេវលំ ភយេន វា ធម្មតោ
សយរោវ អន្តរបាតកាមភូតោ, សោ “កាមន្តវេ កាមន្តវេ អាបត្តិ
ចាចិត្តិយស្ស” តិ (ចាចិ. ១៨៣) វុត្តចាចិត្តិយំ ជនេតិ, វិកាលេ កាមប្បវេសនំ,
សេខិយេ ចត្តារិ ជនេតីតិ វេទិតញ្ច។ យោ បន គាមោ យតោ វា មនុស្ស
កេនចិនេវ ករណីយេន បុនបិ អាគន្ធកាមា វេ អបក្កន្តាតិ វុត្តោ, អមនុស្សោ
សោ បកតិកាមសធិសោវ។

អត្ថិ អរញ្ញំ ន អរញ្ញបរិហារំ កត្តចិលភតីតិ ឯត្ថ “អដ្ឋោកាសោ
ឯក្ខបចារោ នាម អកាមកេ អរញ្ញេ សមន្តា សត្តព្ពន្ធរា ឯក្ខបចារោ, តតោ បរិ
នាទ្ធិបចារោ” តិ (ចារា. ៤៩៤) ឯត្ថ យាយំ នាទ្ធិបចារោតិ វុត្តោ, តំ វេទិតព្ពំ។ យោ
បន បរិក្ខត្តស្ស ឯកលេខុចាតសម្ព័ន្ធតោ កាម្មបចារនាមកោ គាមោ, យោ វា
សត្តោ នាតិវេកចាតុមាសនិវិដ្ឋោ, សោ **អត្ថិ គាមោ ន កាមកិច្ចំ ករោតិ។** ន ហិ
តំ ហំនំ ឌុក្កមន្តោ កាមប្បវេសនាបត្តិ អាបជ្ជតិ។ យំ បន កាមសីមាយ
បរិយាបន្នំ មនុស្សនំ វលញ្ញនដ្ឋានភូតំ អរញ្ញំ, តំ **អត្ថិ អរញ្ញំ ន អរញ្ញកិច្ចំ**
ករោតិ នាម។ ន ហិ តត្ថ អរញ្ញកសីមា លព្ពតីតិ។ ឯត្តាវតោ “កាមា វា អរញ្ញា
វា” តិ ឥមិស្សា អនុបញ្ញត្តិយា លក្ខណានុបញ្ញត្តិកាវោ ធស្សិតោ ហោតិ។

“គោនិសាទិនិវិដ្ឋាបិ គាមោ” តិ ឯត្ថ សចេ តស្ស កាមស្ស
កាមខេត្តបរិច្ឆេទោ អត្ថិ, សញ្ញាបិ ឯកោ គាមោ។ នោ ចេ, ឧបចារេន វា
បរិក្ខេបេន វា បរិច្ឆិន្ទិតតោ។ សចេ កាមខេត្ត សតិ កានិចិ តានិ យរានិ
អញ្ញមញ្ញឧបចារប្បហោនកំ ហំនំ អតិក្កមិត្វា ទូរេ ទូរេ កតានិ ហោន្តិ,
វិកាលេ កាមប្បវេសេ ឧបចារោវ បមាណំ។ អន្តរយរប្បដិសំយុត្តសុ
សេខិយេសុ, ភិក្ខុនិយា កាមន្តរាបត្តិសុ ច យរានំ បរិក្ខេបាហដ្ឋានំ បមាណំ,
ឧចាសថាទិកម្មានំ កាមខេត្តំ បមាណំ, អរញ្ញកសេនាសនស្ស

អាសន្នយវស្ស ធុតិយលេខ្ខតតោ បដ្ឋាយ បញ្ចេនុសតន្តរតា បមាណន្តិ ឯវំ
នោ បដិកានន្តិ អាចរិយា។

“យម្បិ ឯកស្មីយេវ តាមខេត្ត ឯកំ បទេសំ ‘អយម្បិវិសុំតាមោ ហោត្វ’តិ
បរិច្ឆិទ្ធា រាជា កស្សចិ ទេតិ, សោចិ វិសុំតាមសីមា ហោតិយេវា”តិ (មហាវ.
អដ្ឋ. ១៤៧) អដ្ឋកថាវចនតោ តំ បរិសន្តិយា ភិក្ខុនិយា តាមន្តរាបត្តិ ហោតិ
ឯវំ។ សចេ តត្ថ វិហារោ វា ទេវកុលំ វា សភា វា គេហំ វា នត្តិ, កេវលំ
វត្ថុមត្តកមេវ ហោតិ, តាមោតិ វិនយកម្មំ សព្វំ តត្ថ កប្បតិ។ “អមនុស្សោ
តាមោ”តិ ហិ វុត្តំ។ តញ្ច ហំនំ ឥតវស្ស តាមស្ស បរិក្ខេបព្ពន្ធវេ វា ឧបចារព្ពន្ធវេ
វា ហោតិ, វិកាលេ តាមប្បវេសនំ អាបុច្ឆិទ្ធាវ គន្តព្វំ។ នោ ចេ, អរញ្ញំ វិយ
យថាសុខំ គន្តព្វំ។ តត្ថ ចេ អារាមោ វា តិត្តិយសេយ្យាធិសុ អញ្ញតរោវា ហោតិ,
លទ្ធកប្បមេវ។ ភិក្ខុនុបស្សយោ ចេ ហោតិ, តាមំ បិណ្ឌរាយ បរិសន្តិយា
ភិក្ខុនិយា តាមន្តរាបត្តិ បរិហរិតព្ពា។ “អរញ្ញំ នាម ឋេបេត្វា តាមញ្ច
តាម្មបចារញ្ច អវសេសំ អរញ្ញំ នាមា”តិ (ចារា. ៩២) ឯត្ថ បរិក្ខេបេ សតិ
យថាវុត្ថបរិច្ឆេទំ តាមមេវ ឋេបេត្វា អវសេសំ តស្ស ឧបចារំ, តតោ បរញ្ច
អរញ្ញំ នាម, បរិក្ខេបេ អសតិ យថាវុត្ថបរិច្ឆេទំ តាម្មបចារមេវ ឋេបេត្វា តតោ
បរំ អវសេសំ អរញ្ញំ នាមាតិ អធិប្បាយោ។ ឯវំ សតិ “និក្ខមិត្វា ពហិ ឥន្ទធិលា
សព្វមេតំ អរញ្ញ”ន្តិ (វិភ. ៥២៩) វុត្ថលក្ខណោ អតាមកេ អរញ្ញោ
គណម្ពាឱហិយនាបត្តិ, តត្ថ អវិប្បវាសសីមាយ ជរណំ វិកាលេ
តាមប្បវេសនាបត្តិយា អនាបត្តិតិ ឯវំ មាធិវិនយវិធិ សមេតិ, អញ្ញថា ន
សមេតិ។

“ឋេបេត្វា តាម្មបចារំ អវសេសំ អរញ្ញំ នាមា”តិ (មហាវ. ១៤៤) វុត្ថ
តាម្មបចារតោ បរោ អរញ្ញន្តិ សិទ្ធិ “ឋេបេត្វា តាម”ន្តិវិសេសត្ថោ ន ធិស្សតិ,

គាមស្ស បន អរញ្ញការៈប្បសង្កតយា វុត្តន្តិ ចេ? ន, គាម្មបចារស្ស
អភារៈប្បសង្កតោ។ សតិ ហិ គាមេ គាម្មបចារោ ហោតិ, សោ ច តវ មតេន
អរញ្ញភូតោ។ កុតោ ទានិ គាម្មបចារោ។ គាម្មបចារោបិ ច អរញ្ញសង្ឃំ គច្ឆតិ,
បរោ គាមោតិ កត្វា ន យុត្តំ គាមស្ស អរញ្ញការៈប្បសង្កតោ ច។ តស្មា “គាមា
វា អរញ្ញា វា” តិ ឯត្ថ គាម្មបចារោបិ “គាមោ” ត្រូវ សង្កហិតោ។ តស្មា គាមស្ស
អរញ្ញការៈប្បសង្កតោ ន យុត្តន្តិ។ យទិ ឯវំ “ឋបេត្វា គាមំ អវសេសំ អរញ្ញំ
នាមា” តិ ឯត្ថ កំ វុត្តព្ពន្ធិ ចេ? ន, អរញ្ញស្ស បរិច្ឆេទទាននប្បសង្កតោ។ តថា ហិ
វុត្តោ “អរញ្ញបរិច្ឆេទោ ន បញ្ញាយតី” តិ នោលទិ។ គាម្មបចារបរិយន្តោ ហិ ឥធន
គាមោ នាម។ យទិ ឯវំ “គាមស្ស ច អរញ្ញស្ស ច បរិច្ឆេទទានស្សនត្ថំ វុត្ត” តិ
អដ្ឋកថាយំ វុត្តព្ពំ, “អរញ្ញស្ស បរិច្ឆេទទានស្សនត្ថំ វុត្ត” តិ កិមត្ថំ វុត្តន្តិ ចេ? វុច្ឆតេ
- អដ្ឋកថាចរិយេន បឋមគាម្មបចារំយេវ សន្ធាយ វុត្តំ
“អរញ្ញបរិច្ឆេទទានស្សនត្ថំ” តិ សព្ពសិក្ខាបទេ ហិ ពាហិរឥន្ទឌីលតោ បដ្ឋាយ
គាម្មបចារំ អរញ្ញំ នាម។ គាមបរិច្ឆេទវចនេ បយោជនំ បនេត្ត នត្តិ
បរិក្ខេបេនេវ ចាកជក្ខតត្តា។ ធុតិយគាម្មបចារោវ គាមស្ស បរិច្ឆេទទានស្សនត្ថំ
វុត្តោ បរិក្ខេបភាវេន អចាកជត្តា។ តត្ថ បឋមគាម្មបចារោ ច
អរញ្ញបរិច្ឆេទទានស្សនត្ថំ វុត្តោ, តត្ថ ន វុត្តព្ពោ។ “និក្ខមិត្វា ឥន្ទឌីលា សព្ពមេតំ
អរញ្ញ” តិ វុត្តព្ពំ។ ឯវំ សន្តេ សុព្យត្តតវំ អរញ្ញបរិច្ឆេទោ ទស្សិតោ ហោតិ,
មិច្ឆាគាហោ ច ន ហោតិ។

“មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស លេខុចាតោ” តិ ហិ វុត្តោ អយំ គាម្មបចារោវ អរញ្ញំ
គាម្មបចារស្ស វិភង្គត្តា។ យទិ អរញ្ញបរិច្ឆេទទានស្សនត្ថំ វុត្តំ, អវុត្តកមេវ,
អរញ្ញតោ បរិច្ឆេទ មិច្ឆាគាហោ ហោតីតិ ច, ននុ វុត្តំ “បឋមមេវ ឥទំ
បរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស ឧបចារនិយមនត្ថំ វុត្ត” តិ? អរញ្ញបរិច្ឆេទទានស្សនត្ថំ
កិញ្ញាបិ “គាម្មបចារោ” តិ អាទិ អារទ្ធី, ឥន្ទឌីលេ បិតស្ស មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស

លេខុចាតោតិ បន ឯវំ វេចនប្បយោជនំ។ អបរិក្ខិត្តស្ស ច គាមស្ស យាយំ
លេខុចាតោ ឧបចារោ"តិ មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្តោ, តស្ស និយមនន្តិ វុត្តំ ហោតិ។
កងំ បញ្ញាយតីតិ ចេ? "អរញ្ញំ នាមា"តិ បទំ អនុទ្ធវិត្វា "គាមូបចារោ នាមា"តិ
ឧទ្ធវណស្ស កតត្តា។ តត្ថ "គាមូបចារោ នាមា"តិ មាតិកាយំ អវិជ្ជមានំ បទំ
ឧទ្ធវន្តោ តយោ អត្តវសេ ទស្សេតិ។ សេយ្យចិន្ទំ - អរញ្ញបរិច្ឆេទទស្សនមេកោ
អត្តោ, អបរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស ឧបចារោន សទ្ធិ បរិច្ឆេទទស្សនមេកោ, ន កេវលំ
អបរិក្ខិត្តស្សយេវ ឧបចារោវិនយាធិការេ សប្បយោជនោ ទស្សិតញោ,
និប្បយោជនោបិ បរិក្ខិត្តស្ស ឧបចារោ ឥមិនា បរិយាយេន លព្ពតីតិ
អនុសង្កប្បយោជនមេកោ អត្តោបិ វេទិតញោ។

"អបរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស យរូបចារេ បិតស្ស មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស
លេខុចាតោ"តិ ឥទំ ភគវា តយោ អត្តវសេ បដិច្ច អភាសិ។ សេយ្យចិន្ទំ -
អបរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស បរិច្ឆេទទស្សនមេកោ, អវិប្បវាសសីមាធិការេ
អយមេវ គាមូបចារោតិ ទស្សនមេកោ, តត្ថ បិតស្ស ធុតិយោ លេខុចាតោ
សព្ពត្ថ គាមប្បជិសំយុត្តេសុ សិក្ខាបទេសុ សកិច្ចកោ ឧបចារោតិ
ទស្សនមេកោតិ ឯវំ ភគវា អត្តនោ ទេសនាវិលាសប្បត្តិយា
ឯកេកបទុទ្ធារណោ តយោ អត្តវសេ ទស្សេតីតិ វេទិតព្ពំ។

តថា អវិប្បវាសសីមាកម្មវាចាយ "វេបេត្វា គាមញ្ច គាមូបចារញ្ចា"តិ
(មហាវ. ១៤៤) ឯត្ថាបិ បរិក្ខេបេ សតិ គាមំ វេបេត្វា, អសតិ គាមូបចារំ
វេបេត្វាតិ អត្តោ។ បរិក្ខិត្តស្ស, អបរិក្ខិត្តស្ស ច មជ្ឈេ អារាមេ
អវិប្បវាសសីមាសម្ពន្ធនកាលេ អយំ នយោ អតិរិយ យុដ្ឋតិ។
ឧភយបរិវន្តនតោ បុព្វេវុត្តនយេន វា ឧភយត្ថ ឧភយំ លព្ពតេវ។ "អន្តរាមេសុ
បន អាចិន្តាកប្បា ភិក្ខុ អវិប្បវាសសីមំ សម្ពន្ធន្តិ"តិ គណ្ឌិបទេ វុត្តំ។

“អន្តរយវប្បជិសំយុត្តានំ សេទិយានំ អន្តរាមេសុ អសម្ពុតោ អន្តរាមោ ន
កាមសង្ខំ គច្ឆតិ, តស្មា តត្ថបិ អវិប្បវាសសីមា រុហតេវា” តិ ឯកោ។ តេ ភិក្ខុ
នុតិយស្ស កាមូបចារស្ស កាមសង្ខាសការតោ តាសំ ឥមាយ នុតិយាយ
អវិប្បវាសកម្មវាចាយ អការំ ធស្សេត្វា បដិក្ខិបិតញ្ញា។ អជ្ឈរាមោ បន
តាមោបិ សមាធា តិត្តិយសេយ្យាទិវិយ កប្បិយភូមិទិ វេទិតញ្ញោ។

អាបត្តិយា បរិច្ឆេទំ, តថាធាបត្តិយាបិ ច;
ធស្សេតុំ កាមសម្ពន្ធ-សិក្ខាបទវិការំ នេ។

កាមកាមូបចារា ទ្វេ, ធស្សតា ឥធ តាទិធា;
សីមា សីមូបចារា តុ, អនេកត្ថាតិ នុទ្ធជា។

ឧបចារា ច ទ្វេ ហោត្ថិ, ពាហិរព្ពន្ធព្ពសា;
បរិក្ខិត្តាបរិក្ខិត្ត-ភេទា ច ចតុរោ សិយុំ។

អយញ្ញំ ឧបចារសន្មោ វិនយបិដកេ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, អគិលានេនបិ
អារាមេ អារាមូបចារេ ធម្មំ ធារេតុ” ត្ថិ (ប្បដ្ឋវ. ២៧០) ឯវមាធិសុ ពាហិរេ ឧបចារេ
ធិស្សតិ។ ពាហិរេ ឧបចារេ ធាម បរិក្ខេបតោ, បរិក្ខេបាហដ្ឋានតោ វា ឯកោ
លេខ្ខតោ។ “អជ្ឈរាមោ ធាម បរិក្ខិត្តស្ស អារាមស្ស អន្តោអារាមោ,
អបរិក្ខិត្តស្ស ឧបចារោ។ អជ្ឈាវសថោ ធាម បរិក្ខិត្តស្ស អាវសថស្ស
អន្តោអាវសថោ, អបរិក្ខិត្តស្ស ឧបចារោ” តិ អាធិសុ (ចាចិ. ៥០៦) បន
ឧបចារសន្មោ អព្ពន្ធព ឧបចារេ ធិស្សតិ។ អព្ពន្ធព ឧបចារោ ច ធាម បរិក្ខេបោ,
បរិក្ខេបាហដ្ឋានញ្ច ហោតិ។ ឥធ បន បរិក្ខេបោ “អជ្ឈរាមោ, អជ្ឈាវសថោ” តិ
វា ន រុច្ឆតិ, អន្តោ ឯវ អារាមោ, អាវសថោតិ វា។ តេសុ ពាហិរព្ពន្ធរេទភិទ្ទេសុ
ទ្វីសុ ឧបចារេសុ អវិប្បវាសសីមាធិការេ “ឋបេត្វា កាមញ្ច កាមូបចារញ្ច” តិ

(មហាវ. ១៤៤) ឯត្ថ គាមុបចារោ នាម អព្ពន្ធរូបចារោ អធិប្បតោ, ន ពាហិរោ។
ភិក្ខុនិយា អរញ្ញាសញ្ញិតតាយ តស្ស ពាហិរស្ស, តស្ស គាមន្តរាបត្តិយា
ហំនក្ខតត្ថា ច អព្ពន្ធខុបចារស្សតិ ឥនមេត្ថ ការណាទ្ធយំ វេទិតព្ពំ។ តត្ថ ឥធ
អធិន្នាធានចារាជិកវិភង្គយេវ បឋមោ គាមុបចារោ ធស្សិតោ, សោ ពាហិរោ,
ទុតិយោ អព្ពន្ធរោតិ វេទិតព្ពោ។ បឋមេន ច អបរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស
ទុតិយលេខ្ខចាតសម្ព័ន្ធតោ ពាហិរោ ឧបចារោ, ទុតិយេន ច បរិក្ខិត្តស្ស
គាមស្ស បរិក្ខេបតោ ពាហិរសម្ព័ន្ធតោ អព្ពន្ធរោ ឧបចារោ លេសេន ធស្សិតោតិ
វេទិតព្ពោ។ ឯវំ ចត្តារោបិ ឧបចារា ឥធ ភគវតា ទេសនាវិលាសប្បត្តន
ទេសនាលីលាយ ធស្សិតា ហោន្តិតិ អយំ នយោ សុដ្ឋលក្ខេត្វា អាចរិយេហិ
សម្មន្តយិត្វា យថានុរូបំ តត្ថ យោជេតព្ពោ។ ឥតរថា -

អសម្ពុដំ ពុទ្ធមហានុភារំ;
ធម្មស្ស កម្ពីរនយត្តតញ្ច;
យោ វណ្ណាយេ នំវិនយំ អវិញ្ញូ;
សោ ទុទ្ធសោ សាសននាសហេតុ។

ចាឡី តទត្តញ្ច អសម្ពុជញ្ញិ;
នាសេតិ យោ អដ្ឋកថានយញ្ច;
អនិច្ចយំ និច្ចយតោ បរេហិ;
គាមោតិ តេយេវ បុរក្ខតោ សោ។

អនុក្កមេនេវ មហាជនេន;
បុរក្ខតោ បណ្ឌិតមាណិភិក្ខុ;
អបណ្ឌិតានំវិមតី អកត្វា;
អាចរិយលីលំ បុរតោ ករោតិ។

តត្ថ ហិ ចាឡិយំ “កាមស្ស ឧបចារោ កាម្មបចារោ, កាមសង្ខាតោ
ឧបចារោ កាម្មបចារោ នាមា”តិ ឧទ្ទិវត្វា កាមស្ស ឧបចារំ ធស្សេន្តោ “ឥន្ទធិលេ
បិតស្ស មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស លេខ្ពុចាតោ”តិ (ចារា. ៩២) វត្ថា បុន កាមសង្ខាតំ
ឧបចារំ ធស្សេន្តោ “យរូបចារេ បិតស្ស មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស លេខ្ពុចាតោ”តិ
វុត្ថំ។ ឥមមត្តំ សន្ធាយ វិកាលេ
កាមប្បវេសនកាមន្តរអប្បវាសសម្មតិអាទិសុ បរិក្ខេបាហដ្ឋានមេវ
កាម្មបចារន្តិ វុត្ថន្តិ លិខិតំ។

អត្ថតោ ឯកន្តិ ឯត្ថ សង្ខាសទ្ធិំ សង្ខាតសន្នេន សមាធយតិ។
“អាទិយេយ្យ”តិ ឥទំ បញ្ចវិសតិយា អវហារាណំ សាធារណបទំ។
ឋានាចារនវសេន ច ជីលានិធិនិ សង្ខាមេត្វា ខេត្តាទិគ្គហធាវសេន ចាតិ អត្ថោ។
ឋានាចារនេ យថា សាមិកស្ស ធុរនិក្ខេបាទី អនោលោកេត្វាវ អាបត្តិ, តថា
ឥហាបីតិ គហេតញ្ចា។

“អសុកំ នាម ភណ្ឌំ អវហរិស្សមី”តិ សព្វេសំ ឯកាសយត្តា “ឯកេនាបី”តិ
វុត្ថំ។ យទិ អាណាត្តិ ឥន្ទ្រតញ្ចា, សិរិដាវហារោ នាម ឯកោ អវហារោ
បរិហាយិតញ្ចោ។

ឱកាសបរិកប្បេ ឋានាចារនាយ គហិតម្បិ ឱកាសបរិកប្បិតត្តា រក្ខតិ។
ឱកាសាតិក្កមោវ បមាណំ បុព្វេ អសុទ្ធិចិត្តេន គហិតត្តា។ ឥនានិ សុទ្ធិចិត្តេន
គហិតេបិ ហោតិ ឯវាតិ វេទន្តិ, តំ ន សុទ្ធារំ។ ឯត្ថ បនវិនិច្ឆយោ សមន្តចាសាទិកំ
ឱលោកេត្វា គហេតញ្ចោ។

ឧទ្ធារោ នត្ថិតិ ឋានាចារនំ នត្ថិតិ អត្ថោ។

ឧទ្ទិសមត្តេ អវហារោ សកលស្ស បយោគស្ស និដ្ឋាបិតត្តា, ន
អត្តសាធករសេន។ ឧទ្ធារេយេវ រក្ខតីតិ ឯត្ថ ឯវ-សន្នេន ចាតនេន រក្ខតីតិ
អត្តេ សិទ្ធិបិ អត្តសាធករសេន អត្តំ ទស្សេតុំ “តំ ឧទ្ធវិត្វា” តិអាទិ វុត្តំ។

“បដព្យាបដបទេសរាជាធរយោ ពហូ, តេសំ សង្កណ្ឌានត្ថំ ‘រាជានោ’ តិ
ពហុវចនំ វុត្ត” ត្ថំ លិខិតំ។ កិញ្ចាបិ ពហុវចនំ កតំ, ឥទំ បន ឯកំ ពិម្ពិសារមេវា តិ
ទដ្ឋព្វំ។ រាជានោតិ កិញ្ចា អនិទ្ទិសិត្វា សាធារណវសេន កិញ្ចាបិ វុត្តំ, ឥទំ បន
ពិម្ពិសារមេវា តិ។

បុព្វប្បយោគេតិ ឯត្ថ គមនកាលេ មគ្គសោធនាធិករណោ
អចាចិត្តិយខេត្តេ ទុក្ខជំ, លតាច្ឆេទនាធិសុ ចាចិត្តិយមេវ។ គន្ធា បន
កុម្មិមត្តកេ ជាតលតាធិច្ឆេទនេ សហបយោគត្តា ទុក្ខជំ។ “ឯកកណ្ណោ ឯវ
ភារិយមិទំ, ‘ត្វម្បិ ឯកបស្សំ គណ្ណោ, អហម្បិ ឯកបស្សំ គណ្ណាមិ’ តិ សំវិទហិត្វា
ឧគយេសំ បយោគេន ហ្មនាចារនេ កតេ កាយវាចាចិត្តេហិ សមុដ្ឋាតិ។
អញ្ញាថា សាហត្ថិកំ វា អាណាត្ថិកស្ស អង្គំ ន ហោតិ, អាណាត្ថិកំ វា
សាហត្ថិកស្ស តិ វុត្តលក្ខណេន វិវុដ្ឋតិ” តិ វិនយគណ្ឌិបទេ លិខិតំ។ បិ-សន្នេ
បនេត្ថ តត្ថេវ លិខិតោ។

កាយវាចាសមុដ្ឋានំ, យស្ស អាបត្តិយា សិយា;
តត្ថ វាចង្គំ ចិត្តំ, កម្មំ នស្ស វិធីយតិ។

កិរិយាកិរិយាធិកំ យព្វោ, យម្បិ កម្មត្ថយំ ភវេ;
ន យុត្តំ តំ វិវុទ្ធត្តា, កម្មមេកំវ យុដ្ឋតីតិ។ (វជិរ. ដ. ចារាធិក ១៣១
បកិណ្ណកកថាវណ្ណនា);

ទុតិយចារាធិកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. តតិយចារាជិកវណ្ណា

យថាញាតបរិញ្ញា ធម្មានំសភាវជាននមេវ “ឥទំ រូបំ, អយំ វេទនា” តិ,
តិរណាបរិញ្ញា បន ធម្មសភាវេន សទ្ធិ អនិច្ចាទិវសេន បវត្តមាទំ “រូបំ អនិច្ចន្តិ
វា” តិអាទិ, ឯវមិធសទ្ធិ ចេតេត្វា ឯកត្តេនាបិ ចាលាភាតិចាតាភាវា “ជីវិតា
វោរោបេយ្យ” តិ វុត្តំ។ “មនុស្សវិគ្គហា” តិ វុត្តត្តា គព្ពសេយ្យកានំ វសេន
សព្ពសុខុមអត្តភាវតោ បដ្ឋាយ ធស្សេតុ “កលលតោ បដ្ឋាយា” តិ អាហា។ ឯត្ថ
ជីវិតា វោរោបេន្តោ បច្ចុប្បន្នតោវិយោជេតិ។ តត្ថ ខណាបច្ចុប្បន្នំ ន សក្កា
វោរោបេតុំ, សន្តតិបច្ចុប្បន្នំ វា អធ្វាបច្ចុប្បន្នំ វា សក្កា។ កថំ? តស្មិញ្ញា ឧបក្កមេ
កតេ លទ្ធិបក្កមំ ជីវិតទសកំ និរុជ្ឈមាទំ ធុត្ថលស្ស បរិហ័នវេគស្ស បច្ចយោ
ហោតិ។ សន្តតិបច្ចុប្បន្នំ យថា ទ្វេ តយោ ជវេនវាវេ ជីវិត្វា និរុជ្ឈតិ,
អធ្វាបច្ចុប្បន្នញ្ច តទន្ធរូបំ កត្វា និរុជ្ឈតិ, តថា បច្ចយោ ហោតិ។ តតោ
សន្តតិបច្ចុប្បន្នំ វា អធ្វាបច្ចុប្បន្នំ វា យថាបរិច្ឆេទកាលំ អបត្វា អន្តរាវ និរុជ្ឈតិ។
ឯវំ តទុកយម្បិ វោរោបេតុំ សក្កា។ តស្មា បច្ចុប្បន្នំ វិយោជេតិ។

“ឥមស្ស បនត្ថស្ស” តិ វោហារវសេន វុត្តមត្តំ បរមត្ថវសេន អាវិការត្តំ
“ចាលោ វេទិតញ្ញោ” តិអាទិ វុត្តំ។ កាយវិញ្ញាត្តិសហិតាយ ចេតនាយ
បយុដ្ឋតីតិ បយោគោ, កោ សោ? សរីរេ សត្តាទីនំ គមនំ បហរណាន្តិ
កាយវិញ្ញាត្តិសហិតាយ ចេតនាយ បរសរីរេ សត្តចាតនំ។ ទ្វេវ វិតន្តិ ទ្វេវ វា
តិជ្ជតុ, សមីបេ វា។ ហត្ថតោ មុត្តេន បហារោ និស្សគ្គិយោ។ តត្ថាតិ
និស្សគ្គិយប្បយោគេ។ យោ កោចិ មរត្វតិ ឯត្ថ មហាជនសមូហោ ន សក្កា។
យស្សបរិ សរោ បតតិ, តស្សេវ ជីវិតមរណំ កាតុំ, ន យស្ស កស្សចិ
ជីវិតមរណំ។ អាណាបន្តិ វិញ្ញាត្តិសហិតាយ ចេតនាយ
អធិប្បេតត្ថសាធនំ។ តេនេវ “សាវេតុកាមោ ន សាវេតី” តិ (ចារា. ៥៤) វុត្តំ។

អាណត្តិនិយាមកាតិ អាណត្តិកប្បយោគសាធិកា។ ឯតេសុ ហិ អវិវជ្ឈិតេសុ
ឯវ អាណត្តិបយោគោ ហោតិ, ន អញ្ញថា។

រូបុបហារោតិ ឯត្ថ -

“មមាលាភេន ឯសីត្ថិ, មរត្ថ”តិ សមីបកោ;
ទុដ្ឋចិត្តោ សចេ យាតិ, ហោតិ សោ ឥត្ថិមារកោ។

ភិក្ខុត្ថាយ សចេ យាតិ, ជានន្តោបិ ន មារកោ;
អនត្ថិកោ ហិ សោ តស្ស, មរណាន ឧបេក្ខកោ។

វិយោគេន ច មេ ជាយា, ជននី ច ន ជីវតិ;
ឥតិ ជានំ វិយុញ្ញន្តោ, តទត្ថិកោ ហោតិ មារកោ។

បព្ពដ្ឋាទិនិមិត្តញ្ចោ, យាតិ ជានំ ន មារកោ;
អនត្ថិកោ ហិ សោ តស្ស, មរណាន ឧបេក្ខកោ។

ហារកសទ្ធិស្ស ភេទតោ អត្ថំ វិត្តាវេត្វា ឧភយម្បិ ឯកមេវាតិ ទស្សេត្ថំ
“សត្តញ្ច តំ ហារកញ្ចា”តិ អាទិ វុត្ថំ។ ឯតេន ថាវវប្បយោគំ ទស្សេតិ
សាហាត្តិកាទីសុ បយោគេសុ។ “ឥតិ ចិត្តមនោ”តិ ឧទ្ធវិទ្ធាបិ ឥតិសទ្ធិស្ស អត្តោ
ន តាវ វុត្តោ។ កិញ្ចាបិ ន វុត្តោ, អធិការវសេន បន អាគតំ ឥតិសទ្ធិ យោជេត្វា
ឥតិ ចិត្តសង្គេហ្មាតិ ឯត្ថ “មរណាសញ្ញា មរណាចេតនោ មរណាធិប្បាយោ”តិ
វុត្តត្តា មរណំយេវ វក្ខតីតិ វេទិតញ្ចោ។ វុត្តនយេនាតិ នប្បយោគវសេន។
សាហាត្តិកនិស្សគ្គិយប្បយោគេសុ សន្និដ្ឋាបកចេតនាយ សត្តមាយ សហ
ឧប្បន្នកាយវិញ្ញត្តិយា សាហាត្តិកតា វេទិតញ្ចោ។ អាណត្តិកេ បន សត្តហិបិ
ចេតនាហិ សហ វចីវិញ្ញត្តិសម្ភវតោ សត្ត សត្ត សទ្ធា ឯកតោ ហុត្វា

ឯកេកក្ខរការំ គន្ធាយត្ថកេហិ អក្ខរេហិ អត្ថនោ អធិប្បាយំ វិញ្ញាបេន្តិ,
តទវសានក្ខរសមុជ្ឈាបិ កាយ សត្តមចេតនាយ សហជាតវចីវិញ្ញត្តិយា
អាណត្តិកតា វេទិតញ្ច។

តតិយចារាជិកវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ចតុត្ថចារាជិកវណ្ណានា

ឥធរេ សង្កហន្តិ “ឥតិ ជាធាមិ, ឥតិ បស្សមី” តិ បទេ កថន្តិ ចេ, “ឥតិ
ជាធាមី” តិ អាទិមាហា។ កេវលំ “ចាបិច្ឆតាយា” តិ (កម្ពុជ. អដ្ឋ.
ចតុត្ថចារាជិកវណ្ណានា) វចនតោ មន្តត្តា មោម្មហត្តា សមុទាចរន្តស្ស
អនាបត្តិ ធិបិ តំ។ “អតីតកាលេ សោតាបន្នោម្ហី” តិ វទន្តោ បរិយាយេន វទតិ,
“យោតេ វិហារេ វសតិ, សោភិត្តុ អរហា” តិ អាទិសុ (បរិ. ១៦៥) វិយ
សិក្ខាបទេបិ “ឥតិ ជាធាមី” តិ (ចារា. ១៩៥, ១៩៧) បច្ចុប្បន្នមេវ វុត្តំ។

ចតុត្ថចារាជិកវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

មាតុយាតកបិតុយាតកអរហន្តយាតកា តតិយចារាជិកំ អាបន្នា,
ភិក្ខុនិទ្ទសកោ, លម្អីអាទយោ ច ចត្តារោ បឋមចារាជិកំ អាបន្នា ឯវាតិ កត្វា
កុតោ ចតុវីសតីតិ ចេ? ន, អធិប្បាយាជាធនតោ។ មាតុយាតកាទយោ ហិ
ចត្តារោ ឥធានុបសម្បន្នា ឯវ អធិប្បតា, លម្អីអាទយោ ចត្តារោ កិញ្ចាបិ
បឋមចារាជិកេន សង្កហិតា, យស្មា បន ឯកេន បរិយាយេន មេដុនធម្មំ
បដិសេវិនោ ហោន្តិ, តស្មា វិសុំ វុត្តា។ នលភតិ ភិក្ខុហិតិ ឯត្ថ
“ឧចោសថាទិភេទំ សំវាស” ន្តិ ឯត្ថកំ វុត្តំ។ វិនយដ្ឋកថាយំ
“ឧចោសថប្បវារណាចាតិមោក្ខន្តេសសង្ឃកម្មប្បភេទ” ន្តិ វុត្តំ។ ចាឡិយំ
“សំវាសោ នាម ឯកកម្មំ ឯកុទ្ទេសោ សមសិក្ខតា” តិ (ចារា. ៥៥, ៩២, ១៧២,

១៩៨) វុត្តំ។ តិវិជេនាបិ សង្ឃកម្មំ កាតុំ ន វដ្តតីតិ បដិក្ខត្តំ។ “ន, ភិក្ខុវេ,
គហដ្ឋេន និសិន្នបរិសាយ ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិតព្ភ”ន្តិអាទិ (មហាវ. ១៥៤)
ចាតិមោក្ខប្បវារណាសុ ឯវ អាគតំ, អញ្ញេសុ ច ឯវ រូបេសុ ឯវ នេសុ សេសំ កម្មំ
កាតុំ នត្ថិ បដិក្ខេចា។ អាចរិយាបិ “សេសំ កម្មំ កាតុំ វដ្តតិ, នត្ថិ អាបត្តិ”តិ
វទន្តិ។ “អន្តិមវត្ថុ អជ្ឈាបន្នំ អមូលកេន ចារាជិកេន ចោទេន្តស្ស
សង្ឃាទិសេសោ, សង្ឃាទិសេសេន ចោទេន្តស្ស ចាចិត្តិយន្តិ ភិក្ខុនោវិយ វុត្តំ, ន
អនុបសម្បន្នស្ស វិយ ទុក្ខជំ។ តស្មា តេន សហសេយ្យា, តស្ស បដិគ្គហណាញា
ភិក្ខុស្ស វដ្តតីតិ អាចរិយា វទន្តិ”តិ លិខិតំ។ “យថា បុរេ តថា បច្ឆាតិ ឯកកម្មំ
ឯកុទ្ទេសោ សមសិក្ខតា’តិ ឯវំ វុត្តសំវាសស្ស អភព្ភតាមត្ថំ សន្ទាយ វុត្ត”ន្តិ
វទន្តិ, វិមសិតព្ភំ។

ឥនានិ ចតុន្នម្បិ សាធារណំ បកិណ្ណកំ - មេដុនធម្មំ បដិសេវន្តោ អត្ថិ
កោចិ ចារាជិកោ ហោតិ អសំវាសោ, អត្ថិ កោចិ ន ចារាជិកោ ហោតិ
អសំវាសោ, អត្ថិ កោចិ ន ចារាជិកោ សំវាសោ ទុក្ខជវត្ថុស្មី វា មុល្លច្ចយវត្ថុស្មី
វា បដិសេវន្តោ, អត្ថិ កោចិ ន ចារាជិកោ បក្ខបណ្ណាកោ អបណ្ណាកបក្ខេ
ឧបសម្បន្នោ បណ្ណាកបក្ខេ មេដុនធម្មំ បដិសេវន្តោ។ សោ អាបត្តិ នាបដ្ឋតីតិ ន
ចារាជិកោ នាម។ ន ហិ អភិក្ខុស្ស អាបត្តិ នាម អត្ថិ។ សោ អនាបត្តិកត្តា
អបណ្ណាកបក្ខេ អាគតោ កី អសំវាសោ ហោតិ, ន ហោតីតិ? ហោតិ។ “អភព្ភោ
តេន សរីរេន្ទនេនា”តិ (មហាវ. ១២៩) ហិ វុត្តំ។ “យោ បន ភិក្ខុ ភិក្ខុនំ
សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ... បេ... អសំវាសោ”តិ (ចារា. ៤៤) វុត្តត្ថា យោ
ភិក្ខុភាវេន មេដុនំ ធម្មំ បដិសេវតិ, សោ ឯវ អភព្ភោ។ នាយំ អចារាជិកត្ថាតិ
បេ? ន, “ព្យត្តេន ភិក្ខុនា បដិពលេន សង្ឃោ ញាបេតព្ភោ”តិ (មហាវ. ១២៦)
វុត្តជ្ជានេ យថា អភិក្ខុនា កម្មវាចាយ សាវិតាយបិ កម្មំ រុហតិ កម្មវិបត្តិយា
អសម្ភវតោ, ឯវំ សម្បទមិទំ ទដ្ឋព្ភំ។ តត្រាយំ វិសេសោ - ឧបសម្បន្នបុព្ភោ ឯវំ បេ

កម្មវាចំ សាវេតិ, សង្ឃោ ច តស្មី ឧបសម្បជ្ជសញ្ញា ឯវ ចេ, កម្មំ វុហតិ,
នាញ្ញថាតិ នោ ខន្តីតិ អាចរិយោ។

គហដ្ឋោ វា តិត្តិយោ វា បណ្ណាកោ វា កម្មវាចំ សាវេតិ, សង្ឃោ កម្មវាចា ន
វុត្តា ហោតិ។ “សង្ឃោ ឧបសម្បទេយ្យ សង្ឃោ ឧបសម្បទេតិ, ឧបសម្បន្នោ
សង្ឃនា”តិ (មហាវ. ១២៧) ហិ វចនតោ សង្ឃោ កម្មវាចាយ វុត្តព្ភតាយ
សង្ឃបរិយាបន្នេន, សង្ឃបរិយាបន្នសញ្ញតេន វា ឯកេន វុត្តាយ សង្ឃោ វុត្តា
ហោតីតិ វេទិតញ្ញោ, ន គហដ្ឋតិត្តិយបណ្ណាកាធិសុ អញ្ញាតវេន។ អយមេវ
សព្វកម្មេសុ យុត្តិ ទដ្ឋញ្ញា។

តថា អត្ថិ មេដុនំ ធម្មំ បដិសេវន្តោ កោចិ នាសេតញ្ញោ, “យោ
ភិក្ខុនិទ្ទសកោ, អយំ នាសេតញ្ញោ”តិ (មហាវ. ១១៤-១១៥ អត្ថតោ សមាណំ)
វុត្តត្ថា តេន ឯវ សោ អនុបសម្បន្នោវ សហសេយ្យបត្តិ វា អញ្ញំ វា តាធិសំ
ជនេតិ, តស្ស ឱមសនេ ច ទុក្ខដំ ហោតិ។ អភិក្ខុនិយា មេដុនធម្មំ បដិសេវន្តោ ន
នាសេតញ្ញោ, “អន្តិមវត្ថុំ អជ្ឈាបន្នោ, ភិក្ខុវេ, អនុបសម្បន្នោ ន
ឧបសម្បទេតញ្ញោ”តិ ចាឡិយា អភាវតោ, តេនេវ សោ ឧបសម្បជ្ជសង្ឃំ គច្ឆតិ,
សហសេយ្យបត្តិអាធិ ន ជនេតិ, កេវលំ អសំវាសោតិ កត្វា គណាប្បរកោ ន
ហោតិ។ ឯកកម្មឯកុទ្ទេសោ ហិ សំវាសោតិ វុត្តោ, សមសិក្ខតាបិ សំវាសោតិ
កត្វា សោ តេន សទ្ធិ នត្ថិតិ។ បទសោធម្មាបត្តិ បន ជនេតីតិ ការណាច្ឆាយា
ធិស្សតីតិ។ យថា ភិក្ខុនិយា សទ្ធិ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ឯកកម្មាធិនោ សំវាសស្ស
អភាវា ភិក្ខុនិ អសំវាសា ភិក្ខុស្ស, តថា ភិក្ខុ ច ភិក្ខុនិយា, បទសោធម្មាបត្តិ
បន ន ជនេតិ។ តថា អន្តិមវត្ថុំ អជ្ឈាបន្នាបិ ឯកេច្ឆា “យោ នាសេតញ្ញោតិ
វុត្តោ”តិ ឥមិនា និទស្សនេន សការណាច្ឆាយា អជ្ឈបេក្ខិតា ហោតីតិ ន
គហណំ គច្ឆតិ។ អបិច “ឧកោ នាសេតញ្ញោ, ទ្ទសកោ នាសេតញ្ញោ”តិ (ចារា. ៦៦)

វេទនតោ, “មេត្តិយំ ភិក្ខុនី នាសេថា” តិ (ហារ. ៣៨៤) វេទនតោ ច យោ សង្ឃមជ្ឈំ
បរិសិទ្ធា អនុវិជ្ជកេន អនុវិជ្ជិយមាធនោ បរាជិតោ, សោចិ អនុបសម្មន្នោវ, ន
ឡិមសវាទចាចិត្តិយំ ជនេតីតិ វេទិតញោ។

អបិចេត្ត សិក្ខាបច្ឆក្ខាតកេតតុក្កំ វេទិតញំ។ អត្ថិ ហិ បុគ្គលោ
សិក្ខាបច្ឆក្ខាតកោ ន សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ, អត្ថិ បុគ្គលោ ន
សិក្ខាបច្ឆក្ខាតកោ សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ, អត្ថិ បុគ្គលោ
សិក្ខាបច្ឆក្ខាតកោ ចេវ សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ ច, អត្ថិ បុគ្គលោ នេវ
សិក្ខាបច្ឆក្ខាតកោ ន សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ។ តត្ថ តតិយោ ភិក្ខុនី
សិក្ខាបច្ឆក្ខាតកោ វេទិតញំ។ សា ហិ យាវ ន លិដ្ឋំ បរិច្ឆជតិ, កាសាវេសុ
សឧស្សហាវ សមាធា សាមញ្ញា ចរិតុកាមា សិក្ខំ បច្ឆក្ខន្តិបិ ភិក្ខុនី ឯវ
សិក្ខាសាជីវសមាបន្នាវ។ វុត្តញ្ញំ ភគវតា “នត្ថិ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុនិយា
សិក្ខាបច្ឆក្ខាន” ត្ថិ។ កថា បន សា អភិក្ខុនី ហោតីតិ? យនា សា វិព្ពន្ធាតិ សង្ខំ
គច្ឆតិ។ វុត្តញ្ញំ ភគវតា “យនេវ សា វិព្ពន្ធា, តនេវ សា អភិក្ខុនី” តិ (ចូឡវ.
៤៣៤)។ កិត្តាវតា បន វិព្ពន្ធា ហោតីតិ? សាមញ្ញា ចរិតុកាមា កាសាវេសុ
អនាលយា កាសាវំ វា អបនេតិ, នក្កា វា គច្ឆតិ, តិណាបណ្ណាធិនា វា
បដិច្ឆាទេត្វា គច្ឆតិ, កាសាវំយេវ វា គិហិនិវាសនាការេន និវាសេតិ, ឡិទាតំ វា
វត្ថំ និវាសេតិ, លិដ្ឋនេវ វា សង្ខំ តិត្ថិយេសុ បរិសិទ្ធា កេសលុញ្ចនាធិវតំ
សមាធិយតិ, តិត្ថិយលិដ្ឋំ វា សមាធិយតិ, តនា វិព្ពន្ធា នាម ហោតិ។ តត្ថ យា
សលិដ្ឋេ បីតាវ តិត្ថិយវតំ សមាធិយតិ, សា តិត្ថិយបក្កន្តភិក្ខុវិយ បច្ឆា
បព្ពដ្ឋម្យំ ន លកតិ។ សេសា បព្ពដ្ឋមេវ លកតិ, ន ឧបសម្មន្តំ។ ចាឡិយំ កិញ្ចាបិ
“យា, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុនី សកាវាសា តិត្ថាយតនំ សង្កត្តា, សា អាគតា ន
ឧបសម្មាទេតញ្ញា” តិ (ចូឡវ. ៤៣៤) វេទនតោ យា បឋមំ វិព្ពមិត្វា បច្ឆា
តិត្ថាយតនំ សង្កត្តា, សា អាគតា ឧបសម្មាទេតញ្ញាតិ អនុញ្ញាតំ វិយ ធិស្សតិ។

សង្កឹតិអាចរិយេហិ បន “ចតុរិសតិ ចារាជិកានី”តិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.២៣៣) វុត្តត្តា
ន បុន សា ឧបសម្មាទេតញ្ច។ តស្មា ឯវ សិក្ខាបច្ឆក្ខានំ នានុញ្ញាតំ ភគវតា។
អន្តិមវត្ថុំ អដ្ឋាបដ្ឋា បន ភិក្ខុនី ឯវ។ បក្ខបណ្ណាកិបិ ភិក្ខុនី ឯវ។ ឥមំ នយំ
ចតុសុបិ យោជេត្វា យថាវហំ កថេតព្ពំ។

ចារាជិកវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សង្ឃាទិសេសកណ្ណំ

១. សុក្កវិស្សជ្ជិសិក្ខាបទវណ្ណានា

អញ្ញាត្រ សុបិនន្តាតិ ស្វាយំ ទុព្ពលវត្ថុកត្តា ចេតនាយ បដិសន្ធិ អាកខ្សឹតុ
អសមត្តា, សុបិនេ ឧបជ្ជិតំ និមិត្តញ្ចំ ទុព្ពលំ។ បវត្ថេ បន អញ្ញេហិ
កុសលាកុសលេហិ ឧបត្ថម្ភិតា វិចាកំ ទេតិ។ កិញ្ញាបិ វិចាកំ ទេតិ, អថ ខោ
អរិសយេ ឧប្បន្នត្តា អញ្ញាហារិការ៍ សុបិនន្តចេតនាតិ លិខិតំ។ យំ បនេត្ត
“សុបិនេ ឧបជ្ជិតំ និមិត្តញ្ចំ ទុព្ពល”ន្ត វុត្ថំ, តំ អនេកន្តំ, ន ច
អារម្មណទុព្ពលតាយ ចិត្តប្បវត្តិ ទុព្ពលា អតីតានាគតារម្មណាយ,
បញ្ញត្តារម្មណាយ វា អទុព្ពលត្តា។ តស្មា ទុព្ពលវត្ថុកត្តាតិ
ទុព្ពលបាធយវត្ថុកត្តាតិ នោ តក្កោតិ (វជិរ. ដ៏. ចារាជិក ២៣៦-២៣៧)
អាចរិយោ។ អវត្ថុកតាយ ទុព្ពលភារោ យុដ្ឋតីតិ ចេ? ន, អវត្ថុកាយ
ការ៍នាបកវាយ អតិរេកពលវសម្ភវតោ។ ការ៍នាពលសមប្បិតញ្ចំ ចិត្តំ
អរូបម្បិ សមាទំ អតិការម្បិ ករជកាយំ គហេត្វា ឯកចិត្តក្ខណេន
ព្រហ្មលោកម្បិ ចាបេត្វា វេបេតិ, តប្បជិកាគំ អនប្បិតម្បិ កាមាវចរចិត្តំ
ករជកាយំ អាកាសេ លង្វ័នសមត្ថំ ករោតិ។ កី បនេត្ត តំ អនុមាណករណំ?
យេន ចិត្តស្សេវ អានុភារោតិ បញ្ញាយេយ្យ ចិត្តានុភារេន

ឋបនលង្គ្រនាទិកិរិយាវិសេសនិព្វត្តិទស្សនតោ។ បកតិចិត្តសមុជ្ជានរូបំ វិយ
អសំសជ្ជត្តា, និក្ខមនត្តា ច វុត្តិសីសំ, កដិ, កាយោតិ តិធា សុក្កស្ស ឋានំ
បកប្បន្តិ អាចរិយា។ សប្បវិសំ វិយ តំ ទដ្ឋព្ពំ, ន ច វិសេ ឋាននិយមោ,
កោធរសេន បស្សន្តស្ស ហោតិ។ វេមស្ស ន ឋាននិយមោ, រាគរសេន
ឧបក្កមន្តស្ស ហោតីតិ នោ តក្កោតិ អាចរិយោ។

“ឧកសោតំ អនោតិល្លាបី” តិ ឥទំ “ឌីតិល្លាមត្ត” តិ ឥមិនា វិរុដ្ឋតីតិ ចេ, តំ
ទស្សតុំ “ឋានតោ បន បុត” តិ អាទិមាហា។ តស្សត្ថោ - និមិត្ត ឧបក្កមំ កត្វា
សុក្កំ ឋានា ចាវេត្វា បុន វិប្បដិសារវសេន ឧកសោតោ រោហណំ និវារេតុំ ន
សក្កា, តថាបិ អធិវាសាធិប្បាយេន អធិវាសេត្វា អន្តរា ឧកសោតតោ ឧទ្ធី
និវារេតុំ អសក្កណោយ្យតាយ “ពហំ និក្ខន្តេវ” តិ វុត្តំ, តស្មា ឋានា បុតញ្ចា
អវស្សំ ឧកសោតំ ឌីតរតីតិ អដ្ឋកថាយ អធិប្បាយោ។ តស្មា ឧភយំ សមេតីតិ
គហោតញ្ចោ។

ឯត្ថាហា - កស្មា ឥមស្មី សិក្ខាបទេ “យោ បន ភិក្ខុ” តិ អាទិនា ការកោ ន
និទ្ទិដ្ឋាតិ? វុច្ចតេ - អធិប្បាយាបេក្ខាយ ភាវតោ ការកោ ន និទ្ទិដ្ឋោ តស្ស
សាបេក្ខភាវទស្សនត្ថំ។ កថំ? កណ្តាវនាទិអធិប្បាយេតនាវសេន ចេតេន្តស្ស
កណ្តាវនាទិឧបក្កមេន ឧបក្កមន្តស្ស មេដុនរាគរសេន ឡុអាទីសុ ទុក្កជវត្ថុសុ,
វណាទីសុ ដុល្លច្ចយវត្ថុសុ ច ឧបក្កមន្តស្ស សុក្កវិសដ្ឋិយា សតិបិ ន
សង្ឃាទិសេសោ “អនាបត្តិ ភិក្ខុ ន មោចនាធិប្បាយស្ស” តិ (ចារា. ២៦៣)
វេនតោ។ តស្មា តទត្ថទស្សនត្ថំ ឥធ ការកោ ន និទ្ទិដ្ឋោ។ អញ្ញាថា “យោ បន
ភិក្ខុ សព្វោតនិកំ សុក្កវិសដ្ឋិ អាបដ្ឋេយ្យ, សង្ឃាទិសេសោ” តិ និទ្ទិដ្ឋេ ការកេ
“ចេតេតិ ន ឧបក្កមតិ មុច្ចតិ, អនាបត្តិ” តិ (ចារា. ២៦២) វុត្តវេនវិរោធា។ តថា
“សព្វោតនិកាយ សុក្កវិសដ្ឋិយា អញ្ញាត្រ សុបិនន្តា សង្ឃាទិសេសោ” តិ ភុម្មេ

និមិត្តរូប សោ ឯវិវាទ ហេតុត្ថនិយមសិទ្ធិតោ។ តស្មា តទុក្ខយម្បី វចនក្កម៌
អវត្ថា “សព្វោតនិកា សុក្កវិសដ្ឋិ អញ្ញាត្រ សុបិនន្តា សង្ឃាទិសេសោ” តិ វុត្ថំ។
តត្ថ និមិត្តត្ថ ភុម្មវចនាភាវតោ ហេតុត្ថនិយមោ ន កតោ ហោតិ។ តស្មី
អកតេ សព្វោតនិកា សុក្កវិសដ្ឋិ អញ្ញាត្រ សុបិនន្តា សង្ឃាទិសេសោតិ,
ឧបក្កមេ អសតិ អនាបត្តិតិ អយមត្ថោ ទីបិតោ ហោតិតិ វេទិតព្វំ។

ឥមស្មី សិក្ខាបទេ ទ្វេ អាបត្តិសហស្សនិ ហោតិ។ កថំ? អត្ថនោ
ហត្ថាទិភេទេ អជ្ឈត្ថរូបេ រាគូបត្ថម្ភនវសេន អង្គជាតេ កម្មនិយម្បត្ត
អាហេត្យត្ថាយ នីលំ មោចន្តស្ស ឯកា អាបត្តិ, អជ្ឈត្ថរូបេ ឯវ រាគូបត្ថម្ភ
បីតកាទីនំ មោចនវសេន នវាតិ ទស។ ឯវំ “សុខត្ថាយា” តិ អាទីនំ នវន្តំ
វសេនាតិ រាគូបត្ថម្ភ អជ្ឈត្ថរូបវសេន សតំ។ ឯវមេវំ
វច្ឆប្បស្សវាតឧទ្ធាលិដ្ឋចាណាកទដ្ឋបត្ថម្ភសុ ច សតំ សតំ កត្វា សព្វំ
បញ្ចសតំ។ យថា អជ្ឈត្ថរូបេ បញ្ចសតំ, ឯវំ ពហិទ្ធារូបេ វា អជ្ឈត្ថពហិទ្ធារូបេ វា
អាគាសេ វា កដិ កម្មេន្តាតិ ទ្វេ សហស្សនិ អាបត្តិយោ ហោតិតិ។

សុក្កវិស្សដ្ឋិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. កាយសំសគ្គសិក្ខាបទវណ្ណានា

“ឡតិល្លោ” តិ ឥមិណស្ស សេវនាធិប្បាយតា ទស្សិតា។ តេនេវ
“កាយសំសគ្គរាគសមដ្ឋិស្សេតំ អធិវចន” តិ វុត្ថំ។ “វិបរិណាតេន... បេ... សទ្ធិ” តិ
ឥមិណស្ស វាយាមោ ទស្សិតោ។ “សទ្ធិ” តិ ហិ បទំ សំយោគំ ទីបេតិ, សោ ច
សំយោគោ សមាគមោ។ កេន ចិត្តេន? វិបរិណាតេន ចិត្តេន, ន
បត្តប្បដិគ្គហណាធិប្បាយាទិណាតិ អធិប្បាយោ។ “កាយសំសគ្គ
សមាបន្នេយ្យ” តិ ឥមិណស្ស វាយមតោ ជស្សប្បដិវិជាននា ទស្សិតា ហោតិ។

វាយមិត្តា ជស្សំ បដិវិជានន្តោ ហិ សមាបជ្ជតិ នាម។ ឯវមស្ស តិវុទ្ធសម្បត្តិ
ធស្សិតា ហោតិ។ អថ វា ឌុតិល្លោការិបរិណាតេន ចិត្តេន យក្ខាធិនា សត្តោរិយ។
ឧបយោគតេ វា ឯតំ ករណាវចនំ, ឌុតិល្លោការិបរិណាតំ ចិត្តំ កូចាធិរិយ
សត្តោ។ អថ វា “រាគតោ ឌុតិល្លោការិស្សមី” តិ ភិក្ខុការំ ឧបគតោបិ យោ បន
ភិក្ខុ តតោ ឌុតិល្លោការិធម្មាយតោ វិបរិណាតេន ចិត្តេន ហេតុក្ខតេន តមេវ រាគំ
ឌុតិល្លោការិ មាតុកាមេន អត្ថនោ សមីបំ វា អាគតេន, អត្ថនា ឧបគតេន វា។
ឯតេន មាតុកាមស្ស សារត្ថតា វា ហោតុ, វិវត្តតា វា, សា ឥធម អប្បមាណំ។

ហត្ថក្កាហំ វាតិ ឯតុ ហត្ថេន សញ្ញេបិ ឧបាធិន្តកោ កាយោ សង្កហិតោ, ន
ភិន្នសន្តានោ តប្បដិពន្ធា វត្តាលដ្ឋាវាធិ។ វេណីគ្គហណេន អនុបាធិន្តកោ
អភិន្នសន្តានោ កេសលោមនឧគ្គន្នក្កាធិកោ កម្មបច្ចយឧតុសមុជ្ជានោ
គហិតោតិ វេទិតព្ពំ។ តេនេវាហ “អន្តមសោ លោមេន លោមំ ដុសន្តស្សមី” តិ។
តេន អញ្ញាតវស្ស វា... បេ... បរាមសនន្តិ ឯតុ អនុបាធិន្តកានម្បិ
សេសលោមាធិនំ អង្គកាវោ វេទិតព្ពោ។ ឯវំ សន្តេ “ជស្សំ បដិវិជានន្តស្ស
សង្កាធិសេសោ” តិ ឥមិនា វិរុដ្ឋតិ តិ បេ? ន, តទត្ថជាននតោ។ ដុដ្ឋការំ
បដិវិជានន្តោបិ ជស្សំ បដិវិជានាតិ នាម, ន កាយវិញ្ញាណុប្បត្តិយា ឯវ។
អនេកន្តិកញ្ញាត កាយវិញ្ញាណំ។ តស្មា ឯវ ឥធម ជស្សប្បដិវិជាននំ អង្គន្ទេវ ន
វុត្តំ។ តស្មីញ្ញា វុត្តេ ហានមេតំ វិជ្ជតិ “ន ច មេ លោមយដ្ឋនេន កាយវិញ្ញាណំ
ឧប្បន្នំ, តស្មី ‘ន ជស្សំ បដិវិជានមី’ តិ អនាបន្នសញ្ញា សិយា” តិ។ “វេណី នាម
កហាបណាមាលាធិសម្បយុត្តំ, តត្ថ ‘វេណី គណ្ហិស្សមី’ តិ
កហាបណាមាលាធិ ឯវ គណ្ហាតិ, ន លោមំ, នត្តិ សង្កាធិសេសោ” តិ វេទន្តិ។
វីមសិតព្ពំ។

កាយសំសគ្គសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ទុដ្ឋល្លវាចាសិក្ខាបទវណ្ណានា

“កថា តេ មាតា បសីទិស្សតី” តិ អាយាចនំ ទុដ្ឋល្លវាចាយ
សិខាបត្តលក្ខណាទស្សនត្ថំ វុត្ថំ, ន មេដុនុបសំហិតាយេវ ទុដ្ឋល្លវាចាតិ
ទស្សនត្ថំ។ “ឧកតោព្យញ្ញនកាសី” តិ វចនំ បន បុរិសនិមិត្តន
អសង្ឃាទិសេសវត្ថុនា មិស្សវចនំ, បុរិសឧកតោព្យញ្ញនកស្ស ច ឥត្ថិនិមិត្តំ
បដិច្ចន្នំ, ឥតវំ ចាកជំ។ យទិ តម្បិ ជនេតិ, កថំ ‘អនិមិត្តាសី’ តិ អាទិនិ បទានិ ន
សង្ឃាទិសេសំ ជនេន្តិ” តិ ឯកេ, តំ ន យុត្តំ បុរិសស្សាបិ និមិត្តាធិវចនត្តា។
“មេដុនុបសំហិតាហិ សង្ឃាទិសេសោ” តិ (ចារា. ២៤៨) មាតិកាយំ លក្ខណាស្ស
វុត្ថត្តា ច មេដុនុបសំហិតាហិ ឱកាសនេ បដិវិជានន្តិយា សង្ឃាទិសេសោ,
អប្បដិវិជានន្តិយា មុល្លច្ចយំ, ឥតវេហិ ឱកាសនេ បដិវិជានន្តិយា មុល្លច្ចយំ,
អប្បដិវិជានន្តិយា ទុក្ខជន្តិ ឯកេ, វិចារេត្វា គហោតព្ភំ។ ឯត្ថាហា -
“សិខរណី” តិ អាទិហិ អក្កោសន្តស្ស បដិយចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ, កស្មា “តិវេទន” ន្តិ
អវត្វា “ទិវេទន” ន្តិ វុត្ថន្តិ? រាគវសេន អយំ អាបត្ថិ, ន បដិយវសេន។ តស្មា
រាគវសេនេវ បវត្តោ អក្កោសោ ឥធ អធិប្បតោ។ តស្មា “ទិវេទន” ន្តិ វចនំ
សុវុត្ថមេវ។

ទុដ្ឋល្លវាចាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. អត្ថកាមសិក្ខាបទវណ្ណានា

ទុដ្ឋល្លោកាសនេ វុត្ថប្បកាវាយាតិ ទុដ្ឋល្លាទុដ្ឋល្លជាទនសមត្ថាយ។ បរស្ស
ភិក្ខុនោ អត្ថកាមចារិចរិយាយ វណ្ណាភណនេ ទុក្ខជំ, “យោ តេ វិហារេ វសតិ,
តស្ស អគ្គទានំ មេដុនំ ធម្មំ ទេហី” តិ បរិយាយវចនេបិ ទុក្ខជំ,
“អត្ថកាមចារិចរិយាយ វណ្ណំ ភាសេយ្យ, យា មាទិសំ សីលវន្ត” តិ ច វុត្ថត្តាតិ

ឯកេ។ បញ្ចសុ អង្គេសុ សញ្ញាវា សង្ឃាទិសេសោវាតិ ឯកេ, វិចារេត្វា គហោតត្ថំ។
“ឥមស្មី សិក្ខាបទទ្វយេ កាយសំសគ្គេ វិយ យក្ខិបេតិសុបិ
ទុដ្ឋល្លត្តកអាមវេនេ ធុល្លច្ចយន្តិ វេទន្តិ។ អដ្ឋកថាសុ បន នាគត”ន្តិ (វជិរ. ដី.
ចារាជិក ២៩៥) លិខិតំ។ ឧកតោព្យញ្ញនកោ បន បណ្ណាកគតិកោវ។

អត្ថកាមសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. សញ្ញវត្ថុសិក្ខាបទវណ្ណានា

អលំវេចនីយាតិ ន វេចនីយា, និវារណោ អលំ-សន្នោ, ន អលំវេចនីយា
នាលំវេចនីយា។ “បដិគ្គណ្ហាតិ វិមំសតិ បច្ឆាហរតិ, អាបត្តិ
សង្ឃាទិសេសស្ស”តិ (ចារា. ៣០៥) វុត្តត្តា យស្ស ឯកន្តេន សង្ឃាទិសេសោ
ហោតិ, តស្ស បដិគ្គណ្ហានីមំសនបយោកា ឯតេ ទុក្ខជធុល្លច្ចយា នត្ថិតិ វេទន្តិតិ
លិខិតំ។ កិញ្ចាបិ ឯត្ថ “ឥត្ថិ នាម មនុស្សិត្ថិ, ន យក្ខិ ន បេតិ ន តិវច្ឆានគតា។
បុរិសោ នាម មនុស្សបុរិសោ, ន យក្ខោ ន បេតោ ន តិវច្ឆានគតោ”តិ ចាឡិ
នត្ថិ, តថាបិ កាយសំសគ្គាទីសុ “មាតុគាមោ នាម មនុស្សិត្ថិ”តិ (ចារា. ២៨៥)
ឥត្ថិវវត្ថានស្ស កតត្តា ឥធាបិ មនុស្សិត្ថិ ឯវាតិ បញ្ញាយតិ។
មេធុនបុព្វភាគសាមញ្ញតោ ឥត្ថិវវត្ថានេន បុរិសវវត្ថានំ កតមេវ ហោតិ។
តេនេវាហ “យេសុ សញ្ញវត្ថុំ សមាបដ្ឋតិ, តេសំ មនុស្សជាតិកតា”តិ (កដ្ឋា.
អដ្ឋ. សញ្ញវត្ថុសិក្ខាបទវណ្ណានា)។ កាយសំសគ្គាទីសុ ច បណ្ណាកយក្ខិបេតិយោ
ធុល្លច្ចយវត្ថុការ វុត្តា, តថា ឥធាបិ, បណ្ណាកសភាវត្តា
មនុស្សឧកតោព្យញ្ញនកោ ច ធុល្លច្ចយវត្ថុការ ហោតិ។ សេសា
មនុស្សបុរិសអមនុស្សបណ្ណាកឧកតោព្យញ្ញនកតិវច្ឆានគតបុរិសាធយោ
ទុក្ខជវត្ថុការ មិច្ឆាចារទស្សនសភាវតោតិ វេទិតត្ថំ។

សញ្ញាវត្ថុសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៦. កុដិការសិក្ខាបទវណ្ណនា

កី ភន្តេតិ ឯត្ថកេបិ វុត្តេ។ បុច្ឆិតោ យទត្ថាយ បរិដ្ឋោ, តំ កថេតុំ លភតិ
បុច្ឆិតបញ្ញត្តា ភិក្ខុចារវុត្តេតិ លិខិតំ។ ហត្ថកម្មំ យាចិតោ “ឧបករណំ, មូលំ
វា ទស្សតី” តិ យាចតិ, វដ្ឋតិ, ន វដ្ឋតីតិ? វដ្ឋតិ សេនាសនេ ឱភាសបរិកថាជំនំ
លទ្ធាតិ ឯកេ។ តិហត្ថា វា ឯត្ថ វដ្ឋតិហត្ថេន តិហត្ថា។ “បមាណយុត្តោ
មញ្ញេតិ បកតិវិទត្តិយា នវិទត្តិប្បមាណមញ្ញោ, សោ តត្ថ ឥតោ ច ន
សញ្ញាតិ, តស្មា ចតុហត្ថវិត្ថារា ន ហោតី” តិ អាទិ លិខិតំ។ អកុដិយា បន
វត្ថុទេសនាកិច្ចំ នត្តិ ឧល្លត្តាវលិត្តំ កាតុំ វុត្តត្ថា។ “ឧល្លត្តាធិការោ... បេ...
‘ធននមេវ សន្ធាយ វុត្តោ’ តិ យុត្តមិធំ។ កស្មាតិ ចេ? យស្មា មត្តិកាមយភិត្តិ
ឧដ្ឋាបេត្វា ឧបរិ ឧល្លត្តំ វា អវលិត្តំ វា ឧកយំ វា ភិត្តិយា យដិតំ ករោន្តស្ស អាបត្តិ
ឯវិវាទិ ភិត្តិលេបេនា” តិ លិខិតំ។ ឯវមេត្ត ចម្កតុលាបិជ្ជសង្ឃជាទិ និវត្តកំ
សិយា។ តស្មា វិចារេត្វាវ គហោតត្ថំ។ “ឧចាសថាការម្មិ ភវិស្សតិ, អហម្មិ
វសិស្សមី” តិ វា “ភិក្ខុហិ វា សាមណេវហិ វា ឯកតោ វសិស្សមី” តិ វា
ករោន្តស្ស វដ្ឋតិ ឯវ។ កស្មា? “អត្ថុទ្ទេស” ត្ថិ វុត្តត្ថាតិ លិខិតំ។

ឥធំ បន សិក្ខាបទំ ចតុត្ថចារាជិកំវិយ និទានាបេក្ខំ។ ន ហិ វុត្តមុនាតិវិយា
ភិក្ខុ សយមេវ អត្ថនោ អសន្តំ ឧត្តរិមនុស្សធម្មំ មុសាវាទលក្ខណំ ចាបេត្វា
ភាសីសុ។ អញ្ញមញ្ញញ្ញោ តេ ឧត្តរិមនុស្សធម្មវណ្ណំ ភាសីសុ។ ន ច តាវតា
ចារាជិកវត្ថុ ហោតិ, តត្ថកេន បន លេសេន ភគវា តំ វត្ថុំ និទានំ កត្វា
ចារាជិកំ បញ្ញាបេសិ, តថា ឥធាបិ។ ន ហិ និទានេ “អទេសិតវត្ថុកាយោ
សារម្ពាយោ អបរិក្កមនាយោ” តិ វុត្ថំ។ “អប្បមាណិកាយោ” តិ បន វុត្តត្ថា
បមាណមតិក្កមន្តស្ស សង្ឃាធិសេសោវ និទានាបេក្ខោ។ តត្ថ សារម្ព

អបរិក្កមនេ សង្ឃាទិសេសប្បសង្កំវិយ ទិស្សមាណំ “វិភង្គោ តំនិយមកោ”តិ
វុត្តត្តាវិភង្គេ ននិវារេតិ។ តថា មហាលូកេ។

ឯត្ថាហ - កិមត្ថំ មាតិកាយំ ទុក្ខជវុត្ថំ វុត្ថំ, ននុវិភង្គេ ឯវុត្ថត្ថំ សិយាតិ?
ឯវមេតំ។ កី ទុក្ខិក្ខុ អភិទេតត្ថា វុត្ថុទេសនាយ, តេហិ ភិក្ខុហិ វុត្ថុ ទេសេតត្ថំ,
កីទិសំ? អនារម្ភំ សបរិក្កមនន្តិ។ ឥតរញ្ជំ “សារម្ភេ ចេ ភិក្ខុ វុត្ថស្មី
អបរិក្កមនេ”តិ ឯវំ អនុប្បសង្កំសេន អាគតត្តា វុត្ថំ។ យស្មា វុត្ថុ នាម អត្ថិ
សារម្ភំ អបរិក្កមនំ, អត្ថិ អនារម្ភំ សបរិក្កមនំ, អត្ថិ សារម្ភំ សបរិក្កមនំ, អត្ថិ
អនារម្ភំ អបរិក្កមនន្តិ ពហុវិធំ, តស្មា ពហុវិធាត្តា វុត្ថុ ទេសេតត្ថំ អនារម្ភំ
សបរិក្កមនំ, នេតរន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។ កិមត្ថិកា បនេត្ថ វុត្ថុទេសនាតិ ចេ?
គរុកាបត្តិបញ្ញាបនបោតុបរិវដ្ឋនុចាយត្តា។ វុត្ថុអទេសនា ហិ
គរុកាបត្តិបញ្ញាបនបោតុភូតា។ គរុកាបត្តិបញ្ញាបនំ
អកតវិញ្ញត្តិគិហិបិដ្ឋាជនំ, អត្តទុក្ខបរទុក្ខបោតុភូតោ ច សារម្ភភារោតិ
ឯតេ វុត្ថុទេសនាបទេសេន ឧចាយេន បរិវដ្ឋិតា ហោតិ។ ន ហិ ភិក្ខុ
អកប្បិយកុដិករណាត្ថំ គិហិនំ វា បិដ្ឋានិមិត្តំ, សារម្ភវុត្ថុកុដិករណាត្ថំ វា វុត្ថុ
ទេសេន្តិតិ។ ហោតិ ចេត្ថ -

“ទុក្ខជស្ស ហិ វុត្ថនំ, មាតិកាយ បកាសនា;
គរុកាបត្តិហេតុនំ, តេសំ ឯវំ បកាសិតា។

“វុត្ថស្ស ទេសនុចាយេន, គរុកាបត្តិហេតុយោ;
វុដ្ឋិតា ហោតិ យំ តស្មា, សារម្ភាទិ ជហាបិត”ន្តិ។

កុដិការសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៧. វិហារការសិក្ខាបទវណ្ណនា

កិរិយាមត្តតោ សមុជ្ជានការតោ អកិរិយមេវេតំ។ តំ
នេសនាអករណាវសេន។ ភិក្ខុវា អនភិនេយ្យាតិ ឯត្ថ វា-សន្នោ
អវជារណត្ថោតិ វេទិតញ្ចោ។ “អាយស្មា ឆន្នោ ចេតិយរុក្ខំ ធនាបេសី” តិ (ចារា.
៣៦៥) អាគតត្ថា ឥធម្មំ និទានាបេក្ខន្តិ វេទិតព្ពំ។

វិហារការសិក្ខាបទវណ្ណានានិដ្ឋិតា។

៨. ឧដ្ឋនោសសិក្ខាបទវណ្ណាន

“កស្មា មម វន្តនាធិនិ... បេ... ‘យជិតេយវ សីសំ ឯតី’ តិ វុត្តត្ថា
អន្តិមវត្ថុអដ្ឋាបន្នកំ វន្តិតុំ ន វដ្តតី” តិ វន្តិតុំ, តំ ន គហោតព្ពំ។ បរិវារាវសានេ
ឧបាលិបញ្ចកេ “កតិ នុ ខោ, ភន្តេ, អវន្តិយា” តិ អាធិនា (បរិ. ៤៦៧) វុត្តចាឡិយំ
អវុត្តត្ថា, “បន្ទា ឧបសម្មន្នេន បុរេ ឧបសម្មន្នោ វន្តិយោ” តិ (បរិ. ៤៦៨) វុត្តត្ថា
ច, តស្មា ឯវ ឥមិស្សំ កម្ពុវិភរណិយំ “ឧបសម្មន្នោតិ សង្ឃបកមន” តិ វុត្តំ។
សុត្តាធិប្បាយោ បន ឯវ គហោតព្ពោ - អវន្តន្តោ សាមីចិប្បជិតេ ក្ខេបសម្ពាតាយ
ចោទនាយ ចោទេតិ នាមាតិ ធស្សនត្ថំ វុត្តន្តិ។ តស្មា ឯវ “ឯត្តាវតា ច ចោទនា
នាម ហោតី” តិ វុត្តំ។ ឥធម អធិប្បេតំ អាបត្តិអាបជ្ឈនាការំ ធស្សេតុំ “កស្មា មម
វន្តនាធិនិ ន ករោសី” តិ អាធិ វុត្ត” តិ លិខិតំ។

កត្វបសម្មន្និ យស្ស ឧបសម្មនា រុហតិ, តំ, បណ្ណាកាធយោ។
បឋនកេត្តន្តិ ឯត្ថ សព្ពសង្កាហិកំ, បុគ្គលិកញ្ចាតិ ធុរិធំ បរិវារណាបឋនំ។ តត្ថ
សព្ពសង្កាហិកេ “សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ... បេ... តេវាចិកំ បរិវេ” តិ សុ-
ការតោ យាវ វេ-ការោ។ បុគ្គលិកបឋនេ បន “សង្ឃំ, ភន្តេ, បរិវេមិ... បេ...
បស្សន្តោ បដិ” តិ សំ-ការតោ យាវ អយំ សព្ពបដិមោ ជិ-ការោ, ឯត្ថន្តរេ

ឯកបទេបិ បេបន្តេន បេបិតា ហោតិ។ ឧទាសថេ បន ឥមិនានុសារេនវិសេសោ
វេទិតញោ “ករេយ្យ”តិ វេ-ការេ អនតិក្កមន្តេ។

ទុដ្ឋនោសសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. អញ្ញភាគិយសិក្ខាបទវណ្ណានា

អញ្ញភាគោ វា អស្ស អត្ថីតិ យថា សុវណ្ណាស្សេនំ សោវណ្ណមិធុត្រ
សុវណ្ណាវា អនេន សុវណ្ណា ឥត្យច្ឆតេ។ តំ បដិមាយ សរីរំ, សីលាបុត្តកស្ស
សរីរន្តិ ច និទស្សនំ។ ធលកស្ស “ទញោ”តិ ទិដ្ឋំ នាម “ទេសោ”តិ វុច្ឆតិ។ កស្មា?
ថេវ អនុទ្ធីសេតុំ ថេវស្សាបិ អបទិសិតត្ថត្តា។ អញ្ញម្បី វត្ថុំ ន ថេវយេវ។ លិស្សតិ
សិលិស្សតិ វេហារមត្តនេវ ន អត្តតោ។ វ្យាសកំ អល្លិយតីតិ លេសោតិ
អធិប្បាយោ។ លិសសេលធរកាលអល្លិការេ។ តេន វុត្ថំ “វ្យាសកំ អល្លិយតីតិ
លេសោ”តិ។ យស្មា ទេសលេសា អត្តតោ និដ្ឋានាករណំ, តស្មា “កិញ្ចិទេសំ
លេសមត្តំ ឧទាទាយា”តិ បទំ ឧទ្ធវិទ្ធា “ទេស លេសា ជាតិលេសោ”តិអាទិ (ចារា.
៣៨៤) បទភាជនេ វុត្ថំ។

អដ្ឋប្បត្តិវសេនេវ អាវិក្ខតន្តិ ឯត្ថ កិញ្ច ភិយ្យេ អនិយមត្តា។ ន ហិ
មេត្តិយភូមជកានំវិយ អញ្ញេសំ សព្វេសម្បី “ធលកមេវេត្ថ អញ្ញភាគិយំ
អធិករណំ ហោតិ, អញ្ញំ គោមហីសាទិកម្បី ហោតិ, ន ច មេត្តិយភូមជកា
វិយ សព្វេបិ នាមលេសមត្តមេវ ឧទាទិយន្តិ, អញ្ញម្បី ជាតិលេសាទី ឧទាទិយន្តិ,
តស្មា អនិយមត្តា នវិភត្តំ។ កិញ្ច ភិយ្យេ តថាវុត្ថេ ធលកស្សេវ
អញ្ញភាគិយតា សម្ពុវតិ, ន អញ្ញស្ស, យេន សោវ ទស្សីតោ។ លេសោ ច នាម
លេសោវ, ន ជាតិអាទិ, យេន សោវ ទស្សីតោតិ វេ មិច្ឆាភាហប្បសង្កតោតិ

វេទិតព្រំ។ ឥធម៌...បេ... សញ្ញាឆាយីតិ ឥមស្មី សិក្ខាបទេ ប អម្បលកសិក្ខាបទេ
ចាតិ អត្ថោ។

អញ្ញភាគិយសិក្ខំ យោ, នេវ សិក្ខតិ យុត្តិភោ;
គច្ឆេវិនយវិញ្ញាហិ, អញ្ញភាគិយតំវ សោ។ (វជិរ. ដី. ចារាជិក ៤០៨);

អញ្ញភាគិយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១. ភេទានុវត្តកសិក្ខាបទវណ្ណានា

តិណ្ណំ ឧទ្ធុ កម្មារហា...បេ... ករោតីតិ ឯត្ថ “ឥមេ ចត្តារោ”តិ វា “ឥមញ្ញ
ឥមញ្ញា”តិ វា វត្ថា កាតុំ ន វដ្ឋតីតិ លិខិតំ។

ភេទានុវត្តកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២. ទុព្ពចសិក្ខាបទវណ្ណានា

ទុក្ខេន វត្ថុញ្ញោ ទុព្ពចោ។ វុច្ឆមាណោ ន សហតិ។

ទុព្ពចសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

និកមនវណ្ណានា

“នាមមត្តវសេនា”តិ ចាហោ។ “នាមគោត្តវសេនា”តិ លិខិតំ។ ឥទំ វុត្ថំ
ហោតិ - “អយំ កិរិយា ភិក្ខុនំ កាតុំ ន វដ្ឋតី”តិ ជាទិស្វា សចេ នាទេតិ, ធម្មាវ
ហោតីតិ អត្ថោ។ សភាគមត្តមេវាតិ អវេរិសភាគមត្តមេវាតិ អធិប្បាយោ។

វត្ថុ ចេវ គោត្តញ្ញាតិ ឯត្ថ វត្ថុតិ វីតិក្កមនំ អសុចិមុច្ឆនំ។ គោត្តន្តិ កំ
តាយតីតិ គោត្តំ, សជាតិភោ អញ្ញត្ថ គន្ធី អទត្វា កំ ពុទ្ធិ, វចនញ្ញ តាយតីតិ

អត្ថោ។ វត្ថុ ច សជាតិមេវ គប្បតិ។ សជាតិ នាមេត្ថ អញ្ញោហិ វិសិដ្ឋាវិសិដ្ឋភូតា
កិរិយា, ន កាយសំសគ្គាធិ។ នាមញ្ញោវ អាបត្តិ ចាតិ ឯត្ថ អាបត្តិតិ
វិតិក្កមេនាបន្ទាបត្តិយា នាម។

បុន អាគតាគតានំ ភិក្ខុនំ អាហោចន្តោនាតិ ឯត្ថ ទិដ្ឋំ អាហោចន្តោន
“អាយស្មុន្តា ធារេន្ត” តិណ្ណំ វា អតិរកានំ វា អាហោចន្តោន “អាយស្មុន្តា
ធារេន្ត” តិ ឯវំ អាហោចន្តិធានំ វេទិតព្ពំ។ វត្ថុភេទញ្ច វត្ថុច្ឆេទញ្ច អកត្វាតិ ឯត្ថ
ឋេបេត្វា នវកតវំ ចារិវាសិកំ អវសេសានំ អន្តមសោ
មូលាយបដិកស្សនាវហាធិនម្បិ អភិវាទនាធិសាធិយនេ, បដិចាជិយា និសីទនេ,
ឡិវនេ, កម្មិកានំ គរហាលោ ចាតិអាធិសុ វត្ថុភេទោ ហោតិ។
ទស្សនសវនវិសយេសុ អនាហោចនេ ច ភិក្ខុហិ ឯកច្ឆន្នេ វសនេ ច
អជានន្តស្សវ វិហារេ ភិក្ខុនំ អាគន្ធា គមនេ ចាតិអាធិសុ វត្ថុច្ឆេទោ ហោតិ។
នាធាសំវាសកេហិ វិនយ កម្មាភាវតោ តេសំ អនាហោចនេ វត្ថុច្ឆេទោ ន ហោតិ។
“ទ្វេ លេខុចាតេ អតិក្កមិត្វា” តិ វេទនតោ អន្តោ ន វដ្ឋតិ។ និក្ខិត្តវត្ថុនេវ ហុត្វា
វិចរន្តេន យស្ស សន្តិកេ បុព្វេ សមាធិយិត្វា អាហោចិតំ, តស្សាបិ សន្តិកេ បច្ឆា
និក្ខិបនកាលេ អាហោចត្វាវ និក្ខិបិតព្ពំ។ តស្មា បុន សមាធានកាលេបិ សោ ចេ
តតោ គប្បតិ, តំ ទិវសំ អគន្ធា ធិវា អាហោចត្វាបិ យទិ ឯវំ អតិវតទិវសំ ហោតិ,
“អរុណោ ឧដ្ឋិតេ តស្ស សន្តិកេ អាហោចត្វាវត្ថំ និក្ខិបិត្វាវិហារំ គន្តព្ពន្ធិ តស្ស
សន្តិកេ អាហោចត្វាវត្ថំ និក្ខិបិតព្ព” ត្ថំ វុត្ថំ។ អបិច “វិហារំ គន្ធា យំ សព្ពបឋមំ
ភិក្ខុំ បស្សតិ, តស្ស អាហោចត្វា និក្ខិបិតព្ព” ត្ថំ វុត្ថំ។ សចេ វត្ថុច្ឆេទោ ហោតិ,
វិហារសីមាបរិយាបន្នានំ សព្វេសំ អាហោចតព្ពំ សិយា។ “តស្ស អាហោចត្វា” តិ
ឥទំ បន បុព្វេ អនាហោចិតំ សន្ធាយ វត្ថុភេទវត្ថុណាត្ថំ វុត្ថំ។ តស្មា ឯវ
សមន្តចាសាធិកាយំ (ចូឡូវ. អដ្ឋ. ៩៧) ឯវំ វុត្ថំ “អញ្ញំ វិហារតោ និក្ខន្តំ វា
អាគន្ធកំ វា” តិ។

សុទ្ធន្តបរិវាសេ បន សេច “មាសមត្តំ អសុទ្ធាម្ពី” តិ អគ្គហេសិ, បរិវសន្តោ
បុន ឡនំ វា អធិកំ វា សន្និដ្ឋានំ ករោតិ, តត្ថកម្មី បរិវសិតត្ថមេវ,
បរិវាសនានកិច្ចំ នត្ថិ។ អយញ្ញា សុទ្ធន្តបរិវាសោ នាម ឧទ្ធម្មី អាហេហតិ,
ហេដ្ឋាបិ ឱហេហតិ។ ឥធមស្ស លក្ខណំ។

សមោទហិត្វាតិ មូលាបត្តិដ្ឋានេ វេហេត្វា, បក្ខិបិត្វាតិ អត្តោ។ អប្បដិច្ចន្ទា
ចេ អន្តរាបត្តិ, មូលាយ បដិកស្សនំ អកត្វា បុព្វេ គហិតបរិវាសេនេវ
បរិវសិតត្ថំ។ យោ បន អាបត្តិ អាបដ្ឋិត្វា វិព្ពមិត្វា បុន ឧបសម្បន្នោ ហុត្វាបិ
បដិច្ឆាទេតិ, យោ ច បុព្វេ បដិច្ឆាទេត្វា បច្ឆា ន បដិច្ឆាទេតិ, យោ ច ឧភយត្ថ
បដិច្ឆាទេតិ, សព្ពេសំ បដិច្ចន្ទិវសវសេន បរិវាសោ នាតត្តោ។ “បុរិមស្មី
អាបត្តិក្ខន្ធវា” តិ ច “បច្ឆិមស្មី អាបត្តិក្ខន្ធវា” តិ (ចូឡវ. ១៦៦ អាទយោ) ច
ចាឡិយំ វុត្តត្តា ទ្វេភិក្ខុវិសុទ្ធិកំ អាបន្នា ហោន្តិ, តេ សុទ្ធិកទិដ្ឋិនោ ហោន្តិ។
ឯកោ នាទេតិ, ឯកោ ន នាទេតិ។ យោ នាទេតិ, សោ ទុក្ខដំ ទេសាបេតត្តោ។
“ឧភោបិ យថាធម្មំ កាហេហតញ្ច” តិ (ចូឡវ. ១៨១) វេចនតោ យំ កញ្ចំ អាបត្តិ
នាទេត្វា ទុក្ខដំ អាបដ្ឋិតិ វេទិតត្តោ។

តេសុ គតេសុ វា អគតេសុ វា បុរិមនយេនេវ បដិបដ្ឋិតត្ថន្តិ ឯត្ថ ឡនេ គណេ
ចរណំ, អនុដ្ឋបានំ ឯកវត្ថុម្មី គណេន វិប្បវាសំ, សេច វត្ថិយា ឯកក្ខណេន
សង្ឃោ វសតិ, សេច សោ បុរេ អរុណាមេវ កេនចិ ករណីយេន គតោតិ ឯត្ថបិ
មានត្ថេបិ ឯវំ ជាតេ។ “អយញ្ញា យស្មា គណាស្ស អាហេចត្វា, ភិក្ខុនញ្ច អត្ថិការំ
សល្លក្ខេត្វាវ វសិ, តេនស្ស ឡនេ គណេ ចរណេនាសោ វា វិប្បវាសោ វា ន
ហោតិ” តិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៩៧) សមន្តហាសាទិកាយំ វុត្តំ។ តស្មា តេន អាហេចិតេ
មុហុត្ថម្មី និសីទិត្វា គតេបិ វិប្បវាសោ នត្ថិ។ ចារិវាសិកស្ស, ឧត្តិត្ថកស្ស ច

បកតត្ថេន តស្មី វសនំ ឧទកថាតេន វារិតំ, តស្មា នានុបបាវេបិ ឯកច្ឆន្ទេ ន
វុដ្ឋតិ។

ឥនានិ ចាប្បវិចារណា វេទិតញ្ញា - “នវ បឋមាបត្តិកា ចត្តារោ
យាវតតិយកា” តិ ឥទំ សភាវនិយមវចនំ។ តេន វុដ្ឋានំ អនិយមន្តិ ទស្សេតិ។
ឯកច្ឆាបត្តិវុដ្ឋានញ្ញា កម្មតោបិ ហោតិ អកម្មតោបិ, ន ឯវំ អាបជ្ជនន្តិ វុត្តំ
ហោតិ។ អញ្ញតវំ វា អញ្ញតវំ វា តិ តេសំ ទិដ្ឋា ភិដ្ឋានម្បិ
វុដ្ឋានក្កមភេទាភាវធិបកវចនំ។ យាវតីហំ, តាវតីហន្តិ ឯត្ថ អហាបរិច្ឆេទោ
អរុណាវសេន។ “ជាង” ន្តិ ឥមិនា ជាននប្បជិច្ឆន្ទស្ស អកាមា បរិវត្តព្ពន្ធន្តិ
ទស្សេតិ។ តេន ភិក្ខុនា អកាមា បរិវត្តព្ពន្ធន្តិ តេន ភិក្ខុនា វសតា អកាមា
បរិវត្តព្ពំ, ន បរិវត្តិតលិដ្ឋេនាតិ ទស្សនត្ថំ វុត្តំ។ បរិវត្តបរិវាសេនាតិ អាទិម្ហិ
បរិវត្តបរិវាសេនេវ បរិវាសតោ ឧត្តរិ ឥតិវារេន អាទិតោ ភិក្ខុនាវ នារត្ថំ,
បរិវត្តិតលិដ្ឋេន ឧទ្ទម្បិ ភិក្ខុមានត្ថាយ បជិបដ្ឋិតព្ពំ, ន បរិវាសេ វិយ តប្បច្ចយា
អចិណ្ឌាមានត្ថោ។ ចិណ្ឌាមានត្ថោវ អព្ពេតព្ពោ, ន ឥតរោ, ន បរិវាសេ វិយ
មានត្ថារហោ, បក្ខមានត្តព្វា ចរន្តិយា ភិក្ខុនិយា លិដ្ឋំ បរិវត្តាតិក្កមេ សតិ
ចិណ្ឌាមានត្ថោ ភិក្ខុ ហោតិ, បុន ភិក្ខុមានត្ថំ គហេត្វា ចិណ្ឌាមានត្ថោវ ភិក្ខុ
អព្ពេតព្ពោតិ ទស្សេតិ។

យត្ថ សិយាតិ យស្សំ សមាទសំវាសកសីមាយម្បិ វីសតិគណោ
ភិក្ខុសង្ឃោ អត្ថិ។ ឯកេនបិ ចេ ឡនោ វីសតិគណោតិ ន យុដ្ឋតិ, ឡនោ ចេ។ ន ហិ
វីសតិគណោ, សង្ឃោ ចេ ឡនោ។ តស្មា “ឯកេនបិ ចេ ឡនោ សង្ឃោ” តិ
ឯត្ថ កមេវ វុត្តព្ពន្ធន្តិ ចេ? ន,
ចតុវគ្គបញ្ចវគ្គទសវគ្គប្បសន្តិនិវរណប្បយោជនតោ។ តស្មា វីសតិវគ្គោ
ភិក្ខុសង្ឃោ ចេ ភិក្ខុនា ឯកេនបិ ឡនោ, ន ដ្ឋោ ទដ្ឋព្ពោ។ កេចិ បន វិនយេ

អប្បកតញ្ញានោ “យថា អតិរេកចតុវគ្គោបិ សង្ឃោ ចតុវគ្គករណីយេ កម្មេ
 ‘ចតុវគ្គោ’តិ វុច្ចតិ, តថា បញ្ចវគ្គធសវគ្គករណីយេ កម្មេ
 អតិរេកបញ្ចវគ្គធសវគ្គោបិ ‘បញ្ចវគ្គធសវគ្គោ’តិ វុច្ចតិ។ តស្មា ឧដោបិ
 ចតុវគ្គបញ្ចវគ្គធសវគ្គវិសតិវគ្គោវា”តិ មញ្ញោយ្យំ, តេសំ មញ្ញនាធិវារណាត្ថំ
 “ឯកេនបិ ចេ ឧដោ”តិ អាទិ វុត្ថំ។ អថ វា វិសតិ ភិក្ខុសង្ឃោ ចេ, ឋបេត្វា ឯកេនបិ
 ចេ ឧដោ អប្បកតត្តោ, តំ ឋបេត្វា ឯកេនបិ ចេតិ ឯវមេត្ត អត្តោ ធន្ទញ្ញោ។ អយំ
 តត្ថ សាមីចិត្តំ វចនំ យំ វុត្ថំ សព្ពត្ថ “តស្ស អាបត្តិយា បរិវាសំ ទេតិ, មូលាយ
 បដិកស្សតិ, មានត្ថំ ទេតិ, អព្ពេតិ”តិ, តស្ស អាវិការករណាត្ថំ វុត្ថន្តិ វេទិតព្ពំ។
 តេន តេសុ អយំ យថាវុត្តា សាមីចិ និយតា ឥន្ទ្រតព្ពា, ន រាជសិក្ខាបទាធិសុ
 រិយ អនិយតា។ តត្ថ ហិ កេនចិ អន្តរាយេន តំ សាមីចិមករោន្តេបិ អនាបត្តិតិ
 ធិបិតំ ហោតិ។

សង្ឃាធិសេសវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

អនិយតកណ្ណំ

១. បឋមាអនិយតសិក្ខាបទវណ្ណានា

អនិយតេ អាទិតោវ ឥទំ បកិណ្ណាកំ។ សេយ្យចិទំ - ឥទំ អនិយតកណ្ណំ
 និប្បយោជនំ តត្ថ អបុញ្ញការតោតិ ចេ? ន,
 គរុកលហុកភេទភិក្ខុបត្តិរោបនារោបនក្កមលក្ខណាធិបនប្បយោជនតោ។
 ឯត្ថ ហិ “សា ចេ ឯវំ វេទេយ្យ ‘អយ្យោ មយា... ចេ... សោ ច តំ បដិជានាតិ,
 អាបត្តិយា ការេតញ្ញោ”តិ អាទិនា (ចារា. ៤៤៦) អាបត្តិយា គរុកាយ,
 លហុកាយ ច អាមោបនក្កមលក្ខណំ, “ន ការេតញ្ញោ”តិ ឥមិនា
 អនារោបនក្កមលក្ខណាញា ធស្សិតំ។ លក្ខណាធិបនតោ អាទិម្ហិ, អន្តេ វា

ឧទ្ទិសិតព្ពន្ធិ ចេ? ន, អសម្ពុតតោ។ កងំ ន តាវ អាទិម្ពិ សម្ពុតតិ, យេសមិទំ
 លក្ខណំ, តេសំ សិក្ខាបទានំ អនុស្សិតត្ថា។ ន អន្តេ គរុកមិស្សកត្ថា។ តស្មា
 គរុកលហុកានំ មជ្ឈេ ឯវ ឧទ្ទិសិតព្ពន្ធិ អរហតិ ឧភយមិស្សកត្ថា។ យា តត្ថ
 ចាចិត្តិយសម្ពាតាលហុកាបត្តិ ធស្សិតា, សាបិ គរុកាតិ កងិតា។ តេនេវាហ
 “មេដុនធម្មសន្និស្សិតកិលេសសម្ពាតេន រហស្សនេន” តិអាទិ។ តស្មា គរុកានំ
 ឯវ អនន្តរំ ឧទ្ទិដ្ឋន្តិបិ ឯកេ។ ឯវំ សតិ បឋមានិយតមេវាលំ តាវតា
 លក្ខណធិបនសិទ្ធិតោ, កី ទុតិយេនាតិ ចេ? ន,
 ឌីកាសនិយមបច្ចយមិច្ឆាគាហានិវារណាប្បយោជនតោ។ “បដិច្ចន្នេ អាសនេ
 អលំកម្មនិយេ” តិ ឌីកាសនិយមតោ ហិ តត្ថិបរិតេ ឌីកាសេ វេទំ លក្ខណំ ន
 វិកប្បិតត្ថិ មិច្ឆាគាហោ ហោតិ។ តំនិវារណតោ ទុតិយានិយតម្បិ
 សាត្តកមេវាតិ អធិប្បាយោ។ កស្មា? ឌីកាសភេទតោ, រហោភេទធិបនតោ,
 រហោនិសង្កស្សនភេទធិបនតោ។ ឌីកាសនិយមភាវេ ច
 រហោនិសង្កស្សនភេទោ ជាតោ។ ទិដ្ឋំ រហោនិសង្កសិក្ខាបទានំ
 នាតាត្ថជាននញ្ច សិយា តថា កាយសំសគ្គភេទធិបនតោ។ នាលំ កម្មនិយេបិ
 ហិ ឌីកាសេ អប្បដិច្ចន្នេ, បដិច្ចន្នេបិ វា និសិដ្ឋាយ វាតចានកវាជន្និទ្ធាធិហិ
 និក្ខន្ធកេសាធិគ្គហណោន កាយសំសគ្គាលព្ពតីតិ ឯវមានយោបិ នយា
 វិត្តារតោ វេទិតញ្ច។

តត្រិទំ មុខមត្តនិទស្សនំ - ឌីកាសភេទតោតិ
 អលំកម្មនិយនាលំកម្មនិយភេទតោ។ បដិច្ចន្នម្បិ ហិ ឯកច្ចំ នាលំកម្មនិយំ
 វាតចានាធិនា អន្តរិតត្ថា, ឧភយប្បដិច្ចន្នម្បិ ឯកច្ចំ នាលំកម្មនិយំ វិជានតំ
 អន្លោកាសត្ថា។ រហោភេទធិបនតោតិ ឯត្ថ រហោភាវសាមញ្ញេបិ រហោ ទិដ្ឋា
 បដិច្ចន្នាបដិច្ចន្នភេទតោតិ អធិប្បាយោ។ រហោនិសង្កស្សនភេទធិបនតោតិ
 មេដុនស្សនវសេន និសង្កា, ទុដ្ឋល្លស្សនវសេន និសង្កាតិ តាធិសស្ស ភេទស្ស

ដ៏បន្តតាតិ អត្តោ។ “ឥធម៌ អាគតនយត្តា ភិក្ខុនិចាតិមោក្ខេ ឥទំ កណ្ណំ
បរិហ័នន្តិ វេទិតត្ថ” ត្ថិ វេទន្តិ។ “អដ្ឋប្បត្តិយា តត្ថ អនុប្បន្នត្ថា” តិ ឯកេ, តំ
អនេកន្តការ៍ដ៏បន្តតា អយុត្តំ។ សព្វពុទ្ធកាលេ ហិ ភិក្ខុនំ បញ្ច, ភិក្ខុនំ
ចត្តារោ ច ឧទ្ទេសា សន្តិ។ ចាតិមោក្ខេសបញ្ញត្តិយា អសាធារណត្ថា តត្ថ
និទ្ទិដ្ឋសង្ឃាទិសេសចាចិត្តិយានន្តិ ឯកេ។ តាសញ្ញា ភិក្ខុនំ
ឧត្តជាណាមណ្ឌលិក (ចាចិ. ៦៥៨) -អដ្ឋវត្ថុក (ចាចិ. ៦៧៥) -វសេន
កាយសំសគ្គវិសេសោ ចារាជិកវត្ថុ, “ហត្ថគ្គហណំ វា សាទិយេយ្យ, កាយំ វា
តទត្ថាយ ឧបសំហរេយ្យ” តិ (ចាចិ. ៦៧៥) វេនតោ សាទិយនម្បិ, “សន្តិដ្ឋេយ្យ
វា” តិ (ចាចិ. ៦៧៥) វេនតោ ហ័នម្បិ, “សង្កេតំ វា គច្ឆេយ្យ” តិ (ចាចិ. ៦៧៥)
វេនតោ គមនម្បិ, “ធន្នំ វា អនុបវិសេយ្យ” តិ (ចាចិ. ៦៧៥) វេនតោ
បដិច្ចន្នដ្ឋានប្បវេសោបិ ហោតិ, តថា “វត្ថុន្នកាលេ អប្បដិបេ, បដិច្ចន្ន ឱកាសេ
អន្លោកាសេ ឯកេនេកា សន្តិដ្ឋេយ្យ វា សល្លបេយ្យ វា” តិ (ចាចិ. ៨៣៩)
វេនតោ ទុដ្ឋល្លវាចាបិ ចាចិត្តិយវត្ថុកន្តិ កត្វា តាសំ អញ្ញថា
អនិយតកណ្ណាស្ស អវត្ថុតាបត្ថិតោ ន វុត្ថន្តិ តេសំ អធិប្បាយោ។ បកិណ្ណាកំ។

“ទេសនាវុដ្ឋានកាមិនីនំ អាបត្តិនំ វសេន អលង្កិអាទយោ លង្កិនំ
ចោទេស្សន្តិ” តិ អាគតត្ថា លង្កិបគ្គហត្ថាយ បតិរូចាយបិ ឧចាសិកាយ
វេនេន អកត្វា ភិក្ខុស្សេវ បដិញ្ញាយ កាតព្វន្តិ អាបត្តិយោ បន
លក្ខណានស្សនត្ថំ បញ្ញត្តំ វិត្តារនយមេវ គហេត្វា វត្ថុ យុត្តំ “ឥមេ ខោ
បនាយស្មន្តោ ទ្វេ អនិយតា ធម្មា” តិ (ចារា. ៤៤៣) ឧទ្ទេសនស្សនត្ថាតិ លិខិតំ។
សោតស្ស រហោតិ ឯត្ថ រហោតិ វេនសាមញ្ញតោ វុត្ថំ។ ទុដ្ឋល្លសាមញ្ញតោ
ទុដ្ឋល្លារោចនប្បដិច្ចាននសិក្ខាបទេសុ ចារាជិកវេនំ វិយ។ តស្មា “ចក្ខុស្សេវ
បន រហោ ‘រហោ’ តិ ឥធម៌ អធិប្បេតោ” តិ វុត្ថំ។ កថំ បញ្ញាយតីតិ ចេ?
“មាតុកាមោ នាម... បេ.... អន្តមសោ តទហុជាតាបិ ទារិកា” តិ (ចារា. ៤៤៥)

វុត្តត្តា ទុដ្ឋល្លោកាសនំ ឥធនាធិប្បតន្តិ ទីបិតមេវាតិ។ អន្តោទ្វាទសហត្ថបីតិ
បិ-សន្នេន អបិហិតកវាជស្ស គព្ពស្ស ទ្វារេ និសិដ្ឋោបីតិ អត្ថោ។ អបេលកវគ្គ
រហោបដិច្ចន្ទាសនសិក្ខាបទេ (ចា. ២៨៨) “យោ កោចិ វិញ្ញូ បុរិសោ ទុតិយោ
ហោតី” តិ ឥមស្ស អនុបតោ “ឥត្ថំនំ បន សតម្បិ អនាបត្ថំ ន ករោតិយេវា” តិ
វុត្តំ។ “អលំកម្មនិយេតិ សក្កា ហោតិ មេដុនំ ធម្មំ បដិសេវិតុ” តិ (ចារ. ៤៤៥)
វិភង្កេ វចនតោ រហោនិសង្ខស្សនោ ចេតុ មេដុនធម្មសង្ខស្សិតកិលេសោ, ន
ទុតិយេ វិយ ទុដ្ឋល្លោកាសន្យនកិលេសោ។ តស្មា ច បញ្ញាយតិ សោតស្ស រហោ
នាធិប្បតោតិ។

តិណ្ហំ ធម្មានំ អញ្ញាតវេន វេទយ្យាតិ រហោនិសង្ខសិក្ខាបទវសេន និសង្ខស្ស
តស្សនុសារេន ចាចិត្តិយមេវ អវត្ថា ចារាជិកសង្ឃាទិសេសាយបិ អាបត្តិយា
កេទទស្សនត្ថំ វុត្តំ។ បុន អាបត្តិប្បដិដានំ អវត្ថា កស្មា “និសង្ខំ ភិក្ខុ
បដិដានមាណោ” តិ វត្ថុប្បដិដានំ វុត្តន្តិ? វុច្ចតេ - អាបត្តិយា ចោទិតេ
វិនយធវេន “កិស្សី វត្ថុស្មី” តិ បុច្ឆិតេ បុទិតកេន “ឥមស្សី វត្ថុស្មី” តិ វុត្ថេ
វិនយធវេន “ព្រៀទិសំ នាម អកាសី” តិ បុច្ឆិតេ សោ វត្ថុ បដិដានមាណោ
ការេតញ្ញោតិ ទស្សនត្ថំ “និសង្ខំ ភិក្ខុ បដិដានមាណោ” តិ វុត្តំ។ យទិ ឯវំ និសង្ខំ
បដិដានមាណោបិ អាបត្តិយាវ ការេតញ្ញោតិ? អនុបមេវ។ ឯវំ បន គហោតព្ពំ -
តិណ្ហាម្បិ អាបត្ថំនំ វត្ថុនិ អគ្គហោត្វា ឥធនសិក្ខាបទវសេន និសង្ខមេវ វុត្តំ។ តស្សី
គហិតេបិ ហិ អាបត្តិ គហិតាវ ហោតីតិ។ យេន វា សាតិ ឯត្ថ វា-សន្នោ “តេន
សោ ភិក្ខុ ការេតញ្ញោ វា” តិ យោជេតញ្ញោ។ សោ ច វិកប្បត្ថោ។ តស្មា
“ការេតញ្ញោ វា បដិដានមាណោ, ន វា ការេតញ្ញោ អប្បដិដានមាណោ” តិ អត្ថោ។
តេន វុត្តំ “បដិដានមាណោ វា” តិ អាទិ។ រហោនិសង្ខសិក្ខាបទវសេន
និសង្ខបច្ចយា អាបត្តិយា វុត្តត្តា សេសេសុបិ សេសសិក្ខាបទវសេន អាបត្តិ

គហេតុញ្ចា។ “សមុដ្ឋានាធិនិ បឋមចារាជិកសទិសានេវា”តិ វុត្តត្តា ៩ធ
ទុដ្ឋល្លោកាសនស្ស អនធិប្បតកាវោ វេទិតញ្ចា។

បឋមានិយតសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ទុតិយានិយតសិក្ខាបទវណ្ណានា

សង្ឃាទិសេសេន វាតិ កាយសំសគ្គទុដ្ឋល្លោកាសនេន។ តស្មា ឯវំ
កាយសំសគ្គវារោ ចាឡិយម្បិ វុត្តោ។ អនន្ទោ អពធិរោតិ អនន្ទោ កាយសំសគ្គំ
បស្សតិ, អពធិរោ ទុដ្ឋល្លំ សុណាតិ, តស្មា ឯវំ អទិន្នាធានសទិសានេវាតិ វុត្ត”ន្តិ
លិខិតំ។ ឯត្ថ ច កាយវាចាចិត្តតោ សមុដ្ឋានំ កថន្តិ ចេ? កាយសំសគ្គញ្ចា
សមាបជ្ជន្តោ ទុដ្ឋល្លម្បិ ភណាតិ, ទុដ្ឋល្លំ ភណាន្តោ និសីទតិ ចាតិ សម្ពុវតិ,
ទុដ្ឋល្លមេវ វា សន្ធាយ វុត្តំ។ តញ្ចា អទិន្នាធានសមុដ្ឋានន្តិ។

យោ ទេសនំ សត្វិទូបមោវ;
នាធានយាការិចិត្តកេទំ;
ញាតុំ ឧចាយាន មនោសតិមា;
តំ លាភហេតុំ ន ករោតិ បុញ្ញន្តិ។

ទុតិយានិយតសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

អនិយតវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

និស្សគ្គិយកណ្ណំ

១. ចីវរវត្ថោ

១. កងិនសិក្ខាបទវណ្ណានា

និស្សក្ខិយកណ្ណោ តិណ្ណំ កងិនសិក្ខាបទានំ,
វស្សិកសាដិកអន្ធកងីវសាសន្តសិក្ខាបទានញ្ច ឯកទេសនាយ
តថាកិណ្ណាបត្តិក្ខន្ធាវ វេទិតញ្ច -

កងិនំ យស្ស ចត្តារោ, សហជា សមយទ្ធវិ;
ធន្នំ សិក្ខាបទានញ្ច, ឯកទេសវិនិច្ឆយោ។

តត្ថ កងិនន្តិ “សង្ឃស្ស អនុមោទនាយ, គណស្ស អនុមោទនាយ,
បុគ្គលស្ស អត្តារា សង្ឃស្ស អត្តតំ ហោតិ កងិន”ន្តិ (បរិ. ៤១៤) វចនតោ
តេសំយេវ អនុមោទនាធិធម្មានំ សង្ឃហោ កងិនំ នាម។ យថាហ “កងិនំ
ជានិតត្ថន្តិ តេសញ្ញេវ ធម្មានំ សង្ឃហោ សមវាយោ នាមំ នាមកម្ម”ន្តិអាធិ (បរិ.
៤១២)។ តស្មា កងិនន្តិ ៩ទំ ពហុសុ ធម្មេសុ នាមមត្តំ, ន បរមត្ថតោ ឯកោ
ធម្មោ។ កោ បទស្ស អត្តារោតិ? តទេកទេសោវ ជីវស្ស ធារាវិយ។ យថា ចាហ
“អត្តារោ ឯកេន ធម្មេន សង្ឃហិតោ វចិត្តេនេនា”តិ។ សហជា នាម អដ្ឋ
មាតិកា, ទ្វេ បលិពោធា, បញ្ចានិសំសាតិ ៩មេ បន្ទុវស ធម្មា។ សមយទ្ធវិ នាម
កងិនត្តារសមយោ, ជីវសមយោ ចាតិ។ តត្ថ កងិនត្តារសមយោ វស្សានស្ស
បច្ឆិមោ មាសោ។ ជីវសមយោ នាម អនត្ថតេ កងិនេ អយំ កត្តិកមាសោ,
អត្ថតេ ចត្តារោ ហេមន្តិកា ចាតិ បញ្ច មាសា។

តត្ថ អដ្ឋមាតិកា នាម បក្កមន្តិកាធម្មោ។ តា សញ្ញាបិ អត្តារេន ឯកតោ
ឧប្បជ្ជន្តិ នាម។ តញ្ញាវភាវិតាយ អត្តារេ សតិ ឧទ្ធារោ សម្មវតិ។ តត្ថ
កងិនត្តារេន ឯកុប្បាទា ឯកនិរោធា អន្តរុញ្ញារោ សហុញ្ញារោ, អវសេសា
កងិនុញ្ញារា ឯកុប្បាទា, នាណិនិរោធា ច។ តត្ថ ឯកនិរោធាតិ អត្តារេន សហ

និរោធា, អន្តរុញ្ញាសហុញ្ញាវនំ ឧទ្ធារកាវោ ឯកក្ខណោ ហោតីតិ អត្ថោ។ សេសា
នាធា និរុជ្ឈន្តិ នាម។ តេសុ ហិ ឧទ្ធារការំ បត្តេសុបិ អត្ថារោ តិដ្ឋតិ ឯវាតិ
អដ្ឋកថាយំ អត្ថវិការំនា។ សចេ អត្ថតេ កថិនេ ភិក្ខុស្មី សាបេក្ខេ តម្លា
អាវាសា បក្កមន្តេ សង្ឃោ អន្តរុញ្ញាវំ ករោតិ, តស្ស ភិក្ខុនោ បឋមមេវ
មូលាវាសេ និដ្ឋិតីវរបលិពោធាការមេវ សតិ អន្តរុញ្ញាវេ បលិពោធា និដ្ឋិតិ
សតិបិ សាបេក្ខតាយ សឧស្សហត្ថា។ ឥមិនា បរិយាយេន បក្កមនន្តិកោ
កថិនុទ្ធារោ អត្ថារេន ឯកុប្បាទោ នាធានិរោធា ហោតីតិ។ តថា អន្តរុញ្ញាវេ សតិ
សុណាន្តស្សបិ យាវ ចីវរនិដ្ឋានំ ន គច្ឆតិ, តាវ បរិហារសម្ភវតោ និដ្ឋានន្តិកោ។
យាវ សន្និដ្ឋានំ ន គច្ឆតិ, តាវ បរិហារសម្ភវតោ សន្និដ្ឋានន្តិកោ។ យាវ ន
នស្សតិ, តាវ បរិហារសម្ភវតោ នាសនន្តិកោ។ យាវ ន សុណាតិ, តាវ
បរិហារសម្ភវតោ សវនន្តិកោ។ យាវ ចីវរាសា ន និដ្ឋិតិ, តាវ បរិហារសម្ភវតោ
អាសាវច្ឆេទិកោ។ យាវ សីមំ នាតិក្កមតិ, តាវ បរិហារសម្ភវតោ
សីមាតិក្កន្តិកោ។ អត្ថារេន ឯកុប្បាទោ នាធានិរោធា ហោតីតិ វេទិតញោ។

តត្ថ អន្តរុញ្ញាសហុញ្ញាវទ្ធេ អន្តោសីមាយំ ឯវ សម្ភវន្តិ, ន ពហិសីមាយំ។
បក្កមនសវនសីមាតិក្កន្តិកោ ពហិសីមាយមេវ សម្ភវន្តិ, ន អន្តោសីមាយំ។
និដ្ឋានសអអាដ្ឋានាសាវច្ឆេទិកោ អន្តោសីមាយញោវ ពហិសីមាយញោ។
អន្តរុញ្ញារោ សង្ឃាយត្ថោ, បក្កមននិដ្ឋានសន្និដ្ឋានសីមាតិក្កន្តិកោ បុគ្គលាដីនា,
សេសា តទុកយវិបរីតា។

តត្ថ “និដ្ឋិតីវរស្មី”ន្តិ ឥមិនា ចីវរបលិពោធាការមេវ ដីបេតិ។ ន
អាវាសបលិពោធាការំ។ “ឧត្តតស្មី កថិនេ”តិ ឥមិនា ឧកយបលិពោធាការំ
ដីបេតិ, តស្មា ឧកយបលិពោធាការំដីបនត្ថំ តទេវ វត្ថុព្ពន្ធិ ចេ? ន, វិសេសត្ថា។
កថំ? កាមញោតំ តស្មា “ឧត្តតស្មី កថិនេ”តិ កេសញ្ចំ កថិនុទ្ធាវនំ

នាឆានិរោធគ្នា, សង្ឃបុគ្គលាធិនាធិនគ្នា ច អន្តោពហិឧភយសីមាសុ
និយមានិយមតោ ច ឧត្តតស្មី កថិនេ សង្ឃស្ស, ន បុគ្គលស្ស ឧត្តតំ ហោតិ,
តថាបិ “ឧត្តតស្មី កថិនេ”តិ ឥទំ សាមញ្ញវចនំ។ តស្មា “និដ្ឋិតចីវរស្មី”ន្តិ ឥមិនា
និយមេតិ។

ក៏ វុត្តំ ហោតិ - សង្ឃស្ស អន្តរុញ្ញារេន ឧត្តតស្មី កថិនេ
អន្តិដ្ឋិតចីវរបលិពោធា ពហិសីមាគតោ បច្ឆា គន្ធា អត្ថនោ សីមាគតោ
អនិដ្ឋិតចីវរោ អានិសំសំ លភតិ វាវតិ កត្វា “និដ្ឋិតចីវរស្មី”ន្តិ វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។
តត្ថ អាវាសបលិពោធា នាម វសតិ វា តស្មី អាវាសេ, សាបេក្ខោ វា បក្កមតិ។
ចីវរបលិពោធា នាម ចីវរំ អកតំ វិប្បកតំ, ចីវរាសានុបច្ឆិន្នា, តត្ថបរិភោជ
អបលិពោធា វេទិតព្ពំ។ តត្ថ អនត្តតកថិនាមំ ចីវរកាលសមយេ និយមតោ
ចត្តារោ អានិសំសា លព្ពន្តិ, អសមាធានចារោ អនិយមតោ។ តេន
សាសន្តិសិក្ខាបទំ វុត្តំ។ កថំ ចត្តារោ និយតាតិ ចេ? “ចីវរកាលសមយោ នាម
អនត្តតេ កថិនេ វស្សនស្ស បច្ឆិមោ មាសោ”តិ (ចារា. ៦៤៩) វចនតោ
អនត្តតកថិនាមំ តស្មី មាសេ យាវទត្ថចីវរំ សិទ្ធិ, តថា តតិយកថិនសិក្ខាបទេ
(ចារា. ៤៩៧ អាធយោ) អកាលចីវរំ នាម បិដ្ឋិសមយតោ បដ្ឋាយ តំ
បដិគ្គហេត្វា សង្ឃតោ លភិតព្ពំ ចេ, យាវ ចីវរកាលសមយំ និក្ខិបិត្វា ភាជេត្វា
គហេតព្ពំ។ បុគ្គលិកំ ចេ, វស្សនស្ស ធម្មបក្ខស្ស បញ្ចមិតោ បដ្ឋាយ យាវ
ចីវរកាលសមយំ អននិដ្ឋិតំ អវិកប្បិតំ វដ្តតិ អច្ឆេកចីវរសិក្ខាបទេន
អនុញ្ញាតត្ថា, ន តតោ បរំ។ តថា ឧប្បន្នចីវរស្ស បដិសិទ្ធគ្នា បឋមកថិនេន។
តត្ថ អដ្ឋកថាយំ វុត្តនយោ សង្ឃិកំ សន្ធាយ, តថា ចោរាណាគណ្ឌិបទេ ចាតិ
វេទិតព្ពំ។

បឋមកថិនេ (ចារា. ៤៥៩ អាធមយោ) បឋមបញ្ញត្តិយា, អវិសេសេន វា
ឯកាធសមេ ធិវសេ អាបត្តិ។ វស្សានស្ស ហិ អន្តោនិវារណាត្ថំ អដ្ឋកថាយ
“និដ្ឋិតចីវរស្មី ភិក្ខុនា ឧត្តតស្មី កថិនេ” តិ (ចារា. ៤៦២ អាធមយោ) វុត្ថំ។ ឯសេវ
នយោ ធុតិយេ, តតិយេ ច។ តេន ចីវរកាលតោ បុរេ វា អន្តោ វា ឧប្បន្នំ
ចីវរកាលតោ ឧត្ថំ ឯកធិវសម្មិ បរិហារំ ន លភតិ។ យទិ លកេយ្យ,
អច្ឆេកចីវរសិក្ខាបទិវារោធា។ “យាវ ចីវរកាលសមយំ និក្ខិបិតព្ពំ, តតោ ច
ឧត្តរំ និក្ខិបេយ្យ, និស្សគ្គិយ” ត្ថិ (ចារា. ៦៤៨) ហិ តត វុត្ថំ។ វស្សាវាសិកកាវេន
សង្ឃតោ លទ្ធិ វុជ្ឈវស្សត្តា អត្តនោ សន្តកក្ខតំ អច្ឆេកចីវរំ ចីវរកាលសមយំ
អតិក្កាមយតោ ឯវ អាបត្តិ, ន អច្ឆេកចីវរកាលំ អតិក្កាមយតោ អាបត្តិតិ។
“អនត្ថតេ កថិនេ ឯកាធសមាសេ ឧប្បន្ន” ត្ថិ (ចារា. ៥០០) វចនតោ យោ ច តត
ចីវប្បន្នោ, សោ ច នេសំ ភវិស្សតីតិ សិទ្ធិ,
អនាមន្តចារកណាកោជនសិក្ខាបទេ “អញ្ញាត្រ សមយា” តិ (ចា. ២២២
អាធមយោ) វុត្តត្តា សេសទ្វយំ សិទ្ធិមេវ។ តស្មា “កាលេបិ អាទិស្ស ទិន្នំ, ឯតំ
អកាលចីវរ” ត្ថិ (ចារា. ៥០០) វចនតោ អាទិស្ស ទិន្នចីវរំ បរិហារំ ន លភតិ។

អបរកត្តិកាយមេវ វា ឧត្តតស្មី កថិនេ លភតិ, ឯវ “ឧត្តតស្មី កថិនេ” តិ
វុត្តត្តា តិ ចេ? ន វត្ថុព្ពំ។ ន ហំនា និ ហិ សាបេ ក្ខតាយ វុត្តានិ។ ធុដ្ឋនោសទ្វយេ
អធិករណាចតុត្ថំ, បឋមាធិយតេ សោតស្ស រហោ, តតិយកថិនេ អាទិស្ស ទិន្នំ
ចីវរំ, អច្ឆេកចីវរសិក្ខាបទេ “សញ្ញាណំ កត្វា និក្ខិបិតព្ព” ត្ថិ បទំ,
ធុដ្ឋល្លារោចនប្បដិច្ចាទនទ្វយេ អធិករណំ, ចារាជិកវចនញ្ច, តីសុ
កថិនសិក្ខាបទេសុ “អដ្ឋន្នំ មាតិកានំ អញ្ញាតរាយា” តិ វចនន្តិ។ តត អាទិស្ស
ទិន្នំ ចីវរំ សង្ឃិកំ ភាជិតព្ពចីវរំ សន្ធាយ វុត្ថំ, ន បុគ្គលិកំ។ សញ្ញាណំ កត្វា
និក្ខិបិតព្ពន្តិ វស្សាវាសិកចីវរំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ អវុជ្ឈវស្សេន បច្ឆា ធាតព្ពត្តា
សញ្ញាណំ កាតព្ពំ, ន ញាតិប្បវារិតតោ លទ្ធិ បុគ្គលិកំ សន្ធាយ។ តស្មា ធុវិដំ

អច្ឆេកជីវំ សង្ឃេ និទ្ទំ, បុគ្គលេ និទ្ទញ្ញាតិ សិទ្ធិ។ តត្ថ សង្ឃេ បរិណាតំ
អច្ឆេកជីវំ វស្សបនាយិកាធិវសតោ បដ្ឋាយ, បិដ្ឋិសមយតោ បដ្ឋាយ វា យាវ
បវារណា និក្ខិបិតុំ វដ្ឋតិ ឯវ សង្ឃិកត្តា, បុគ្គលិកម្មិ “វស្សុវដ្ឋកាលេ
គណ្ហាថា”តិ និទ្ទត្តា។ តាធិសញ្ញា យាវ វស្សុវដ្ឋា ន ហោតិ, តាវ តស្សេវ
ធាយកស្ស សន្តកំ ហោតិ។ ឯត្ថកោវិសេសហេតុ។

“អនច្ឆេកជីវេ អនច្ឆេកជីវសញ្ញា ជីវកាលសមយំ អតិក្កាមេតិ,
អនាបត្តិ”តិ វចនតោ អច្ឆេកជីវកស្សេវ សោ អបរាជោ។ យេន “វិរោធា”តិ
វចនំ ធស្សេយ្យាតិ នវិនយេ វិសេសហេតុ បរិយេសិតញ្ញោ។ ពុទ្ធវិសយត្តា
បមាណាន្តិ ចេ? ន, យទិ ឯវ ឯត្ថ អត្ថនោ សន្តកតម្មិ អច្ឆេកជីវំ សញ្ញាណំ
កត្វា និក្ខិបិតព្ភមេវ, ន អធិដ្ឋាតព្ភំ នវិកប្បេតព្ភំ នវិស្សន្នេតព្ភំ។ តតោ
“អនាបត្តិ, អន្តោសមយេ អធិដ្ឋេតិ វិកប្បេតិ វិស្សន្នេតិ”តិ អាធិវចនវិរោធា
(ចារា. ៦៥០) អធិវាសេតញ្ញា សិយា។ តថា “វស្សានស្ស បច្ឆិមេ មាសេ
កថិនុទ្ធាវេ កតេ តស្មី មាសេ អត្ថតេ កថិនេ កថិនុទ្ធាវធិវសំ អតិក្កាមេតិ,
និស្សគ្គិយំ ហោតិ”តិ វចនតោ និស្សគ្គិយំ ហោតិ តិ អយម្មិ អត្ថវិរោធា
អធិវាសេតញ្ញា សិយា។ តស្មីញ្ច “អនច្ឆេកជីវេ អនាបត្តិ”តិ វុត្ថំ, តញ្ច
អនធិដ្ឋិតំ អវិកប្បិតមេវាតិ ឯត្ថកោវិសេសហេតុ។ អតិវេកជីវេ ព្រោតំ
បឋមសិក្ខាបទេនាបត្តិ, ឥតវំ ច អនាបត្តិយេវាតិ ឥមស្ស អត្ថស្ស អយំ
ភគវតោ វិសេសហេតុ។ តថា អតិវេកទសាហាណាគតាយេវ
កត្តិកបុណ្ណាមាយ សង្ឃស្ស វស្សវាសិកត្តំ អច្ឆេកជីវំ វិយ ទទមាណំ ន
គហេតព្ភំ, ទសាហាណាគតាយ ឯវ គហេតព្ភន្តិ ឯត្ថកោវិសេសហេតុ។ តតោ
អដ្ឋកថានយវិរោធា ច អធិវាសេតញ្ញា សិយា។ តត្ថ “អធិដ្ឋិតតោ បដ្ឋាយ
ឧប្បន្នំ អច្ឆេកជីវំ ន ហោតិ”តិ វត្វា អញ្ញថា នយោ ទស្សិតោ។
ចោរាណាគណ្ហាបទេ សោ ច នយោ សង្ឃិកំ ឧចាធាយ វុត្ថត្តា នវិរុដ្ឋិតិ តិ នេវ

សោ ច បដិក្ខត្តោ។ យថា អនុច្ចកច្ឆរំ ធន្នតោ បដ្ឋាយ ឧប្បន្នំ
អតិរេកធនាហារាគតាយបិ បដិគ្គហេតព្ពំ, បដិគ្គហេត្វា ច្ឆរំកាលសមយំ
អតិក្កាមយតោបិ អនាបត្តិតិ អយម្យំ នយោ អធិវាសេតព្ពោ សិយា។ តតោ
បឋមកថិនិរោធា។ ធនាហារាគតាយ ឯវ បដិគ្គហេតព្ពំ, បដិគ្គហេត្វា
ច្ឆរំកាលសមយំ អតិក្កាមយតោ អនាបត្តិតិ ចេ, តំ ទ្វេ ធនាហោ លភតីតិ
ឯត្ថកោវិសេសហេតុ។

អន្តរា អនាបត្តិតេត្ថច្ឆរំកាលប្បវិជ្ជត្តា អធិដ្ឋហិត្វា បច្ចុទ្ធជំរិយ តំ បុនបិ
ធនាហោ លភតីតិ ចេ? ន, កាលប្បវេសោ អធិដ្ឋានំរិយ ហោតីតិ ចេ? ន,
“វស្សិកសាជិកំ វស្សនំ ចាតុមាសំ អធិដ្ឋានំ, តតោ បរំវិកហ្មេតុ”ន្តិ
វេននិរោធំ កត្វា, តតោ បរំ ធនាហំ អវិកហ្មេន្តស្សបិ អនាបត្តិ សិយា។ អបិច
យំ វុត្តំ អដ្ឋកថាយំ “វស្សិកសាជិកា អន្តោវស្សេ លទ្ធា ចេវ និដ្ឋិតា ច,
អន្តោធនាហោ អធិដ្ឋាតព្ពា, ធនាហាតិក្កមេ និដ្ឋិតា, តទហោវ អធិដ្ឋាតព្ពា,
ធនាហោ អប្បហោន្តេ ច្ឆរំកាលំ នាតិក្កាមេតព្ពា”តិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៦៣០)។
តេន អាបត្តិតោ ន មុច្ចេយ្យ។ កាលប្បវេសោ ហិ អធិដ្ឋានបរិយាយោ ន
ជាតោតិ។ ឯត្តាវតា យថាវុត្តោ អត្ថវិកហ្មេ ចាឡិនយេនេវ បតិដ្ឋាបិតោ
ហោតិ។

អបិចេត្ថ យំ វុត្តំ អដ្ឋកថាយំ “ធនាហោ អប្បហោន្តេ ច្ឆរំកាលំ
នាតិក្កាមេតព្ពា”តិ, តត្ថបិ ច្ឆរំកាលេ ឧប្បន្នំ, ធនាហោ អប្បហោន្តេ ចស្ស
ករណំ នត្ថិ, តំ អនុច្ចកច្ឆរំ អកាលច្ឆរំមិវ ច្ឆរំកាលំ នាតិក្កាមេតព្ពន្ធន្តិ
សិទ្ធិមេតំ។ ចាឡិតោ ច តព្វោ អន្តោកាលេ ឧប្បន្នតិ, ធនាហោ អប្បហោន្តេបិ
ឧប្បន្នតិ, ឯវ ឧប្បន្នំ អនុច្ចកច្ឆរំ អនុច្ចកច្ឆរំមេវ ន ហោតិ។ ន ហិ តំ
កាលវិសេសវសេន អនុច្ចកច្ឆរំសន្នំ កច្ឆតិ។ វុត្តព្វោតំ “អនុច្ចកច្ឆរំ នាម

សេនាយ វា គន្តកាមោ ហោតិ, បវាសំ វា គន្តកាមោ ហោតិ, គិលានោ វា
ហោតិ, គត្តិនី វា ហោតិ, អស្សទ្ធស្ស វា សទ្ធា ឧប្បន្នា ហោតិ... បេ....
វេស្សវាសិកំ ទស្សមី'តិ ឯវំ អាហេចិតំ, ឯតំ អន្ធូកចីវរំ នាមា"តិ (ចារា. ៦៤៩)។
តស្មា យថា តំ ចីវរំ នាតិក្កាមេតព្ពំ, តថា អនន្ធូកចីវរម្បីតិ សិទ្ធិំ ហោតិ។ តេន
វុត្តំ អជ្ជកថាយំ "ទសាហោ អប្បហោន្តេ ចីវរកាលំ នាតិក្កាមេតព្ពា"តិ។ អបិច
យទិ ឯវំ តំ អន្ធូកចីវរសិក្ខាបទមេវ អន្ធូកចីវរំ ចីវរកាលំ នាតិក្កាមេតព្ពន្តិ
ឥមស្ស បន អត្ថវិសេសស្ស ទស្សនត្ថំ ភកវតា បញ្ញត្តំ។

មហាអជ្ជកថាយំ បន តំ ឯវំ វុត្តំ - កាមព្ភោទំ "ទសាហាបរមំ អតិរេកចីវរំ
ធារេតព្ព"ន្តិ ឥមីនា សិទ្ធិំ, អជ្ជប្បត្តិវេសេន បន អបុព្វវិយ អត្ថំ ទស្សេត្វា
សិក្ខាបទំ ឋបិទន្តិ អត្ថវិសេសទីបនបយោជនតោ។ តស្មា តំ តស្ស
អត្ថវិសេសទស្សនត្ថំ វុត្តន្តិ សិទ្ធិមេវ។ តស្មាបិ វេទិតព្ពមេវ យំ កិញ្ចិ ចីវរំ
ចីវរកាលសមយំ នាតិក្កាមេតព្ពន្តិ។ អបិច យំ វុត្តំ អជ្ជកថាយំ "ធម្មតោ
បដ្ឋាយ បន ឧប្បន្នំ អនន្ធូកចីវរម្បី បច្ឆន្តារេត្វា ឋបិទចីវរម្បី ឯតំ បរិហារំ
លភតី"តិ (ចារា. អជ្ជ. ២.៦៤៦-៦៤៩)។ តេន "អនន្ធូកចីវរេ អនន្ធូកចីវរសញ្ញា
ចីវរកាលសមយំ អតិក្កាមេតិ, អនាបត្តិ"តិ (ចារា. ៦៥០) ឥមីនាបិ
អនន្ធូកចីវរស្សបិ អនន្ធូកចីវរបរិហារលាភំ ទីបេតីតិ។

ឯត្ថាវតា យថាវុត្តោ ទុតិយោ អត្ថវិកប្បោ ចាឡិនយេន, អជ្ជកថានយេន
ច បតិជ្ជាបិតោ ហោតិ។ ឯវំ តាវ បកិណ្ណកាយ អធិកថា បរតោ ចាបតោ
វិត្ថាវតា ហោតីតិ អបកិណ្ណកំ។

ចីវរបលិពោធា, អាវាសបលិពោធា ចាតិ ទ្វេ បលិពោធា។ តេសុ
ឯកបលិពោធិសតិ អនាមន្តចារាទិអាទិសំសំ លភតិ, តំ ឥន ទត្ថិទិ ទស្សេត្តុ
"ធិជ្ជិតចីវរស្មី ភិក្ខុនា ឧត្តតស្មី កថិនេ"តិ វុត្តំ។ តស្មា ឯវំ "អត្ថតកថិនស្ស ហិ

ភិក្ខុនោ"តិអាទិ វុត្តំ។ កថិនត្ថាវហស្សតិ ឯត្ថ "អដ្ឋហិ អង្កេហិ សមន្នាគតោ
បុគ្គលោ ភព្ពោ កថិនំ អត្ថវត្ថំ - បុព្វករណំ ជាតាតិ, បច្ចុទ្ធារំ ជាតាតិ, អធិដ្ឋានំ
ជាតាតិ, អត្តារំ ជាតាតិ, មាតិកំ ជាតាតិ, បលិពោធំ ជាតាតិ, ឧទ្ធារំ ជាតាតិ,
អានិសំសំ ជាតាតិ"តិ (បរិ. ៤០៩) វចនតោ ឥមេហិ អដ្ឋហិ អង្កេហិ សមន្នាគតោ
បុគ្គលោ កថិនត្ថាវហស្សា នាម។ បុព្វករណំ នាម
ឆោវនិចារណាច្ឆននសិព្ពនវជនកប្បករណំ។

"ចីវរំ នាម ខោម"ន្តិអាទិនា ចាឡិវសេន ជាតិញ្ចា បមាណាញ្ចា ទស្សេត្វា
ឥនានិ អតិវេកចីវរំ ទស្សេត្ថុំ "យំ បន វុត្តំ អធិដ្ឋិតវិកប្បិតេសូ"តិអាទិ វុត្តំ។
ឋបិតដ្ឋានំ សល្លក្ខេត្វា"តិ វុត្តេបិ យស្មី ហ្វានេ យំ ឋបិតំ, តស្មី តំ បច្ឆា ហោតុ
វា, មា វា, អធិដ្ឋានំ វុហតេវ។ បុរេ បច្ឆា ឋបនដ្ឋានំ ន បមាណំ។

អន្តិមវត្ថុំ អដ្ឋាបន្នស្ស ភិក្ខុភាវបរិច្ឆាគវសេន សេតវត្ថុនិវាសនំ វា
កាសាវចជនំ វា ហីនាយាវត្ថុនំ។

ឯកាទសមេ អរុណុគ្គមនេតិ អន្តិមំ ឋបេត្វា តតោ បុរិមតវស្មិន្តិ អត្តោ
វេទិតញ្ចោ។ តត្ថ អន្តិមំ នាម អបរកត្តិកាយ បឋមារុណុគ្គមនំ។ តញ្ចិ
កាលត្តា និស្សត្តិយំ ន ករោតិ។ ឥធន "និដ្ឋិតចីវរស្មី ភិក្ខុនា"តិ ករណាវចនំ
និទានានបេក្ខំ និទានេ ករណាភាវតោ។ តស្មា ឯវ "ទសាហបរម"ន្តិ អយមេត្ត
អនុបញ្ញត្តិ វុត្តំ។ "អនុជាតាមិ, ភិក្ខុវេ, តិចីវរំ អធិដ្ឋាតុំ នវិកប្បេតុ"ន្តិអាទិ
(មហាវ. ៣៥៨) វចនតោ ច ឥធន "វិកប្បេតិ"តិ អវិសេសេន វុត្តវចនំ វិវុទ្ធវិយ
ទិស្សតិ, ន ច វិវុទ្ធវិ តថាគតា ភាសន្តិ, តស្មា ឯវមស្ស អត្តោ វេទិតញ្ចោ - តិចីវរំ
តិចីវរសង្ខេបេន បរិហារតោ អធិដ្ឋាតុមេវ អនុជាតាមិ, នវិកប្បេតុ។
វស្សិកសាជិកំ បន ចតុមាសតោ បរិវិកប្បេតុមេវ, ន អធិដ្ឋាតុន្តិ។ ឯវញ្ចា បន
សតិ យោ តិចីវរេ ឯកេន ចីវរេន វិប្បវសិតុកាមោ ហោតិ, តស្ស តិចីវរាធិដ្ឋានំ

បច្ចុប្បន្នវិប្បវាសសុខត្ថំវិកប្បនាយ ឱកាសោ ធិន្នោ ហោតិ,
ធនាហោតិក្កមេ ច អនាបត្តិតិ។ ឯតេន ឧចាយេន សព្ពត្ថំវិកប្បនាយ
អបដិសិទ្ធភាវោ វេទិតញ្ចោតិ លិខិតំ។

ឥមស្ស បន សិក្ខាបទស្ស អយំ សង្ខេបវិនិច្ឆយោ - អនត្ថតេ កថិនេ
ហោមន្តានំ បឋមទិវសតោ បដ្ឋាយ, អត្ថតេ កថិនេ គិម្ពានំ បឋមទិវសតោ
បដ្ឋាយ ឧប្បន្នចីវរំ សន្ធាយ “និដ្ឋិតចីវរស្មី”ន្តិអាទិ វុត្ថំ។ ឯត្ថាហា - “វជកេហិ
ឆោវាបេត្វា សេតកំ កាវាបេន្តស្សាបិ អធិដ្ឋានំ អធិដ្ឋានមេវ”តិ (ចារា. អដ្ឋ.
២.៤៦៥) វចនតោ អវជិតេបិ អធិដ្ឋានំ វុហតីតិ។ តេន សូចិកម្ពំ កត្វា វជិត្វា
កប្បពិន្ទំ ធាត្វា អធិដ្ឋាតព្ពន្ធិ និយមោ កាតញ្ចោ, ន កាតញ្ចោតិ? កត្តញ្ចោវ។
បត្តោវិយ អធិដ្ឋិតោ យថា បុន សេតការំ វា តម្កការំ វា បត្តោ អធិដ្ឋានំ ន
វិជហតិ, ន ច បន តាធិសោ យំ អធិដ្ឋានំ ឧបគច្ឆតិ, ឯវមេតំ ធន្តព្ពន្ធិ។ “ស្មេ
កថិនំ ឧទ្ទិស្សតី”តិ លទ្ធិចីវរំ សច អន្លេវ ន អធិដ្ឋាតិ, អរុណុក្កមនេ ឯវ
និស្សគ្គិយំ ហោតិ។ កស្មា? “និដ្ឋិតចីវរស្មី”ន្តិអាទិនា (ចារា. ៤៦២-៤៦៣;)
សិក្ខាបទស្ស វុត្តត្តា។ កថិនព្ពន្ធរ ធនាហតោ ឧត្តិវិបិ បរិហារំ លភតិ,
កថិនតោ បន បច្ឆា ឯកទិវសម្បិ ន លភតិ។ យថា កី - យថា អត្ថតេ កថិនោ
សង្ខេព្វា តិចីវរំ អត្ថតទិវសតោ បដ្ឋាយ យាវ ឧត្តារា អានិសំសំ លភតិ, ន តតោ
បរំ, ឯវំ អត្ថតទិវសតោ បដ្ឋាយ យាវ ឧត្តារា លភតិ, ឧទ្ទតេ បន កថិនេ
ឯកទិវសម្បិ ន លភតិ។ ឯត្ថាហា - ឧត្តតទិវសតោ បដ្ឋាយ បុន ធនាហំ
លភតីតិ? ន, កស្មា? “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ធនាហបរមំ អតិវេកចីវរំ ធាវេតុ”ន្តិ
វចនតោ។ កថិនព្ពន្ធរបិ ឯកាធសេ អរុណុក្កមនេ និស្សគ្គិយន្តិ អាបន្នំ។ តំ បន
អតិប្បសង្កំ និវារេតុំ “និដ្ឋិតចីវរស្មី”ន្តិអាទិ វុត្ថំ, ន កថិនទិវសានិ អទិវសានីតិ
ធិបនត្ថំ។ អយមត្តោ តត្ថ តត្ថ អារិកវិស្សតិ។ អថ វា វស្សិកសាដិកា
អនតិវិត្តប្បមាណា ធាមំ គហេត្វា វុត្តនយេនេវ ចត្តារោ វស្សិកេ មាសេ

អធិដ្ឋាតព្វា, តតោ បរំ បច្ចុទ្ធវិទ្យាវិកល្យតព្វាតិ វុត្ថំ។ ឯត្ថ “បច្ចុទ្ធវិទ្យា” តិ វចនេ
ឧទោសថធិវសេ ឯវ បច្ចុទ្ធវិទ្យាវិកល្យតព្វា ឋបិទំ ហោតិ, តតោ បរំ ហោមន្តស្ស
បឋមធិវសតោ បដ្ឋាយ បច្ចុទ្ធវណាកាវា។ ឯវំ កថិនព្ពន្ធលេ ឧប្បន្នចីវរម្បិ
វេទិតព្ពន្ធលិខិតំ។

កថិនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ឧទោសិតសិក្ខាបទវណ្ណានា

“អត្ថតកថិនស្ស បញ្ច មាសេ ពទ្ធសីមាយំ យត្ថ កត្ថចិ ចីវរំ និក្ខិបិទ្វា
បក្កមន្តស្ស អនាបត្ថិ” តិ អដ្ឋកថាយំ វុត្ថំ។ “អពទ្ធសីមាយបិ វដ្ឋតិ” តិ ឥទំ
អពទ្ធសីមាយំ កថិនត្ថាវញ្ច អារញ្ញកសិក្ខាបទញ្ច សាធនីតិ លិខិតំ។ ឥធានិ -

“និទ្ទំ ធុតង្គំ សាសង្គំ-សម្មតោ សន្តវុត្ថរំ;

អចីវរស្សនាបត្ថិ, បច្ចុទ្ធវាវទិសិទ្ធិតោ” តិ។ (វជិរ. ដី. ចារាជិក ៤៧៩) -

ឥទំ បកិណ្ណកំ វេទិតព្ពំ។

តត្រាយំ ចោទនាបុព្ពង្គមវិនិច្ឆយោ - កេចិ “ទិគុណំ សង្ឃជិ” ង្គិ (មហាវ. ៣៤៨) វចនតោ “ឯកទ្វិកា សង្ឃជិ នាធិដ្ឋាតព្វា។ សចេ អធិដ្ឋាតិ, ន រុហតិ” តិ
វត្វា ឧបសម្បទាបេក្ខានម្បិ ទិគុណំយេវ សង្ឃជិ ទត្វា ឧបសម្បទេន្តិ, តេ
ឥមីនា សុត្តលេសេន សញ្ញាបេតព្វា។ ភគវតោ ហិ “និទ្ទកំ សង្ឃជិ, និទ្ទកំ
ឧត្តរាសង្គំ, និទ្ទកំ អន្តរាសក” ង្គិ បឋមំ អនុញ្ញាតំ។ តតោ “អញ្ញាតវស្ស
ភិក្ខុនោ តិចីវរេ ករិយមាណេ សព្វំ និទ្ទកំ នប្បហោតិ។ ទ្វេ និទ្ទកានិ ឯកំ
អនិទ្ទកំ នប្បហោតិ, ទ្វេ អនិទ្ទកានិ ឯកំ និទ្ទកំ នប្បហោតិ” តិ ឥមស្មី វត្ថុស្មី
“អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, អន្ធាធិកម្បិ អាហេបេតុ” ង្គិ (មហាវ. ៣៦០) អនុញ្ញាតំ,

តស៊ូ ឯកច្ឆ័តិកាបិ សង្ឃាធិវដ្តតិវិសិទ្ធិ។ យា ធិដ្ឋមាធាបិ នប្បហោតិ, តស្សា
កុតោ ធិគុណតាតិ? អដ្ឋកថាយម្បិស្ស វុត្ថំ “អន្ធាធិកម្មិ អាហោបេតុន្តិ
អាគន្ធកបត្ថម្មិ ធាតុំ, ឥទំ បន អប្បហោនកេ អាហោបេតព្ភំ។ សេច បហោតិ,
អាគន្ធកបត្ថំ ន វដ្តតិ, ធិន្នតព្ភមេវា” តិ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៦០)។ កថិនំ បន
ធិន្នកមេវ វដ្តតិ, អាវេណិកលក្ខណត្ថា, “ធិន្នកំ ធិគុណំ នប្បហោតិ” តិ
វចនាការតោ ចាតិ សន្និដ្ឋានមេត្ត គន្ធព្ពន្ធិ។

ធុតង្គន្តិ អនុបសម្បជ្ជានំ តេចីវរិកធុតង្គាការតោ តិចីវរេនេវ
តេចីវរិកោតិ, តេសំ អធិដ្ឋានាការតោ “អធិដ្ឋិតេនេវ” តិ វត្ថព្ភំ ហោតូតិ ចេ?
ន, ធុតង្គកេនេន វិរោធប្បសង្កតោ។ ចតុត្ថចីវរសាទិយនេន ហិ ធុតង្គកេនោ, ន
តិចីវរិប្បវាសេន, នាបិ អតិវេកចីវរសាទិយនេន, នាបិ
អតិវេកចីវរធារណេន។ យស្មា បន ភិក្ខុនំ ឯវ ភគវតា អធិដ្ឋានវសេន នវ
ចីវរាធិ អនុញ្ញាតាធិ, ជាតិវសេន ច វុត្ថាធិ, ន ឯវ អនុបសម្បជ្ជានំ, តស្មា នេសំ
ចីវរនិយមាភាវា ន តំ ធុតង្គំ អនុញ្ញាតំ គហជ្ជានំ វិយ។ តស្មា តស្ស
សមាធានវិធានេ អវចនតោ ច សន្និដ្ឋានមេត្ត គន្ធព្ពន្ធិ។

សាសង្កសម្មតោតិ កង្ខារិវិវត្តនិយំ (កង្ខារ. អដ្ឋ. សាសង្កសិក្ខាបទវណ្ណនា)
សាសង្កសិក្ខាបទេវិសុំ អដ្ឋានិ ន វុត្ថាធិ, “សេសមេត្ត ចីវរវគ្គស្ស
ទុតិយសិក្ខាបទេ វុត្ថនយេនេវ វេទិតព្ភ” ន្តិ វុត្ថំ, ន ច បនេតំ វុត្ថំ។ តត្ថ
វត្ថិវិប្បវាសោ ចតុត្ថមង្គំ, ឥធន ធារត្ថវិប្បវាសោ, អយមេត្ត វិសេសោតិ។ តស្មា
អង្គសាមញ្ញតោ ច សម្មតិសាមញ្ញតោ ច សាសង្កសិក្ខាបទមេវិទន្តិ ឥទំ
និប្បទេសំ, តំ សប្បទេសំ មាសបរមត្ថា។ តត្ថ ពហិកាមេបិ កាមសីមំ ឌីក្កមិទ្ធា
វសិទ្ធា បក្កមន្តស្ស អនាបត្ថិ, ឥធន ន តថា។ ឥធន អនន្តរេ អនន្តរេ អវុណុក្កមនេ
និស្សគ្គិយំ, តត្ថ សត្តមេតិ អយំ ឥមេសំ ទ្វិន្នវិសេសោ។ អដ្ឋានិ បន

បីវរនិក្ខេបនង្គសម្បត្តិតោវិបរិយាយេន, ឥធនុត្តនយេន ច សិទ្ធត្ថានុត្ថានិ។
 តានិ កាមំ នុត្ថានិ, តថាបិ ចតុត្ថមង្គំវិសេសិតព្ពំ, ន បនវិសេសិតំ។ កី
 ការណំ? ឥធនុត្តនិស្សន្ននក្កមេន និស្សន្នត្វា អាបត្តិទេសនតោ,
 តត្ថាបន្ទាបត្តិវិមោក្ខនិបនត្ថំ។ សំវច្ឆវិប្បវុត្តម្បិ វត្តិវិប្បវុត្តមេវ, បគេវ
 ធាវត្តវិប្បវុត្តំ។ ឯវំ សន្តេបិ តត្ថ យថាវុត្តអង្គសម្បត្តិយា សតិ តត្ថ
 វុត្តនយេនេវ និស្សន្និតព្ពំ។ ហេមន្តេ, គិម្ពេ វា និស្សន្នតិ ចេ? ឥធនុត្តនយេនាបិ
 និស្សន្និតុំ វុត្តតិ ព្យាបនត្ថំ ចតុត្ថមង្គំ នវិសេសិតន្និនោ តក្កោតិ អាចរិយោ។
 មាសាតិក្កន្ធព្វំ, ធនាហាតិក្កន្ធម្បិ បីវំ “ធនាហាតិក្កន្ធព្វំ”ន្និ វត្ថា និស្សន្នមេវ, ន
 ឧនមាសំ ហុត្វា “ធនាហាតិក្កន្ធព្វំ”ន្និ វត្ថា, មាសាតិក្កន្ធព្វំ វត្ថាតិ ឯកេ។ តថាបិ
 សចេ បច្ឆាសាបីវំ ហោតិ, និស្សន្និយំ។ “ធនាហាតិក្កន្ធព្វំ”ន្និ វត្ថា មូលបីវំ បន
 “មាសាតិក្កន្ធព្វំ”ន្និ វត្ថា និស្សន្និតព្ពំ។

“សន្តវុត្តរ”ន្និ វា “សង្ឃាជិ”ន្និ វា “បីវរ”ន្និ វា កី តិបីវំ, ឧទាហុ អញ្ញាម្បិ តិ?
 កិញ្ចេត្ត - យទិ តិបីវរមេវ បដិសិទ្ធិ, បរិយាបន្នវសេន
 អច្ឆិន្ទបីវរអអធន្តនដោវាបនវិញ្ញត្តិអាទិវិរោដោ។ អថ អញ្ញាម្បិ “និដ្ឋិតបីវរស្មិ”ន្និ
 ឯវមាទិនាវិរោដោតិ? វុច្ឆតេ - ន និយមតោ វេទិតព្ពំ យថាសម្ភវំ
 គហេតព្ពតោ។ តថា ហិ “បីវំ និក្ខិបិត្វា សន្តវុត្តរេន ជនបទចារិកំ បក្កមង្គី”តិ
 (ចារា. ៤៧១) ឯវមាទិសុ តិបីវរមេវ, “ន, ភិក្ខុវេ, សន្តវុត្តរេន គាមោ បរិសិតញោ
 (មហាវ. ៣៦២), សន្តវុត្តរបរមំ តតោ បីវំ សាទិតព្ពំ”ន្និ (ចារា. ៥២៣-៥២៤)
 ឯវមាទិសុ យំ កិញ្ចិ, តថា “សគុណំ កត្វា សង្ឃាជិយោ ធាតព្ពំ, និវាសនំ
 ធាតព្ពំ, សង្ឃាជិ ធាតព្ពំ, ហន្ត តេ, អារុសោ, សង្ឃាជិ, ទេហិ មេ បដ”ន្និ
 ឯវមាទិសុ។ វុត្តញោតំ “សព្ពញ្ញា បីវំ សង្ឃាជិតដេន ‘សង្ឃាជិ’តិ វុច្ឆតិ”តិ (ចា. ចិ.
 អដ្ឋ. ៨៩៨)។ តថា “និដ្ឋិតបីវរស្មិ”ន្និ ឯត្ថាបីតិ ឯកេ។ អន្តោសមយេ យាវទត្ថំ

ច័រ្រ អនុញ្ញាត, តំ សព្វ ករិយមាណំ កតា និជ្ជាណំ គន្ធិស្សតិ, តស្មា តិច័រ្រមេវាតិ
ឯកេ។

អច័រ្រស្សនាបត្តិ បច្ចុទ្ធារាទិសិទ្ធិតោតិ កី វុត្ថំ ហោតិ -
ឧទោសិតសិក្ខាបទស្សនិប្បយោជនភាវប្បសង្កតោ តិច័រ្រវិប្បវាសេ
តេច័រ្រស្ស អាបត្តិតិ ឯកេ។ តត្ថតំ វុច្ចតិ ន ហោតិ អាបត្តិ បច្ចុទ្ធារាទិសិទ្ធិតោ។
“អនាបត្តិ អន្តោអរុណោ បច្ចុទ្ធវតិ វិស្សន្នេតិ”តិ (ចារា. ៤៩៦) ហិ វុត្ថំ។ អញ្ញាថា
បច្ចុទ្ធវន្តស្ស, អន្តោអរុណោ វិស្សន្នេន្តស្ស ច យាវ អញ្ញោ នាទិជ្ជាតិ, តាវ អាបត្តិ
អាបជ្ជតិ យថាវុត្ថនយេនេវ។ អញ្ញាថា សត្តព្ភន្តវេន វិប្បវាសស្សតិ វិប្បវាសតោ
យថាវុត្ថយេវ សតិ វិប្បវាសេ វិប្បវាសតោ, អវិប្បវាសេ សតិ
អវិប្បវាសតោតិ។

ឧទោសិតសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. អកាលច័រ្រសិក្ខាបទវណ្ណានា

អបរិក្ខត្តស្ស បរិក្ខេចារហជ្ជានស្ស ទុត្តិជានត្ថា តំ ទស្សេតុំ “អបិច
ភិក្ខុន”ន្តិអាទិ វុត្ថំ។ វិហារបរិយន្តេ និវិជ្ជជុវសន្និចាតជ្ជានតោ វា បរិយន្តេ
បិតតោជនសាលតោ វា និពទ្ធវសនកអាវាសតោ វាតិ វេ គហេតព្ភំ។ សចេ
វិហារេ សន្និបតិភិក្ខុហិ សទ្ធិ ឯកាពទ្ធា ហុត្វា យោជនសតម្បិ បូរេត្វា
និសីទន្តិ, យោជនសតម្បិ ឧបចារសីមា ហោតីតិ អត្ថោ។
“សមាទសំវាសកសីមាយា”តិ វុត្ថេ ឧណ្ហាសីមាទីសុ បីតានំ ន ចាបុណាតិ,
តាសំ វិសុំ សមាទសំវាសកសីមត្តាតិ ច សមាទសំវាសកអវិប្បវាសសីមា
នំ នាទន្តំ។ “អវិប្បវាសសីមាយ ទម្មី”តិ ទិន្នំ បន គាមេ បីតានំ ន ចាបុណាតិ។
កស្មា? “ឋបេត្វា គាមញ្ច គាមូបចារញ្ច”តិ (មហាវ. ១២២) វចនតោ។

“សមានសំវាសកសីមាយា” តិ ទិដ្ឋំ បន យស្មី ហ្នានេ អវិប្បវាសសីមា អត្ថិ, តត្ថ បីតានម្បិ។ “តត្ថ បីតានញ្ច ចាបុណាតិ” តិ ច, “ខណ្ឌាសីមាយំ បត្វា សីមជ្ជកសង្ខេប កណ្តាត្វ” តិ វុត្តេ ឧបចារសីមាយ ឯវ បរិច្ឆិទ្ធិត្វា ឆាតព្ព” តិ ច, “តេសំ ពហិសីមជ្ជានម្បិ ចាបុណាតិ យាវ កថិនស្សញ្ញាភាតិ អត្ថោ” តិ ច, “អនត្ថតេ បន កថិនេ អន្តោហោមន្តេ សចេ វិហារំ បរិសិត្វា វស្សំវុដ្ឋសង្ខស្ស ធម្ម” តិ វទតិ, យេ តត្ថ វស្សន្នេនំ អកត្វា បច្ឆិមវស្សំវុដ្ឋា, តេសំ ពហិសីមជ្ជានម្បិ ចាបុណាតិ” តិ វិនយធរា បរិច្ឆិទ្ធិត្ថិ, អជ្ជកថាយំ បន អនាគតំ។ តស្មា សមន្តចាសាទិកាយំ “លក្ខណញ្ញ វទត្ថិ” តិ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) វុត្តត្ថិ ច, “បីវរមាសតោ បដ្ឋាយ យាវ ហោមន្តស្ស បច្ឆិមោ ធិវសោ, តាវ វស្សាវាសិកំ ទេមា” តិ វុត្តេ កថិនំ អត្ថតំ វា ហោតុ, អនត្ថតំ វា តិ យំ សមន្តចាសាទិកាវចនំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩), ឯត្ថាបិ យទិ អត្ថតំ, បុរិមវស្សំវុដ្ឋា បញ្ច មាសេ។ យទិ អនត្ថតំ, បច្ឆិមវស្សំវុដ្ឋា ចត្តារោ មាសេ លភត្ថិតិ វិនិច្ឆយោ” តិ ច លិខិតំ។

“យេហិ មយ្ហំ យាគុ បីតាតិ យេហិ និមន្តិតេហិ មយ្ហំ យាគុ បីតាតិ អធិប្បាយោ។ តស្មា យេហិ និមន្តិតេហិ យាគុ បីតា, តេសំយេវ ចាបុណាតិ តិ វុត្ថំ។ អញ្ញថា ‘យេហិ មយ្ហំ យាគុ បីតា’ តិ វុត្តេ និមន្តិតា វា ហោតុ, អនិមន្តិតា វា, យេហិ បីតា, តេសំ ចាបុណាតញ្ចនី” តិ វទត្ថិ។ ឯត្ថ “និដ្ឋិតបីវស្មី ភិក្ខុនា ឧព្ពតស្មី កថិនេ” តិ វទន្តោ ញាបេតិ ឯត្ថន្តវេ តិណ្ឌាម្បិ អកាលបីវរនំ ឧប្បត្តិអភាវន្តិ។ កស្មា បន បទភាជនេ វិត្តាវតានីតិ? វុច្ឆតេ - ឥទំ បន សិក្ខាបទំ អធិដ្ឋានំ សន្ធាយ ន វុត្ថំ កិណ្ឌ បឋមសិក្ខាបទេ ទសាហាបរមំ អនុជានិត្វា តស្មី អប្បហោន្តេ សចេ បច្ឆាសា អត្ថិ, តមេវ វឿត្វា មាសមនុជានន្តោ ឥមម្បិ អត្ថវិសេសំ ធិបេតិ។ អកាលបីវរំ នាម សម្មាសម្ពុទ្ធិតេន

ការដេញតម្លៃ។ តំ បន “អាករដ្ឋបាលនៃភិក្ខុនា បដិគ្គហេតព្វ”ន្តិ ឥមិនា សិក្ខាបទនៃ
វង្សត្រា វុត្តន្តិ។ តស្មា តិណិបិ បទភាជនេវិត្តាវតានិតិ។

“ទិប្បមេវ ការេតព្វន្តិ សីយំ អន្តោទសាហាយេវ ការេតព្វ”ន្តិ ឥទំ បន
បហោនកភាវេ បុរិមសិក្ខាបទលក្ខណោនាតិ ទីបេតុំ វុត្តំ។ តស្មា ឯវំ “សីយ”ន្តិ
វា “លហុ”ន្តិ វា អាទិនា អវត្វាបិ “ទសាហា”តិ វុត្តន្តិ។ អត្ថតកថិនស្ស ឯវំ
ហោតុ, អនត្ថតេ បន កថិនេ កថន្តិ វុត្តេ អនត្ថតស្ស បដិក្ខេបតំ ទស្សេតីតិ
វុត្តោ អបស្សន្តោ វិហាតំ អាបជ្ជតីតិ (វជិរ. ដី. ចារាជិក ៤៩៩-៥០០) លិខិតំ។

អកាលចីវរសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. បុរាណចីវរសិក្ខាបទវណ្ណានា

“សាកិយានិយោវិយ សុទ្ធភិក្ខុសង្ឃេវ វា”តិ ឥទំ “ភិក្ខុនំ នាម ឧកតោសង្ឃេវ
ឧបសម្មន្នា”តិ (ចារា. ៥០៥) ឥមិនា វិវុជ្ឈតីតិ ចេ? ន, អធិប្បាយាជាននតោ។
ភិក្ខុនំ សន្តិកេ ឧបសម្មនាយ បដិក្ខិត្តត្តា តទនុប្បសង្កកយា ឯវំ វុត្តន្តិ
វេទិតព្វំ។

ឯកេន វត្ថុនាតិ យេន កេនចិ បឋមេន។ អវុត្តា វា ជោវតីតិ អវុត្តា ជោវតិ,
វជតិ អាគោដតីតិ អត្តោ។ “អវុត្តា”តិ វចនតោ អវាទាបេត្វា ជោវនាទីសុ
អនាបត្តិ”តិ លិខិតំ។ ឥទំ ចីវរំ នាម និវាសនចារុបនូបគមេវ។ យទិ ឯវំ
“និវាសនចារុបនូបគមេវ វត្ថុព្វ”ន្តិ ចេ? តំ ន វត្ថុព្វំ “បុរាណចីវរ”ន្តិ ឥមិនាវ
សិទ្ធត្តា។ វុត្តញ្ញោតំ “បុរាណចីវរំ នាម សកី និវត្តម្បិ សកី ចារុតម្បិ”តិ (ចារា.
៥០៥)។

បុរាណចីវរសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. ជីវប្បជីគ្គហធាសិក្ខាបទវណ្ណនា

ឧបទារោ ទ្វាទសហត្ថោ។ អចិត្តកត្តា កថំ បំសុក្ខលំ វដ្តតីតិ ចេ? តាយ
តស្ស ភិក្ខុនោ អធិន្នត្តា, ភិក្ខុនា ច តតោ ភិក្ខុនិតោ អគ្គហិតត្តា ច។

ជីវប្បជីគ្គហធាសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៦. អញ្ញាតកវិញ្ញត្តិសិក្ខាបទវណ្ណនា

ញាតកប្បវារិតេ វាវិញ្ញាបេន្តស្សតិ ឯត្ថ ច សង្ឃវសេន បវារិតេសុ
បមាណមេវ វដ្តតិ។ បុគ្គលិកប្បវារណាយ យំ យំ បវារិតិ, តំ តំយេវ
វិញ្ញាបេតព្ពន្ធលិខិតំ។

អញ្ញាតកវិញ្ញត្តិសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៧. តតុត្តវិសិក្ខាបទវណ្ណនា

បកតិយា សន្តុត្តរេន ចរិតិ កថិនបលិពោធវសេន វា
សាសន្តសិក្ខាបទវសេន វា។ ឯត្ថ សិយា - “ន មត្តំ ជានិត្វា ពហុំ ជីវរំ
វិញ្ញាបេស្សន្តិ, ទុស្សវាលិដ្ឋំ វា” តិអាធិនា (ចារា. ៥២២) ឧជ្ឈាយន្តានំ សុត្វា
ភគវាបិ ធព្ពគ្គិយេ ភិក្ខុ “កថញ្ញា នាម តុម្ភេ មោយបុរិសា ន មត្តំ ជានិត្វា ពហុំ
ជីវរំ វិញ្ញាបេស្សថា” តិ (ចារា. ៥២២) វត្វា សិក្ខាបទស្ស បញ្ញត្តត្តា ច ឥមិស្សំ
កត្វាវិតរណិយំ “ពហុជីវរំ វិញ្ញាបនវត្ថុស្មី បញ្ញត្ត” តិ វុត្តត្តា,
សមន្តចាសាធិកាយំ “ន ហិ អនច្ឆិន្ទជីវរា អត្តនោ អត្តាយ សាខាបលាសំ
ភញ្ញតុំ លភន្តិ, អច្ឆិន្ទជីវរា បន អត្តាយ លភន្តិ” តិ វុត្តត្តា ច អញ្ញាស្សត្តាយ
បមាណំ វិញ្ញាបេតុំ វដ្តតីតិ ចេ? ន, កស្មា? អញ្ញាតកវិញ្ញត្តិសិក្ខាបទស្ស
អដ្ឋប្បត្តិយា ឯវ អញ្ញាតកវិញ្ញត្តិ វារិតា។ តស្ស សិក្ខាបទស្ស អនាបត្តិ។

ចាឡិយំ (ចារា. ៥២០) “អញ្ញស្សត្ថាយា” តិ ឥមិស្សា អនាបត្តិចាឡិយា
អញ្ញស្សត្ថាយ វិញ្ញាបេន្តោ តស្ស ញាតកប្បវារិតេ ឯវ វិញ្ញាបេតិ, ន អញ្ញេតិ
វចនតោ ច វារិតា។ តស្មា ភគវាបិ “ពហំ ចីវរំ វិញ្ញាបេស្សថា” តិ (ចារា. ៥២២)
វិគរហិត្វា សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេន្តោ “អភិហដ្ឋំ បវរេយ្យា” តិ វុត្តនយេនេវ
បមាណតោ គហណំ អនុជានិ, ន អញ្ញស្សត្ថាយ បមាណតោ វិញ្ញាបទំ។
យស្មា បនិមំ សិក្ខាបទំ អញ្ញស្សត្ថាយ វិញ្ញាបនវត្ថុស្មីយេវ បញ្ញត្តំ, តស្មា ឥធ
“អញ្ញស្សត្ថាយា” តិ ន វុត្តំ, ន ន លព្ពតីតិ កត្វា។

អដ្ឋកថាសុ “អញ្ញាតកប្បវារិតជ្ជានេ បកតិយា ពហុម្មិ វដ្ឋតិ,
អដ្ឋិទ្ធការណា បមាណមេវ វដ្ឋតី” តិ វុត្តំ។ តំ “អនាបត្តិ ញាតកានំ
បវារិតាន” តិ (ចារា. ៥២៦) វុត្តអនាបត្តិចាឡិយា ន សមេតីតិ
សមន្តចាសាទិកាយំ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥២៦) វុត្តត្ថា ឥតាបិ វុត្តនយេនេវ
ញាតកប្បវារិតេ វិញ្ញាបេន្តស្ស អត្ថនោ ជនេន កណ្ណាន្តស្ស អនាបត្តិតិ លិខិតំ។
“អញ្ញស្សត្ថាយា” តិ និទានវិរោធតោ ន វុត្តំ, តថាបិ អនន្តេវ វុត្តនយេនេវ លព្ពតិ
ឯវាតិ វទន្តិ។

តតុត្ថវិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. ឧបក្ខេបសិក្ខាបទវណ្ណានា

បឋមឧបក្ខេប “បុព្វេ អប្បវារិតោ” តិ (ចារា. ៥២៨) វចនតោ តស្មី ខណោ
បវារិតោបិ អប្បវារិតោវ ហោតីតិ វេទិតព្ពំ។

ឧបក្ខេបសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. ទុតិយឧបក្ខេបសិក្ខាបទវណ្ណានា

ធុតិយឧបក្ខេបជន ក៏ បយោជនន្តិ ចេ? នត្ថិ បយោជនំ, កេវលំ
 អដ្ឋប្បត្តិវសេន បន បញ្ញត្តំ ភិក្ខុនិយា រហោនិសង្ខសិក្ខាបទំវិយ។ ឯវំ សន្តេ
 សង្កតិការកេហិ សង្កតិ អនាហេបេតព្ភំ ភវេយ្យវិនាបិ តេន តទត្ថសិទ្ធិតោ,
 អនិស្សរត្តា, អនាហេបេតុំ អនុញ្ញាតត្តា ច។ វុត្តញ្ញេតំ “អាកម្ពមាណោ, អានន្ទ,
 សង្ឃោ... បេ... សម្មហានេយ្យា” តិ (ធិ. និ. ២. ២០៦; ចូឡវ. ៤៤០)។ ឥទ្ធិ
 សត្តមការណាំ។ ន ហិ ពុទ្ធា អប្បយោជនំ វចនំ និច្ឆារេន្តិ, បគេវ សិក្ខាបទំ។
 តេនេវាហ អដ្ឋកថាយំ “ឥមិនាវ នយេន អត្ថោ វេទិតញ្ញោ។ ឥទញ្ញោ បុរិមស្ស
 អនុបញ្ញត្តិសទិស” ត្ថិអាទិ។ អនុបញ្ញត្តិ ច និប្បយោជនំ នត្ថិ។ តំសទិសញ្ញេតំ, ន
 និប្បយោជនន្តិ ទស្សិតំ ហោតិ។ ឯវំ សន្តេ កោ បនេត្ថ អត្ថវិសេសោតិ? តតោ
 អាហ “កេវលំ តត្ថ ឯកស្ស បីឡា កតា, ឥធ ទិទ្ធិ, អយមេត្ថវិសេសោ” តិ។
 ឥមិនា អត្ថវិសេសេន កោ បនញ្ញោ អតិវេកត្ថោ ទស្សិតោតិ?
 ចោរាណាគណ្ឌិបទេ តាវ វុត្តំ “ឯកស្សិម្បិ វត្ថុស្សិ ឧភិទ្ធម្បិ បីឡា កាតុំ ន វដ្តតិ
 អយមតិវេកត្ថោ ទស្សិតោ” តិ។ តេនេតំ ធិបេតិ “ន កេវលំ
 បដិលទ្ធិជីវរគណនាយ ឯវ អាបត្តិគណនា,
 បីឡិតបុគ្គលសម្ពាតវត្ថុគណនាយបី” តិ។

ហោន្តិ ចេត្ថ -

“វត្ថុតោ គណនាយបិ, សិយា អាបត្តិ នេកតា;
 ឥតិ សន្មស្សនត្ថព្វា, ធុតិយូបក្ខេបំ ឥធ។

“កាយសំសគ្គសិក្ខាយ, វិភង្កេវិយ កិណ្ឌេតំ;
 ឯកិត្តិយាបិ នេកតា, អាបត្តិនំ បយោគតោ” តិ។ (វជិរ. ដី. ចារាជិក
 ៥៣២);

អបិចេតំ សិក្ខាបទំ តំជាតិកេសុ សិក្ខាបទេសុ សញ្ញេសុបិ
គហេតព្វវិនិច្ឆយស្ស ទស្សនប្បយោជនន្តិ វេទិតព្វំ។ អាហា ច -

“អញ្ញាតិកាយ ពហុតាយ វិមិស្សតាយ;
អាបត្តិយាបិ ពហុតា ច វិមិស្សតា ច;
ឥច្ឆេវមាទិវិធិសម្ពុទ្ធស្សនត្ថំ;
សត្តា ឧបក្ខជមិទំ ទុតិយំ អវោចា”តិ។ (វជិរ. ដី. ចារាជិក ៥៣២);

តស្សាយំ សង្ខេបតោ អធិប្បាយបុព្វដ្ឋមា វិចារណា - បុរាណដីវំ ឯកមេវ
ភិក្ខុ ភិក្ខុនីហិ ជីហិ, ពហុហិ វា ជោវាបេតិ, ភិក្ខុនិគណនាយ
ចាចិត្តិយគណនា។ តថា ទិដ្ឋំ, ពហុនំ វា សាធារណំ ឯកមេវ ដីវំ អញ្ញាត្រ
ចារិវត្តកា បដិគ្គណ្ហាតិ, ឥធាបិ តថា ទិដ្ឋំ, ពហុនំ វា សាធារណមេកំ
វិញ្ញាបេតិ, វិញ្ញាត្តបុគ្គលគណនាយ អាបត្តិគណនា។ តថា អញ្ញេសុបិ
ឯវេវេសុ សិក្ខាបទេសុ នយោ នេតញ្ញោ។ អយំ តាវ ពហុតាយ នយោ។

វិមិស្សតាយ បន ញាតិកាយ, អញ្ញាតិកាយ ច ឯកំ ជោវាបេតិ, ឯកតោ
និដ្ឋាបនេ ឯកំ ចាចិត្តិយំ។ អថ ញាតិកា បឋមំ ថោកំ ជោវិត្វា បីតា, បុន
អញ្ញាតិកា សុដោតំ ករោតិ, និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។ អថ អញ្ញាតិកា បឋមំ
ជោវតិ, បច្ឆា ញាតិកា សុដោតំ ករោតិ, អញ្ញាតិកាយ បយោគវសេន
ភិក្ខុនោ ទុក្ខជមេវ។ អញ្ញាតិកាយ, ញាតិកាយ ច អញ្ញាតិកសញ្ញិ,
វេមតិកោ, ញាតិកសញ្ញិ វា ជោវាបេតិ, យថាវុត្តនយេន
និស្សគ្គិយទុក្ខជាទិអាបត្តិភេទគណនា វេទិតព្វំ។ តថា អញ្ញាតិកាយ,
ញាតិកាយ ច សន្តកំ ដីវំ ឧភោហិ ឯកតោ ទិយ្យមាណំ បដិគ្គណ្ហាតិ,
និស្សគ្គិយមេវ។ អថ អញ្ញាតិកាយ ឯវ ហត្ថតោ បដិគ្គណ្ហាតិ, និស្សគ្គិយមេវ។
អថ ញាតិកាយ ហត្ថតោ បដិគ្គណ្ហាតិ, អនាបត្តិ។ អថ ឧភោសុ

អញ្ញាតិកាទិសញ្ញា, វុត្តនយេនេវ និស្សគ្គិយទុក្ខជាទិអាបត្តិភេទគណនា
វេទិតញ្ញា។ តថា អញ្ញាតិកវិញ្ញត្តិអាទិសុបិ យថាសម្ពុំ នយោ នេតញ្ញា។ អយំ
វិមិស្សតាយ នយោ។

អាទិសន្ទេន បន អនេកេ អញ្ញាតិកាវិញ្ញត្តា, វិញ្ញត្តបុគ្គលគណនាយ
ទុក្ខជំ។ ឯកោ ទេតិ, ឯកោ ន ទេតិ, និស្សគ្គិយំ។ អថ អវិញ្ញត្តោ ទេតិ, ន
និស្សគ្គិយំ។ អថ វិញ្ញត្តាវិញ្ញត្តានំ សាធារណំ វិញ្ញត្តោ ទេតិ, និស្សគ្គិយំ។ ឧភោ
ទេន្តិ, និស្សគ្គិយមេវ។ អវិញ្ញត្តោ ទេតិ, និស្សគ្គិយេន អនាបត្តិ។ វិញ្ញត្តស្ស
វចនេន អវិញ្ញត្តោ ទេតិ, អនាបត្តិ ឯវ។ តថា ឧបក្ខជាទិសុបិ យថាសម្ពុំ នយោ
នេតញ្ញា។

ឯត្តាវតា សង្ខេបតោ អញ្ញាតិកាយាទិកាថា វុត្តាធិប្បាយា ហោតិ។ យំ
បនេត្ត ភិក្ខុនិយា រហោនិសង្ខសិក្ខាបទំ និប្បយោជនតាយ និទស្សនំ វុត្តំ,
តស្ស បយោជនវិសេសោ តស្មីយេវ អាវិភវិស្សតីតិ។ ឯវមេវ អញ្ញត្តបិ វចនេន,
វិសេសអដ្ឋប្បត្តិវសេន ច សិក្ខាបទេសុ ញាតត្ថំ វិសេសប្បយោជនន្តិ។

ទុតិយឧបក្ខដសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. រាជសិក្ខាបទវណ្ណានា

“ហំនំ ភញ្ញតិ, អាគតការណំ វិនាសេតី” តិ វុត្តត្តា បុន ចោទនំ ន លភតីតិ
ឯកេ។ អាគមនស្ស សាត្តកំ ន ហោតិ, បីវំ ន លភិស្សតិ បដិសន្ធារស្ស
កតត្តាតិ ឯកេ។ ចោទនាលក្ខណំ ន ហោតីតិ កត្វា វុត្តន្តិ ឯកេ។
“ធម្មទេសនាធិប្បាយាទិនា ន បដិសន្ធារោ កាតញ្ញោ” តិ ឧបតិស្សត្ថេរោ
“អាគតការណំ វិនាសេតី” តិ ចោទនាហំនា និ ភញ្ញតិ, ចោទេតុកាមោ
អកត្តព្ពមកាសិ, តប្បច្ចយា វត្ថុភេទេ ទុក្ខជ” តិ ច វេទតិ។ ធម្មសិរត្ថេរោ បន

“អាសនេ បេ និសីទតិ, ឯកាយ និសង្គាយ ទ្វេ ឋានានិ ភញ្ញតិ។ អាមិសំ បេ
បដិគ្គណ្ហាតិ, ឯកេន បដិគ្គហណេន ទ្វេ ឋានានិ ភញ្ញតិ។ ធម្មំ បេ ភាសតិ,
ធម្មទេសនាសិក្ខាបទេ វុត្តបរិច្ឆេទាយ ឯកាយ វាចាយ ទ្វេ ឋានានិ ភញ្ញតិ។ តំ
សន្ធាយ ‘អាគតការណំ វិនាសេតី’តិ វុត្ត”ន្តិ វេទតិ។ “ឯសោ ខោ”តិ វុត្តេន
សញ្ញត្តោ ឯកោ, “អយំ វេយ្យាវច្ឆករោតិ...បេ... អវុត្តបិ ចោទេតុំ វុដ្ឋតី”តិ
វុត្តោ ទុតិយោ, សបេ បន ទូតោ គច្ឆត្តោវ “អហំ តស្ស ហត្ថេ ទស្សមី”តិ អាទិនា
វុត្តោ តតិយោ, “អញ្ញំ វា បេសេត្វា អាហោចាបេតី”តិ វុត្តោ ចតុត្តោតិ យថា
ភិក្ខុនា និទ្ទិដ្ឋា ចត្តារោ, តថេវ ទូតេន និទ្ទិដ្ឋា ចត្តារោ។
មុខវេវេជិកកប្បិយការកោ, បរម្មុខកប្បិយការកោ បេតិ ឯតេសុ
អញ្ញាតកអប្បវារិតេសុ វិយ បដិបទ្ធិតព្ពន្ធលិខិតំ។

រាជសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ចីវរវត្តោ បឋមោ។

២. ឯឡកលោមវត្តោ

១. កោសិយសិក្ខាបទវណ្ណានា

ការាបេយ្យាតិ អត្ថនោ ច បរស្ស ច ឧភិន្នញ្ច កោសិយំ ឯកតោ គណ្ហិត្វា
វុត្តំ, ឧភោ វា ឯកតោ ករោន្តិតិ អត្ថតោ វេទិតព្ពំ។ តត្ថ អត្ថនា កតំ បេ,
“និស្សជ្ជនកាលេ សយំ កតំ និស្សគ្គិយ”ន្តិ វុត្តព្ពំ។ ឧភោហិ បេ កតំ,
យថាចាឡិមេវ។

កោសិយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. សុទ្ធកាឡកសិក្ខាបទវណ្ណានា

យថា បឋមេ “ឯកេនបិ កោសិយំសុនា”តិ (កម្ពុជា. អដ្ឋ.
កោសិយសិក្ខាបទវណ្ណានា) វុត្ថំ, តថា ឥធ “ឯកេនបិ អញ្ញេន អមិស្សិតាន”ន្តិ
វេទនាភាវតោ អញ្ញេន មិស្សភាវេ សតិបិ អបញ្ញាយមានរូបកំ ចេ,
“សុទ្ធកាឡក”មិច្ឆេវ វុច្ចតីតិ វេទន្តិ។

សុទ្ធកាឡកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ទ្វេភាគសិក្ខាបទវណ្ណានា

“តុលយិត្វា”តិ វេទនតោ យថា តុលាធារណាយ កាឡកាធិកា ន ហោន្តិ,
តថា កាឡកានំ ទ្វេភាគា គហេតញ្ញា ឧក្កជ្ជបរិច្ឆេទេន។ “ឯកស្សបិ
កាឡកលោមស្ស អតិវេកភាវេ និស្សគ្គិយន្តិ វេទនំ តុលាធារណាយ កិញ្ចាបិ
ន សមេតិ, អចិត្តកត្តា បន សិក្ខាបទស្ស បុព្វេ តុលាយ ធារយិត្វា ឋបិតេសុ
ឯកម្មិ លោមំ តត្ថ បតេយ្យ, និស្សគ្គិយន្តិ អយមធិប្បាយោតិ នោ តក្កោ”តិ
អាចរិយោ។ វុត្ថបរិច្ឆេទេន អគ្គហាលំ អកិរិយា, សន្តតករណំ កិរិយា។

ទ្វេភាគសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. ធម្មស្សសិក្ខាបទវណ្ណានា

“ឱវេន ចេ ធន្នំ វស្សាន”ន្តិ វុត្ថត្តា ធម្មស្ស បរិបុណ្ណោ កាតុំ វដ្តតីតិ
និដ្ឋានទិវសតោ បដ្ឋាយ ធន្នំ វស្សានំ បរិច្ឆេទោ វេទិតញ្ញោ។ យានិ បនេត្ត
អតិវេកធម្មស្សវសេន វា សម្មតិវសេន វា កតានិ, សញ្ញានិ តានិ ឯកតោ
បរិភុញ្ញាតុំ វដ្តន្តិតិ។ គិលានស្ស ច ឯកំ នប្បហោតីតិ អនេកម្មិ វដ្តតិ។ យតោ
បដ្ឋាយ រោគស្ស មន្ទតាយ សន្តតំ អាទាយ គន្ធិ សក្កោតិ, តតោ បដ្ឋាយ

សម្មតិ វា ពោតោ វា ន រក្ខតីតិ ឯកេ។ អបិច ធរស្សពុទ្ធនិម្មលំ សិក្ខាបទំ
វិចារេតុំ គម្ពីរត្តា។ តស្មា ធរស្សេ កម្ពំ កតត្ថិ។

ធម្មស្សសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. និសីទនសិក្ខាបទវណ្ណានា

កស្មា បនេត្ថ “សន្តតំ បន ភិក្ខុនា” តិ សិក្ខាបទំ អបញ្ញាបេត្វា
“និសីទនសន្តត” ត្ថិ បញ្ញត្តំ, ននុ ឯត្ថ ការណោន ភវិតត្ថន្តិ? អត្ថិ ការណំ,
ចីវរសញ្ញតាយ សន្តតានំ ឧជ្ឈីតត្តា តេសំ អចីវរភាវនស្សនត្ថំ តថា បញ្ញត្តំ
ភគវតាតិ វុត្តំ ហោតិ។ តស្មា តេ ភិក្ខុ តេចីវរកដុតផ្កុតភេទភយា សន្តតេ
ចតុត្ថចីវរសញ្ញតាយ សន្តតានិ ឧជ្ឈីត្វា តេវស ដុតផ្កានិ សមាធយីសុ, ភគវា ច
តេសំ សន្តតំ អនុជានិ។ តតោ តេសំ ភិក្ខុនំ ឯវំ ហោតិ
“និសីទនចីវរសណ្ឋានម្យេតំ និសីទនសន្តតំ នោ ភគវតា អនុញ្ញាតំ
ចតុត្ថចីវរភាវេន, បគេវ កតសន្តតំ វា” តិ។ តតោ “សន្តតេ តេសំ ចីវរសញ្ញតា
ន ភវិស្សតី” តិ តទត្ថំ ភគវតា “សន្តត” ត្ថិ អបញ្ញាបេត្វា “និសីទនសន្តត” ត្ថិ
បញ្ញត្តន្តិ អធិប្បាយោ។ ឥមេសុ បន បញ្ចសុ សន្តតេសុ បុរិមានិ តីណិ វិនយកម្ពំ
កត្វា បដិលភិក្ខាបិ បរិភុញ្ញតុំ ន វដ្តន្តិ អកប្បិយត្តា, បច្ឆិមានិ ទ្វេ វដ្តន្តិ តិ (វជិរ.
ដ. ចារាជិក ៥៦៦-៥៦៧) លិខិតំ។ កថំ បញ្ញាយតីតិ ចេ? “អនាបត្តិ អញ្ញោន កតំ
បដិលភិក្ខា បរិភុញ្ញតី” តិ (ចារា. ៥៧០) វចនតោតិ វេទិតព្ពំ។

និសីទនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. ឯឡកលោមសិក្ខាបទវណ្ណានា

“អន្ទានមគ្គប្បដិបន្នស្ស” តិ សមីនា បកតិយា ជីយមគ្គំ បដិបន្នស្ស
ឧប្បន្នានិបិ តិយោជនបរមមេវ ហរិតញ្ញានិ, បកេវ អប្បដិបន្នស្សតិ ទស្សេតិ។
បដិបន្នស្ស ច, អន្ទានំ នាម បដិបន្នស្ស អកាមា វស្សុវុដ្ឋភិក្ខុនិយា
មគ្គប្បដិបត្តិ វិយាតិ ទស្សេតិ។ អន្ទានមគ្គប្បដិបន្នស្ស និស្សគ្គិយន្តិ វា
សម្ពុត្តោ។ តេនេវ វាសាធិប្បាយស្ស បដិប្បស្សទ្ធកមនុស្សហត្ថា
“អប្បដិបន្នោ” តិ សន្និ គតស្ស អនាបត្តិ តិ សិទ្ធិ។ ឥមស្មី បន អត្ថវិកប្ប
“ភិក្ខុនោ បនេវ ឯឡកលោមាធិ ឧប្បន្នេយ្យុ... បេ... អសន្តេបិ ហារកេ
អន្ទានមគ្គប្បដិបន្នស្ស និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយ” តិ យោជនា វេទិតញ្ញោ។ យស្មា វា
ឯឡកលោមាធិ ឧប្បត្តិជ្ជានតោ បដ្ឋាយ តិយោជនបរមតា អធិប្បតា, មគ្គំ
អប្បដិបន្នស្ស ច តិយោជនបរមតា នត្ថិ, តស្មា “អន្ទានមគ្គប្បដិបន្នស្ស
ឧប្បន្នេយ្យុ” តិ វុត្ថំ។ តេន អច្ឆិន្ទំ បដិលភិក្ខុ ហារតោ ច អនាបត្តិ តិ សិទ្ធិ។
បដិលាភោ ហិ តេសំ ឧប្បត្តិ នាមាតិ។

“អាកម្ពុមាទេន ភិក្ខុនា បដិគ្គហេតញ្ញានំ” តិ សមីនា អត្ថនា
បដិគ្គហិតានំយេវ តិយោជនាតិក្កមេ អាបត្តិ តិ ទស្សេតិ។ តេន
អនាកម្ពុមាទេន បរសន្តកានិ បដិគ្គហិតានិ ហរន្តស្ស អនាបត្តិ តិ សិទ្ធិ។

អន្តេសុ “អត្ថនោ សន្តកតា” តិ នត្ថិ, អយមត្ថោ “ភិក្ខុនោ ឧប្បន្នេយ្យុ” តិ
ឥមីនា, “អច្ឆិន្ទំ បដិលភិក្ខុ” តិ សមីនា ច ធិបិតោ ហោតីតិ វេទិតញ្ញោ។
ហោរាណគណ្ឌិបទេ ច “អញ្ញំ ភិក្ខុំ ហារាបេន្តោ គច្ឆតិ ច, ទិន្នម្យី អនាបត្តិ” តិ
វុត្ថំ។ តស្មា ទ្វេភិក្ខុ តិយោជនបរមំ បត្យា អញ្ញមញ្ញស្ស ភណ្ឌំ បរិវត្តតា ច
ហរន្តិ, អនាបត្តិ តិ សិទ្ធិ។

តិយោជនបរមំ សហត្ថា ហរិតញ្ញានំ តិ តិយោជនបរមមេវ អត្ថនា
ហរិតញ្ញានិ, តំ កិមត្ថន្តិ? សីមាយ ឯតបរមតោ។ វុត្ថញ្ញេតំ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ,

តិយោជនបរមំ សីមំ សម្ពុទ្ធិតុ"ន្តិ (មហាវ. ១៤០)។ វាសាធិប្បាយេន,
បច្ឆាគមនាធិប្បាយេន វា គច្ឆតោ ឯតបរមតា ច។ វុត្តញ្ញោតំ “ធិត្តិយា ភិក្ខុ
អតិមហាតិយោ សីមាយោ សម្ពុទ្ធិន្តិ... បេ... ភិក្ខុ ឧបោសថំ អាគច្ឆន្តា
ឧទ្ទិស្សមាទេបិ ចាតិមោក្ខេ អាគច្ឆន្តិ, ឧទ្ទិដ្ឋមត្តេបិ អាគច្ឆន្តិ, អន្តរាបិ
បរិវសន្តី” តិ (មហាវ. ១៤០)។

អសន្តេ ហារកេតិ អាណត្តិយា ហារកេ អសតិ។ កម្ពុលស្ស ឧបរិ
និសីទិទ្វា កច្ឆន្តស្ស សចេ ឯកម្មំ លោមំ ចីវរេ លក្ខំ ហោតិ, តិយោជនាតិក្កមេ
អាបត្តិ ឯវ កម្ពុលតោវិជជិតត្ថាតិ លិខិតំ។ តំ កម្ពុលស្ស បដិគ្គហិតត្ថា
អត្តនោ អត្ថាយ បដិគ្គហិតមេវ ហោតីតិ យុត្តំ។

ឯឡ កលោមសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. ជាតរូបសិក្ខាបទវណ្ណានា

“និព្ពត្តវុត្តច្ឆាយាបិ វុត្តបរិច្ឆេទំ អនតិក្កន្តា” តិ លិខិតំ។

ជាតរូបសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. រូបិយសំរោហារសិក្ខាបទវណ្ណានា

ជាតរូបរជតបរិវត្តនន្តិ ឧក្កដ្ឋបរិច្ឆេទេន វុត្តំ។

រូបិយសំរោហារសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. កយវិក្កយសិក្ខាបទវណ្ណានា

អសន្តោចាចិត្តិយំ ទេសេតព្ពមេវាតិ ឯត្ថ កី សុទ្ធិកំ ចាចិត្តិយំ, ឧទាហរណ៍
និស្សគ្គិយន្តិ? និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយមេវ។

កយវិក្កយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

តត្រិទំ បកិណ្ណកំ

អដ្ឋមសិក្ខាបទំ បរេន អត្ថនោ អត្ថាយ ធិយ្យមានស្ស វា ចារិវត្តកកាវេន
ធិយ្យមានស្ស វា បំសុក្ខលស្ស វា រូបិយស្ស ឧគ្គណ្ហានឧគ្គណ្ហាបនសាទិយនានិ
បដិក្ខិបតិ។

នវមំ បរស្ស វា អត្ថនោ វា រូបិយបរិវត្តនំ បដិក្ខិបតិ។

ទសមំ អរូបិយបរិវត្តនំ។ “អរូបិយេ អរូបិយសញ្ញា បញ្ចន្ធិ សហ
អនាបត្តិ”តិ (ចារា. ៥៩០; វិ. វិ. ដី. ១.៥៩០; វជិរ. ដី. ចារាជិក ៥៨៧) ច វ ចនំ
ឥតវេហិ សហ អាបត្តិ ធិបេតិ។ អរូបិយញ្ច ទុក្ខជវត្ថុ។ តស្មា តស្ស បរិវត្តនេ
សតិ និស្សគ្គិយន្តិ ឯកន្តេន វុត្ថំ។ បញ្ចន្ធិ សហ ទុក្ខជវត្ថុនំ បរិវត្តនេ
អនាបត្តិប្បសង្កតោ អនាបត្តិ ឯវាតិ ចោរាណាតិ ចេ? ន, កប្បិយវត្ថុនំយេវ
តត្ថ អាគតត្តា។ យធិ កប្បិយវត្ថុ និស្សគ្គិយំ, បកេវ ទុក្ខជវត្ថុតិ ចេ? ន,
អាបត្តិករុកលហុកកាវេន វត្ថុករុកលហុកនិយមាភាវតោ។

និស្សគ្គិយវត្ថុតោ ហិ មុត្តាមណីវេជ្ជរិយាធិ មហាគ្សប្បហោនកម្មិ
ទុក្ខជវត្ថុតិ កត្វា និស្សគ្គិយវត្ថុតោ មុត្តាធិ លហុកំ ហោតិ។ លហុកេបិ វត្ថុស្មី
យថេវ ទុក្ខជវត្ថុនោ បដិគ្គហណោ ទុក្ខជំ, តថេវ តស្ស វា តេន វា ចេតាបនេបិ
ទុក្ខជំ យុត្តន្តិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥៨៩) អដ្ឋកថាចរិយា។

អប វា យំ វុត្ថំ “កប្បិយវត្ថុនំយេវ តត្ថ អាគតត្ថា”តិ, តត្ថ កិញ្ចាបិ
ទុក្ខជវត្ថុនិបិ អធិប្បតានិ, ន បន ចាឡិយំ វុត្ថានិ អនាបត្តិវាវប្បសង្កកយាតិ
វុត្ថំ ហោតិ។ មុត្តាទីសុបិ វុត្ថេសុ អនាបត្តិយំ កប្បិយការកស្ស អាចិក្ខតិ,
“ឥទំ មុត្តាទិ អម្ហាកំ អត្ថិ, អម្ហាកញ្ច ឥមិនា ច ឥមិនា ច វេឡិវិយាទិនា
អត្ថោ”តិ ភណាតិ, ទសមេន អាបជ្ជតីតិ អធិប្បាយោ សិយា។ យស្មា ច ឥទំ
កប្បិយការកស្ស អាចិក្ខនាទិសំវោហារោ ច, តស្មា តំ នវមេន វុត្ថន្តិ វេទិតព្វំ។
កិញ្ចាបិ កយវិក្កយេវ ហោតិ កប្បិយវត្ថុហិ អនុញ្ញាតំ, ឥមិនាវ នយេន
កិញ្ចាបិ ទុក្ខជវត្ថុនិ ទសមេ អធិប្បតំ អាបជ្ជតិ, អដ្ឋកថាវិរោធតោ បន
នាធិប្បតមិច្ឆេវ គហោតត្ថោ។

កា បនេត្ថ ការណាឡាយាតិ, បញ្ចន្ធិំ សហ តត្ថ អនាបត្តិប្បសង្កតោ
អនាបត្តិ ឯវាតិ ចេ? ន, តត្ថ អនាគតត្ថា។ អនាគតការណា វុត្ថន្តិ ចេ? ន,
បញ្ចន្ធិំ សហ អាបត្តិវត្ថុកស្ស អនាបត្តិវាវលាភេ វិសេសការណាភាវា,
អកប្បិយត្ថា បញ្ចន្ធិំ សហាបិ អាបត្តិយា ភវិតព្វន្តិ សិទ្ធា អដ្ឋកថាវាទោ។

អប រោ នយោ - យទិ ទុក្ខជវត្ថុនា កយវិក្កយេ និស្សគ្គិយំ, កប្បិយវត្ថុម្ហិ
វុត្ថបរិយាយោ តត្ថ លព្កេយ្យ, ន បន លព្កតីតិ នវមេ ឯវ តានិ វត្ថុព្វានិ។ តស្មា
សំវោហារោ នាម កយវិក្កយោបិ អញ្ញាថា បរិវត្ថនំ បរិយាទិយិទ្វា បវត្ថោ,
កយវិក្កយញ្ច មោចេទ្វា “ឥមិនា ឥមំ ទេហី”តិ ចេតាបេតិ, វដ្ឋតី”តិ អវត្ថា
ទសមស្ស អនាបត្តិវាវ វុត្ថនយេនេវ តេសំ បរិវត្ថនេ
និស្សគ្គិយានុមតិវិរោធតោ អដ្ឋកថាយំ វុត្ថនយេនេវ ទុក្ខជវត្ថុនា ចេតាបនេ
ទុក្ខជមេវ។ នេសំ កយវិក្កយេន និស្សគ្គិយន្តិ ចេ? ន, សព្វស្សបិ
កយវិក្កយត្ថា។ តេនេវ វុត្ថំ “អន្ធកដ្ឋកថាយំ បន ‘សចេ កយវិក្កយំ
សមាបដ្ឋេយ្យ, និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយ’ន្តិ ភាសិតំ, តំ ទុព្ពាសិតំ។ កស្មា? ន ហិ

ធានគ្គហធានតោ អញ្ញោ កយវិក្កយោ នាម អត្ថី”តិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥៨៩),
អត្ថនោ មតិយា កយវិក្កយលក្ខណាសម្មតេ ធនមស្ស អនាបត្តិវារេ
វុត្តនយេនេវ តេសំ បរិវត្តនេ និស្សគ្គិយានុមតិវិរោធតោ ច។ ភវតុ វា អត្ថនោ
បដិសិទ្ធិមិទំ ការណំ, ធនមេ អវស្សមេវ ជានិតញ្ញានីតិ តានិ
កយវិក្កយានេវាតិ តេសំ និស្សគ្គិយការញ្ច គតានីតិ វេម្បិ សិទ្ធា
អដ្ឋកថាវាទោ។

ឯត្ថាហុ ចោរាណា - “អត្ថនោ សន្តកំ រូបិយំ បរហត្ថគតំ ករោតិ
អដ្ឋាចរតិ, ទុក្ខជំ។ បរស្ស រូបិយំ អត្ថនោ ហត្ថគតំ ករោតិ, អដ្ឋមេន
និស្សគ្គិយំ។ ឧត្តហិតវត្ថុបរិវត្តនេ កមំ ជាតំ? អញ្ញោហារិកំ ជាតំ។ អថ បរស្ស
រូបិយំ អត្ថនោ ហត្ថគតំ បឋមំ ករោតិ, រូបិយប្បដិគ្គហធាស្ស កតត្តា
អដ្ឋមេន និស្សគ្គិយំ។ អត្ថនោ សន្តកំ រូបិយំ បរស្ស ហត្ថគតំ បច្ឆា ករោតិ,
សំវោហារេន និស្សគ្គិយ”ន្តិ។ “រូបិយស្ស គហធាមត្ថេន អដ្ឋមេន អាបត្តិ, បច្ឆា
បរិវត្តនេ នវមេនា”តិ ហិ តត្ថ វុត្ថំ, តំ បន យុត្តំ។ “អដ្ឋាចរតិ, ទុក្ខជ”ន្តិ ទុវុត្ថំ។
ទុក្ខជស្ស អនិយមប្បសង្កតោ និស្សជ្ជនវិជានេសុ ធន្សតោវ។ កី វុត្ថំ ហោតិ -
យទិ ធូហិ និស្សគ្គិយេហិ ភវិតព្ពំ, និស្សជ្ជនវិជានេ “អហំ, កន្តេ, រូបិយំ
បដិគ្គហេសី, នាធាប្បការកញ្ច រូបិយសំវោហារំ សមាបដ្ឋិ”ន្តិ វុត្ថព្ពំ ភវេយ្យ
“រូបិយំ ចេតាបេតី”តិ សព្ពត្ថ ចាឡិយំ រូបិយប្បដិគ្គហធាស្ស វុត្ថត្តា។

ឯត្ថាវតា យំ ចោរាណាគណ្ឌិបទេ វុត្ថំ “ទុក្ខជវត្ថុនា កយវិក្កយំ
បរិហារន្តេន ចត្វសុ និស្សគ្គិយវត្ថុសុ ឯកេកស្មី គហិតេ អដ្ឋមេន និស្សគ្គិយំ
ហោតិ។ ទុក្ខជវត្ថុនា ទុក្ខជវត្ថុន្តិ “ឥមិនា ឥទំ ទេហី”តិ គហិតេ តេនេវ
និស្សគ្គិយំ ហោតិ។ “កយវិក្កយម្បិ និហរិត្វា គហិតេ ទុក្ខជំ,
ចេតាបិតរូបិយគ្គហធា អដ្ឋមេន, បរិវត្តនេ នវមេនាតិអាធិនា អត្ថនា

អនុគ្រហោត្វា កប្បិយវសេន នីហរិត្វា បញ្ចហិ សហធម្មិកេហិ សទ្ធិ បរិវត្តតុ
វុត្តតិ”តិ, តំវិសោធិតំ ហោតិ។ អបរម្មី តត្ថ វុត្តំ “និស្សន្និតព្ពេ អសតិ កថំ
ចាចិត្តិយំ, ទុន្និស្សជ្ឈបិយម្មី ‘ន ធម្មតិ’តិ វទន្តស្ស វិស្សជ្ជោ ឧទាសកោ តំ
គហោត្វា អញ្ញំ ចេ ភិក្ខុនោ ទេតិ, កប្បតិ”តិ, តញ្ច ទុវុត្តំ។ ន ហិ គហិតត្វា
តតោ អញ្ញំ វុត្ត ហោតិ។ បុន អបរញ្ច តត្ថ វុត្តំ “ឥមំ ‘គណ្ណាហិ’តិ វទន្តស្ស
សទ្ធាទេយ្យវិចិត្តាតទុក្កជំ, វេតំ ទេហិ’តិ វទន្តស្ស វិញ្ញត្តិទុក្កជ”ន្តិ, តញ្ច ទុវុត្តំ។
តត្ថ ហិ បយោគទុក្កជំ យុត្តំ វិយ បញ្ញាយតិ។

ប កិណ្ណាកំ និដ្ឋិតំ។

ឯឡកលោមវគ្គោ ទុតិយោ។

៣. បត្តវគ្គោ

១. បត្តសិក្ខាបទវណ្ណនា

ទ្វេអបត្តា, តស្មា ឯតេ ភាជនបរិភោគេន បរិភូតញ្ញិតញ្ញា,
នអធិដ្ឋានូបកានវិកប្បនូបកតាតិ អត្តោតិ ច។ សមណសារុប្បេន បក្កន្តិ
អយោបត្តោ បញ្ចហិ ចាកេហិ បក្កោ ហោតិ, មត្តិកាបត្តោ ទ្វីហិ។ “ភិក្ខុនិយា
បត្តសន្និច្ចយស្ស វារិតត្វា (វជិរ. ដី. ចារាជិក ៦០២) ភិក្ខុស្សបិ តំ ‘អនន្តរុប’ន្តិ
កត្វា ‘បុរាណាបត្តំ បច្ចុទ្ធវិត្វា’តិ វុត្ត”ន្តិ ច លិខិតំ, តំ ន យុត្តំ ចាឡិយំ “សន្និច្ចយំ
ករេយ្យាតិ អនធិដ្ឋិតោ អវិកប្បិតោ”តិ (ចាចិ. ៧៣៥) វុត្តត្វា។ សោ ហិ
កថិនក្ខន្ធកេ (មហាវ. ៣០៦ អាទយោ) និច្ចយសន្និច្ចវិយ ឯកោបិ បុនទិវសេ
“សន្និច្ចយោ”តិ វុត្តតិ។ អនន្តរសិក្ខាបទេ បន “ទុតិយោ វារិតោ”តិ អធិដ្ឋានំ
និយតំ។ តស្មា ទ្វេ បត្ត អធិដ្ឋាតុំ នលភតិ។ សេ ឯកតោ អធិដ្ឋាតិ, ទ្វេបិ
អនធិដ្ឋិតា ហោតិ។ វិសុំ វិសុំ អធិដ្ឋាតិ, ទុតិយោ អនធិដ្ឋិតោ។ វិកប្បតុំ បន

ពហូបិ លភតិ។ កាកណ៍កមត្តម្បីតិ ឯត្ថ បិ-ការោ “ឯកចាកម្បី ជនេតី”តិ
ចាកំ សម្បីឈ្លាតិ។ អថ វា សចេ ឯកចាកេនេវ សារុប្បោ, វដ្តតីតិ
ចាកបរិមាណំ ន វុត្តន្តិ គហេតត្ថំ។ អបត្តត្ថា អធិដ្ឋានូបគោ ន ហោតិ។
អបច្ចុទ្ធវន្តេន វិកប្បេតញ្ញាតិ បុរាណាបត្តំ អបច្ចុទ្ធវន្តេន សោ បត្តោ
វិកប្បេតញ្ញាតិ អត្ថោតិ លិខិតំ។

បត្តសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ឧបញ្ចេន្ទនសិក្ខាបទវណ្ណានា

បវារិតេតិ ឯត្ថ សង្ឃវសេន បវារិតជ្ជានេ បញ្ចេន្ទនេនេវ វដ្តតិ,
បុគ្គលិកវសេន បវារិតជ្ជានេ ឧបញ្ចេន្ទនេនាបិ វដ្តតីតិ លិខិតំ។

យោ ឧបញ្ចេន្ទនត្ថំ, វុត្តម្បី ចេតំ ករោ សោ;
ឧបញ្ចេន្ទនត្ថំ, បទ្វាន សន្តិកេ។

ឧបញ្ចេន្ទនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ភេសជ្ជសិក្ខាបទវណ្ណានា

“បដិសាយនីយានិ បដិគ្គហេត្វា”តិ វទន្តេន ចាទមក្ខណាទីនំ អត្ថាយ
បដិគ្គហេត្វា ឋបេតុំ វដ្តតីតិ ធិបិតន្តិ លិខិតំ។ “យេសំ មំសំ កប្បតី”តិ វចនេន
យេសំ មំសំ ន កប្បតិ, តេសំ សប្បិអាទិ ន កប្បតីតិ វទន្តា អជាតិទ្វា វទន្តិ។
យេសញ្ញា មំសំ កប្បតិ, តេសំ សប្បីតិអាទិ
សត្តាហាកាលិ កនិស្សគ្គិយវត្ថុបរិច្ឆេទទស្សនត្ថំ វុត្តំ។ តថា
បណីតភោជនសិក្ខាបទេ យេសំ មំសំ កប្បតិ, តេសំយេវ ធិរាទិ

បណ្ឌិតកោដន៍, នេតរង្គ ឧស្សេត្តំ វុត្តន្តិ។ មធ្យម មធ្យកិកមរមក្ខិកានំ
អាសយេសុ និយ្យាសសទិសំ មហាមធ្យ ហោតិ, តំ យាវជីវកន្តិ ច លិខិតំ។

ភេសជ្ជសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

បត្តវគ្គោ តតិយោ។

និស្សគ្គិយចាចិត្តិយវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ចាចិត្តិយកណ្ណំ

២. កោដនវគ្គោ

២. គណកោដនសិក្ខាបទវណ្ណានា

នេតរង្គោ កាលេ វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ញតិ, តប្បច្ចយា ភក្កតា “គណកោដនេ
ចាចិត្តិយ”ន្តិ (ចាចិ. ២០៩) សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តំ។ បទភាជនេ បទ “និមន្តិតា
ភុញ្ញត្តិ”តិ (ចាចិ. ២១៨) និមន្តនមេវ គហេត្វាវិភត្តំ។ អន្ធកដ្ឋកថាយំ បទ
វត្ថុវសេនវិញ្ញត្តិយា យាចនម្បិ វុត្តន្តិ លិខិតំ។ កស្មា? បរិវារេ វេ “គណកោដនំ
ធ្វើហាការេហិ បសវតិ វិញ្ញត្តិតោ វា និមន្តនតោ វា”តិ (បរិ. ៣២២) វុត្តត្តា។
តស្មា អដ្ឋប្បត្តិយំយេវ ចាកដត្តា បទភាជនេ ន វុត្តន្តិ វេទិតព្វំ។ “ឯកតោ
គណ្ណាន្តិ”តិ ច គហិតភត្តាបិ អញ្ជោ យាវ គណ្ណាន្តិ, តាវ ចេ តិដ្ឋន្តិ, ឯកតោ
គណ្ណាន្តិ វេ នាមា”តិ ច, “យោ កោចិ បព្ពជិតោតិ សហធម្មិកេសុ, តិត្តិយេសុ
វាតិ អត្ថោ”តិ ច, “សមយាភារោតិ សត្តន្តំ អនាបត្តិសមយានំ អភារោ”តិ ច,
“សមយលទ្ធកេន សហ ចត្តារោ ហោន្តិ”តិ ច, “សមយលទ្ធកោ សយមេវ
មុច្ចតិ, សេសានំ គណបូរកត្តា អាបត្តិករោ ហោតិ”តិ ច លិខិតំ។

ឯត្ថាបា - “បដិគ្គហណមេវ ហេតុ បមាណ”ន្តិ វុត្ថំ, អថ កស្មា ចាឡិយំ
“គណភោជនំ នាម យត្ថ ចត្តារោ... បេ.... ភុញ្ញន្តិ”តិ (ចា. ២០៨) វុត្ថន្តិ? វុច្ចតេ -
តត្ថ “ភុញ្ញន្តិ”តិ បដិគ្គហណនិយមវចនំ។ ន ហិ អប្បដិគ្គហិតកំ ភិក្ខុ
ភុញ្ញន្តិតិ។

គណភោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. បរម្មរកោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា

អញ្ញាត្រ សមយាតិ បន និមន្តនតោ បសវនតោ ភោជនាបេក្ខំ ចាចិត្តិយន្តិ
ឯកេ។ ឯកោ ភិក្ខុ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ ភត្តំ លភតិ, តមញ្ញោ ច្ចចាសកោ
និមន្តត្វា យវេ និសីទាបេសិ, ន ច តាវ ភត្តំ សម្មជ្ជតិ។ សេសោ ភិក្ខុ
បិណ្ឌាយ ចរិត្វាលទ្ធភត្តំ ភុញ្ញតិ, អាបត្តិ។ កស្មាតិ បេ? “បរម្មរកោជនំ នាម
បញ្ចន្ធិ ភោជនានំ អញ្ញាតវេន ភោជនេន និមន្តិតោ តំ វេបេត្វា អញ្ញំ បញ្ចន្ធិ
ភោជនានំ អញ្ញាតវំ ភោជនំ ភុញ្ញតិ, ឯតំ បរម្មរកោជនំ នាមា”តិ (ចា. ២២៧)
វុត្ថត្ថា។ បឋមកថិនសទិសានិ, ឥទំ បន កិរិយាកិរិយ”ន្តិ ចាថោ។

បរម្មរកោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. កាលាមាតាសិក្ខាបទវណ្ណានា

ទូត្តិបត្តបូរា បដិគ្គហេតញ្ញាតិ តថាជិតបូរេហិ អត្ថិកេន
ឧក្ខជ្ជបត្តប្បមាណាវសេន គហេតញ្ញា។ “មា ខោ ភំ ឯត្ថ បដិគ្គណ្ហី”តិ
អចាបេយ្យាធិអត្ថាយ សន្និសញ្ញាយ អតិវេកប្បដិគ្គហណេន អាហេនេ,
អសំវិភាគេ ច ន មុច្ចតិ អចិត្តកត្តា សិក្ខាបទស្ស។ អថ ឧក្ខហិតកំ គណ្ហាតិ,
ន មុច្ចតិ ឯវ។ អសំវិភាគេ បន អនាបត្តិ អកប្បិយត្ថា។ អចិត្តកតា

បណ្ណាត្តិជាធនាគារវេនេរ, ន វត្ថុជាធនាគារវេនាតិ ឯកេ។ “ន
ចាថយ្យាធិអត្ថាយ សន្និធិការវជានន”ន្តិ អន្តេសុ អវុត្តត្តា សចេ សញ្ញាច្ច ន
វេនតិ, ចាចិត្តិយន្តិ ចោរាណា វេនន្តិ។ អតិវេកប្បជិត្តហណន្តិ តត្ថ បញ្ចមវ អង្គ
វុត្ត, តស្មា អប្បជិត្តហិតត្តា ន ចាចិត្តិយំ, កត្តញ្ញាករណតោ បន ទុក្ខដំ។
អញ្ញាថា កិរិយាកិរិយំ ឥទំ អាបជ្ជតិ។ អនិវាវណំ, អនាហេចនំ វា ធម្មមង្គំ វត្តព្វំ
សិយា។

កាលាមាតាសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥. បឋមបវារណាសិក្ខាបទវណ្ណនា

ភុត្តារី បវារណំ នាម បញ្ចង្គិកំ។ តេសុ “អសនំ បញ្ញាយត្តិ”តិ ឯតេនេវ
“ភុត្តារី”តិ ឯតស្ស សិទ្ធិត្តារីសុំ អត្ថសិទ្ធិ ន ធិស្សតិ។ ធិស្សតិ ចេ, អង្គានំ
ធកត្តនស្សនន្តិ (វេជិវ. ដី. ចាចិត្តិយ ២៣៨-២៣៩) លិខិតំ។ “កោជនំ
បញ្ញាយត្តិ”តិ អភិបាជំ សន្ធាយ វុត្តំ។

កោដ្ឋេត្វា កតបុណ្ណម្បីតិ បិ-ការេន កុណ្ណកំ សម្បីណ្ណាតិ។
សមចាកកដ្ឋិតានំ បន អាតបសុក្ខានំ វា កុណ្ណកំ វា យេ កេចិ តណ្ហាលា វាតិ
ឯត្តកមេវ វុត្តត្តា សមចាកកដ្ឋិតានំ វិហានំ, វិហិបលាសានំ វា តណ្ហាលបុណ្ណំ
បវារេតិ។ តថា ខវចាកកដ្ឋិតានំ កុណ្ណកម្បី បវារេតិ។ ភដ្ឋិតសត្តយោ
បិណ្ណេត្វា កតោ អបក្កសត្តមោធកោបិ បវារេតិ លិខិតំ។ សចេ អវសិដ្ឋំ នត្តិ,
ន បវារេតិ។ កស្មា? អសនសម្ពាតស្ស វិប្បកតកោជនស្ស អភាវតោ។

អកប្បិយមំសំ បន កិញ្ចាបិ បដិក្ខិបិតត្ថដ្ឋានេ បីតំ, ខាធិយមានំ បន
មំសភាវំ ន ជហាតិ, តស្មា បវារេតិ។ កោជនសាលាយ ភុញ្ញន្តោ ចេ អត្ថនោ
អចាបុណានកោដ្ឋាសំ អភិបាជំ បដិក្ខិបតិ, ន បវារេតិ។ កាមំ បដិក្ខិបតិ, បត្តេ

បន អាហារិកា អាភិវន្តិ, តំ ភុញ្ញតុំ ន វដ្តតិ។ ឥន្ទញ្ញី ពុទ្ធប្បដិកុដ្ឋាយ
អនេសនាយ ឧប្បន្នេយេវ សង្ខំ គន្ធិតិ។ យថា ហិ សង្ខតោ លទ្ធិំ បិណ្ឌំ
ទុស្សីលោ ទេតិ, តព្វោ បដិក្ខិបតិ, ន បវារេតិ, ឯវំសម្បទមិទន្តិ ច, វិភាគោ លទ្ធិ
ចេ ទេតិ, តំ សោ ន អដ្ឋោហិវតុកាមតាយ បដិក្ខិបតិ, បវារេតិ ច,
“សមំសរសំ សមច្ឆរស”ន្តិ អាបជ្ជនតោ “មំសរស”ន្តិ វុត្ត បន បដិក្ខិបតោ
ហោតិ, “មំសស្ស រសំ មំសរស”ន្តិ អយំ វិគ្គហោ នាធិប្បតោតិ ច វុត្តំ។
ភត្តមិស្សកំ យាគុំ អាហិវត្វា “យាគុំ គណ្ណាថា”តិ វទតិ, ន បវារេតិ។ “ភត្ត
គណ្ណាថា”តិ វុត្ត បវារេតិ។ កស្មា? យេនាបុច្ឆិតោ, តស្ស អត្ថិតាយ។ ឯត្ថ បន
“យាគុមិស្សកំ គណ្ណាថា”តិ វទតិ, តត្រ ចេ យាគុ ពហុតរំ វា ហោតិ, សមសមា
វា។ ភត្តំ មន្តំ, ន បវារេតិ។ យាគុ ចេ មន្តា, ភត្តំ ពហុតរំ, បវារេតិ។ ឥន្ទញ្ញ
សព្វអដ្ឋកថាសុ វុត្តត្តា ន សក្កា បដិក្ខិបិតុំ។ ការណំ បនេត្ត ទុទ្ធសំ។
“ភត្តមិស្សកំ គណ្ណាថា”តិ វទតិ។ តត្រ ភត្តំ ពហុតរំ វា សមកំ វា អប្បតរំ វា
ហោតិ, បវារេតិ ឯវំ។ ភត្តំ វា យាគុំ វា អនាមសិត្វា “មិស្សកំ គណ្ណាថា”តិ វទតិ។
តត្រ ចេ ភត្តំ ពហុតរំ, សមកំ វា ហោតិ, បវារេតិ។ អប្បតរំ ន បវារេតិ។ តំ សព្វំ
វីមសិតព្ពន្ធិ។

ផលំ វា កន្ទមូលាទិ វា បញ្ចហិ សមណកប្បហិ កប្បិយំ អកតន្តិ ឯត្ថ
កប្បិយំ អកាហិវេតហិ កនលិដលាទីហិ សទ្ធិ អតិវត្តំ ការាបេត្វាបិ តំ
កនលិដលាទី ឋបេត្វា អវសេសំ ភុញ្ញតុំ វដ្តតិ។ អមិស្សករសត្តា បុន តានិ
កប្បិយំ ការាបេត្វា អញ្ញស្មី ភាជនេ ឋបេត្វា ការេត្វា ភុញ្ញតុំ វដ្តតិ។ កស្មា?
បុព្វេ តេសុ វិនយកម្មស្ស អនាវុឌ្ឍតាតិ វទន្តិ។

បត្តេ រជំ បតិ តំ អប្បដិគ្គហិតមេវ ហោតិ។ តស្មា បដិគ្គហេត្វាវ ភិក្ខា
គណ្ហិតញ្ញា។ “អបដិគ្គហេត្វា គណ្ហិតោ វិនយទុក្ខជ”ន្តិ (ចាចិ. អដ្ឋ. ២២៥) វុត្តត្តា

ឯតមញ្ញេសម្បី ន វដ្តតីតិ វទន្តិ។ “តំ បន បុន បដិគ្គហេត្វា ភុញ្ញន្តស្ស
អនាបត្តិ”តិ ឯត្តាបិ ឯវមេវ។ ឥមស្សី បន “អតិវត្ថំ កតំ អនតិវត្ថំ កតំ
ហោតី”តិ ឯត្តាបិ ឯវមេវ។ ឥមស្សី បន “អតិវត្ថំ កតំ, អនតិវត្ថំ កតំ
ហោតី”តិ អាទិហិ ឧបបរិក្ខត្វា វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ញោតិ ធិបិតំ។ អលមេតំ សព្ពន្ធិ
ឥទម្បី តេ អធិកំ, ឥតោ អញ្ញំ ន លច្ឆសីតិ អត្ថោ។

អាហារត្ថាយាតិ វិកាលេ ឯវាតិ ឯកេ។ “បឋមកដិនសទិសានិ។ ឥទំ បន
កិរិយាកិរិយ”ន្តិ ចាថោ។ កាយកម្មំ អដ្ឋោហារណាតោ។ វចីកម្មំ វាចាយ
“អតិវត្ថំ ករោជ, ភន្តេ”តិ អការាបនតោតិ វេទិតព្ពំ។

បឋមបវារណាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. ទុតិយបវារណាសិក្ខាបទវណ្ណានា

“ភុត្តស្សី ចាចិត្តិយ”ន្តិ (ចាចិ. ២៤៣) មាតិកាយំ វុត្តត្តា
“ភោជនបរិយោសានេ ចាចិត្តិយ”ន្តិ វុត្ថំ, ន អដ្ឋោហារេ អដ្ឋោហារេ។

ទុតិយបវារណាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. វិកាលភោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា

ជម្ពុធិបស្ស កាលេន បរិច្ឆេទោតិ ឯវំ កិរ។

វិកាលភោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. សន្និធិការកសិក្ខាបទវណ្ណានា

“ទុទ្ទោតោ ហោតី”តិ អាទិនា នយេន ឥធ វុត្តត្តា, “ទុទ្ទោតំ បត្តំ ឆោវិទ្វា បុន

តត្ថ អន្លោធិកំ វា អាសិញ្ចាត្វា, អង្គុលិយា វា យំសិទ្ធា និស្សេហភាវោ
ជានិតញ្ចោ"តិ (ចា.ចិ. អដ្ឋ. ២៥៣) សមន្តចាសាធិកាយំ វុត្តត្តា ច មត្តិកាបត្តស្ស
កថាលេខ បីតោ ស្មេហោ សន្និធិ ករោតីតិ សិទ្ធន្តិលិខិតំ។ សយំ បដិគ្គហេត្វា
អបរិច្ឆតមេវាតិ ឯត្ថ អបរិច្ឆតំ នាម អនុបសម្បន្នានំ និរបេក្ខអបរិច្ឆតំ
អវិជហិតំ។ "បដិគ្គហណ្ឌន្តិ ឯត្ថ បដិគ្គហិតភាវមវិជហិតមេវ សន្និធិ ជនេតី"តិ
ធម្មសិរត្តោ, តំ "បដិគ្គណ្ឌាតិ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស"តិ (ចា.ចិ. ២៥៥) ចាឡិយា
វិវុជ្ឈតិ។ តស្ស បន បុន បដិគ្គណ្ឌានកិច្ចាភាវតោ វិមំសិតព្ចំ។

សន្និធិការកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. បណ្ឌិតភោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា

"តេសំ មំសញ្ចា ឡិវទីនិ ច ឥធម អធិប្បតានី"តិ ឥទំ ចាចិត្តិយវត្ថុបរិច្ឆេទោ,
ន បន កប្បិយឡិវទីនិបរិច្ឆេទោ, តស្មា យស្ស កស្សចិ ឡិវទីនិ វុត្តន្តិ ច,
"មហាធមសិក្ខាបទេន ការេតញ្ចោ"តិ សង្ឃវសេន បវារេត ភេសជ្ជត្ថាយ
សប្បិអាទិភេសជ្ជបញ្ចកំ វិញ្ញាបេតិ ច, តត្ថ "ន ភេសជ្ជករណីយេន ភេសជ្ជំ
វិញ្ញាបេតី"តិ ឯត្ថ សង្កហំ គច្ឆតិ, តស្មា "តេន ចាចិត្តិយ"ន្តិ (វជិរ. ដី. ចាចិត្តិយ
២៦១) ច លិខិតំ។

បណ្ឌិតភោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. ទន្ធចោនសិក្ខាបទវណ្ណានា

"សីរិវាយវេនា"តិ វុត្តត្តា មុខេន បដិគ្គហណំ អនុញ្ញាតំ។ "ចិញ្ចាធិបត្តេសុ
ភូមិយំ អត្ថតេសុ ន វុត្តតិ, កល្បខេត្ត តត្ថ វុត្តតី"តិ ច, "សាមំ គហេត្វា"តិ

ឥមនា ន កេវលំ សប្បទដ្ឋយេវ, អញ្ញម្បិ ទដ្ឋវិសេសេតិ។ សាមំ គហេត្វា
បរិភុញ្ញតុំ វដ្ឋតី”តិ ច លិខិតំ។

ទន្តចោនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ភោជនវគ្គោ ចតុត្ថោ។

៥. អបេលកវគ្គោ

១. អបេលកសិក្ខាបទវណ្ណានា

អបេលកាធយោ យស្មា, តិត្តិយាវ មតា ឥធន;
តស្មា តិត្តិយនាមេន, តិកច្ឆេនោ កតោ តតោ។

អតិត្តិយស្ស នក្កស្ស, តថា តិត្តិយលិដ្ឋិនោ;
គហជ្ឈស្សបិ ភិក្ខុស្ស, កប្បតីតិ វិនិច្ឆយោ។

អតិត្តិយស្ស ចិត្តេន, តិត្តិយស្ស ច លិដ្ឋិនោ;
សោតាបន្នាធិនោ ធាតុំ, កប្បតីតីធនោ មតិ។

អបេលកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. សភោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា

អនុបរិសិទ្ធា និសីទនចិត្តេន សចិត្តកតាតិ វេទិតញ្ចា។

សភោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤៥. រហោបដិច្ចន្ទរហោនិសង្កសិក្ខាបទវណ្ណានា

ចតុត្ថំ បឋមានិយតេ, បញ្ចមំ ធុតិយានិយតេ វុត្តនយមេវ។ ឥធិ បញ្ចមំ
ឧបនន្ទស្ស ចតុត្ថំ ហោតិ។

រហោបជិច្ឆន្ទរហោនិសង្កសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. ចារិត្តសិក្ខាបទវណ្ណានា

សកត្តោ សមាធាតិ និមន្តនកត្តាតិ ចោរាណា។ សន្តំ ភិក្ខុំ, អនាបុច្ឆា,
បុរេកត្តំ បច្ឆាកត្តំ, អញ្ញាត្រ សមយាតិ អយមេត្ថ ចតុត្ថិជា អនុបញ្ញត្តិ។ តត្ថ
សមយា ទ្វេ សមយា។ កត្តិយយវន្តិ និមន្តិតស្ស យវំ វា
សលាកាកត្តាធិនាយកានំ វា យវំ។ “សមុជ្ឈានាធិនិ បឋមកថិនសទិសានិ, ឥទំ
បន កិរិយាកិរិយ”ន្តិ ចាថា, “ឥធិ និមន្តនា អកប្បិយនិមន្តនា”តិ ឯកេ។

បុរេកត្តញ្ច បិណ្ឌាយ, ចរិត្តា យទិ ភុញ្ញតិ;
សិយា បរម្មរាបត្តិ, បច្ឆាកត្តំ នសា សិយា។

បច្ឆាកត្តញ្ច គមិកោ, បុព្វគេហំ យទិ កច្ឆេ;
ឯកេ អាបត្តិយេវាតិ, អនាបត្តិតិ ឯកច្ឆេ។

កុលន្តវស្សោក្កមនេ, អាបត្តិមតយោ បិ តេ;
សមាធនកត្តបច្ឆាសា, ឥតិ អាហុ ឥធាបរេ។

មតា គណិកកត្តន, សមេន្តំ នំ និមន្តនេ;
វិស្សន្ធនំ សមាធន្តិ, ឯកេ សម្មាសាបរេ។

សន្តិជ្ជានត្តិកេហវ, វិចារេតព្ពកេនតោ;
វិញ្ញូ ចារិត្តមិច្ឆេវ, សិក្ខាបទមិទំ វិទូ។ (វជិរ. ដី. ចាចិត្តិយ ២៩៤);

ចារិត្តសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. មហាធម៌សិក្ខាបទវណ្ណានា

បណ្ឌិតភោជនសិក្ខាបទ “មហាធម៌សិក្ខាបទនៃ ការតែងតាំង” តិ (កម្ពុជា. អដ្ឋ. បណ្ឌិតភោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា) យំ វុត្ថុ, តស្សត្ថោ សង្ឃវសេន បវរិតេ ភេសន្តត្ថាយ សប្បិអាទិភេសន្តបញ្ចកំ វិញ្ញាបេតិ ច, “នភេសន្តេន ករណីយេន ភេសន្តិវិញ្ញាបេតិ” តិ (ចាចិ. ៣០៩) វចនេន ចាចិត្តិយន្តិ (វជិរ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣១០) លិខិតំ។ “តយា ឥមិនាវ បវរិតម្ហា, អម្ហាកញ្ច ឥមិនា ច ឥមិនា ច អត្ថោ” តិ យថាភូតំ អាចិត្តិវិញ្ញាបេតំ គិលានោវ លភតិ, ន ឥតរោតិ ច, “អញ្ញស្ស អត្ថាយា” តិ អស្ស ញាតកប្បវរិតេ, អត្ថនោ វា ញាតកប្បវរិតេ តិ អត្ថោតិ ច, “អបរិយន្តប្បវរណាយ បវរិតេ” តិ សង្ឃវសេន, បុគ្គលវសេន ច បវរិតោ ឆាយ កា។ តស្មា “សង្ឃប្បវរណតា” តិ វត្ថោ “បុគ្គលប្បវរណតា” តិ ន វុត្ថន្តិ ច, “បរិយន្តាតិក្កមោ” តិ វចនេន គិលានោ គហិតោ, តស្មា “គិលានាគិលានតា” តិ ន វុត្ថុ។ ឯវំ សន្តេបិ “សង្ឃប្បវរណាយ បវរណតា” តិ ចាថោតិ ច លិខិតំ, វីមសិតព្ពំ។

មហាធម៌សិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. ឧប្បត្តសេនាសិក្ខាបទវណ្ណានា

ហត្ថិអាទិសុ ឯកមេកន្តិ អន្តមសោ ឯកបុរិសារុន្ទ្យហត្ថិម្បិ, ឯកំ សរហត្ថំ បុរិសម្បិ។ សមុជ្ជានាទិនិ ឯឡកលោមសទិសានិ, ឥទំ បន លោកវដ្តំ, អកុសលចិត្តំ តិវេទន” តិ ចាថោ។

ឧប្បត្តសេនាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. សេនាវាសសិក្ខាបទវណ្ណនា

កេនចិ បលីពុទ្ធស្សាតិ វេរីកេន វា ឥស្សរេន វា កេនចិ វុទ្ធស្ស។
សេនាបរិក្ខេបេន វា បរិក្ខេបាហដ្ឋានេន វា សញ្ញាវណដ្ឋានបរិយន្តេន វា
បរិច្ឆិទ្ធិតព្វា។

សេនាវាសសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

អបេលកវគ្គោ បញ្ចមោ។

៦. សុរាចានវគ្គោ

១. សុរាចានសិក្ខាបទវណ្ណនា

“សុរា”តិ វា “នវដ្ឋតី”តិ វា ជានិច្ចា បិវនេ អកុសលមេវាតិ លិខិតំ។
អកុសលចិត្តន្តិ យេតុយ្យេន តំ សន្ធាយ កិវ វុត្តំ។ អថ កស្មាវិនយដ្ឋកថាយំ
“អកុសលេនេវ ចាតព្ពតាយា”តិ (ចាចិ. អដ្ឋ. ៣២៩) វុត្តន្តិ ថេ? សចិត្តកបក្ខេ
អកុសលេនេវ ចាតព្ពតាយាតិ។

សុរាចានសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. អង្គលិបតោទកសិក្ខាបទវណ្ណនា

កាយសំសគ្គសង្ឃាទិសេសាបត្តិភាវេ សមាទេមិ ភិក្ខុនិយាមិ
អនុបសម្បន្នេមិ ទុក្ខជំ, ឧបសម្បន្នេ ឯវ ចាចិត្តិយន្តិ ឯវំ បុគ្គលាបេ ក្ខំ ទស្សេតុ
“អង្គលិបតោទកេ ចាចិត្តិយ”ន្តិ វុត្តំ។ សតិ ករណីយេតិ ឯត្ថ បុរិសំ សតិ
ករណីយេ អាមសតោតិ អធិប្បាយោ, ន ឥត្ថី។

អង្គលិបតោទកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ហសធម្មសិក្ខាបទវណ្ណានា

“ចិត្តល្អំ វា” តិ វេទនតោ សក្ខរម្យំ ខិបនកិឡាយ កិឡតោ ទុក្ខជមេវ។
ឧបរិគោប្បកេ ចាចិត្តិយំ, អញ្ញត្ថ ទុក្ខជន្ត ចាចិត្តិយវត្ថុអត្ថវសេន “ឧទកេ
ហសធម្ម ចាចិត្តិយ” ន្តិវត្ថុ។

ឥទំ សញ្ញាវិមោក្ខំ ចេ, តិកចាចិត្តិយំ កដំ;

កិឡិទំ វា អកិឡាតិ, មិច្ឆាគាហេន តំ សិយា។

ឯត្តាវតា កដំ កិឡា, ឥតិ កិឡាយំ ឯវាយំ;

អកិឡាសញ្ញា ហោតេត្ថ, វិនយត្ថំ សមាធយេ។

ឯកន្តាកុសលោ យស្មា, កិឡាយាភិវតមនោ;

តស្មា អកុសលំ ចិត្តំ, ឯកមេវេត្ថ លព្ពតីតិ។ (វជិរ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣៣៦);

ហសធម្មសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. អនាធិរយសិក្ខាបទវណ្ណានា

តស្ស វេទនន្តិ “អយំ ឧត្តិតកោ វា វម្ពិតោ វា គរហិតោ វា ឥមស្ស វេទនំ
អកតំ ភវិស្សតី” តិ អនាធិរយំ ករោតិ។ ធម្មន្តិ កថាយំ ធម្មោ នស្សេយ្យ វា
វិនស្សេយ្យ វា អន្តរធាយេយ្យ វា, តំ វា អសិក្ខិតុកាមោ អនាធិរយំ ករោតិ។
“លោកវជ្ជំ អតិក្កមិត្វា ‘ឥទំ អម្ពា កំ អាចរិយុគ្គហោ’ តិ វេទនស្ស ន វដ្ឋតី” តិ
(វជិរ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣៤៤) លិខិតំ។

អនាធិរយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. ជាតិសិក្ខាបទវណ្ណានា

“វិសិព្ពនាបេក្ខា”តិ វុត្តត្តា អញ្ញេស្ស វដ្ឋតិ, អញ្ញេសញ្ញា។

ជាតិនេកមនេកេ វា, ជាលេន្តិ មុនយោ សហ;
ឯកោ សោបេតិ នានេកោ, អធិប្បាយវិសេសតោ។

ជាតិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. ទុព្ពណ្ណករណសិក្ខាបទវណ្ណានា

មោរក្ខិមណ្ឌលមង្គលបិដ្ឋនន្តិ ន ឯកន្តតោ, អធិកំ, ឱរញ្ញាតិ វទន្តិ។
ឯកកោណោបិ វដ្ឋតិ, ឯវំ យត្ថ កត្តចិ ឯកពិន្ទុបិ វដ្ឋតីតិ។

ទុព្ពណ្ណករណសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. វិកប្បនសិក្ខាបទវណ្ណានា

“សមុដ្ឋានាធិនិ បឋមកថិនសធិសានិ, ឥទំ បន កិរិយាកិរិយ”ន្តិ ចាហោ។
ឯត្ថ បរិភោគេន កាយកម្មំ។ អបច្ចន្ធុរណេន វចីកម្មំ។

វិកប្បនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. អបនិធានសិក្ខាបទវណ្ណានា

សស្សចិកេ ស្សចិយវេ ស្សចិគណនាយ អាបត្តិយោតិ ចោរាណា។

អបនិធានសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សុរាចានវគ្គោ ធរដ្ឋោ។

៧. សប្បុរសភាពក្រៅ

១. សញ្ញាសិក្ខាបទវណ្ណានា

វត្ថុគណនាយ កម្មពន្ធគណនាចេតនាមារណានំ, ន កម្មពន្ធគណនាយ
ចេតនាមារណា។ ឯត្ថ ឯកចេតនាយ ពហុចាណកា មរណ្ឌិតិ អយំ វិភាគោ
វេទិតញ្ចោ។

សញ្ញាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. សប្បុរសភាពសិក្ខាបទវណ្ណានា

សប្បុរសភាពន្តិ ចាណកានំ មរណាវសេន ចាចិត្តិយំ, ន
សប្បុរសភាពឧទកបរិភោគវសេន ចាចិត្តិយំ, តស្មា ឯវ “បណ្ណាត្តិវដ្ឋ” និរុត្តំ។
អសុទ្ធិចិត្តត្តា ចាចិត្តិយំ, សុទ្ធិចិត្ត អនាបត្តិ។ បដិបុជ្ជលនេ វិយ បណ្ណាត្តិវដ្ឋតា
វុត្តាតិ លិខិតំ។

ជលេ បក្ខិបនំ បុព្វំ, ជលប្បវេសនំ ឥទំ;

ឯវំ ឧភិន្នំ នាតាត្ថំ, ញ្ជយ្យំ ញ្ញាណាវតា សទាតិ។ (វជិរ. ដ. ចាចិត្តិយ
៣៨៧)

សប្បុរសភាពសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. ឧបសម្ព័ន្ធសិក្ខាបទវណ្ណានា

អញ្ញំ ឧបសម្ព័ន្ធនេតិ -

ឧបជ្ឈាយោ សចេ សាមំ, កម្មវាចញ្ច សាវេតិ;

កម្ពុំ រុបាតិ ឥន្ទ្រេកេ, នេតិ វិនយកោវិនោ។

ទុក្ខដំរីហិតំ យស្មា, អាចរិយស្ស គណស្ស ច;

តស្មា ភិក្ខុវា អាចរិយ-ឧបជ្ឈាយា វិសុំ ឥធាតិ។

ឧនវិសតិវស្សសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. សំវិធានសិក្ខាបទវណ្ណានា

ឥធិ ឯកតោឧបសម្មន្នា, សិក្ខាមាណ, សាមណេវីតិ ឥមា តិស្សោបិ សង្កបំ
គច្ឆន្តិ, ឥមាសំ បន តិស្សន្នំ សមយោ រក្ខតិ, អយមិមាសំ, មាតុកាមស្ស ច
វិសេសោតិ វេទិតព្វំ។

សំវិធានសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. ឧក្ខិតុសម្ភោគសិក្ខាបទវណ្ណានា

“តំ ទិដ្ឋិ អប្បដិទិស្សដ្ឋេនាតិ លទ្ធិនាសំវាសកំ សន្ធាយា” តិ លិខិតំ។
តិចិត្តន្តិ ឯត្ថ វិចារកាព្យាកតចិត្តេន សហសេយ្យំ កប្បយ្យាតិ ឯវមត្ថោ
ទដ្ឋព្ពោ។ អញ្ញាថា សចិត្តកត្តា សិក្ខាបទស្ស កិរិយាព្យាកតំ សន្ធាយ ន
យុដ្ឋតិ។

ឧក្ខិតុសម្ភោគសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. កណ្តាកសិក្ខាបទវណ្ណានា

“អយំ សមណុទ្កេសោ ចារាជិកោ ហោតិ។ សចេ តំ ទិដ្ឋិ បដិទិស្សន្តតិ,
សង្ឃស្ស អាហោចេត្វា សង្ឃានុមតិយា បញ្ចាជេតព្ពោ” តិ ចោរាណាគណ្ឌបទេ វុត្ថំ,

តំន យុត្តិ។ ឧណ្ណាកម្មនាសនា ហិ ឥន្ទានិប្បត្តា។ យទិ សោ ចារាជិកោ ហោតិ,
លិង្គនាសនា នាម សិយា។ “តេ បដិសេវតោ នាលំ អន្តរាយាយា”តិ ច ទិដ្ឋិ សត្វិ
អសត្តាទិទិដ្ឋិ ន ហោតិ។ សចេ សា យស្ស ឧប្បជ្ជតិ, សោ ចារាជិកោ ហោតិ,
តស្មិម្បិ ឯវមេវ បដិបទ្ធិតត្ថំ, សំវេ អតិជ្ឈន្តោ លិង្គនាសនាយ នាសេតព្ពោតិ
(វជិរ. ដី. ចាចិត្តិយ ៤២៨) អាចរិយស្ស តក្កោ។

កណ្ណាកសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

សប្បណកវគ្គោ សត្តមោ។

៨. សហជម្ពិកវគ្គោ

៤. បហារសិក្ខាបទវណ្ណនា

អង្គេសុ ន មោក្ខាធិប្បាយតារិយ អមរណាធិប្បាយតាវត្ថព្ភាតិ ចេ? ន
វត្ថព្ភា។ កស្មា? យោ ភិក្ខុ សយំ បហារំ នាតុកាមោ, សោ អធិប្បាយេន តស្ស
មរណោ បយោគវិវហោវាតិ កត្វា អមរណាធិការត្តា កេវលំ
អមរណាធិប្បាយោ ឯវ សោតិ តារិយ តា ន វុត្តា។ មោក្ខាធិប្បាយស្ស បន
កោចោ នត្ថិ, តស្មា អនាបត្ថិតិ វុត្ថំ។

បហារសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥. តលសត្តិកសិក្ខាបទវណ្ណនា

តលមេវ តលសត្តិកំ។ “ចោជនសមត្ថជ្ជេន សត្តិក”ន្តិ ឯកេ។ យស្មា
បហារតុកាមតាយ បហារតោ បុរិមេន ចាចិត្តិយំ, កេវលំ ឧទ្ធារេតុកាមតាយ
ឧត្តរណមត្តេ កតេ ឥមិនា ចាចិត្តិយំ។ ឥមិនា បនវិវដ្ឍិត្វា បហារោ ទិន្នោ,

តស៊ូ នបហារីតុកាមតាយ ទិន្នត្តា ទុក្ខដំ។ កិមិទំ ទុក្ខដំ បហារបច្ចយា, ឧទាហុ
ឧគ្គិរណាបច្ចយាតិ? បហារបច្ចយា ឯវ ទុក្ខដំ, បុរិមំ ឧគ្គិរណាបច្ចយា ចាចិត្តិយន្តិ
សទុក្ខដំ ចាចិត្តិយំ យុជ្ជតិ។ បុរិមញ្ញំ ឧគ្គិរណំ, បច្ឆា បហារោ។ ន ច បច្ឆិមំ
បហារំ និស្សាយ បុរិមំ ឧគ្គិរណំ អនាបត្តិវត្ថុកំ ភវិតុមរហិតីតិ នោ តក្កោតិ
(វជ្ជ. ដី. ចាចិត្តិយ ៤៥៦) អាចរិយោ។

តលសត្តិកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. សញ្ញាប្បសិក្ខាបទវណ្ណានា

បរោ កុក្កុច្ឆំ ឧប្បាទេតុ វា, មា វា, តំ អប្បមាណំ។ “កុក្កុច្ឆចាទន”ន្តិ
តតិយមជ្ឈំ តស្ស អធិប្បាយវសេន វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។

សញ្ញាប្បសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. ឧបស្សតិសិក្ខាបទវណ្ណានា

ឧបស្សតិន្តិ យថា ឧបកុជ្ឈំ “សមីបកុជ្ឈ”ន្តិ វុច្ឆតិ, តថា ឧបស្សតិ
“សមីបស្សតិ”តិ វេទិតព្ពំ។ យត្ថ បិកោ សុណាតិ, តំ ហ្មនន្តិ អត្តោ។ សុតីតិ
បនេត្ថ បរេសំ វេទនសន្នោ ច។ សោ ហិ សុយ្យតីតិ សុតិ នាម។ ឧបសុយ្យតិ វា
ឯត្ថាតិ ឧបស្សតិ។ ឱកាសោ ហិ សុតិ នាម។ ឥមេសំ សុត្វាតិ ឯត្ថ “វេទន”ន្តិ
ចាបសេសោ។

សមុដ្ឋានាធិនិ អតីតទ្វយសទិសានីតិ ន គហេតព្ពានិ។

ថេយ្យសត្តសមុដ្ឋានំ។ សិយា កិរិយំ គន្ធា សវនេ។ សិយា អកិរិយំ បិកដ្ឋានំ
អាគន្ធា វេទនានំ អជាតាបនវសេន សមុដ្ឋានតោ។ “សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ,
លោកវដ្ឋំ, កាយកម្មំ, វេទកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទន”ន្តិ លិខិតំ។

ឧបស្សន្តិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. កម្មប្បដិពាហនសិក្ខាបទវណ្ណានា

អប្បមត្តកវិស្សន្ន្រ្ទនកេន បន បីវំ ករោន្តស្ស សេនាសនក្ខន្ធកវណ្ណានាយំ
(ចូឡវ. ៣២៨) វុត្តប្បភេទានិ សូចិអាទីនិ អនបលោកេត្វាបិ ទាតញ្ចានិ។ តតោ
អតិរេកំ ទេន្តេន អបលោកនកម្មំ កាតព្វំ។ ឯវំ កតំ បន អបលោកនំ
កម្មលក្ខណមេវាតិ អធិប្បាយោ។ ឯវំ សព្ពត្ថ កម្មលក្ខណំ វេទិតព្វំ។
តាមសីមាវិហារេសុ ឱសារណាទីនិ សង្ឃកម្មានិយេវ ន វដ្តន្តិ។
វិស្សន្ន្រ្ទយវេកខ្ចីយានិ បន វដ្តន្តិ។ “សង្ឃស្ស សន្តក”ន្តិ សាមញ្ញតោ អវត្វា
“ឥមស្មីវិហារេ សង្ឃស្ស សន្តក”ន្តិ អបលោកេតព្វន្តិ ច, “សមុដ្ឋានាទីនិ
អធិន្ទានានសទិសានិ, ឥទំ បន ទុក្ខវេទន”ន្តិ ចាហោតិ ច លិខិតំ។

កម្មប្បដិពាហនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. ធន្តអទត្វាគមនសិក្ខាបទវណ្ណានា

សន្និចាតំ អនាគត្វា ច ធន្តំ ន ទេតិ, អនាបត្តិតិ ឯកេ។ ទុក្ខជន្និ ឯកេ
ធម្មកម្មន្តរាយ ករណាធិប្បាយត្វា។

ធន្តអទត្វាគមនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១. ទុព្ពលសិក្ខាបទវណ្ណានា

អកប្បិយេន វាតិ សុវណ្ណាជតមយមញ្ញាទិនា។ កប្បិយមញ្ញោ
សម្បជិដ្ឋិតញ្ញោតិ “សង្ឃស្ស ទេមា”តិ ទិន្នំ សន្ធាយ វុត្តំ, តេហិ បន “វិហារស្ស
ទេមា”តិ វុត្តេ សុវណ្ណាជតមយាទិអកប្បិយមញ្ញាបិ សម្បជិដ្ឋិតញ្ញោតិ ច,

“អរញ្ញរោ ពហុឧទកគណ្ណានកោ”តិ ច, “សង្ឃិកបអភោគន វាតិ សេ
 អាភមិកាធម្មោ បដិសាមេត្វា បដិទេន្តិ, បរិភុញ្ញតុំ វដ្តតី”តិ ច,
 “កំសលោហាធិភាជនំ សង្ឃស្ស ទិន្នម្បិ ចារិហារិយំ ន វដ្តតី”តិ (ចូឡវ. អដ្ឋ.
 ៣២១) សមន្តចាសាធិកាយំ វុត្តត្តា អត្តនោ ហេត្តន គហេត្វា បដិសាមិកុំ ន
 លភតីតិ ច, “វេជកោ កាយពន្ធនស្សាតិ វទន្តី”តិ ច, “ហិដ្ឋុ
 ហិដ្ឋុលិហរិតាលមនោសិលា អញ្ញនាជី”តិ ចាហោតិ ច, “នារុមយោ វា...បេ....
 អចានកោបិ សមុក្កោ”តិ ចាហោតិ ច, “នារុមយោ តុម្ពោតិ នារុមយោ
 ឧទកតុម្ពោ”តិ ច, “ធម្មតុលាសោចានជលកាធិសូ”តិ ច លិខិតំ។

ទុព្ពលសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២. បរិណាមនសិក្ខាបទវណ្ណានា

ឯកោ ភិក្ខុ ឧត្តិត្តកស្ស ធាតុកាមោ ហោតិ, តស្ស ធានំ និវាទេត្វា អញ្ញស្ស
 ធាបេតិ, អនាបត្តិ។ តថា សទ្ធាធម្មវិវិទាតនំ ករោន្តស្ស ធាបេតិ, អត្តនោ
 និស្សិតកា ឥត្តន្ទាមស្ស បត្តំ ធាតុកាមា អាបុច្ឆន្តិ, “វិសភាគោ ឯសោ,
 សភាគស្ស ទេហី”តិ វទតិ។ អនាបត្តិ អត្តនោ ភារក្ខតត្តា។ តស្ស បន
 ធាតុកាមំ អញ្ញស្ស ធាបេតិ, អាបត្តិ ឯវ។ សព្ពត្ត អាបុច្ឆិត្វា ធាតុកាមំ
 យថាសុខំ វិចារេតុំ លភតិ។

បរិណាមនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សហធម្មិកវគ្គោ អដ្ឋមោ។

៩. វតនវគ្គោ

១. អន្តេបុរសិក្ខាបទវណ្ណានា

អសយនិយវេតិ បរិក្ខិត្តស្ស ពហិត្វតេសុ រុក្ខមូលាទីសុ។ “សចេ ខត្តិយោវ
ហោតិ, នាភិសិទ្ធោ, អភិសិទ្ធោវ ហោតិ, ន ខត្តិយោ, រុក្ខតី”តិ អាចរិយោ
“ខត្តិយតា, អភិសិទ្ធតា”តិ អាបត្តិយា អង្គការេន រុត្តត្តា។ សមុជ្ជាធិនិ
បឋមកថិនសទិសានិ, ឥទំ បន កិរិយាកិរិយ”ន្តិ ចាហោ។

អន្តេបុរសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. រតនសិក្ខាបទវណ្ណានា

សព្វោបិ កថាមគ្គោ ភណ្ឌាភារិកសីសេន និក្ខិបនំ, គោបនញ្ច បដិក្ខិបិត្វា
បវត្តោ។

រតនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. វិកាលតាមប្បវេសនសិក្ខាបទវណ្ណានា

“សន្តំភិក្ខុ”ន្តិ ច “អនាបុច្ឆា”តិ ច “តថាវុចា អច្ចាយិកាតិ ច ឥមាតិ ឯត្ថ
តិស្សោ”តិ ចាហោ។ “សមុជ្ជាធិនិ កថិនសទិសានិ, ឥទំ បន កិរិយាកិរិយ”ន្តិ
ចាហោ។

វិកាលតាមប្បវេសនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. សូចិយរសិក្ខាបទវណ្ណានា

តំ អស្សាតិ តំ ភេទនកំ អស្ស ចាចិត្តិយស្ស អត្ថិ បឋមំ ភេទនំ កត្វា បច្ឆា
ទេសេតព្ពត្តា។ ឯស នយោ ឥតវេសុបិ។ វាសិជដេតិ វាសិទណ្ឌាកេ។

សូចិយរសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. មញ្ចប់ឋសិក្ខាបទវណ្ណា

អដ្ឋង្គុលចាតកន្តិ ភាវនបុសកំ។ តុលាសង្ឃាតេ ឋបនមេវ អដ្ឋករណំ។

មញ្ចប់ឋសិក្ខាបទវណ្ណា និដ្ឋិតា។

៦. តូលោនទូសិក្ខាបទវណ្ណា

កិញ្ចាបិ បដិលាភេយេវ ចាចិត្តិយំ វិយ ទិស្សតិ, បរិភោគេ វេ បន អាបត្តិ
ទដ្ឋញ្ចា។ “អញ្ញោន កតំ បដិលភិក្ខា បរិភូញ្ចតិ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្សា”តិ (ចាចិ.
៥២៩) វចនំ ឯត្ថ សាធកំ។

តូលោនទូសិក្ខាបទវណ្ណា និដ្ឋិតា។

៧. និសីទនសិក្ខាបទវណ្ណា

កិញ្ចាបិ និសីទនស្ស ជាតិ ន ទិស្សតិ ឯត្ថ, តថាបិ បីវរក្ខន្ធកេ
អនុញ្ញាតត្ថា, “នវ បីវរាទិ អធិដ្ឋាតញ្ចានី”តិ ឯត្ថ ច បរិយាបន្នត្ថា បីវរជាតិ
ឯវស្ស ជាតិ វេទិតញ្ចំ។ “លាភេ សទសំ, អលាភេ អទសម្បិ វដ្ឋតី”តិ ឯកេ, តំ ន
យុត្តំ “និសីទនំ នាម សទសំ វុដ្ឋតី”តិ (ចាចិ. ៥៣១-៥៣២) តស្ស
សណ្ឋាននិយមនតោ។

និសីទនសិក្ខាបទវណ្ណា និដ្ឋិតា។

រតនវគ្គោ នវមោ។

សុទ្ធចាចិត្តិយវណ្ណា និដ្ឋិតា។

ចាជិទេសនីយកណ្ណំ

១. បឋមចាជិទេសនីយសិក្ខាបទវណ្ណានា

យាមកាលិកាធីសុ អាហារត្ថាយ វេទ ទុក្ខដំ។ តម្បី អាមិសេន
អសម្ពិទ្ធសេ, សម្ពិទ្ធន្ទ បន ឯករសេ ចាជិទេសនីយមេវ។

បឋមចាជិទេសនីយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ទុតិយចាជិទេសនីយសិក្ខាបទវណ្ណានា

“សមុដ្ឋានាធិនិ កថិនសទិសានិ, ឥទំ បន កិរិយាកិរិយ”ន្តិ ចាហេ។

ទុតិយចាជិទេសនីយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. ចតុត្ថចាជិទេសនីយសិក្ខាបទវណ្ណានា

អារាមេ វា អារាមូបចារេ វា បដិគ្គហេត្វា អដ្ឋោហារន្តស្សតិ អារាមេ វា
អារាមូបចារេ វា បដិគ្គហេត្វា អារាមេ វា អារាមូបចារេ វា អដ្ឋោហារន្តស្សតិ
អត្ថោ។

ពហារាមេ បដិគ្គហិតំ អដ្ឋារាមេ ភុញ្ញន្តស្ស អនាបត្តិ។ អន្តេសុ ច
“អដ្ឋារាមេ វា អារាមូបចារេ វា បដិគ្គហេត្វា”ន្តិ គហេតតំ។ អដ្ឋារាមេ ហិ
នស្សិតេ អារាមូបចារំ នស្សិតមេវាតិ។ “សមុដ្ឋានាធិនិ កថិនសទិសានិ, ឥទំ បន
កិរិយាកិរិយ”ន្តិ ចាហេ។

ចតុត្ថចាជិទេសនីយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ចាដិទេសនីយវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សេខិយកណ្ណំ

សេខិយេសុ សតិបី វីតិក្កមេ អនាធិរិយាបេក្ខស្សេវ អាបត្តីតិ ទស្សនត្ថំ
ការកោ ន រុត្តា។ អយញ្ញំ វិនយធម្មតា, យទិទំ សាបេក្ខ ការកនិទ្ទេសោ,
សោ រុត្តនិយមេ វិធិ, ភុម្មករណាញា។ អដ្ឋង្គុលាធិកម្ម្យ ឌីតារេត្វា និវាសេតុំ
វដ្ឋតិ។ តតោ បរំ ឌីតារេន្តស្ស ទុក្ខដន្តិ មហាអដ្ឋកថាយំ រុត្តំ។ អាហមេ វាតិ
ពុទ្ធបដ្ឋានាធិកាលេ។ ចារុបិតព្ពន្ធិ ឌុត្តរាសង្កកិច្ចវសេន រុត្តំ។

ឋត្វាតិ ឯត្ថ គច្ឆន្តោបិ បរិស្សយាការំ ឌីលោកេតុំ លភតិយេវាតិ (វជិរ. ដ.
ចាចិត្តិយ ៥៨២) លិខិតំ។ យថា វាសូបគតស្ស អន្តរយរេ កាយំ វិវិទ្វា និសីទិតុំ
វដ្ឋតិ, តថា តស្ស សន្តិកេ គន្ធកាមស្សបិ កាយពន្ធនំ អពន្ធិត្វា សង្ឃាដិ
អចារុបិត្វា កាមប្បវេសនមនាហេចត្វា យថាកាមំ គន្ធិវដ្ឋតិ។ តស្មា
អន្ធានមគ្គកមនកាលេ ឯកោភិក្ខុ កាមប្បវេសនវត្ថំ បូរេត្វា កាមំ បរិសិទ្ធា
ឯកំ អាវសេចំ បុរេតោវ បិតំ បត្វា បរិក្ខារំ ឋបេត្វា វាសូបគតោ ចេ ហោតិ,
ឥតវេហិ តស្ស សន្តិកំ យថាសុខំ គន្ធិវដ្ឋតិ។ កោ បន វាទោ ចតុហបញ្ចាហំ
វាសមធិដ្ឋាយ វសិតភិក្ខុនំ សន្តិកំ គន្ធិញ្ច វាសូបគតានំ សន្តិកំ គន្ធិញ្ច
វដ្ឋតិតិ។ ពុទ្ធបូជម្បិ យថាសុខំ គន្ធិវដ្ឋតិ។ រុត្តម្បិ ចេតំ អដ្ឋកថាយំ “អនាបត្តិ
ការណំ បដិច្ច តហំ តហំ ឌីលោកេតី”តិ។ តត្ថ ការណំ នាម អាមិសប្បជាតិ
វេទិតញ្ចាតិ លិខិតំ។

ធម្មីសតិសារុប្បវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

យស្មា “សមតិវត្តិកោ បិណ្ឌូចាតោ បដិគ្គហេតញ្ចា”តិ (ចា.បិ. ៦០២-៦០៣)
វេទនំ បិណ្ឌូចាតោ សមបុណ្ណោ បដិគ្គហេតញ្ចាតិ ធិបេតិ, តស្មា អត្ថនោ
ហត្ថគតេ បត្តេ បិណ្ឌូចាតោ ធិយ្យមាណោ ដូបិកតោបិ ចេ ហោតិ, វដ្ឋតីតិ
ធិបិកោ ហោតិ។ សូចោទនវិញ្ញត្តិយំ មុខេ បក្ខិបិក្ខាវិប្បជិសារេ ឧប្បន្នេ បុន
ឧត្តិវតុកាមស្សបិ សហសា ចេ បរិសតិ, ឯត្ថ អសញ្ញាច្ច ភុញ្ញតិ នាម។
វិញ្ញត្តិកតញ្ច អកតញ្ច ឯកស្មី ហនេ បិតំ សហសា អនុបធាវេត្វា គហេត្វា
ភុញ្ញតិ, អស្សតិយា ភុញ្ញតិ នាម។

សយំ យានគតោ ហុត្វា, យថា យានគតស្ស ចេ;
អលំ វត្ថុំ តថា នាលំ, សធនេត្តា ធម្មចាណំ នោ។

“សូចោទនវិញ្ញត្តិសិក្ខាបទំ ថេយ្យសត្តសមុដ្ឋានំ, កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ,
សចិត្តកំ, លោកវដ្ឋំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទន”ន្តិ ចាហោ។

សេខិយវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ភិក្ខុចាតិមោក្ខវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

។ នមោ តស្ស ភកវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

ភិក្ខុនិចាតិមោក្ខវណ្ណានា

ចារាជិកកណ្ណំ

អភិលាបមត្តមេវាតិ ឯត្ថ ទហារវសេន “ភន្តេ”តិ ច វុឡ្យវសេន “អាវុសោ”តិ
ច តត្ថ ធុរិដោ អភិលាចោ, ឥធម បន វុឡ្យទហារានំ “អយ្យា”តិ ឯកមេវ។

កាយសំសគ្គ វុត្តនយេនាតិ ឯត្ថ តត្ថហុលនយេន កិរិយសមុជ្ជានតា
វុត្តា។ “កាយសំសគ្គំ សមាបន្នេយ្យ” តិ អវត្វា បន “សាធិយេយ្យ” តិ វុត្តត្តា
អកិរិយតោបិ សមុជ្ជាតីតិ វេទិតញ្ចំ។ យថា ចេត្ត, ឯវំ ហោជ្ជា “មនុស្សិតិយា
តយោ មគ្គេ មេដុនំ ធម្មំ បដិសេវន្តស្ស អាបត្តិ ចារាជិកស្ស” តិ អាធិនា (ចារា.
៥៦) នយេន កិរិយសមុជ្ជានតំ វត្វា តទនន្តរំ “ភិក្ខុបច្ឆតិកា មនុស្សិតិ ភិក្ខុស្ស
សន្តិកំ អានេត្វា វច្ឆមគ្គេន អង្គជាតំ អភិនិស័ទេន្តិ, សោ ច បវេសនំ
សាធិយតី” តិ អាធិនា (ចារា. ៥៨) នយេន អកិរិយសមុជ្ជានស្ស បិ វុត្តត្តា
បឋមចារាជិកាយបិ តត្ថហុលនយេនេវ កិរិយសមុជ្ជានតា វេទិតញ្ចំ។ ន ហិ
បវេសនសាធិយនាធិម្ហិ កិរិយសមុជ្ជានតា ធិស្សតិ។

អង្គជាតចលនព្យោត្ត ន សារតោ ធន្នតំ “សោ ច បវេសនំ ន សាធិយតិ,
បរិជ្ជំ ន សាធិយតិ, បីតំ ន សាធិយតិ, ឧទ្ធករណំ សាធិយតិ, អាបត្តិ
ចារាជិកស្ស” តិ (ចារា. ៥៨) ឯត្ថ បីតនសាធិយនេ បកតិយាបិ
បរិបុណ្ណាចលនត្តា។ សាធិយនបច្ឆយា បដិសេវនចលនព្យោត្ត ន ធិស្សតេវាតិ
តត្ថហុលនយេនេវ កិរិយសមុជ្ជានតា គហោតញ្ចំ។

អបិច ភិក្ខុនិយាបិ បឋមចារាជិកេ តស្ស សាធិយនស្ស សរុបេន វុត្តត្តា
តទន្ធករេវ សេន វិភង្គនយមនោលោកេត្វា “កិរិយសមុជ្ជាន” មិច្ឆេវ វុត្តំ។ យថា
ចេតេសុ តត្ថហុលនយេន កិរិយសមុជ្ជានតា វុត្តា, តថា សុរាជីនំ
អកុសលេនេវ ចាតត្ថតា។ ឥតថា “យំ អកុសលេនេវ អាបន្នតិ, អយំ
លោកវដ្ឋា, សេសា បណ្ណាតិវដ្ឋា” តិ វុត្តេ លោកវដ្ឋបណ្ណាតិវដ្ឋានំ
និយមលក្ខណសិទ្ធិ ហោតិ, តថា តំ អវត្វា “យស្ស សចិត្តកបក្ខេ ចិត្តំ
អកុសលមេវ ហោតិ, អយំ លោកវដ្ឋា, សេសា បណ្ណាតិវដ្ឋា” តិ (កដ្ឋា. អដ្ឋ.
បឋមចារាជិកវណ្ណានា) វុត្តេ លោកវដ្ឋវចនំ និវត្តកំ សិយា វត្ថុអជាននបក្ខេបិ

អកុសលនេះ ចាត់ពួកវា។ យស្មា តត្ថ សុរាចានវីតិក្កមស្ស
អកុសលចិត្តប្បុរោ នត្ថិ, តស្មា ខន្ធកដ្ឋកថាយំ “មជ្ឈចានេ បន ភិក្ខុនោ
អជាតិក្ខាបិ ពិជតោ បដ្ឋាយ មជ្ឈំ បិវន្តស្ស ចាចិត្តិយំ។ សាមណោរោ ជាតិក្ខាវ
បិវន្តោ សីលភេទំ អាបជ្ជតិ, ន អជាតិក្ខា” តិ (មហាវ. អដ្ឋ. ១០៨) វុត្ថំ, ន វុត្ថំ
“វត្ថុអជាននបក្ខេ ចាលោភិចាតាធីនំ សិទ្ធិករអកុសលចិត្តប្បុរោ ធម្មិសេ
ចិត្តប្បុរោ សតិបិ សាមណោរោ សីលភេទំ នាបជ្ជតិ” តិ។ អភិក្ខេវេសវចនំ
ចាលោភិចាតាធីហិ សមាធនតិកត្តា សាមណោរោនំ សុរាចានស្ស។
“សុរាមេរយិមេ” តិ វុត្ថំ ជាតិក្ខា ចាត់ពួកវាទិវសេនវីតិក្កមន្តស្ស អកុសលស្ស
អសម្ពោ នត្ថិ។ តេន វុត្ថំ “យស្សា សចិត្តកបក្ខេ” តិអាទិ។

កិញ្ចោត្ត - យុត្តិវចនេន អវហន្តានំ អប្បវិសនតោ សចិត្តកាចិត្តកបក្ខេសុ
អកុសលនិយមោតិ ចេ? ន, ធម្មតាវសេន សេក្ខានម្បិ អប្បវិសនតោ។
អចិត្តកបក្ខេ អកុសលនិយមាភាវទស្សនត្ថំ សុបន្តស្ស មុខ
បក្ខិត្តជលពិន្ទុមិវ សុរាពិន្ទុអាធយោ ឧទាហរិតព្វា។ តត្ថហុលនយេន ហិ អត្ថ
គហិតេ បុព្វេនាបរំ អដ្ឋកថាយ សមេតិ សទ្ធិ ចាឡិយា ចាតិ។ អាចរិយាបិ
សុរាចានេ អកុសលនិយមាភាវមេវ វនន្តិ។ ឯកេច្ឆេ បន កិរិយសមុដ្ឋានតា
បនស្ស តត្ថហុលនយមេវ, ន បឋមចារាជិកេ។ កថំ? កាយសំសគ្គសិក្ខាបទំ
បឋមចារាជិកសមុដ្ឋានំ។ ឯត្ថ ភិក្ខុស្ស ច ភិក្ខុនិយា ច កាយសំសគ្គភាវេ សតិ
ភិក្ខុនី កាយផ្គំ អចោបយមាធាបិ ចិត្តេនេវ អធិវាសេតិ, អាបជ្ជតិ, ន ឯវំ ភិក្ខុ។
ភិក្ខុ បន ចោបយមាធាវ អាបជ្ជតិ, ឯវមេវ បឋមចារាជិកេបិ ចោបនេ សតិ
ឯវំ អាបជ្ជតិ, នាសតិ។ បវេសនំ សាធិយតិ ឯត្ថ បវេសនសាធិយនំ នាម
សេវនចិត្តប្បុរោនំ, មគ្គេន វា មគ្គប្បដិបទ្ធម្បិ ឥច្ឆន្តិ។ តស្សាបិ កាយចលនំ
ឯកន្តំ អត្ថិ ឯវ។ ឯវំ សន្តេបិ វិមសិក្ខា គហិតព្វន្តិ វនន្តិ លិខិតំ

ចារាជិកវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សង្ឃាធិសេសកណ្តាំ

១. ឧស្សយវាទិកាសិក្ខាបទវណ្ណានា

ភិក្ខុនីនំ សង្ឃាធិសេសំ បត្យា វុជ្ជានវិធមយោ សន្មស្សនត្ថំ “អយំ ភិក្ខុនី... បេ... អាបន្នា” តិ បុគ្គលនិយមំ កត្វា ចារាជិកតោ អធិប្បាយន្តិ “និស្សារណីយំ សង្ឃាធិសេស” ន្តិ អាបត្តិនាមគ្គហណាញា កតំ។ “សមុជ្ជានាទីនិ បឋមកមិនសទិសានិ, ឥទំ បន កិរិយមេវា” តិ ចាហៅ។

ឧស្សយវាទិកាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ចោរវុជ្ជាបិកាសិក្ខាបទវណ្ណានា

កត្តចិ អគន្ធា និសិទ្ធដ្ឋានេ ឯវ និសិទ្ធិត្វា ករោន្តិយា វាចាចិត្តតោ,
ខណ្ឌាសីមាទិគតាយ កាយវាចាចិត្តតោ។

ចោរវុជ្ជាបិកាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ឯកតាមន្តរគមនសិក្ខាបទវណ្ណានា

“អាភោគំវិទា” តិ វុត្តត្តា អាភោគេ សតិ អនាបត្តិ, ឥមស្មី បន សិក្ខាបទេ សមន្តចាសាទិកាយំ ឧបចារាតិក្កមេ អាបត្តិ វុត្តា, ឥធ ឱក្កមេ។ ធូសុបិ វុត្តំ អត្តតោ ឯកមេវ កាមន្តរគមនសង្ឃាធិសេសំ ឧបចារស្ស សន្ធាយ វុត្តត្តា។ គណម្ហា ឱហីយនស្ស វិរោធា។ “អរញ្ញោ” តិ ឥទំ អត្តវសេនវុត្តំ, កាមន្តរេបិ ហោតិ ឯវ។

សិក្ខាបទពុទ្ធវិសោធន៍ វិសោធន៍ គាថា វិសោធន៍, អដ្ឋកថា វិសោធន៍
តាមនូវបរិយាយបន្តិចនិចវិសោធន៍ វិសោធន៍។

ឯកតាមនូវគមនសិក្ខាបទវិសោធន៍ វិសោធន៍។

“ធាននបច្ចយា បន ធុត្តនំ អាបជ្ជតិ” តិ ៩៨ -

“អាបជ្ជតិ គរុកំ សាវសេសំ;
ធានតិ អនាទិយំ បដិច្ច;
នកិក្ខនំ នោ ច ធុសេយ្យ វជ្ជ;
បញ្ញាមេសា កុសលេហិ ចិន្តិតា” តិ (បរិ. ៤៨១) -

ឥមាយ វិសោធន៍។ តស្មា បមាធលេខាវិយ ធុស្សតិ តិ គរុកំ សាវសេសំ ឯត្ថ អត្ថោ។
កិក្ខនំ មានត្ថកថាយំ “បរិក្ខត្តស្ស វិហារស្ស បរិក្ខេបតោ, អបរិក្ខត្តស្ស
បរិក្ខេបាបាជ្ឈានតោ ទ្វេ លេខុចាតេ អតិក្ខមិត្វា” តិ (កដ្ឋ. អដ្ឋ.
និគមនវិសោធន៍) វិសោធន៍, ឥត បន “តាម្មបច្ចារតោ ច កិក្ខនំ វិហារបច្ចារតោ ច ទ្វេ
លេខុចាតេ” តិ អាធិ វិសោធន៍។ តត្រ កិក្ខនំ វិសោធន៍ ប្បការប្បធនំ អតិក្ខមិត្វា តាមេបិ
តំ កម្មំ កាតុំ វិសោធន៍, កិក្ខនំ បន តាមេ ន វិសោធន៍។ តស្មា ឯវ វិសោធន៍ ឯកេ។ អបរេ
បន កិក្ខនម្យិ តាមេ ន វិសោធន៍។ កិក្ខវិហារោ នាម បុព្វេ ឯវ តាម្មបច្ចារ
អតិក្ខមិត្វា បិ តោ, តស្មា តាម អវត្វា វិហារបច្ចារមេវ ហេដ្ឋា វិសោធន៍។ កិក្ខនំ
វិហារោ តាមេ ឯវ វិសោធន៍, ន ពហិ, តស្មា តាម្មបច្ចារព្វា វិហារបច្ចារព្វា
ឧភយមេវេត្ថ ធុស្សតិ។ តស្មា ឧភយត្ថាបិ អត្ថតោ នាធាត្ថំ នត្ថិតិ វិសោធន៍។ យំ
យុជ្ជតិ, តំ គហេតត្ថំ។

សដ្ឋាធិសេសវិសោធន៍ វិសោធន៍។

និស្សន្ទិយកណ្តំ

ធុតិយេ ឥធម៌ ភាគាបិ តាយ លទ្ធិប្រវ ំ និស្សន្ទិយំ ហោតិ, តំ វិនយកម្មំ
កត្វាបិ អត្តនា នលព្ភតិ។

តតិយេ “សមុជ្ឈានាទិនិ អធិន្ទានសទិសានិ, ឥទំ បន ទុក្ខវេទន”ន្តិ
ចាហេ។

ចតុត្ថេ បឋមំ វិញ្ញត្តំ អលភិក្ខុ អញ្ញំ តតោ ឧនតរម្មី លកេយ្យ,
និស្សន្ទិយមេវ អន្តសម្មត្តិតោ។

និស្សន្ទិយវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ចាបិត្តិយកណ្តំ

១. បឋមវគ្គវណ្ណានា

បឋមេ ហរិតបត្តវណ្ណា ហរិតកោ។ ចាបលសុណំ អមិញ្ញកោ។
អន្តរមត្តមេវ ហិ តស្ស ហោតិ។ បលណ្ណាកាធយោ សភាវេនេវ វដ្តន្តិ។
សូបសម្មាកាទី វិនាបិ អន្តមសោ យាគុកត្ថេបិ បក្ខិបិតុំ វដ្តតីតិ លិខិតំ,
“ភិក្ខុនិយាបិ គិលានាយ បុរេភត្តមេវ លសុណំ កប្បតិ, ន អគិលានាយា”តិ
អភយតិវិនំ ឧគ្គហោតិ។

ធុតិយេ អាពាធបច្ចយា ភិក្ខុនិសង្ឃំ អាបុច្ឆិត្វា សំហារាបេតុំ វដ្តតិ, ភិក្ខុស្ស
ឯត្ថ ច លសុណោ ច ទុក្ខជំ។

សត្តមេ “សមុជ្ឈានាទិនិ អន្ទានមគ្គសិក្ខាបទសទិសានី”តិ ចាហេ។

នវមេ កុដ្ឋា នាម យវកុដ្ឋា។ ចាការោ នាម បរិក្ខេបចាការោ។

ធម្មតទេត្ថតិ បុរាណទេត្ថ។ សង្ឃសន្តកេ ភិក្ខុស្ស ធម្មតុំ វដ្តតិ
សង្ឃបរិយាបន្នត្តា។ ភិក្ខុនីនម្បិ សង្ឃសន្តកេ ភិក្ខុសង្ឃសន្តកេ វុត្តនយេនេវ
វដ្តតិ។ ឯវំ សន្តេបិ សារុប្បវសេន កាតព្វន្តិ លិខិតំ។

ធនមេ “សយំ តានិ វុត្តនិ ករោន្តិយា” តិអាទិ ឥធ សិក្ខាបទេ នត្ថិ។ កស្មា?
ឯឡុកលោមសមុជ្ជានត្តា។ យទិ ឯវំ កស្មា វុត្តន្តិ ចេ?
សុត្តានុលោមមហាបទេសតោ។ យទិ នន្ទាទីនិ បស្សិតុំ វា សុណិតុំ វា ន លភតិ,
បកេវ អត្តនា កាតុន្តិ នយតោ លព្វមានត្តា វុត្តំ។ ឥតវថា មហាបទេសា
និវត្តកា សិយុំ។ “ឯវំ អញ្ញត្ថបិ នយោ នេតព្វោ។ សមុជ្ជានម្បិ ឥធ វុត្តមេវ
អគ្គហេត្វា ធនសមុជ្ជានវសេន គហោតព្វ” ន្តិ អាចរិយា។ ឥធ វុត្តំ សមុជ្ជានំ នាម
មូលភូតស្ស អន្តរា វុត្តាបត្តិយា, តស្មា ឯឡុកលោមសមុជ្ជានមេវាតិ អបរេ។
អារាមេ វត្វាតិ ន កេវលំ វត្វា, តតោ គន្ធា បន សត្តិរិយាបថេហិបិ លភតិ។
អារាមេ វិតាតិ បន អារាមបរិយាបន្នាតិ អត្តោ។ ឥតវថា និសិដ្ឋាបិ ន
លកេយ្យាតិ។

បឋមវគ្គវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

២. ទុតិយវគ្គវណ្ណាន

បញ្ចមេ ឧបចារោ ធានសហត្ថោ។ “សមុជ្ជានាទីនិ កថិនសទិសានិ, ឥទំ បន
កិរិយាកិរិយ” ន្តិ ចាថោ។

សត្តមេ ធុវបញ្ញត្ថតិ ភិក្ខុនីនំ អត្តាយ។ កុលានីតិ កុលយរានិ។

ទុតិយវគ្គវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

៣. តតិយវគ្គវណ្ណានា

ចតុត្ថេ សង្ឃាជិអាទិវសេន អធិដ្ឋិតានំ សង្ឃាជិចារំ។

បញ្ចមេ “ឥទំ បន កិរិយាកិរិយ”ន្តិ ចាហោ។

ធម្មេ អញ្ញស្មី បរិក្ខារេ ធុក្កជន្តិ ថាលកាធិនំ វា សប្បិភេលាធិនំ វា
អញ្ញតរស្មី។

តតិយវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. ចតុត្ថវគ្គវណ្ណានា

ធម្មេ សំសដ្ឋិហារសិក្ខាបទេ “សេសមេត្ត បឋមអវិជ្ជសិក្ខាបទេ
វុត្តវិនិច្ឆយសទិសមេវា”តិ ចាហោ។

ចតុត្ថវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. បញ្ចមវគ្គវណ្ណានា

“ចិត្តាការំ នាម យត្ថ កត្តចិ មនុស្សានំ កើឡិភំ រមិភំ កតំ
ហោតី”តិអាទិនា (ចាចិ. ៩៧៩) ចាឡិយំ វុត្តត្តា ចិត្តាការាធិនិ សព្វេសំ អត្តាយ
កតានិ, ន រញ្ជោ វា។

សត្តមេ ឯតេន និស្សន្និភំ កប្បិយំ វុត្តំ។ “និស្សន្និត្វា បរិភុញ្ញតី”តិ (ចាចិ.
១០០៧) ចាឡិ ច អត្ថិ។ “សមុដ្ឋានាធិនិ កថិនសទិសានិ, ឥទំ បន កិរិយាកិរិយ”ន្តិ
ចាហោ។ អដ្ឋមេចិ ឯសោវ ចាហោ។

បញ្ចមវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. ធម្មវគ្គវណ្ណា

ធម្មមេ “សមុជ្ឈានធិនិ កមិនសទិសានិ, ឥទំ បន កិរិយាកិរិយ” ឆ្លំ ចាហៅ។

ធម្មវគ្គវណ្ណា និដ្ឋិតា។

៨. អដ្ឋមវគ្គវណ្ណា

បឋមទុតិយតតិយេសុ “គិហិកតា” តិ វា “កុមារិកតា” តិ វា ន វត្តញ្ចា។
វេទន្តិ យេ, កម្មំ កុប្បតិ។

ឯកាធម្មមេ ធន្តំ អវិស្សន្នេត្វាតិ “យថាសុខ” ឆ្លំ អវត្វា។ ឯត្ថ បន អយំ
វិនិច្ឆយោ - “ចារិវាសិកធន្តនាធនា” តិ ឥទំ ឧទ្ធច្ចិវត្វា “វុដ្ឋិតាយ បរិសាយា” តិ
(ចាចិ. ១១៦៨) បទភាជនំ វុត្តំ។ ឯតស្ស បន សមន្តចាសាទិកាយំ “វុដ្ឋិតាយ
បរិសាយាតិ ធន្តំ វិស្សន្នេត្វា កាយេន វា វាចាយ វា ធន្តិវិស្សន្នេនមត្តេន វា
វុដ្ឋិតាយា” តិ (ចាចិ. អដ្ឋ. ១១៦៩) វុត្តំ។ ឥធម ធន្តស្ស បន អវិស្សជ្ជត្តា កម្មំ កាតុ
វុដ្ឋតីតិ វុត្តំ។ តស្មា ធន្តំ អវិស្សន្នេត្វាវ ធានសហត្ថចាសេ វិហរិវត្វា បុន
សន្និចាតករណញ្ចា វុដ្ឋតីតិ លិខិតំ។

អដ្ឋមវគ្គវណ្ណា និដ្ឋិតា។

៩. នវមវគ្គវណ្ណា

តតិយេ “សេសំ វុត្តនយេន វេទិតព្ពំ, ឥទំ បន អកុសលចិត្ត” ឆ្លំ ចាហៅ។

ចតុត្ថ វុត្តនយេនាតិ តតិយេ វុត្តនយេន។

ឯកាធសមេ “សមុជ្ជាធាធិនិ កថិនសទិសានិ, ឥទំ បន កិរិយាកិរិយ”ន្តិ
ចាហៅ។

ឆ្មាធសមេ “សមុជ្ជាធាធិនិ បទសោធម្មសទិសានិ, ឥទំ បន កិរិយាកិរិយ”ន្តិ
ចាហៅ។

តេរសមេ “សំកច្ឆិកំ ឆាម អធិក្កកំ ឧត្តនាភិ, តស្ស បដិច្ឆាធនត្ថាយា”តិ
(ចា.បិ. ១២២៦) ចាឡើយ វុត្តត្ថា ឥធាបិ “អធិក្កកឧត្តនាភិសម្ពាតស្ស សរីរស្ស
បដិច្ឆាធនត្ថ”ន្តិ ចាហៅ។ អបរិក្ខេបេ អាបត្តិបរិច្ឆេទំ សមន្តចាសាធិកវសេន
អគ្គហេត្វា ឥធម៌ វុត្តនយេន គហេតព្ភន្តិ លិខិតំ។

នវមវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សុទ្ធចាចិត្តិយវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សមុជ្ជាធានិច្ឆយវណ្ណានា

សមុជ្ជាធានិច្ឆយេ បន គិរគុសមជ្ជាធិនិ “អចិត្តកានិ លោកវជ្ជានិ”តិ
វុត្តត្ថា “នច្ច”ន្តិ វា “គន្ធុ”ន្តិ វា អជាតិទ្វាបិ ធស្សនេន, វិលិម្បនេន វា អាបជ្ជនតោ
វុត្តអជាធនចិត្តេន អចិត្តកានិ។ “នច្ច”ន្តិ វា “គន្ធុ”ន្តិ វា ជាតិទ្វា បស្សន្តិយា,
វិលិម្បន្តិយា វា អកុសលត្ថា ឯវ លោកវជ្ជានិ។ ចោរិវុជ្ជាបធាធិនិ
“ចោរី”តិ អាធិនា វុត្តំ ជាតិទ្វា ករណេយេវ អាបជ្ជនត្ថា សចិត្តកានិ។
ឧបសម្បទាធិនំ ឯកន្តាកុសលចិត្តេនេវ អកត្តព្ភត្ថា បណ្ណាត្តិវជ្ជានិ។ “ឥធម៌
សចិត្តកាចិត្តកតា បណ្ណាត្តិជាធនាជាធនតាយ អគ្គហេត្វា
វុត្តជាធនាជាធនតាយ គហេតព្ភ”ន្តិ លិខិតំ។ អធិប្បេតត្ថា សង្ខេបតោ
ធស្សនាភាវា -

អចិត្តកត្តំ ទិដ្ឋា មតំ, វត្ថុបណ្ណាតិអញ្ញាណា;
វុត្តំ ញ្ញាណំ ទិដ្ឋា ឥដ, សកនាមេន អញ្ញាតំ។

បរនាមញ្ញ ជាននំ, វត្ថុស្សកំ ពលក្ការេ;
ឯកធា សមចារិកេ, តស្មី តប្បជីពន្ទោតិ។

បរនាមេន ជាននំ, ទិដ្ឋា មុត្តាធិកេ ឯកំ;
ឯកំ លាមាធិកេ មតន្តិ, អយំ ភេនោ វេទិតញ្ញោ។

សេសមេត្ត ឧត្តានំ, អនុត្តានត្ថេ វុត្តវិនិច្ឆយត្តា ន ឧទ្ធទន្តិ;
សមុដ្ឋានវិនិច្ឆយវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ភិក្ខុនិចាតិមោក្ខវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

កម្ពុជានិវត្តន៍បុរាណដីកា និដ្ឋិតា។

។ នមោ តស្ស ភកវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

កម្ពុជានិវត្តន៍-អភិធរដីកា

គន្ថាវម្ពកថា

តិលោកតិលកំ ពុទ្ធិ, វន្តេ សុទ្ធកុណាករំ;
ករុណាសីតលីភូត-ហធយំ មហិទោធយំ។

តេនាបិ ធម្មរាជេន, លោកេកាចរិយេន យោ;
បូជិតោ តញ្ចា សទ្ធម្មំ, វន្តេ គម្ពីរមុត្តមំ។

មុនិទ្ធចន្ទសទ្ធម្ម-វិសីហិវិមលេហិ យោ;
ពោធិតោហំ សទាវន្តេ, តំ សង្ឃំ កុមុទាករំ។

វិនយេ នយកម្ពីរេ, សព្ពថា ចារទស្សនា;
វាទិនា ទុត្តរកាធសត្ថសត្តមហន្តោវេ។

យា កតា ពុទ្ធយោសេន, យេវេន ជីវចេតសា;
កម្ពីរវិវាទាធិនាម, មាតិកជ្ជកថា សុភា។

ជីវានេកគុណាយេន, យេវេន វិនយញ្ញា;
កល្យាណាចារយុត្តេន, ជីមតា មុនិស្វន្ទនា;
វិនយដ្ឋិតិកាមេន, សុមេធនាភិយាចិត្តោ។

តមហំ វណ្ណយិស្សមិ, សុវិសុទ្ធមនាកុលំ;
សាធរោ តំ និសាមេថ, សក្កច្ចំ មម ភាសតោតិ។

កម្ពីរម្ពកថាវណ្ណនា

សព្ពកុសលធម្មប្បមុខស្ស វិបុលោធុរាគុណវិសេសាវហស្ស
បរមកម្ពីរស្ស ចាតិមោក្ខស្ស អត្ថសំវណ្ណនំ កត្តកាមោយមាចរិយោ បឋមំ
តាវ “ពុទ្ធិ ធម្ម”ន្តិអាទិនា រតនត្ថយប្បណាមករណេន អត្ថនោ ចិត្តសន្តានំ
បុនាតិ។ វិសុទ្ធិចិត្តសន្តាននិស្សយា ហិ បញ្ញា តិក្ខុវិសទការវប្បត្តិយា
យថាធិប្បតសំវណ្ណនាយ បរិយោសានគមនសមត្ថា ហោតីតិ។ អបិច
រតនត្ថយប្បណាមេន វិជុតសព្ពកិច្ចិសេ ចិត្តសន្តានេ ភវន្តបចិត្តានិបិ
អន្តរាយិកកម្មានិ បច្ចយវេកល្អតោ យថាធិប្បតាយ អត្ថសំវណ្ណនាយ
នាលមន្តរាយ ករណាយាតិបិ អាចរិយស្ស រតនត្ថយវន្តនា។

តត្ថ ពុទ្ធសទ្ធស្ស តាវ “ពុជ្ឈិតា សទ្ធានីតិ ពុទ្ធា, ពោធិតា បដាយាតិ ពុទ្ធា” តិអាទិនា (មហានិ. ១៩២; ចូឡនិ. ចារាយនត្ថុតិកាថានិទ្ទេស ៩៧; បដិ. ម. ១.១៦២) និទ្ទេសនយេន អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។ អថ វា សវាសនាយ អញ្ញាណនិទ្ធាយ អច្ឆន្តិកមតោ, ពុទ្ធិយា វា វិកសិតភាវតោ ពុទ្ធវាតិ ពុទ្ធា ជាគរណាវិកសនត្ថវសេន។ អថ វា កស្សចិបិ ព្រោយ្យធម្មស្ស អនវពុទ្ធស្ស អភាវេន, ព្រោយ្យវិសេសស្ស ច កម្មភាវេន អគ្គហណតោ កម្មវចនិច្ឆាយ អភាវេន អវគមនត្ថវសេនេវ កត្ថនិទ្ទេសោ លព្ពតីតិ ពុទ្ធវាតិ ពុទ្ធា យថា “ធិក្ខិតោ ន ធនាតី” តិ។ អត្ថតោ បន ចារមិតាបរិភាវិតេន សយម្ពញ្ញាណេន សហវាសនាយ វិគតវិទ្ធស្តនិវសេសុបក្កិលេសោ មហាករុណាសព្ពញ្ញតញ្ញាណាធិអបរិមេយ្យគុណគណាជារាវ ខន្ធសន្តានោ ពុទ្ធា។ យថាហ -

“ពុទ្ធាតិ យោ សោ ភគវា សយម្ព អនាចរិយកោ បុព្វេ អននុស្សតេសុ ធម្មេសុ សាមំ សទ្ធានិ អភិសម្ពុជ្ឈិ, តត្ថ ច សព្ពញ្ញតំ បត្តោ, ពលេសុ ច វសីភាវ” ត្ថិ (មហានិ. ១៩២; ចូឡនិ. ចារាយនត្ថុតិកាថានិទ្ទេស ៩៧; បដិ. ម. ១.១៦១),

តំ ពុទ្ធា។

ជារេតីតិ ធម្មោ។ អយញ្ញិ យថានុសិដ្ឋំ បដិបជ្ជមានេ អចាយទុក្ខេ, សំសារទុក្ខេ ច អបតមានេ ជារេតីតិ, តន្តិព្ពត្តកកិលេសវិទ្ធិសនព្វោត្ត ជារណំ។ ឯវញ្ច កត្វា អរិយមគ្គោ, តស្ស តទត្ថសិទ្ធិហេតុតាយ និព្វានញ្ញាតិ ឧភយមេវ និប្បរិយាយតោ ជារេតី។ អរិយជលញ្ច បន តំសមុច្ឆិន្ទកិលេសបដិប្បស្សម្ពនេន តទនុក្ខលតាយ, បរិយត្តិធម្មោ ច តទទិកមហេតុតាយាតិ ឧភយម្បិ បរិយាយតោ ជារេតីតិ វេទិតព្ពំ, តំ ធម្មំ។ ច-

សន្តោសមុច្ឆយត្តោ។ តេនយថាវុត្តំ ពុទ្ធី, ឥមញ្ច ធម្មំ វុទ្ធិត្វាតិ ពុទ្ធវតនេន សហ
វុទ្ធនកិរិយាយ ធម្មវតនំ សមុច្ឆិនោតិ។

នកេវលំ ឥទំ ទ្វយមេវាតិ អាហា “សង្ឃញ្ញា”តិ។ អរិយេន
ទិដ្ឋិសីលសាមញ្ញេន សំហតោ យជិតោតិ សង្ឃោ, អដ្ឋអរិយបុគ្គលសមូហោ។
តេហិ តេហិ វា មគ្គជលេហិ កិលេសទរថានំ សមុច្ឆេទបដិប្បស្សម្ពនវសេន
សម្មនេវ ឃាតិតត្តា សង្ឃោ, ចោដុដ្ឋនិកសង្ឃស្សបិ បុព្វភាគប្បដិបទាយ
បិតត្តា បុរិមចេតនាយ វិយ ធានេ ឯត្ថវ សង្កហោ ទដ្ឋញ្ញោ។ សោមិ ហិ កិញ្ញាបិ
អរិយេន ទិដ្ឋិសីលសាមញ្ញេន អសំហតោ, និយ្យានិកបក្ខិយេន បន
ចោដុដ្ឋនិកេន សំហតត្តា ទក្ខិណោយ្យបណ្ឌិតាវហោ សង្ឃោយេវាតិ, តំ
សង្ឃំ។ ច-សទ្ធិស្សត្តោ ឯត្តាបិ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញោ។

កីរិសិដ្ឋំ ពុទ្ធី, ធម្មំ, សង្ឃញ្ញាតិ អាហា “វុទ្ធនាមាណបូជាសក្ការភាជន”ន្តិ។
ឥទញ្ច វិសេសនំ បច្ឆេកំ យោជេតត្ថំ “វុទ្ធនាមាណបូជាសក្ការភាជនំ។ ពុទ្ធី...បេ....
វុទ្ធនាមាណបូជាសក្ការភាជនំ សង្ឃញ្ញា”តិ។ តត្ថ សនេវកេន លោកេន
អរហតាទីហិ គុណេហិ សេដ្ឋភាវេន កិរិយមាណោ បណ្ណាមោ វុទ្ធនា, សម្មាណោ
មាណោ, គន្ធបុច្ឆាទីហិ ឧបហារោ បូជា, អភិសង្កតបច្ឆយទានំ សក្ការោ, វុទ្ធនា ច
មាណោ ច បូជា ច សក្ការោ ច វុទ្ធនាមាណបូជាសក្ការោ, តេសំ
មហាប្បលភាវករណេន ភាជនត្តា អាធារត្តា វុទ្ធនាមាណបូជាសក្ការភាជនំ។
ឥមិណា វតនត្ថយស្ស អរហតាទីហិ គុណេហិ អសមភាវំ ទស្សេតិ។
តទ្ធស្សនម្បិ តក្កតស្ស និបច្ចការស្ស សសន្តានបវេណិវសេន
យថាដិប្បតាយ អត្ថសំវណ្ណនាយ និច្ឆាទនសមត្ថភាវធិបនត្តន្តិ វេទិតត្ថំ។

វិប្បសន្នេន ចេតសា វុទ្ធិត្វាតិ
អរហតាទីអនេកប្បការគុណវិសេសានុស្សវណាវសេន វិវិជេន, វិសេសេន វា

បសន្នេន មនសា សន្តិ កាយវាចាហិ ករណក្ខតាហិ អភិវន្តិយាតិ អត្តោ, តីហិ
ធូរេហិ នមស្សិត្វាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ តិវិជា ចាយំ វន្តនា កាយវចីមនោវន្តនា
វសេន។ តត្ថ ពុទ្ធាធិគុណារម្មណា កាមាវចរកុសលកិរិយានំ អញ្ញាតវេតនា
កាយវចីវិញ្ញត្តិយោ សមុជ្ឈាបេត្វា កាយវចីធូរវសេន ឧប្បន្នា
កាយវចីវន្តនាតិ វុច្ឆតិ, ឧភយវិញ្ញត្តិយោ បន អសមុជ្ឈាបេត្វា មនោធូរវសេន
ឧប្បន្នា មនោវន្តនាតិ។ ឥមស្ស បទស្ស “វណ្ណានំ វណ្ណាយិស្សមី” តិ ឥមីនា
សម្ពន្ធា។

ឯវំ វតនត្ថយស្ស បណាមំ ធស្សេត្វា ឥនាធិ អត្តនោ និស្សយក្ខតានំ
អដ្ឋកថាចរិយានញ្ច បណាមំ ធស្សេត្តោ “ថេរវំសប្បធិចាន” ត្ថិអាធិមាហ។ តត្ថ
កតញ្ញលី បុញ្ញចរិយសីហានំ នមោ កត្វាតិ សម្ពន្ធា។ កតោ អញ្ញលី
ករបុដោ ឯតេនាតិ កតញ្ញលី។ ធនានុវក្ខណត្ថញ្ញត្ថ ធិយោ, កតញ្ញលី
ហុត្វាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ បុញ្ញចរិយា ចោរណាដ្ឋកថាការា តម្កបណ្ឌិយា
មហាថេរ, តេ ឯវំ បរិស្សយសហនតោ, បដិបក្ខក្ខតកិលេសហននតោ,
បរវាធិមិតេហិ អបជំសនីយតោ ច សីហាសធិសត្តា សីហាតិ បុញ្ញចរិយសីហា,
តេសំ បុញ្ញចរិយសីហានំ។ កធិសា តេ បុញ្ញចរិយសីហា, យេសំ តយា នមោ
ករិយតីតិ អាហ “ថេរវំសប្បធិចាន” ត្ថិអាធិ។ តត្ថ ថេរវំសប្បធិចានត្ថិ ចិរេហិ
សីលក្ខន្ធាធិហិ សមន្នាគតាតិ ថេរ, មហាកស្សចាធយោ, តេសំ វំសោ
អន្ធយោតិ ថេរវំសោ។ ឯតេន ភិទ្ទលទ្ធិកានំ សត្តរសភេទានំ មហាសង្ឃិកាធិនំ
វំសំ បដិក្ខិបតិ, ថេរវំសបរិយាបន្នា ហុត្វា បន អាគមាធិគមសម្បន្នត្វា
បញ្ញាបន្នោតេន តស្ស ថេរវំសស្ស ធិបនតោ ថេរវំសប្បធិចា,
បុញ្ញចរិយសីហា, តេសំ ថេរវំសប្បធិចានំ។ អសំហ៊ីរត្តា ជិវានំ។ វិនយក្កមេតិ
អារម្មានុបវចនមេតំ, តេ បន សុត្តានិធម្មេសុបិ ជិវា ឯវំ។

ឯវំ អដ្ឋកថាចរិយានម្បិ បណាមំ ទស្សត្វា ឥនានិ
 សំវណ្ណោតត្ថធម្មវិសេសស្ស អភិធានានិសំសំ, ទេសកសម្បត្តិយោ ច ទស្សន្តោ
 “ចាមោក្ខ”ន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ មហេសីនា យំ ចាតិមោក្ខំ បកាសិតន្តិ
 សម្ពុទ្ធា។ តត្ថ មហេសីនាតិ មហាន្តេ សីលាទិកេ បញ្ច ធម្មក្ខន្ធបសី គវេសីតិ
 មហេសី។ មហាន្តេហិ ឯសិតោតិ វា បុទុជ្ឈនសេខាសេខសីហិ វិសិដ្ឋត្តា
 មហាន្តោ ឥសីតិ វា មហេសី, សម្មាសម្ពុទ្ធា, តេន មហេសីនា។ ចាតិមោក្ខន្តិ
 សត្តាបត្តិក្ខន្ធសំវរក្ខតំ សិក្ខាបទសីលំ, តទ្ធិបនតោ ឧភតោវិភង្គសុត្តសម្ពាតំ
 គន្ធចាតិមោក្ខមេវ វា។ កិម្ហតន្តិ អាហ “ចាមោក្ខ”ន្តិអាទិ។ បមុខេ សាធូតិ
 បមោក្ខំ, បមោក្ខមេវ ចាមោក្ខំ, វជ្ជបដិបក្ខត្តា អនវជ្ជានំ
 សមាធិបញ្ញាសម្ពាតានំ បរិត្តមហគ្គតលោកុត្តរានំ កុសលានំ ធម្មានំ អាទិ
 បតិជ្ជាភូតន្តិ អត្ថោ។ “សីលេ បតិជ្ជាយ នរោ សបញ្ញោ, ចិត្តំ បញ្ញាញា ភាវយ”ន្តិ
 (សំ. និ. ១.២៣, ១៩២; បេជកោ. ២២; មិ. ប. ២.១.៩) ហិ វុត្តំ។ មុខមិវាតិ មុខំ, ឆ្វារំ។
 យថា ហិ សត្តានំ ខន្ធកោដ្ឋលេយ្យបេយ្យវសេន ចតុត្ថិធាបិ អាហារោ មុខេន
 បរិសិទ្ធា អន្តបច្ឆន្តានិ ជវតិ, ឯវំ យោគិនោបិ ចាតុភូមកកុសលំ សីលមុខេន
 បរិសិទ្ធា អត្ថសិទ្ធិ សម្មាទេតិ។ តេន វុត្តំ “មុខមិវាតិ មុខ”ន្តិ។ អថ វា មុខំ ឆ្វារំ
 មោក្ខប្បវេសាយ និព្វានសន្និកិរិយាយាតិ អត្ថោ។ វុត្តញ្ចិ -

“អរិយ្យជិសារត្តានិ ខោ, អានន្ទ, កុសលានិ សីលានិ”តិ (អ. និ. ១១.១)។

តថា -

“អរិយ្យជិសារោ ចាមោជ្ជត្ថាយ, ចាមោជ្ជំ បីតត្ថាយ, បីតិ
 បស្សន្តត្ថាយ, បស្សន្តិ សុខត្ថាយ, សុខំ សមាធត្ថាយ, សមាធិ
 យថាភូតញ្ញាណទស្សនត្ថាយ, យថាភូតញ្ញាណទស្សនំ និព្វិនត្ថាយ,

និព្វានវិរាគត្ថាយ, វិរាគាវិមុត្តត្ថាយ, វិមុត្តិវិមុត្តិញ្ញាណទស្សនត្ថាយ,
វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនំ អនុចាធិបរិនិព្វានត្ថាយា”តិ (បរិ. ៣៦៦) ច។

ឯសំវណ្ណោតព្ពជម្ពុស្ស អភិធានាធិ ទស្សេត្វា ឥធានិ សំវណ្ណោនាយ និមិត្តំ
ទស្សេត្តំ “សូរតេនា”តិ អាធិនា ចតុត្ថកាជមាហា។ តត្ថ សូរតេនាតិ សោភនេ
រតោតិ សូរតោ ឧ-ការស្ស ធីយំ កត្វា, តេន សូរតេន, សោភនេ
កាយិ កវាជសិកកម្មេ រតេនាតិ អត្ថោ, វិនិច្ឆេនាតិ វុត្តំ ហោតិ។ និវាតេនាតិ
និចវុត្តិនា។ សុចិសល្លេខវុត្តិនាតិ សុចិក្ខតា កិលេសសល្លិខនសមត្ថា វុត្តិ
បដិបត្តិ ឯតស្សាតិ សុចិសល្លេខវុត្តិ, តេន សុចិសល្លេខវុត្តិនា, បរិសុទ្ធាយ
អប្បិច្ឆវុត្តិយា សមន្នាគតេនាតិ អត្ថោ។ វិនយាចារយុត្តេនាតិ
វារិត្តចារិត្តសីលសម្បន្នេន។ អថ វា វិនយោតិ ចេត្ត ចាតិមោក្ខសំវរាធិកេនោ
សំវរវិនយោ។ អាចារោតិ អាចារគោចរនិទ្ទេសេ អាគតសមណាសារុប្បាចារោ។
សោណាត្ថេវេនាតិ ឯត្ថ សោណោតិ តស្ស នាមំ។ ជិវេហិ សីលក្ខន្ធាធិហិ
សមន្នាគតត្ថា ជេរោ។ យាចិតោតិ អភិយាចិតោ។ ជេរោ ហិ ចាតិមោក្ខស្ស
គម្ពីរតាយ ធុរវកាហាតំ, អាចរិយស្ស ច តំសំវណ្ណោនាយ សាមត្តិយំ ញាត្វា
“ចាតិមោក្ខស្ស តយា អត្ថសំវណ្ណោនា កាតញ្ញា។ ឯវញ្ញិ សាសនស្ស
សុចិវដ្ឋិតិកតា ហោតិ”តិ សាធិសំសការវេន យាចនំ អកាសិ។ តទស្ស យាចនំ
អត្ថនោ សំវណ្ណោនាយ និធានក្ខតំ ទស្សេត្តោ “យាចិតោ”តិ អាហា។

ឯត្ថ ច “សូរតេនា”តិ ឥមិនាស្ស សោរច្ចំ វុច្ឆតិ។ “និវាតេនា”តិ ឥមិនា
និចមនតា និវាតវុត្តិតា, យាយ និវាតវុត្តិតាយ សមន្នាគតោ បុគ្គលោ
និហតមាធា, និហតទប្បោ, ចាទបុញ្ញនចោធឿ កសមោ,
ភិច្ឆវិសាល្យាសកសមោ, ឧទ្ធដធាបសប្បសមោ ច ហុត្វា សល្លោកា សទិលោ
សុខសម្ភាសោ ហោតិ។ “សុចិសល្លេខវុត្តិនា”តិ ឥមិនា

ឥន្ទ្រិយសំរេបច្ចយសន្និស្សិតអាជីវចារិសុទ្ធិសីលំ។ “វិនយាចារយុត្តោនា” តិ
ឥមិនា ចាតិមោក្ខសំរេសីលំ វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។ ឯវមនេកគុណោហិ តស្ស
អភិត្តវនំ យថាវុត្តគុណាសមន្នាគតស្ស សព្វហ្មចារិនោ អន្លេសនំ ន សក្កា
បដិពាហិតុន្តិ បរមគម្ពីរស្សបិ ចាតិមោក្ខស្ស អត្ថសំវណ្ណោនាយំ បវត្តាតិ
ទស្សនត្ថំ។ កិញ្ច - តាទិសស្ស អន្លេសនំ និស្សយ ករិយមាណា អត្ថសំវណ្ណោនា
តស្ស អន្លេសនាធិបច្ឆេន, មមញ្ច ឧស្សហាសម្បត្តិយា ន ចិនេន បរិយោសានំ
គច្ឆតីតិ កតន្តិ វេទិតព្ពំ។

ឯវំ សំវណ្ណោនាយ និមិត្តំ ទស្សត្វា ឥនាទិ តស្សវនេ សោតុជនស្សទវំ
ជនេតុំ តប្បយោជនករណាប្បការិនិស្សយាភិធានាទី ទស្សនោ
“តត្ថា” តិអាទិកាថាទ្វយមាហា។ តត្ថ តត្ថាតិ “យំ មហេសិនា ចាតិមោក្ខំ
បកាសិត” ន្តិ វុត្តំ, តស្មី ចាតិមោក្ខោ។ សញ្ញាតកក្ខន្ធនន្តិ
បទបទត្ថវិនិច្ឆយវសេន សញ្ញាតកក្ខន្ធនំ, សមុប្បន្នសំសយានន្តិ អត្តោ។
កក្ខន្ធវិវតរណត្ថាយាតិ យថាវុត្តសំសយស្ស អភិក្កមនត្ថាយ។ តស្សាតិ
ចាតិមោក្ខស្ស។ វណ្ណិយតិ អត្តោ កជីយតិ ឯតាយាតិ វណ្ណោនា, អដ្ឋកថា, តំ
វណ្ណានំ។ ឥមស្ស ច “វណ្ណាយិស្សមី” តិ ឥមិនា សម្ពុន្នោ។ កីក្ខតន្តិ អាហា
“បរិបុណ្ណវិនិច្ឆយ” ន្តិអាទិ។ បរិបុណ្ណវិនិច្ឆយន្តិ ខន្ធកបរិវារបទកាជនាទិវសេន
អសាធារណវិនិច្ឆយស្ស ច និទានាទិវសេន សត្តរសប្បភេទស្ស ច
សត្តសិក្ខាបទសាធារណវិនិច្ឆយស្ស បកាសនតោ សម្បុណ្ណវិនិច្ឆយំ។

មហាវិហារវាសីនន្តិ មហាមេយវនុយ្យាទភូមិភាគេ បតិដ្ឋិតោវិហារោ
មហាវិហារោ, យោ សត្តនោ មហាពោធិនាវិក្ខុសិតោ, តត្ថ វសន្តិ សីលេនាតិ
មហាវិហារវាសិនោ, តេសំ មហាវិហារវាសីនំ។ វាចនាមគ្គនិស្សិតន្តិ
កថាមគ្គនិស្សិតំ, អដ្ឋកថានិស្សិតន្តិ អត្តោ, មហាវិហារវាសីនំ

សីហនុរដ្ឋកថាដោយ ឥន្ទ និស្សយាតិ វុត្តំ ហោតិ។ វណ្ណយិស្សមីតិ
បវត្តយិស្សមី។ នាមេនាតិ អត្តនោ គុណនាមេន។ កម្ចីវិវាទន្តិ ឯតាយាតិ
កម្ចីវិវាទន្តិ, តំ កម្ចីវិវាទន្តិ។ សុភន្តិ អត្តព្យញ្ញនសម្មន្តត្ថា សុន្តរំ,
សន្តលក្ខណសុភតោ, វិនិច្ឆយសុភតោ, វិញ្ញេយ្យសុភតោ ច សុភំ បរិសុទ្ធិ។
ឯតុ ច “កម្ចីវិវាទន្តាយា” តិ ឥមិនា បយោជនំ ទស្សេតិ, បុរិបុណ្ណវិនិច្ឆយ” តិ
ឥមិនា សំវណ្ណនាប្បការំ, “មហាវិហារវាសីនំ វាចនាមគ្គនិស្សិត” តិ ឥមិនា
សំវណ្ណនាយ និស្សយវិសុទ្ធិ និកាយន្តរលទ្ធិសង្គរទោសវិវដ្ឋនតោ,
“វណ្ណយិស្សមី” តិ ឥមិនា អត្តនោ អន្លាសយំ ទស្សេតិ តិ ទដ្ឋព្ភំ។
“វត្តយិស្សមី” តិ បិ ចាថា។

គន្ថាវម្ភកថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

និទានវណ្ណនា

ឯវំ វតនត្ថយបណាមាទិសហិតំ សញ្ញាទិកំ ទស្សេត្វា ឥទានិ
“ចាតិមោក្ខស្ស វណ្ណនំ វណ្ណយិស្សមី” តិ វុត្តត្ថា ចាតិមោក្ខំ តាវ វចនត្ថតោ,
សរុបភេទតោ, គន្ថភេទតោ, ឧទ្ទេសវិភាគតោ, ឧទ្ទេសបរិច្ឆេទតោ ច វវត្តបេត្វា
តទុទ្ទេសក្កមេនាយំ វណ្ណនា ភវិស្សតិ តិ ទស្សេតុំ “តត្ថ ចាតិមោក្ខ” តិ អាទិ
អារទ្ធិ។

តត្ថ តត្ថាតិ តស្មី គាថាបទេ។ បអតិមោក្ខន្តិ បការតោ អតិវិយ សីលេសុ
មុខក្ខតំ។ អតិបមោក្ខន្តិ តមេវ បទំ ឧបសគ្គព្យត្តយេន វទតិ។ អថ វា ប អតិ
មោក្ខន្តិ បទច្ឆេទោ, តស្ស ឧបសគ្គព្យត្តយេនត្ថមាហា “អតិបមោក្ខ” តិ ឯវំ
បភេទតោ បទវណ្ណនំ កត្វា សន្តត្ថតោ វទតិ “អតិសេដ្ឋំ អតិឧត្តមន្តិ
អត្ថោ” តិ។ ឯតុ ច សីលចាតិមោក្ខំ សព្ពគុណានំ មូលភាវតោ សេដ្ឋំ,

គន្ថចាតិមោក្ខំ បន សេដ្ឋគុណសហចរណតោ សេដ្ឋន្តិ វេទិតតំ។ ឧត្តមន្តិ
ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ ឥតិ ឯវំ។ ឥមិនាយថាវុត្តវចនតំ និទស្សតិ។
និទស្សនត្ថោ ហិ អយំ ឥតិ-សន្នោ “សព្ពមត្ថិតិ ខោ, កច្ឆាន, អយមេកោ អន្តោ,
សព្ពំ នត្ថិតិ ខោ, កច្ឆាន, អយំ ធុតិយោ អន្តោ” តិអាធិសុ (សំ. និ. ២.១៥; ៣.៩០)
វិយ។ ឥមិនាតិ អាសន្នបច្ចក្ខវចនំ ឥតិ-សន្នោ អនន្តរនិទស្សិតស្ស,
បដិគ្គាហកេហិ ច សោតវិញ្ញាណាធិវិចិយា បដិបន្នស្ស វចនត្ថស្ស វចនតោ។
អថ វា ឥមិនាតិ អាសន្នបច្ចក្ខការករណាវចនំ យថាវុត្តស្ស វចនត្ថស្ស
អភិមុខិករណតោ។ វចនត្ថនាតិ “អតិសេដ្ឋ” ន្តិ សន្នត្ថន។ ឯកវិធម្មីតិ
ឯកកោដ្ឋាសម្មិ។ សីលគន្ថកេនតោ ធុវិធំ ហោតិ បុន សីលគន្ថសម្ពោតេន
បកេនេន ធុវិធំ ហោតិ, សីលចាតិមោក្ខំ, គន្ថចាតិមោក្ខញ្ញាតិ ធុវិធំ ហោតិ តិ
អត្ថោ។

ឥនានិ តទុកយស្សាបិ សុត្ត អាគតការំ នស្សេតុំ “តថា ហិ” តិអាធិ វុត្តំ។
តត្ថ ចាតិ រក្ខតិ តិ ចាតិ, តំ មោក្ខតិ មោចេតិ អាចាយិកាធិហិ ធុកេហិតិ
ចាតិមោក្ខំ, សំវរណំ សំវរោ, កាយវាចាហិ អវីតិក្កមោ, ចាតិមោក្ខមេវ
សំវរោ ចាតិមោក្ខសំវរោ, ចាតិមោក្ខសំវរេន សំវុតោ សមម្ពាគតោ
ចាតិមោក្ខសំវរសំវុតោ។ វិហរតិ វុត្តតិ។

អាធិមេតន្តិ ឯតំ សិក្ខាបទសីលំ បុព្វប្បត្តិអត្ថេន អាធិ។ វុត្តម្បិ ចេតំ -

“តស្មាតិហ ភ្នំ, ឧត្តិយ, អាធិមេវ វិសោធបិ កុសលេសុ ធម្មេសុ។ កោ ចាធិ
កុសលានំ ធម្មានំ? សីលញ្ច សុវិសុទ្ធិ, ធិដ្ឋិ ច ឧដុកា” តិ (សំ. និ. ៥.៣៨២)។

យថា ហិ នគរវឡកី នគរំ មាបេតុកាមោ បឋមំ នគរដ្ឋានំ សោធនតិ,
តតោ អបរភាគេ វិចិបតុក្កសិដ្ឋាជកាធិបរិច្ឆេនេន វិភជិត្វា នគរំ មាបេតិ,

យថាវា បន រជកោ បឋមំ តីហិ ខារេហិ វត្ថំ ជោវិត្វា បរិសុទ្ធវត្ថេ យទិដ្ឋកំ
រដ្ឋជាតំ ឧបនេតិ, យថាវា បន រជកោ ចិត្តកាវេ រូបំ លិខិតុកាមោ អាទិតោវ
ភិត្តិបរិកម្មំ ករោតិ, តតោ អបរភាគេ រូបំ សមុជ្ជាបេតិ, ឯវមេវ យោការចរោ
អាទិតោវ សីលំ វិសោធបត្វា អបរភាគេ សមថវិបស្សនាធយោ ធម្ម
សង្កករោតិ។ តស្មា សីលំ “អាទិ” តិ វុត្ថំ។ “មុខមេត” តិ អាទិនិ វុត្ថត្ថានេវ។
អាទិសទ្ធន “ចាតិមោក្ខេ ច សំវរោ” តិ អាទិចាឡី (ធិ. និ. ២.៩០; ធរ. ប. ១៨៥)
សង្កណ្ឌាតិ។

សីលន្តិ ចារិត្តវារិត្តវសេន ធុរិដំ វិនយបិដកបរិយាបន្នំ សិក្ខាបទសីលំ,
ធម្មតោ បន សីលំ នាម ចាណាតិចាតាធិហិ វា វិរមន្តស្ស, វត្ថបដិបត្តិ វា
បូរេន្តស្ស ចេតនាធយោ ធម្មា វេទិតញ្ញា។ វុត្ថញ្ញោតំ បដិសម្ពិទាយំ “កី សីលន្តិ
ចេតនា សីលំ ចេតសិកំ សីលំ សំវរោ សីលំ អវីតិក្កមោ សីល” តិ (បដិ. ម.
១.៣៩) “ឧកយានិ ខោ បនស្ស ចាតិមោក្ខានិ” តិ ភិក្ខុភិក្ខុនីចាតិមោក្ខវសេន
ឧកយានិ ចាតិមោក្ខានិ, ទ្វេ មាតិកាតិ អត្ថោ។ អស្សាតិ ភិក្ខុនោវាទកស្ស។
វិត្ថាវេនាតិ ឧកតោវិភង្គេន សទ្ធិ។ ស្វាគតានិ តិ សុដ្ឋ អាគតានិ។ អាទិសទ្ធន
“ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសេយ្យ” តិ អាទិចាឡី (មហាវ. ១៣២) សង្កណ្ឌាតិ។ តត្ថាតិ
តេសុ សីលគន្ធចាតិមោក្ខេសុ។ យោតិ អនិយមនិទ្ទេសោ, យោ កោចិ បុគ្គលោ។
នន្តិវិនយបរិយាបន្នសីលំ។ រក្ខតីតិ សមាធិយិត្វា អវិកោបេន្តោ ចាលេតិ។ តំ
“ចាតី” តិ លទ្ធនាមំ ចាតិមោក្ខសីលេ បិតំ។ មោចេតីតិ
សហការីការណភាវតោ មោក្ខេតិ។ អចាយេ ជាតំ អាចាយិកំ, ធុក្ខំ, តំ អាទិ
យេសំ តានិ អាចាយិកានិ។ អាទិសទ្ធន តទញ្ញំ សព្វំ សំសារធុក្ខំ សង្កណ្ឌាតិ។
អត្តានុវាទានិហិតិ អត្តានំ អនុវាទោ អត្តានុវាទោ, សោ អាទិ យេសំ តានិ
អត្តានុវាទានិ, តេហិ អត្តានុវាទានិហិ។ អាទិសទ្ធន
បរានុវាទន្តាធុក្ខតិកយានិ សង្កណ្ឌាតិ។ តស្ស ចាតិមោក្ខស្ស ជោតកត្តាតិ

តស៊ូ សីលចាតិមោក្ខស្ស ជីបនត្តា។ អាទិម្ហិ បន វុត្តោ វចនត្តាតិ
“អតិសេដ្ឋ”ន្តិអាទិនា អាទិម្ហិ វុត្តោ វចនត្តា។ ឧភិន្នម្យ៍ សាធារណោ ហោតិ
សីលចាតិមោក្ខំ សព្វគុណានំ មូលការតោ សេដ្ឋំ, គន្ធិចាតិមោក្ខំ
សេដ្ឋគុណាសហចរណតោ សេដ្ឋន្តិ។

តត្ថាតិ តេសុ សីលចាតិមោក្ខគន្ធិចាតិមោក្ខសុ។ “អយំ វណ្ណានា”តិ
វក្ខមាណវណ្ណានមាហ។ គន្ធិចាតិមោក្ខស្ស តាវ យុជ្ជតុ, កថំ
សីលចាតិមោក្ខស្ស យុជ្ជតីតិ អាហ “គន្ធិប្រា”តិអាទិ។ ប្រាតិ ការណត្ថ
និចាតោ។ តស្សាតិ គន្ធិស្ស។ អត្ថោតិ សីលំ។ វណ្ណិតោវ ហោតីតិ
គន្ធិវណ្ណានមុខេន អត្ថស្សេវ វណ្ណានតោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - យស្មា គន្ធិ វណ្ណិតោ
តទិវិជាការតោ តស្សត្ថោ វណ្ណិតោ ហោតិ, តស្មា សីលចាតិមោក្ខស្សបិ
យុជ្ជតីតិ។

ឯវំ សរូបភេទតោ វវត្ថុបេត្វា ឥទានិ គន្ធិភេទតោ វវត្ថុបេត្ថំ “តំ
បនេត”ន្តិអាទិមាហ។ តត្ថាតិ តេសុ ភិក្ខុចាតិមោក្ខភិក្ខុនិចាតិមោក្ខសុ
ធូសុ។ ឧទ្ទេសា បរិច្ឆិដ្ឋន្តិ យេហិ វក្ខមាណវចនប្បពន្ធមិ, តេ ឧទ្ទេសបរិច្ឆេទា,
តេហិ។ វវត្ថុតន្តិ អសង្ករតោ បិតំ។

ឯវំ គន្ធិភេទតោ វវត្ថុបេត្វា ឥទានិ ឧទ្ទេសវិភាគតោ វវត្ថុបេត្ថំ
“តត្ថា”តិអាទិមាហ។ ឧទ្ទិសីយតិ សរូបេន កថីយតិ ឯត្ថ, ឯតេនាតិ វា ឧទ្ទេសោ,
និទានស្ស ឧទ្ទេសោតិ និទានុទ្ទេសោ។ ឯវំ សេសេសុបិ។ វិត្ថាវោវ ឧទ្ទេសោ
វិត្ថារុទ្ទេសោ។

ឥទានិ និទានុទ្ទេសាធិនំ បរិច្ឆេទធនស្សនត្ថំ “តត្ថ និទានុទ្ទេសោ”តិអាទិ
អារទ្ធា។ តត្ថ តត្ថាតិ តេសុ បញ្ចសុ ឧទ្ទេសេសុ។ និទានុទ្ទេសោ ឧទ្ទិដ្ឋោ ហោតីតិ

សម្ពន្ធ។ យំ បនេត្ត និទានុទ្ទេសបរិច្ឆេទំ ទស្សន្តេន “សុណាតុ មេ, កន្តេ,
សង្ឃោ...បេ... អារិកតា ហិស្ស ជាសុ ហោតី” តិ ឥធាកតនិទានចាឡី ទស្សត្វា
តទនន្តរំ ឧទ្ទេសកាលេ វត្តព្ភស្សបិ “ឧទ្ទិដ្ឋំ ខោ អាយស្មន្តោ និទាន” ត្ថិ ឥមស្ស
ចាបស្ស យោជនំ អកត្វា “តត្ថាយស្មន្តេ បុច្ឆាមី” តិ អាទិនា អនុសាវនាទិកមេវ
យោជេត្វា ទស្សិតំ, តំ បន

អបរិបុណ្ណានិទានចាឡី ទស្សនបុព្វកនិទានុទ្ទេសបរិច្ឆេទទស្សនតំ,
ឧទ្ទកេបយ្យាលវសេន វា ចាកជត្តា តស្ស អយោជនំ កតត្ថិ វេទិតព្ភំ,
ឧទ្ទេសកាលេ បន យោជេត្វាវ វត្តព្ភំ។ វត្តតិ ហិ “តំ បនេតំ ចារាជិកាធិនំ
អវសានេ ទិស្សតិ, ន និទានាវសានេ។ កិញ្ចាបិ ន ទិស្សតិ, អថ ខោ
ឧទ្ទេសកាលេ ‘អារិកតា ហិស្ស ជាសុ ហោតី’ តិ វត្វា ‘ឧទ្ទិដ្ឋំ ខោ អាយស្មន្តោ
និទានំ, តត្ថាយស្មន្តេ បុច្ឆាមី’ តិ អាទិនា នយេន វត្តព្ភមេវ” តិ អាទិ។ អវសេសេ
សុតេន សារីតេតិ អវសិដ្ឋំ ចារាជិកុទ្ទេសាទិចតុក្កំ “សុតា ខោ បនាយស្មន្តេហិ
ចត្តារោ ចារាជិកា ធម្មា...បេ... អវិវធមានេហិ សិក្ខិតព្ភ” ត្ថិ វរំ សុតវសេន
សារីតេ។

ឯតេនេវ នយេន សេសា តយោ ចាតិមោក្ខុទ្ទេសបរិច្ឆេទា វេទិតព្ភាតិ
ទស្សតុំ “ចារាជិកុទ្ទេសាធិន” ត្ថិ អាទិមាហ។ ចារាជិកុទ្ទេសាធិនំ បរិច្ឆេទា
យោជេតព្ភាតិ សម្ពន្ធ។ និទានស្ស អាទិតោ បដ្ឋាយ ចារាជិកាធិនិ
ឱសាបេត្វាតិ និទានំ, ចារាជិកញ្ច, តទុកយំ សង្ឃាទិសេសញ្ច, តំតិកំ
អនិយតញ្ចាតិ វរំ យថាគ្គមំ ឧទ្ទិសិត្វា ចារាជិកាធិនិ បរិយោសាបេត្វា។
យោជេតព្ភាតិ “អវសេសេ សុតេន សារីតេ ឧទ្ទិដ្ឋោ ហោតិ
ចារាជិកុទ្ទេសោ” តិ អាទិនា យោជេតព្ភា។ អវសេសំ សុតេន សាវេតព្ភត្ថិ
វចនតោតិ ឧបាសថក្ខន្ធកេ -

“បញ្ចមេ, ភិក្ខុវេ, ចាតិមោក្ខទ្កេសោ និទានំ ឧទ្ទិសិត្វា អវសេសំ
សុតេន សាវេតព្ធំ, អយំ បឋមោ ចាតិមោក្ខទ្កេសោ។ និទានំ ឧទ្ទិសិត្វា
ចត្តារិ ចារាជិកានិ ឧទ្ទិសិត្វា អវសេសំ សុតេន សាវេតព្ធំ, អយំ ទុតិយោ
ចាតិមោក្ខទ្កេសោ” តិអាធិសុ (មហាវ. ១៥០) -

ឯវំ វុត្តត្តា។ យស្មីវិប្បកតេតិ យស្មី ឧទ្ទេសេ អបរិយោសិតេ។ អន្តរាយោ
ឧប្បជ្ឈតិ តិ ធនសុ អន្តរាយេសុ យោ កោចិ អន្តរាយោ ឧប្បជ្ឈតិ។ ធន អន្តរាយា
នាម - រាជន្តរាយោ, ចោរន្តរាយោ, អក្សន្តរាយោ, ឧទកន្តរាយោ, មនុស្សន្តរាយោ,
អមនុស្សន្តរាយោ, វាឡន្តរាយោ, សរីសបន្តរាយោ, ជីវិតន្តរាយោ,
ព្រហ្មចរិយន្តរាយោតិ។ តត្ថ សចេ ភិក្ខុសុ “ឧចោសចំ ករិស្សមា” តិ (មហាវ.
អដ្ឋ. ១៥០) និសិន្នេសុ រាជា អាគច្ឆតិ, អយំ រាជន្តរាយោ។ ចោរ អាគច្ឆតិ, អយំ
ចោរន្តរាយោ។ ធន អាគច្ឆតិ, អវសេ វា អគ្គិ ឧដ្ឋហតិ, អយំ
អក្សន្តរាយោ។ មេយោ វា ឧដ្ឋហតិ, ឡិយោ វា អាគច្ឆតិ, អយំ ឧទកន្តរាយោ។ ពហូ
មនុស្ស អាគច្ឆតិ, អយំ មនុស្សន្តរាយោ។ ភិក្ខុ យក្ខោ គណ្ហាតិ, អយំ
អមនុស្សន្តរាយោ។ ព្យគ្យាធយោ ចណ្ហាមិកា អាគច្ឆតិ, អយំ វាឡន្តរាយោ។ ភិក្ខុ
សប្បាធយោ ឧសត្ថិ, អយំ សរីសបន្តរាយោ។ ភិក្ខុ គិលានោ វា ហោតិ, កាលំ វា
ករោតិ, វេរិនោ វា តំ មាវេតុកាមា គណ្ហាតិ, អយំ ជីវិតន្តរាយោ។ មនុស្ស ឯកំ
វា ពហូ វា ភិក្ខុ ព្រហ្មចរិយា ចាវេតុកាមា គណ្ហាតិ, អយំ ព្រហ្មចរិយន្តរាយោ។
តតិ យំ វុត្តំ “អន្តរាយោ ឧប្បជ្ឈតិ តិ ធនសុ អន្តរាយេសុ យោ កោចិ អន្តរាយោ
ឧប្បជ្ឈតិ” តិ, តស្សត្ថោ បកាសិតោ ហោតិ តិ។

តេន សទ្ធិន្តិវិប្បកតុទ្កេសេន សទ្ធិ។ អវសេសំ សុតេន សាវេតព្ធំ
ឧទ្ទិដ្ឋឧទ្ទេសាបេក្ខត្តា អវសេសវចនស្ស។ យថាហ “និទានំ ឧទ្ទិសិត្វា” តិអាធិ
(មហាវ. ១៥០)។ តេនាហ “និទានុទ្ទេសេ បនា” តិអាធិ។ សុតេន សាវេតព្ធំ នាម

នត្តិ ឧបាសថស្ស អន្តរាយោ ហោតីតិ អធិប្បាយោ អនិយតុទ្កេសោ
បរិហាយតីតិ ភិក្ខុនីនំ អនិយតសិក្ខាបទបញ្ញត្តិយា អភារតោ តទភារោ ច
“ឥនមេវ លក្ខណំ តត្ថាបិ អនុគត”ន្តិ កត្វាតិ វេទិតព្ពំ។ សេសន្តិ
អវសេសុទ្ធសបរិច្ឆេទទស្សនំ។ ឯតេសំ ទិដ្ឋំ ចាតិមោក្ខានន្តិ សម្ពុទ្ធា។ តាវាតិ
បឋមំ។ ឥនន្តិ ឥនានិ វត្ថុព្ពំ ពុទ្ធិយំ វិបរិវត្តមាណំ សាមញ្ញេន ទស្សេតិ, ឥនំ
អក្ខរេបទនិយមិតគន្តិតំ វេចនំ វុច្ឆតិ កថយតីតិ អត្ថោ។ កី តន្តិ អាហា,
“សុណាតុ មេតិអាទីន”ន្តិអាទិ។

តត្ថ សុណាតុ មេតិអាទីនន្តិ “សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ
អដ្ឋុបាសថោ”តិអាទីនំ ភិក្ខុចាតិមោក្ខោ អាគតានំ សុត្តបទានំ។ អត្ថនិច្ឆយន្តិ
អភិធម្មត្ថស្ស ចេវ អធិប្បាយត្ថស្ស ច និច្ឆយនំ, វត្ថាបទន្តិ អត្ថោ។ ឥមាយ
ហិ អដ្ឋកថាយ តេសំ អភិធម្មត្ថោ ចេវ អធិប្បាយត្ថោ ច អនេកទា
វត្ថាបិយតិ។ អថ វា និច្ឆន្នោតិ និច្ឆយោ។ គណ្ឌិដ្ឋានេសុ ខីលមទ្ធនាការេន
បវត្ថាវិមតិច្ឆេទកថា, អត្ថោ ច និច្ឆយោ ច អត្ថនិច្ឆយោ, តំ អត្ថនិច្ឆយំ, មយា
វុច្ឆមាណំ អត្ថញ្ចាវិនិច្ឆយញ្ចាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ សីលសម្មន្នាតិ សមន្តតោ បដ្ឋំ បត្ថំ
បុណ្ណាន្តិ សម្មន្នំ, សីលំ សម្មន្នមេតេសន្តិ សីលសម្មន្នា, បរិបុណ្ណសីលាតិ
អត្ថោ។ អថ វា សម្មនេវ បន្ទា គតា ឧបាគតាតិ សម្មន្នា, សីលេន សម្មន្នា
សីលសម្មន្នា, ចាតិមោក្ខសំវារេន ឧបេតាតិ អត្ថោ។
អធិសីលអធិចិត្តអធិបញ្ញាសម្ពាតា តិស្សោបិ សិក្ខិតព្ពជ្ជេន សិក្ខា, តំ
កាមេន្តិតិ សិក្ខាកាមា។ សុណាន្តុមេតិ តេ សព្វេបិ ភិក្ខុវោ មម សន្តិកា
និសាមេន្តិ។ ឥមីនា អត្ថនោ សំវណ្ណនាយ សក្កច្ចំ សវនេនិយោជេតិ។
សក្កច្ចសវនបដិពាទ្ធា ហិ សញ្ញាបិ សាសនសម្មត្តិតិ។ ឯត្ថ ច សីលសម្មន្នានំ
សិក្ខាកាមានំយេវ ភិក្ខុនំ គហវណំ តទញ្ញេសំ ឥមិស្សា សំវណ្ណនាយ
អភាជនភារតោ។ ន ហិ តេ វិនយំ សោតព្ពំ, បដិបទ្ធិតព្ពញ្ច មញ្ញិស្សន្តិ។

ឯត្ថាតិ ឯតស្មី កាថាបទេ, ឯតេសំ វា កាថាយ សង្កហិតានំ “សុណាតុ
មេ” តិអាធិនំ បទានមន្តរេ។ សវនេ អាណាត្តិវចនំ សវនាណាត្តិវចនំ។ កិញ្ចាបិ
សវនាណាត្តិវចនំ, តថាបិ ចាតិមោក្ខទ្កេសកេន ឯវំ វុត្តព្ពន្ធិ ភគវតា វុត្តត្តា
ភគវតោ អាណាត្តិ, ន ឧទ្ទេសកស្សាតិ នវកតរេនាបិ ឥទំ វុត្តំ វុដ្ឋតិ
សង្ឃការវេន, សង្ឃពហុមាណេន ច សហិតត្តា សការវសប្បតិស្សវចនំ។
សង្ឃេ ហិ សុប្បដិបន្នតាធិគុណាវិសេសយុត្តត្តា ឧត្តមំ ការវប្បតិស្សវជ្ជានំ។
ឥទេព្វា សព្វំ កេន កត្ត កតា វុត្តន្តិ អាហ “សព្វមេវ ចេត” តិអាធិ។
ចាតិមោក្ខទ្កេសំ អនុជានន្តេនាតិ -

“អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិតុំ, ឯវេព្វា បន, ភិក្ខុវេ,
ឧទ្ទិសិតព្ពំ, ព្យត្ថេន ភិក្ខុនា បដិពលេន សង្ឃេ ញាបេតព្ពោ ‘សុណាតុ មេ,
ភន្តេ, សង្ឃេ’” តិ (មហាវ. ១៣៣-១៣៤) -

ឯវមាធិនា អនុជានន្តេន។ រាជគហោតិ ឯវំនាមកេ នគរេ។ តព្វិ
មន្ទាតុមហាកោវិជ្ជាធិហិ បរិគ្គហិតត្តា “រាជគហ” តិវុច្ឆតិ។ តំ បនេតំ
ពុទ្ធកាលេ, ចក្កវត្តិកាលេ ច នគរំ ហោតិ, សេសកាលេ សុញ្ញំ ហោតិ
យក្ខបរិគ្គហិតំ, តេសំ វសនជ្ជានំ ហុត្វា តិដ្ឋតិ។ តស្មាតិ យស្មា ឥទំ
ចាតិមោក្ខទ្កេសកេន វុត្តព្ពវចនំ, តស្មា។ កិ តេ ឧភោបិ ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសន្តិ,
យេនេវំ វុត្តព្ពន្ធិ អាហ “សង្ឃត្ថេរោ វា ហិ” តិអាធិ។ ថេរាធិកន្តិ ថេរាធិនំ, ថេរាយត្តំ
ភវិតុន្តិ អត្ថោ។ “ថេរាធមយ្យ” តិ វា ចាថោ, សោយេវត្ថោ។ តត្ថាតិ តិស្សំ
បរិសាយំ។ ព្យត្ថោតិ បញ្ញាវេយ្យត្តិយេន សមន្ទាគតោ, បគុណាមាតិកោតិ
អត្ថោ។ បដិពលោតិ វុត្តំ សមត្ថោ, អភិកោតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឯត ច កិញ្ចាបិ
ធមាវស្សាបិ ព្យត្តស្ស ចាតិមោក្ខោ អនុញ្ញាតោ, អថ ខោ ឯត្ថាយំ អធិប្បាយោ -
សចេ ថេរស្ស បញ្ច វា ចត្តារោ វា តយោ វា ចាតិមោក្ខទ្កេសា នាគច្ឆន្តិ, ទ្វេ បន

អក្ខណ្ឌា សុរិសនា វាចុត្តតា ហោត្តិ, យេរាយត្រាវ ចាតិមោក្ខោ។ សេច បន
ឯត្ថកម្មវិសទំ កាតុំ ន សក្កោតិ, ព្យត្តស្ស ភិក្ខុនោ អាយត្តោតិ។

ឥធានិ “សង្ឃោ” តិ អវិសេសេន វុត្តត្តា ឥធានិ ឃ្លេតសង្ឃំ វិសេសេត្វា
ទស្សេតុំ “សង្ឃោតិ ឥមិនា បន បទេនា” តិ អាទិមាហា កិញ្ចាបីតិ អនុគ្គហត្ថ
និចាតោ, តស្ស យទិ នាមាតិ អត្តោ វេទិតញ្ចោ។ ទក្ខន្តិ ឯតាយ សត្តា
យថាធិប្បតាហិ សម្មត្តិហិ វឿន្តិ ទក្ខណា, បរលោកំ សទ្ធិហិត្វា ធាតត្ថំ
ធានំ, តំ ទក្ខណំ អរហតិ, ទក្ខណាយ វា ហិតោ, យស្មា នំ មហាបួល ការីតាយ
វិសោធនីតិ ទក្ខណោយ្យោ, ទិដ្ឋិសីលសង្ឃោតេន សំហិតោតិ សង្ឃោ,
ទក្ខណោយ្យោ ច សោ សង្ឃោ ចាតិ ទក្ខណោយ្យសង្ឃោ។ សម្មតិយា
ចតុវគ្គាទិវិនយបញ្ញត្តិយា សិទ្ធា សង្ឃោ សម្មតិសង្ឃោ។ អវិសេសេនាតិ
“អរិយា” តិ វា “បុគ្គលនា” តិ វា អវិសេសេត្វា សាមញ្ញេន។ សោតិ សម្មតិសង្ឃោ។
ឥធាតិ ឥមិស្សំ ឧបាសថញ្ញត្តិយំ។ អធិប្បតោ ឧបាសថញ្ញត្តិយា
អវិសេសត្តា។ ននុ ច សោបិ បញ្ចវិជោ ហោតិ, តត្ថ កតមោ ឥធានិ ឃ្លេតតោតិ
អនុយោកំ សន្ធាយាហា “សោ បទេសា” តិ អាទិ។ កម្មវសេនាតិ
វិនយកម្មវសេន។ បញ្ចវិជោ បកាវា អស្ស សម្មតិសង្ឃស្សាតិ បញ្ចវិជោ។ តថា
ហិ វិធយុត្តកតប្បការសទ្ធិ សមាទត្ថ វណ្ណាយន្តិ។ ចតុន្នំ វគ្គោ សមូហោតិ
ចតុវគ្គោ, ចតុបរិមាណយុត្តោ វា វគ្គោ ចតុវគ្គោ។ ឯវំ បញ្ចវគ្គាទិ។

ឥធានិ យេសំ កម្មានំ វសេនាយំ បញ្ចវិជោ ហោតិ, តំ វិសេសេត្វា ទស្សេតុំ
“តត្ថា” តិ អាទិមាហា។ តត្ថ តត្ថាតិ បញ្ចវិជេ សង្ឃោ មជ្ឈិមេសុ ជនបទេសុ
ឧបសម្មទកម្មស្ស ទសវគ្គករណីយត្តា វុត្តំ “បេចត្វា... បេ...
ឧបសម្មទញ្ញា” តិ។ “តថា” តិ ឥមិនា “ន កិញ្ចា សង្ឃកម្មំ កាតុំ ន វដ្តតិ” តិ
ឥមមត្តំ អតិទិសតិ។ យទិ ឯវំ កិមត្តំ អតិរករិសតិវគ្គោ វុត្តោតិ អាហា “សោ

បនា"តិអាទិ។ អតិវេកតវេនាតិ ចតុវគ្គាទិករណីយំ បញ្ចវគ្គាទិណ
អតិវេកតវេន, ធនវគ្គករណីយញ្ច ឯកាធនវគ្គាទិណ អតិវេកតវេន។
ធន្សនត្ថន្តិ ញាបនត្ថំ។ ឥធមេវ ចានេន កត្តត្ថំ កម្មន្តិ "កម្មវសេន បញ្ចវិជោ"តិ
វុត្តំ។ កម្មស្សនិយមេ កថមេតំ យុទ្ធម្បាទិ ព្យាទិសំ ចោធនា អនវកាសាទិ
ធន្តំ។ ឥមស្មី បនត្ថតិ ឧចាសថេ។

ឧចាសថសន្តោ បនាយំ ចាតិមោក្ខន្តេសសីលឧបវាសបញ្ញត្តិទិវសេសុ
វុត្តតិ។ តថា ហេស "អាយាមារុសោ កប្បិន, ឧចាសថំ គមិស្សមា"តិអាទិសុ
(ធិ. និ. អដ្ឋ. ១.១៥០; ម. និ. អដ្ឋ. ៣.៨៥) តិមោក្ខន្តេសេ អាគតោ, "ឯវំ
អដ្ឋន្តសមន្នាគតោ ខោ, វិសាខេ, ឧចាសថោ ឧបវុត្តោ"តិអាទិសុ (អ. និ. ៨.៤៣)
សីលេ, "សុទ្ធស្ស វេ សទា ជគ្គ, សុទ្ធស្សចាសថោ សទា"តិអាទិសុ (ម. និ. ១.៧៩)
ឧបវាសេ, "ឧចាសថោ នាម នាគរាជា"តិអាទិសុ (ធិ. និ. ២.២៤៦) បញ្ញត្តិយំ, "ន,
ភិក្ខុវេ, តទហុចាសថេ សភិក្ខុកា អាវាសា"តិអាទិសុ (មហាវ. ១៨១) ទិវសេ,
ឥធាបិ ទិវសេយេវ វុត្តមាណោ អធិប្បតោតិ អាហា "អន្ត
ឧចាសថទិវសោ"តិអាទិ។ ឧបវសន្តិ ឯត្ថាតិ ឧចាសថោ។ ឧបវសន្តិ តិ សីលេន
វា សព្ពសោ អាហារស្ស អភុញ្ញនសម្ពាតេន អនសនេន វា
ខ័រចានមធុចាណធិមត្តេន វា ឧបេតា ហុត្វា វសន្តិ អត្ថោ។

សព្ពេសម្បិ វាក្យានំ ឯវ-ការត្ថសហិតត្ថា "ឧចាសថោ"តិ ឯតស្ស
"ឧចាសថោ ឯវា"តិ អយមត្ថោ លព្ពតីតិ អាហា "ឯតេន អនុចាសថទិវសំ
បដិក្ខិបតី"តិ។ ឥមីនា អវជារណេន និរាភតំ ធន្សេតិ, អថ វា
សទ្ធក្កត្តាចាហានវសេន សន្តោ អត្ថំ វេទតីតិ "ឧចាសថោ"តិ ឯតស្ស
"អនុចាសថោ ន ហោតី"តិ អយមត្ថោតិ វុត្តំ "ឯតេន អនុចាសថទិវសំ
បដិក្ខិបតី"តិ។ "ឯស នយោ បន្ទវសោ"តិ ឥមីនា អញ្ញំ ឧចាសថទិវសំ

បដិក្ខបតីតិ ឯត្ថាបិ។ ឯតេនាតិ “ឧចាសថោ”តិ ឯតេន សឌ្ឍេន។ បញ្ចទសន្តំ
 តិដំនំ បូរណាវសេន បន្ទវសោ។ បន្ទវសោតិ ឥមិនា អញ្ញំ ឧចាសថទិវសំ
 បដិក្ខបតី”តិ សំខិត្តេន វុត្តមត្តំ វិត្តារតោ ទស្សេតុំ “ទិវសវសេន
 ហី”តិ អាទិមាហា។ ចតុទ្ទសិយំ និយុត្តោ ចាតុទ្ទសិកោ។ ឯវំ បន្ទវសិកោ។
 សាមគ្គិឧចាសថោ នាម សង្ឃសាមគ្គិកតទិវសេ កាតព្វឧចាសថោ។
 ហេមន្តគិម្ហវស្សានំ តិណ្ណំ ឧត្ថនន្តិ ឯត្ថ ហេមន្តឧត្ថ នាម អបរកត្តិកស្ស
 កាឡបក្ខចាដិបទតោ បដ្ឋាយ ជក្កនបុណ្ណាមបរិយោសានា ចត្តារោ មាសា,
 គិម្ហឧត្ថ នាម ជក្កនស្ស កាលបក្ខចាដិបទតោ បដ្ឋាយ
 អាសាឡបុណ្ណាមបរិយោសានា ចត្តារោ មាសា, វស្សានឧត្ថ នាម អាសាឡស្ស
 កាឡបក្ខចាដិបទតោ បដ្ឋាយ អបរកត្តិកបុណ្ណាមបរិយោសានា ចត្តារោ
 មាសា។ តតិយសត្តមបក្ខេសុ ទ្វេ ទ្វេ កត្វា ធិ ចាតុទ្ទសិកាតិ ហេមន្តស្ស
 ឧត្ថនោ តតិយេ ច សត្តមេ ច បក្ខេ ទ្វេ ចាតុទ្ទសិកា, ឯវំមិតវេសំ ឧត្ថនន្តិ ធិ
 ចាតុទ្ទសិកា។ សេសា បន្ទវសិកាតិ សេសា អដ្ឋាវស បន្ទវសិកា។ ហោន្តិ ចេត្ត

-

“កត្តិកស្ស ច កាឡម្ហា, យាវ ជក្កនបុណ្ណាមា;
 ‘ហេមន្តកាលោ’តិ វិញ្ញេយ្យោ, អដ្ឋហោន្តិ ឧចាសថា។

“ជក្កនស្ស ច កាឡម្ហា, យាវ អាសាឡបុណ្ណាមា;
 ‘គិម្ហកាលោ’តិ វិញ្ញេយ្យោ, អដ្ឋហោន្តិ ឧចាសថា។

“អាសាឡស្ស ច កាឡម្ហា, យាវ កត្តិកបុណ្ណាមា;
 ‘វស្សាកាលោ’តិ វិញ្ញេយ្យោ, អដ្ឋហោន្តិ ឧចាសថា។

“ឧត្ថនំ បន តិណ្ណន្តំ, បក្ខេ តតិយសត្តមេ;

‘ចាតុទ្ទសេ’តិ ចាតិមោក្ខំ, ឧទ្ទិសន្តិ នយញ្ញនោ”តិ។

បកតិយា នពហុតរាវាសិកាធិបច្ចយេន កាតត្ថំ បកតិចារិត្តំ។
ពហុតរាវាសិកាធិបច្ចយេ បនសតិ អញ្ញស្មី ចាតុទ្ទសេបិ កាតុំ វុដ្ឋតិ។
តេនាហ “សកិ”ន្តិអាធិ។ សកិន្តិ ឯកស្មី វារេ។ អាវាសិកានំ អនុវត្តិតត្ថន្តិ
អាវាសិកេហិ “អដ្ឋោចាសថោ ចាតុទ្ទសេ”តិ បុព្វកិច្ចេ ករិយមានេ អនុវត្តិតត្ថំ,
ន បដិក្កោសិតត្ថំ។ អាធិសន្តេន “អាវាសិកេហិ អាគន្ធកានំ អនុវត្តិតត្ថំ”ន្តិ
(មហាវ. ១៧៨) វចនំ, “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, តេហិ ភិក្ខុហិ ទ្វេ តយោ ឧចាសថេ
ចាតុទ្ទសិកេ កាតុំ, កងំ មយំ តេហិ ភិក្ខុហិ បឋមតរំ បវារេយ្យាមា”តិ
(មហាវ. ២៤០) វចនញ្ច សង្គណ្ហាតិ។ ឯត្ថ ច បឋមសុត្តស្ស ឯកេកស្ស ឧតុនោ
តតិយសត្តមបក្ខស្ស ចាតុទ្ទសេ វា អវសេសស្ស បន្ទវសេ វា សកិ ចាតិមោក្ខំ
ឧទ្ទិសិតត្ថន្តិ បកតិចារិត្តវសេនបិ អត្ថសម្ភវតោ “អាគន្ធកេហិ”តិអាធិនិ
សុត្តានិ ធស្សីតានីតិ វេទិតត្ថំ។ តថាវុបបច្ចយេ សតីតិ អញ្ញស្មីម្យិ ចាតុទ្ទសិកេ
ឧចាសថំ កាតុំ អនុវេ “អាវាសិកា ពហុតរា ហោន្តិ”តិ វាមាធិកេ បច្ចយេ
សតិ។ អញ្ញស្មីម្យិ ចាតុទ្ទសេតិ តិណ្ណំ ឧត្ថនំ តតិយសត្តមបក្ខចាតុទ្ទសតោ
អញ្ញស្មី ចាតុទ្ទសេ។

ន កេវលំ ឧចាសថធិវសាវ ហោន្តិតិ អាហ “បុរិមវស្សវុដ្ឋានំ បធា”តិអាធិ។
មា ឥតិ ចន្ទោ វុដ្ឋតិ តស្ស កតិយា ធិវសស្ស មិនិតព្វតោ, សោ ឯត្ថ
សព្វកលាចារិប្បិយា បុណ្ណាតិ បុណ្ណាមា, បុព្វកត្តិកាយ បុណ្ណាមា
បុព្វកត្តិកបុណ្ណាមា, អស្សយុជបុណ្ណាមា។ សា ហិ បដិមកត្តិកំ និវត្តតុំ វរំ
វុត្តា។ តេសំយេវាតិ បុរិមវស្សវុដ្ឋានំយេវ។ ភណ្ឌានការកេហិតិ
កលហការកេហិ។ បច្ចុក្ខឡន្តិ ឧក្ខឡន្តិ។ ភណ្ឌានការកេហិ អនុវាធិវសេន
អស្សយុជបុណ្ណាមាធិ បរិច្ឆជន្តា បវារលំ កាឡបក្ខំ, ជុណ្ហបក្ខន្តិ ឧទ្ធា កឡន្តិ

អត្ថោ។ “សុណាន្តមេ អាយស្មន្តោ អាវាសិកា, យទាយស្មន្តានំ បត្តកល្លំ, ឥទានិ
ឧចាសថំ ករេយ្យម, ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសេយ្យម, អាគមេ កាឡេ
បវរេយ្យមា” តិ (មហាវ. ២៤០) “សុណាន្តមេ អាយស្មន្តោ អាវាសិកា,
យទាយស្មន្តានំ បត្តកល្លំ, ឥទានិ ឧចាសថំ ករេយ្យម, ចាតិមោក្ខំ
ឧទ្ទិសេយ្យម, អាគមេ ដុល្លោ បវរេយ្យមា” តិ ច ឯវំ ព្រាត្រិយា បវរណំ
ឧក្កឡន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។

អថាតិ អនន្តរត្ថេ និចាតោ។ ចតុទ្ទសន្នំ បូរណោ ចាតុទ្ទសោ, ទិវសោ។ យំ
សន្ធាយ “អាគមេ ដុល្លោ បវរេយ្យមា” តិ ព្រាត្រី ឋបយីសុ, តស្មី បន អាគមេ
ដុល្លោ កោមុទិយា ចាតុមាសិនិយា អវស្សំ បវរេតព្ពំ។ ន ហិ តំ អតិក្កមិត្វា
បវរេត្ថំ លព្ពតិ។ វុត្ថព្ពោតំ -

“តេ ច, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ ភណ្ឌានការកា កលហការកា វិវាទការកា
ភស្សការកា សន្មេ អធិករណការកា តម្បី ដុល្លំ អនុវសេយ្យំ, តេហិ,
ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុហិ សព្វេហាវ អាគមេ ដុល្លោ កោមុទិយា ចាតុមាសិនិយា
អកាមា បវរេតព្ព” តិ (មហាវ. ២៤០)។

តេនេវាហ “បច្ឆិមវស្សវុដ្ឋានព្វា បច្ឆិមកត្តិកបុណ្ណមា ឯវា” តិ។ យទិ ហិ តំ
អតិក្កមិត្វា បវរេយ្យ, ឧក្កជាបត្តិ អាបន្នេយ្យ។ វុត្ថព្ពោតំ “ន ច, ភិក្ខុវេ,
អបវរណាយ បវរេតព្ពំ អញ្ញាត្រ សន្មេសាមគ្គិយា” តិ (មហាវ. ២៣៣)។
វិសុទ្ធិបវរណាយោគតោ បវរណាទិវសា។ មិសន្តេន ន កេវលំ
បវរណាទិវសាយេវ, អថ ខោ ឧចាសថទិវសាមិ ហោន្តិ ទស្សេតិ។ ឥទានិ
យោ សោ សាមគ្គិឧចាសថទិវសោ វុត្ថោ, តព្វា តប្បសន្តេន
សាមគ្គិបវរណាទិវសព្វា ទស្សេន្តោ “យទា បទា” តិ អាទិមាហ។ ឱសារិតេ តស្មី
ភិក្ខុស្មិន្តិ ឧត្តិតកេ ភិក្ខុស្មី ឱសារិតេ, តំ គហេត្វា សីមំ គន្ធា អាបត្តិ

ទេសាបេត្វា កម្មវាចាយ កម្មប្បជិប្បស្សន្តិវសេន បវេសិតេតិ វុត្តំ ហោតិ។
តស្ស វុត្តស្សាតិ តស្ស អធិករណស្ស។ តទា ឋបេត្វា...បេ... ឧចាសថធិវសោ
នាម ហោតីតិ សម្ពន្ធោ។ កី ការណាត្តិ អាហា “តាវទេវា”តិអាទិ។ តត្ថ
តាវទេវាតិ តំ ធិវសមេវ។ វចនតោតិ កោសម្ពកក្ខន្ធកេ (មហាវ. ៤៧៥)
វុត្តត្តា។ យត្ថ បន បត្តចីវរាជីនំ អត្ថាយ អប្បមត្តកេន ការណេន វិវទន្តា
ឧចាសថំ វា បវារណំ វា ឋបេត្តិ, តត្ថ តស្មី អធិករណេ វិទិច្ឆិតេ “សមគ្គា
ជាតម្ហា”តិ អន្តរា សាមគ្គិឧចាសថំ កាតុំ នលភន្តិ។ ករោន្តេហិ អនុចាសថេ
ឧចាសថោ កតោ នាម ហោតិ។ កត្តិកមាសព្ពន្ធវេតិ ឯត្ថ កត្តិកមាសោ នាម
បុព្វកត្តិកមាសស្ស កាឡបក្ខចាជិបទតោ បដ្ឋាយ យាវ
អបរកត្តិកបុណ្ណាមា, តាវ ឯក្ខនតីសវត្តិទិវោ, តស្សព្ពន្ធវេ, តតោ បច្ឆា វា បន
បុរេ វា ន វដ្តតិ។ អយមេវ យោ កោចិ ធិវសោយេវ។ ឥធាបិ កោសម្ពកក្ខន្ធកេ
សាមគ្គិយា សធិសាវ សាមគ្គី វេទិតញ្ញា។ យេ បន កិស្មិញ្ចិទេវ អប្បមត្តកេ
បវារណំ ឋបេត្វា សមគ្គា ហោតិ, តេហិ បវារណាយមេវ បវារណា កាតញ្ញា,
តាវទេវ ន កាតញ្ញា។ ករោន្តេហិ អប្បវារណាយ បវារណា កតោ ហោតិ។ ន
កាតញ្ញោយេវាតិ និយមេន យទិ ករោតិ, ទុក្ខជន្តិ ទស្សេតិ។ តត្ថ ហិ
ឧចាសថករណេ ទុក្ខជំ។ វុត្តញ្ញោតំ “ន, ភិក្ខុវេ, អនុចាសថេ ឧចាសថោ
កាតញ្ញោ អញ្ញាត្រ សង្ឃសាមគ្គិយា”តិ (មហាវ. ១៨៣)។

“បត្តកាលមេវ បត្តកល្ល”ន្តិ ឥមិនា សកតេ ភាវប្បច្ចយោតិ ទស្សេតិ។
នាសតីតិ អន្ទយតោ វុត្តមេវ ព្យតិវេកតោ ទន្ធិំ ករោតិ។

អនុចាតិ អរហា អនុច្ឆរិកា, សាមិនោតិ វុត្តំ ហោតិ។ សព្ពន្ធមេនាតិ
សព្ពហេដ្ឋិមេន ចត្តារោ, ន តេហិ វិនា តំ ឧចាសថកម្មំ ករិយតិ, ន តេសំ ធន្តោ
វា ចារិសុទ្ធិ វា ឯតិ។ អវសេសា បន សចេបិ សហស្សមត្តា ហោតិ, សចេ

សមានសំវាសកា, សព្វេ ធម្មារហារ ហោត្តិ, ធនុចារិសុទ្ធិ ធនុ អាគច្ឆន្ត វា, មា
វា, កម្មំ ន កុប្បតិ។ បកតត្តាតិ អនុក្ខត្តា, ចារាជិកំ អនុជ្ឈាបន្នា ច។
ហត្ថចាសោ នាម ធិយឡហត្ថប្បមាណោ។

សីមា ច នាមេសា កតមា, យត្ថ ហត្ថចាសំ អវិជហិត្វា ឋិតា កម្មប្បត្តា
នាម ហោត្តិ អនុយោគំ សន្ធាយ សីមំ ធស្សេន្តោ វិភាគវន្តានំ សភាវិការំ
វិភាគធស្សនមុខេនេវ ហោត្តិ តិ “សីមា ច នាមេសា” តិ អាទិមាហ។

សម្ពុទ្ធន្តោនាតិ មិស្សីករោន្តេន។ អន្លោត្តរន្តោនាតិ មន្តន្តេន, អន្លោ ករោន្តោនាតិ
វុត្តំ ហោតិ។ ឥមា វិបត្តិសីមាយោ នាមាតិ សម្ពុទ្ធា។ កស្មា វិបត្តិសីមាយោ
នាមាតិ អាហ “ឯកាធសប្បា” តិ អាទិ។ អាគារេហ្មីតិ ការណេហ្មី។ វចនតោតិ
កម្មវគ្គ (បរិ. ៤៨២ អាធយោ) កថិតត្តា។ សង្ឃកម្មំ នាមេតំ
វិសតិវគ្គករណីយបរមន្តិ អាហ “យត្ថ ឯកវិសតិ ភិក្ខុ និសីទិតុំ ន
សក្កោន្តិ” តិ។ យស្សំ សីមាយំ ហេជ្ជមបរិច្ឆេទេន កម្មារហេន សទ្ធិ ឯកវិសតិ
ភិក្ខុ បរិមណ្ឌលាការេន និសីទិតុំ ន សក្កោន្តិ, អយំ អតិខុទ្ធកា នាមាតិ
អត្ថោ។ ឯវុចា ច សីមា សម្មតាបិ អសម្មតា, កាមខេត្តសទិសាវ ហោតិ, តត្ថ
កតំ កម្មំ កុប្បតិ។ ឯស នយោ សេសសីមាសុបិ។

សម្មតាតិ ពន្ធា, វាចិតកម្មវាចាតិ អត្ថោ។ កម្មវាចាយ វាចនមេវ ហិ ពន្ធនំ
នាម។ និមិត្តំ ន ឧបគច្ឆតិ តិ អនិមិត្តបកោ, តំ អនិមិត្តបកំ, អនិមិត្តារហន្តិ វុត្តំ
ហោតិ។ តចសារុក្ខោ នាម តាលនាឡិកេរាទិកា។

បំសុបុញ្ញវាលុកាបុញ្ញានន្តិ បំសុរាសិវាលុកាវាសីនំ មជ្ឈេ។ និទ្ធារណេ ចេតំ
សាមិវចនំ។ ចោត្តកេសុ បន កត្តចិ “បំសុបុញ្ញំ វា វាលុកាបុញ្ញំ វា អញ្ញាតរ” ត្តិ
ចាហោ ធិស្សតិ, សោ បន អចាហោ។ ន ហិ សោ “អញ្ញាតរ” ត្តិ ឥមិនា យុជ្ជតិ តិ។
អន្តរាតិ និមិត្តបកនិមិត្តានមន្តរា។ ឯត្ថ ច យា តិហិ និមិត្តេហិ ពជ្ឈមាណ

អធិបតីបកេសុ តចសារុក្ខាធីសុ អញ្ញាតរំ អន្តរា ឯកំ និមិត្តំ កត្វា សម្មតា,
សា ខណ្ឌានិមិត្តា នាម ហោតិ។ យា បន ចតុបញ្ចនិមិត្តាធិហិ ពជ្ឈមាណ ឥមេសុ
តចសារុក្ខាធីសុ អញ្ញាតរំ អន្តរា ឯកំ និមិត្តំ កត្វា សម្មតា, សា ខណ្ឌានិមិត្តា
នាម ន ហោតិ តិ វិញ្ញាយតិ និមិត្តបកានំ និមិត្តានំ តិណ្ណំ សញ្ញាវតោ។
អជ្ជកថាសុ បន អវិសេសេន វុត្ថំ, តស្មា ឧបបរិក្ខិត្វា គហោតព្វំ។ សព្វេន សព្វន្តិ
សព្វប្បការេន។ និមិត្តានំ ពហិ ឋិតេន សម្មតាតិ តេសំ ពហិ ឋិតេន
វាចិតកម្មវាចា។ និមិត្តានិ បន អន្តោ ច ពហិ ច ឋិតា កិត្តេតុ វុត្ថន្តិ។

ឯវំ សម្មតាបីតិ និមិត្តានិ កិត្តេត្វា កម្មវាចាយ សម្មតាបិ។ ឥមេសុ
“អសម្មតាវ ហោតិ” តិ ឥមេនា សម្ពន្ធា។ សញ្ញា, ភិក្ខុវេ, នធិ អសីមាតិ យា កាចិ
នធិលក្ខណប្បត្តា នធិ និមិត្តានិ កិត្តេត្វា “ឯតំ ពទ្ធសីមំ ករោមា” តិ កតាបិ
អសីមា, ពទ្ធសីមា ន ហោតិ តិ អត្ថោ។ អត្ថនោ សភាវេន បន សា
ពទ្ធសីមាសទិសា។ សព្វត្ថ សង្ឃកម្មំ កាតុំ វុត្ថតិ។ សមុទ្ធជាតស្សវេសុបិ ឯសេវ
នយោ។ “សំសង្ឃិជថា” តិ ឥមេនា អញ្ញាមញ្ញស្ស អាសន្នតំ ធិបេតិ។ ពទ្ធា
ហោតិ តិ បន្ធិមទិសាភាគេ សីមំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ តស្ស បទេសន្តិ តស្ស
ឯកទេសំ។ យត្ថ ឋិតា ភិក្ខុហិ កម្មំ កាតុំ សក្កា ហោតិ, តាទិសំ ឯកទេសន្តិ
វុត្ថំ ហោតិ។ យត្ថ បន ឋិតេហិ កម្មំ កាតុំ ន សក្កា, តាទិសំ បទេសំ អន្តោ
កវិត្វា ពទ្ធន្តា សីមាយ សីមំ សម្ពិទ្ធន្តិ នាម, ន តុ អន្តោត្តរន្តិ នាមាតិ
គហោតព្វំ។ គណ្ឌិបទេសុ បន “សម្ពិទ្ធនំ បរេសំ សីមាយ ឯកំ វា ទ្វេ វា និមិត្ត
កិត្តេត្វា លេខាមត្ថំ គហោត្វា ពទ្ធនំ។ អន្តោត្តរណំ នាម បរេសំ សីមាយ និមិត្ត
កិត្តេត្វា តំ សកលំ វា តស្សេកទេសំ វា អន្តោ ករោន្តេន តស្ស ពហិ ឯកិស្សំ
ទ្វិសុ វា ទិសាសុ និមិត្ត កិត្តេត្វា ពទ្ធន” តិ វុត្ថំ។

បញ្ចតាជីនំ និមិត្តានំ សម្មាសម្មាសម្មា និមិត្តសម្មាសម្មា បញ្ចតោ និមិត្តំ បញ្ចតនិមិត្តំ។
ឯវំ សេសេសុបិ។ ឯវំ វុត្តេស្វតិ ឧចាសថក្ខន្ធកេ (មហាវ. ១៣៨ អាធមយោ)
សីមាសម្មាសម្មា វុត្តេស្វ។ ឥមេហិ ច បន អដ្ឋហិ និមិត្តហិ អសម្មិស្សេហិបិ
អញ្ញមញ្ញមិស្សេហិបិ សីមំ សម្មាសម្មា វុត្តេស្វតិ។ តេនាហា “តស្មី តស្មី ទិសាភាគ
យថាលទ្ធានិ និមិត្តបតានិ និមិត្តានិ” តិ។ ឯកេន, បន ទ្វីហិ វា និមិត្តហិ
សម្មាសម្មា ន វុត្តេស្វតិ, តិណិ បន អាទិ កត្វា វុត្តប្បការាណំ និមិត្តានំ សតេនាបិ
វុត្តេស្វតិ។ “បុរត្ថិមាយ ទិសាយ កី និមិត្ត” តិ វិជយជរេន បុច្ឆិតតំ, “បញ្ចតោ, ភន្តេ” តិ
វុត្តេស្វ បុន វិជយជរេនេវ “ឯសោ បញ្ចតោ និមិត្ត” តិ ឯវំ និមិត្តំ កិត្តេតតំ។ “ឯតំ
បញ្ចតំ និមិត្តំ ករោម, និមិត្តំ ករិស្សាម, និមិត្តំ កតោ, និមិត្តំ ហោតុ, ហោតិ
ករិស្សតិ” តិ ឯវំ បន កិត្តេតតំ ន វុត្តេស្វតិ។ ចាសាលោកសុបិ ឯសេវ នយោ។
តេនាហា “បុរត្ថិមាយ ទិសាយ កី និមិត្ត” តិ អាទិ។ “បញ្ចតោ, ភន្តេ, ឧទកំ, ភន្តេ” តិ
ឯវំ បន ឧបសម្មន្នោ វា អាទិកត្វតុ, អនុបសម្មន្នោ វា, វុត្តេស្វតិយេវ។ អាទិសទ្ធន
“បុរត្ថិមាយ អនុទិសាយ កី និមិត្តំ? ចាសាលោក, ភន្តេ, ឯសោ ចាសាលោក
និមិត្តំ។ ទិក្ខុណាយ ទិសាយ, ទិក្ខុណាយ អនុទិសាយ, បច្ឆិមាយ ទិសាយ,
បច្ឆិមាយ អនុទិសាយ, ឧត្តរាយ ទិសាយ, ឧត្តរាយ អនុទិសាយ កី និមិត្តំ?
ឧទកំ, ភន្តេ, ឯតំ ឧទកំ និមិត្ត” តិ ឥទំ សង្កណ្ឌាតិ។ ឯតុ បន អដ្ឋត្វា បុន
“បុរត្ថិមាយ ទិសាយ កី និមិត្តំ? បញ្ចតោ, ភន្តេ, ឯសោ បញ្ចតោ និមិត្ត” តិ ឯវំ
បឋមំ កិត្តេតនិមិត្តំ កិត្តេត្វាវ បេតតតំ។ ឯវំ ឆ្នាំ និមិត្តេន និមិត្តំ យជិតំ ហោតិ។
សម្មា កិត្តេត្វាតិ អញ្ញមញ្ញនាមវិបរិយាយេន, អនិមិត្តានំ នាមេន ច អកិត្តេត្វា
យថាវុត្តេនេវ នយេន កិត្តេត្វា។ សម្មតាតិ “សុណាតុ មេ, ភន្តេ” តិ អាទិនា
នយេន ឧចាសថក្ខន្ធកេ (មហាវ. ១៣៩ អាធមយោ) វុត្តាយ បរិសុទ្ធាយ
ញាតិទុតិយកម្មវាចាយ ពាទ្ធា។ តតុ និមិត្តានិ សកី កិត្តតានិបិ កិត្តតានេវ

ហោរា្និ។ អន្ទកដ្ឋកថាយំ បន តិក្ខត្ថំ សីមមណ្ឌលំ សម្ពន្ធន្តេន និមិត្តំ
កិត្តតត្ថំ”ន្តិ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៣៨) ។ ត្ថំ។

តត្រាតិ តេសុ អដ្ឋសុ និមិត្តេសុ។ និមិត្តបកតាតិ និមិត្តយោគ្យតា។
“ហត្ថិប្បមាណតោ បដ្ឋាយា”តិ វេទនតោ ហត្ថិប្បមាណោបិ និមិត្តបកោយេវ។
ហត្ថិ បន សត្តវតនោ វា អឡដ្ឋវតនោ (សាវត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.១៣៨) វា។ តតោ
ឡិមកតរោតិ តតោ ហត្ថិប្បមាណតោ ខុទ្ទកតរោ។ សេច ចត្វសុ ធិសាសុ
ចត្តារោ វា តីសុ វា តយោ បព្ពតា ហោរា្និ, ចត្វហិ, តីហិ វា បព្ពតនិមិត្តេហោវ
សម្ពន្ធិតុម្បិ វដ្ឋតិ, ធូហិ បន និមិត្តេហិ, ឯកេន វា សម្ពន្ធិតុំ ន វដ្ឋតិ។ តតោ
បរេសុ ចាសាណានិមិត្តាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។ តស្មា បព្ពតនិមិត្តំ ករោន្តេន
បុច្ឆិតតំ “ឯកាពោទ្វា, ន ឯកាពោទ្វា”តិ។ សេច ឯកាពោទ្វា ហោតិ, ន កាតព្វោ។
តញ្ញា ចត្វសុ វា អដ្ឋសុ វា ធិសាសុ កិត្តេន្តោបិ ឯកមេវ និមិត្តំ កិត្តិតំ ហោតិ។
តស្មា យោ ឯវំ ចក្កសណ្ឋានេន វិហារំ បរិក្ខិបិត្វា បិតោ បព្ពតោ, តំ
ឯកធិសាយ កិត្តេត្វា អញ្ញាសុ ធិសាសុ តំ ពហិទ្វា កត្វា អន្តោ អញ្ញានិ
និមិត្តានិ កិត្តតត្ថានិ។ សេច បព្ពតស្ស តតិយភាគំ វា ឧបឡំ វា អន្តោសីមាយ
កត្តកាមា ហោរា្និ, បព្ពតំ អកិត្តេត្វា យត្តកំ បទេសំ អន្តោ កត្តកាមា, តស្ស
បរតោ តស្មីយេវ បព្ពតេ ជាតុក្កវម្មិកាធិសុ អញ្ញាតំ និមិត្តំ កិត្តតត្ថំ។ សេច
យោជនទ្ធិយោជនប្បមាណំ សព្វំ បព្ពតំ អន្តោ កត្តកាមា ហោរា្និ, បព្ពតស្ស
បរតោ ភូមិយំ ជាតុក្កវម្មិកាធិនិ និមិត្តានិ កិត្តតត្ថានិ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៣៨; វិ.
សដ្ឋ. អដ្ឋ. ១៥៨)។

សដ្ឋំ កច្ឆតីតិ គណនំ វោហារំ កច្ឆតីតិ អត្ថោ។
ទុត្តិសបលគុឡបិណ្ឌបរិមាណោតិ ដូលតាយ, ន តុលគណនាយ។ តត្ថ
“ឯកបលំ នាម ធនកលញ្ញា”ន្តិ វេទន្តិ។ ឥដ្ឋកា មហាញាបិ ន វដ្ឋតិ។ តថា

អធិបតីបុគ្គលិកចាសាណាធំ រាសី, បក្ស បំប្លែងលុកលាងរាសី។ ភូមិសមា
ខលមណ្ឌលសធិសោ បិដ្ឋចាសាណា វា ភូមិសោ ខាណ្ឌកោរិយ
ឧដ្ឋតចាសាណា វា ហោតិ, សោមិ បមាណ្ឌបតោ ចេ, វដ្តតិ។ “បិដ្ឋចាសាណា
បន អតិមហន្តោបិ ចាសាណាសង្ខមេវ គប្បតីតិ អាហា “បិដ្ឋចាសាណា
បនា”តិអាធិ។ តស្មា សេច មហាតោ បិដ្ឋចាសាណាស្ស ឯកំ បនេសំ
អន្តោសីមាយំ កត្តកាមា ហោតិ, តំ អកិត្តត្វា តស្សបរិ អញ្ញោ ចាសាណា
កិត្តតត្តោ។ សេច បិដ្ឋចាសាណាបរិ វិហារំ ករោតិ, វិហារមជ្ឈេន ច
បិដ្ឋចាសាណាវិនិវដ្ឋិត្វា គប្បតិ, ឯវេចោ បិដ្ឋចាសាណា ន វដ្តតិ។ សេច ហិ
តំ កិត្តត្តិ, និមិត្តស្សបរិ វិហារោ ហោតិ, និមិត្តញ្ច នាម ពហិសីមាយំ ហោតិ,
វិហារោបិ ពហិសីមាយំ អាបដ្ឋតិ។ វិហារំ បរិភូតិវា បិតបិដ្ឋចាសាណា បន
ឯកត្ត កិត្តត្វា អញ្ញត្ត ន កិត្តតត្តោ។

វននិមិត្ត តិណាវនំ វា តចសារុក្ខវនំ វា ន វដ្តតីតិ អាហា
“អន្តោសារេហី”តិអាធិ។ អន្តោសារា នាម អម្ពជម្ពបនសាធម្មោ។
អន្តោសារមិស្សកេហីតិ អន្តោ សារោ យេសំ តេ អន្តោសារា, តេហិ មិស្សកា
អន្តោសារមិស្សកា, តេហិ។ ចតុបញ្ចក្ខមត្តម្យីតិ ហោជ្ជិមបរិច្ឆេទនាហា។
ឧក្កំសតោ បន យោជនសតិកម្មី វនំ វដ្តតិ។ ឯត្ថ បន ចតុក្ខមត្តញ្ច, តយោ
សារតោ, ឯកោ អសារតោ។ បញ្ចក្ខមត្តញ្ច, តយោ សារតោ, ទ្វេ អសារតោតិ
គហោតត្ថំ។ សេច បន វនមជ្ឈេ វិហារំ ករោតិ, តំ វនំ ន កិត្តតត្ថំ។ ឯកនេសំ
អន្តោសីមាយំ កត្តកាមេហិបិ វនំ អកិត្តត្វា តត្ថ ក្ខត្តចាសាណាធម្មោ
កិត្តតត្តោ, វិហារំ បរិភូតិវា បិតវនំ ឯកត្ត កិត្តត្វា អញ្ញត្ត ន កិត្តតត្ថំ
(មហាវ. អដ្ឋ. ១៣៨)។

រុក្ខនិមិត្តបិ តថសារុក្ខោ ន វដ្តតីតិ អាហា “អន្តោសារោ”តិ។ “ភូមិយំ
បតិដ្ឋិតោ”តិ ឥមិនា កុដសរាវាទីសុ បិតំ បដិក្ខិបតិ។ តតោ អបនេត្វា បន
តម្ពុណាម្បិ ភូមិយំ រោបេត្វា កោដ្ឋកំ កត្វា ឧទកំ អាសិញ្ចិត្វា កិត្តតុំ វដ្តតិ,
នវមូលសាខានិគ្គមនំ អការណាំ។ ខន្ធនិដ្ឋិត្វា រោបិតេ បន ឯតំ យុដ្ឋតិ។
សូចនណ្ហាកប្បមាលោកតិ “សីហឡដីបេ លេខននណ្ហាកប្បមាលោក”តិ វទន្តិ
(សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.១៣៨), សោ ច កនិដ្ឋន្តុលិបរិមាលោកតិ ទដ្ឋព្ពោ។ ឥទំ
បន រុក្ខនិមិត្តំ កិត្តន្តេន “រុក្ខោ”តិបិ, “សាករុក្ខោ, សាលរុក្ខោ”តិបិ វត្ថុំ វដ្តតិ។
ឯកាពទ្ធិំ បន សុប្បតិដ្ឋិតនិក្រោជសទិសំ រុក្ខំ ឯកត្ថ កិត្តត្វា អញ្ញត្ថ កិត្តតុំ
ន វដ្តតិ។

មគ្គនិមិត្ត អវញ្ញខេត្តនទីតឡាកមគ្គាទយោ ន វដ្តន្តតិ អាហា “ជង្គមគ្គោ
វា ហោតូ”តិអាទិ។ យោ បន ជង្គមគ្គោ សកជមគ្គតោ ឌីក្ខមិត្វា បុន
សកជមគ្គមេវ ឌីតវតិ, យេ វា ជង្គមគ្គសកជមគ្គា អវលញ្ជិតា, តេ ន វដ្តន្តិ។
តេនាហា “ជង្គមគ្គសកជមគ្គហី”តិអាទិ។ ឯតុ ច សចេ សកជមគ្គស្ស
អន្តិមចក្កមគ្គំ និមិត្តំ ករោន្តិ, មគ្គោ ពហិសីមាយ ហោតិ។ សចេ
ពាហិរចក្កមគ្គំ និមិត្តំ ករោន្តិ, ពាហិរចក្កមគ្គោវ ពហិសីមាយ ហោតិ, សេសំ
អន្តោសីមំ ភជតីតិ វេទិតព្ពំ។ សចេបិ ទ្វេ មគ្គា និក្ខមិត្វា បច្ឆា សកជមគ្គមិវ
ឯកិកវន្តិ, ទិដានិទ្ធជ្ជានេ វា សម្ពន្ធជ្ជានេ វា សកី កិត្តត្វា បុន ន កិត្តតព្ពា។
ឯកាពទ្ធិនិមិត្តព្ពោតំ ហោតិ។

សចេ វិហារំ បរិក្ខិបិត្វា ចត្តារោ មគ្គា ចតុសុ ទិសាសុ គច្ឆន្តិ, មជ្ឈេ ឯកំ
កិត្តត្វា អបរំ កិត្តតុំ ន វដ្តតិ។ ឯកាពទ្ធិនិមិត្តព្ពោតំ។ កោណំ វិនិវដ្ឋិត្វា គតំ
បន បរភាគេ កិត្តតុំ វដ្តតិ។ វិហារមជ្ឈេន វិនិវដ្ឋិត្វា គតមគ្គោ បន ន
កិត្តតព្ពោ។ កិត្តតេ បន និមិត្តស្ស ឧបរិ វិហារោ ហោតិ។ ឥមញ្ញា មគ្គំ

កិត្តន្តេន “មគ្គោ បដ្ឋោ បថោ” តិអាទិនា (ចូឡនិ. ចារាយនត្ថតិកាថានិទ្ទេស ១០១) វុត្ថុសុ ទិសសុ នាមេសុ យេន កេនចិ នាមេន កិត្តតុំ វដ្ឋតិ។
បរិខាសណ្ណានេន វិហារំ បរិក្ខិបិត្វា គតមគ្គោ ឯកត្ថ កិត្តត្វា អញ្ញត្ថ កិត្តតុំ
ន វដ្ឋតិ។

យំ បន អពទ្ធសីមាលក្ខណោ នទី វត្តាមាតិ “យស្ស ធម្មិកានំ រាជ្ជំ
កាលេ” តិអាទិនា (កម្ពុ. អដ្ឋ. និទានវណ្ណាន) ឧទកុក្ខេបសីមាយំ នទិយា
វត្តមានត្តា វុត្ថុ។ យា បន នទី មគ្គោ វិយ សកជេរុសណ្ណានេន វា
បរិខាសណ្ណានេន វា វិហារំ បរិក្ខិបិត្វា គតា, ឯ ឯកត្ថ កិត្តត្វា អញ្ញត្ថ កិត្តតុំ
ន វដ្ឋតិ។ វិហារស្ស ចតុសុ ទិសាសុ អញ្ញមញ្ញំ វិជិវដ្ឋិត្វា គតេ នទីចតុក្កេបិ
ឯសេវ នយោ។ អសម្មិស្សនទិយោ បន ចតស្សោបិ កិត្តតុំ វដ្ឋតិ។ សចេ វតី
ករោន្តោ វិយ វុត្តចាទេ និខណ្ឌិត្វា វល្លិបលាលាទីហិ នទីសោតំ វុត្តន្តិ, ឧទកម្មិ
អន្លោត្តិត្វា អាវរណំ បវត្តតិយេវ, និមិត្តំ កាតុំ វដ្ឋតិ។ យថា បន ឧទកំ
នប្បវត្តតិ, ឯ វសេតុម្ហិ កតេ អប្បវត្តមាណ នទី និមិត្តំ កាតុំ ន វដ្ឋតិ។
បវត្តនដ្ឋានេ នទីនិមិត្តំ, អប្បវត្តនដ្ឋានេ ឧទកនិមិត្តំ កាតុំ វដ្ឋតិ។

យា បន ទុព្ភដ្ឋិកាលេ វា គិម្ពេ វា និរុទកកាវេន នប្បវត្តតិ, សា វដ្ឋតិ។
មហានទិតោ ឧទកមាតិកំ និហរន្តិ, សា កុន្ធដីសទិសា ហុត្វា តិណិ សស្សានិ
សម្មាទេន្តិ និច្ចំ បវត្តតិ។ កិញ្ចាបិ បវត្តតិ, និមិត្តំ កាតុំ ន វដ្ឋតិ។ យា បន មូលេ
មហានទិតោ និគ្គតាបិ កាលន្តរេន តេនេវ និគ្គតមគ្គេន នទី ភិន្និត្វា សយមេវ
គច្ឆតិ, គច្ឆន្តិ ច បរតោ សុសុមារាទិសមាភិណ្ណា នាវាទីហិ សញ្ញិតត្តា នទី
ហោតិ, តំ និមិត្តំ កាតុំ វដ្ឋតិ។

អសន្ទមាណន្តិ អប្បវត្តមាណំ។ សន្ទមាណំ នាម
ឱយនទីឧទកវាហកមាតិកាសុ ឧទកំ។ វុត្តបរិច្ឆេទកាលំ អតិដ្ឋន្តន្តិ “យាវ

កម្មវាចាបរិយោសានា សណ្ឋាមានក"ន្តិ វុត្តបរិច្ឆេទកាលំ អតិជ្ជន្តំ។
ភាជនភតន្តិ នាវាចាជីអាទិសុ ភាជនេសុ ភតំ។ យំ បន អន្តកដ្ឋកថាយំ
“គម្ពីរេសុ អាវាជាទិសុ ឧក្ខេបិមំ ឧទកំ និមិត្តំ ន កាតព្វ”ន្តិ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៣៨;
វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ១៥៨) វុត្តំ, តំ ឧវុត្តំ, អត្ថនោ មតិមត្តមេវ។ វិចិត្តំ បន អន្តមសោ
សូករខតាយបិ តាមទារកានំ កើឡនវាបិយម្បិ សចេ យាវ
កម្មវាចាបរិយោសានំ តិជ្ជតិ, អប្បំ វា ហោតុ, ពហុ វា, វុត្តតិយេវ។ តស្មី បន
ថានេ និមិត្តសញ្ញាករណត្ថំ ចាសាណាវាលិកាបំសុអាទិរាសិ វា
ចាសាណាត្ថម្ភោ វា ធារត្ថម្ភោ វា កាតព្វោ។

ឯវំ និមិត្តសម្បត្តិយុត្តតំ ទស្សេត្វា ឥទានិ យេហិ អាការេហិ ពន្លា
បរិសាសម្បត្តិយុត្តា នាម ហោតិ, តំ ទស្សេតុំ “បរិសាសម្បត្តិយា យុត្តា
នាមា”តិអាទិមាហា។ ឥមស្ស បន កម្មស្ស ចតុវគ្គករណីយត្ថា “ចត្វាហិ
ភិក្ខុហិ”តិ វុត្តំ។ ឥមញ្ច សីមំ ពន្លតុកាមេហិ សាមន្តវិហារេសុ ភិក្ខុ តស្ស តស្ស
វិហារស្ស សីមាបរិច្ឆេទំ បុច្ឆិត្វា ពន្លសីមវិហារានំ សីមាយ សីមន្តិកំ,
អពន្លសីមវិហារានំ សីមាយ ឧបចារំ វេបេត្វា ទិសាចារិកភិក្ខុនំ
និស្សញ្ញារសមយេ សចេ ឯកស្មី តាមខេត្ត សីមំ ពន្លតុកាមា, យេ តត្ថ
ពន្លសីមវិហារា, តេសុ ភិក្ខុនំ “មយំ អន្ត សីមំ ពន្លស្សម, តុម្ភេ
សកសកសីមាបរិច្ឆេទតោ មា និក្ខមិត្តា”តិ បេសេតព្វំ។ យេ អពន្លសីមវិហារា,
តេសុ ភិក្ខុ ឯកជ្ឈំ សន្និចាតាបេតព្វា, ធម្មារហានំ ធម្មោ អាហារាបេតព្វោ។ តេន
វុត្តំ “យាវតិកា តស្មី តាមខេត្ត”តិអាទិ។ តស្មី តាមខេត្តតិ យស្មី តាមខេត្ត
វេត្វា កម្មវាចំ វាចេន្តិ, តស្មី តាមខេត្ត។ “សចេ អញ្ញានិបិ តាមខេត្តានិ អន្តោ
កត្តកាមា, តេសុ តាមេសុ យេ ភិក្ខុ វេសន្តិ, តេហិបិ អាគន្តព្វំ, អនាគច្ឆន្តានំ
ធម្មោ អាហារិតព្វោ”តិ មហាសុមត្ថេរោ អាហា។ មហាបទុមត្ថេរោ បនាហា
“នាវាតាមខេត្តានិ នាម ចាជិយេ ក្តំ ពន្លសីមាសទិសានិ, ន តតោ ធម្មចារិសុទ្ធិ

អាគន្ធព្វតិ។ អន្តោនិមិត្តគតេហិ បនភិក្ខុហិ អាគន្ធព្វតិ”ន្តិ វត្ថា បុន អាហា
“សមានសំវាសកសីមាសម្មន្ននកាលេ អាគមនម្បិ អនាគមនម្បិ វដ្តតិ,
អវិប្បវាសសីមាសម្មន្ននកាលេ បន អន្តោនិមិត្តគតេហិ អាគន្ធព្វតិ។
អនាគច្ឆន្តានំ ឆន្ទោ អាហរិតញោ”តិ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៣៨)។

ឥនានិ យេហិ អាការេហិ សម្មតា កម្មវាចាសម្បត្តិយុត្តា នាម ហោតិ, តំ
ធស្សេតុំ “កម្មវាចាសម្បត្តិយា យុត្តា នាមា”តិ អាទិមាហា។ អាទិសន្នេន។ “យទិ
សង្ឃស្ស បត្តកលំ, សង្ឃោ ឯតេហិ និមិត្តេហិ សីមំ សម្មន្នេយ្យ សមានសំវាសំ
ឯក្ខចោសថំ, ឯសា ព្យាតិ។ សុណាតុ មេ, កន្លេ, សង្ឃោ, យាវតា សមន្តា និមិត្តា
កិត្តិតា, សង្ឃោ ឯតេហិ និមិត្តេហិ សីមំ សម្មន្នតិ សមានសំវាសំ ឯក្ខចោសថំ,
យស្សាយស្មតោ ខមតិ ឯតេហិ និមិត្តេហិ សីមាយ សម្មតិ សមានសំវាសាយ
ឯក្ខចោសថាយ, សោ តុណ្ហាស្ស។ យស្ស នក្ខមតិ, សោ ភាសេយ្យ។ សម្មតា
សីមា សង្ឃេន ឯតេហិ និមិត្តេហិ សមានសំវាសា ឯក្ខចោសថា, ខមតិ
សង្ឃស្ស, តស្មា តុណ្ហា, ឯវមេតំ ធារយាមី”តិ (មហាវ. ១៣៩) ឥមំ ចាឡិសេសំ
សន្តិណ្ហាតិ។ វុត្តាយាតិ ឧចោសថក្ខន្ធកេ វុត្តាយ។
ព្យាតិធាសអនុស្សាវននោសេហិ វិហិតត្តា បរិសុទ្ធាយ។

ខណ្ឌាសីមា (មហាវ. អដ្ឋ. ១៣៨; សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.១៣៨; វជិរ. ដី.
មហាវគ្គ ១៣៨) នាម ខុទ្ទកសីមា។ សមានសំវាសកត្តំ សម្មតា សីមា
សមានសំវាសកសីមា។ អវិប្បវាសត្តំ សម្មតា សីមា អវិប្បវាសសីមា។ ឥមាសុ
បន តីសុ សីមំ សម្មន្នេហិ បព្ពដ្ឋបសម្បទានំ សង្ឃកម្មានំ សុខករណត្តំ
បឋមំ ខណ្ឌាសីមា ពន្ធតញ្ចា។ តំ បន ពន្ធនេហិ វត្តំ ជានិតព្ពំ។ សចេ ហិ
ពោធិចេតិយភត្តសាលានិ និសព្វវត្ថុនិ បតិជ្ជាបេត្វា កតវិហារេ ពន្ធន្តិ,
វិហារមជ្ឈេ ពហ្វនំ សមោសរណជ្ជានេ អពន្ធិត្វា វិហារបច្ឆន្តេ វិវិត្តោកាសេ

ពន្ធតព្វា។ អកតវិហារេ ពន្ធន្តេហិ ពោធិចេតិយាទីនំ សព្វវត្ថុនំ ហំនំ
សល្លត្តេត្វាយថា បតិដ្ឋិតេសុ វត្ថុសុ វិហារបច្ឆន្តេ វិវិត្តាកាសេ ហោតិ, ឯវំ
ពន្ធតព្វា។ សា ហេដ្ឋិមបរិច្ឆេទេន សចេ ឯកវីសតិភិក្ខុ គណ្ណាតិ, វដ្តតិ។ តតោ
ឡំ នវដ្តតិ។ បរំ ភិក្ខុសហស្សំ គណ្ណាតិ វដ្តតិ។ តំ ពន្ធន្តេហិ សីមាមាឡិកស្ស
សមន្តា និមិត្តបកា ចាសាណា វេបេតព្វា, ន ខណ្ឌាសីមាយ វិតេហិ មហាសីមា
ពន្ធតព្វា, ន មហាសីមាយ វិតេហិ ខណ្ឌាសីមា។ ខណ្ឌាសីមាយមេវ បន វត្វា
ខណ្ឌាសីមា ពន្ធតព្វា, មហាសីមាយមេវ វត្វា មហាសីមា។

តត្រាយំ ពន្ធនិដិ - សមន្តា “ឯសោ ចាសាណោ និមិត្ត”ន្តិ ឯវំ និមិត្តានិ
កិត្តេត្វា កម្មវាចាយ សីមា សម្មន្តតព្វា។ អថ តស្ស ឯវំ ទទ្ទិកម្មត្ថំ
អវិប្បវាសកម្មវាចា កាតព្វា។ ឯវត្ថិ “សីមំ សមូហានិស្សមា”តិ អាគតា
សមូហានិតុំ ន សក្ខិស្សន្តិ។ សីមំ សម្មន្តត្វា ពហិ សីមន្តិកចាសាណា
វេបេតព្វា, សីមន្តិកា បច្ឆិមកោដិយា ចតុវគ្គលប្បមាណាបិ (មហាវ. អដ្ឋ.
១៣៨; វិ. សដ្ឋ. អដ្ឋ. ១៦៣) វដ្តតិ។ សចេ បន វិហារេ មហា ហោតិ, ទ្វេបិ
តិស្សោបិ តតុត្ថវិបិ ខណ្ឌាសីមាយោ ពន្ធតព្វា។

ឯវំ ខណ្ឌាសីមំ សម្មន្តត្វា មហាសីមាសម្មតិកាលេ ខណ្ឌាសីមតោ និក្ខមិត្វា
មហាសីមាយំ វត្វា សមន្តា អនុបរិយាយន្តេហិ សីមន្តិកចាសាណា
កិត្តេតព្វា។ តតោ អវសេសនិមិត្តេ កិត្តេត្វា ហត្ថចាសំ អវិជហន្តេហិ
កម្មវាចាយ សមាទសំវាសកសីមំ សម្មន្តត្វា តស្ស ទទ្ទិកម្មត្ថំ
អវិប្បវាសកម្មវាចាបិ កាតព្វា។ ឯវត្ថិ “សីមំ សមូហានិស្សមា”តិ អាគតា
សមូហានិតុំ ន សក្ខិស្សន្តិ។ សចេ បន ខណ្ឌាសីមាយ និមិត្តានិ កិត្តេត្វា តតោ
សីមន្តិកាយ និមិត្តានិ កិត្តេត្វា មហាសីមាយ និមិត្តានិ កិត្តេត្តិ, ឯវំ តីសុ
ហំនេសុ និមិត្តានិ កិត្តេត្វាយំ សីមំ ឥន្ទន្តិ, តំ បឋមំ ពន្ធតុំ វដ្តតិ។ ឯវំ សន្តេបិ

យថាវុត្តនយេន ខណ្ឌសីមតោវ បដ្ឋាយ ពន្ធិតញ្ញា។ ឯវំ ពន្ធាសុ បន សីមាសុ
ខណ្ឌសីមាយំ បិតាភិក្ខុ មហាសីមាយំ កម្ពុំ ករោន្តានំ នកោបន្តិ,
មហាសីមាយំ វា បិតា ខណ្ឌសីមាយំ ករោន្តានំ។ សីមន្តរិកាយ បន បិតា
ឱកិទ្ធម្មំ នកោបន្តិ។ តាមខេត្ត ឋាន្តា កម្ពុំ ករោន្តានំ បន សីមន្តរិកាយ បិតា
កោបន្តិ។ សីមន្តរិកា ហិ តាមខេត្ត ភជិតិ។ អវិប្បវាសសីមាសម្ពុទ្ធនេ កតេ
សតិ សា ច អវិប្បវាសសីមា នាម ហោតិ។ តេនាហ “តស្សនេយវ បភេនោ”តិ។
តស្សនេយវាតិ ពន្ធិសីមាយ ឯវ។

អយំ បន វិសេសោ - “ឋបេត្វា តាមញ្ច តាម្មបចារញ្ច”តិ (មហាវ. ១៤៤)
វចនតោ អវិប្បវាសសីមា តាមញ្ច តាម្មបចារញ្ច នឱតរតិ,
សមាទសំវាសកសីមា បន តត្ថាបិ ឱតរតិ។ សមាទសំវាសកសីមា ចេត្ត
អត្តនោ ធម្មតាយ គច្ឆតិ, អវិប្បវាសសីមា បន យត្ថ សមាទសំវាសកសីមា,
តត្ថេវ គច្ឆតិ។ ន ហិ តស្សវិសុំ និមិត្តកិត្តនំ អត្ថិ។ តត្ថ សច អវិប្បវាសាយ
សម្មតិកាលេ គាមោ អត្ថិ, តំ សា នឱតរតិ។ សច បន សម្មតាយ សីមាយ
បច្ឆា គាមោ និវិសតិ, សោបិ សីមាសម្ពុទ្ធមេវ គច្ឆតិ។ យថា ច បច្ឆា និវិជ្ជោ, ឯវំ
បឋមំ និវិជ្ជស្ស បច្ឆា វឡិកប្បនេសោបិ សីមាសម្ពុទ្ធមេវ គច្ឆតិ។ សចបិ
សីមាសម្មតិកាលេ គេហានិ កតានិ, “បវិសិស្សមា”តិ អាលយោបិ អត្ថិ,
មនុស្ស បន អប្បវិជ្ជោ, ចោរាណាគាមំ វា សគេហាមេវ ធម្មតា អញ្ញាត្ថ គតា,
អគាមោយេវ ឯស, សីមា ឱតរតិ។ សច បន ឯកម្មំ កុលំ បវិជ្ជំ វា អគតំ វា
អត្ថិ, គាមោយេវ, សីមា នឱតរតិ។

ឯវំ ពន្ធិសីមំ ទស្សេត្វា ឥនានិ អពន្ធិសីមំ ទស្សេត្តោ “អពន្ធិសីមា
បនា”តិអាទិមាហា។ គាមោ ឯវំ សីមា តាមសីមា។ តាមគ្គហណេន ចេត្ត
និគមនករាទម្មំ សង្កហោ វេទិតញ្ញោ។ យត្ថកេ បទេសេ តស្ស តាមស្ស

តាមគោដកា ពលី លកន្តិ, សោ បទេសោ អប្បោ វា ហោតុ, មហាឆោ វា, ឯកំ
តាមខេត្តំ នាម។ យម្យំ ឯកស្មីយេវ តាមខេត្ត ឯកំ បទេសំ “អយំ វិសុំ តាមោ
ហោតុ” តិ បរិច្ឆិទ្ធិត្វា រាជា កស្សបិ ទេតិ, សោបិ វិសុំតាមសីមា ហោតិយេវ។
តស្មា សា ច ឥតរា ច បកតិ តាមសីមា ពទ្ធសីមាសទិសាវ ហោតិ។ កេវលំ បន
តិច្ឆិវិប្បវាសបរិហារំ ន លកតិ តិ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៤៧)។

អតាមកេ អរញ្ញេតិ វិញ្ញាជិវិសទិសេ អរញ្ញេ។ តេនាហ “អតាមកំ
នាមា” តិ អាទិ។ អយំ បន សីមា តិច្ឆិវិប្បវាសបរិហារម្យំ លកតិ។ មច្ឆពន្ធានន្តិ
កេវដ្ឋានំ។ អគមនបថេសូតិ គន្ធី អសក្កុណោយ្យបថេសុ។ យត្ថ តទហោវ គន្ធា
តទហោវ បច្ឆាគន្ធី ន សក្កា ហោតិ, តាទិសេសូតិ វុត្ថំ ហោតិ។ តេសំ
គមនបរិយន្តស្ស ឡើតោ បន តាមសីមាសទ្ធី គច្ឆតិ។ តត្ថ តាមសីមំ
អសោធនត្វា កម្មំ កាតុំ ន វដ្ដតិ។ មជ្ឈេ បីតានំ សព្វទិសាសុ សត្តព្ពន្ធភាតិ មជ្ឈេ
បីតានំ ភិក្ខុនំ បីតោកាសតោ សព្វទិសាសុ សត្តព្ពន្ធភា។ តត្ថាតិ តេសុ
អព្ពន្ធរេសុ។ តស្មាតិ យស្មា បរិសវសេន វឡតិ, តស្មា។ ឧបចារត្ថាយាតិ
សីមាបចារត្ថាយ។ សីមាភារំ បដិក្ខិបិត្វាតិ ពទ្ធសីមាភារំ បដិក្ខិបិត្វា។
សមាធា សំវាសោ ឯត្ថាតិ សមាធនំវាសា។ ឯកោ ឧចោសថោ ឯត្ថាតិ
ឯក្ខចោសថា។ ឯត្ថ ច ឧចោសថស្ស វិសុំ គហិតត្ថា អវសេសកម្មវសេន
សមាធនំវាសតា វេទិតញ្ញា។ វុត្ថាតិ អពទ្ធសីមាបរិច្ឆេទំ ទស្សេតុ
ឧចោសថក្ខន្ធកេ (មហាវ. ១៤៩) វុត្ថា។ អនុ អនុ អឡមាសំ អនុឡមាសំ,
អឡមាសេ អឡមាសេតិ អត្ថោ។ ឯវំ “អនុទសាហ” តិ អាទិសុបិ។ ទេវេតិ មេយេ។
វលាហាកេសុ វិគតមត្តេសូតិ ភាវេនភាវលក្ខណោ ភុម្មំ។ សោតន្តិ
ឧទកប្បវាហោ វុច្ឆតិ។ តិត្ថេន វា អតិត្ថេន វា ឌីតវិត្វាតិ ចាបសេសោ។
តិមណ្ឌលំ បដិច្ឆាទេត្វាតិ យថា តិមណ្ឌលបដិច្ឆាទនំ ហោតិ, ឯវំ និវាសេត្វា។
ឧត្តរន្តិយាតិ យត្ថ កត្ថចិ ឧត្តរន្តិយា។ ភិក្ខុនិវិភង្កេ (ចាចិ. ៦៩២) ភិក្ខុនិយា

វិសេន នង្គិលក្ខណស្ស ចាឡិយំ អាគតត្ថា “ភិក្ខុនិយា”តិ វុត្ថំ, ន បន
វិសេសសញ្ញាវតោ។

កេនបិ ខណ្ឌាត្វា អកតោតិ អន្តមសោ តិវច្ឆានេនបិ ខណ្ឌាត្វា អកតោ។ នន្តិ
វា សមុទ្ធំ វា ភិក្ខុត្វាតិ នន្តិកុលំ វា សមុទ្ធកេវលំ វា ភិក្ខុត្វា។ ឯតំ លក្ខណាន្តិ “យត្ថ
នន្តិយំ វុត្ថប្បការេ វស្សកាលេ ឧទកំ សន្តិជ្ជតិ”តិ (កម្ពុជា. អដ្ឋ. និទានវណ្ណានា)
វុត្ថប្បការលក្ខណំ។ លោឡិបិ ជាតស្សវសន្តមេវ គច្ឆតិ។ យត្ថ បន
វុត្ថប្បការេ វស្សកាលេ វស្សេ បច្ឆិន្ទមត្តេ បិវិតុំ វា ហត្ថចានេ ជោវិតុំ វា ឧទកំ
ន ហោតិ សុក្ខតិ, អយំ ជាតស្សវេ កាមខេត្តសន្តមេវ គច្ឆតិ។

ឧទកុក្ខោតិ ករណត្ថេ និស្សក្កវចនន្តិ អាហា “ឧទកុក្ខេបនា”តិ។ កបំ
បន ឧទកំ ឱបិតព្ពន្ធន្តិ អាហា “តត្ថា”តិអាទិ។ មជ្ឈិមេន បុរិសេនាតិ ថាមមជ្ឈិមេន
បុរិសេន។ អយំ ឧទកុក្ខោ ឆាមាតិ អយំ ឧទកុក្ខេបន បរិច្ឆិន្នា សីមា
ឆាមាតិ អត្ថោ។ យាវ បរិសាវឡតិ, តាវ អយំ សីមាបិ វឡតិ, បរិសបរិយន្តតោ
ឧទកុក្ខោយេវ បមាណំ។ សចេ បន នន្តិ នាតិទីយា ហោតិ, បកវតោ
បជ្ជាយ យាវ មុខទ្វារំ សព្ពត្ថ សង្ឃោ និសីទតិ, ឧទកុក្ខេបសីមាកម្មំ នត្ថិ។
សកលាបិ នន្តិ ឯតេសំយេវ ភិក្ខុនំ បហោតិ។

បកតិវស្សកាលេតិ បុព្វេវុត្ថប្បការេ បកតិវស្សកាលេ។ ចតុស្ក
មាសេស្វតិ វស្សានស្ស ចតុស្ក មាសេស្វ។ អតិវុដ្ឋិកាលេ ឱយេន
ឱត្ថតោកាសោ ន គហេតព្ពោ។ សោ ហិ កាមសីមាសន្តមេវ គច្ឆតិ។
អន្តោនន្តិយំ ជាតស្សវេ ជាតបិដ្ឋិចាសាណាធិបកេសុបិ អយមេវ វិនិច្ឆយោ
វេទិតព្ពោ។ សចេ បន នន្តិ បរិបុណ្ណា ហោតិ សមតិត្ថិកា, ឧទកសាដិកំ
និវាសេត្វាបិ អន្តោនន្តិយំយេវ កម្មំ កាតព្វំ។ សចេ ន សក្កាន្តិ, នាវាយបិ វត្វា
កាតព្វំ។ គច្ឆន្តិយា បន នាវាយ កាតុំ ន វុត្ថតិ។ កស្មា? ឧទកុក្ខេបមត្តមេវ ហិ

សីមា, តំ នាវា សីមាមេរ អតិក្កាមេតិ។ ឯវំ សតិ អញ្ញិស្សា សីមាយ ញត្ថិ,
អញ្ញិស្សា អនុស្សាវនា ហោតិ, តស្មា នាវំ អវិត្តេន វា ឋបេត្វា, ចាសាលោ វា
លម្ពិត្វា, អន្តោនទិយំ ជាតរុក្ខេ វា ពន្ធិត្វា កម្ពំ កាតត្ថំ។ អន្តោនទិយំ
ពន្ធអដ្ឋកេបិ អន្តោនទិយំ ជាតរុក្ខេបិ ឋិតេហិ កម្ពំ កាតុំ វដ្ឋតិ។

សចេ បន រុក្ខស្ស សាខា វា តតោ និក្ខន្តចារោហោ វា ពហិនទីតីរេ
វិហារសីមាយ វា កាមសីមាយ វា បតិដ្ឋិតោ, សីមំ វា សោធនត្វា, សាខំ វា ធិន្ធិត្វា
កម្ពំ កាតត្ថំ។ ពហិនទីតីរេ ជាតរុក្ខស្ស អន្តោនទិយំ បរិជ្ជសាខាយ វា ចារោហោ
វា នាវំ ពន្ធិត្វា កម្ពំ កាតុំ ន វដ្ឋតិ។ ករោន្តេហិ សីមា វា សោធនត្វា, សាខំ
ធិន្ធិត្វា វា តស្ស ពហិបតិដ្ឋិតភាកោ នាសេតញ្ញោ។ នទីតីរេ បន ខាលុកំ
កោដ្ឋេត្វា តត្ថ ពន្ធនាវាយ ន វដ្ឋតិយេវ។

នទិយំ សេតុំ ករោន្តិ, សចេ អន្តោនទិយំយេវ សេតុ វា សេតុចាទា វា,
សេតុម្ហិ ឋិតេហិ កម្ពំ កាតុំ វដ្ឋតិ។ សចេ បន សេតុ វា សេតុចាទា វា ពហិតីរេ
បតិដ្ឋិតោ, កម្ពំ កាតុំ ន វដ្ឋតិ, សីមំ សោធនត្វា កម្ពំ កាតត្ថំ។ អថ សេតុចាទា
អន្តោ, សេតុ បន ឧភិន្នម្បិ តីរានំ ឧបរិអាកាសេ ឋិតោ, វដ្ឋតិ។ ជាតស្សរេបិ
ឯសេវ នយោ។

“យស្មី បទេសេ បកតិវីចិយោ ឌីត្តវិទ្យា សណ្ឋាហន្តិ” តិ ឯតេន យំ បទេសំ
ឧទ្ធី វុឡនកឧទកំ វា បកតិវីចិយោ វា វេគេន អាគន្ធា ឌីត្តវន្តិ, តត្ថ កម្ពំ កាតុំ ន
វដ្ឋតីតិ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៤៧) ឧស្សេតិ។ សចេ ឧមិវេគោ ពាជតិ, នាវាយ វា
អដ្ឋកេ វា ឋត្វា កាតត្ថំ។ តេសុ វិនិច្ឆយោ នទិយំ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញោ។ សចេ
បន សមុទ្ពោ កាមសីមំ វា និគមសីមំ វា ឌីត្តវិទ្យា តិដ្ឋតិ, សមុទ្ពាវ ហោតិ។ តត្ថ
កម្ពំ កាតុំ វដ្ឋតិ។ តតោ បដ្ឋាយ កប្បិយភូមីតិ ឌីត្តវិទ្យា សណ្ឋិតឧទកន្តតោ
បដ្ឋាយ អន្តោ នទីជាតស្សរសមុទ្ពោ នាមាតិ អត្តោ។ ឧត្តដ្ឋិកាលេតិ

វស្សានហេមន្តេ សន្ធាយ វុត្តំ។ សុក្ខេសុប្បតិ និរុទ្ធកេសុប្បិ។ យថា ច
វាបិខណានេ, ឯវំ អាវាជេចាគ្រូរណីអាទិនំ ខណានេបិ តាមខេត្តំ ហោតិយេវាតិ
ទដ្ឋព្ភំ។ វប្បំ វា ករោន្តិទិ លាពុតិបុសកាទិវប្បំ វា ករោន្តិ។ តំ ឋានន្តិ យត្ថ
វាបិអាទិកំ កតំ, តំ ឋានំ។ អញ្ញំ បន កប្បិយភូមិ។ សចេ បន ជាតស្សរំ បូរេត្វា
ថលំ ករោន្តិ, ឯកស្មី ទិសាភាគេ ចាឡី ពន្ធិត្វា សព្ពមេវ នំ មហាតឡាកំ វា
ករោន្តិ, សព្ពេបិ អជាតស្សរោ ហោតិ។ តាមសីមាសដ្ឋមេវ គប្បតិ។

សចេ នទិម្បិវិនាសេត្វា តឡាកំ ករោន្តិ, ហេជ្ជា ចាឡី ពន្ធា, ឧទកំ អាគន្ធា
តឡាកំ បូរេត្វា តិដ្ឋតិ, ឯត្ថ កម្មំ កាតុំ ន វដ្ឋតិ។ ឧបរិ បវត្តនដ្ឋានេ នធិតំ ឧទកំ
នទិ ឡត្តរិក្ខា សន្តនដ្ឋានតោ បដ្ឋាយ វដ្ឋតិ។ កាចិ នទិ កាលន្តរេន ឧប្បតិក្ខា
តាមនិកមសីមំ ឡត្តរិក្ខា បវត្តតិ, នទិយេវ ហោតិ, កម្មំ កាតុំ វដ្ឋតិ។ សចេ
វិហារសីមំ ឡត្តរិក្ខា “វិហារសីមា”ត្រូវ សន្ធិ គប្បតិ។ តស្មាតិ យស្មា អន្តោ គប្បតិ,
តស្មា។ សមន្តា ឧទកុក្ខេបបរិច្ឆេទោ កាតត្តោតិ បហោនកដ្ឋានំ សន្ធាយ វុត្តំ។
យត្ថ បន កុន្តទិអាទិសុ នប្បហោតិ, តត្ថ បហោនកដ្ឋានតោ
ឧទកុក្ខេបបរិច្ឆេទោ កាតត្តោ។ ឧបចារត្ថាយាតិ សីមោបចារត្ថាយ។

កស្មា បន អញ្ញមេកំ សត្តព្ភន្តរំ, អញ្ញោ ឯកោ ឧទកុក្ខេចោ ច
ឧបចារត្ថាយ ឋេបេតត្តោតិ អាហា “អយំ បី”តិអាទិ។ ៩ទំ វុត្តំ ហោតិ (សារត្ថ. ដ.
មហាវគ្គ ៣.១៤៧; វិ. វិ. ដ. មហាវគ្គ ២.១៤៧) - យស្មា អយំ សត្តព្ភន្តរសីមា ច
ឧទកុក្ខេបសីមា ច ភិក្ខុនំ បីតោកាសតោ បដ្ឋាយ លព្ភតិ, តេ ច ភិក្ខុ ន
សព្ពនា ឯកសទិសា, កទាចិ វឡន្តិ, កទាចិ បរិហាយន្តិ។ យថា ច វឡន្តិ, តទា
សីមាសដ្ឋរោ ហោតិ។ តស្មា អញ្ញមេកំ សត្តព្ភន្តរំ, អញ្ញោ ឯកោ ឧទកុក្ខេចោ ច
ឧបចារត្ថាយ ឋេបេតត្តោតិ។ យំ បន មហាអដ្ឋកថាយំ “តតោ អធិកំ
វដ្ឋតិយេវ, ឧទកំ បន ន វដ្ឋតិ”តិ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៤៧) វុត្តំ, តម្បិ ឯតទត្ថមេវ, ន

បន តត្ថ កតស្ស កម្មស្ស កុប្បត្តាតិ គហេតត្ថំ។ បរិច្ឆេទតោ ពហិ អញ្ញំ
តត្ថកំយេវ បរិច្ឆេទំ អនតិក្កមិត្វា បិតោបីតិ អត្តនោ សត្តព្ពន្ធរេន,
ឧទកុក្ខេបន វា យោ តេសំ សត្តព្ពន្ធរស្ស, ឧទកុក្ខេបស្ស វា បរិច្ឆេទោ, តតោ
ពហិ អញ្ញំ តត្ថកំយេវ បរិច្ឆេទំ អនតិក្កមិត្វា បិតោបីតិ អត្តោ។ កថមេតំ
វិញ្ញាយតីតិ អាហ “ឥទំ សព្វអដ្ឋកថាសុ សន្និដ្ឋាន”ន្តិ, ឥទំ “កម្មំ កោបេតី”តិ
មហាអដ្ឋកថាធិសុ វវត្តានន្តិ អត្តោ។ “ឥតិ ឥម”ន្តិអាទិ យថាវុត្ថស្ស និគមនំ។
ហោតិ ចេត្ថ -

“ពន្ធាពន្ធវសេនេធន, សីមា នាម ទិដ្ឋា តថា;
តិសម្បត្តិយុត្តា វដ្ឋិ-តេកាទស វិបត្តិកា;
ពន្ធសីមា តិដ្ឋា ខណ្ឌា-ទិតោ គាមាទិតោ បរា”តិ។

សភាគាបត្តិ ច នាមេសា ធុរិដា វត្ថុសភាគា, អាបត្តិសភាគាតិ។ តត្ថ ឥធន
វត្ថុសភាគា អធិប្បតា, នេតរាតិ ធស្សេតុំ “យំ សញ្ញោ សង្ខេប
វិកាលភោជនាទិនា”តិអាទិមាហ។ លហុកាបត្តិន្តិ លហុកេន វិនយកម្មេន
វិសុជ្ឈនតោ លហុកា
ដុល្លច្ចយចាចិត្តិយចាជិទេសនីយទុក្ខជទុក្ខាសីតសម្ពាតា បញ្ចាបត្តិយោ។
វត្ថុសភាគាយ សង្ខេបទិសេសាបត្តិយាបិ សតិ ឧបោសថកម្មំ បត្តកល្លំ ន
ហោតិយេវ។ យថាហ “សភាគសង្ខេបទិសេសំ អាបន្នស្ស បន សន្តិកេ អាវិ
កាតុំ ន វដ្ឋតិ។ សចេ អាវិ ករោតិ, អាបត្តិ អាវិកតា ហោតិ, ទុក្ខជា បន ន
មុច្ចតី”តិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ០០២)។ តស្ស បន អទេសនាគាមិនិតោ ឯវំ វុត្ថំ។
វត្ថុសភាគាតិ វត្ថុវសេន សមាទភាគា, ឯកកោដ្ឋាសាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ឥមមេវ
វត្ថុសភាគំ ទេសេតុំ ន វដ្ឋតិ “ន, ភិក្ខុវេ, សភាគា អាបត្តិ ទេសេតញ្ញា, យោ
ទេសេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស”តិ (មហាវ. ០៦៩) វុត្ថត្តា, ន បន អាបត្តិសភាគំ។

តេជោហា “វិកាលកោដនបច្ចុយា អាបន្តំ បណា” តិអាទិ។ អាបត្តិសភាគន្តិ
អាបត្តិយា សមាណភាគ។

សាមន្តា អាវាសាតិ សាមន្តអាវាសំ, សមីបវិហារន្តិ អត្តោ។ សង្កកន្តិ
តទហោវាគមនត្ថាយ។ ចាហោតព្ពោតិ បេសេតព្ពោ។ ឥន្ទ្រតំ កុសលន្តិ ឥតិ ឯតំ
សុន្ទរំ ភទ្ទកំ, លទ្ធកប្បន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ នោ ចេ លកេថាតិ វិហារានំ ទូរតាយ វា
មគ្គេ បរិបន្តាទិនា វា យទិ ន លកេថ។ “តស្ស សន្តិកេ បដិករិស្សតិ” តិ ឥមិនា
វេចនេន សភាគាបត្តិ អាវិ កាតុម្បិ ន លព្ពតីតិ ធីបិតំ ហោតិ។ យទិ លកេយ្យ,
អាវិ កត្វាបិ ឧចោសថំ ករេយ្យ។ យទិ បន សព្ពោ សង្ខេ ភាគំ
សង្ខាទិសេសំ អាបន្នោ ហោតិ, ញត្តិ ឋបេត្វា ឧចោសថំ កាតុំ ន វដ្តតិ,
ឧចោសថស្ស អន្តរាយោវ ហោតិ។ ឧភោបិ ទុក្ខជំ អាបន្តន្តិ “ន, ភិក្ខុវេ, សភាគា
អាបត្តិ ទេសេតព្ពា, យោ ទេសេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស។ ន, ភិក្ខុវេ, សភាគា
អាបត្តិ បដិគ្គហោតព្ពា, យោ បដិគ្គណ្ហេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិ (មហាវ. ១៦៩)
វុត្តត្ថា។ វិមតិ សំសយោ, តត្ថ និយុត្តោ វេមតិកោ។ “បុន និព្ពេមតិកោ ហុត្វា
ទេសេតព្ពមេវា” តិ នេវ ចាឡិយំ, ន ច អដ្ឋកថាយំ អត្ថិ, ទេសិតេ បន ទោសោ
នត្ថិ។ វុត្តនយេនេវាតិ “ចារិសុទ្ធិ អាយស្មន្តោ អាហោចេថា” តិអាទិនា នយេន
សាបត្តិកស្ស ឧចោសថករណោ បញ្ញត្តំ ទុក្ខជំ អាបន្តន្តិ វុត្តនយេនេវ។ កស្មា
សភាគាបត្តិយេវ វុត្តាតិ អាហា “ឯតាសុ បី” តិអាទិ។ វិសភាគាបត្តិសុ
វិជ្ជមានាសុបិ បត្តកល្លំ ហោតិយេវាតិ វិសភាគាសុ បន វិជ្ជមានាសុ តេសំយេវ
បុគ្គលានំ អាបត្តិ, ន សង្ឃស្សាតិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ ហោតិយេវ។

អន្តិមវត្ថុអដ្ឋាបន្នកោ នាម ចតុន្តំ ចារាជិកានំ អញ្ញាតរំ អដ្ឋាបន្នកោ។
បណ្ណាកាធិនំ វិនិច្ឆយោ បរតោ ចារាជិកុទ្ទេសេ អាវិ ភវិស្សតិ។ តិវច្ឆានគតោតិ
អន្តមសោ សក្កំ ទេវរាជានំ ឧចាទាយ យោ កោចិ នាគមាណាវកាធិកោ

អមនុស្សជាតិកោ វេទិតញោ, ន អស្សុកោណាធយោ។ តេនាហ “ឯត្ថ
ចា”តិអាធិ។ តត្ថ ឯត្ថាតិ ឯតិស្សំ វុដ្ឋនីយបុគ្គលកថាយំ។ យស្ស ឧបសម្បទា
បដិក្ខិត្តាតិ “តិរច្ឆានគតោ, ភិក្ខុវេ, អនុបសម្បជ្ជោ, ន ឧបសម្បទេតញោ”តិ
(មហាវ. ១១១) យស្ស នាគសុបណ្ណាធិនោ តិរច្ឆានគតស្ស ឧបសម្បទា
បដិក្ខិត្តា, សោ ឥធាបិ តិរច្ឆានគតោ នាមាតិ អត្ថោ។ តត្ថ ហិ អន្តមសោ ទេវេ
ឧបាទាយ នាគមាណាវកាធិកោ យោ កោចិ អមនុស្សជាតិកោ
“តិរច្ឆានគតោ”តិ អធិប្បតោ។ វុត្ថញ្ញិ សមន្តបាសាធិកាយំ “តិរច្ឆានគតោ,
ភិក្ខុវេតិ ឯត្ថ នាគោ វា ហោតុ សុបណ្ណាមាណាវកាធិនំ វា អញ្ញាតោ, អន្តមសោ
សក្កំ ទេវេវាជានំ ឧបាទាយ យោ កោចិ អមនុស្សជាតិយោ, សោ សញ្ញោវ ឥមស្មី
អត្ថ ‘តិរច្ឆានគតោ’តិ វេទិតញោ”តិ (មហាវ. អដ្ឋ. ១១១)។ តិត្ថំ វុច្ឆតិ លទ្ធិ, តំ
ឯតេសំ អត្ថិតិ តិត្ថិកា, តិត្ថិកា ឯវ តិត្ថិយា, ឥតោ អញ្ញាលទ្ធិកាតិ អត្ថោ។

សុត្ថស្ស ឧទ្ទេសោ សុត្ថុទ្ទេសោ។ ចារិសុទ្ធិ ឯវ ឧបាសថោ
ចារិសុទ្ធិឧបាសថោ។ ឯសេវ នយោ អធិដ្ឋានុបាសថោតិ ឯត្ថាបិ។ សោតិ
ចាតិមោក្ខុទ្ទេសោ។ ឡិវាទោវ ចាតិមោក្ខំ, តស្ស ឧទ្ទេសោ សរូបេន កថនំ
ឡិវាទចាតិមោក្ខុទ្ទេសោ។ “ឥមស្មី វិចិត្តកេ អយំ នាម អាបត្តិ”តិ ឯវ
អាបត្តិវសេន អាណាបនំ បញ្ញាបនំ អាណា, សេសំ អនន្តរសទិសមេវ។

ខន្តី បរមំ តថោ តិតិក្ខា... បេ... វុត្ថា តិស្សោ កថាយោ នាម -

“ខន្តី បរមំ តថោ តិតិក្ខា;
និព្ពានំ បរមំ វុទ្ធិពុទ្ធា;
ន ហិ បព្ពជិតោ បរុបយាតិ;
ន សមណោ ហោតិ បរំ វិហោឋយន្តោ។

“សព្វចាបស្ស អករណំ, កុសលស្ស ឧបសម្បទា;
សចិត្តបរិយោធបនំ, ឯតំ ពុទ្ធាន សាសនំ។

“អនូបវាទោ អនូបយាតោ, ចាតិមោក្ខេ ច សំវារោ;
មត្តញ្ញតា ច ភត្តស្មី, បន្តញ្ញា សយនាសនំ;
អធិចិត្តេ ច អាយោគោ, ឯតំ ពុទ្ធាន សាសនំ”ន្តិ។(ធិ. និ. ២.៩០; ធម. ប.
១៨៣-១៨៥) -

ឥមា តិស្សោ គាថាយោ។

ភត្ត ខន្តិ បរមំ តថោតិ (ធិ. និ. អដ្ឋ. ២.៩០; ធម. ប. អដ្ឋ. ២.១៨៥) អធិវាសនខន្តិ
នាម បរមំ តថោ។ តិច្ឆិត្តាតិ ខន្តិយា ឯវ វេវចនំ, តិច្ឆិត្តាសម្ពាតា អធិវាសនខន្តិ
ឧត្តមំ តថោតិ អត្ថោ។ និព្វានំ បរមំ វន្តន្តិតិ សព្វាការេន បន និព្វានំ “បរម”ន្តិ
វន្តន្តិ ពុទ្ធា។ ន ហិ បព្វជិតោ បរូបយាតីតិ យោ អធិវាសនខន្តិវិហិតត្តា បរំ
ឧបយាតេតិ ពាធិតិ វិហិតតិ, សោ បព្វជិតោ នាម ន ហោតិ។ ចតុត្ថចាទោ បន
តស្សេវ វេវចនំ។ “ន ហិ បព្វជិតោ”តិ ឯតស្ស ហិ “នសមណោ ហោតិ”តិ
វេវចនំ។ “បរូបយាតី”តិ ឯតស្ស “បរំ វិហោធបយន្តោ”តិ វេវចនំ។ អថ វា
បរូបយាតីតិ សីលូបយាតី។ សីលញ្ញិ ឧត្តមជ្ជេន “បរ”ន្តិ វុច្ចតិ។ យោ ច
សមណោ បរំ យំ កញ្ចិ សត្តំ វិហោធបយន្តោ បរូបយាតី ហោតិ, អត្តនោ
សីលវិនាសកោ, សោ បព្វជិតោ នាម ន ហោតីតិ អត្ថោ។ អថ វា យោ
អធិវាសនខន្តិយា អភាវា បរូបយាតី ហោតិ, បរំ អន្តមសោ ខំសមកសម្មិ
សញ្ញិច្ច ជីវិតា វោរោបេតិ, សោ ន ហិ បព្វជិតោ។ កី ការណា? មលស្ស
អបព្វជិតត្តា។ “បព្វាជយមត្តនោ មលំ, តស្មា ‘បព្វជិតោ’តិ វុច្ចតី”តិ (ធម. ប.
៣៨៨) ឥន្ទញ្ញិ បព្វជិតលក្ខណំ។ យោបិ ន ហោវ ខោ ឧបយាតេតិ ន មារេតិ,
អបិច ធន្ទាធិហិវិហោធបេតិ, សោ បរំ វិហោធបយន្តោ សមណោ ន ហោតិ។ កី

ការណា? វិហោសាយ អសមិតត្តា។ “សមិតត្តា ហិ ចាចានំ, ‘សមណោ’តិ បុរុដ្ឋតិ”តិ (ធម្ម. ប. ២៦៥) ឥនធុញ្ញំ សមណលក្ខណំ។

ធុតិយគាថាយ សព្វចាបស្សនិ សព្វាកុសលស្ស។ អករណាន្តិ អនុប្បាទនំ។ កុសលស្សនិ ចតុក្កមកកុសលស្ស។ ឧបសម្មនាតិ ឧបសម្មាទនំ បដិលោកោ។ សចិត្តបរិយោទបន្តិ អត្តនោ ចិត្តស្ស វោទាបនំ បកស្សរការករណំ សព្វសោ បរិសោធនំ, តំ បន អរហត្តន ហោតិ។ ឥតិ សីលសំវរេន សព្វចាបំ បហាយ លោកិយលោកុត្តរាហិ សមថវិបស្សនាហិ កុសលំ សម្មាទេត្វា អរហត្តជលេន ចិត្តំ បរិយោទាបេតព្ពន្តិ ឯតំ ពុទ្ធានំ សាសនំ ឱវាទោ អនុសិដ្ឋិ។

តតិយគាថាយ អនុបវាទោតិ វាចាយ កស្សចិ អនុបវទនំ។ អនុបយាតោតិ កាយេន កស្សចិ ឧបយាតស្ស អករណំ។ ចាតិមោក្ខោតិ យំ តំ ចាតិមោក្ខំ បអតិមោក្ខំ អតិបមោក្ខំ ឧត្តមំ សីលំ, ចាតិ វា អគតិវិសេសេហិ, មោក្ខោតិ ធុត្តតិកយេហិ។ យោ វា នំ ចាតិ, តំ មោក្ខោតិ តិ “ចាតិមោក្ខ”ន្តិ វុដ្ឋតិ, តស្មី ចាតិមោក្ខ ច។ សំវរោតិ សត្តន្តំ អាបត្តិក្ខន្ធានំ អវិតិក្កមលក្ខណោ សំវរោ។ មត្តញ្ញតាតិ បដិគ្គហណាបរិភោគវសេន បមាណញ្ញតា។ បន្តញ្ញ សយនាសនន្តិ ជនសង្ឃជ្ជនវិរហិតំ និជ្ជនសម្ពាធំ វិវិត្តំ, សេនាសនញ្ញ។ ឯតុ ច ធ្វិហិយេវ បច្ឆយេហិ ចតុបច្ឆយសន្តោសោ ធិបិតោតិ វេទិតញ្ញោ បច្ឆយសន្តោសសាមញ្ញេន ឥតវទ្ធយស្សបិ លក្ខណាហារនយេន ជោតិតត្តា។ អធិចិត្ត ច អាយោគោតិ វិបស្សនាចាកំ អជ្ឈសមាបត្តិចិត្តំ, តតោបិ មគ្គជលចិត្តមេវ អធិចិត្តំ, តស្មី យថាវុត្ត អធិចិត្ត អាយោគោ ច អនុយោគោ ចាតិ អត្ថោ។ ឯតំ ពុទ្ធាន សាសនន្តិ ឯតំ បរស្ស អនុបវទនំ, អនុបយាតនំ, ចាតិមោក្ខ សំវរោ, បដិគ្គហណាបរិភោគេសុ មត្តញ្ញតា,

អដ្ឋសមាបត្តិវិសិកាយ វិវិត្តសេនាសនសេវនញ្ច ពុទ្ធានំ សាសនំ ឱវាទោ
អនុសិដ្ឋិតិ។ ឥមា បន តិស្សោ កាថា សព្វពុទ្ធានំ ចាតិមោក្ខទ្កេសកាថាយោ
ហោន្តិតិ វេទិតញ្ច។ តំ ពុទ្ធា ឯវ ឧទ្ទិសន្តិ, ន សាវកា។

“សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ” តិអាទិនា (មហាវ. ១៣៤) នយេន វុត្តំ
អាណាចាតិមោក្ខំ នាម។ តំ សាវកា ឯវ ឧទ្ទិសន្តិ, ន ពុទ្ធា សង្ឃកម្មំ ករោន្តិ, ន
ច តត្ថ បរិយាបន្នាតិ អាហា “តំ សាវកា ឯវ ឧទ្ទិសន្តិ, ន ពុទ្ធា” តិ។ ឥមស្មី អត្ថេតិ
“ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសេយ្យា” តិ ឯតស្មី អត្ថេ។

អនុបគតោ នាម តត្ថេវ ឧបសម្មន្នោ, អសតិយា បុរិមិកាយ អនុបគតោ
វា។ ចាតុមាសិនិយន្តិ ចាតុមាសិយំ។ សា ហិ ចតុន្នំ មាសានំ ចារិបូរិក្ខតាតិ
ចាតុមាសី, សា ឯវ “ចាតុមាសិនី” តិ វុច្ចតិ, តស្សំ ចាតុមាសិនិយំ។
បច្ឆិមកត្តិកបុណ្ណាមាសិនិយន្តិ អត្ថោ។ កាយសាមគ្គិន្តិ កាយេន សមគ្គការំ,
ហត្ថចាស្តបគមនន្តិ វុត្តំ ហោតិ។

អយំ បនេត្ត វិនិច្ឆយោ - សចេ បុរិមិកាយ បញ្ចា ភិក្ខុ វស្សំ ឧបគតា,
បច្ឆិមិកាយបិ បញ្ចា, បុរិមេហិ ញត្ថិ វេបេត្វា បវារេតេ បច្ឆិមេហិ តេសំ សន្តិកេ
ចារិសុទ្ធិឧចោសថោ កាតញ្ចោ, ន ឯកស្មី ឧចោសថេត្ថ ទ្វេ ញត្ថិយោ វេបេតញ្ច។
សចេបិ បច្ឆិមិកាយ ឧបគតា ចត្តារោ, តយោ, ទ្វេ, ឯកោ វា ហោតិ, ឯសេវ
នយោ។ អថ បុរិមិកាយ ចត្តារោ, បច្ឆិមិកាយបិ ចត្តារោ, តយោ, ទ្វេ, ឯកោ វា,
ឯសេវ នយោ។ អថ បុរិមិកាយ តយោ, បច្ឆិមិកាយ តយោ, ទ្វេ វា, ឯសេវ
នយោ។ ឥនេញ្ចត្ត លក្ខណំ - សចេ បុរិមិកាយ ឧបគតេហិ បច្ឆិមិកាយ
ឧបគតា ថោកតរា ចេវ ហោន្តិ សមសមា ច, សង្ឃប្បវារណាយ ច គណំ
បូរេន្តិ, សង្ឃប្បវារណាវសេន ញត្ថិ វេបេត្វា បុរិមេហិ បវារេតញ្ច។ សចេ បន
បុរិមិកាយ តយោ, បច្ឆិមិកាយ ឯកោ ហោតិ, តេន សទ្ធិតេ ចត្តារោ ហោន្តិ,

ចតុន្ទ្រសង្ឃញ្ញាត្តិ វេយ្យាករណ៍ បរាវេទន៍ នវដ្ឋតិ។ គណាញាត្តិយា បនសោ
គណាបូរកោ ហោតិ, តស្មា គណាវសេន ញាត្តិ វេយ្យាក បុរិមេហិ បរាវេទន៍,
ឥតវេន តេសំ សន្តិកេ ចារិសុទ្ធិឧទោសថោ កាតព្វោ។ សចេ បុរិមិកាយ ទ្វេ,
បដ្ឋមិកាយ ទ្វេ វា ឯកោ វា, ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ សចេ បុរិមិកាយ ឯកោ,
បដ្ឋមិកាយបិ ឯកោ, ឯកេន ឯកស្សុ សន្តិកេ បរាវេទន៍, ឯកេន
ចារិសុទ្ធិឧទោសថោ កាតព្វោ។ សចេ បុរិមវស្សុបគតេហិ បដ្ឋមវស្សុបគតា
ឯកេនបិ អធិកតវា ហោន្តិ, បឋមំ ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិត្វា បច្ឆា ថោកតវេហិ
តេសំ សន្តិកេ បរាវេទន៍។ កត្តិកចាតុមាសិនិបវរណាយ បនសចេ បឋមំ
វស្សុបគតេហិ មហាបវរណាយ បវរិតេហិ បច្ឆា ឧបគតា អធិកតវា វា
សមសមា វា ហោន្តិ, បវរណាញាត្តិ វេយ្យាក បរាវេទន៍។ តេហិ បវរិតេ បច្ឆា
ឥតវេហិ ចារិសុទ្ធិឧទោសថោ កាតព្វោ។ អថ មហាបវរណាយ បវរិតា ពហូ
ហោន្តិ, បច្ឆា វស្សុបគតា ថោកា វា ឯកោ វា, ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិដ្ឋេ បច្ឆា តេសំ
សន្តិកេ តេន បរាវេទន៍។

ឯកំសំ ឧត្តរាសង្កំ ករិត្វាតិ ឯកស្មី អំសេ សាធុកំ ឧត្តរាសង្កំ ករិត្វាតិ
អត្ថោ។ អញ្ញាលី បគ្គហេត្វាតិ ធននខសមោធានសមុជ្ឈលំ អញ្ញាលី ឧត្តិបិត្វា។
សចេ បន តត្ថ ចារិវាសិកោបិ អត្ថិ, សង្ឃនវកជ្ជានេ និសីទិត្វា តត្ថវ និសីន្នេន
អត្ថនោ ចាឡិយា ចារិសុទ្ធិឧទោសថោ កាតព្វោ។ ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិយមានេ
បន ចាឡិយា អនិសីទិត្វា ចាឡិ វិហាយ ហត្ថចាសំ អមុញ្ញន្នេន និសីទិត្វា
បវរណាយបិ ឯសេវ នយោ។

សត្វំ បុព្វករណីយន្តិ សមុជ្ឈនាទី នវវិធំ បុព្វកិច្ចំ។ យថា ច សញ្ញោ សង្ឃោ
សភាគាបត្តិ អាបដ្ឋិត្វា “សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ... បេ... បដិករិស្សតិ” តិ
(មហាវ. ១៧១) ញាត្តិ វេយ្យាក ឧទោសថំ កាតុំ លភតិ, ឯវេត្ថាបិ តិហិ

“សុណានុមេ អាយស្មន្តា ឥមេ ភិក្ខុ សភាគំ អាបត្តិ អាបន្នា, យេនា អញ្ញំ ភិក្ខុំ
សុទ្ធិំ អនាបត្តិកំ បស្សីស្សន្តិ, តទា តស្ស សន្តិកេ តំ អាបត្តិ បដិករិស្សន្តិ” តិ
គណញ្ញត្តិ ៥ បេត្វា, ធ្វើហិបិ “អញ្ញំ សុទ្ធិំ បស្សីត្វា បដិករិស្សនាមា” តិ វត្វា
ឧចាសថំ កាតុំ វដ្តតិ។ ឯកេនាបិ “បរិសុទ្ធិំ លភិត្វា បដិករិស្សនមី” តិ អាភោគំ
កត្វា កាតុំ វដ្តតិ។ តទហូតិ តស្មី អហុ, តស្មី ទិវសេតិ អត្ថោ។
នាធាសំវាសកេហិតិ លទ្ធិនាធាសំវាសកេហិ។ អនាវាសោ នាម
នវកម្មសាលាទិកោ យោ កោចិ បទេសោ។ អញ្ញាត្រ សង្ឃេនាតិ
សង្ឃប្បហោនកេហិតិ ភិក្ខុហិ វិនា។ អញ្ញាត្រ អន្តរាយាតិ បុព្វេវុត្តំ
ទសវិធមន្តរាយំ វិនា។ សព្ពន្តិមេន បន បរិច្ឆេទេន អត្ថចតុត្ថេន អន្តរាយេ វា
សតិ គន្ធុំ វដ្តតិ។ យថា ច អាវាសាទយោ ន គន្ធត្រា, ឯវំ សចេ វិហារេ ឧចាសថំ
ករោន្តិ, ឧចាសថាធិជ្ជានត្ថំ សីមាបិ នទីបិ ន គន្ធត្រា។ សចេ បនេត្ថ កោចិ ភិក្ខុ
ហោតិ, តស្ស សន្តិកំ គន្ធុំ វដ្តតិ។ វិស្សជ្ជឧចាសថាបិ អាវាសា គន្ធុំ វដ្តតិ។ ឯវំ
គតោ អធិជ្ជាតុម្បិ លភតិ។ អារញ្ញកេនាបិ ភិក្ខុនា ឧចាសថទិវសេ គាមេ
បិណ្ឌាយ ចរិត្វា អត្ថនោ វិហារមេវ អាគន្ធត្រំ។ សចេ អញ្ញំ វិហារំ ឱក្កមតិ, តត្ថ
ឧចាសថំ កត្វាវ អាគន្ធត្រំ, អកត្វា អាគន្ធុំ ន វដ្តតិ។ យំ ជញ្ញា “អន្លេវ តត្ថ គន្ធុំ
សក្កោមី” តិ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៨១) ឯវុចោ បន អាវាសោ គន្ធត្រា។ តត្ថ ភិក្ខុហិ
សទ្ធិឧចាសថំ ករោន្តេនាបិ ហិ ឥមិនា នេវ ឧចាសថន្តរាយោ កតោ
ភរិស្សតីតិ។

ឧទកំ អាសនេន ចាតិ អាសនេន សហ ចានិយបរិភោជនីយំ ឧទកញ្ញាតិ
អត្ថោ។ សង្ឃសន្និចាតតោ បឋមំ កត្ថត្ថំ បុព្វករណំ។ បុព្វករណតោ បន្ទា
កត្ថត្ថម្បិ ឧចាសថកម្មតោ បឋមំ កត្ថត្ថត្ថា បុព្វកិច្ចំ។ ឧភយម្បិ ចេតំ
ឧចាសថកម្មតោ បឋមំ កត្ថត្ថត្ថា “បុព្វកិច្ច” មិច្ឆេវ ឯត្ថ វុត្ថន្តិ អាហា “ឯវំ ធ្វើហិ
នាមេហិ នវិធំ បុព្វកិច្ចំ ទស្សិត” តិ។ កី តំ កតត្ថិ បុព្វតីតិ អាហា “ន

ហ៊ី"តិអាទិ។ តំ អកត្វា ឧទោសថំ កាតុំ ន វដ្តតិ "ន, ភិក្ខុវេ, យេវេន អាណាត្តេន
អគិលានេន ន សម្មជ្ជិតតំ, យោ ន សម្មជ្ជេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស"តិអាទិ
(មហាវ. ១៥៩) វចនតោ។ តេនេវាហ "តស្មា យេវេន អាណាត្តេន"តិអាទិ។

សេច បន អាណាត្តោ សម្មជ្ជនី តាវកាលិកម្មំ ន លភតិ, សាខាភក្កំ
កប្បិយំ ការេត្វា សម្មជ្ជិតតំ។ តម្មំ អលភន្តស្ស លទ្ធកប្បិយំ ហោតិ។ ចានីយំ
បរិភោជនីយំ ឧបជ្ឈាបេតព្ពន្ធិ អាគន្ធកានំ អត្ថាយ ចានីយបរិភោជនីយំ
ឧបជ្ឈាបេតតំ។ អាសនំ បញ្ញាបេតព្ពន្ធិ បីវជលកាធិអាសនំ បញ្ញាបេតតំ។ សេច
ឧទោសថា ការេ អាសនានិ នត្តិ, សំយិការាសតោបិ អាហារិត្វា បញ្ញាបេត្វា បុន
ហារិតព្ពានិ។ អាសនេសុ អសតិ កជសារកេបិ តដ្ឋិកាយោបិ បញ្ញាបេតុំ វដ្តតិ។
តដ្ឋិកាសុបិ អសតិ សាខាភក្កានិ កប្បិយំ ការេត្វា បញ្ញាបេតព្ពានិ។
កប្បិយការកំ អលភន្តស្ស លទ្ធកប្បិយំ ហោតិ។ បទីថោ កាតព្ពោតិ
បទីបេតព្ពោ, បទីបុជ្ឈលនំ កាតព្ពន្ធិ វត្ថុំ ហោតិ។ អាណាបេន្តេន បន
"អសុកស្មី នាម ឱកាសេ តេលំ វា វដ្តំ វា កបល្លិកា វា អត្ថិ, តំ គហេត្វា
ករោហី"តិ វត្ថុព្ពោ។ សេច តេលាធិនិ នត្តិ, បរិយេសិតព្ពានិ។ បរិយេសិត្វា
អលភន្តស្ស លទ្ធកប្បិយំ ហោតិ។ អបិច កថាលេ អគ្គិបិ ជាលេតព្ពោ។
អាណាបេន្តេន ច កិញ្ចា កម្មំ ករោន្តោ វា សទាកាលមេវ ឯកោ វា
ការនិត្តរណាកោ វា សរភាណកធម្មកថិកាធិសុ អញ្ញាតរោ វា ន
អាណាបេតព្ពោ, អវសេសា បន វាវេន អាណាបេតព្ពោ។ តេនាហ "យេវេនាបិ
បតិវុបំ ញត្វា អាណាបេតព្ព"ន្តិ។

តហិ ឧទោសថំ កត្វា អាគតេនាតិ នទិយា វា សីមាយ វា យត្ថ កត្ថនិ
ឧទោសថំ កត្វា អាគតេន ធម្មោ ធាតព្ពោ, "កតោ មយា ឧទោសថោ"តិ អច្ឆិតុំ
ន លភតិ តិ អធិប្បាយោ។ កិច្ចប្បសុតោ វាតិ គិលានុបជ្ឈាកាធិកិច្ចប្បសុតោ

វា។ សេចក្តីលាងនោះ ធនុចារិសុទ្ធី ទាត់ ន សក្កាតិ, មញ្ជេន វា បីបេន វា
សង្ឃមជ្ឈំ អាណេត្វា ឧចាសថោ កាតត្តោ។ សេចក្តីលាងបដ្ឋាកានំ ភិក្ខុនំ ឯវំ
ហោតិ “សេច ខោ មយំ ឥមំ គិលានំ ឋានា ចាវេស្សម, អាពាណោ វា
អភិវឌ្ឍិស្សតិ, កាលកិរិយា វា ភវិស្សតិ” តិ, ន ត្រូវ សោ គិលានោ ឋានា
ចាវេតត្តោ, សង្ឃេន តត្ថ គន្ធា ឧចាសថោ កាតត្តោ, ន ត្រូវ វគ្គេន សង្ឃេន
ឧចាសថោ កាតត្តោ។ ករេយ្យ ច, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស។ សេច ពហូ តាធិសា
គិលានា ហោន្តិ, សង្ឃេន បដិចាជិយា ឋត្វា សព្វេ ហត្ថចាសេ កាតត្តោ។ សេច
ទូរេ ទូរេ ហោន្តិ, សង្ឃោ នប្បហោតិ, តំ ទិវសំ ឧចាសថោ ន កាតត្តោ, ន ត្រូវ
វគ្គេន សង្ឃេន ឧចាសថោ កាតត្តោ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, តទហុចាសថេ
ចារិសុទ្ធី ទេន្តេន ធនុម្បិ ទាត់, សន្តិ សង្ឃស្ស ករណីយ” តិ (មហាវ. ១៦៥)
វុត្តត្តា ភកវតោ អាណំ ករោន្តេន “ធនុំ ធម្ម” តិ វុត្តំ។ “ធនុហារកោ ច, ភិក្ខុវេ,
ទិណ្ឌេ ធន្តេ តត្ថវេ បក្កមតិ, អញ្ញាស្ស ទាតត្តោ ធន្តោ” តិ អាទិវចនតោ (មហាវ.
១៦៥) ឬន អត្ថនោ ធនុទានបរិស្សមវិនោទនត្ថំ “ធនុំ មេ ហារ” តិ វុត្តំ។
“ធនុហារកោ ច, ភិក្ខុវេ, ទិណ្ឌេ ធន្តេ សង្ឃប្បត្តោ សព្វាច្ច ន អាហារេចតិ,
អាហារោ ហោតិ ធន្តោ, ធនុហារកស្ស អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិ (មហាវ. ១៦៥)
វុត្តត្តា ទុក្ខជតោ តំ មោចេតុំ “ធនុំ មេ អាហារេចហី” តិ វុត្តំ។

កាយេន វា វាចាយ វា ឧភយេន វា វិញ្ញាបេតត្តោតិ មនសា ចិន្តេត្វា
កាយប្បយោគំ ករោន្តេន យេន កេនចិ អង្គបច្ចុដ្តេន វា, វាចំ បន ទិច្ឆាវេតុំ
សក្កាន្តេន តថេវ វាចាយ វា, ឧភយថាបិ សក្កាន្តេន កាយវាចាហិ វា
វិញ្ញាបេតត្តោ, ជាធាបេតត្តោតិ អត្ថោ។ “អយំ អត្ថោ” តិ វចនតោ បន យាយ
កាយចិបិ ភាសាយ វិញ្ញាបេតុំ វុត្តតិ, ចារិសុទ្ធីទានេបិ ធនុទានេ វុត្តសទិសោវ
វិនិច្ឆយោ។ តំ បន ទេន្តេន បឋមំ សន្តិ អាបត្តិ ទេសេតត្តោ។ ន ហិ សាបត្តិកោ
សមាណោ “ចារិសុទ្ធី ធម្មិ, ចារិសុទ្ធី មេ ហារ, ចារិសុទ្ធី មេ អាហារេចហី” តិ (មហាវ.

១៦៤) វត្តំ លកតិ។ “សន្តិ សង្ឃស្ស ករណីយាជី” តិ វត្តព្រៃ វេជនីបល្លាសេន
“សន្តិ សង្ឃស្ស ករណីយ” តិ វត្តំ។ តេសញ្ចា អត្តនោ ច ធន្ទចារិសុទ្ធិ ទេតីតិ ឯត្ត
ធន្ទោ ច ធន្ទចារិសុទ្ធិ ច ធន្ទចារិសុទ្ធិ, តំ ទេតីតិ សរូបេកសេសនយេន អត្តោ
ធន្ទញ្ចោ។ ឥតរាតិ អញ្ញោសំ ធន្ទចារិសុទ្ធិ។ ពិធុរាលសម្ព័លីកា ធន្ទចារិសុទ្ធិតិ ឯត្ត
ពិធុរាលសម្ព័លីកា នាម ពិធុរាលពន្ធនំ។ តត្ថ ហិ សម្ព័លីកាយ បឋមវលយំ
ទុតិយវលយំយេវ ចាបុណាតិ, ន តតិយំ, ឯវមយម្យំ ធន្ទចារិសុទ្ធិ ទាយកេន
យស្ស ទិន្នា, តតោ អញ្ញាត្ត ន គប្បតីតិ (សាវត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.១៦៤; វិ. វិ. ដី.
មហាវគ្គ ២.១៦៤)។ តស្មា សា ពិធុរាលសម្ព័លីកសទិសត្តា
“ពិធុរាលសម្ព័លីកា” តិ វត្តំ។ ពិធុរាលសម្ព័លីកគ្គហណាញោត្ត យាសំ កាសញ្ចា
សម្ព័លីកានំ ឧបលក្ខណាមត្តន្តិ ទដ្ឋព្ភំ។

ឧតុក្ខានន្តិ តំ តំ កិរិយំ អរតិ វត្តតីតិ ឧតុ, តស្ស អក្ខានំ ឧតុក្ខានំ,
ឧតុអាចិក្ខនន្តិ អត្តោ។ យថា ច តស្ស អាចិក្ខនំ, តំ សរូបតោ ទស្សេតុ
“ហេមន្តាទិន” តិ អាទិ វត្តំ។ គណនាតិ កលនា។ ភិក្ខុនំ អដ្ឋករុធម្មហិ ឱវទនំ
ភិក្ខុនោវាទោ។ សេ ឧចោសថោតិ អាគន្ធាតិ “សេ ឧចោសថោ ហោតិ” តិ វត្ត
អន្លេវ អាគន្ធា បន្ទវសិកេ ឧចោសថេ បក្ខស្ស ចាតុទ្ទសិយំ, ចាតុទ្ទសិកេ
តេវសិយំ អាគន្ធាតិ វត្តំ ហោតិ។ មហាបច្ឆវិយំ បន “បក្ខស្ស តេវសិយំយេវ
អាគន្ធា ‘អយំ ឧចោសថោ ចាតុទ្ទសិកោ វា បន្ទវសិកោ វា’ តិ បុច្ឆិតព្ភ” តិ (ចា. ចិ.
អដ្ឋ. ១៤៩) វត្តំ។ ឯវំ បុច្ឆិតេន ច ភិក្ខុនា សថេ ចាតុទ្ទសិយំ ឧចោសថំ ករោត្តិ,
“ចាតុទ្ទសិកោ ភគិនី” តិ វត្តព្ភំ។ សថេ បន្ទវសិយំ ករោត្តិ, “បន្ទវសិកោ
ភគិនី” តិ វត្តព្ភំ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, វេបេត្វា ពាលំ, វេបេត្វា គិលានំ, វេបេត្វា
គមិកំ អវសេសេហិ ឱវាទំ គហេតុ” តិ (ចូឡវ. ៤១៤) វត្តត្តា “តំ
វេបេត្វា” តិ អាទិមាហា។ តត្ថ អាហេជនីជានំ អជាធន្តោ ពាលោ។
ចាតុទ្ទសិកបន្ទវសិកេសុ ឧចោសថេសុ វា ចាជិបទេ វា គន្តកាមោ គមិយោ,

ធុតិយបក្ខទិវសតោ បន បដ្ឋាយ តតោ ឧទ្ទំ កច្ឆន្តោ ឥធម៌យោ នាម ន
 ហោតិ។ អរញ្ញេ និវាសោ អស្សាតិ អារញ្ញិកោ។ សោមិ “អហំ អរញ្ញាវាសី, សេ
 ឧចាសថោ, វិហារេ ន វសាមី” តិ អប្បជិត្តហិតំ ន លភតិ។ យទិ ន គណ្ហោយ្យ,
 ធុក្កជំ អាបន្នេយ្យ។ វុត្តញ្ញោតំ “ន, ភិក្ខុវេ, ឱវាទោ ន គហោតញ្ញោ, យោ ន
 គណ្ហោយ្យ, អាបត្តិ ធុក្កជស្សា” តិ (ចូឡវ. ៤០៤)។ តេន បន បច្ឆាហរណាត្ថាយ
 សន្តោតោ កាតញ្ញោ។ វុត្តញ្ញោតំ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, អារញ្ញិកេន ភិក្ខុនា ឱវាទំ
 គហោតំ, សន្តោតញ្ញោ កាតំ អត្រ បតិហរិស្សាមី” តិ (ចូឡវ. ៤០៥)។ តស្មា
 អារញ្ញិកេន ភិក្ខុនា សចេ ភិក្ខុនីនំ វសនកាមេ ភិក្ខុលព្ភតិ, តត្ថេវ ចរិត្វា
 ភិក្ខុនិយោ ទិស្វា អាហោចត្វា គន្តព្គំ។ នោ ចស្ស តត្ថ ភិក្ខុា សុលភា ហោតិ,
 សាមន្តកាមេ ចរិត្វា ភិក្ខុនីនំ កាមំ អាគម្ម តថេវ កាតព្គំ។ សចេ ទ្វរំ គន្តព្គំ
 ហោតិ, សន្តោតោ កាតញ្ញោ “អហំ អសុកំ នាម តុម្ហាកំ កាមទ្វារេ សភំ វា
 មណ្ឌាបំ វា វុក្ខម្ហលំ វា ឧបសន្តមិស្សាមិ, តត្រ អាគច្ឆេយ្យាថា” តិ។ ភិក្ខុនីហិ
 តត្រ គន្តព្គំ, អគន្តំ ន លព្ភតិ។ វុត្តញ្ញោតំ “ន, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុនិយា សន្តោតំ ន គន្តព្គំ,
 យោ ន គច្ឆេយ្យ, អាបត្តិ ធុក្កជស្សា” តិ (ចូឡវ. ៤០៥)។ ឧចាសថគ្គតិ
 ឧចាសថករណាជ្ជានេ។ អជ្ជហិ អន្តេហិតិ -

“សីលវា ហោតិ, ចាតិមោក្ខសំវរសំវុតោ វិហារតិ
 អាចារគោចរសម្បជ្ជោ, អណុមត្តេសុ វុដ្ឋេសុ ភយទស្សរិ សមាទាយ
 សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ ពហុស្សតោ ហោតិ សុតជរោ សុតសន្និចយោ,
 យេ តេ ធម្មា អាទិកល្យាណា មជ្ឈេកល្យាណា បរិយោសានកល្យាណា
 សាត្តំ សព្វញ្ញនំ កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធិំ ព្រហ្មចរិយំ អភិវទន្តិ,
 តថាវុចាស្ស ធម្មា ពហុស្សតោ ហោតិ, ធាតា វចសា បរិចិត្តា, មនសា
 អនុបេក្ខិតា, ទិដ្ឋិយា សុប្បជិវិទ្វា។ ឧភយានិ ខោ បនស្ស ចាតិមោក្ខានិ
 វិត្តារេន ស្វាគតានិ ហោតិ សុរិកត្តានិ សុប្បវត្តិនិ សុរិទិដ្ឋិតានិ សុត្តសោ

អនុញ្ញាតសោ។ កល្យាណវាចោ ហោតិ កល្យាណវាគ្គរណោ។
យេតុយ្យេន ភិក្ខុនំ បិយោ ហោតិ មនាចោ។ បដិពលោ ហោតិ
ភិក្ខុនិយោ ឡីវទិតុំ។ ន ខោ បនេតំ ភកវន្តំ ឧទ្ទិស្ស បព្ពជិតាយ
កាសាយវត្ថុវសនាយ គរុធម្មំ អជ្ឈាបន្នបុព្វោ ហោតិ។ វីសតិវស្សោ វា
ហោតិ អតិរេកវីសតិវស្សោ វា”តិ (ចា. ១៤៧) -

ឥមេហិ អដ្ឋហិ អដ្ឋេហិ។ ចាសាទិកេនាតិ បសាទាវហោន និទ្ទោសេន
កាយវិចីមនោកម្មេន។ សម្មាទេត្ថតិ តិវិទំ សិក្ខំ សម្មាទេតុ។ យទា បន តាហិ
ភិក្ខុនិហិ ចាតិមោក្ខុទ្ទេសកំយេវ ទិស្វា ឡីវាទោ យាចិតោ, តទា ឧចោសថគ្គ
សន្និបតិភេហិ ភិក្ខុសង្ឃេហិ បុព្វកិច្ចវសេន “អត្ថិ កាចិ ភិក្ខុនិយោ ឡីវាទំ
យាចមាណា”តិ បុច្ឆិតេ “ឯវំ វទេហី”តិ អត្ថនា វត្ថុព្រំចនំ អញ្ជោន កថាបេត្វា
“អត្ថិ កាចិ ភិក្ខុ ភិក្ខុនោវាទកោ សម្មតោ”តិ អាទិ សយំ វត្វា បុន សយមេវ
គន្ធា ភិក្ខុនំ អាហោចេតព្វំ។ អញ្ជោន វា ភិក្ខុនា តស្មី ទិវសេ ចាតិមោក្ខុ
ឧទ្ទិសាបេតព្វំ។ ឥទន្តិ “តាហី”តិ ពហុវចនំ។ ឯកតោ សហោវ។

ព្រាត្រិជ្ជបកេន វាតិ យត្ថ តិណ្ឌំ វសនជ្ជានេ ចាតិមោក្ខុទ្ទេសោ នត្ថិ, តត្ថ
ព្រាត្រិជ្ជបនកេន វា។ ឥតវេន វាតិ យត្ថ ទ្វេ ភិក្ខុ វសន្តិ, ឯកោ វា, តត្ថ ឥតវេន វា
ភិក្ខុនា សចេ សយមេវ សម្មតោ, “អហា”ន្តិ វត្ថុព្វំ។ តថេវាតិ ឧចោសថគ្គ
វុត្ថសទិសមេវ។ “អាហោចេត្វាវា”តិ ឥមិនា អនាហោចនំ បដិក្ខិបតិ។ “ន, ភិក្ខុវេ,
ឡីវាទោ ន អាហោចេតព្វោ, យោ ន អាហោចេយ្យ, អាបត្ថិ ឧក្កជស្សា”តិ (ចូឡវ.
៤១៥) វចនតោ ឡីវាទំ គហេត្វា ឧចោសថគ្គ អនាហោចេតុំ ន វដ្ឋតិ។

បរិសុទ្ធភាវន្តិ អាបត្ថិយា បរិសុទ្ធតំ។ អាហោចេថាតិ អាវិ ករោថ។ ឯត្ថ
សិយាតិ “ចាតិមោក្ខុ ឧទ្ទិសិស្សាមី”តិ ឯតស្មី បទេ អយមនុយោគោ ភវេយ្យ។
កី តំ, យំ សិយាតិ អាហា “សង្ឃោ ឧចោសថំ ករេយ្យា”តិ អាទិ។ បុព្វេនាបរិ

សន្និយតីតិ បុព្វវចនេន អបរំ វចនំ សន្ធានំ គច្ឆតិ។ សាមគ្គិយាតិ កាយចិត្តេហិ
សហិតតាយ។ គណស្សាតិ ឧទ្ទេសកំ វេបេត្វា ចតុវគ្គេ សេសភិក្ខុនំ។ សង្ឃស្ស
ឧទ្ទិដ្ឋំ ហោតីតិ សង្ឃេន ឧទ្ទិដ្ឋំ ហោតិ។ ករណត្ថេ ចេតំ សាមីវចនំ។ ឯត្ថាតិ
ចាតិមោក្ខទ្កេសេ។ លក្ខណាន្តិ សភារោ។

ថេរោ ច នវា ច មជ្ឈិមា ចាតិ ឯត្ថ ទសវស្សា, អតិវេកទសវស្សា ច ថេរោ។
ឧបបញ្ចវស្សា នវា។ បញ្ចវស្សា, អតិវេកបញ្ចវស្សា ច មជ្ឈិមា។ អដ្ឋិកត្វាតិ
អត្តានំ តេន ចាតិមោក្ខេន អត្ថិកំ កត្វា, តំ វា ចាតិមោក្ខំ “ឥទំ មយ្ហំ
ចាតិមោក្ខ”ន្តិ អត្ថិ កត្វា។ មនសិ ករិត្វាតិ ចិត្តេ វេបេត្វា។ សោតទ្វារវសេនាតិ
សោតទ្វារិកជវនិញ្ញាណវសេន។ សព្វចេតសាសមន្មាហរាមាតិ ចិត្តស្ស
ថោកម្មិ ពហិ គន្ធិ អនេន្តា សព្វេន ចិត្តេន អារម្ម័ម, សល្លក្ខេមាតិ អត្តោ។
មនសិ ករេមាតិ អារម្ម័ម, សមន្មាហរាមាតិ អត្តោ។ សោ ច ខោ មនសិការោ
ន ឯត្ថ អារម្មណប្បជិចាទនលក្ខណោ, អថ ខោ
វិចិប្បជិចាទនជវនប្បជិចាទនមនសិការបុព្វកចិត្តេ វេបនលក្ខណាតិ អាហ
“ឯកគ្គចិត្តា ហុត្វា ចិត្តេ វេបេយ្យាមា”តិ។ ន សមេតីតិ ន សំគច្ឆតិ។ កស្មា ន
សំគច្ឆតីតិ អាហ “សមគ្គស្ស ហិ”តិអាទិ។ កិញ្ចុ ភិយ្យេតិ អាហ
“ចាតិមោក្ខទ្កេសកោ ចា”តិអាទិ។ សង្ឃបរិយាបន្នោតិ សង្ឃេ បរិយាបន្នោ
អន្តោគដោ។

ឥនានិ តំ ទស្សេតុន្តិ សម្ពន្ធា។ អាយស្មន្តោតិ សន្និបតិកានំ បិយវចនេន
អាលបនំ។

អលដ្ឋិតាតិ អលដ្ឋិតាយ, អលដ្ឋនភាវេនាតិ អត្តោ។ តតិយត្ថេ ហិ ឥទំ
បច្ចត្តវចនំ។ “អញ្ញាណតា”តិអាទិសុបិ ឯសេវ នយោ។ កុក្កច្ចប្បកតតាតិ

កុក្កុច្ឆន អភិក្ខតតាយ។ សតិសម្មាសាតិ សតិវិប្បវាសតោ។ វិភិក្កមន្តិ
សិក្ខាបទវិភិក្កមនំ។

សញ្ញាតិ សញ្ញេតត្វា, អកប្បិយភារំ ជានន្តោយេវ វិភិក្កមចិត្តំ
បេសេត្វាតិ អត្តោ។ បរិគ្គហតីតិ និគ្គហតិ ន ទេសេតិ ន វុដ្ឋាតិ។ លជ្ឈាយ
បរិគ្គហន្តោ អលជ្ជំ ន ហោតិ, “កី ឥមីនា” តិ អនាទិរិយេន បរិគ្គហន្តោ អលជ្ជំ
ហោតីតិ ទស្សេតិ។ អគតិគមនញ្ច គច្ឆតីតិ ភណ្ឌភាជនីយជ្ជានាទីសុ
ធន្ទាគតិអាទិភេទំ អគតិគមនញ្ច គច្ឆតិ។ អលជ្ជិបុគ្គលោតិ
អជ្ឈត្តិកសមុជ្ឈានលជ្ជាវិហិតោ បុគ្គលោ។ ឯត្ថ ច “សញ្ញា” តិ ឥមីនា
អនាទិរិយេសេនេវ អាបត្តិ អាបជ្ជន្តោ, អាបន្ទញ្ច អាបត្តិ បរិគ្គហន្តោ,
ភណ្ឌភាជនីយជ្ជានាទីសុ អគតិគមនំ គច្ឆន្តោ ច អលជ្ជំ ហោតិ, ន ឥតរោតិ
ទស្សេតិ។

មន្តោតិ មន្តបញ្ញោ, អបញ្ញស្សេវេតំ នាមំ។ មោម្ហហោតិ អតិសំមុឡោ។
វិរាជេតីតិ ន រាជេតិ ន សារាជេតិ។ កុក្កុច្ឆតិ វិនយសំសយេ។ កប្បិយំ ចេ កត្តព្វំ
សិយាតិ វិនយជរំ បុច្ឆិត្វា តេន វត្ថុំ ឱលោកេត្វា មាតិកំ, បទភាជនំ, អន្តរាបត្តិ,
អនាបត្តិញ្ច ឱលោកេត្វា “កប្បតិ, អាវុសោ, មា ឯត្ថ កង្ខី” តិ វុត្ថេ កត្តព្វំ
ភវេយ្យ។

សហសេយ្យចីវរវិប្បវាសាទីនីតិ ឯត្ថ សហសេយ្យា នាម អនុបសម្បន្នេន
ឧត្តរិទិរត្តតិវត្ថំ សហសេយ្យាបត្តិ, វិប្បវាសោ នាម ឯករត្តនារត្តវសេន
វិប្បវាសោ។ អាទិសន្នេន សត្តាហាតិក្កមាទីសុ អាបត្តិ សង្កណ្ឌាតិ។ សត្តន្តំ
អាបត្តិក្ខន្ធនន្តិ
ចារាជិកសង្ឃាទិសេសបុល្លច្ចយចាចិត្តិយចាជិទេសនីយទុក្កជទុក្កាសិតសង្ខា
តានំ សត្តន្តំ អាបត្តិក្ខន្ធនំ។

ទេសេតុ វា បកាសេតុ វាតិ សង្ឃមជ្ឈេ វា គណមជ្ឈេ វា ឯកបុគ្គលេ វា
ទេសេតុ វា បកាសេតុ វា។ ឯត្ថ ច ចារាជិកាបត្តិទេសនា នាម ភិក្ខុភាវស្ស
បរិច្ចាគោ។ វុដ្ឋានំ បន ទេសនាវិសេសត្តា “ទេសនា” តិ ទដ្ឋព្ពំ។ បកាសេតុ វាតិ
អាហេចេតុ វា។

ឯវំ អនាបន្នា វាតិ ឯវំ ធន្នំ អាគារាវនំ អញ្ញតវេន អនាបន្នា វា។ វុដ្ឋិតា វាតិ
បរិវាសាទិនា វុដ្ឋិតា វា។ អាហេចិតា វាតិ អាវិកតា វា។ អាហេចេន្នោ ច “តុយ្ហំ
សន្តិកេ ឯកំ អាបត្តិ អាវិករោមី” តិ វា “អាចិត្តាមី” តិ វា “អាហេចេមី” តិ វា “មម
ឯកំ អាបត្តិ អាបន្នការំ ជានាហី” តិ វា វទតុ, “ឯកំ គរុកំ អាបត្តិ អាវិករោមី” តិ
វា អាទិនា នយេន វទតុ, សព្វេហិបិ អាគារេហិ អាហេចិតាវ ហោតិ។ សចេ បន
គរុកាបត្តិ អាវិករោន្តោ “លហុកាបត្តិ អាវិករោមី” តិ អាទិនា នយេន វទតិ,
អនាវិកតា ហោតិ អាបត្តិ។ វត្ថុំ អាហេចេតិ, អាបត្តិ អាហេចេតិ, ឧភយំ
អាហេចេតិ, តិវិជេនាបិ អាហេចិតាវ ហោតិ។ អសន្តិយា អាបត្តិយាតិ
ភាវេនភាវលក្ខណោ ភុម្មំ។ តុណ្ហិភាវេនាបិ ហីតិ ឯត្ថ នកេវលំ “អាម, មយំ
បរិសុទ្ធា” តិ វុត្តេយេវ, អថ ខោ តុណ្ហិភាវេនាបិ តិ អបិសទ្ធស្ស អត្ថោ
វេទិតព្ពោ។

កី តំ យាវតតិយានុសាវិតំ នាម, កថញ្ជេតំ យាវតតិយានុសាវិតំ ហោតីតិ
វិចារណាយំ អាចរិយានំ មតិភេទមុខេន តមត្ថំ ទស្សេតុ “យាវតតិយំ
អនុសាវិតំ ហោតីតិ ឯត្ថា” តិ អាទិ វុត្ថំ។ តត្ថ យទេតំ តិក្ខត្ថំ អនុសាវិតន្តិ
សម្ពុន្នោ។ អត្ថព្យញ្ញនភេទតោតិ អរិយតិ ព្យាយាតីតិ អត្ថោ, អភិជេយ្យំ,
ព្យញ្ញិយតិ អត្ថោ អនេនាតិ ព្យញ្ញនំ, អក្ខរំ, អត្ថោ ច ព្យញ្ញនព្វ អត្ថព្យញ្ញនានិ,
តេសំ ភេនោ អត្ថព្យញ្ញនភេនោ, តតោ, អត្ថស្ស ច ព្យញ្ញនស្ស ច វិសទិសត្តាតិ
អត្ថោ។

ឥតនាទី តម្រូវត្រូវវិភាគរៀបចំ “អនុសាវនញ្ញា ឆាមា” តិអាទិមាហា។ ហ្នឹង
ការណាត្តនិច្ឆេទតា។ តស្ស បន “អភិជន” ឆ្លុះឆ្លាំង សម្ពុទ្ធា វេទិតញ្ញា។ តេជានិ
ភិជនត្តា។ អស្សតិ “យស្ស សិយា” តិអាទិវចនត្តយស្ស។ អស្សញ្ញាតម្រូវ
សម្បជិដ្ឋិតត្ថំ, អញ្ញាថា អភិប្បសង្កាបិ សិយាតិ ធស្សត្ថំ “យទិ
ចេត” ឆ្លុះឆ្លាំងតិអាទិមាហា។ ឯតន្ត “យស្ស សិយា” តិអាទិវចនត្តយំ។ អបរេ
“អនុសាវិត” ឆ្លុះ បទំ ន អភិភត្តំ ធិបេតិ, អប ខោ អនាគតត្ថំ។ ធាតុត្ថសម្ពុទ្ធា
កាលន្តវិហិតាបិ បច្ចយោ កាលន្តវេ សាធុ ហោតិវិកប្បសុំ។ តេជានា
“អបរេ អនុសាវិត” ឆ្លុះ បទស្ស” តិអាទិ។ ឧបរិ ឧទ្ទេសាវសានេតិ
ចារាជិកុទ្ទេសាវសានេ។ អត្ថយុត្តិដំ អភាវតោតិ អនាគតត្ថស្ស ច
ការណាស្ស ច អភាវតោ។ ឥតនាទី តម្រូវវិភាគរៀបចំ “ឥទំ ហ្នឹង” តិអាទិមាហា។
កថមេតំ វិញ្ញាយតិវិ អាហា “យទិ ចស្ស” តិអាទិ។ អយន្តិ អនាគតកាលោ។
អនុសាវិតំ ហោស្សតិវិ វេទេយ្យតិ អនុប្បយោគំ អនាគតកាលំ កត្វា
“អនុសាវិតំ ហោស្សតិវិ” តិ ពុទ្ធា វេទេយ្យ។ អយំ ហោត្តាធិប្បយោ - យទិ ចេត្ត
ធាតុត្ថសម្ពុទ្ធា ត-បច្ចយោ សិយា, តថា សតិ ធាតុត្ថសម្ពុទ្ធា ឆាម
វិសេសនវិសេស្សកាលោ, សោ ច អនុប្បយោគស្ស សមាទត្តកាលោ សតិ ឧប្បជ្ជតិ,
ឆាសតិវិ “ហោស្សតិវិ” តិ អនុប្បយោគំ វេទេយ្យ, ន ច វុត្តំ។ តស្ស អនាគតំ ន
ធិបេតិ, អភិភត្តកាលមេវ ធិបេតិវិ។ អនុសាវិយមាទេតិ វេទនតោតិ
“អនុសាវិយមាទេ” តិ វត្តមានកាលវេទនតោ។ យទិ ឯវំ “យាវតតិយំ
អនុសាវិតំ ហោតិវិ” តិ កិមិទន្តិ អាហា “យាវតតិយ” ឆ្លុះឆ្លាំងតិអាទិ។ កី តេន លក្ខិយតិ,
យេនេតំ លក្ខណាវចនមត្តំ សិយាតិ អាហា “តេជាន” តិអាទិ។ តេជានិ
លក្ខណាវចនមត្តេន ហេតុនា។

តទេតន្តិ ចាតិមោក្ខំ។ តំ បនេតន្តិ “តត្ថាយស្មន្តេ បុប្ផាមី” តិអាទិកំ
យាវតតិយានុសាវនំ។ ន ទិស្សតិវិ ឆោបលព្ពតិ។ ឥមមេវ ច អត្ថន្តិ ឥមំ អម្ពេហិ

វុត្តមេវត្ថំ។ យទិ ហិ “យស្ស សិយា អាបត្ថិ” តិអាទិវចនត្ថយំ
យាវតតិយានុសាវនំ សិយា, តនេវ ឧចោសថក្ខន្ធកេ (មហាវ. ១៣២ អាទយោ)
វនេយ្យ, ន បន “សកិម្មិ អនុសាវិតំ ហោតិ” តិអាទិកន្តិ អធិប្បាយោ។ ននុ
ចាយំ វិនិច្ឆយោ អដ្ឋកថាសុ ន អាគតោ, អថ កុតោ លទ្ធាតិ អាហ
“អយមេត្ថា” តិអាទិ។ វិនយដ្ឋានេសុ កតបរិចយានំ អាចរិយានំ តំ តំ អត្ថំ
ញ្ញាបេន្តិ បវេណិ អាចរិយបរម្យរា, តាយ អាគតោ អានីតោ
អាចរិយបរម្យរាគតោ។

ននុ សម្មជាទមុសាវនេ ចាចិត្តិយេន ភវិតត្ថំ, អថ កថំ ទុក្ខជាបត្ថិ
ហោតិ តិ អាហ “សា ច ខោ ន មុសាវនលក្ខណោ” តិអាទិ។
សម្មជាទមុសាវនេ កី ហោតិ តិ យាយំ “សម្មជាទមុសាវនោ អស្ស
ហោតិ” តិ វុត្តោ, សោ អាបត្ថិតោ កី ហោតិ, កតរា អាបត្ថិ ហោតិ តិ អត្ថោ។
ទុក្ខដំ ហោតិ តិ ទុក្ខជាបត្ថិ ហោតិ។ វចីទ្វារេ អភិរិយសមុដ្ឋានាបត្ថិ ហោតិ តិ
អស្ស ហិ ភិក្ខុនោ អធម្មិកាយ បដិញ្ញាយ តុណ្ហិភូតស្ស និសិន្នស្ស មនោទ្វារេ
អាបត្ថិ នាម នត្ថិ។ យស្មា បន អាវិកាតត្ថំ នាវិកាសិ, តេនស្ស វចីទ្វារេ
អភិរិយតោ អយំ អាបត្ថិ សមុដ្ឋាតិ តិ វេទិតញ្ញា។ ឥទានិ វុត្តមេវត្ថំ ចាឡិយា
សាដេតុំ “វុត្តម្មិ ចេត” តិអាទិមាហ។ ឯតំ ឧចាលិត្ថេវេន បរិវារេ
សេនមោចនកាថាសុ (បរិ. ៤៧៩) វុត្តម្មិ ចាតិ អត្ថោ។

អនាលបន្តោ មនុជេន កេនចិ វាចាតិ កេនចិ មនុជេន វាចាយ
អនាលបន្តោ។ គិរំ នោ ច បរេ ភណាយ្យាតិ “ឥតិ ឥមេ សោស្សន្តិ” តិ បរមុគ្គលេ
សន្ធាយ សទ្ធម្មិ ន និទ្ទារេយ្យ។ អាបន្នេយ្យ វាចសិកន្តិ វាចតោ សមុដ្ឋិតំ អាបត្ថិ
អាបន្នេយ្យ។ បញ្ញាមេសា កុសលេហិ ចិន្តិតាតិ ឯតុ បញ្ញាមេសាតិ

លិង្គព្យត្តយេន វុត្តំ, ឯសោ បញ្ញោ កុសលេហិ ចិន្តិតោតិ អត្តោ។ អយំ បញ្ញោ
ឥមមេវ មុសាវាទំ សន្ធាយ វុត្តោ។

តំតំសម្បត្តិយាវិតន្តនវសេន សត្តសន្តានស្ស អន្តរេ វេមជ្ឈេ ឯតិ
អាគច្ឆតីតិ អន្តរាយោ, ទិដ្ឋធម្មិកាទិអនត្តោ, អតិក្កមនជ្ឈេន តស្មី អន្តរាយោ
និយុត្តោ, អន្តរាយំ វា ជលំ អរហតិ, អន្តរាយស្ស វា ករណាសីលោតិ
អន្តរាយិកោ។ តេនាហ “វិប្បជិសារវត្ថុតាយា” តិអាទិ។ តត្ថ
វិប្បជិសារវត្ថុតាយាតិ វិប្បជិសារោ នាម បច្ឆានុតាបវសេន ចិត្តវិប្បជិសារោ,
តស្ស ករណតាយាតិ អត្តោ។ បឋមជ្ឈានាទិបច្ចយក្ខតអប្បជិសារវិវុទ្ធស្ស
វិប្បជិសារស្ស បច្ចយត្តាតិ វុត្តំ ហោតិ។ ចាមោជ្ជាទិសម្ពវន្តិ ទុព្ពលតរុណា បីតិ
ចាមោជ្ជំ, តំ អាទិ យេសំ តេ ចាមោជ្ជាទយោ, តេសំ សម្ពវោ បដិលោកោ
ចាមោជ្ជាទិសម្ពវោ, តំ។ អាទិសទ្ទេន បីតិប្បស្សន្ធាទីនំ គហលំ។
បឋមជ្ឈានាទីនន្តិ ឯត្តាទិសទ្ទេន បន “ទុតិយស្ស ឈានស្ស អធិគមាយ
អន្តរាយិកោ, តតិយស្ស ឈានស្ស អធិគមាយ អន្តរាយិកោ, ចតុត្ថស្ស
ឈានស្ស អធិគមាយ អន្តរាយិកោ, ឈានំ, វិមោក្ខានំ, សមាធិនំ,
សមាបត្តិនំ, នេក្ខម្ពានំ, និស្សរណានំ, បរិវេកានំ, កុសលានំ ធម្មានំ អធិគមាយ
អន្តរាយិកោ” តិ (មហាវ. ១៣៥) វុត្តទុតិយជ្ឈានាទីនំ សង្កហោ ទដ្ឋញ្ចោ។
“តស្មា” តិ វុត្តេ យំតំសទ្ធានំ អព្យកិចារិតសម្ពន្ធតាយ “យស្មា” តិ អយមត្តោ
ឧបដ្ឋិតោយេវ ហោតីតិ អាហ “តស្មាតិ យស្មា” តិអាទិ។ ជានន្តេនាតិ
ជានមាណេន។ ឥមិនាស្ស សម្បជានមុសាវាទស្ស សចិត្តកតំ ទស្សេតិ។ វិសុទ្ធិ
អបេក្ខតីតិ វិសុទ្ធាបេក្ខោ, តេន វិសុទ្ធាបេក្ខេន។ សា ច វិសុទ្ធិ ឥធន វុដ្ឋានាទីតិ
អាហ “វុដ្ឋាតុកាមេន វិសុដ្ឋិតុកាមេនា” តិ។ វុដ្ឋានកាមិនិតោ
សង្ឃាទិសេសតោ វុដ្ឋាតុកាមេន, ទេសនាកាមិនិតោ វិសុដ្ឋិតុកាមេនាតិ
អត្តោ។ សង្ឃមជ្ឈេ វា គណមជ្ឈេ វា ឯកបុគ្គលេ វាតិ ឧចាសថត្តេ សង្ឃស្ស

អាហារចន្លោះសេន សង្ឃមជ្ឈេ វា តត្ថវ ឧកតោ និសិដ្ឋានំ អាហារចន្លោះសេន
គណមជ្ឈេ វា អនន្តរស្ស អាហារចន្លោះសេន ឯកបុគ្គលេ វា បកាសេតញ្ចា។ ឥតោ
វុដ្ឋហិត្វាតិ ឥតោ ឧបាសថគ្គតោ វុដ្ឋាយ។ ឯត្ថ បន សភាកាយេវ វត្តញ្ចា។
វិសភាគស្ស ហិ វុច្ឆមានេ ភណ្ឌានកលហសង្ឃភេទានីនិបិ ហោន្តិ។ តស្មា តស្ស
អវត្វា “ឥតោ វុដ្ឋហិត្វា បដិករិស្សមី”តិ អាភោគំ កត្វា ឧបាសថោ
កាតញ្ចាតិ អន្តកដ្ឋកថាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ១៧០) វុត្ថំ។

ករណត្ថតិ តតិយាវិភត្តិអត្ថេ។ កត្តវិ ហេតុំ បច្ចត្តវចនំ ហោតិ
ជាសុសន្តាបេក្ខាយ។ បច្ចត្តវចនន្តិ បឋមាវចនំ។ បឋមជ្ឈាណីនំ អធិគមាយ
ជាសុ ហោតិ តិ អធិគមត្ថំ តស្ស ភិក្ខុនោ ជាសុ ហោតិ សុខំ ហោតិ សំវរស្ស
អវិប្បជិសារហេតុត្តា។ តេនាហ “អវិប្បជិសារមូលកាន”ន្តិអាទិ។ ចាបបុញ្ញានំ
កតាកតវសេន ចិត្តវិប្បជិសារភាវោ អវិប្បជិសារោ, សោ មូលំ ការណំ
យេសំ តេ អវិប្បជិសារមូលា, អវិប្បជិសារមូលាយេវ អវិប្បជិសារមូលកា,
តេសំ អវិប្បជិសារមូលកានំ។ សុខប្បជិបទា សម្មជ្ជតិ តិ សុខា បដិបទា
សមិជ្ឈតិ, បឋមជ្ឈាណីនំ សុខេន អធិគមោ ហោតិ តិ អធិប្បាយោ។ ហោតិ
ចេត្ថ -

“និទានេ ញត្ថិជ្ជបនំ, បុព្វកិច្ចស្ស បុច្ឆនំ;
និទានុទ្ទេសសវនេ, វិសុទ្ធារោចនេ វិធិ;
អនារោចនេ ចាបត្ថិ, ព្រោយ្យំ បិណ្ឌាត្ថបញ្ចក”ន្តិ។

ឥតិ កត្តាវិភរណិយា ចាតិមោក្ខវណ្ណនាយ
វិនយត្តមញ្ញសាយំ លីនត្ថប្បកាសនិយំ
និទានវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ចារាជិកកណ្តាប់

ឥតានិ និទានុទេសានន្តរំ វុត្តស្ស ចារាជិកុទេសស្ស អត្ថំ សំវណ្ណោត្ថំ
“ឥតានី”តិអាទិ អារទ្ធីំ។ និទានានន្តរន្តិ ភាវនបុំសកនិទេសោ, និទានំ អនន្តរំ
កត្វាតិ វុត្តំ ហោតិ។ តត្ថាតិ ចារាជិកកណ្តាប់។ ចាតិមោក្ខតិ
ភិក្ខុចាតិមោក្ខ។ ចត្តារោតិ គណនបរិច្ឆេទោ ឧនាតិវេកភាវនីវត្តនតោ។
ចារាជិកាតិ សជាតិនាមំ។ អាបត្តិយោតិ សព្ពសាធារណនាមំ។ ឧទ្ទិសីយតីតិ
ឧទេសោ។ ភាវប្បធានោយំ និទេសោ។ តេនាហ “ឧទ្ទិសិតព្ពត”ន្តិ។

១. បឋមចារាជិកវណ្ណានា

យោ បនាតិ (ចារា. អដ្ឋ. ១.៤៥ ភិក្ខុបទភាជនីយវណ្ណានា) ឯត្ថ យស្មា
បនាតិ និចាតមត្តំ, យោតិ អត្ថបទំ, តព្វា អនិយមេន បុគ្គលំ ធិបេតិ។ តស្មា
តស្ស អត្ថំ ទស្សន្តោ “យោ កោចី”តិ អាហា។ យស្មា បន យោ យោកោចិ នាម,
សោ អវស្សំ លិង្គយុត្តជាតិនាមកោត្តសីលវិហារកោចរវយេសុ
ឯកេនាការេន បញ្ញាយតិ, តស្មា តំ តថា ញាបេតុ
“វស្សធិយាទិនា”តិអាទិមាហា។ អាទិសទ្ទេន នវកម្មាទីនំ គហាលំ។
លិង្គាទិកេនេនាតិ លិង្គិយតិញាយតិ ឯតេនាតិ លិង្គំ, តំ អាទិ យេសំ តេតិ
លិង្គាទយោ, តេសំ កេនោ លិង្គាទិកេនោ, តេន លិង្គាទិកេនេន។ ឯត្ថាទិសទ្ទេន
បន យុត្តាទីនំ គហាលំ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - លិង្គវសេន យាទិសោ វា តាទិសោ វា
ហោតុ, ធិយោ វា វស្សោ វា កាឡោ វា ឱទាតោ វា មង្គ្រច្ឆិ វា កិសោ វា ដូលោ វា។
យោគវសេន យេន វា តេន វា យុត្តោ ហោតុ, នវកម្មយុត្តោ វា ឧទេសយុត្តោ វា
វាសធុរយុត្តោ វា។ ជាតិវសេន យំជឿន វា តំជឿន វា ហោតុ, ឧត្តិយោ វា
ព្រាហ្មណោ វា វេស្សោ វា សុទ្ធោ វា។ នាមវសេន យថាណាមោ វា តថាណាមោ វា

ហោតុ, ពុទ្ធវត្ថិតោ វា ធម្មវត្ថិតោ វា សង្ខារវត្ថិតោ វា។ គោត្តវសេន
យថាគោត្តា វា តថាគោត្តា វា ហោតុ, កច្ចាយនោ វា វាសិដ្ឋោ វា កោសិយោ
វា។ សីលេសុ យថាសីលោ វា តថាសីលោ វា ហោតុ, នវកម្មសីលោ វា
ឧទ្ទេសសីលោ វា វាសធុរសីលោ វា។ វិហារេសុបិ យថាវិហារី វា តថាវិហារី វា
ហោតុ, នវកម្មវិហារី វា ឧទ្ទេសវិហារី វា វាសធុរវិហារី វា។ គោចរេសុបិ
យថាគោចរោ វា តថាគោចរោ វា ហោតុ, នវកម្មគោចរោ វា ឧទ្ទេសគោចរោ វា
វាសធុរគោចរោ វា។ វេយេសុបិ យោ វា សោ វា ហោតុ ថេរោ វា នវោ វា មជ្ឈិមោ
វា, អថ ខោ សញ្ញាវ សមស្មី អត្ថេ “យោ” តិ វុច្ចតិ តិ។

ឥធានិ “ភិក្ខុ” តិ បទំ សំវណ្ណេតុំ “ឯហិភិក្ខុបសម្មទា” តិ អាទិមាហា។ តត្ថ
“ឯហិ ភិក្ខុ” តិ ភគវតោ វចនមត្តេន ភិក្ខុភារោ ឯហិភិក្ខុបសម្មទា។ “ពុទ្ធី
សរណំ គច្ឆាមី” តិ អាទិនា (មហាវ. ១០៥) នយេន តិក្ខុត្ថំ វាចំ ភិក្ខុត្វា វុត្តហិ
តីហិ សរណាគមនេហិ ឧបសម្មទា សរណាគមនូបសម្មទា។

ឱវាទប្បដិគ្គហណ្ឌបសម្មទា (ចារា. អដ្ឋ. ១.៤៥) នាម -

“តស្មាតិហ តេ, កស្សប, ឯវំ សិក្ខិតតព្ពំ ‘តិព្ពំ មេ ហិរោត្តប្បំ បច្ចុបដ្ឋិតំ
ភវិស្សតិ ថេរេសុ នវេសុ មជ្ឈិមេសូ’ តិ, ឯវំញ្ចិ តេ កស្សប សិក្ខិតតព្ពំ។
តស្មាតិហ តេ, កស្សប, ឯវំ សិក្ខិតតព្ពំ ‘យំ កិញ្ចិ ធម្មំ សុណិស្សាមិ
កុសលូបសំហិតំ, សព្ពំ តំ អដ្ឋិ កត្វា មនសិ កិវត្វា សព្ពេចតសា
សមន្នាហិវត្វា ឱហិតសោតោ ធម្មំ សុណិស្សាមិ’ តិ, ឯវំញ្ចិ តេ, កស្សប,
សិក្ខិតតព្ពំ។ តស្មាតិហ តេ, កស្សប, ឯវំ សិក្ខិតតព្ពំ ‘សាតសហគតា ច មេ
កាយគតាសតិ នវិជហិស្សតិ’ តិ, ឯវំញ្ចិ តេ, កស្សប, សិក្ខិតតព្ពំ” តិ (សំ.
និ. ២.១៥៤) -

ឥមំនា ឱវាទប្បដិគ្គហណោន មហាកស្សបត្ថេរស្ស អនុញ្ញាតឧបសម្មទា។

បញ្ញាព្យាករណ៍បសម្បទា នាម សោចាកស្ស អនុញ្ញាតឧបសម្បទា។
ភគវា កិរ បុញ្ញារមេ អនុចង្គមន្តំ សោចាកសាមណោ ។ “ឧទ្ទមាតកសញ្ញា”តិ វា
សោចាក រូបសញ្ញា”តិ វា ឥមេ ធម្មា នានត្ថា នាជាព្យញ្ញនា, ឧទាហ ឯកត្ថា
ព្យញ្ញនមេវ នាន”ន្តិ (ចារា. អដ្ឋ. ១.៤៥) ធន អសុភនិស្សិតេ បញ្ញោ បុច្ឆិ។ សោ តេ
ព្យាកាសិ។ ភគវា តស្ស សាធុការំ ធនា “កតិវស្សោ ភំ, សោចាកា”តិ បុច្ឆិ។
សត្តវស្សោហំ ភគវាតិ។ “សោចាក, ភំ មម សត្តញ្ញតញ្ញាណោ សទ្ធិ
សំសន្និត្វា បញ្ញោ ព្យាកាសិ”តិ អារទ្ធិចិត្តោ ឧបសម្បទំ អនុជានិ, អយំ
បញ្ញាព្យាករណ៍បសម្បទា។

អដ្ឋករុធម្មបដិគ្គហណ្ឌបសម្បទា នាម មហាបជាបតិយា
អដ្ឋករុធម្មប្បដិគ្គហណោ អនុញ្ញាតឧបសម្បទា។

ទូតេន្ទបសម្បទា នាម អឌ្ឍកាសិយា គណិកាយ អនុញ្ញាតឧបសម្បទា។

អដ្ឋវាចិក្ខុបសម្បទា នាម ភិក្ខុនិយា ភិក្ខុនិសង្ឃតោ ព្យាត្តិចតុត្ថេន,
ភិក្ខុសង្ឃតោ ព្យាត្តិចតុត្ថេនាតិ ឥមេហិ ទ្ធិហិ កម្មេហិ ឧបសម្បទា។

ព្យាត្តិចតុត្ថកម្មបសម្បទា នាម ភិក្ខុនំ ឯតវហិ ឧបសម្បទា។
ព្យាត្តិចតុត្ថេនាតិ តីហិ អនុស្សាវនាហិ, ឯកាយ ច ព្យាត្តិយាតិ ឯវំ
ព្យាត្តិចតុត្ថេន។ កិញ្ចាបិ ហិ ព្យាត្តិ សត្តបឋមំ វុច្ឆតិ, តិស្សន្នំ បន អនុស្សាវនានំ
អត្ថព្យញ្ញនភេទាភារតោ អត្ថព្យញ្ញនភិទ្ធិ ព្យាត្តិ តាសំ ចតុត្ថន្តិ កត្វា
“ព្យាត្តិចតុត្ថ”ន្តិ វុច្ឆតិ។ អកុប្បេនាតិ អកោបេតព្ពតំ, អប្បដិក្កាសិតព្ពតព្វា
ឧបគតេន។ ហំនារហេនាតិ ការណារហេន សត្តុ សាសនារហេន។
ឧបសម្បន្នោ នាម ឧបរិការំ សមាបន្នោ, បន្តោតិ អន្តោ។ ភិក្ខុភារោ ហិ
ឧបរិភារោ, តព្វោស យថាវុត្ថេន កម្មេន សមាបន្នត្ថា “ឧបសម្បន្នោ”តិ វុច្ឆតិ។

កស្មា បនេត្ត ឥមិនាវ ឧបសម្មន្នោ ឥធ គហិតោ, ឆាញោហិតិ? វុច្ចតេ -
ឯហិតិក្ខបសម្មទា អន្តិមភវិកានមេវ, សរណាគមន្ទបសម្មទា បរិសុទ្ធានំ,
ឡីវាធម្មជីគ្គហធាបញ្ញាញាករណ្តបសម្មទា មហាកស្សបសោទាភានំ, ន ច
តេ ភព្ពា ចារាជិកាធិលោកវដ្ឋំ អាបដ្ឋិតុំ, អដ្ឋគរុធម្មប្បជីគ្គហធានាយោ ច
ភិក្ខុនំនំយេវ អនុញ្ញាតា។ អយញ្ច ភិក្ខុ, តស្មា ញត្តិចតុត្ថេនេវ
ឧបសម្មទាកម្មន ឧបសម្មន្នោ ឥធ គហិតោ, ឆាញោហិតិ វេទិតញោ។
បណ្ណាត្តិវដ្ឋេសុ បន សិក្ខាបនេសុ អញ្ជេបិ ឯហិតិក្ខបសម្មទាយ
ឧបសម្មន្នាយោ សង្កយ្ហត្តិ (សារត្ថ. ដ. ២.៤៥ ភិក្ខុបទភាជនីយវណ្ណនា)។
វត្ថុតិ ហិ “បណ្ណាត្តិវដ្ឋេសុ បន អញ្ជេបិ សង្កហំ គច្ឆន្តិ” តិ។ ឥទានិ “អកុប្បន
ហំនារហេន ឧបសម្មន្នោ” តិ សំឡិត្តន វុត្តមត្តំ វិត្តាវេត្វា ធស្សេតុ “តស្ស
បនា” តិអាទិមាហ។

តត្ថាតិ តេសុ បញ្ចេសុ។ វសតិ ឯត្ថាតិ វត្ថុ, អាធារោ បតិដ្ឋា។ តេនាហ
“ឧបសម្មទាបេក្ខោ បុគ្គលោ” តិ។ ឧទានិ អបរិបុណ្ណានិ វសតិ វស្សានិ អស្សាតិ
ឧនីវសតិវស្សោ។ ឯត្ថ យំ វត្ថុតំ, តំ ឧបរិ សប្បាណាកវគ្គ ឧនីវសតិសិក្ខាបនេ
(កម្ពុ. អដ្ឋ. ឧនីវសតិវស្សសិក្ខាបនវណ្ណនា) វណ្ណាយិស្សម។ តេស្គតិ
បណ្ណាកាធិសុ ឯកាធសសុ អភព្ពបុគ្គលេសុ។ បណ្ណាកោ (មហាវ. អដ្ឋ. ១០៩)
បនេត្ត បញ្ចវិធា ហោតិ អាសិត្តបណ្ណាកោ, ឧស្សយបណ្ណាកោ,
ឡីបក្កមិកបណ្ណាកោ, នបុំសកបណ្ណាកោ, បក្ខបណ្ណាកោតិ។ តេសុ
អាសិត្តបណ្ណាកស្ស ច ឧស្សយបណ្ណាកស្ស ច បព្ពដ្ឋា ន វារីតា, ឥតវេសំ តិណ្ណំ
វារីតា។ តេសុបិ បក្ខបណ្ណាកស្ស យស្មី បក្ខេ បណ្ណាកោ ហោតិ, តស្មីយេវស្ស
បក្ខេ បព្ពដ្ឋា វារីតាតិ។ តយោ ចេត្ត បព្ពដ្ឋបសម្មទានំ អភព្ពតាយ អវត្ថុ។
តេនាហ “អាសិត្តបណ្ណាកញ្ញា” តិអាទិ។ តត្ថ យស្ស បវេសំ អង្គជាតំ មុខេន
គហេត្វា អសុចិណ អាសិត្តស្ស បរិឡាហោ វុបសម្មតិ, អយំ អាសិត្តបណ្ណាកោ។

យស្ស បរេសំ អដ្ឋាចារំ បស្សតោ ឧស្សយាយ ឧប្បន្នាយ បរិឡាហោ រូបសម្មតិ,
អយំ ឧស្សយបណ្ណាកោ។ យស្ស ឧបក្កមេន ពិជានិ អបនិតានិ, អយំ
ឡិបក្កមិកបណ្ណាកោ (វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ១៣៥; វិ. វិ. ដី. មហាវគ្គ ២.១០៩)។ យោ បន
បដិសន្ធិយំយេវ អភារកោ ឧប្បន្នោ, អយំ នប្បុសកបណ្ណាកោ។ ឯកោច្ឆា បន
អកុសលវិចារកានុកាវេន កាឡបក្ខេ បណ្ណាកោ ហោតិ, ដុល្លាបក្ខេ បនស្ស
បរិឡាហោ រូបសម្មតិ, អយំ បក្ខបណ្ណាកោតិ វេទិតញោ។

ថេយ្យន សំវាសោ ឯតស្សាតិ ថេយ្យសំវាសកោ។ សោ ច ន
សំវាសមត្តស្សេវ ថេនកោ ឥធាធិប្បតោ, អថ ខោ លិដ្ឋស្ស, តទុកយស្ស ច
ថេនកោបីតិ អាហា “ថេយ្យសំវាសកោ បន តិវិជោ”តិអាទិ។ ន ភិក្ខុវស្សានិ
គណេតីតិ (មហាវ. អដ្ឋ. ១១០) “អហំ ទសវស្សោ វា វីសតិវស្សោ វា”តិ មុសា
វត្វា ភិក្ខុវស្សានិ ន គណេតិ។ ន យថាវុឡំ ភិក្ខុនំ វា សាមណោរាជំ វា វន្តនំ
សាទិយតីតិ អត្តនា មុសាវាទំ កត្វា ទស្សិតវស្សានុរូបេន យថាវុឡំ វន្តនំ
នាធិវាសេតិ។ ន អាសនេន បដិពាហិតីតិ “អបេហិ, មេ ឯតំ ចាបុណាតី”តិ
អាសនេន នប្បដិពាហិតិ។ ន ឧចាសថាទីសុ សន្និស្សតីតិ
ឧចាសថប្បវារណាទីសុ ន សន្និស្សតិ។ លិដ្ឋមត្តស្សេវាតិ ឯវសន្តេន សំវាសំ
និវត្តេតិ។ សមាធាតិ សន្តោ។ លិដ្ឋានុរូបស្ស សំវាសស្សាតិ
សាមណោលិដ្ឋានុរូបស្ស សាមណោសំវាសស្ស។ សចេ បន កាសាយេ ធុរំ
និក្ខិបិត្វា នក្កោ វា ឡិធាតវត្តនិវត្តោ វា មេថុនសេវនាទីហិ អស្សមណោ ហុត្វា
កាសាយានិ និវាសេតិ, លិដ្ឋត្ថេនកោ ហោតិ។ សចេ គិហិការំ បត្តយមាធា
កាសាយំ ឡិវដ្ឋិកំ កត្វា, អញ្ញេន វា អាការេន គិហិនិវាសនេន និវាសេតិ
“សោភតិ នុខោ មេ គិហិលិដ្ឋំ, ន សោភតី”តិ វីមំសនត្ថំ, រក្ខតិ តាវ,
“សោភតី”តិ សម្បជិច្ឆិត្វា បុន លិដ្ឋំ សាទិយតិ, លិដ្ឋត្ថេនកោ ហោតិ។ ឡិធាតំ

និងវាសេត្វាវីមំសនសម្បជីដ្ឋនេសុបិ ឯសេវ នយោ។ សចេបិ នវត្ថុកាសាវស្ស
ឧបរិ ឌីនាតំ និងវាសេត្វាវីមំសតិ វា សម្បជីដ្ឋតិ វា, វត្ថុតិ វា។

អន្តិមវត្ថុអដ្ឋាបន្នកេបិ ឯសេវ នយោតិ ចារាជិកំ អាបន្នកេ ភិក្ខុម្ហិបិ
ឯសេវ នយោតិ អត្ថោ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - សចេ កោចិ ភិក្ខុ កាសាយេ
សឧស្សហោវ ឌីនាតំ និងវាសេត្វា មេដុនំ បដិសេវិត្វា បុន កាសាយានិ និងវាសេត្វា
វស្សគណនាទិភេទំ សព្វំវិធី អាបន្នតិ, អយំ ភិក្ខុហិ ទិន្នលីដ្ឋស្ស អបរិច្ចតត្តា
នលីដ្ឋត្ថនកោ, លីដ្ឋានុបស្ស សំវាសស្ស សាទិតត្តា នាបិ
សំវាសត្ថនកោតិ។ វិទេសន្តិ បរទេសំ។ ឥទព្វា វព្វោតុំ សក្កុណោយ្យដ្ឋានំ
ទស្សេតុំ វុត្ថំ។ យោ បន សទេសេបិ វំ ករោតិ, សោបិ សំវាសត្ថនកោវ។
“សំវាសមត្តស្សេវា”តិ ឥមិនា លីដ្ឋំ បដិក្ខិបតិ។ សចេ កោចិ វុឡបព្ពជិតោ
(មហាវ. អដ្ឋ. ១១០) ភិក្ខុវស្សនិ គណេត្វា មហាបេឡាទីសុ ទិយ្យមានភត្តំ
គណ្ហាតិ, សោបិ ថេយ្យសំវាសកោ ហោតិ។ សយំ សាមណោវេវ
សាមណោប្បជីចាជិយា កូដវស្សនិ គណេត្វា គណ្ហាតោ ថេយ្យសំវាសកោ ន
ហោតិ។ ភិក្ខុ បន ភិក្ខុបដិចាជិយា កូដវស្សនិ គណេត្វា គណ្ហាតោ គណ្ហាគ្យេន
កាវេតព្វោ។

ននុ សំវាសោ នាម ឯកកម្មំ ឯកុទ្ទេសោ សមសិក្ខតាតិ អាហ
“ភិក្ខុវស្សគណនាទិកោ ហិ”តិអាទិ។ ឥមិនា ន កេវលំ ឯកកម្មាទិកោវ
កិរិយភេទោ សំវាសោតិ ឥធាធិប្បតោ, អថ ខោ តទព្វោ
ភិក្ខុវស្សគណនាទិកោបីតិ ទស្សេតិ។ ឥមស្មី អត្ថតិ
ថេយ្យសំវាសកាធិកាវេ។ សិក្ខំ បច្ចក្ខាយាតិ សិក្ខំ បរិច្ចជិត្វា។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ
- សចេ កោចិ ភិក្ខុ សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ លីដ្ឋំ អនបនេត្វា ទុស្សីលកម្មំ កត្វា វា

អកត្វាវា “ន មំ កោចិ ជាតាតី” តិ បុន សត្តំ បុព្វេ វុត្តំ វស្សកណ្ណានាទិភេទំ វិធី បដិបទ្ឋតិ, សោ ថេយ្យសំវាសកោ ហោតីតិ។

សេច បន កស្សចិ រាជា កុទ្ធោ ហោតិ, សោ “ឯវំ មេ សោត្តិ ភវិស្សតី” តិ សយមេវ លីដ្ឋំ គហេត្វា បលាយតិ។ តំ ទិស្វា រញ្ជោ អាហេថន្តិ។ រាជា “សេច បព្ពជិតោ, ន តំ លញ្ញា កិញ្ចិ កាតុ” តិ តស្មី កោធំ បដិវិនេតិ។ សោ “វូបសន្តំ មេ រាជកយ” តិ សង្ឃមជ្ឈំ អនោសវិត្វាវ គិហិលីដ្ឋំ គហេត្វា អាគតោ បញ្ញាជេតញ្ញោ។ អថាបិ “សាសនំ និស្សយ មយា ជីវិតំ លទ្ធិ, ហន្ត ធានិ អហំ បព្ពជាមី” តិ ឧប្បន្នសំវេកោ តេនេវ លីដ្ឋេន អាគត្វា អាគន្ធកវត្តំ ន សាទិយតិ, ភិក្ខុហិ បុដ្ឋោ វា អបុដ្ឋោ វា យថាភូតមត្តានំ អាវិកត្វាវ បព្ពជ្ជំ យាចតិ, លីដ្ឋំ អបនេត្វា បញ្ញាជេតញ្ញោ។ សេច បន វត្តំ សាទិយតិ, បព្ពជិតាលយំ ទស្សេតិ, សត្តំ បុព្វេ វុត្តំ វស្សកណ្ណានាទិភេទំ បដិបទ្ឋតិ, អយំ បន ន បញ្ញាជេតញ្ញោ។

ឥធម បនេកក្កោ ទុត្តិកេ ជីវិតុំ អសក្កោន្តោ សយមេវ លីដ្ឋំ គហេត្វា សព្វចាសណ្ឌិយភត្តានិ ភុញ្ញន្តោ ទុត្តិកេ វីតិវត្ថេ សង្ឃមជ្ឈំ អនោសវិត្វាវ គិហិលីដ្ឋំ គហេត្វា អាគតោតិ សត្តំ បុរិមសទិសមេវ។

អបរោ មហាកក្កោវំ និត្តវិតុកាមោ ហោតិ, សត្តវាហោ ច បព្ពជិតេ គហេត្វា គច្ឆតិ។ សោ “ឯវំ មំ សត្តវាហោ គហេត្វា គមិស្សតី” តិ សយមេវ លីដ្ឋំ គហេត្វា សត្តវាហោន សទ្ធិ កក្កោវំ និត្តវិត្វា ខេមន្តំ បត្វា សង្ឃមជ្ឈំ អនោសវិត្វាវ គិហិលីដ្ឋំ គហេត្វា អាគតោតិ សត្តំ បុរិមសទិសមេវ។

អបរោ រោគកយេ (មហាវ. អដ្ឋ. ១១០; វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ១៣៨) ឧប្បន្នេ ជីវិតុំ អសក្កោន្តោ សយមេវ លីដ្ឋំ គហេត្វា សព្វចាសណ្ឌិយភត្តានិ ភុញ្ញន្តោ

រោគកយេ វ្យាបសន្តេ សង្ឃមជ្ឈំ អនោសវិត្វាវ គិហិលិដ្ឋំ គហេត្វា អាគតោតិ
សត្តំ បុរិមសទិសមេវ។

អបរស្ស ឯកោ វេរិកោ កុទ្ធោ ហោតិ, យាតេតុកាមោ នំវិចរតិ។ សោ “ឯវំ
មេ សោត្តិ ភវិស្សតី”តិ សយមេវ លិដ្ឋំ គហេត្វា បលាយតិ។ វេរិកោ “កុហិ
សោ”តិ បរិយេសន្តោ “បព្ពជិត្វា បលាតោ”តិ សុត្វា “សចេ បព្ពជិតោ, ន តំ
លព្ពា កិត្វា កាតុ”ន្តិ តស្មី កោដំ បដិវិនេតិ។ សោ “វ្យាបសន្តំ មេ វេរិកយ”ន្តិ
សង្ឃមជ្ឈំ អនោសវិត្វាវ គិហិលិដ្ឋំ គហេត្វា អាគតោតិ សត្តំ បុរិមសទិសមេវ។

អបរោ ញាតិកុលំ គន្ធា សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ គិហិ ហុត្វា “ឥមាធិ ចីវរាធិ ឥធិ
វិនស្សិស្សន្តិ, សចេបិ ឥមាធិ គហេត្វាវិហារំ គមិស្សមិ, អន្តរាមគ្គេ មំ ‘ចោរោ’តិ
គហេស្សន្តិ, យំនូនាហំ កាយបរិហារិយានិ កត្វា គច្ឆេយ្យ”ន្តិ ចីវរាហារណាត្ថំ
និវាសេត្វា ច ចារុបិត្វា ច វិហារំ គច្ឆតិ។ តំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា សាមណោរា
ច ធម្មារា ច អព្ពគ្គច្ឆន្តិ, វត្ថំ ធស្សន្តិ។ សោ ន សាទិយតិ, យថាភូតមត្តានំ
អាវិករោតិ។ សចេ ភិក្ខុ “ន ធានិ មយំ តំ មុញ្ញិស្សមា”តិ ពលក្ការេន
បញ្ញាជេតុកាមា ហោន្តិ, កាសាយានិ អបនេត្វា បុន បញ្ញាជេតព្ពោ។ សចេ បន
“ន ឥមេ មម ហីនាយាវត្តការំ ជានន្តិ”តិ តំយេវ ភិក្ខុការំ បដិជានិត្វា សត្តំ បុព្ពេ
វុត្តវស្សគណនាធិកេនំវិធិ បដិបជ្ជតិ, អយំ ន បញ្ញាជេតព្ពោ។ តេនាហ
“រាជទុត្តិក្ខកន្តារ-រោគវេរិកយេន វា”តិអាធិ។ ភយសន្តោ ចេត្ត បច្ឆេកំ
យោជេតព្ពោ “រាជកយេន, ទុត្តិក្ខកយេនា”តិអាធិនា។ លិដ្ឋំ អាធិយតីតិ វេសំ
គណ្ណាតិ។ ឥធាតិ ឥមស្មី សាសនេ។ សំវាសំ នាធិវាសេតិ, យាវ សោ
សុទ្ធមានសោតិ ភិក្ខុនំ វព្វេតុកាមតាយ អភាវតោ យោ សុទ្ធមានសោ យាវ
សំវាសំ នាធិវាសេតិ, តាវ ឯស “គិហិ មំ ‘សមណោ’តិ ជានន្តិ”តិ វព្វានចិត្ត

សតិបិ ភិក្ខុនំ វព្វោតុកាមតាយ អភាវតោ នោសោ នត្ថិតិ យេយ្យសំវាសកោ
នាមាតិ ន វុច្ចតីតិ អត្ថោ។

តិត្ថិយេសុ បក្កន្តកោ បរិដ្ឋោតិ តិត្ថិយបក្កន្តកោ។ សោ ច ន កេវលំ តត្ថ
បរិដ្ឋមត្តេនេវ តិត្ថិយបក្កន្តកោ ហោតិ, អថ ខោ តេសំលទ្ធិគ្គហណេន។
តេនាហ “យោ បនា” តិអាទិ។ “ឧបសម្មន្នោ” តិ ឥមិនា អនុបសម្មន្នោ
តិត្ថិយបក្កន្តកោ ន ហោតីតិ ទស្សេតិ។ វុត្តញ្ញោតំ កុរុន្តិអដ្ឋកថាយំ “អយញ្ញា
តិត្ថិយបក្កន្តកោ នាម ឧបសម្មន្នភិក្ខុនា កថិតោ, តស្មា សាមណោរោ
សលីដ្ឋេន តិត្ថាយតនំ គតោបិ បុន បព្ពដ្ឋញ្ច ឧបសម្មន្នញ្ច លភតី” តិ (មហាវ.
អដ្ឋ. ១១០)។ កុសីនិរោធិកន្តិ ឯត្ថានិសន្នេន ជលកក្ខណ្ឌាជជាទីនំ គហណាំ។
សចេបិ “អយំ បព្ពដ្ឋា សេដ្ឋា” តិ សេដ្ឋការំ វា ឧបគច្ឆតិ, ន មុច្ចតិ,
តិត្ថិយបក្កន្តកោវ ហោតិ។ វតានីតិ ឧក្កដិកប្បធានាទីនិ វតានិ។ សចេ បន
“សោភតិ នុ ខោ មេ តិត្ថិយបព្ពដ្ឋា, ននុ ខោ សោភតី” តិ វីមំសនត្ថំ កុសីនិរោធិនិ
និវាសេតិ, ជជំ វា ពន្ធាតិ, ខាវិកាជំ វា អាទិយតិ, យាវ ន សម្មជិច្ឆតិ តំ លទ្ធិ, តាវ
វក្ខតិ, សម្មជិច្ឆតមត្តេ តិត្ថិយបក្កន្តកោ ហោតិ។ អច្ឆិន្ទបរិវោ បន
កុសីនិរោធិនិ និវាសេន្តោ, រាជភយាទីហិ វា តិត្ថិយលីដ្ឋំ គណ្ណាន្តោ លទ្ធិយា
អភាវេន នេវ តិត្ថិយបក្កន្តកោ ហោតិ។

អវសេសោសញ្ញេបីតិ នាគសុបណ្ណាយ ក្ខតកន្ធានិកោ។ យញ្ញោត្ថ វត្ថុត្ថំ, តំ
ហេដ្ឋា វុត្តមេវ។

យថា សមាទជាតិកស្ស (សាវត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.១១២) វិកោបនេ កម្មំ
គរុតរំ, ន តថាវិជាតិកស្សាតិ អាហា “មនុស្សជាតិកា” តិ។ បុត្តសម្ពុទ្ធនេន
មាតាបិតុសមញ្ញា, ទត្តកិត្តិមាទិវសេនបិ បុត្តវេហារោ លោកេ ទិស្សតិ, សោ
ច ខោ បរិយាយតោតិ និប្បរិយាយសិទ្ធិតំ ទស្សេតុំ “ជនេត្ថី” តិ វុត្តំ។ ជនេត្ថីតិ

ជនិកា, មាតាតិ អត្ថោ។ យថា មនុស្សត្ថកាវេ បិតស្សេវ កុសលធម្មានំ
តិក្ខុវិសទន្ទរកាវាបត្តិ, យថា តំ តិណ្ណាម្យិ ពោធិសត្តានំ ពោធិត្ថយនិប្បត្តិយំ,
ឯវំ មនុស្សត្ថកាវេ បិតស្សេវ អកុសលធម្មានម្យិ តិក្ខុវិសទន្ទរកាវាបត្តិ
អាហា “មនុស្សត្ថកេនេវ” តិ។ សញ្ញាតិ “ចាលោកា” តិ សញ្ញាយ សទ្ធិ
វេកេចេតនាយ ចេតេត្វា។ អយំ មាតុយាតកោ នាមាតិ អយំ អានន្តរិយេន
មាតុយាតកកម្មេន មាតុយាតកោ នាម។ យេន បន មនុស្សិត្តិក្ខតាបិ
អជនិកា ចោសាវនិកមាតា វា មហាមាតា វា ចូឡមាតា វា ជនិកាបិ វា
អមនុស្សិត្តិក្ខតា មាតា យាតិតា, តស្ស បព្ពដ្ឋា ន វាវិតា, ន ច អានន្តរិកោ
ហោតិ។ យេន សយំ តិវច្ឆានត្ថេន មនុស្សិត្តិក្ខតា មាតា យាតិតា, សោបិ
អានន្តរិកោ ន ហោតិ។ តិវច្ឆានគតត្តា បនស្ស បព្ពដ្ឋា បដិក្ខត្តា, កម្មំ បនស្ស
ភារិយំ ហោតិ, អានន្តរិយំ អាហាច្ឆេវ តិជ្ជតិ។

យេន មនុស្សត្ថកោ ជនកោ បិតា សយម្យិ មនុស្សជាតិកេនេវ សតា
សញ្ញា ជីវិតា វេរោបិតោ, អយំ អានន្តរិយេន បិតុយាតកកម្មេន
បិតុយាតកោ នាមាតិ ឥមមត្តំ អតិទិសន្តោ “បិតុយាតកេបិ ឯសេវ នយោ” តិ
អាហា។ សចេបិ ហិ វេសិយា បុត្តោ ហោតិ, “អយំ មេ បិតា” តិ ន ជាតាតិ, យស្ស
សម្ភវេន និព្ពត្តោ, សោ ច តេន យាតិតោ, “បិតុយាតកោ” ត្រេវ សទ្ធិ គច្ឆតិ,
អានន្តរិយញ្ច ដុសតិ (មហាវ. អដ្ឋ. ១១២)។

ឯឡកចតុក្កំ (ម. និ. អដ្ឋ. ៣.១២៨; អ. និ. អដ្ឋ. ១.១.២៧៥; វិភ. អដ្ឋ. ៨០៩;
សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.១១២), សង្គាមចតុក្កំ, ចោរចតុក្កញ្ចោត កថេតព្ធា។
“ឯឡកំ មារេមី” តិ អភិសន្និនាបិ ហិ ឯឡកជ្ជានេ បិតំ មនុស្សត្ថតំ មាតរំ វា
បិតរំ វា មារេន្តោ អានន្តរិយំ ដុសតិ មារណាធិប្បាយេនេវ អានន្តរិយវត្ថុនោ
វិកោបិតត្តា។ ឯឡកាភិសន្និនា, បន មាតាបិតិអភិសន្និនា វា ឯឡកំ មារេន្តោ

អាណន្តិយំ ន ដុសតិ អាណន្តិយវត្ថុអភារតោ។ មាតាបិតិអភិសន្និជា
មាតាបិតរោ មារេន្តោ ដុសតេវ។ ឯសេវ នយោ ឥតវស្មិម្បិ ចតុក្កុទ្ធយេ។ សព្ពត្ថ
ហិ បុរិមំ អភិសន្និចិត្តំ អប្បមាណំ, វេទកចិត្តំ, បន តទារម្មណាជីវិតិទ្រិយញ្ច
អាណន្តិយានាណន្តិយភារេ បមាណំ។

អរហន្តយាតកោបិ មនុស្សអរហន្តវសេនេវ វេទិតញ្ចាតិ អាហា “យេន
អន្តមសោ គិហិលិផ្ដេ បិតោបី” តិអាធិ។ អមនុស្សជាតិកំ បន អរហន្ត,
មនុស្សជាតិកំ វា អវសេសំ អរិយបុគ្គលំ ឃាតេត្វា អាណន្តិកោ ន ហោតិ,
បព្ពដ្ឋាបិស្ស ន វារិតា, កម្មំ បន ពលវំ ហោតិ។ តិវច្ឆានោ មនុស្សអរហន្តម្បិ
ឃាតេត្វា អាណន្តិកោ ន ហោតិ, កម្មំ បន ភារិយន្តិ អយមេត្ថ វិនិច្ឆយោ។ យថា
មាតាបិតុសុ, ឯវំ អរហន្តេបិ ឯធឿ កចតុក្កាធិនិ វេទិតញ្ចានិ។

បកតត្ថំ ភិក្ខុនិទ្ទិ បរិសុទ្ធសីលំ ឧភតោសផ្ញេ ឧបសម្បន្នំ ភិក្ខុនី។ យោ
(មហាវ. អដ្ឋ. ១១៥) បន កាយសំសគ្គន សីលវិនាសំ ចាបេតិ, តស្ស បព្ពដ្ឋា ច
ឧបសម្បទា ច ន វារិតា។ ពលក្ការេន ឪនាតវត្ថវសនំ កត្វា អនិច្ចមាណំយេវ
ទូសេន្តោបិ ភិក្ខុនិទ្ធិសកោយេវ, ពលក្ការេន បន ឪនាតវត្ថវសនំ កត្វា
ឥច្ចមាណំ ទូសេន្តោ ភិក្ខុនិទ្ធិសកោ ន ហោតិ។ កស្មា? យស្មា គិហិភារេ
សម្បជិច្ឆិតមត្តេយេវ សា អភិក្ខុនិ ហោតិ។ សកី សីលវិបន្នំ បន បច្ឆា ទូសេន្តោ
សិក្ខុមាណសាមណេវីសុ ច វិប្បជិបដ្ឋន្តោ នេវ ភិក្ខុនិទ្ធិសកោ ហោតិ, បព្ពដ្ឋំ,
ឧបសម្បទញ្ច លភតីតិ។

ធម្មតោ ឧគ្គតំ អបគតំ ឧទ្ធម្មំ។ ឧត្តិមយន្តិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ ចតុន្នំ
កម្មានន្តិ អបលោកនញ្ចត្តិញ្ចត្តិទុតិយញ្ចត្តិចតុត្ថសម្ពាតានំ ចតុន្នំ កម្មានំ។
ឥមេសញ្ចា អញ្ញាតវំ សង្ឃកម្មំ ឯកសីមាយំ វិសុំ វិសុំ ករោន្តេន សង្ឃោ ភិក្ខោ
នាម ហោតិ។ តេន វុត្ថំ “ចតុន្នំ កម្មានំ អញ្ញាតវសេន សង្ឃំ ភិក្ខុតី” តិ។

“ធុដ្ឋចិត្តនា” តិ វុត្តមេវត្ថំ វិភាវេត្ថំ “វជកចិត្តនា” តិ វុត្ថំ។ វជកចិត្តនាយ
ហិ ទូសិតំ ចិត្តំ ឥធុ ធុដ្ឋចិត្តំ នាម។ លោហិតំ ឧប្បាទេតិ តិ អន្តោសរីរេយេវ
លោហិតំ ឧប្បាទេតិ, សញ្ញាតំ ករោតិ តិ អធិប្បាយោ។ ន ហិ តថាគតស្ស
អភេដ្ឋកាយតាយ បរូបក្កមេន ធម្មំ ភិទ្ធិត្វា លោហិតំ បក្សវតិ, សរីរស្ស បន
អន្តោយេវ ឯកស្មី ហំនេ លោហិតំ សមោសវតិ, អាឃាតេន បកុប្បមាណំ
សញ្ញាតំ ហោតិ, តំ សន្ធាយេតំ វុត្ថំ។ យោ បន រោគរូបសមនត្ថំ ជីវកោរិយ
សត្តេន ជាលេត្វា បូតិមំសញ្ញា លោហិតញ្ច នីហិវិត្វា ជាសុកំ ករោតិ, អយំ
លោហិតុប្បាទកោ ន ហោតិ, ពហំ បន សោ បុញ្ញំ បសវតិ (មហាវ. អដ្ឋ. ១១៥)។

ធុរិយម្បិ ព្យញ្ញនន្តិ យថាវុត្តកម្មទ្វយតោ សមុដ្ឋិតំ ឥត្តិនិមិត្តំ,
បុរិសនិមិត្តញ្ញាតិ ធុរិយម្បិ ព្យញ្ញនំ។ ឥមិនា ច វិគ្គហេន “ឧកតោព្យញ្ញនកោ” តិ
អសមាធាធិករណវិសយោ ពាហិវត្ថសមាសោយំ, បុរិមបទេ ច
វិភត្តិអលោចោតិ ទស្សេតិ។ សោ ធុរិយោ ហោតិ ឥត្តិឧកតោព្យញ្ញនកោ,
បុរិសឧកតោព្យញ្ញនកោ ចាតិ។ តត្ថ ឥត្តិឧកតោព្យញ្ញនកស្ស ឥត្តិនិមិត្តំ
ចាកដំ ហោតិ, បុរិសនិមិត្តំ បដិច្ចន្នំ។ បុរិសឧកតោព្យញ្ញនកស្ស បុរិសនិមិត្តំ
ចាកដំ, ឥត្តិនិមិត្តំ បដិច្ចន្នំ។ ឥត្តិឧកតោព្យញ្ញនកស្ស ឥត្តិសុ បុរិសត្ថំ
ករោន្តស្ស ឥត្តិនិមិត្តំ បដិច្ចន្នំ ហោតិ, បុរិសនិមិត្តំ ចាកដំ ហោតិ។
បុរិសឧកតោព្យញ្ញនកស្ស បុរិសានំ ឥត្តិការំ ឧបគច្ឆន្តស្ស បុរិសនិមិត្តំ បដិច្ចន្នំ
ហោតិ, ឥត្តិនិមិត្តំ ចាកដំ ហោតិ។ ឥត្តិឧកតោព្យញ្ញនកោ សយញ្ច គព្ពំ
គណ្ហាតិ, បរញ្ច គណ្ហាបេតិ។ បុរិសឧកតោព្យញ្ញនកោ បន សយំ ន គណ្ហាតិ,
បរំ គណ្ហាបេតិ តិ ឥនមេតេសំ នាធាករណំ។

អបរាមសនាធិតិ អគ្គហណានិ អវចនានិ។ “អយំ ឥត្តន្តាមោ” តិ
ឧបសម្បទាបេក្ខស្ស អកិត្តនន្តិ យស្ស ឧបសម្បទា ករិយតិ, តស្ស អកិត្តនំ,

“សុណាតុ មេ, កន្លែ, សង្ឃ័យ, អយំ ធម្មត្ថិតតោ អាយស្មតោ ពុទ្ធត្ថិតស្ស
ឧបសម្មទាបេក្ខោ” តិ វត្ថុព្រះ “អយំ ធម្មត្ថិតតោ” តិ (បរិ. អដ្ឋ. ៤៨៤) អវចនន្តិ
វុត្ថំ ហោតិ។ “ឥត្តន្ទាមស្ស ឧបសម្មទាបេក្ខោ” តិ ឧបជ្ឈាយស្ស អភិវត្តនន្តិ
“សុណាតុ មេ, កន្លែ, សង្ឃ័យ, អយំ ធម្មត្ថិតតោ អាយស្មតោ ពុទ្ធត្ថិតស្ស
ឧបសម្មទាបេក្ខោ” តិ វត្ថុព្រះ “សុណាតុ មេ, កន្លែ, សង្ឃ័យ, អយំ ធម្មត្ថិតតោ
ឧបសម្មទាបេក្ខោ” តិ វត្ថុ “អាយស្មតោ ពុទ្ធត្ថិតស្ស” តិ អវចនំ។ សព្វេន
សព្វំ ព្រាតិយា អនុច្ឆារណន្តិ ព្រាតិ អដ្ឋបេត្វា ចតុក្កុត្តំ កម្មវាចាយ ឯវ
អនុស្សាវនកម្មស្ស ករណំ។ សម្មន្នន្តិ ឧបេតំ។

ហាបនំ បរិច្ឆេទនំ។ យោបិ ឯកំ ព្រាតិ ឋបេត្វា សក្កិយេវ វា ទ្វិក្កុត្តំ វា
អនុស្សាវនំ ករោតិ, អយម្បិ សាវនំ ហាបេតិយេវ។ ឧត្តរណំ នាម អញ្ញាស្មី
អក្ខរេ វត្ថុព្រះ អញ្ញាស្ស វចនំ។ តស្មា កម្មវាចំ ករោន្តេន ភិក្ខុនា ឃ្លាយំ -

“សិថិលំ ធនិតញ្ច ទីយរស្ស;
គរុកំ លហុកញ្ចោវ និគ្គហិតំ;
សម្ពន្ធវាវត្ថិតំ វិមុត្តំ;
ធនិទា ព្យញ្ញនពុទ្ធិយា បភេទោ” តិ។ (ធី. និ. អដ្ឋ. ១.១៩០; ម. និ. អដ្ឋ.
១.២៩០; អ. និ. អដ្ឋ. ២.៣.៦៤, បរិ. អដ្ឋ. ៤៨៥; វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ២៥២) -

វុត្ថោ, អយំ សុដ្ឋ ឧបលក្ខេតញ្ចោ។ ឯត្ថ ហិ សិថិលំ នាម បញ្ចសុ វគ្គសុ
បឋមតតិយំ។ ធនិតំ នាម តេស្វេវ ធុតិយចតុត្ថំ។ ទីយន្តិ ទីយេន កាលេន វត្ថុព្រះ
អា-ការាទិ។ រស្សន្តិ តតោ ឧបឡកាលេន វត្ថុព្រះ អា-ការាទិ។ គរុកន្តិ ទីយមេវ,
យំ វា “អាយស្មតោ ពុទ្ធត្ថិតតោ ត្រូវស្ស យស្ស នក្ខមតី” តិ ឯវំ សំយោគបរំ កត្វា
វុច្ចតិ។ លហុកន្តិ រស្សមេវ, យំ វា “អាយស្មតោ ពុទ្ធត្ថិតតោ ត្រូវស្ស យស្ស ន
ខមតី” តិ ឯវំ អសំយោគបរំ កត្វា វុច្ចតិ។ និគ្គហិតន្តិ យំ ករណានិ និគ្គហេត្វា

អវិស្សន្នេត្វា អវិវដេន មុខេន សាធុនាសិកំ កត្វា វត្ថុញ្ចំ។ សម្ពុទ្ធន្តិ យំ បរមទេន
សម្ពុទ្ធិត្វា “តុល្លាស្ស” តិ វា “តុល្លាស្ស” តិ វា វុច្ចតិ។ វវត្ថិតន្តិ យំ បរមទេន
សម្ពុទ្ធុ អកត្វា វិច្ឆិទ្ធិត្វា “តុល្លា អស្ស” តិ វា “តុល្លា អស្ស” តិ វា វុច្ចតិ។ វិមុត្តន្តិ
យំ ករណានិ អនិគ្គហេត្វា វិស្សន្នេត្វា វិវដេន មុខេន អនុនាសិកំ អកត្វា
វុច្ចតិ។

តត្ថ “សុណាតុ មេ” តិ វត្ថុព្រូ ត-ការស្ស ជ-ការំ កត្វា “សុណាតុ មេ” តិ
វចនំ សិចិលស្ស ជនិតករណំ នាម, តថា “បត្តកល្លំ ឯសា ញត្ថិ” តិ វត្ថុព្រូ
“បត្តកល្លំ ឯសា ញត្ថិ” តិ អាទិវចនញ្ច។ “ភន្តេ, សង្ឃា” តិ វត្ថុព្រូ ត-ការ យ-
ការាទំ ត-ការ ត-ការ កត្វា “ពន្តេ សំគោ” តិ វចនំ ជនិតស្ស សិចិលករណំ
នាម។ “សុណាតុ មេ” តិ វិវដេន មុខេន វត្ថុព្រូ “សុណំតុ មេ” តិ វា “ឯសា ញត្ថិ” តិ
វត្ថុព្រូ “ឯសំ ញត្ថិ” តិ វា អវិវដេន មុខេន អនុនាសិកំ កត្វា វចនំ វិមុត្តស្ស
និគ្គហិតវចនំ នាម។ “បត្តកល្ល” តិ អវិវដេន មុខេន អនុនាសិកំ កត្វា វត្ថុព្រូ
“បត្តកល្ល” តិ វិវដេន មុខេន អនុនាសិកំ អកត្វា វចនំ និគ្គហិតស្ស វិមុត្តវចនំ
នាម។ ឥតិ សិចិលេ កត្តព្រូ ជនិតំ, ជនិតេ កត្តព្រូ សិចិលំ, វិមុត្តេ កត្តព្រូ
និគ្គហិតំ, និគ្គហិតេ កត្តព្រូ វិមុត្តន្តិ ឥមា និ ចត្តាវិ ព្យញ្ញនា និ អន្តោកម្មវា ចាយ
កម្មំ ទូសេន្តិ។ ឯវំ វទន្តោ ហិ អញ្ញស្មី អក្ខរេ វត្ថុព្រូ អញ្ញំ វទតិ, ធុរុត្តំ ករោតិ តិ
វុច្ចតិ។

ឥតវេសុ បន ជីយវស្សជីសុ ធនុ ព្យញ្ញនេសុ ជីយជ្ជានេ ជីយមេវ។
វស្សជ្ជានេ ច វស្សមេវា តិ ឯវំ យថា ហានេ តំ តទេវ អក្ខរំ ភាសន្តេន
អនុក្កមាគតំ បវេណី អវិនាសេន្តេន កម្មវា ចា កាតញ្ចា។ សចេ បន ឯវំ អកត្វា
ជីយេ វត្ថុព្រូ វស្សំ, វស្សេ វា វត្ថុព្រូ ជីយំ វទតិ, តថា គរុកេ វត្ថុព្រូ លហុកំ,
លហុកេ វា វត្ថុព្រូ គរុកំ វទតិ, សម្ពុទ្ធវា បន វត្ថុព្រូ វវត្ថិតំ, វវត្ថិតេ វា វត្ថុព្រូ

សម្ព័ន្ធវ័ទ្ធតិ, ឯវ័ វុត្តេបិ កម្មវាចា ន កុប្បតិ។ ឥមា និ ហិ ធិ ព្យញ្ញនា និ កម្មំ ន
កោបេន្តិ។

យំ បន សុត្តន្តិកត្ថេ វា “**ទ-កា រោ ត-ការ មា បដ្ឋតិ, ត-កា រោ ទ-
ការ មា បដ្ឋតិ, ច-កា រោ ជ-ការ មា បដ្ឋតិ, ជ-កា រោ ច-ការ មា បដ្ឋតិ, យ-កា រោ
ក-ការ មា បដ្ឋតិ, ក-កា រោ យ-ការ មា បដ្ឋតិ, តស្មា ទ-ការ រាជី សុ វុត្តេ សុ ត-
ការ រាជី ឯ វចនំ ន វិវុត្តេ តិ**” វ័ ទន្តិ, តំ កម្មវាចំ បទ្វា ន វុត្តតិ។ តស្មា វិនយ ធរេ ន
នេវ ទ-កា រោ ត-កា រោ កាតព្វោ... បេ... ន ក-កា រោ យ-កា រោ។ យថា ចាឡិយា
និវុត្តិ សោ ធម្មា ទសវិជាយ ព្យញ្ញននិវុត្តិយា វុត្តនោ សេ បរិហារ ឆ្នេ ន កម្មវាចា
កាតព្វា។ ឥត រថា ហិ សាវនំ ហា បេតិ នាម។ ព្រាត្តិ អដ្ឋបេត្វា បឋមំ
អនុស្សាវនករណន្តិ សម្ពុន្នោ។

យាវតិ កា ភិក្ខុ កម្មប្បត្តា តិ យត្ត កា ភិក្ខុ តស្ស ឧបសម្មទាកម្មស្ស
បត្តា យុត្តា អនុរូ ចា។ តេ ច ខោ សព្វន្តិមេ ន បរិយាយេ ន ហត្ថចាសំ អវិជហិត្វា
ឯកសីមជ្ជា បញ្ចា បកតត្តា ភិក្ខុ។ ន ហិ តេ ហិ វិនា តំ កម្មំ ករីយតិ, ន តេ សំ
ធន្នោ ឯតិ។ អវសេសា បន សចេបិ សហស្សមត្តា ហោន្តិ, សចេ ឯកសីមជ្ជា
ឯកស្មី ហិ នេ សមា នសំវាសកា, សព្វេ ធម្មារហារ ហោន្តិ, ធន្តំ ទត្វា អាគច្ឆន្ត វា,
មា វា, កម្មំ ន កុប្បតិ។ **បដិក្កោសនន្តិ** និវារណំ។ តិដ្ឋតិ ឯត្ថ ជលំ
តទាយត្តវុត្តិតាយាតិ ហំ, ការណំ។ ឥធិ បន ឧបសម្មទាកម្មករណស្ស
ការណត្តា ឧបសម្មទាកម្មវាចាសម្ពាតំ ភក្ខវតោ វចនំ វុត្តតិ។ តេ នា ហ
“**ការណារហត្តា បន សត្ត សាសនារហត្តា**” តិ។ យថា ច “តំ កត្តព្ព” ន្តិ
ភក្ខវតា អនុសិដ្ឋំ, តថា ករណំ ឧបសម្មទាកម្មស្ស ការណំ ហោតិ តិ
ហិ នារហំ នាម។ កេចិ (សារត្ថ. ដី. ២. ៤៥) បន “**ហិ នារហោ នាតិ ឯត្ថ ‘ន, ភិក្ខុវេ,**
ហត្ថច្ឆិន្នោ បញ្ចា ជេតព្វោ” តិ អាទិ (មហាវ. ១១៩) សត្តសាសនំ ហំ ន” ន្តិ វ័ ទន្តិ។

ឥតធាតុ ឥតមន្ត ចារាជិកេ។ យថា ច ឥធ, ឯវំ សព្វត្ថាបិ លោកវដ្ឋសិក្ខាបទេសុ
អយមេវ អធិប្បតោតិ វេទិតតំ។ តេនាហ “បណ្ណាតិវដ្ឋេសុ បនា” តិអាទិ។
អញ្ជេបីតិ ឯហិកិក្ខុបសម្មន្នាទយោបិ។ កថមេតំ វិញ្ញាយតិ បណ្ណាតិវដ្ឋេសុ
សិក្ខាបទេសុ អញ្ជេបិ សង្កបំ គប្បន្តិតិ? អត្ថតោ អាបន្នត្ថា។ តថា ហិ “ទ្វេ
បុគ្គលា អភព្វា អាបត្តិ អាបន្តិតុំ ពុទ្ធា ច បច្ចេកពុទ្ធា ច, ទ្វេ បុគ្គលា ភព្វា អាបត្តិ
អាបន្តិតុំ ភិក្ខុ ច ភិក្ខុនិយោ ចា” តិ (បរិ. ៣២២) សាមញ្ញតោ វុត្តត្ថា។
ឯហិកិក្ខុបសម្មន្នាទយោបិ អសញ្ញាច្ច អស្សតិយា អចិត្តកំ
សហសេយ្យបត្តិអាទិភេទំ បណ្ណាតិវដ្ឋំ អាបន្តិតិ (សារត្ថ. ដ៏. ២.៤៥) អត្ថតោ
អាបន្តិ។

ឥតាទិ “ភិក្ខុន” ត្ថិ ឥមំ បទំ វិសេសត្ថាការតោ វិសុំ អវល្លោត្វាវ យំ សិក្ខព្វា
សាជីវញ្ញ សមាបន្នត្ថា ភិក្ខុនំ សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ ហោតិ, តំ ទស្សន្តោ
“ភិក្ខុនំ សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ” តិអាទិមាហា។ សិក្ខិតព្វាតិ សិក្ខា,
ចាតិមោក្ខសំវេសីលំ, សហ ជីវន្តិ ឯត្ថាតិ សាជីវំ, មាតិកាទិភេទា បណ្ណាតិ,
សិក្ខា ច សាជីវញ្ញ សិក្ខាសាជីវំ, តទុកយំ សមាបន្នោ ឧបគតោតិ
សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ។ តេនាហ “យា ភិក្ខុន” ត្ថិអាទិ។ ឯត្ថ ច “សិក្ខា” តិ
សាជីវសហចរិយតោ អធិសីលសិក្ខាវ អធិប្បតោតិ អាហ
“អធិសីលសម្ពាតា” តិ។ អធិកំ ឧត្តមំ សីលន្តិ អធិសីលំ, “អធិសីល” ត្ថិ សម្ពាតា
អធិសីលសម្ពាតា។

កតមំ បនេត្ថ សីលំ, កតមំ អធិសីលន្តិ? វុច្ចតេ - បញ្ចផ្តុទសផ្តុសីលំ តាវ
សីលមេវ, ន តំ អធិសីលំ។ ចាតិមោក្ខសំវេសីលំ បន អធិសីល” ត្ថិ វុច្ចតិ។ តញ្ញា
សូរិយោវិយ បន្នោតានំ, សិនេវុវិយ ច បញ្ចតានំ សព្វលោកិយសីលានំ
អធិកញ្ជោវ ឧត្តមញ្ញ, ពុទ្ធប្បាទេយេវ ច បវត្តតិ, ន វិទា ពុទ្ធប្បាទា។ ន ហិ តំ

បញ្ញត្តិ ឧទ្ទិសត្វា អញ្ញោ សត្តោ បញ្ញាបេតុំ សក្កោតិ, ពុទ្ធាយេវ បទស្ស សព្វសោ
កាយវិច្ឆារជ្ឈាចារសោតំ ជិន្និត្វា តស្ស តស្សវីតិក្កមស្ស អនុច្ឆិកំ តំ តំ
សីលសំវរំ បញ្ញាបេត្តិ។ ចាតិមោក្ខសំវរសីលតោបិ ច មគ្គជលសម្មយុត្តមេវ
សីលំ អធិសីលំ, តំ បទ ឥធន អធិប្បតំ។ ន ហិ តំ សមាបន្នោ មេដុនធម្មំ
បដិសេវតិ។

ឯតេតិ នាធានេសជាតិកោត្តាធិកេទភិដ្ឋាភិក្ខុ។ សហ ជីវន្តិតិ
ឯកុទ្ទេសាធិវសេន សហ បវត្តន្តិ។ តេនាហ “ឯកជីវិកា សភាគវុត្តិនោ”តិ។
សិក្ខាបទសម្ពាសន្តិ បណ្ណាតិសម្ពាសន្តិ។ សាបិ ហិវិវតិអាធិនំ ធិបនតោ
“សិក្ខាបទ”ន្តិវុច្ឆតិ។ វុត្តម្យិ ចេតំ “សិក្ខាបទន្តិ យោ តត្ថ នាមកាយោ
បទកាយោ និវុត្តិកាយោ ព្យញ្ញនកាយោ”តិ។ តត្ថាតិ តេសុ។ សិក្ខុ
បរិបូរេន្តោតិ អកត្តព្ភបរិវជ្ជនកត្តព្ភករណាវសេន វារិត្តចារិត្តសម្ពាសនំ ធុរិដំ
សីលំ បរិបូរេន្តោតិ អត្តោ, វារិត្តសីលវសេនវិវតិសម្មយុត្តចេតនំ,
ចារិត្តសីលវសេនវិវតិវិប្បយុត្តចេតនញ្ច អត្តនិ បវត្តេន្តោតិ វុត្តំ ហោតិ។
សាជីវញ្ច អវីតិក្កមន្តោតិ សិក្ខាបទញ្ច អមទ្កន្តោ, សីលសំវរណំ,
សាជីវានតិក្កមនញ្ចាតិ ឥធមេវ ធូយំ ឥធន សមាបជ្ជនំ នាមាតិ អធិប្បាយោ។
តត្ថ សាជីវានតិក្កមោ សិក្ខាចារិបូរិយា បច្ចយោ។ តស្សានតិក្កមនតោ ហិ
យាវ មគ្គា សិក្ខា បរិបូរតិ។ អបិចេត្ថ “សិក្ខុ បរិបូរេន្តោ”តិ ឥមិនា
វិវតិចេតនាសម្ពាសន្តិ សីលសំវរស្សវិសេសតោ សន្តានេ បវត្តនកាលោវ
គហិតោ, “អវីតិក្កមន្តោ”តិ ឥមិនា បទ អប្បវត្តនកាលោបិ។ សិក្ខញ្ច
បរិបូរណាវសេន អត្តនិ បវត្តេន្តោបិ និទ្ទាធិវសេន អប្បវត្តេន្តោបិ វីតិក្កមាភាវា
សិក្ខនវសេន សមាបន្នោតិ វុច្ឆតិ។

យស្មា សិក្ខាបច្ចក្ខានស្ស ឯកច្ចំ ធុត្ថល្យាវិកម្មំ អត្ថោ ហោតិ, តស្មា តំ
សន្ធាយ “សិក្ខំ អបច្ចក្ខាយា” តិ បទស្ស អត្ថំ វិវរដ្ឋោ “ធុត្ថល្យំ អនាវិកត្វា” តិ
អាហាតិ ទស្សេតុំ “សិក្ខំ អបច្ចក្ខាយ ធុត្ថល្យំ អនាវិកត្វា” តិ អាទិមាហា។ តត្ថ
សិយា (ចារា. អដ្ឋ. ១.៤៥ សិក្ខាបច្ចក្ខានវិកម្មំវណ្ណានា), យស្មា ន សត្ថំ
ធុត្ថល្យាវិកម្មំ សិក្ខាបច្ចក្ខានំ, តស្មា “ធុត្ថល្យំ អនាវិកត្វា” តិ បឋមំ វត្ថា តស្ស
អត្ថនិយមនត្ថំ “សិក្ខំ អបច្ចក្ខាយា” តិ វត្ថុត្ថន្តិ? តំ ន, កស្មា?
អត្ថានុក្កមាភារតោ។ “សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ” តិ ហិ វុត្ថត្ថាយំ សិក្ខំ
សមាបន្នោ, តំ អបច្ចក្ខាយ, យញ្ច សាជីវំ សមាបន្នោ, តត្ថ ធុត្ថល្យំ
អនាវិកត្វាតិ វុច្ចមានេ អនុក្កមេនេវ អត្ថោ វុត្ថោ ហោតិ, ន អញ្ញថា។ តស្មា
ឥទេមេវ បឋមំ វុត្ថត្ថន្តិ។

ឥទានិ តទុកយមេវ ចាកដំ កត្វា ទស្សេតុំ “តត្ថា” តិ អាទិមាហា។
តទភាវេនាតិ តេសំ ចិត្តាជីនំ អភាវេន។ ចរិតុកាមតាចិត្តេនាតិ
អបគន្ធកាមតាចិត្តេន។ ទវាតិ សហសា។ យោ ហិ អញ្ញំ ភណ្ឌិតុកាមោ
សហសា “ពុទ្ធិ បច្ចក្ខាមី” តិ ភណ្ឌិតិ, អយំ ទវា វទតិ នាម។ វវាតិ វិវដ្ឈីត្វា។ យោ
ហិ អញ្ញំ ភណ្ឌិតុកាមោ វិវដ្ឈីត្វា “ពុទ្ធិ បច្ចក្ខាមី” តិ ភណ្ឌិតិ, អយំ វវា ភណ្ឌិតិ
នាម។ បុរិមេន កោវិសេសោតិ ចេ? បុរិមំ បណ្ឌិតស្សបិ សហសាវសេន
អញ្ញភណ្ឌនំ, ឥទំ បន មន្តត្ថា មោម្មហត្ថា បក្ខលន្តស្ស “អញ្ញំ ភណ្ឌិតស្សមី” តិ
អញ្ញភណ្ឌនំ។ “អក្ខរសមយានភិញ្ញាតតាយ វា ករណសម្មត្តិយា អភារតោ
វា កថេតត្ថំ កថេតុមសក្កោន្តោ ហុត្វា អញ្ញំ កថេន្តោ វវា ភណ្ឌិតិ នាម” តិ
(សារត្ថ. ដី. ២.៥៤) ឯកេ។

វជ្ជាវដ្ឋំ ឧបនិជ្ឈាយតីតិ ឧបជ្ឈាយោ, តំ ឧបជ្ឈាយំ។ “ឯវំ សជ្ឈាយិតត្ថំ, ឯវំ
អភិក្កមិតត្ថំ” តិ អាទិនា អាចារសិក្ខាបនកោ អាចរិយោ។ អន្តេ សមីបេ វសតិ

សីលធាតុ អន្តរាសី, វិភត្តិអលោបេន យថា “វនេកសេរុកា” តិ។ សមាធនោ
 ឧបជ្ឈាយោ អស្សតិ សមាធិបជ្ឈាយកោ។ ឯវំ សមាធាចរិយកោ។
 សព្វាប្បចារិទ្ធិភិក្ខុំ។ សោ ហិ “ឯកកម្មំ, ឯកុទ្ទេសោ, សមសិក្ខតា” តិ ឥមំ ព្រហ្មំ
 សមាធិ ចរតិ, តស្មា “សព្វាប្បចារិ” តិ វុច្ចតិ។ ឯវំ វុត្តានន្តិ ឯវំ បទភាជនីយេ
 វុត្តានំ។ យថា ហិ លោកេ សស្សនំ វិវហនជ្ជានំ “ខេត្ត” ន្តិ វុច្ចតិ, ឯវមិមាធិបិ
 ពុទ្ធាធិនិ បទានិ សិក្ខាបច្ឆក្ខានស្ស វិវហនជ្ជានត្ថា “ខេត្ត” ន្តិ វុច្ចន្តិ អាហា
 “ឥមេសំ ធូរីសតិយា ខេត្តបទាន” ន្តិ។ យស្មា បនេតេសំ វេវចនេហិបិ
 សិក្ខាបច្ឆក្ខានំ ហោតិ, តស្មា “សវេវចនស្ស” តិ វុត្តំ។ វិវិធំ ឯកស្មីយេវ អត្ថេ
 វចនំ វិវចនំ, វិវចនមេវ វេវចនំ, បរិយាយនាមំ, សហ វេវចនេហិតិ សវេវចនំ,
 តស្ស សវេវចនស្ស។ ឯត្ថ ច វណ្ណបដ្ឋានេ (សារត្ថ. ដ. ២.៥២; វិ. វិ. ដ. ១.៥៣; វជិរ.
 ដ. ៥៣) អាគតំ នាមសហស្សំ, ឧបាលិកាថាសុ (ម. និ. ២.៧៦) នាមសតំ, អញ្ញានិ
 ច គុណតោ លព្ពមាធានិ នាមាធិ “ពុទ្ធវេវចនាធិ” តិ វេទិតញ្ញានិ។ សញ្ញានិបិ
 ធម្មស្ស នាមាធិ “ធម្មវេវចនាធិ” តិ វេទិតញ្ញានិ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។

តេសុ យំ កិញ្ចំ វត្ថុកាមស្ស យំ កិញ្ចំ វនេតោ សិក្ខាបច្ឆក្ខានំ ហោតិ តិ
 តេសុ ធូរីសតិយា ខេត្តបទេសុ យំ កិញ្ចំ ឯកំ បទំ វត្ថុកាមស្ស តតោ អញ្ញំ យំ
 កិញ្ចំ បទម្បិ វចីភេទំ កត្វា វនេតោ ខេត្តបទន្តោគធាត្ថា សិក្ខាបច្ឆក្ខានំ
 ហោតិ តិ អត្ថោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - សចេ បនាយំ “ពុទ្ធិ បច្ឆក្ខាមី” តិ វត្ថុកាមោ
 បទបច្ឆាភជ្ជំ កត្វា “បច្ឆក្ខាមិ ពុទ្ធិ” ន្តិ វា វនេយ្យ, មិលក្ខតាសាធិសុ វា
 អញ្ញតរភាសាយ តមត្ថំ វនេយ្យ, “ពុទ្ធិ បច្ឆក្ខាមី” តិ វត្ថុកាមោ ឧប្បជិថាធិយា
 “ធម្មំ បច្ឆក្ខាមី” តិ វា “សព្វាប្បចារិ បច្ឆក្ខាមី” តិ វា វនេយ្យ, សេយ្យថាបិ
 ឧត្តរិមនុស្សធម្មវិភត្តេ “បឋមំ ឈានំ សមាបជ្ជាមី” តិ វត្ថុកាមោ “ធុតិយំ
 ឈាន” ន្តិ វនេតិ។ សចេ “យស្ស វនេតិ, សោ អយំ ភិក្ខុកាវំ ចជិតុកាមោ ឯតមត្ថំ
 វនេតិ” តិ ឯត្ថកមត្តម្បិ ជាធាតុ, វិវទ្ធិ នាម នត្ថិ, ខេត្តមេវ ធុតិឈ្លាំ, បច្ឆក្ខាតាវ

ហោតិ សិក្ខា។ សក្កតា វា ព្រហ្មត្ថា វា ចុតសត្តោវិយ ចុតោវ ហោតិ
សាសនាតិ។

អលន្តិ (ចារ. អដ្ឋ. ១.៥២) ហោតុ, បរិយត្តន្តិ អត្ថោ។ កំនុ មេតិ កំ មយ្ហំ
កំច្ចំ, កំ ករណីយំ, កំ សាធនតព្ពន្តិ អត្ថោ។ ន មមត្ថោតិ នត្ថិ មម អត្ថោ។
សុមុត្តាហន្តិ សុដ្ឋុ មុត្តោ អហំ។ បុរិមេហិ ចុទ្ធសហិ បទេហិតិ ពុទ្ធាធិហិ
សព្វាចារិបរិយន្តេហិ បុរិមេហិ ចុទ្ធសហិ បទេហិ។ យន្ធនាហំ បច្ចក្ខេយ្យន្តិ
ឯត្ថ “យន្ធនា” តិ បរិវិតក្កនស្សនេ និចាតោ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - “សចាហំ ពុទ្ធិ
បច្ចក្ខេយ្យំ, សាធុ វត មេ សិយា” តិ។ អាទិសន្តេន “បច្ចក្ខិ” ន្តិ វា “បច្ចក្ខិស្សមី” តិ
វា “ភិស្សមី” តិ វា “ហោមី” តិ វា “ជាតោម្ហី” តិ វា “អម្ហី” តិ វា ឯវុត្ថានំ
គហណំ។ សចេ បន “អន្ធិ បដ្ឋាយ ‘គិហី’ តិ មំ ធារេហី” តិ វា “ជាតាហី” តិ វា
“សញ្ញាតាហី” តិ វា “មនសិ ករេហី” តិ វា វទតិ, អរិយកេន វា វទតិ,
មិលក្ខកេន វា។ ឯវមេតស្មី អត្ថេ វុត្ថេ យស្ស វទតិ, សចេ សោ ជាតាតិ,
បច្ចក្ខាតា ហោតិ សិក្ខា។ ឯស នយោ សេសេសុបិ “ឧចាសកោ” តិ អាទិសុ
សត្តសុ បទេសុ។ ឯត្ថ ច អរិយកំ នាម មាគធលោហារោ។ មិលក្ខកំ នាម
អនិយកោ អន្ធិមិធម្មានិ។

អក្ខរលិខន្តិ “ពុទ្ធិ បច្ចក្ខាមី” តិ អាទិនា អញ្ញេសំ ទស្សនត្ថំ អក្ខរលិខនំ។
អធិប្បាយវិញ្ញាបកោ អង្គលិសង្កេតនាទិកោ ហត្ថវិការោ ហត្ថមុទ្ធា,
ហត្ថសន្នេហេតុ តទេកទេសេសុ អង្គលីសុ ទដ្ឋញ្ញោ “ន ភុញ្ញមាណោ សព្វំ ហត្ថំ
មុខេ បក្ខិបិស្សមី” តិ អាទិសុ (ចា. ឋ. ៦១៨) វិយ។ តស្មា អធិប្បាយវិញ្ញាបកស្ស
អង្គលិសង្កេតនាទិនោ ហត្ថវិការស្ស ទស្សនំ ហត្ថមុទ្ធាទិទស្សនន្តិ (សារត្ថ. ដ.
២.៥១) ឯវមេត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋញ្ញោ។ អាទិសន្តេន សីសកម្មនទស្សនាទី
សង្កណ្ណាតិ។

ឧបុត្តកឧត្តបិត្តវេទនាដ្ឋានន្តិ ឯត្ថ ឧបុត្តកោតិ បិត្តម្ពត្តកោ។ ឧត្តបិត្តោតិ
យក្ខេហិ កតបិត្តវិក្ខេហោ, យក្ខម្ពត្តកោតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ឧត្តន្នំ បនវិសេសោ
អនាបត្តិវាវេ អាវិភវិស្សតិ។ វេទនាដ្ឋោតិ ពលវតិយា ទុក្ខវេទនាយ ដុដ្ឋា
មុច្ឆាបរេតោ, តេនវិប្បលបន្តេន បច្ចក្ខាតាបិ អបច្ចក្ខាតាវ ហោតិ។
មនុស្សជាតិកោ ហោតីតិ សភាកោ វាវិសភាកោ វា គហដ្ឋោ វា បព្ពដិតោ វា
វិញ្ញូ យោកោចិ មនុស្សោ ហោតិ។ ឧបុត្តកាធិនន្តិ ឯត្ថាទិសទ្ធន
ឧត្តបិត្តវេទនាដ្ឋនេវតាតិវច្ឆានគតានំ គហណំ។ តត្រ
ឧបុត្តកឧត្តបិត្តវេទនាដ្ឋតិវច្ឆានគតានំ សន្តិកេ បច្ចក្ខាតាបិ អជាននភាវេន
អបច្ចក្ខាតាវ ហោតិ។ ទេវតាយ បន សន្តិកេ អតិទិប្បំ ជាននភាវេន។ ទេវតា
នាម មហាបញ្ញា តិហេតុកប្បជិសន្តិកា អតិទិប្បំ ជានន្តិ, ចិត្តញ្ច នាមេតំ
លហុបវិវុត្តំ, តស្មា “ចិត្តលហុកស្ស បុគ្គលស្ស ចិត្តវសេនេវ មា អតិទិប្បំ
វិទាសោ អហោសី”តិ ទេវតាយ សន្តិកេ សិក្ខាបច្ចក្ខានំ បដិក្ខិបិ។ តេន វុត្ថំ “ន
ច ឧបុត្តកាធិនំ អញ្ញតរោ”តិ។ ទូតេន វាតិ “មម សិក្ខាបច្ចក្ខានភាវំ
កថេហី”តិ មុខសាសនវសេន ទូតេន វា។ បណ្ណេន វាតិ បណ្ណោ លិទិត្វា
បហំណាវសេន បណ្ណេន វា។

សចេ តេ សិក្ខាបច្ចក្ខានភាវំ ជានន្តិតិ សម្ពុទ្ធា។ អាវជ្ជនសមយេតិ
អត្តាកោគសមយេ។ ឥមំនា តំ ខណំយេវ បន អបុព្វំ អចរិមំ ទុដ្ឋានន្តិ ទស្សេតិ។
វេទនានន្តរមេវាតិ វេទនស្ស អនន្តរមេវ, អាវជ្ជនសមយេវាតិ អត្តោ។ ឯវ-សទ្ធន
បន ចិវេន ជាននំ បដិក្ខិបតិ។ ឧក្កល្លាតោតិ អនភិវតិយា ឥមស្មី សាសនេ
កិច្ចជីវិកំ បត្តោ។ អថ វា “អដ្ឋ យាមិ, សេ យាមិ, ឥតោ យាមិ, ឯត្ថ យាមិ”តិ ឧទ្ធ
កណ្ណំ កត្វាវិហារមាណោវិក្ខិតោ, អនេកក្កោតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ឥទញ្ច
“អនភិវតោ សាមញ្ញា ចរិតុកាមោ”តិអាធិនំ (ចារា. ៤៥) ឧបលក្ខណំ។ យេន
កេនចិ...បេ.... ជានន្តិតិ សចេ តេ “ឧក្កល្លាតោ”តិ វា “តិហិភាវំ បត្តេតិ”តិ វា

“អនភិរតោ” តិ វា “សាមញ្ញា ចរិតុកាមោ” តិ វា យេន កេនចិ អាការេន
សិក្ខាបច្ចក្ខានការំ ជានន្តិ។ ឥន្ទ្រិ សិក្ខាបច្ចក្ខានញា ឧបរិ
អភូតារោចនទុដ្ឋល្លវាចាអត្តកាមទុដ្ឋនោសភូតារោចនសិក្ខាបទានិ ច
ឯកបរិច្ឆេទានិ, អារជ្ជនសមយេ ញាតេ ឯវ សីសំ ឯន្តិ។ “កី អយំ ភណាតី” តិ
កម្ពុតា ចិវេន ញាតេ សីសំ ន ឯន្តិ។ តេនាហ “អថ អបរភាគេ” តិ អាទិ។ អថ ទ្វិន្នំ
បិតជ្ជានេ ទ្វិន្នម្យំ និយមេត្វា “ឯតេសំ អាហោចមី” តិ វេទតិ, តេសុ ឯកស្មី
ជានន្តេបិ ទ្វីសុ ជានន្តេសុបិ បច្ចក្ខាតាវ ហោតិ សិក្ខា។ ឯវំ សម្ពហុលេសុបិ
វេទិតព្ពំ។ វុត្តនយេនាតិ “តស្ស វេចនានន្តរ” តិ អាទិនា វុត្តន នយេន។ យោ
កោចិ មនុស្សជាតិកោតិ អន្តមសោ នវកម្មិកំ ឧបាទាយ យោ កោចិ
មនុស្សា។ វុត្តញោតំ សមន្តចាសាទិកាយំ -

“សចេ បន អនភិរតិយា បីឡិតោ សភាគេ ភិក្ខុ បរិសង្កមាណោ ‘យោ
កោចិ ជាតាតុ’ តិ ឧច្ចាសទ្ធិំ ករោន្តោ ‘ពុទ្ធិ បច្ចក្ខាមី’ តិ វេទតិ, តញា អវិទូរេ
បិតោ នវកម្មិកោ វា អញ្ញោ វា សមយញ្ញ បុរិសោ សុត្វា ‘ឧក្កល្លិតោ
អយំ សមណោ គិហិការំ បត្តេតិ, សាសនតោ ចុតោ’ តិ ជាតាតិ,
បច្ចក្ខាតាវ ហោតិ សិក្ខា” តិ (ចារា. អដ្ឋ. ១.៥១)។

សចេ វេចនត្ថំ ញាតាបិ “អយំ ឧក្កល្លិតោ” តិ វា “គិហិការំ បត្តេតិ” តិ វា ន
ជាតាតិ, អបច្ចក្ខាតាវ ហោតិ សិក្ខា។ សចេ បន វេចនត្ថំ អជាតិតាបិ
“ឧក្កល្លិតោ” តិ វា “គិហិការំ បត្តេតិ” តិ វា ជាតាតិ, បច្ចក្ខាតាវ ហោតិ សិក្ខា។
ឧវាយបីតិ កីឡាធិប្បាយេនបិ។ ចិត្តាធិនំ វា វសេនាតិ ចិត្តាធិនំ វា ធម្មជ្ឈានំ
វសេន។ ហោតិ ចេត្ត -

“ចិត្តំ ខេត្តញា កាលោ ច, បយោតោ បុគ្គលោ តថា;
វិជាននន្តិ សិក្ខាយ, បច្ចក្ខានំ ធម្មជ្ឈិក” តិ។

សព្វសោ វា បន អបច្ចក្ខាននាតិ “ពុទ្ធិ បច្ចក្ខាមី” តិ អាទិសុ យេន យេន
បរិយាយេន សិក្ខាបច្ចក្ខានំ ហោតិ, តតោ ឯកស្សបិ បច្ចក្ខានស្ស អភាវេន។
ឥមិនា បន “ឥទំ បទំ សាវេស្សមិ, សិក្ខំ បច្ចក្ខាមី” តិ ឯវំ បវត្តចិត្តប្បាទស្ស
អភាវំ ទស្សេតិ។ យស្ស ហិ ឯវុចោ ចិត្តប្បាទោ នតិ, សោ សព្វសោ ន បច្ចក្ខាតិ
នាមាតិ។ សិក្ខាបច្ចក្ខានស្ស តិ “ពុទ្ធិ បច្ចក្ខាមី” តិ អាទិសិក្ខាបច្ចក្ខានស្ស។
អត្ថក្ខតំ ឯកទ្ធិ ទុព្ពល្យន្ត “ពុទ្ធិ បច្ចក្ខាមី” តិ វទតិ វិញ្ញាបេតិ, ឯវម្បិ, ភិក្ខុវេ,
ទុព្ពល្យវិកម្មញ្ញោ ហោតិ, សិក្ខា ច បច្ចក្ខាតា” តិ អាទិនា (ចារា. ៥៣) វុត្តហិ
យេហិ វចនេហិ សិក្ខាបច្ចក្ខានញ្ញោ ហោតិ ទុព្ពល្យវិកម្មញ្ញ, តំ “ពុទ្ធិ
បច្ចក្ខាមី” តិ អាទិកំ អត្ថក្ខតំ ទុព្ពល្យំ អនាវិកត្វា។ “ពុទ្ធិ បច្ចក្ខាមី” តិ អាទិម្ហំ បន
វុត្ត សិក្ខាបរិបូរណោ ទុព្ពលភាវស្សបិ គម្មមានត្តា សិក្ខាបច្ចក្ខានស្ស ឥទំ
ទុព្ពល្យវិកម្មំ អត្ថោតិ ទដ្ឋព្ពំ។ ឯត្ថ ច “អត្ថក្ខត” តិ ឥមិនា “យន្ទនាហំ ពុទ្ធិ
បច្ចកេយ្យ” តិ អាទិកំ ទុព្ពល្យវិកម្មំ បដិក្ខិបតិ។ យេន ហិ សិក្ខាបច្ចក្ខានញ្ញោ
ហោតិ ទុព្ពល្យវិកម្មញ្ញ, តនេវ សិក្ខាបច្ចក្ខានស្ស អត្ថក្ខតំ។ យេន បន
ទុព្ពល្យវិកម្មមេវ ហោតិ, ន សិក្ខាបច្ចក្ខានំ, ន តំ តស្ស អត្ថក្ខតន្តិ។

រាគបរិយុដ្ឋានេន សទិសភាវាបត្តិយា មិដុនានំ អយន្តិ “មេដុនោ” តិ ធម្មោវ
វុច្ឆតីតិ អាហា “រាគបរិយុដ្ឋានេនា” តិ អាទិ។ តត្ថ រាគបរិយុដ្ឋានេនាតិ រាគស្ស
បរិយុដ្ឋានេន, មេដុនរាគស្ស បវត្តិយា បរិយោនទ្ធិចិត្តតាយាតិ អត្ថោ។ ធម្មោតិ
អដ្ឋាចារោ។ “បលម្ពតេ វិលម្ពតេ” តិ អាទិសុ វិយ ឧបសគ្គស្ស កោចិ
អត្ថវិសេសោ នត្ថិតិ អាហា “សេវេយ្យា” តិ។ អដ្ឋាបដ្ឋេយ្យាតិ អភិកុយ្យ
បដ្ឋេយ្យ។ សព្វន្តិមេនាតិ បរិមិត្តវសវត្ថិ... បេ...
ចាតុមហារាជិកមនុស្សត្ថិនាគគរុឡមាណាវិកាទិនំ សព្វាសំ អន្តិមេន។
តិវច្ឆានគតាយាតិ តិវច្ឆានេសុ ឧប្បន្នាយ។ តេនាហា “បដិសន្ធិវសេនា” តិ។

ចារាជិកាយ វត្តភូតា ឯវ ចេត្ត តិវច្ឆានគតិត្ថី “តិវច្ឆានគតា”តិ គហេតញ្ចា, ន
សញ្ញា។ តត្រាយំ បរិច្ឆេទោ -

“អបធានំ អហិមច្ឆា, ធិបធានញ្ច កុក្កជិ;
ចតុប្បធានំ មជ្ឈារី, វត្ត ចារាជិកស្សិមា”តិ។ (ចារា. អដ្ឋ. ១.៥៥)

តត្ថ អហិគ្គហលោន សញ្ញាបិ អជគរគោនសាទិភេទា ធីយជាតិ
សង្កហិតា។ តស្មា ធីយជាតិសុ យត្ថ តិណ្ណំ មគ្គានំ អញ្ញាតវស្មី សក្កា
តិលជលមត្តម្យិ បវេសេតុំ, សា ចារាជិកវត្ត, អវសេសា ទុក្ខជវត្ត វេទិតញ្ចា។
មច្ឆគ្គហលោន សញ្ញាបិ មច្ឆកច្ចបមណ្ណកាទិភេទា ឌីទកជាតិ សង្កហិតា។
តត្រាបិ ធីយជាតិយំ វត្តនយេនេវ ចារាជិកវត្ត ច ទុក្ខជវត្ត ច វេទិតញ្ចំ។ អយំ
បនវិសេសោ - បតង្គមុខមណ្ណកា នាម ហោន្តិ, តេសំ មុខសណ្ឋានំ មហន្តំ, ធិទ្ធិ
អប្បកំ, តត្ថ បវេសនំ នប្បហោតិ, មុខសណ្ឋានំ បនវលាសផ្ទៃបំ គច្ឆតិ, តស្មា
តំ ឌុល្លច្ចយវត្តតិ វេទិតញ្ចំ។ កុក្កជិគ្គហលោន សញ្ញាបិ កាកកហោតាទិភេទា
បក្ខិជាតិ សង្កហិតា។ តត្រាបិ វត្តនយេនេវ ចារាជិកវត្ត ច ទុក្ខជវត្ត ច
វេទិតញ្ចំ។ មជ្ឈារីគ្គហលោន សញ្ញាបិ វត្តសុនមុខមណ្ណកាទិភេទា
ចតុប្បធានំ សង្កហិតា។ តត្រាបិ វត្តនយេនេវ ចារាជិកវត្ត ច ទុក្ខជវត្ត ច
វេទិតញ្ចំ។

ចារាជិកោ ហោតិតិ (ចារា. អដ្ឋ. ១.៥៥) បរាជិតោ ហោតិ បរាជយំ
អបន្នោ។ អយញ្ញា ចារាជិកសន្នោ សិក្ខាបធាបត្តិបុគ្គលេសុ វត្តតិ។ តត្ថ
“អជ្ឈានមេតំ, អានន្ទ, អនវកាសោ, យំ តថាគតោ វជ្ជិនំ វា វជ្ជិបុត្តកានំ វា
ការណា សាវកានំ ចារាជិកំ សិក្ខាបធំ បញ្ញត្តំ សម្មហានេយ្យា”តិ (ចារា. ៤៣)
ឯវំ សិក្ខាបធេ វត្តមានោ វេទិតញ្ចា។ “អាបត្តិ ត្វំ ភិក្ខុ អាបន្នោ ចារាជិក”ន្តិ
(ចារា. ៦៧) ឯវំ អាបត្តិយំ។ “ន មយំ ចារាជិកា, យោ អវហដោ, សោ

ចារាជិកោ"តិ (ចារា. ១៥៥) ឯវំ បុគ្គលេ វត្តមាណោ វេទិតញោ។ "ចារាជិកេន
ធម្មេន អនុជ្ឈិសេយ្យា"តិ អាទិសុ (ចារា. ៣៨២) បន ធម្មេ វត្តតីតិ វេទន្តិ។ យស្មា
បន តត្ថ "ធម្មោ"តិ កត្តចិ អាបត្តិ, កត្តចិ សិក្ខាបទមេវ អធិប្បតំ, តស្មា សោ
វិសុំ នវត្តញោ។ តត្ថ សិក្ខាបទំ យោ តំ អតិក្កមតិ, តំ បរាជេតិ, តស្មា
"ចារាជិក"ន្តិ វុច្ចតិ។ អាបត្តិ បន យោ នំ អជ្ឈាបជ្ជតិ, តំ បរាជេតិ, តស្មា
"ចារាជិកោ"តិ វុច្ចតិ។ បុគ្គលោ យស្មា បរាជិតោ បរាជយមាបន្នោ, តស្មា
"ចារាជិកោ"តិ វុច្ចតិ។ ឥធម បន បុគ្គលោ វេទិតញោតិ អាហា "ចារាជិកោ
ហោតិ"តិ អាទិ។ ឥមិនាបិ ឥទំ ទស្សេតិ - "បរាជិតសន្នេ ឧបសគ្គស្ស វុទ្ធិ កត្វា,
ត-ការស្ស ច ក-ការំ កត្វា ចារាជិកោ ហោតិ តិ និទ្ទិដ្ឋោ"តិ។

អបលោកនាទិ ចតុត្ថជម្បិ សង្ឃកម្មំ សីមាបរិច្ឆេទហិ បកតត្ថេហិ ភិក្ខុហិ
ឯកតោ កត្តព្ពត្តា ឯកកម្មំ នាម។ អាទិសន្នេន ឯកុទ្ទេសសមសិក្ខតានំ
គហាលំ។ តត្ថ បញ្ចវិជោបិ ចាតិមោក្ខន្ធសោ ឯកតោ ឧទ្ទិសិតព្ពត្តា
ឯកុទ្ទេសោ នាម។ នហាបិ តបុព្ពកាធិនំ វិយ ឧទិស្ស អនុញ្ញាតំ វេបេត្វា
អវសេសំ សព្វម្បិ សិក្ខាបទំ សព្វេហិ លទ្ធិបុគ្គលេហិ សមំ សិក្ខិតព្ពការតោ
សមសិក្ខតា នាម។ យស្មា សព្វេហិ លទ្ធិនោ ឯតេសុ ឯកកម្មាធិសុ សហ វសន្តិ,
ន ឯកោបិ តតោ ពហិទ្ធា សន្និស្សតិ, តស្មា តានិ សព្វានិបិ គហេត្វា
ឯកកម្មាធិកោ តិវិជោបិ សំវាសោ នាមាតិ អាហា "សោ ច វុត្តប្បកាពោ
សំវាសោ តេន បុគ្គលេន សទ្ធិ នត្ថិ, តេន ការណេន សោ ចារាជិកោ បុគ្គលោ
'អសំវាសោ'តិ វុច្ចតិ"តិ (ចារា. អដ្ឋ. ១.៥៥)។

ឥនានិ យស្មា ន កេវលំ មនុស្សតិយា ឯវំ និមិត្តំ ចារាជិកវត្ថុ, អថ ខោ
អមនុស្សតិវិច្ឆានកតិក្ខនម្បិ។ ន ច ឥតិយា ឯវំ។ អថ ខោ
ឧភតោព្យញ្ញនកបណ្ណាកបុរិសានម្បិ, តស្មា តេ សត្តេ, តេសញ្ច យំ យំ និមិត្តំ

វត្ត ហោតិ, តំ តំ និមិត្ត, តត្ថ ច យថា បដិសេវន្តោ ចារាជិកោ ហោតិ, តព្វា
សព្ពវិត្តារេត្វា ទស្សេត្តំ “អយំ បរេនត្ថវិនិច្ឆយោ” តិអាទិមាហ។ ឯត្ថាតិ ឥមស្មី
សិក្ខាបទេ។ តេស្វតិ យេ តីសមគ្គា វុត្តា, តេសុ។ អត្ថនោ វាតិ លម្អិមុទុបិដ្ឋិកេ
សន្ធាយ វុត្តំ។ សន្តតស្ស វាតិ យេន កេនចិ វត្ថុន វា បណ្ណេន វា វាកបដ្ឋេន វា
ចម្មេន វា តិបុសីសាទីនំ បដ្ឋេន វា បលិវេថេត្វា, អន្តោ វា បវេសេត្វា បដិច្ចន្ទស្ស។
អក្ខាយិតស្ស វាតិ សោណសិដ្ឋាលាទីហិ អក្ខាទិតស្ស។ យេតុយ្យេន
អក្ខាយិតស្សាតិ យាវ ឧបឡក្ខាយិតោ នាម ន ហោតិ, ឯវំ អក្ខាយិតស្ស។
អណ្ណោកាសេតិ តិណ្ណោកាសេ។ សន្តតន្ត្ត តេសំយេវ វត្ថាទីនំ យេន កេនចិ
បដិច្ចន្ទំ។ អយញ្ញេត្ថ សង្ខេបត្ថោ - ន ហេតុ អនុចាទិន្ទកំ អនុចាទិន្ទកេន ធុបតិ,
មុត្តិ អត្ថិ, អថ ខោ ឧចាទិន្ទកេន វា អនុចាទិន្ទកំ យដ្ឋិយតុ, អនុចាទិន្ទកេន វា
ឧចាទិន្ទកំ, អនុចាទិន្ទកេន វា អនុចាទិន្ទកំ, ឧចាទិន្ទកេន វា ឧចាទិន្ទកំ។ សចេ
យត្ថកេ បរិដ្ឋេ ចារាជិកំ ហោតិ តិ វុត្តំ, តត្ថកំ សេវនចិត្តេន បវេសេតិ,
សព្ពត្ថាយំ ចារាជិកាបត្តិ អាបន្នោ នាម ហោតិ តិ។

ឯវំ សេវនចិត្តេនេវ បវេសេន្ទស្ស អាបត្តិ ទស្សេត្វា ឥទានិ យស្មា តំ
បវេសនំ នាម ន កេវលំ អត្ថបក្កមេនេវ, បរូបក្កមេនាបិ ហោតិ។ តត្រាបិ
សាទិយន្តស្សេវ អាបត្តិ បដិសេវនចិត្តសមដ្ឋិស្ស, ន ឥតស្សាតិ ទស្សេត្តំ
“បរេន វា” តិអាទិមាហ។ តត្ថ បរេនាតិ ភិក្ខុបច្ឆត្តិកាទិនា យេន កេនចិ
អញ្ញេន។ បវេសនបរិដ្ឋន្តិតឧទ្ធរណស្វតិ ឯត្ថ អគ្គតោ (សារត្ថ. ដី. ២. ៥៨) យាវ
មូលា បវេសនំ បវេសនំ នាម។ អដ្ឋជាតស្ស យត្ថកំ ហំនំ បវេសនាវហំ, តត្ថកំ
អនវេសេសតោ បរិដ្ឋំ បរិដ្ឋំ នាម។ ឯវំ បរិដ្ឋស្ស ឧទ្ធរណាវម្ពតោ អន្តរា
បិតកាលោ បិតំ នាម។ សមន្តចាសាទិកាយំ បន មាតុកាមស្ស សុក្កវិសដ្ឋិ
បត្វា សព្ពថា វាយាមតោ ឡិមិត្វា បិតកាលំ សន្ធាយ “សុក្កវិសដ្ឋិសមយេ” តិ
វុត្តំ។ ឧទ្ធរណំ នាម យាវ អគ្គា នីហារណាកាលោ។ សាទិយតិ តិ សេវនចិត្តំ

ឧបជ្ជបេតិ។ អសាធារណវិនិច្ឆ័យោតិ អធិន្ទានានាធិហិ សព្វេហិ សិក្ខាបទេហិ
អសាធារណវិនិច្ឆ័យោ។

សាធារណវិនិច្ឆ័យត្ថន្តិ បរិវារវសេន សាធារណវិនិច្ឆ័យត្ថំ។ មាតិកាតិ
មាតា, ជនេត្តិតិ អត្តោ។ និទនាតិ ទេសនំ ទេសវសេន អវិទិតំ វិទិតំ កត្វា
និទស្សតីតិ និទានំ។ បញ្ញាប័យតីតិ បញ្ញត្តិ, តស្ស បកាពេ បញ្ញត្តិវិធិ អង្កេតិ
គមេតិ ញាបេតិ អង្គំ, ការណំ។ សមុជ្ជហន្តិ អាបត្តិយោ ឯតេនាតិ សមុជ្ជានំ,
ឧប្បត្តិការណំ, តស្ស វិធិ សមុជ្ជានិធិ។ វដ្ឋកម្មប្បភេទញាតិ ឯត្ថ
បភេទសន្តោ បច្ចេកំ យោជេតញោ “វដ្ឋប្បភេទំ, កម្មប្បភេទញា”តិ។ តត្ថ
តត្ថាតិ តស្មី តស្មី សិក្ខាបទេ។

បញ្ញត្តិជ្ជានន្តិ បញ្ញត្តិជ្ជបនស្ស ឋានំ, សិក្ខាបទានំ បញ្ញត្តិទេសោតិ អត្តោ។
បុគ្គលោតិ ឯត្ថ អាទិកម្មិកោយេវ អធិប្បតោតិ អាហ “បុគ្គលោ នាម យំ យំ
អារព្ភ តំ តំ សិក្ខាបទំ បញ្ញត្ត”ន្តិ, សោ សោ បុគ្គលោតិ អធិប្បយោ។ ហោន្តិ
ចេត្ថ -

“សុទិន្ទោ ធនិយោ សម្ពហុលា វគ្គមុទន្តិកា;
សេយ្យសកោ ឧទាយិ ចា-ឡវកា ធន្តមេត្តិយា។

“ទេវទត្ថស្ស ជិបុនព្ភសុ-ធព្ពគ្គិយោ បន្តញាតរោបិ ច;
ហត្ថកោ ចានុវុទ្ធោ ច, សត្តរស ចូឡបន្តកោ។

“ពេលជ្ជសីសោ ចានន្តោ, សាគតោវិជ្ជនាមកោ;
នន្តត្ថវេន តេវីស, ភិក្ខុនំ អាទិកម្មិកា។

“សុន្នវីនន្តា មុល្លនន្តា, ធព្ពគ្គិយញាតរោបិ ច;

ចណ្ឌាការឡើយ សម្ពហុលា, ទ្វេ ច ភិក្ខុនិយោ បរា;
ភិក្ខុនីនំ តុ សត្តេវ, ហោន្តិ តា អាទិកម្មិកា"តិ។

តស្ស តស្ស បុគ្គលស្សាតិ យំ យំ សុទិន្នាទិកំ បុគ្គលំ អារព្ព សិក្ខាបទំ
បញ្ញត្តំ, តស្ស តស្ស បុគ្គលស្ស។ បញ្ញត្តិ បឋមបញ្ញត្តិ។ បឋមបញ្ញត្តិយា
បច្ឆា ឋបិតា បញ្ញត្តិ អនុបញ្ញត្តិ។ អនុប្បន្ន ទោសេ ឋបិតា បញ្ញត្តិ
អនុប្បន្នបញ្ញត្តិ។ សព្ពត្ថ មជ្ឈិមទេសេ យេវ បច្ឆន្និមេសុ ជនបទេសុ ចាតិ
សព្ពេសុ បទេសេសុ ឋបិតា បញ្ញត្តិ សព្ពត្ថបញ្ញត្តិ។ មជ្ឈិមទេសេយេវ ឋបិតា
បញ្ញត្តិ បទេសបញ្ញត្តិ។ ភិក្ខុនព្រាវ ភិក្ខុនីនព្រា សាធារណភូតា បញ្ញត្តិ
សាធារណបញ្ញត្តិ។ សុទ្ធិភិក្ខុនមេវ, សុទ្ធិភិក្ខុនីនំ វា បញ្ញត្តំ សិក្ខាបទំ
អសាធារណបញ្ញត្តិ។ ឧទិទ្ធម្មិ បញ្ញត្តិ ឧកតោបញ្ញត្តិ។ វិនយធរបញ្ចមេនាតិ
អនុស្សាវនកាចរិយបញ្ចមេន។ គុណផ្កុល្លាចាហនាតិ ចតុប្បជលតោ បដ្ឋាយ
កតា ឧចាហនា, ន ឯកទ្វិទិបជលា។ ចម្មត្តរណន្តិ អត្ថវតត្ថំ ចម្ម។ ឯតេសំ
វសេន ចតុត្ថិជា បទេសបញ្ញត្តិ នាមាតិ ឯតេសំ វសេន ចតុត្ថិជា បញ្ញត្តិ
មជ្ឈិមទេសេយេវ បញ្ញត្តាតិ បទេសបញ្ញត្តិ នាម។ តេនេវាហ
“មជ្ឈិមទេសេយេវ ហី”តិអាទិ។ យស្មា មជ្ឈិមទេសេយេវ យថាវុត្តវុត្តវីតិក្កមេ
អាបត្តិ ហោតិ, ន បច្ឆន្និមជនបទេ, តស្មា បទេសបញ្ញត្តិ អត្ថោ។ ធុវន្តានំ
បដិក្ខេបមត្តន្តិ និច្ចនហានប្បដិសេធនមេវ។ ឯត្ថ ច មត្តសទ្ធន អញ្ញានិ តីណិ
សិក្ខាបទានិ បដិក្ខេបតិ។ តានិ ហិ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, សព្ពបច្ឆន្និមេសុ
ជនបទេសុ វិនយធរបញ្ចមេន កណោន ឧបសម្បទ”ន្តិអាទិនា (មហាវ. ២៥៩)
ចម្មក្ខន្ធកេ អាគតានិ។ តេនេវាហ “តតោ អញ្ញា បទេសបញ្ញត្តិ នាម នត្ថី”តិ។
សព្ពានីតិ តតោ អវសេសានិ សព្ពានិ សិក្ខាបទានិ។ តស្មាតិ យស្មា
អនុប្បន្នបញ្ញត្តិ អជ្ជករុធម្មវសេន ភិក្ខុនីនំយេវ អាគតា, យស្មា ច ធុវន្តានំ
បដិក្ខេបមត្តំ ឋបេត្វា ចាតិមោក្ខេ សព្ពានិ សិក្ខាបទានិ សព្ពត្ថបញ្ញត្តិយេវ

ហោត្តិ, យស្មា ច សាធារណបញ្ញត្តិទុកញា ឯកតោបញ្ញត្តិទុកញា ព្យញ្ញនមត្តំ
នាម, អត្ថតោ ឯកំ, តស្មា។ **សព្វត្ថាតិ សព្វេសុ សិក្ខាបទេសុ។** អាបត្តិភេទោ
ហោត្ត ឧត្តរបទលោបេន “អាបត្តិ” តិ វុត្ថាតិ អាហា “អាបត្តិ តិ
បុព្វប្បយោគាទិវសេន អាបត្តិភេទោ” តិ។ សីលអាចារិទិដ្ឋិអាជីវិបត្តិនន្តំ ឯត្ថ
បឋមា ទ្វេ អាបត្តិកូដ្ឋា សីលវិបត្តិ នាម, អវសេសា បញ្ចា អាចារិបត្តិ នាម,
មិច្ឆាទិដ្ឋិ ច អន្តក្កាហិកាទិដ្ឋិ ច ទិដ្ឋិវិបត្តិ នាម, អាជីវហេតុ បញ្ញត្តានិ ធ
សិក្ខាបទានិ អាជីវិបត្តិ នាម, ឥតិ ឥមាសំ សីលអាចារិទិដ្ឋិអាជីវិបត្តិនំ
អញ្ញាតភាតិ អត្ថោ។

ន កេវលំ យថាវុត្ថនយេនេវ វុច្ឆន្តិ តិ អាហា “យានិ
សិក្ខាបទសមុដ្ឋានានីតិបិ វុច្ឆន្តិ” តិ។ ឯតានិ ហិ កិញ្ចាបិ អាបត្តិយា
សមុដ្ឋានានិ, ន សិក្ខាបទស្ស, វេហារសុខត្ថំ បនេវំ វុច្ឆន្តិ តិ។ តត្ថាតិ តេសុ ធនុ
សមុដ្ឋានេសុ។ តេស្វតិ សចិត្តកាចិត្តកេសុ។ ឯកំ សមុដ្ឋានំ ឧប្បត្តិការណំ
ឯតិស្សាតិ ឯកសមុដ្ឋានា, ឯកេន វា សមុដ្ឋានំ ឯតិស្សាតិ ឯកសមុដ្ឋានា។
“**ទិសមុដ្ឋានា**” តិអាទិសុបិ ឯសេវ នយោ។

សមុដ្ឋានវសេនាតិ សមុដ្ឋានសីសវសេន។ បឋមចារាជិកំ សមុដ្ឋានំ
ឯតិស្សាតិ បឋមចារាជិកសមុដ្ឋានា។ តថា **អទិន្នាទានសមុដ្ឋានា**” តិអាទិសុបិ។

សយំ បជីវិខណានេ កាយេន, បរេ អាណាបេត្វា ខណាបនេ វាចាយ ច
អាបត្តិសម្ពុតោ “**បជីវិខណានានីសុវិយា**” តិ វុត្ថំ។ អាទិសទ្ធនេ អទិន្នាទានានីនំ
បរិគ្គហោ។ បឋមកថិនាបត្តិ កាយវាចតោ កត្តត្ថំ អទិដ្ឋានំ វា វិកប្បនំ វា
អករោន្តស្ស ហោតិ, នោ ករោន្តស្សាតិ អាហា “**បឋមកថិនាបត្តិវិយា**” តិ។
អញ្ញាតិកាយ ភិក្ខុនិយា ហត្ថតោ ជីវប្បជីគ្គហណាបត្តិ តស្សា ហត្ថតោ ជីវំ
បជីគ្គណ្ណាន្តស្ស, បរិវត្តកំ អនេន្តស្ស ច ហោតិ តិ កិរិយាកិរិយតោ សមុដ្ឋាតិ។

“សិយា ករោន្តស្ស” តិអាធិសុ សិយា តិ “សិយា ខោ បន តេ ព្រាហ្មណា
ឯវមស្ស” តិអាធិសុ វិយ “កធាបី” តិ ឥមិនា សមាធនត្ថានិចាតោ។
រូបិយប្បជីគ្គហណាបត្តិ សិយា កិរិយា គហណោន អាបជ្ជនតោ, សិយា
អកិរិយា បដិក្ខេបស្ស អករណតោ តិ អាហា “រូបិយប្បជីគ្គហណាបត្តិ
វិយា” តិ។ កុដិការាបត្តិ វុត្ថំ ទេសាបេត្វា បមាណាតិក្កន្តករណោ ករោន្តស្ស
សិយា, អទេសាបេត្វា បន បមាណាតិក្កន្តករណោ បមាណាយុត្ថំ វា ករោន្តស្ស
ច អករោន្តស្ស ច សិយា តិ អាហា “កុដិការាបត្តិ វិយា” តិ។

សញ្ញាយ អភាវេន វិមោក្ខោ អស្សតិ សញ្ញាវិមោក្ខា តិ
មជ្ឈេបទលោបសមាសោ ធម្មញ្ញា តិ អាហា “យតោ វីតិក្កមសញ្ញាយា” តិអាធិ។
ឥតរា នាម យតោ វីតិក្កមសញ្ញាយ អភាវេន ន មុច្ចតិ, សា ឥតរសទ្ធស្ស
វុត្ថប្បជិយោគិវិសយត្ថា។ យា អចិត្តកេន វា សចិត្តកមិស្សកេន វា
សមុដ្ឋាតិ តិ យា អាបត្តិ កធាបិ អចិត្តកេន វា កធាបិ សចិត្តកមិស្សកេន វា
សមុដ្ឋានេន សមុដ្ឋាតិ។ ឯត្ថ ច សញ្ញាទុកំ អនាបត្តិមុខេន វុត្ថំ, សចិត្តកទុកំ
អាបត្តិមុខេនាតិ ធម្មព្ពំ។

យស្ស សចិត្តកបក្ខេ ចិត្តំ អកុសលមេវ ហោតិ តិ យស្ស សចិត្តកាយ
អាបត្តិយា ចិត្តំ អកុសលមេវ ហោតិ, យស្ស ច សចិត្តកាចិត្តកសម្ពាតាយ
សុរាចានាធិអចិត្តកាយ អាបត្តិយា វុត្ថុវិជាននចិត្តេន សចិត្តកបក្ខេ ចិត្តំ
អកុសលមេវ ហោតិ, អយំ លោកវដ្ឋា។ “សចិត្តកបក្ខេ” តិ ហិ ឥទំ វចនំ
សចិត្តកាចិត្តកំ សម្ពាយ វុត្ថុ។ ន ហិ ឯកំសតោ សចិត្តកស្ស
“សចិត្តកបក្ខេ” តិ វិសេសនេ បយោជនំ អត្ថិតិ។ យំ បនេត្ត គណ្ឌិបទេ
“សុរាចានស្មិញ្ញា ‘សុរា’ តិ វា ‘ន វដ្ឋតិ’ តិ វា ជានិច្ចា បិវនេ អកុសលមេវា” តិ វុត្ថុ។
តត្ថ “ន វដ្ឋតិ តិ វា ជានិច្ចា” តិ វុត្ថុវចនំ ន យុដ្ឋតិ បណ្ណាតិវដ្ឋស្សបិ

លោកវេជ្ជការវប្បសង្គ័តោ។ យស្ស បន “សចិត្តកបក្ខេ ចិត្តំ អកុសលមេវា” តិ
និយមោ នត្ថិ, សា បណ្ណត្តិវដ្ឋាតិ ឥមមត្តំ ទស្សន្តោ អាហា “សេសា
បណ្ណត្តិវដ្ឋា” តិ។ តថា ហិ តស្ស វត្ថុវិជាននចិត្តន សចិត្តកបក្ខេ ចិត្តំ សិយា
កុសលំ, សិយា អកុសលំ, សិយា អព្យាកតន្តិ “អកុសលមេវា” តិ និយមោ
នត្ថិ។ ឧភយត្ថ អាបជ្ជិតញ្ញាតិ កាយទ្វារ, វេទិទ្វារ ចាតិ ឧភយត្ថ អាបជ្ជិតញ្ញា
អាបត្តិ, តា បន អធិន្ទាធានាធម្មោ។ “មនោទ្វារ អាបត្តិ នាម នត្ថិ” តិ ឥទំ
យេកុយ្យវសេន វុត្ថំ ឧបនិក្ខត្តសាទិយនាទីសុ អាបត្តិសម្ភវតោតិ ទដ្ឋព្ភំ។

អកុសលចិត្តោ វា អាបជ្ជិតិ

ចារាជិកសុក្កវិសដ្ឋិកាយសំសគ្គុទ្ធផ្តល្អអត្តកាមចារិចរិយទុដ្ឋនោសសដ្ឋ្យភេ
ទប្បហារនានតលសត្តិកាធិភេទំ អាបត្តិ អកុសលចិត្តោ អាបជ្ជិតិ។
អនុបសម្បន្នំ បទសោធម្មំ វាចេន្តោ, មាតុកាមស្ស ធម្មំ ទេសេន្តោតិ វរុបំ
អាបត្តិ កុសលចិត្តោ អាបជ្ជិតិ។ អសញ្ញាច្ចសហសេយ្យាទី អព្យាកតចិត្តោ
អាបជ្ជិតិ។ យំ អរហា អាបជ្ជិតិ, សត្វំ អព្យាកតចិត្តោវ អាបជ្ជិតិ។ តេនាហា
“កុសលាព្យាកតចិត្តោ វា” តិ។

ទុក្ខវេទនាសមដ្ឋី វា តិ ទុដ្ឋនោសាទិភេទំ អាបត្តិ អាបជ្ជន្តោ

ទុក្ខវេទនាសមដ្ឋី អាបជ្ជិតិ។ មេធុនធម្មាធិភេទំ បន សុខវេទនាសមដ្ឋី អាបជ្ជិតិ។
យំ សុខវេទនាសមដ្ឋី អាបជ្ជិតិ, តំយេវ មជ្ឈត្តោ ហុត្វា អាបជ្ជន្តោ
អទុក្ខមសុខវេទនាសមដ្ឋី អាបជ្ជិតិ។ តេនាហា “ឥតវវេទនាទ្វយសមដ្ឋី វា” តិ។
ឥទម្បិ ច តិកទ្វយំ យេកុយ្យវសេនេវ វុត្ថំ។ និបដ្ឋិត្វា និរោធសមាបន្នោ ហិ
អចិត្តកោ អវេទនោ សហសេយ្យាបត្តិ អាបជ្ជិតិ។ កិញ្ចាបិ វរុ អនិយមេន
វុត្ថំ, វិសេសោ បនេត្ថ អត្ថិតិ ទស្សតុ “វរុ សន្តេបិ” តិអាធិ វុត្ថំ។ វរុ សន្តេបិ តិ

ហ៊ីរិសេសាភិធាននិមិត្តាភ្នំបកមេវ យុដ្ឋតិ។ សព្វេសំ វិសេន តិណិ ចិត្តានិ
កុសលាកុសលាព្យាកតានំ វិសេន បទសោធម្មាធិសុ តិណិ ចិត្តានិ។

ឥធានិ តំ យថាវុត្តនិធានាធិវេទនាត្តិកបរិយោសានំ សត្វសប្បការំ
ឥមស្មី សិក្ខាបទេ យោជេតុំ “ឥធម បនា” តិអាធិមាហ។ ឥធានិ ឥមស្មី
បឋមចារាជិកសិក្ខាបទេ។ វេសាលីយន្តិ ឯវំនាមកេ ឥត្តិលីដ្ឋវិសេន
បវត្តវេហារេ នគរេ។ តញ្ញំ នគរំ តិក្ខុត្ថំ ចាការបរិក្ខេបវឌ្ឍនេន
វិសាលីភូតត្តា “វេសាលី” តិ វុច្ចតិ។ ឥធម្មំ ច នគរំ សព្វញ្ញតំ សម្បត្តយេវ
សម្មាសម្ពុទ្ធសញ្ញាការវេបុល្លត្ថំ បត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។ “សិក្ខំ អបច្ចក្ខាយា” តិ ច
“អន្តមសោ តិវច្ឆានគតាយមី” តិ ច ទ្វេ អនុបញ្ញត្តិយោតិ មក្កដិវដ្ឋិបុត្តកវត្ថុនំ
វិសេន វុត្តា។ “អន្តមសោ តិវច្ឆានគតាយា” តិ ច “សិក្ខំ អបច្ចក្ខាយា” តិ ច ឥមា
ទ្វេ អនុបញ្ញត្តិយោ។ អាបត្តិករា ច ហោតិ តិ បឋមបញ្ញត្តិតោ
វិសុយេវាបត្តិករា ច ហោតិ។ អញ្ញវាទកសិក្ខាបទាធិសុ វិយាតិ
អញ្ញវាទកសិក្ខាបទាធិសុ “វិហោសកេ” តិអាធិកា (ចាចិ. ៩៨) វិយាតិ អត្ថោ។
អាធិសទ្ធផន ឧដ្ឋាបនកស្ស បរិគ្គហោ។ ឯត្ថ ហិ អញ្ញវាទកាធិតោ វិសុយេវ
វិហោសកាធិសុចិ ចាចិត្តិយំ ហោតិ។ យថាហ “រោមិតេ វិហោសកេ សង្ឃមជ្ឈេ
វត្ថុស្មី វា អាបត្តិយា វា អនុយញ្ញិយមាធា តំ នកថេតុកាមោ តំ
នឧគ្សាដេតុកាមោ តុណ្ហិភូតោ សង្ឃំ វិហោសេតិ, អាបត្តិ ចាចិត្តិយស្ស” តិអាធិ
(ចារា. ១០០)។ សុបិនន្តេវិដ្ឋមាធាបិ មោចនស្សាទេវេតនា អព្ពោហារិកត្តា
អនាបត្តិករាតិ អាហ “អញ្ញត្រ សុបិនន្តាតិអាធិកាវិយា” តិ។ តថា ហិ
ចិនមិទ្ធផន អភិភូតត្តា សុបិនេ ចិត្តំ អព្ពោហារិកំ, ចិត្តស្ស អព្ពោហារិកត្តា
ឱបក្កមនកិរិយាបវត្តនិកាបិ ចេតនា អព្ពោហារិកា។ វុត្តញ្ញេតំ “អត្ថេសា,
ភិក្ខុវេ, ចេតនា, សា ច ខោ អព្ពោហារិកា” តិ (ចារា. ២៣៥), តស្មា “អញ្ញត្រ
សុបិនន្តា” តិ អយំ អនុបញ្ញត្តិ អនាបត្តិករា ជាតា។ អាធិសទ្ធផន “អញ្ញត្រ

អធិបាទ"តិអាទិកំ (ចារា. ១៩៧) សង្ក្ខណ្តាតិ។ អធិន្ទាទានាទីសុ វិយាតិ
អធិន្ទាទានាទីសុ "អរញ្ញា វា"តិអាទិកា (ចារា. ៩១) វិយាតិ អត្ថោ។ ឯតុ បន
អាទិសន្តេន បឋមចារាជិកាទីនំ សង្ក្ខហោ។ ឯតុ ហិ "តញ្ច ខោ គាមេ, នោ
អរញ្ញោ"តិអាទិនា (ចារា. ៩០) នយេន លេសំ ឌីឡេន្តានំ លេសបិទហនត្ថំ "អរញ្ញា
វា"តិអាទិកា អនុបញ្ញត្តិ វុត្តាតិ ឧបត្ថម្ភករាវ ហោតិ។ តេនេវ ហិ "ននុ,
អាវុសោ, តថេវេតំ ហោតី"តិ (ចារា. ៩០) ភិក្ខុហិ វុត្តំ។

វុត្តប្បការេ មគ្គតិ "មនុស្សាមនុស្សតិវច្ឆានគតវសេនា"តិអាទិនា (កដ្ឋា.
អដ្ឋ. បឋមចារាជិកាវណ្ណានា) វុត្តប្បការេ តីសមគ្គេ។ ឥមស្ស បន "និទ្ទេ"តិ
ឥមិនា សម្ពន្ធា។ តថាទីនិ អនវសេសេត្វាតិ និមិត្តប្បទេសេ ពហិ បិតានិ
ធវិចម្មានិ អនវសេសេត្វា។ និមិត្តសណ្ឋានមត្តំ បញ្ញាយតីតិ និមិត្តមំសស្ស
បន អព្ពន្ធរេ ធវិចម្មស្ស ច វិជ្ជមានត្តា វុត្តំ។ ចម្មទិលន្តិ ចម្មក្ខណ្ឌំ។
"ឧណ្ហិគណ្ណោ"តិបិ (សារត្ថ. ដី. ២.៥៥; វិ. វិ. ដី. ១.៥៥) វេទន្តិ។ តញ្ញិ និមិត្ត
ជាតត្តា និមិត្តមេវ។ តេនាហា "សេវនចិត្តេ សតិ ចារាជិកា"ន្តិ។ សេវនចិត្តេតិ
មេដុនសេវនចិត្តេ។ កាយសំសគ្គសេវនចិត្តេ បន សតិ សង្ឃាទិសេសោវ។ នដ្ឋោ
កាយប្បសាទោ ឯត្តាតិ នដ្ឋកាយប្បសាទំ, សុក្ខបិដ្ឋកំ វា មតចម្ពំ វាតិ
អត្ថោ។ មតេ អក្ខាយិកេ, យេភុយ្យេន អក្ខាយិកេ ច ចារាជិកាបត្តិវចនតោ
(ចារា. ៦១) បន នដ្ឋកាយប្បសាទេបិ ឥត្តិនិមិត្តេ បវេសេន្តស្ស
ចារាជិកាបត្តិយេវ។ និមិត្តសណ្ឋានមត្តម្យិ អនវសេសេត្វាតិ និមិត្តាការេន
បិតំ យថាវុត្តនិមិត្តមំសាទិម្យិ អនវសេសេត្វា។ វណាសន្តេបវសេនាតិ
វណាសង្កហវសេន។ វណោ មុល្លច្ចយញ្ច "អមគ្គេន អមគ្គំ បវេសេតិ, អាបត្តិ
មុល្លច្ចយស្ស"តិ (ចារា. ៦៦) ឥមស្ស សុត្តស្ស វសេន វេទិតព្ពំ។ តស្មិញ្ញិ សុត្ត
ទីសុ សម្ពិន្ធវណាសុ ឯកេន វណោន បវេសេត្វា ទុតិយេន នីហរន្តស្ស មុល្លច្ចយំ
វុត្តំ។ វុត្តញ្ញិ សមន្តចាសាទិកាយំ "ឥមស្ស សុត្តស្ស អនុលោមវសេន សព្ពត្ត

វណ្ណសង្ខេប ធុល្លច្ចយំ វេទិតត្ត"ន្តិ (ចារា. អដ្ឋ. ១.៦៦)។ មនុស្សនំ បន
អក្ខិអាធយោបិ វណ្ណសង្ខេបំ គច្ឆន្តិតិ វណ្ណន ឯកបរិច្ឆេទំ កត្វា ធស្សេន្តោ
“តថា”តិអាធិមាហ។ តេសំ វណ្ណសង្ខេបោ “នវទ្វារោ មហាវណោ”តិ (មិ. ប.
២.៦.១) ឯវមាធិសុត្តានុសារេន វេទិតត្តោ។ តត្ថ មនុស្សនន្តិ
ឥត្តិបុរិសបណ្ឌាកឧកតោព្យញ្ញនកវសេន ចតុត្ថិជានំ មនុស្សនំ។
វត្ថិកោសេសូតិ វត្ថិបុរិសេ បុរិសានំ អង្គជាតកោសេសុ។ ហត្ថិអស្សនទីនព្វា
តិរច្ឆាននន្តិ ហត្ថិអស្សកោណគទ្រុកឡិដ្ឋមហីសាទីនំ តិរច្ឆានគតានំ។
តិរច្ឆាននំ បនាតិ សព្វេសម្បិ តិរច្ឆានគតានំ។ សព្វេសន្តិ យថាវុត្តមនុស្សនទីនំ
សព្វេសំ។

ឯវំ ជីវមានកសរីរេ លព្ពមាទំ អាបត្តិវិសេសំ ធស្សេត្វា ឥនានិ មតសរីរេ
លព្ពមាទំ អាបត្តិវិសេសំ ធស្សេត្តុ “មតសរីរេ”តិអាធិមាហ។
វច្ឆមគ្គបស្សវមគ្គមុខមគ្គានំ ចតុសុ កោដ្ឋាសេសុ ទ្វេ កោដ្ឋាសេ ឋបេត្វា
យនាអបរេ ទ្វេ កោដ្ឋាសា ខាធិតា, តនា ឧបឡក្ខាយិកំ នាម ហោតិ។ ន កុចិតំ
ហោតីតិ ឧទ្ធមាតកាធិការេន កុចិតំ ន ហោតិ, អល្លន្តិ អត្តោ។ យនា បន សរីរំ
ឧទ្ធមាតកំ ហោតិ កុចិតំ នីលមក្ខិកសមាភិណ្ឌំ កិមិកុលសមាភុលំ នវហិ
វណ្ណមុខេហិ បគ្គឡិតបុព្វកុណបការេន ឧបគន្ធម្បិ អសក្កុណោយ្យំ (ចារា.
អដ្ឋ. ១.៥៩-៦០), តនា ចារាជិកវត្ថុព្វា ធុល្លច្ចយវត្ថុព្វា វិជហតិ, ធុក្កជវត្ថុមេវ
ហោតីតិ អាហ “កុចិតេ ធុក្កជ”ន្តិ។ កុចិតេតិ ឧទ្ធមាតកការាប្បត្តេ។ ឡិទិសេ
ហិ សរីរេ យត្ថ កត្តចិ ឧបក្កមតោ ធុក្កជំ។ តថា វដ្ឋកតេ មុខេ អច្ចបន្តំ
អង្គជាតំ បវេសេន្តស្សតិ (ចារា. អដ្ឋ. ១.៧៣) វិវដ្ឋេ មុខេ ចត្តារិ បស្សនិ,
តាលុកញ្ច អប្បសន្តំ អង្គជាតំ បវេសេន្តស្ស ធុក្កជន្តិ អត្តោ។ សចេ បន ហោដ្ឋា វា
ឧបរិ វា ឧកយបស្សេហិ វា ធុបន្តំ បវេសេតិ, ចារាជិកំ។ ចត្វហិ បស្សេហិ
អច្ចបន្តំ បវេសេត្វា អព្ពន្ធរ តាលុកំ ធុបតិ, ចារាជិកមេវ។ ពហិ និក្ខន្ធជិវាយ វា

ធន្តេសុ វា អង្គជាតំ បវេសេន្តស្ស ធុល្លច្ចយន្តិ សម្ពន្ធោ។ ជីវមានកសវីវេបិ ពហិ
និក្ខន្ធជីវាយ ធុល្លច្ចយមេវ។ យទិ បន ពហិ ជីវាយ បលិវេបេត្វា អន្តោមុខំ
បវេសេតិ, ចារាជិកមេវ។ យទិ បន ធន្តា សុដុសិតា, អន្តោមុខេ ឌីកាសោ នត្តិ,
ធន្តា ច ពហិ ឌីជ្ជមសេន បដិច្ចន្នា, តត្ថ វា តេន អសម្ពុជ្ជំ អល្លោកាសំ
តិលជលមត្តម្យិ បវេសេន្តស្ស ចារាជិកមេវ។ ឧប្បាជិតេ បន ឌីជ្ជមសេ
ធន្តេសុយេវ ឧបក្កមន្តស្ស ធុល្លច្ចយំ។ យោបិ ធន្តោ ពហិ និក្ខមន្តោ តិជ្ជតិ, ន
សក្កា ឌីជ្ជេហិ បិទហិតុំ, តត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។

វេទនាយ អន្តោ បីឡិកោ វេទនាដ្ឋោ។ ឧម្ពុត្តកោតិ ចេត្ត បិត្តម្ពុត្តកោ
អធិប្បតោតិ អាហា “យោ បិត្តវសេនា” តិអាទិ។ បិត្តវសេនាតិ ពទ្ធិបិត្តវសេន។
តស្មីញ៉ា ពទ្ធិបិត្ត បិត្តកោសតោ ចលិត្វា ពហិ និក្ខមន្តេ សត្តា ឧម្ពុត្តកា ហោន្តិ,
វិបល្លត្តសញ្ញា ហិរោត្តប្បំ ធម្មត្វា អសារុប្បចរិយំ ចរន្តិ, លហុកគរុកានិ
សិក្ខាបទានិ មទ្ធន្តាបិ ន ជានន្តិ, ភេសជ្ជកិរិយាយបិ អតេកិច្ចា ហោន្តិ,
ឯវរុបស្ស ឧម្ពុត្តកស្ស អនាបត្តិ។ អពទ្ធិបិត្ត បន លោហិតំ វិយ សព្ពដ្ឋគតំ, តម្លិ
កុបិតេ សត្តានំ កណ្ណាកប្បសរីរកម្មាជិនិ ហោន្តិ, តានិ ភេសជ្ជកិរិយាយ
រុបសមន្តិ។ តេន វុត្តំ “ពទ្ធិបិត្តវសេនា” តិ។ ឱត្តចិត្តោ នាម វិស្សជ្ជចិត្តោ
យក្ខម្ពុត្តកោ វុច្ឆតិ តិ អាហា “យក្ខេហិ កតចិត្តវិក្ខេហោ ឱត្តចិត្តោ” តិ។ យក្ខា
កិរ ភេរវានិ អារម្មណានិ ធស្សត្វា មុខេន ហត្ថំ បវេសេត្វា, ហទយរូបំ វា
មទ្ធន្តា សត្តេ វិក្ខិត្តចិត្តេ វិបល្លត្តសញ្ញោ ករោន្តិ, ឯវរុបស្ស ឱត្តចិត្តស្ស
អនាបត្តិ។ តេសំ បន ឧភិន្នំ អយំ វិសេសោ - បិត្តម្ពុត្តកោ និច្ចមេវ ឧម្ពុត្តកោ
ហោតិ, បកតិសញ្ញំ ន លភតិ។ យក្ខម្ពុត្តកោ អន្តរន្តរា បកតិសញ្ញំ
បដិលភតិ។ ឥធម បន បិត្តម្ពុត្តកោ វា ហោតុ, យក្ខម្ពុត្តកោ វា, យោ សព្ពសោ
មុជ្ជស្សតិ កិញ្ចិ ន ជាតាតិ, អគ្គិម្បិ សុវណ្ណាម្បិ ភូមម្បិ ចន្ទនម្បិ ឯកសទិសំ

មន្ត្រីរាជការវិចារិ, ឯវ្យបស្ស អនាបត្តិ។ អន្តរន្តរា បកតិសញ្ញំ បដិលភិត្វា ញត្វា
ករោន្តស្ស បន អាបត្តិយេវ។ តេនាហ “ទ្វិន្ទម្បិ ច ឯតេស” ត្ថិអាទិ។

អធិមត្តវេទនាយាតិ អធិកប្បមាលាយ ទុក្ខវេទនាយ។ អាទិកម្ម
និយុត្តោ អាទិកម្មិកោ, យោ ច អាទិកម្ម និយុត្តោ, សោ តស្មី កម្ម អាទិក្ខតោ
ហោតីតិ អាហ “យោ” តិអាទិ។ ឥធម បន សុទិន្ទត្ថេរោ អាទិកម្មិកោ, តស្ស
អនាបត្តិ។ អវសេសានំ មក្កជិសមណាវជ្ជិបុត្តកាធិនំ អាបត្តិយេវ។ បដិចាទនំ
សម្មាទនំ។ ករោន្តស្ស ហិ តំ អាបជ្ជតីតិ កិរិយំ។ ឥទំ (សារត្ថ. ដ. ២.៦៦) បន
យេកុយ្យវសេន វុត្តំ មេធានធម្មេ បរុបក្កមេ សតិ សាទិយន្តស្ស
អកិរិយសមុជ្ជានភាវតោ។ មេធានធម្មជិសំយុត្តាយ ហិ កាមសញ្ញាយ អភាវេន
មុច្ចនតោ សញ្ញាវិមាគ្គំ។ “អនាបត្តិ អជាទន្តស្ស, អសាទិយន្តស្ស” តិ (ចារា.
៦៦) ហិ វុត្តំ។ មេធានចិត្តនេវ នំ អាបជ្ជតិ, នវិនា ចិត្តនាតិ សចិត្តកំ។
រាគវសេនេវ អាបជ្ជិតព្ពតោ លោកវជ្ជំ។ កាយទ្វារេនេវ សមុជ្ជានតោ
កាយកម្មំ។ ចិត្តំ បនេត្ត អជ្ជមត្តំ ហោតិ, ន តស្ស វសេន កម្មភារោ លព្ពតិ។
លោកចិត្តនេវ អាបជ្ជិតព្ពតោ អកុសលចិត្តំ។ សុខសមដ្ឋី វា ឧបេក្ខាសមដ្ឋី វា
អាបជ្ជតីតិ ទ្វិវេទនំ។ ននុ សមុជ្ជានាទិនិ អាបត្តិយា ហោន្តិ, ន សិក្ខាបទស្ស, អថ
កស្មា សិក្ខាបទស្ស សមុជ្ជានាទិនិ វុត្តានីតិ អាហ “ឥមាទិ ច សមុជ្ជានាទិនិ
នាមា” តិអាទិ។ អាបត្តិយា ហោន្តិតិ អជ្ឈាចារស្ស ហោន្តិ។

មុននតោ អនុមុននតោ មុតិ, ញាណំ, តំ ឯតស្ស អត្ថិតិ មុតិមា,
ញាណាវាតិ អត្ថោ។

បឋមចារាជិកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. ទុតិយចារាជិកវណ្ណនា

ឯត្ថាតិ ឯតេសុ ទ្ធិសុ។ ឯកកុដិកាធិកេនោ សញ្ញាបិ គាមោតិ វេទិតញ្ញាតិ
សម្ពន្ធា។ តត្ថ ឯកកុដិកាធិកេនោតិ យស្មី គាមេ ឯកា ឯវ កុដិ ឯកំ គេហំ
សេយ្យថាបិ មលយជនបទេ, អយំ ឯកកុដិកោ គាមោ នាម។ អាទិសទ្ធន
“ទ្ធិកុដិកោបិ គាមោ, តិកុដិកោបិ គាមោ, ចតុក្កុដិកោបិ គាមោ”តិ (ចារា.
៩២) វុត្ថប្បកេទំ សង្គណ្ហាតិ។ អភិនវនិវិដ្ឋោ ឯកកុដិកាធិគាមោ បន យាវ
មនុស្សា បរិសិទ្ធា វាសំ ន កប្បន្តិ, តាវ តាមសង្ខំ ន គច្ឆតិ។ កីត្វតោតិ អាហ
“បរិក្ខិត្តោ វា”តិអាទិ។ តត្ថ បរិក្ខិត្តោ នាម ឥដ្ឋកថាការំ អាទី កត្វា អន្តមសោ
កណ្តាកសាខាបិបិ បរិក្ខិត្តោ។ តត្ថបរិក្ខិត្តោ អបរិក្ខិត្តោ។ អមនុស្សោ នាម យោ
សត្វសោ វា មនុស្សានំ អភាវេន យក្ខបរិគ្គហត្វតោ, យតោ វា មនុស្សា កេនបិ
ករណីយេន បុនបិ អាគន្ធកាមា ឯវ អបក្កត្តា, យតោ បន និវេក្ខា ហុត្វា
បក្កមន្តិ, សោ តាមសង្ខំ ន គច្ឆតិ។ ន កេវលំ ឯកកុដិកាធិកេនោវាតិ អាហ
“អន្តមសោ”តិអាទិ។ យោ កោចិ សត្តោបីតិ ជង្សសត្តសកដសត្តាធិសុ យោ
កោចិ សត្តោបិ។ ឥមស្មី សិក្ខាបទេ និគមនគរាទិវិយ តាមគ្គហណោនេវ
តាម្មបចារោបិ សង្កហិតោតិ អាហ “ឋបេត្វា តាមញ្ច តាម្មបចារញ្ច”តិ។
អញ្ញថា បន មាតិកាយ អនវសេសតោ អវហារជ្ជានបរិគ្គហោ កតោ នាម ន
ហោតិ, ន ច ពុទ្ធា សាវសេសំ ចារាជិកំ បញ្ញាបេន្តិ។

តត្ថាតិ តេសុ តាមតាម្មបចារេសុ។ ទ្វារេតិ និព្វកោសស្ស
ឧទកបតនដ្ឋានតោ អព្ពន្ធរេ។ អន្តោគេហោតិ បមុខស្ស អព្ពន្ធរេ។
កតបរិក្ខិត្តោតិ ចាការវតិអាទិហិ កតបរិក្ខិត្តោ។ សុប្បបតនាធិបរិច្ឆេនោ
បនេត្ថ អបរិក្ខិត្តយំ សន្ធាយ វុត្តោ។ ន កេវលំ យរស្ស បុរតោ, អថ ខោ
សមន្តតោ តត្ថកោវ បរិច្ឆេនោ យរ្យបចារោ នាមាតិ គហោតត្ថំ។
“បុរតោ”តិអាទិកំ បន លោកិយេហិ តថាករណតោ វុត្ថំ។ ថាមមជ្ឈិមស្សាតិ
មជ្ឈិមថាមស្ស, នេវ អប្បថាមស្ស, ន មហាថាមស្សាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ “យថា

តរុណាមនុស្ស" គឺអាទិនាយថា មាតុគាមោ កាកេ ឧឡាបេន្តោ ឧដុកមេវ ហត្ថំ
ឧក្ខិបិត្វា លេខ្ខំ ឱបតិ, យថា ច ឧទកុក្ខេបេ ឧទកំ ឱបន្តិ, ឯវំ ឱត្តស្ស លេខ្ខស្ស
បតិភជ្ជានំ បដិក្ខិបតិ។ បរិត្តិត្វា លុបិត្វា, បរិវត្តិត្វា វុត្ថំ ហោតិ។ តស្ស
សចេ ទ្វេ ឥន្ទធិលោ ហោន្តិតិ (ចារា. អដ្ឋ. ១.៩២) តស្ស បរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស សចេ
អនុរាជបុរសេវ ទ្វេ ឧម្មារា ហោន្តិ។ យស្ស បន ឯកោ, តស្ស គាមទ្វារពាហានំ
វេមជ្ឈេ បិតស្ស លេខ្ខចាតព្ពន្ធរំ កាម្មបចារោ ឆាម។ យត្រ បន ឥន្ទធិលោ នត្ថិ,
តត្រ គាមទ្វារពាហានំ វេមជ្ឈេ។ យត្រ ទ្វារពាហាបិ នត្ថិ, តត្ថ ឧភោសុ
បស្សេសុ វតិយា វា ចាការស្ស វា កោជិវេមជ្ឈេវ ឥន្ទធិលដ្ឋានិយត្តា
ឥន្ទធិលោតិ គហោតព្ពំ។ យោ បន គាមោ បុព្វេ មហា ហុត្វា បច្ឆា កុលេសុ
នដ្ឋេសុ អប្បកោ ហោតិ, សោ យរូបចារតោ លេខ្ខចាតេនេវ បរិច្ឆិតតោ។
បុរិមបរិច្ឆេទោ បនស្ស បរិក្ខិត្តស្សបិ អបរិក្ខិត្តស្សបិ អប្បមាណាមេវាតិ។ ននុ
ចេតំ អបរិក្ខិត្តស្ស ឧបចារនស្សនំ បទភាជនេន វិរុទ្ធមិវ ទិស្សតិ។ តត្ថ ហិ
“កាម្មបចារោ ឆាម បរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស ឥន្ទធិលេ បិតស្ស មជ្ឈិមស្ស
បុរិសស្ស លេខ្ខចាតោ” តិ (ចារា. ៩២) វត្វា “អបរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស យរូបចារេ
បិតស្ស មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស លេខ្ខចាតោ” តិ (ចារា. ៩២) ឯត្ថកមេវ វុត្ថំ, ន បន
តំ លេខ្ខចាតំ គាមសង្ខេបំ កត្វា តតោ បរំ កាម្មបចារោតិ វុត្តោតិ អាហា
“បទភាជនេបិ ហិ ឥមិនាវ នយេន អត្តោ វេទិតតោ” តិ។

អយមេត្ថ អធិប្បាយោ - ឥធន គាមោ ឆាម ធុរិដោ ហោតិ បរិក្ខិត្តោ ច
អបរិក្ខិត្តោ ច (ចារា. អដ្ឋ. ១.៩២)។ តត្រ បរិក្ខិត្តស្ស បរិក្ខេចាយេវ បរិច្ឆេទោ។
តស្មា តស្ស វិសុំ បរិច្ឆេទំ អវត្វា “កាម្មបចារោ ឆាម បរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស
ឥន្ទធិលេ បិតស្ស មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស លេខ្ខចាតោ” តិ ចាធិយំ វុត្ថំ។
អបរិក្ខិត្តស្ស បន គាមស្ស គាមបរិច្ឆេទោ វត្តតោ។ តស្មា តស្ស គាមស្ស
គាមបរិច្ឆេទនស្សនត្ថំ “អបរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស យរូបចារេ បិតស្ស មជ្ឈិមស្ស

បុរិសស្ស លេខុចាតោ"តិ (ចារា. ៩២) វុត្តំ។ តាមបរិច្ឆេទេ ច ធស្សិតេ
តាមបចារលក្ខណំ បុត្តេ វុត្តនយេនេវ សក្កាញាតុន្តិ បុន "តត្ថ បិតស្ស
មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស លេខុចាតោ"តិ ន វុត្តំ, អត្ថោ បន តត្ថាបិ អយមេវ
យថាវុត្តាតិ។ យោ បន យរូបចារេ បិតស្ស លេខុចាតំយេវ "តាមបចារោ"តិ
វេទិតិ, តស្ស យរូបចារោ "តាមោ"តិ អាបជ្ជតិ។ តតោ យំ យរូបចារោ, តាមោ
តាមបចារោតិ ឯស វិភាគោ សង្ករិយតិ។ អសំករតោ ចេត្ត វិនិច្ឆយោ
វេទិតញោ។ តស្មា ចាឡិញា អជ្ជកថញា សំសន្និត្វា វុត្តនយេនេវត្ថ តាមោ,
តាមបចារោ ច វេទិតញោតិ។

តត្ថាតិ តេសុ ទ្វីសុ ឧបចារេសុ។ ឃ្វាយំ ឧបចារោ ធស្សិតោតិ សម្ពុត្តោ។
វិកាលេ តាមប្បវេសនាធិស្វតិ ឯត្ថ អាទិសន្តេន អសំកច្ចិកាតាមប្បវេសនំ
(ចាចិ. ១២២៥) សង្កណ្ឌាតិ។ យោ បន បរិក្ខិត្តស្ស តាមស្ស ឧបចារោ វុត្តោ, សោ
ន កត្តចិ វិនយបិដកេ ឧបយោគំ គតោ។ កេវលំ អបរិក្ខិត្តស្ស
បរិក្ខេបោកាសតោ អបរោ ឯកោ លេខុចាតោ តាមបចារោ នាមាតិ ញាបនត្ថំ
វុត្តោ។ ឯវំ វុត្តេ ហិ ញាយតិ "បរិក្ខិត្តស្សាបិ ច តាមស្ស ឯកោ លេខុចាតោ
កប្បិយភូមិ សមាធនោ ឧបចារោតិ វុត្តោ, បគេវ អបរិក្ខិត្តស្ស
បរិក្ខេបោកាសតោ ឯកោ"តិ។ ឥមេសំ បរិច្ឆេទធនស្សនត្ថន្តិ ឥមេសំ
តាមារញ្ញានំ បរិច្ឆេទធនស្សនត្ថំ វុត្តា អជ្ជកថាយំ។ ចារាជិកវត្ថុន្តិ ចាទគ្បនកំ។
អវហារន្តស្សាតិ គណ្ឌាន្តស្ស។

អទិន្នន្តិ (ចារា. អជ្ជ. ៩២) ទន្តចោនសិក្ខាបទេ អត្ថនោ សន្តកម្មិ
អប្បដិគ្គហិតកំ កប្បិយំ អដ្ឋោហារណីយំ វុច្ឆតិ, ឥធម បន យំ កិញ្ចិ
បរិបរិគ្គហិតំ សសាមិកំ ភណ្ឌំ, តទេតំ តេហិ សាមិកេហិ កាយេន វា វាចាយ
វា ន ទិន្នន្តិ អទិន្នំ។ អវហារប្បហោនកមេវ បន ធស្សេតុ "អញ្ញស្ស

មនុស្សជាតិកស្ស សន្តក"ន្តិ វុត្តំ។ សង្ខាសន្តស្សេវ ត-ការេន វឿត្វា វុត្តត្វា
“សង្ខា សង្ខាតន្តិ អត្តតោ ឯក”ន្តិ វុត្តំ។ តត្ថ អត្តតោ ឯកន្តិ បទត្តតោ ឯកំ,
អនត្តន្តវន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ កោដ្ឋាសស្សេតំ នាមំ ភាគតោ សង្ខាយតិ ឧបជ្ជាតិ តិ
កត្វា។ បបញ្ចសង្ខាតិ សត្តានំ សំសារេ បបញ្ចេន្តិ ចិរាយន្តិ តិ បបញ្ច,
តណ្ហាមានទិដ្ឋិយោ, យស្ស វា ឧប្បន្នា, តំ “រត្តោ”តិ វា “មត្តោ”តិ វា
“មិច្ឆាទិដ្ឋិនិវិដ្ឋោ”តិ វា បបញ្ចេន្តិ ព្យញ្ចេន្តិ តិ បបញ្ច, សង្ខា វុច្ចតិ កោដ្ឋាសោ,
បបញ្ចាវ សង្ខា បបញ្ចសង្ខា, បបញ្ចកោដ្ឋាសាតិ អត្តោ, តណ្ហាមានទិដ្ឋិយោតិ
វុត្តំ ហោតិ។ យេយ្យចិត្តសង្ខាតោតិ “យេយ្យចិត្តោ”តិ កថិតោ។ ឯកោ
ចិត្តកោដ្ឋាសោតិ

វិស្សសតាវកាលិកាទិគ្គាហាវសប្បវត្តអយេយ្យចិត្តកោដ្ឋាសតោ អញ្ញោ
ចិត្តកោដ្ឋាសោ។ យេយ្យសង្ខាតោតិ យេយ្យភូតចិត្តកោដ្ឋាសេន។ យទិ ឯវំ
អថ កស្មា ឯតស្ស វិភង្គេ “យេយ្យចិត្តោ អវហារណាចិត្តោ”តិ (ចារា. ៩២) វុត្តន្តិ
អាហា “យោ ចា”តិ អាទិ។ ព្យញ្ចនំ អនាទិយិត្វាតិ ព្យញ្ចនេ អាទរំ អកត្វាតិ
អត្តោ, សទ្ធត្ថមនបេត្តិត្វាតិ វុត្តំ ហោតិ។ អត្តមេវាតិ ភាវត្ថមេវ។

តេ បន អវហារាតិ តេ បញ្ចវិសតិ អវហារា។
សវិញ្ញាណការិញ្ញាណកវសេន នាធាវិជោ ភណ្ណោ ឯតស្ស បញ្ចកស្សតិ
នាធាភណ្ណំ, បញ្ចន្តំ អវហារានំ សមូហោ បញ្ចកំ, បញ្ចបរិមាណាមស្សតិ វា
បញ្ចកំ, នាធាភណ្ណាមេវ បញ្ចកំ នាធាភណ្ណាបញ្ចកំ។ សវិញ្ញាណកវសេន
ឯកោ ភណ្ណោ ឯតស្សតិ ឯកភណ្ណំ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។ សាហាត្តិការេ
បញ្ចកំ សាហាត្តិកបញ្ចកំ។ អាទិបទវសេន ចេតំ នាមំ កុសលាទិគ្គិកស្ស
កុសលត្តិកវេហារោវិយ។ តស្មា សាហាត្តិកាទិបញ្ចកន្តិ អត្តតោ ទដ្ឋង្គំ។ ឯស
នយោ សេសេសុ បញ្ចកទ្វយេសុ។ ឯតស្សេវាតិ “អាទិយេយ្យ”តិ ឯតស្សេវ
មាតិកាបទស្ស។ ឥមេសំ បទានំ វសេនាតិ ឥមេសំ បញ្ចន្តំ បទានំ វសេន។ ឯត្ត

ច បឋមបទំ អភិយោគវសេន វុត្តំ, ធុតិយបទំ អញ្ញោសំ ភណ្ឌំ ហរន្តស្ស គច្ឆតោ
វសេន, តតិយបទំ ឧបនិក្ខត្តភណ្ឌវសេន, ចតុត្ថំ សវិញ្ញាណាកវសេន, បញ្ចមំ
ជលេ និក្ខត្តាធិវសេន វុត្តន្តំ វេទិតព្ពំ។

ឥនាទិ នេសំ អត្ថយោជនំ ធនេស្សតុំ “តត្ថា”តិអាទិមាហ។ តត្ថ តត្ថាតិ តេសុ
ទ្ធិសុ បញ្ចកេសុ។ ឥតវន្តិ ឯកភណ្ឌបញ្ចកំ។ អាវាមន្តិ បុច្ឆារាមជលារាមំ។
អភិយុញ្ញតីតិ (ចារា. អដ្ឋ. ១.១០២) បរសន្តកំ “មម សន្តកោវ អយ”ន្តិ មុសា
ភណ្ឌិត្វា អភិយុញ្ញតិ ចោទេតិ, អដ្ឋំ ករោតីតិ អត្ថោ។ សម្បជានមុសាវាទេបិ
អទិន្នាទានស្ស បុព្វបយោគត្ថា ធុក្កជន្តិ អាហ “អាបត្តិ ធុក្កជស្ស”តិ,
ធុក្កជសម្ពាតា អាបត្តិ ភវេយ្យតិ អត្ថោ។ អថ វា ធុក្កជសញ្ញិតស្ស វីតិក្កមស្ស
អាបជ្ជនន្តិ អត្ថោ។ ឯស នយោ “អាបត្តិ ធុល្លច្ចយស្ស”តិអាទីសុ។ សាមិកស្ស
វិមតី ឧប្បាទេតីតិ វិនិច្ឆយកុសលតាយ, ពលវនិស្សិតាទិភាវេន វា
អាវាមសាមិកស្ស សំសយំ ជនេតិ។ កថំ? តញ្ញា តថាវិនិច្ឆយប្បសុតំ ទិស្វា
សាមិកោ ចិន្តេតិ “សក្ខិស្សមិ នុ ខោ អហំ ឥមំ អាវាមំ អត្ថនោ កាតុំ, ន
សក្ខិស្សមិ នុ ខោ”តិ។ ឯវំ តស្ស វិមតិ ឧប្បជ្ជមាណ តេន ឧប្បាទិតា ហោតិ។ ធុរំ
និក្ខិបតីតិ យទា បន សាមិកោ “អយំ ជទ្ធោ កក្កឡោ
ជីវិតព្រហ្មចរិយន្តរាយម្បិ មេ កវេយ្យ, អលំ ទានិ មយ្ហំ ឥមិនា អាវាមេនា”តិ ធុរំ
និក្ខិបតិ, ឧស្សហំ វេបេតិ, អត្ថនោ សន្តកករណោ និរុស្សហោ ហោតីតិ
អត្ថោ។ អាបត្តិ ចារាជិកស្ស សចេ សយម្បិ កតធុរនិក្ខេហោ ចាតិ
អធិប្បាយោ។ អថ បន សាមិកេន ធុរេ និក្ខិត្តេបិ អភិយុញ្ញកោ ធុរំ អនិក្ខិបិត្វាវ
“ឥមំ សុដ្ឋ បីឡេត្វា មម អាណាបវត្តី ធនេស្សត្វា កិដ្ឋាវប្បជិស្សវិភាវេ វេបេត្វា
ធន្សមី”តិ ទាតព្ពកាវេ សឧស្សហោ, រក្ខតិ តាវ។ អថាបិ អភិយុញ្ញកោ
អច្ឆិនិត្វា “ន ទានិ ឥមំ ឥមស្ស ធន្សមី”តិ ធុរំ និក្ខិបតិ, សាមិកោ បន ធុរំ ន
និក្ខិបតិ, បក្ខំ បរិយេសតិ, កាលំ អាគមេតិ, “លទ្ធិបរិសំ តាវ លភាមិ, បច្ឆា

ជាធិស្ឋានមី”តិ គហលោយេវ សឧស្សហោ ហោតិ, រក្ខតិយេវ។ យនា បន
“សោមិ ន ធិស្ឋានមី”តិ, “សាមិកោមិ ន លទ្ធាមី”តិ ឯវំ ឧភោ ធុរំ និត្តិបន្តិ, តនា
អភិយុញ្ញកស្ស ចារាជិកំ។

អញ្ញស្ស ភណ្ឌំ ហរន្តោតិ វេតនេន វា មិត្តភាវេន វា អញ្ញស្ស ភណ្ឌំ
ហរន្តោ។ សីសេ ភារន្តិ សីសេ បិតភារំ។ សីសស្ស ភាវ បុរិមគលេ គលវាជកោ,
បិដ្ឋគលេ កេសញ្ចិ កេសន្តេ អារដ្ឋោ ហោតិ, គលស្សេវ ឧភោសុ បស្សេសុ
កេសញ្ចិ កេសា ឡិយុ ជាយន្តិ, យេ “កណ្ណាច្ចឡិកា”តិ វុច្ឆន្តិ, តេសំ
អនោភាគោ ចាតិ អយំ ហេដ្ឋិមកោ បរិច្ឆេទោ, តតោ ឧបរិ សីសំ, ឯត្ថន្តវេ
បិតភារន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។ ខន្ធុ ឡិរោបេតីតិ ឧភោសុ បស្សេសុ កណ្ណាច្ចឡិកាហិ
បដ្ឋាយ ហេដ្ឋា, កប្បវេហិ បដ្ឋាយ ឧបរិ, បិដ្ឋគលាវដ្ឋតោ ច គលវាជកតោ ច
បដ្ឋាយ ហេដ្ឋា, បិដ្ឋិវេមជ្ឈាវដ្ឋតោ ច ឧបរិច្ឆេទមជ្ឈេ, ហនយាវាជកតោ ច
បដ្ឋាយ ឧបរិ ខន្ធា, តំ ឡិរោបេតិ។

អយំ បនេត្ត វិនិច្ឆយោ - យោភិក្ខុ “ឥទំ គហោត្វា ឯត្ថ យាហី”តិ (ចារា. អដ្ឋ.
១.១០១) សាមិកេហិ អនាណាត្តា សយមេវ “មយ្ហំ ឥទំ នាម ទេថ, អហំ វោ ភណ្ឌំ
វហាមី”តិ តេសំ ភណ្ឌំ សីសេន អាទាយ គច្ឆន្តោ ថេយ្យចិត្តេន តំ ភណ្ឌំ
អាមសតិ, ទុក្ខជំ។ យថាវុត្ថសីសបរិច្ឆេទំ អនតិក្កមន្តោវ ឥតោ ចិតោ ច
យំសន្តោ សាវេតិបិ បច្ឆាសាវេតិបិ, បុល្លច្ចយំ។ ខន្ធុ ឡិរោបិតមត្តេ កិញ្ចាបិ
សាមិកានំ “វហាត្វ”តិ ចិត្តំ អត្ថិ, តេហិ បន អនាណាត្តត្តា ចារាជិកំ។ ខន្ធុ បន
អនោរោបេត្វាបិ សីសតោ កេសគ្គមត្តម្បិ ចាវេន្តស្ស ចារាជិកំ។
យមកភារស្ស បន ឯកោ ភាគោ សីសេ បតិដ្ឋាតិ, ឯកោ បិដ្ឋិយំ, តត្ថ ទ្វិន្ទំ
ថាវានំ វសេន វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ចោ។ អយំ បន សុទ្ធសីសភារស្សេវ វសេន

វុត្តោ។ យោ ចាយំ សីសការេ វុត្តោ, ខន្ធការាជីសុបិ អយមេវ វិនិច្ឆយោ
វេទិតញោ។

ឧបនិក្ខត្តំ ភណ្ឌាន្តិ សង្កាបនត្ថាយ អត្តនោ ហត្ថេ បរេហិ ឋបិតភណ្ឌំ។
អហំ ន កណ្ហាមីតិ សម្ពុទ្ធោ។ អតីតត្ថេ ចេតំ វត្តមានវចនំ, នាហំ គហេសិន្តិ
អត្តោ។ ទុក្ខដំ (ចារា. អដ្ឋ. ១.១១១) សម្បជានមុសាវាទេបិ អទិន្នាធានស្ស
បុព្វបយោកត្តា។ “កី តុម្ហេ ភណាជ, នេវីទំ មយ្ហំ អនុរូបំ, ន តុម្ហាក” ត្ថិអាទិនិ
វទន្តស្សបិ ទុក្ខជមេវ។ សាមិកស្ស វិមតី ឧប្បាទេតីតិ “រហោ មយា ឯតស្ស
ហត្ថេ ឋបិតំ, ន អញ្ញោ កោចិ ជាតាតិ, ទស្សតិ នុ ខោ មេ, នោ” តិ សាមិកស្ស
វិមតី ឧប្បាទេតិ។ ធុរំ និក្ខិបតីតិ តស្ស ជរុសាទិការំ ទិស្វា ឧស្សហំ ឋបេតិ។
តត្រ ភសាយំ ភិក្ខុ “កិលមេត្វា នំ ទស្សមី” តិ ធានេ សឧស្សហោ, រក្ខតិ តាវ។
សចេ សោ ធានេ និរុស្សហោ, ភណ្ឌាសាមិកោ បន គហាលោ សឧស្សហោ,
រក្ខតេវ។ យទិ បន សោ តស្មី ធានេ និរុស្សហោ, ភណ្ឌាសាមិកោបិ “ន មយ្ហំ
ទស្សតី” តិ ធុរំ និក្ខិបតិ, ឯវំ ឧភិន្នំ ធុរនិក្ខេបេន ភិក្ខុនោ ចារាជិកំ។ យទិបិ
មុខេន “ទស្សមី” តិ វទតិ, ចិត្តេន បន អនាតុកាមោ, ឯវម្បិ សាមិកស្ស
ធុរនិក្ខេបេន ភិក្ខុនោ ចារាជិកំ។

សហភណ្ឌាហារកំ នេស្សមីតិ “សហភណ្ឌាហារកំ ភណ្ឌំ នេស្សមី” តិ
ចិន្តេត្វា។ បឋមំ ចាទំ អតិក្កាមេតីតិ ភណ្ឌាហារកំ តជ្ជេត្វា តស្ស គមនបដំ
វារេត្វា អត្តនា រុចិតមគ្គំ ឯកចាទំ អតិក្កាមេតិ។ ជលជ្ជន្តិ (ចារា. អដ្ឋ. ១.៩៥)
ជលេ និក្ខត្តំ, ភូមិតលេ វា ចាសាលាបព្ពតតលាទីសុ វា យត្ថ កត្តចិ បដិច្ចន្នេ វា
អប្បដិច្ចន្នេ វា ឋបិតន្តិ អត្តោ។ ជន្នាបេតិ, ធុល្លច្ចយន្តិ យោ ជន្នាបេតិ, តស្ស
បយោគេ បយោគេ ធុល្លច្ចយំ, អាមសនេ ទុក្ខដំ, ជន្នាបនេ ធុល្លច្ចយញ្ចា វិសុំ វិសុំ
ថេយ្យចិត្តេន អាមសនេជន្នាបនេបយោគេ ករោន្តស្សេវ ហោតិ។

“ឯកបយោគេន គណ្ណាន្តស្ស បន ឧទ្ធារេ ចារាជិកមេវ, ន ធុក្កជដុល្លច្ចយានី” តិ
វនន្តិ។ ឋានាតិ ឋិតជ្ជានតោ។ សចេ តំ ជលដ្ឋំ រាសិកតំ ហោតិ, អន្តោកុម្មិយំ
ភាជនគតករណមុដ្ឋិច្ឆននវិនិច្ឆយេន វិនិច្ឆិនិតតំ។ សចេ ឯកាពទ្ធី
សិលេសនិយ្យាសាទិ, បក្កមធុដាណីតវិនិច្ឆយេន វិនិច្ឆិនិតតំ។ សចេ គរុកំ
ហោតិ ភារពទ្ធី លោហាបិណ្ឌិតេលមធុយជាទិ វា, កុម្មិយំ ឋានាចារវិនិច្ឆយេន
វិនិច្ឆិនិតតំ។ សម្ពុលីកាពទ្ធស្ស ច ឋានភេនោ សល្លក្ខេតញ្ចោ។ បត្តិវត្វា ឋបិតំ
បន ចារាវត្តរណកជសារកាទី ឧដុកំ គហេត្វា អាកឡតិ, ចារិមន្តេ ឡិមន្តេន
ដុដ្ឋាកាសំ អតិក្កន្តេ ចារាជិកំ។ តថេវ គហេត្វា បរតោ បេល្លតិ, ចារិមន្តេ
ដុដ្ឋាកាសំ ឡិមន្តេ អតិក្កន្តេ ចារាជិកំ។ វាមតោ វា ធិក្ខិណតោ វា
អបនាមេន្តស្ស វាមន្តេន វា ធិក្ខិណន្តេន វា ដុដ្ឋាកាសំ ធិក្ខិណន្តេ វា វាមន្តេ វា
អតិក្កន្តេ ចារាជិកំ។ វេបេត្វា ឧទ្ធវតិ, កេសគ្គមត្តំ អាកាសគតំ ករោន្តស្ស
ចារាជិកំ។

សកោ ហត្ថោ សហត្ថោ, តេន និព្វត្ថោ, តស្ស វា សម្ពុជ្ជិតិ សាហត្ថិកោ,
អវហារោ។ អាណាបនំ អាណាត្ថិ, តាយ អាណាត្ថិយា និព្វត្ថោ អវហារោ
អាណាត្ថិកោ។ និស្សជ្ជនំ និស្សក្កោ, សុដ្ឋយាតជ្ជានេ, បរិកប្បិតោកាសេ ច
ឋេត្វា គណ្ណាន្តស្ស ពហំ និចាតនំ, និស្សក្កោវ និស្សគ្គិយោ។ កិរិយាសិទ្ធិតោ
បុរេតរមេវ ចារាជិកាបត្តិសម្ពាតំ អត្តំ សាធនីតិ អត្តសាធកោ។ ធុរស្ស
អាឈយសម្ពាតស្ស ភារស្ស និក្ខិបនំ បរិច្ឆជនំ និរុស្សាហភាវាបជ្ជនំ
ធុរនិក្ខេហោ។ ឥនានិ ព្យញ្ញនេ អាទរំ អកត្វា តេសំ អត្តមត្តមេវ ធស្សេន្តោ “តត្ថ
សាហត្ថិកោ នាមា” តិអាទិមាហា។ សហត្ថាតិ សហត្ថេន។ ករណត្ថេ ហិ ឥទំ
និស្សក្កវចនំ។ “អសុកស្ស កណ្ណំ អវហារា” តិ អញ្ញំ អាណាបេតីតិ ឯត្ថាបិ
អាណាត្ថិក្ខណោ ឯវ អាបត្ថិ ធន្តញ្ចា។ យទិ ឯវំ ឥមស្ស, អត្តសាធកស្ស ច កោ
វិសេសោតិ? តំ ខណំ ឯវ គហាលោ និយុញ្ញនំ អាណាត្ថិកបយោគោ, កាលន្តរេន

គហលាត្ថំ និយោគោ អត្តសាធកោតិ (សារត្ថ. ដ៏. ២.៩២; វិ. វិ. ដ៏. ១.៩២)
អយមេតេសំ វិសេសោតិ។ តេនេវាហ “អសុកស្ស ភណ្ណំ យទា សក្កោសិ, តទា
តំ អវហរតិ អាណាបេតិ” តិ។

សុដ្ឋយាតបរិកប្បិតោកាសានន្តិ សុដ្ឋយាតញ្ច បរិកប្បិតោកាសោ ច
សុដ្ឋយាតបរិកប្បិតោកាសា, តេសំ។ តត្ថ សុដ្ឋយាតន្តិ (ចារា. អដ្ឋ. ១.១១៣)
រុក្ខបព្វតាទិសញ្ញាលោន និយមិតស្ស សុដ្ឋដ្ឋានស្សេតំ អធិវចនំ។ តញ្ញំ យស្មា
តតោ រាជធម្មភាគំ សុដ្ឋំ អធិត្វា និហរន្តា រញ្ញោ សុដ្ឋំ ហានន្តិ វិនាសេន្តិ, តស្មា
“សុដ្ឋយាត” ន្តិ វុត្ថំ។

កោចិ បរិបរិវេណាទីនិ បរិវេដ្ឋោ កិញ្ចិ លោកនេយ្យភណ្ណំ ទិស្វា
ធូរវ្យមុខាទិវសេន យំ ឋានំ “សចេ មំ ឯត្ថន្តរេ បស្សិស្សន្តិ, ទដ្ឋកាមតាយ
គហេត្វា វិចរន្តោ វិយ ទស្សមិ, នោ ចេ បស្សិស្សន្តិ, ហរិស្សមិ” តិ បរិកប្បេតិ,
អយំ បរិកប្បិតោកាសោ។ អាណាត្ថិក្ខណោយេវ ចារាជិកន្តិ (ចារា. អដ្ឋ.
១.១២១) អត្តសាធកចេតនាត្ថណោយេវ ចារាជិកំ។ សចេបិ អវហារកោ
សដ្ឋិវស្សតិក្កមេនបិ តំ ភណ្ណំ អវហរតិ, អាណាបកោ ច អន្តរាយេវ កាលំ
ករោតិ, ហីនាយ វា អវត្ថតិ, អស្សមណោវ ហុត្វា កាលំ វា ករិស្សតិ, ហីនាយ
វា អវត្ថិស្សតិ, អវហារកស្ស បន អវហារក្ខណោយេវ ចារាជិកំ។
ចាទក្សនកតេលន្តិ (ចារា. អដ្ឋ. ១.៩៤) ឯត្ថ ចាទោ នាម កហាបណស្ស
ចតុត្តោ ភាគោ, តំ អក្សតីតិ ចាទក្សនកំ, ចាទក្សនកញ្ច តំ តេលញ្ញាតិ
ចាទក្សនកតេលំ។ ឧបាហនា អាទិ យេសំ វុត្ថំ តានិ ឧបាហនាទីនិ។
អាទិសន្នេន ទុក្ខលសាជកចម្មត្ថណ្ណាទីនំ គហលំ។ បក្ខិបតីតិ ថេយ្យចិត្តេន
បក្ខិបតិ។ តេនាហ “ហត្ថតោ មុត្តមត្តេយេវ ចារាជិក” ន្តិ សចេ បន អត្ថនោបិ

កុម្ម័យ អញ្ជោ សប្បី វា តេលំ វា អាភិរតិ, តត្រ ចាយំ យេយ្យចិត្តេន
តេលបិវនកំ ភណ្ណំ បក្ខិបតិ, វុត្តនយេនេវ ចារាជិកំ។

កាយេន វា វាចាយ វា បយុញ្ជនំ អាណាបនំ បយោគោ, អាណាត្ថស្ស
ភណ្ណាគ្គហណាតោ បុព្វត្តា បុព្វោ, ឥតិ បុព្វោ ច សោ បយោគោ ចាតិ
បុព្វបយោគោ។ បយោគេន សហ វត្តមានោ អវហារោ សហបយោគោ។ សម័
ឯកំ ហុត្វាវិទហិត្វា មន្តេត្វា អវហារណំ សិរិដាវហារោ, អញ្ញមញ្ញំ
សញ្ញប្បត្តិយា កតាវហារោតិ វុត្តំ ហោតិ។ បុព្វណ្ណាទិកាលបរិច្ឆេទេន
សញ្ញាននំ សង្កេតោ, តស្ស កម្មំ សង្កេតកម្មំ។ និមិត្តស្ស កម្មំ និមិត្តកម្មំ,
សញ្ញប្បាទនត្ថំ កស្សចិ និមិត្តស្ស ករណាត្ថំ អត្ថោ។ តត្ថាតិ យថាវុត្តសុ
បុព្វបយោគាទីសុ បញ្ចសុ។ ទិលាទីនិ សង្កាមេត្វា ខេត្តាទិគ្គហណាវសេនាតិ
ទិលំ, វដ្តំ, វតី, មរិយាទំ វា ចាការំ វា សង្កាមេត្វា ខេត្តគ្គហណាវសេន, ទិលំ, វដ្តំ,
វតី, មរិយាទំ វា ចាការំ វា សង្កាមេត្វា វត្តគ្គហណាវសេន។ សចេ បន ធ្វិហិ
ទិលេហិ គហេតត្ថំ ហោតិ, បឋមេ ទិលេ ដុល្លច្ចយំ, ទុតិយេ ចារាជិកំ (ចារា. អដ្ឋ.
១.១០៤)។ សចេ តិហិ គហេតត្ថំ ហោតិ, បឋមេ ទុក្ខដំ, ទុតិយេ ដុល្លច្ចយំ,
តតិយេ ចារាជិកំ។ ឯវំ ពហុកេសុបិ អវសានេ ទ្វេ ឋបេត្វា បុរិមេហិ ទុក្ខដំ,
អវសានេ ទ្វិដ្ឋំ ឯកេន ដុល្លច្ចយំ, ឥតវេន ចារាជិកំ។ វដ្តបសារណាទីសុបិ ឯសេវ
នយោ។ យំ បន សមន្តចាសាទិកាយំ “តញ្ច ខោ សាមិកានំ ធុរនិក្ខេបេនា”តិ
(ចារា. អដ្ឋ. ១.១០៤) វុត្តំ, តំ “ខេត្តំ អភិយុញ្ជតិ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្សា”តិអាទិ (ចារា.
១០៤) អធិការេ វុត្តត្តា អភិយោគវសេន គហណំ សន្ធាយាតិ ទដ្ឋត្ថំ។
សិរិទហិត្វាតិ ឯតស្សេវ វេវចនំ។ សមន្តយិត្វាតិ ឯកច្ឆន្ទតាយ
ឯកជ្ឈាសយតាយ ភណិត្វាតិ អត្ថោ។ ឥមស្មី អវហារេ អសម្មោហត្ថំ “ឯវំ
សិរិទហិត្វា គតេសុ ហិ”តិអាទិមាហា។ សញ្ញាននកម្មន្តិ
បុព្វណ្ណាទិកាលបរិច្ឆេទវសេន សញ្ញាណករណំ។ តេនាហ “សចេ ហិ”តិអាទិ។

ឯត្ថ ច “បុរេភត្តំ អវហរា” តិ វុត្ថេ (ចារា. អដ្ឋ. ១.១១៩) អដ្ឋ វា បុរេភត្តំ
អវហរតុ, ស្វេ វា, អនាគតេ វា សំវច្ឆរេ, នត្តិ វិសង្កេតោ, ឧភិន្នម្យិ ចារាជិកំ។
សេច បន “អដ្ឋ បុរេភត្តំ អវហរា” តិ វុត្ថេ ស្វេ អវហរតិ។ “អដ្ឋា” តិ និយមិតំ
សង្កេតំ អតិក្កម្ម បច្ឆា អវហនំ ហោតិ។ សេច “ស្វេ បុរេភត្តំ អវហរា” តិ វុត្ថេ
អដ្ឋ បុរេភត្តំ អវហរតិ, “ស្វេ” តិ និយមិតំ តំ សង្កេតំ អបត្វា បុរេ អវហនំ
ហោតិ, ឯវំ អវហរន្តស្ស អវហរកស្សេវ ចារាជិកំ, មូលជ្ជស្ស អនាបត្តិ។
“ស្វេវ បុរេភត្ត” តិ វុត្ថេ តទហោវ វា, ស្វេ បច្ឆាភត្តំ វា អវហរន្តោបិ តំសង្កេតតោ
បុរេ ច បច្ឆា ច អវហរតិ។ យោ បន ឯវំ អកត្វាយ ជាបរិច្ឆិន្នកាលមេវ
អវហរតិ, អយំ សង្កេតតោ អបុរេ អបច្ឆា តំ អវហរតិ វេទិតញោ។ ឯស
នយោ បច្ឆាភត្តវត្ថុន្តិវេសុបិ,

បុរិមយាមមជ្ឈិមយាមបច្ឆិមយាមកាឡដុល្លាមាសឧតុសំវច្ឆរាទិវសេនាបិ ឯត្ថ
សង្កេតវិសង្កេតតោ វេទិតញោ។ បរភណ្ឌាវហារសញ្ញាប្បាទស្ស ហេតុត្តា
អក្ខិនិខណ្ឌាទិនេវ និមិត្តន្តិ អក្ខិនិខណ្ឌាទិនិមិត្តំ, តស្ស ករណំ
អក្ខិនិខណ្ឌាទិនិមិត្តករណំ។ អាទិសទ្ធន

ភមុកុក្កេបសីសកម្មនហត្ថលង្សនចាណិប្បហារអង្គលិដោជនគីវុន្នាមនឧ
ក្កាសនាទិអនេកប្បការំ សង្កណ្ឌាតិ។ សេសមេត្ត សង្កេតកម្មេ វុត្ថនយមេវ។

ថេនោ វុច្ឆតិ ចោរោ, តស្ស ភារោ ថេយ្យំ, តេន អវហរណំ ថេយ្យាវហារោ។
បសយ្ហ អភិភវិត្វា អវហរណំ បសយ្ហាវហារោ។ វត្ថុសុត្តាទិកំ បរិច្ឆិដ្ឋ កប្បនំ
បរិកប្បោ, តេន អវហរណំ បរិកប្បាវហារោ។ តិណបណ្ឌាទិហិ បដិច្ឆន្នស្ស
អវហារោ បដិច្ឆន្នាវហារោ។ កុសេន អវហារោ កុសាវហារោ។

កូដមានកូដកហាបណាទិហិតិ ឯត្ថ កូដមានំ (ធិ. និ. អដ្ឋ. ១.១០; ម. និ. អដ្ឋ.
១.២៩៣; បុ. ប. អដ្ឋ. ១៧៩) នាម ហធនភេទសិខាភេទវដ្ឋភេទវសេន តិវិជំ
មានកូដំ។ តត្ថ ហធនន្តិ នាឡិអាទិមានភាជនានំ អព្ពន្ធរំ, តស្ស ភេទោ

ជំនួញរណំ ហឲយកេនោ, សោ សប្បុរេតេលាធិមិននកាលេ លព្ពតិ។ តានិ ហិ
គណ្ណោន្តោ ហេដ្ឋាជិទ្កេន មាធនេ “សណិកំ អាសិញ្ចា”តិ វត្ថា អន្តោភាជនេ ពហុ
បក្សរាបេត្វា គណ្ណាតិ, ធនន្តោ ច ជំនុំ បិធាយ សីយំ បូរេត្វា ទេតិ។

សិខាកេនោ បន តិលតណ្ហាលាធិមិននកាលេ លព្ពតិ។ តានិ ហិ គណ្ណោន្តោ
សណិកំ សិខំ ឧស្សរេត្វា គណ្ណាតិ, ធនន្តោ វេកេន បូរេត្វា សិខំ ជំនុំន្តោ ទេតិ។

រដ្ឋកេនោ ខេត្តវត្ថុមិននកាលេ លព្ពតិ។ ខេត្តាធិ មិនន្តា ហិ អមហន្តម្បិ
មហន្តំ កត្វា មិនន្តិ, មហន្តម្បិ អមហន្តំ។

តម្កកំសាធិមយោ កូដោ កហាបណោ កូដកហាបណោ។ អាធិសទ្ធន
តុលាកូដកំសកូដវញ្ញាធិ សង្កណ្ណាតិ។ តត្ថ តុលាកូដំ រូបកូដំ, អង្គកូដំ,
គហណាកូដំ, បដិច្ឆន្ទកូដន្តិ ចតុត្ថិធំ ហោតិ។ តត្ថ រូបកូដំ នាម ទ្វេ តុលា
សមរូចា កត្វា គណ្ណោន្តោ មហាតិយា គណ្ណាតិ, ធនន្តោ ខុទ្ទិកាយ ទេតិ។
អង្គកូដំ នាម គណ្ណោន្តោ បច្ឆាភាគេ ហត្ថេន តុលំ អក្កមតិ, ធនន្តោ បុព្វភាគេ
អក្កមតិ។ គហណាកូដំ នាម គណ្ណោន្តោ មូលេ រដ្ឋំ គណ្ណាតិ, ធនន្តោ អគ្គេ។
បដិច្ឆន្ទកូដំ នាម តុលំ សុសិរំ កត្វា អន្តោ អយចុណ្ណំ បក្ខិបិត្វា គណ្ណោន្តោ តំ
បច្ឆាភាគេ ករោតិ, ធនន្តោ អគ្គភាគេ។

កំសោ វុច្ឆតិ សុវណ្ណាចាតិ, តាយ វញ្ញំ កំសកូដំ។ កដំ? ឯកំ សុវណ្ណាចាតិ
កត្វា អញ្ញា ទ្វេ តិស្សោ លោហាចាតិយោ សុវណ្ណាវណ្ណា ករោត្តិ។ តតោ ជនបទំ
គន្ធា កិញ្ចិទេវ អង្គំ កុលំ បរិសិទ្ធា “សុវណ្ណាភាជនានិ កិណាថា”តិ វត្ថា អគ្សេ
បុច្ឆិតេ សមគ្សតរំ ធាតុកាមា ហោត្តិ។ តតោ តេហិ “កដំ ឥមេសំ
សុវណ្ណាភាវោ ជានិតញ្ញោ”តិ វុត្ថេ “វិមសិទ្ធា គណ្ណាថា”តិ សុវណ្ណាចាតិ
ចាសាលោ យំសិទ្ធា សញ្ញា ចាតិយោ ធាត្វា គច្ឆតិ។

វត្តានំ នាម តេហិ តេហិ ឧបាយេហិ បរេសំ វត្តានំ។ តត្រិទមេកំ វត្ថុ -
ឯកោ កិរ លុទ្ធកោ មិគញ្ច មិគចោតកញ្ច គហេត្វា អាគជ្ជតិ, តមេកោ ធុត្តោ
“កី ភោ មិគោ អគ្បតិ, កី មិគចោតកោ”តិ អាហា។ “មិគោ ទ្វេ កហាបណោ,
មិគចោតកោ ឯក”ន្តិ វុត្តេ ឯកំ កហាបណំ ទត្វា មិគចោតកំ គហេត្វា
ថោកំ គន្ធា និវត្តេន្តោ “ន មេ ភោ មិគចោតកេន អត្ថោ, មិគំ មេ ទេហី”តិ
អាហា។ “តេន ហិ ទ្វេ កហាបណោ ទេហី”តិ អាហា។ សោ អាហា “ននុ ភោ មយា
បឋមំ ឯកោ កហាបណោ ទិដ្ឋោ”តិ។ អាម ទិដ្ឋោ, ឥមំ មិគចោតកំ គណ្ណា, ឯវំ
សោ ច កហាបណោ, អយញ្ច កហាបណាគ្បនកោ មិគចោតកោតិ ទ្វេ
កហាបណា ភវិស្សន្តិ។ សោ “ការណំ វទតី”តិ សល្លក្ខេត្វា មិគចោតកំ
គហេត្វា មិគំ អនាសីតិ។

បសប្បាតិ (ចារា. អដ្ឋ. ១.១៣៨) បរេ អភិក្កយ្យ។ គាមំ យាតេន្តិ
គាមយាតកា, គាមំ បហវន្តា ចារា, តេ អាទិ យេសំ តេ គាមយាតកាធយោ។
អាទិសទ្ធន ចេត្ត បន្តយាតកាទិនំ គហណំ។ ឧទ្ធារេយេវ ចារាទិកន្តិ “សច
សាជកោ ភវិស្សតិ, គណ្ណិស្សមី”តិ បរិកប្បស្ស បវត្តត្តា, សាជកស្ស ច តត្ថ
សញ្ញាវតោ។ បទវារេន ការេតញ្ញោតិ ភូមិយំ អនិក្ខិបិទ្វាវ វីមសិតត្តា វុត្តំ។
កណ្ណាធយ្យន្តិ យំ បរស្ស នដ្ឋំ, តស្ស មូលំ វា តទេវ វា កណ្ណំ ធាតព្ពន្តិ អត្ថោ។

តស្សាតិ យោ ឯវំ បរិកប្បតិ, តស្ស។ ឥមស្ស “អវហារោ ហោតី”តិ ឥមិនា
សម្ពន្ធា។

បរេសន្តិ កីឡន្តានំ, បរិសន្តានំ វា បរេសំ មនុស្សានំ។ “បច្ឆា គណ្ណិស្សមី”តិ
បំសុនា វា បណ្ណេន វា បដិច្ឆាទេតីតិ “សច ឥនាទេវ ឱនមិត្វា គណ្ណិស្សមិ, ‘កី
សមណោ គណ្ណាតី’តិ មំ ជានិត្វា វិហេវេយ្យំ បច្ឆា គណ្ណិស្សមី”តិ បំសុនា វា
បណ្ណេន វា បដិច្ឆាទេតិ។ ឧទ្ធារោ នត្ថិតិ ហិរាចារវំ នត្ថិតិ អត្ថោ។ សាមិកាតិ

អន្តរាគមន៍ បរិស្ថិតុកាមា ភណ្ឌសាមិកា មនុស្ស។ ឧទ្ធារេតិ ឧទ្ធវរណេ,
ឋានាចារ្យនេតិ អត្តោ។ ឋានាចារ្យនេត្យត្ថ ហេដ្ឋា វុត្តនយានុសារេន វេទិតត្ថំ។
បវេសេតីតិ ឋានាចារ្យនវេសេន បវេសេតិ, ហេដ្ឋិមន្តេន ដុដ្ឋាកាសំ
កេសគ្គមត្តម្មិ ឧបរិមន្តេន អតិក្កាមេន្តោ បវេសេតីតិ អត្តោ។

សមគ្គតរន្តិ អប្បគ្គតរំ។ ឧទ្ធសមត្ថ អវហារោតិ សកការ្យប្បយោគស្ស
និដ្ឋាបិតត្ថា, ន អត្តសាធករវេសេន។ ឧទ្ធារេ រក្ខតិ អត្តនោ កោដ្ឋាសេ
ចាតេតុកាមតាយ ឧទ្ធសត្ថា។ ឯសេវ នយោ ចាតនេបិ រក្ខតីតិ ឯត្ថាបិ។
“ឧទ្ធារេយេវ រក្ខតី”តិ ឥមីនាវ ចាតនេ ន រក្ខតីតិ អត្តេ សិទ្ធិបិ
អត្តសាធករវេសេន អត្ថំ ទស្សេតុំ “តំ ឧទ្ធវិទ្ធា”តិ អាទិ វុត្ថំ។ សចេ បន ទ្វិសុបិ
កោដ្ឋាសេសុ បតិទណ្ឌាកេ អទស្សនំ គមេតិ (ចារា. អដ្ឋ. ១.១៣៨), តតោ
អវេសេសភិក្ខុសុ គតេសុ ឥតរោ “មយ្ហំ, ភន្តេ, ទណ្ឌាកោ ន បញ្ញាយតី”តិ,
“មយ្ហម្មិ, អាវុសោ, ន បញ្ញាយតី”តិ, “កតមោ បន, ភន្តេ, មយ្ហំ ភាគោ”តិ។
“អយំ តុយ្ហំ ភាគោ”តិ អត្តនោ ភាគំ ទស្សេតិ។ តស្មីវិវេទិត្វា វា អវិវេទិត្វា វា តំ
គណ្ហិត្វា គតេ ឥតរោ តស្ស ភាគំ ឧទ្ធវតិ, ឧទ្ធារេ ចារាជិកំ។ សចេបិ តេន “អហំ
មម ភាគំ តុយ្ហំ ន ទេមិ, តុំ បន អត្តនោ ភាគំ ញាត្វា គណ្ហា”តិ វុត្ថេបិ “នាយំ
មមា”តិ ជានន្តោបិ តស្សេវ ភាគំ គណ្ហាតិ, ឧទ្ធារេ ចារាជិកំ។ សចេ បន ឥតរោ
“អយំ តុយ្ហំ ភាគោ, អយំ មយ្ហំ ភាគោតិ កី ឥមីនាវិវាទេនា”តិ ចិន្តេត្វា “មយ្ហំ
វា បត្តោ ហោតុ, តុម្ហាកំ វា, យោ វរភាគោ, តំ តុម្ហេ គណ្ហាថា”តិ វេទិតិ, ទិន្នកំ
នាម គហិតំ ហោតិ, នត្តត្ថ អវហារោ។ សចេ សោវិវាទភិវុត្តោ ភិក្ខុ “យំ តុយ្ហំ
វុច្ឆតិ, តំ គណ្ហា”តិ វុត្តោ អត្តនោ បត្តំ វរភាគំ ឋបេត្វា លាមកំយេវ គហេត្វា
គច្ឆតិ, តតោ ឥតរស្ស វិចិនិតាវេសេសំ គណ្ហាន្តស្សបិ អវហារោ នត្តេវ។
ឯវិមាធិ បញ្ចា បញ្ចាកាធិ សមោធានេត្វា ឥមេ បញ្ចាវិសតិ អវហារោ វេទិតញា។

និដ្ឋិតា “អាទិយេយ្យ” តិ ឥមស្ស បទស្ស វិនិច្ឆយោ។ តេនាហ “ឥតិ យំ
វុត្ថំ... បេ... យស្សត្ថោ បកាសិតោ ហោតិ” តិ។

រាជាឆោតិ កិញ្ចាបិ អវិសេសេន វុត្ថំ, អបរាជានុរូបំ បន
ឆេដ្ឋកេដ្ឋានុសាសកោ បមាណភូតោវ ឥធាធិប្បតោតិ អាហ “រាជាឆោតិ ឥទំ
តិម្ហិសារំយេវ សន្ធាយ វុត្ថំ” តិ។ សោ ហិ ធម្មិករាជត្ថោ យថាបវេណិយាវ
ករោតិ។ អញ្ញោ បន កាកាណិកមត្តស្សបិ សីសំ ធិន្ទេយ្យំ, ពហុកស្សបិ ន វា
កិញ្ចិ ករេយ្យំ។ តេនាហ “អញ្ញោ បនា” តិអាទិ។ ហននំ នាម ចោថនញ្ជោវ
ឆេននញ្ជាតិ អាហ “ហត្ថាធិហិ វា” តិអាទិ។ អាទិសទ្ទេន
ចាទកសាវេត្តអឡូឡណ្ណាកានំ គហណាំ។ វដ្ឋពន្ធនាធិហិ តិ អាទិសទ្ទេន
អនុពន្ធនសម្ពុតិកាពន្ធនយវពន្ធននករពន្ធនបុរិសគុត្តិនំ គហណាំ។
ធិហរេយ្យន្តិ វដ្ឋតោ និក្ខាមេយ្យំ។ ចោរោសិ... បេ... ថេនោសិ តិ ឯត្ថ
“បរិកាសេយ្យ” តិ បទំ អដ្ឋាហរិតតំ ឧនត្ថោ បទប្បយោគស្ស។ តេនាហ
“ឥមេហិ វចនេហិ បរិកាសេយ្យ” តិ។ យថារូបំ បន យស្មា ចាទតោ បដ្ឋាយ
ហោតិ, តស្មា “ចាទស្ស វា ចាទារហស្ស វា” តិ អាហ។ ចោរាណកស្ស
កហាបណាស្ស ចតុត្ថោ ភាគោ ចាទោ, ចាទំ អរហតីតិ ចាទារហោ, តស្ស
ចាទស្ស វា ចាទារហស្ស វា។ ឯត្ថ ច ចាទេន កហាបណាស្ស ចតុត្ថភាគំ
អកប្បិយភណ្ណាមេវ ធស្សេតិ, ចាទារហោន ចាទគ្សនកំ កប្បិយភណ្ណាំ។
ឯត្តាវតា ហេដ្ឋិមន្តទស្សនេន សព្វាការេន ទុតិយចារាជិកប្បហោនកវត្ថុ
ទស្សិតំ ហោតិ តិ ធម្មតំ។ ចោរាណកស្សាតិ (សារត្ថ. ដ. ២. ៨៨; វិ. វិ. ដ. ១. ៨៨)
ចោរាណាសត្ថានុរូបំ ឧប្បាទិតស្ស លក្ខណាសម្បទ្គស្ស
និលកហាបណាសទិសស្ស កហាបណាស្ស។ ឯតេន វុទ្ធនាមកាធិនិ
បដិក្ខិបតិ។

ឯវំ អសាធារណវិនិច្ឆ័យំ ទស្សេត្វា ឥនានិ សាធារណវិនិច្ឆ័យំ ទស្សេត្តំ
“រាជគហេ”តិអាទិមាហ។ រញ្ជោតិ ពិម្ពិសាររញ្ជោ។ មាសកោ នាម
ចោរាណកស្សុ កហាបណស្សុ វីសតិមោ ភាគោ។ យោ លោកេ “មញ្ញេដ្ឋី”តិបិ
វុច្ចតិ។ ឥនានិ ឥមស្មី អធិន្ទាទានេវិនិច្ឆ័យំ ទស្សេត្តំ “សព្ពត្តា”តិអាទិ វុត្តំ។
សព្ពត្តាតិ ឧបមាសកាតិវេកមាសកបញ្ចមាសកេសុ។
បរិហីនាបរិហីនវសេនាតិ អគ្គស្សុ បរិហីនាបរិហីនវសេន។ អយមេត្ថ
សម្ពុច្ឆោ, វិត្តារោ បន ឯវំ វេទិតញោ - ឥនញ្ចិ អធិន្ទាទានំ វិនិច្ឆ័នន្តេន ឌីតិណ្ណោ
វុត្តស្មី សហសា អវិនិច្ឆ័និត្វា បញ្ច ហំនានិ ឌីលោកេតញ្ចានិ។ យានិ សន្ទាយ
ចោរាណា អាហុ -

“វុត្តំ កាលញោ ទេសញោ, អគ្គំ បរិភោគបញ្ចមំ;
តុលយិត្វា បញ្ចហំនានិ, ធារេយ្យត្តំ វិចក្ខុណោ”តិ។ (ចារា. អដ្ឋ. ១.៩២);

តត្ថ ច វុត្តតិ ភណ្ឌំ។ អវហារកេន ហិ “មយា ឥទំ នាម អវហជ”ន្តិ វុត្តបិ
អាបត្តិ អនារោបេត្វាវ តំ ភណ្ឌំ សសាមិកំ វា អសាមិកំ វាតិ ឧបបរិក្ខិតញ្ចំ។
សសាមិកេបិ សាមិកានំ សាលយភារោ វា និរាលយភារោ វា ឧបបរិក្ខិតញ្ចោ។
សចេ តេសំ សាលយកាលេ អវហជំ, ភណ្ឌំ អគ្គាបេត្វា អាបត្តិ ការេតញ្ចា។
សចេ និរាលយកាលេ, ន ចារាជិកេន ការេតញ្ចោ។ ភណ្ឌាសាមិកេសុ បន ភណ្ឌំ
អាហារាបេន្តេសុ ភណ្ឌំ ទាតញ្ចំ។ អយមេត្ថ សាមីចិ។ ឯវំ វុត្ត ឌីលោកេតញ្ចំ។

កាលោតិ អវហារកាលោ។ តទេវ ហិ ភណ្ឌំ កទានិ សមគ្គំ ហោតិ,
កទានិ មហគ្គំ។ តស្មា តំ ភណ្ឌំ យស្មី កាលេ អវហជំ, តស្មីយេវ កាលេ យោ
តស្ស អគ្គោ, តេន អគ្គេន អាបត្តិ ការេតញ្ចា។ ឯវំ កាលោ ឌីលោកេតញ្ចា។

ទេសោតិ អវហារទេសោ។ តញ្ចិ ភណ្ណំ យស្មី ទេសេ អវហដំ, តស្មីយេវ
ទេសេ យោ តស្ស អគ្សេ, តេន អគ្សេន អាបត្តិ ការេតញ្ចា។ ភណ្ណាជ្ជានទេសេ ហិ
ភណ្ណំ សមគ្សំ ហោតិ, អញ្ញត្ថ មហាគ្សំ។ វរំ ទេសោ ឱលោកេតញ្ចោ។

អគ្សេតិ (ចារា. អដ្ឋ. ១.៩២) ភណ្ណាគ្សោ។ នវភណ្ណាស្ស ហិ យោ អគ្សេ, សោ
បច្ឆា បរិហាយតិ។ យថា នវទោតោ បត្តោ អដ្ឋ វា ទស វា អគ្សតិ, សោ បច្ឆា
តិទ្គោ វា ធិទ្គោ វា អាណិភណ្ឌិកាហតោ វា អប្បគ្សេ ហោតិ, តស្មា ន សត្តនា
ភណ្ណំ បកតិអគ្សេនេវ កាតព្វន្តិ។ វរំ អគ្សេ ឱលោកេតញ្ចោ។

បរិភោគោតិ ភណ្ណាស្ស បរិភោគោ។ បរិភោគេនាបិ ហិ វាសិអាទិភណ្ណាស្ស
អគ្សេ បរិហាយតិ, តស្មា វរំ ឧបបរិក្ខិតត្ថំ - សចេ កោចិ កស្សចិ ចាទគ្សនកំ
វាសី ហរតិ, តត្រ វាសិសាមិកោ បុច្ឆិតញ្ចោ “តយា អយំ វាសិ កិត្តកេន
កិតា”តិ។ “ចាទេន, ភន្តេ”តិ។ “កី បន តេ កិណិគ្វាវ វេចិតា, ឧទាហុ តំ
វលញ្ចេសី”តិ? សចេ វទតិ “ឯកទិវសំ មេ ទន្តកជ្ជំ វា វជននល្លិ វា បត្តបចនទារុ
វា ធិន្នំ, យំសិគ្វា វា ធិសិតា”តិ។ អថស្ស ចោរាណោ អគ្សេ ភដ្ឋោតិ វេទិតញ្ចោ។
យថា ច វាសិយា, វរំ អញ្ញនិយា វា អញ្ញនិសលាកាយ វា កុញ្ចិកាយ វា
បលាលេន វា ធុសេហិ វា ឥដ្ឋកធុណ្ណេន វា ឯកវាវំ យំសិគ្វា ដោវនមត្តេនាបិ
អគ្សេ ភស្សតិ។ តិបុមណ្ណាលស្ស មករទន្តច្ឆេននេនាបិ បរិមទ្ទនមត្តេនាបិ,
ឧទកសាជិកាយ សកី ធិវាសនទារុបនេនាបិ, បរិភោគសីសេន អំសេ វា សីសេ
វា វេបនមត្តេនាបិ, តណ្ហាលាធិនំ បច្ឆោជនេនាបិ តតោ ឯកំ វា ទ្វេ វា
អបនយនេនបិ, អន្តមសោ ឯកំ ចាសាលាសក្ខំ ឧទ្ធវិគ្វា ធីឌ្ឌតមត្តេនាបិ,
សប្បិរេតលាធិនំ ភាជនន្តវបរិវត្តនេនបិ, អន្តមសោ តតោ មក្ខិកំ វា កិបិល្លិកំ
វា ឧទ្ធវិគ្វា ធីឌ្ឌតមត្តេនបិ, គុឡបិណ្ឌាកស្ស មគ្គុភាវជាននត្ថំ នខេនវិជ្ជិត្វា
អណុមត្ថំ គហិតមត្តេនបិ អគ្សេ ភស្សតិ។ តស្មា យំ កិញ្ចិ ចាទគ្សនកំ

វុត្តនយេនេវ សាមិកេន បរិភោគេន ឡំ កតំ ហោតិ, ន តំ អវហារកោ ភិក្ខុ
ចារាជិកេន ការេតត្តោតិ។ ឯវំ បរិភោគោ ឌុលោកេតត្តោ។

ឯវំ ឥមាធិ តុលយិត្វា បញ្ច ហំនាធិ ជារេយ្យ អត្ថំ វិចក្ខុណោ អាបត្តិ វា
អនាបត្តិ វា គរុកំ វា លហុកំ វា អាបត្តិ យថាហំនេ ឋបេយ្យាតិ។

ឯវំ តត្ថ វិនិច្ឆយំ ទស្សេត្វា ឥនាធិ អនាបត្តិ ទស្សេន្តោ
“សកសញ្ញិស្ស” តិអាធិមាហា។ តត្ថ សកសញ្ញិស្ស តិ “មយ្ហំ សន្តកំ ឥទំ
ភណ្ឌា” ត្ថិ ឯវំ សកសញ្ញិស្ស បរភណ្ឌាម្បិ ភណ្ឌាតោ គហាលោ អនាបត្តិ, គហិតំ
បន បុន ធាតត្ថំ។ សេច សាមិកេហិ “ទេហី” តិ វុត្តោ ន ទេតិ, តេសំ ធុរនិក្ខេបេ
ចារាជិកំ។ វិស្សាសគ្គាហោតិ (ចារា. អដ្ឋ. ១.១៣១) វិស្សាសគ្គហាលោបិ
អនាបត្តិ។ វិស្សាសគ្គាហាលក្ខណំ បន ឥមិនា សុត្តេន ជានិតត្ថំ -

“អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, បញ្ចហន្តេហិ សមន្នាគតស្ស វិស្សាសំ គហេតុំ,
សន្និដ្ឋោ ច ហោតិ, សម្ពុត្តោ ច អាលបិតោ ច ជីវតិ ច ជាធាតិ ច ‘គហិតេ
មេ អត្ថមនោ’” តិ (មហាវ. ៣៥៦)។

តត្ថ សន្និដ្ឋោតិ ទិដ្ឋមត្តកមិត្តោ។ សម្ពុត្តោតិ ទន្ធិមិត្តោ។ អាលបិតោតិ
“មម សន្តកំ យំ ឥច្ឆសិ, តំ គណ្ណោយ្យសិ, អាបុច្ឆិត្វា គហាលោ ការណំ នត្ថិ” តិ
វុត្តោ។ ជីវតិ តិ អនុដ្ឋានសេយ្យាយ សយិតោបិ យាវ ជីវិតិ ព្រិយុបន្នេទំ ន
ចាបុណាតិ។ គហិតេ ច អត្ថមនោតិ គហិតេ តុដ្ឋចិត្តោ។ ឯវុបស្ស សន្តកំ
“គហិតេ មេ អត្ថមនោ ភវិស្សតី” តិ ជានន្តេន គហេតុំ វុដ្ឋតិ។
អនវសេសបរិយាធានវសេន ចេតានិ បញ្ចផ្កានិ វុត្តានិ។ វិស្សាសគ្គាហោ បន
តិហិ អន្តេហិ វុហាតិ។ កថំ? សន្និដ្ឋោ, ជីវតិ, គហិតេ អត្ថមនោ, សម្ពុត្តោ, ជីវតិ,
គហិតេ អត្ថមនោ, អាលបិតោ, ជីវតិ, គហិតេ អត្ថមនោតិ ឯវំ។

យោ បន ជីវិត, ន ច គហិតេ អត្ថមនោ ហោតិ, តស្ស សន្តកំ
វិស្សាសភាវេន គហិតម្យី បុន ធាតព្វំ។ ធនន្តេន ច មតកជនំ តាវ យេ តស្ស
ធនេ ឥស្សរា គហដ្ឋា វា បព្ពជិតា វា, តេសំ ធាតព្វំ។ អនត្ថមនស្ស សន្តកំ
តស្សេវ ធាតព្វំ។ យោ បន បឋមយេវ “សុដ្ឋ កតំ តយា មម សន្តកំ
គណ្ណាន្តេនា” តិ វចីកេនេន វា ចិត្តប្បាទមត្តេន វា អនុមោទិត្វា បច្ឆា កេនចិ
ការណេន កុបិតោ, សោ បច្ឆាហារាបេតុំ ន លភតិ។ យោ ច អនាតុកាមោ,
ចិត្តេន បន អធិវាសេតិ, ន កិត្យា វធិតិ, សោមិ បុន បច្ឆាហារាបេតុំ ន លភតិ។
យោ បន “មយា តុម្ហាកំ សន្តកំ គហិត” ត្ថិ វា “បរិភុត្ត” ត្ថិ វា វុត្តោ គហិតំ វា
ហោតុ, បរិភុត្តំ វា, “មយា បន តំ កេនចិទេវ ករណីយេន ឋបិតំ, ចាកតិកំ
កាតុំ វដ្ឋតិ” តិ វធិតិ, អយំ បច្ឆាហារាបេតុំ លភតិ។

តាវកាលិកេតិ “បដិទស្សមិ បដិករិស្សមិ” តិ វា គណ្ណាន្តស្ស
តាវកាលិកេចិ គហលោ អនាបត្តិ។ គហិតំ បន សចេ ភណ្ឌាសាមិកោ
បុគ្គលោ វា គណោ វា “តុយ្ហេវេតំ ហោតូ” តិ អនុជាធាតិ, ឥច្ឆេតំ កុសលំ។ នោ
ចេ អនុជាធាតិ, អាហារាបេន្តេ ធាតព្វំ។ សង្ឃសន្តកំ បន បដិទាតុមេវ វដ្ឋតិ។

បេតបរិគ្គហេតិ ឯត្ថ បន បេត្តិវិសយេ ឧបបន្ទាបិ, កាលំ កត្វា តស្មីយេវ
អត្ថភាវេ និព្ពត្តាបិ, ចាតុមហារាជិកាធយោ ទេវាបិ សព្វេ “បេតា” ត្រូវ សង្ឃ
គតា, តេសំ បរិគ្គហេ អនាបត្តិ។ ទេវតាយ បន ឧទ្ទិស្ស ពលិកម្មំ ករោន្តេហិ
វុត្តាធិសុ លក្ខិតសាដកេ វត្តព្វមេវ នត្ថិ។ តញ្ច ខោ អារក្ខកេហិ អបរិគ្គហិតេ,
បរិគ្គហិតំ បន គហេតុំ ន វដ្ឋតិ (សារត្ថ. ជី. ២.១៣១)។

តិរច្ឆានគតបរិគ្គហេតិ នាគសុបណ្ណាធិនំ តិរច្ឆានគតានំ បរិគ្គហេ។
សចេចិ ហិ ទេវោ វា នាគសុបណ្ណា វា មនុស្សរូបេន អាបណំ បសារេតិ, តតោ
ចស្ស សន្តកំ កោចិ ធិព្ពចក្កកោ ភិក្ខុ តំ ញាត្វា គហេត្វា គច្ឆតិ, វដ្ឋតិ។

បំសុគុលសញ្ញាស្យាតិ “អសាមិកំ ឥទំ បំសុគុល”ន្តិ ឯវសញ្ញាស្យាបិ
គហាលោ អនាបត្តិ។ សចេ បន តំ សសាមិកំ ហោតិ, អាហារាបេន្តេ ធាតុញ្ចំ។
ឧប្បត្តកាធិនិ បុព្វេ វុត្តប្បការាណេ។ អាទិកម្មិកោ បនេត្ត ជនិយោ។ អវសេសានំ
បន រជកកណ្តិកាធិចារាណំ ធម្មត្តិយាធិនំ អាបត្តិយេវ។

សចិត្តកេហិ តីហិ សមុដ្ឋានេហិ ឥទំ សមុដ្ឋាតីតិ អាហា
“អធិន្នានាសមុដ្ឋាន”ន្តិ។ តថា ហិ សាហាត្តិកំ កាយចិត្តតោ សមុដ្ឋាតិ។
អាណាត្តិកំ វាចាចិត្តតោ សមុដ្ឋាតិ។ សាហាត្តិកាណាត្តិកំ កាយវាចាចិត្តតោ
សមុដ្ឋាតិ, តញ្ចា ខោ “ការិយមិទំ, តុំ ឯកបស្សំ គណ្ណា, អហំ ឯកបស្ស”ន្តិ
សំវិធាយ ឧគយេសំ បយោគេន ឯកស្ស វុត្តនោ ឋានាចារ្យនេ លព្ពតិ។
“កាយវចីកម្ម”ន្តិ អវចនំ បន កាយវាចានំ ព្យាធិសេ ឋានេ អង្គមត្តត្តា។ យាយ
បន ចេតនាយ សមុដ្ឋាបិតោ បយោគោ សាហាត្តិកោ វា អាណាត្តិកោ វា
បធានការេន ឋានាចារ្យនំ សាធម្មតិ, តស្ស វសេន អាបត្តិ កាវេតញ្ចា។ អញ្ញាថា
សាហាត្តិកំ វា អាណាត្តិកស្ស អង្គំ ន ហោតិ, អាណាត្តិកំ វា សាហាត្តិកស្សាតិ
ឥទំ វិវុដ្ឋតិ។ “អធិន្នំ អាទិយាមី”តិ សញ្ញាយ អភាវេន មុច្ឆនតោ
សញ្ញាវិមោក្ខំ។ កាយេន កតំ កម្មំ កាយកម្មំ, កាយទ្វារេន កតន្តិ អត្តោ។
វចីកម្មន្តិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ តុដ្ឋោ វា ភីតោ វា មជ្ឈត្តោ វា នំ អាបជ្ជតីតិ
តិវេទនំ។ សេសំ បឋមសិក្ខាបទេ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ចំ។

ទុតិយចារាជិកវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. តតិយចារាជិកវណ្ណានា

សន្តិ សហត្ថេ ឧបសគ្គោ។ តេន សទ្ធិ ឧស្សុក្កវចនមេតំ “សញ្ញាច្ឆា”តិ អាហា
“សញ្ញោតត្វា”តិអាទិ។ ឧស្សុក្កវចនន្តិ ឯត្ថ ឧស្សុក្កវចនំ (សារត្ថ. ដ. ២.១៧២)

នាម បុព្វកាលកិរិយាវចនំ។ អយញ្ញិ សមាធកត្តកេសុ
 បុព្វបរកាលកិរិយាវចនេសុ បុព្វកាលកិរិយាវចនស្ស និរុត្តិវេហារោ។
 ឥទានិ “សទ្ធិ បេតត្វា” តិ ឥមិនា សង្ខេបេន វុត្តមេវត្ថំ ចាកដំ កត្វា ទស្សេត្ថំ
 “ចាលោក” តិ អាទិមាហា។ តត្ថ “ចាលោក” តិ សញ្ញាយ សទ្ធិយេវា តិ “ចាលោក” តិ
 សញ្ញា អវិជហិត្វា ឯវ, “ចាលោក” តិ សញ្ញាប្បត្តិយា អនន្តរន្ត វុត្ថំ ហោតិ។ ឯវញ្ច
 កត្វា កថំ ឯកក្ខណោ ឯកស្ស ចិត្តស្ស ឧភយាវម្មណភារោ តិ ឯទិសី ចោទនា
 អនវកាសាតិ ទដ្ឋព្វំ។ កេចិ បន “ញាតបរិញ្ញាយ ទិដ្ឋសភាវេសុ ធម្មេសុ
 តិរលាបរិញ្ញាយ តិលក្ខណំ អាហេបេត្វា (សារត្ថ. ដី. ២.១៧២) រូបំ
 អនិច្ចន្តិអាទិនា សភាវេន សទ្ធិ ឯកក្ខណោ អនិច្ចាទិលក្ខណោ ជាននំ វិយ
 ‘ចាលោក’ តិ សញ្ញាយ សទ្ធិយេវ វ’ ធាមិ ន’ ទ្ធិ ជាតាតិ” តិ វ’ ទន្តិ។ អបរេ បន
 អាចរិយា តត្ថាបិ ឯវំ ន កេថេន្តិ។ ឯត្ថ ច មនុស្សវិគ្គហោ” តិ អវត្វា “ចាលោក” តិ
 វ’ ចនំ “មនុស្សោ អយ” តិ អជាតិក្វា កេវលំ សត្តសញ្ញាយ ឃាតេន្តស្សាបិ
 ចារាជិកការទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ បេតត្វា តិ ចិន្តេត្វា។ បកប្បេត្វា តិ អភិវិចារេត្វា,
 សន្និដ្ឋានំ ករិត្វា តិ អត្ថោ។

ឥទានិ មនុស្សអត្តភាវំ អាទិតោ បដ្ឋាយ ទស្សេត្ថំ
 “មនុស្សវិគ្គហ” តិ អាទិមាហា។ តត្ថ កលលតោ បដ្ឋាយាតិ បដិសន្ធិវិញ្ញាណេន
 សទ្ធិ ឧប្បន្នកលលរូបតោ បដ្ឋាយ។ កលលរូបំ នាម ឥត្តិបុរិសានំ
 កាយវត្ថុភាវទសកវសេន សមតីស រូចានិ, នបុសកានំ
 កាយវត្ថុទសកវសេនវីសតិ។ តត្ថ ឥត្តិបុរិសានំ កលលរូបំ ជាតិឧណ្ហាយ
 ឯកេន អំសុនា ឧទ្ធដតេលពិន្ទមត្ថំ ហោតិ អច្ឆវិប្បសន្នំ។ វុត្ថញ្ចេត្ថំ អដ្ឋកថាយំ

-

“តិលតេលស្ស យថា ពិន្ទុ, សប្បិមណ្ឌោ អនាវិលោ;

ឯវវណ្ណាប្បដិភាគំ, ‘កលល’ន្តិ បវុច្ឆតី”តិ។ (សំ. និ. អដ្ឋ. ១.១.២៣៥; វិភ. អដ្ឋ. ២៦; ចារា. អដ្ឋ. ២.១៧២);

ឯវ បរិត្តកំ វត្ថុំ អាទិ កត្វា យាវ មរណកាលា ឯត្ថន្តរេ អនុបុព្វេន
វុឡិប្បត្តោ អត្តភារោ មនុស្សវិគ្គហោ នាមាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ឥទព្វា
យេតុយ្យវសេនេវ វុត្ថំ។ ឱបចាតិកសំសេនជាបិ ហិ មនុស្សា ចារាជិកវត្ថុយេវ។
កលលកាលេបីតិ បឋមសត្តាហេបិ។ តត្ថ ហិ សន្តតិវសេន បវត្តមាណំ
កលលសម្ពាតំ អត្តភារំ ជីវិតា វោរោហេតុំ សក្កា, ន បន សព្វបឋមំ
កលលរូបំ។ បដិសន្ធិចិត្តេន ហិ សន្ធិ តិស កម្មជរុចានិ និព្វត្តន្តិ។ តេសុ បន
បិតេសុយេវ សោឡស ភវន្តិចិត្តានិ ឧប្បជ្ជិត្វា និរុជ្ឈន្តិ។ ឯតស្មី អន្តរេ
គហិតបដិសន្ធិកស្ស ធារកស្ស វា មាតុយា វា បនស្ស អន្តរាយោ នត្តិ។ អយញ្ញា
មរណាស្ស អនោកាសោ នាម។ ភេសជ្ជៈសម្មទានេនាតិ
គព្ពចាតនភេសជ្ជៈទានេន។ តតោ វា ឧទ្ធម្មីតិ អព្ពនបេសិកាលាទីសុបិ។ ជីវិតា
វិយោជេយ្យាតិ សន្តតិវិកោបនវសេន ជីវិតិន្ទ្រិយតោ អបនេយ្យ។

ឥមស្ស បនត្ថស្សាតិ “សព្វាច្ច មនុស្សវិគ្គហំ ជីវិតា វោរោហេយ្យា”តិ (ចារា. ១៧១) ឥមស្ស អត្ថស្ស។ អាវិការវត្ថុន្តិ បកាសនត្ថំ។ ចាណាស្ស អតិចាតោ
ចាណាតិចាតោ, ចាណាវដោ ចាណាយាតោតិ វុត្ថំ ហោតិ។ សត្តោតិ
ឧន្ទសត្តានោ។ តត្ថ ហិ សត្តបញ្ញត្តិ។ ជីវិតិន្ទ្រិយន្តិ រូចារូបជីវិតិន្ទ្រិយំ។
រូបជីវិតិន្ទ្រិយេ ហិ វិកោបិតេ ឥតរម្មី តំសម្ពន្ធតាយ វិនស្សតីតិ។ យាយ
ចេតនាយាតិ តស្មី ចាលោ ចាណាសញ្ញានោ កាយវចីទ្វារាណំ
អញ្ញាតរទ្វារប្បវត្តាយ យាយ ចេតនាយ។ មនោទ្វារេ បន បវត្តាយ
វដកចេតនាយ ចាណាតិចាតភារោ នត្តិ។ សា ចេតនាតិ សា
ជីវិតិន្ទ្រិយុបច្ឆេទកឧបក្កមសមុដ្ឋាបិកា កាយវចីទ្វារាណំ អញ្ញាតរទ្វារប្បវត្តា

វេទកថាចតោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - យាយ ចេតនាយ បវត្តមានស្ស ជីវិតិន្ទ្រិយស្ស
និស្សយក្ខតេសុ មហាក្ខតេសុ ឧបក្កមករណហេតុ តំមហាក្ខតបច្ចយា
ឧប្បជ្ឈនកមហាក្ខតា នុប្បជ្ឈិស្សន្តិ (សារត្ថ. ដ៏. ២.១៧២), សា
តាធិសបយោគសមុដ្ឋាបិកា ចេតនា ចាណាតិចាតោ។ លទ្ធិបក្កមាធិ ហិ
មហាក្ខតាធិ ឥតរក្ខតាធិ វិយ នវិសទានីតិ សមានជាតិកានំ ការណំ ន
ហោន្តិតិ។

ចាណាតិចាតោ អស្ស អត្ថិតិ ចាណាតិចាតិ។ សំសគ្គ អយមិកាវោ។
តេនាហ “វុត្តចេតនាយ សមន្តិបុគ្គលា” តិ។ សកោ ហត្ថោ សហត្ថោ, តេន
និព្ពត្ថោ បយោគោ សាហត្ថិកោ។ និស្សជ្ឈនំ និស្សត្ថោ, សោវ និស្សត្ថិយោ។ ឯវំ
អាណត្ថិកោ។ វិជ្ជាមយោ មន្តបរិជប្បនយោគោ។ ឥទ្ធិមយោ
កម្មវិចាកធិទ្ធិមយោ។

ឥទានិ យថាវុត្តយេវ ធមយោគេ វិភជិត្វា ទស្សេតុំ “តត្ថា” តិអាធិ វុត្តំ។
តត្ថ តត្ថាតិ តេសុ ធនុ បយោគេសុ។ សាហត្ថិកោតិ ឯត្ថ ហត្ថោ
ឧបលក្ខណភាវេន គហិតោតិ អាហ “កាយេន វា” តិអាធិ។ តត្ថ កាយេនាតិ
ហត្ថេន វា ចាទេន វា មុដ្ឋិនា វា ជាណាតា វា យេន កេនចិ អន្តបច្ចដ្ឋេន។
កាយេកេនសោ ហត្ថ ហត្ថាធិកាយោ អវយវេ សមុទាយោបចារោ យថា
“កាមោ ទឡោ” តិ។ កាយប្បជិតទេនាតិ កាយតោ អមោចិតេន អសិអាធិនា
បហារណេន។ បហារណន្តិ កាយវិញ្ញាតិសហិតាយ វេទកថាចតោយ
អធិប្បេតត្ថសាធនំ។ កាយេន វា សត្តិអាធិនំ, កាយប្បជិតទេន វា
ឧសុយន្តចាសាណាធិនំ និស្សជ្ឈនន្តិ យថាសម្ភវំ យោជេតព្ពំ។ តត្ថាតិ តេសុ
សាហត្ថិកនិស្សត្ថិយេសុ។ ឧទ្ធិស្សានុទ្ធិស្សភេទតោតិ ឧទ្ធិសិក្ខា ធម អនុទ្ធិសិក្ខា ធម
បវត្តិភេទេន។ ឧទ្ធិសនំ ឧទ្ធិសោ, សោ ឯតស្ស អត្ថិតិ ឧទ្ធិសកោ, បយោគោ,

តស៊ី។ ពង្សតិ ឯតេនាតិ ពង្សោ, កម្មមេវ ពង្សោ កម្មពង្សោ, ចាណាតិចាតោតិ
អត្ថោ។ អថ វា ពន្ធនំ ពង្សោ, កម្មនា ពង្សោ កម្មពង្សោ, សោ អស្ស ហោតិ,
ចាណាតិចាតកម្មមស្ស សិទ្ធីន្តំ វុត្តំ ហោតិ។ ឧភយត្ថាប័តិ ឧទ្ទិសកេ,
អនុទ្ទិសកេ ចាតិ ធួសុបិ។ បច្ឆា វា តេនេវ រោគេន មរតូតិ យោជនា។
បហវិតក្ខណោយេវាតិ មរណាយ បហោនកប្បហារស្ស លទ្ធក្ខណោយេវ
កម្មពង្សោ។ យទិ អវស្សំ តេន មរតីតិ អធិប្បាយោ។ សចេ បន
មរណាធិប្បាយេន បហាវំ ធិត្វា តេន អមតស្ស បុន អញ្ញេន ចិត្តេន បហារេ
ធិន្នេ បច្ឆាបិ បឋមប្បហារេនេវ មរតិ, តទាវ កម្មពង្សោ។ អថ ទុតិយបហារេន
មរតិ, នត្ថិ ចាណាតិចាតោ។ ឧភយេហិ មតេបិ បឋមប្បហារេនេវ កម្មពង្សោ,
ឧភយេហិបិ អមតេ នេវត្ថិ ចាណាតិចាតោ។ ឯស នយោ ពហូហិបិ ឯកស្ស
បហារេ ធិន្នេ។ តត្រាបិ ហិ យស្ស បហារេន មរតិ, តស្សេវ កម្មពង្សោតិ។
អាណាបនំ នាម វចីរិញ្ញត្ថិសហិតាយ វេកកេចតនាយ អធិប្បតត្ថសាធនំ។

ឥនានិ ឥមស្មី អាណាត្ថិកបយោគេ សង្កេតវិសង្កេតការៈជាននត្ថំ ធិត្ថំ
និយមំ ធស្សេន្តោ “តត្ថា”តិអាទិមាហ។ តត្ថ តត្ថាតិ តស្មី
អាណាត្ថិកបយោគេ។ អាណាត្ថិនិយាមកាតិ អាណាត្ថិកបយោគសាធិកា។
ឯតេសុ ហិ អវិវដ្ណិតេសុយេវ អាណាត្ថិកបយោគោ ហោតិ, ន អញ្ញាថាតិ។

បុគ្គលោតិ មារេតញ្ចោ បុគ្គលោ។ តេនាហ “យំ ហី”តិអាទិ។ អាណាបកស្ស
អាបត្ថិ អាណាបកស្ស អាណាត្ថិក្ខណោ អាបត្ថិ, អាណាត្ថស្ស
មារណាក្ខណោ។ អាណាបកោ មុច្ចតីតិ អាណាត្ថស្សេវ កម្មពង្សោ,
វត្ថុវិសេសេន បនេត្ថ កម្មវិសេសោ ច អាបត្ថិវិសេសោ ច ហោតីតិ។ “បុរេភត្ថំ
មារេហី”តិ អាណាត្ថោ បុរេភត្ថមេវ មារេតីតិ “អដ្ឋស្ស”តិ អនិយមេត្វា
“បុរេភត្ថំ មារេហី”តិ អាណាត្ថោ យទា កថាថ បុរេភត្ថំ មារេតិ។ យោ បន “អដ្ឋ

បុព្វល្លោ"តិ វុត្តោ មជ្ឈន្តេ វា សាយន្តេ វា សេ វា បុព្វល្លោ មារេតិ, វិសង្កេតោ
ហោតិ, អាណាបកកស្សនត្ថិ កម្មតោ។ បុព្វល្លោ មារេតុំ វាយមន្តស្ស មជ្ឈន្តេ
ជាតេបិ ឯសេវ នយោ។ ឯតេន នយេន សព្វកាលប្បភេទេសុ
សង្កេតវិសង្កេតតា វេទិតញ្ញា។

ឯវំ វត្ថុកាលេសុ សង្កេតវិសង្កេតតំ ទស្សន្ទា ឥទានិ ឌីកាសាធីសុ
សង្កេតវិសង្កេតតំ អតិទិសន្តោ "ឥមិនានយេនា"តិ អាទិមាហ។ តត្ថ
ឌីកាសោតិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.១៧៤) គាមោ វា វនំ វា គេហទ្វារំ វាតិ ឯវមាទិកោ។
អាវុធន្តិ អសិ វា ឧសុ វា សត្តិ វាតិ ឯវមាទិ។ សិយាបថោតិ មារេតព្វស្ស គមនំ វា
និសង្ខា វាតិ ឯវមាទិ។ កិរិយាវិសេសោតិ វិជ្ជនំ វា ធននំ វា ភេទនំ វា
សង្ខមណ្ឌកំ វាតិ ឯវមាទិ។ ឥមេសុ យថា យថា វជកោ អាណាត្ថោ, តថា តថា
កតេ អាណាបកកស្ស អាបត្តិ, អញ្ញថា កតេ វិសង្កេតោ ហោតិ។ តេនាហ
"ឥមិនានយេនា"តិ អាទិ។ តត្ថ សព្វត្ថាតិ ឌីកាសាធីសុ ចត្វសុ។ ហោតិ ចេត្ថ -

“យថាណាត្ថិវសេនេវ, អាណាត្ថេន កតេ សតិ;
អាណាបកកស្ស អាបត្តិ, វិសង្កេតោ ញ្ញថា កតេ”តិ។

អាណាត្ថិយំ បន អយំ វិសេសោ - អធិដ្ឋាយាតិ អធិដ្ឋហិត្វា អាណាបេតិ “ឯវំ
វិជ្ជ, ឯវំ បហវ, ឯវំ យាតេហី”តិ (ចារា. ១៧៤) វុត្តាយ ចាឡិយាលព្ពតីតិ
ញាតញ្ញោ។

ឌីបតន្តិ ឯត្ថាតិ ឌីចាតោ, អាវាដោ, តស្ស ខណនំ ឌីចាតក្ខណនំ។
អបស្សេនសិវិធានន្តិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.១៧៧) អបស្សេនស្ស សិវិធានំ។
និច្ចបរិភោគោ មញ្ញោ វា បីបំ វា អបស្សេនជលកំ វា ទិវាជ្ជានេ និសីទន្តស្ស
អបស្សេនកត្តម្កោ វា តត្ថជាតករុក្ខោ វា ចន្តមេ អបស្សាយ តិជ្ជន្តស្ស

អាលម្ពនរុក្ខោ វា អាលម្ពនជលកំ វា, សព្វឡើង អបស្សនីយជ្ជន អបស្សនំ
នាម, តស្មី អបស្សនេ យថា អបស្សយន្តំវិជ្ជតិ វា និន្ទតិ វា, តថា កត្វា
វាសិជរសុសត្តិអារកណ្ណាកាធិសុ អញ្ញាតរស្ស សត្តស្ស ឋបនន្តិ អត្ថោ។

ឧបនិក្ខិបនំ នាម សមីបេ និក្ខិបនំ។ មនាបស្ស វា អមនាបស្ស វា រូបស្ស
ឧបហារណំ សមីបេ ឋបនំ រូបូបហារោ, អត្តនា វា យក្ខបេតាធិវេសំ គហេត្វា
តិជ្ជនំ។ អាទិសន្តេន សន្ទូបហារាធិនំ គហារណំ។ ឯត្ថាបីតិ ថាវរបយោគេបិ។
ឧទ្ទិស្សនុទ្ទិស្សកេនោ វេទិតញោ, យតោ តត្ថបិ បុព្វេ វុត្តនយេនេវ កម្មពន្លោ
ហោតិ។ អយំ បនវិសេសោ - មូលជ្ជន ឌីថាតាធិសុ បរេសំ មូលេន វា មុដា វា
ធិន្នេសុបិ យទិ តប្បច្ចយា កោចិ មរតិ, មូលជ្ជស្សេវ កម្មពន្លោ។ យទិបិ តេន,
អញ្ញេន វា តត្រ ឌីថាតេវិនាសេត្វា ភូមិសមេ កតេបិ បំសុហារកា វា បំសុ
គណ្ណាត្តា, មូលខណកា វា មូលានិ ខណាត្តា អាវាជំ ករោន្តិ, ទេវេ វា វស្សន្តេ
កន្ទមោ ជាយតិ, តត្ថ ច កោចិ ឌីតវិត្វា វា លគ្គិត្វា វា មរតិ, មូលជ្ជស្សេវ
កម្មពន្លោ។ យទិ បនយេនលទ្ធិ, សោ វា អញ្ញោ វា វិត្តតតំ វា គម្ពីរតំ វា
ករោតិ, តប្បច្ចយា ច កោចិ មរតិ, ឧកយេសម្មិ កម្មពន្លោ។ យថា តុ មូលានិ
មូលេហិ សំសន្នន្តិ, តថា តត្ថ ថលេ កតេ មុច្ចតិ។ ឯវំ អបស្សនសិវិជានាធិសុបិ
យាវ តេសំ បវត្តិ, តាវ យថាសម្ពុំ កម្មពន្លោ វេទិតញោ។

វិជ្ជាបរិជប្បនន្តិ អាជព្ពណិកេហិ, វិជ្ជាជរេហិ ច មន្តបរិជប្បនំ។
កម្មវិចាកជាយ ឥទ្ធិយាតិ សាតិសយ កម្មនិព្ពត្តាយ កម្មវិចាកេន
សហជាតាយ ឥទ្ធិយា, កម្មស្ស វា វិចាកកាវេន ជាតាយ ឥទ្ធិយា។ បយោជនន្តិ
បវត្តនំ, ករណាន្តិ អត្ថោ, ធាហាវុធាធិនំ ធាហាកោជនាធិនមិវ មារណាត្តំ
កម្មវិចាកធិទ្ធិវិការករណាន្តិ វុត្តំ ហោតិ។

កម្មសាធារណៈ វាយំ ហារកសត្ថោ ពហុលំវិជានេន តត្ថាបិ ល្យាបច្ចយស្ស
សិដ្ឋនតោតិ អាហា “អថ វា” តិអាទិ។ ជីវិតហារណាកំ, ឧបនិក្ខិបិតតំ វា សត្តមេវ
ហារកន្តិ (សារត្ថ. ដ. ២.១៧២) វិកប្បទ្វយេន វុត្តន្តិ អាហា “សត្តញ្ច តំ
ហារកញ្ចាតិ សត្តហារក” តិអាទិ។ “ហារកសត្ថ” តិ វុត្តញ្ច វិសេសនស្ស បរិនិចាតំ
កត្វា ឯវំ វុត្តន្តិ ធម្មតំ។ បរិយេសេយ្យាតិ គវេសេយ្យ។ “យថា លភតិ, តថា
ករេយ្យ” តិ ឥមិនា បន អធិប្បាយត្ថមាហា, “ឧបនិក្ខិបេយ្យ” តិ ឥមិនា
សិខាបត្តមត្តំ។ ឥតថា ហិ “បរិយេសេយ្យ” តិ ឥមស្ស “ឧបនិក្ខិបេយ្យ” តិ
អយមត្ថោ អធិប្បតោ ន សិយា។ បរិយិដ្ឋមត្តេយេវាតិ បរិយេសិតមត្តេយេវ។
យទិ ឯវំ អថ កស្មា ចាឡិយំ “សត្តហារកំ វាស្ស បរិយេសេយ្យាតិ អសី វា សត្តិ
វា ភេណ្ឌិ វា លុក្ខំ វា ចាសាលំ វា សត្តំ វា វិសំ វា វដ្ឋំ វា” តិ (ចារា. ១៧២) វុត្តន្តិ
អាហា “បទភាជនេ បនា” តិអាទិ។ អស្សាតិ “សត្តហារកំ វាស្ស
បរិយេសេយ្យ” តិ ឥមស្ស បទស្ស។ ព្យញ្ញនានុបតោ បរិបុណ្ណំ កត្វា អត្ថស្ស
អវុត្តត្តា “ព្យញ្ញនំ អនាទិយិត្វា” តិ វុត្តំ។ សសតិ ហិសតិ តិ សត្តំ, សសន្តិ ហិសន្តិ
ឯតេនាតិ វា សត្តំ។ អាទិសទ្ធន “សត្តិ វា” តិអាទិចាឡិសេសំ សង្កណ្ឌាតិ។ តត្ថ
លុក្ខន្តិ មុត្តរោ។ សត្តន្តិ វុត្តាវសេសំ យំ កិញ្ចិ សមុខំ វេទិតតំ។

យោ ឯវំ មរតិ តិ យោ សត្តំ វា អាហរិត្វា, វិសំ វា ខាទិត្វា, វដ្ឋយា វា ឧត្តន្តិត្វា,
សោញ្ញាទីសុ វា បតិត្វា, អញ្ញេហិ វា អគ្គិបវេសនឧទកបវេសនាទីហិ ឧចាយេហិ
មរតិ។ “សោ ធនំ វា លភតិ” តិអាទិនា នយេនាតិ សោ ធនំ វា លភតិ, យសំ វា
លភតិ, សត្តំ វា គច្ឆតិ, ធម្មោ វាស្ស ហោតិ តិ ឥមិនា នយេន។ កិមនេន
វេទិតត្តន្តិ អាហា “ឯតេនា” តិអាទិ។ តត្ថ ឯតេនាតិ “មរណាវណ្ណំ វា
សំវណ្ណេយ្យ” តិ ឯតេន វេនេន។ នយិធឯ ឯវំ ឥធម មនុស្សវិគ្គហាចារាជិកេ ន
ឯវំ, ន បរិយាយកថាយ មុច្ឆតិ តិ អត្ថោ។ តេនាហា “សំវណ្ណេយ្យ” តិអាទិ។

“សត្តំ វា អាហារា”តិអាទិនាតិ ឯត្ថ អាទិសន្តេន “វិសំ វា ខាទ, វដ្ឋយា វា ឧត្តន្ទិទ្វា កាលំ ករោហិ, សោព្ពេ វា នរកេ វា បចាតេ វា បបតា”តិអាទី (ចារា. ១៧២) សត្តំ មរណ្ហាទាយំ សង្ក្ខណ្ហាតិ។ ឯត្ថ ច នរកោ (ចារា. អដ្ឋ. ២.១៧២) នាម តត្ថ តត្ថ ជលន្តិយា ភូមិយា សយមេវ និព្ពត្តា មហាទរី, យត្ថ ហត្ថិបិ បតន្តិ, ចោរាបិ និលីយិទ្វា តិដ្ឋន្តិ។ បចាតោតិ បព្ពតន្តរេ វា ជលន្តរេ វា ឯកតោ ធិន្នោ។ ចាបកេនាតិ លាមកេន។ ធុដ្ឋិវិតេនាតិ ធុក្ខេហុលត្តា ធុក្ខេន ជីវិតេន។ មតំ តេ ជីវិតា សេយ្យាតិ តវ មរណំ ជីវិតា សុន្ទរតវំ។ ចិត្តមស្ស អត្ថិតិ ចិត្តោ។ តថា មនោ។ ឥតិ-សន្នោ “សត្តមត្ថិតិ ខោ, កច្ឆាន, អយមេកោ អន្នោ, សត្តំ នត្ថិតិ ខោ, កច្ឆាន, អយំ ធុតិយោ អន្នោ”តិអាទីសុ (សំ. និ. ២.១៥; ៣.៨០) វិយ និទស្សនេ ធុដ្ឋញ្ញោ យថាវុត្តស្ស ពុទ្ធិយំ វិបរិវត្តមាទស្ស មរណស្ស និទស្សនតោ។ តេនេវាហ “មតំ តេ ជីវិតា សេយ្យា”តិអាទិ។

ននុ ចេត្ថ “មនោ”តិ ឥទម្បិ អត្ថតោ ចិត្តមេវ, អថ កស្មា វុត្តន្តិ អាហា “ឯត្ថ ចា”តិអាទិ។ ចិត្តស្ស អត្ថធិបនត្ថំ វុត្តន្តិ នាយំ ចិត្តសន្នោ “ចិត្តសង្កប្បោ”តិអាទីសុ (ចារា. ១៧១) វិយ វិចិត្តាធិអត្ថោ, អថ ខោ វិញ្ញាណាវចនោតិ តស្ស អត្ថធិបនត្ថំ វុត្តន្តិ។ ឥមិនា បុនវុត្តិទោសាភាវំ ធុស្សេតិ។ កថមេតំ វិញ្ញាយតីតិ អាហា “តេនេវស្ស”តិអាទិ។ ចិត្តោ នាធាប្បការកោ សង្កប្បោ អស្សាតិ ចិត្តសង្កប្បោ។ វិចិត្តត្ថោ ហេតុ ចិត្តសន្នោ “នាហំ, ភិក្ខុវេ, អញ្ញំ ឯកនិកាយម្បិ សមនុបស្សាមិ ឯវំ ចិត្តំ, យថយិធំ, ភិក្ខុវេ, តិរច្ឆានគតា”តិអាទីសុ (សំ. និ. ៣.១០០) វិយ។ តេនាហា “វិចិត្តសង្កប្បោ”តិ។ ឯត្តាបិ ឥតិសន្នោ អាហាវិតញ្ញោតិ “ចិត្តសង្កប្បោ”តិ ឥមស្មី បទេបិ អធិការវសេន ឥតិសន្នោ អាហាវិតញ្ញោ។ ឥទញ្ញំ “ឥតិ ចិត្តសង្កប្បោ”តិ ឯវំ អវុត្តម្បិ អធិការតោ វុត្តមេវ ហោតីតិ។ សង្កប្បោតិ ចេត្ថ “តក្កោវិតក្កោ សង្កប្បោ”តិអាទីសុ (ធរ. ស. ៧) វិយ នវិតក្កស្សេវ នាមំ, អថ ខោ តស្ស ច

អញ្ជើញសញ្ជាតិ ទស្សន៍ “សង្គមប្រជាតិ ចា” តិអាទិ អារដ្ឋ។ សិរីទហនមត្ថស្សាតិ
សញ្ញាចេតនាវិតក្កសម្ពាតស្ស សព្វស្ស សិរីទហនស្ស។ សាមញ្ញត្ថោ ហេតុ
មត្តសន្តោ “ព្រាហ្មណមត្ត កោដេតិ” តិអាទិសុ វិយ។ តេជោហ “តញ្ច
សិរីទហន” តិអាទិ។ ឥមិនា សិរីទហនំ នាមេត្ត នវិជានន្តិ ទស្សន៍។ អធិប្បាយោ
នាម វិតក្កោ។

ឧទ្ទាវចន ការណេនាតិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.១៧២) មហន្តាមហន្តេន ឧចាយេន។
តត្ថ មរណាវណ្ណសំវណ្ណានេ តាវ ជីវិតេ អាទិនវទស្សនវសេន អវចាការតា,
មរណេ វណ្ណភណនវសេន ឧទ្ទាការតា វេទិតញ្ច។ សមាទបនេ បន
មុដ្ឋិជាណុនិប្បាថនាទីហិ មរណាសមាទបនវសេន ឧទ្ទាការតា, ឯកតោ
ភុញ្ញន្តស្ស នខេវិសំ បក្ខិបិត្វា មរណាទិសមាទបនវសេន អវចាការតា
វេទិតញ្ច។

ឯវំ អសាធារណវិនិច្ឆយំ វត្វា ឥនានិ សាធារណវិនិច្ឆយំ ទស្សន៍
“វេសាលិយ” តិអាទិមាហ។ ឧចាតក្កណនាទីសុ ទុក្កជន្តិ ឯត្ថ សចេបិ ជាតបថវិ
ខណតិ, ចាណាតិចាតស្ស បុព្វបយោគត្ថា បយោគេ បយោគេ ទុក្កជំ។
មនុស្សវិគ្គហោ នាគសុបណ្ណាទិសទិសោ តិវច្ឆានគតោ
តិវច្ឆានគតមនុស្សវិគ្គហោ, យក្ខោ ច បេតោ ច តិវច្ឆានគតមនុស្សវិគ្គហោ ច
យក្ខបេតតិវច្ឆានគតមនុស្សវិគ្គហោ, តេសំ។ “តថា” តិ ឥមិនា ធុល្លច្ឆយំ
អតិទិសតិ។ ឥនានិ “ឥមិនា នយេនា” តិអាទិនា អបស្សេនសិរីជានាទីសុបិ
យថាវុត្តអាបត្តិកេទំ អតិទិសតិ។ សព្វត្ថាតិ អបស្សេនសិរីជានាទីសុ សព្វេសុ
បយោគេសុ។

ឥនានិ អនាបត្តិ ទស្សន៍ “អសញ្ញា” តិអាទិមាហ។ ឯត្ថ ច “អសញ្ញា” តិ
(សារត្ថ. ជ. ២.១៧៩) ឥទំ មរណាសំវត្ថុនិកឧបក្កមស្ស អសល្លក្ខណំ សន្ធាយ

វុត្តំ, “អជានន្តស្ស” តិ ឥទំ បន មរណាសំវត្ថុនិកឧបករណស្ស អជាននំ
សន្ធាយ, “នមរណាធិប្បាយស្ស” តិ ឥទំ ឧបក្កមំ ជានន្តស្សបិ
មរណាធិប្បាយស្ស អភារំ។ តេនាហ “អសញ្ញា” តិ អាទិ។ អបេតេត្វា តិ
អសល្លកេត្វា, វិវជ្ឈិត្វា តិ វុត្តំ ហោតិ។

មុសលុស្សបនវត្ថុស្មីវិយា តិ “តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញាតរោ ភិក្ខុ
ភត្តក្កេ អន្តរយរេ អាសនំ បញ្ញាបេន្តោ មុសលេ ឧស្ស័តេ ឯកំ មុសលំ
អគ្គហោសិ។ ធុតិយោ មុសលោ បរិបតិក្ខា អញ្ញាតរស្ស ធារកស្ស មត្តកេ
អវត្តាសិ។ សោ កាលមកាសិ។ តស្ស កុក្កជ្ជំ អហោសិ... បេ... កីចិត្តោ ត្វំ
ភិក្ខុតិ។ អសញ្ញា អហំ ភក្កវា តិ។ អនាបត្តិ ភិក្ខុ អសញ្ញា” តិ (ចារា. ១៨០)
ឥមស្មី វត្ថុស្មី វិយ។

វិសគតបិណ្ឌាចារវត្ថុស្មីវិយា តិ “តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញាតរោ
បិណ្ឌាចារិកោ ភិក្ខុវិសគតំ បិណ្ឌាចារំ លភិក្ខា បដិក្កមនំ ហរិក្ខា ភិក្ខុនំ
អគ្គការិកំ អធាសិ។ តេ ភិក្ខុ កាលមកំសុ។ តស្ស កុក្កជ្ជំ អហោសិ... បេ...
កីចិត្តោ ត្វំ ភិក្ខុតិ។ នាហំ ភក្កវា ជាធាមីតិ។ អនាបត្តិ ភិក្ខុ អជានន្តស្ស” តិ
(ចារា. ១៨១) ឥមស្មី វត្ថុស្មី វិយ។

ភេសជ្ជវត្ថុស្មីវិយា តិ “តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញាតរោ វញ្ញា ឥត្ថិ
កុល្លបកំ ភិក្ខុ ឯតទរោច “ឥដ្ឋាយ្យ ភេសជ្ជំ ជាធាហិ, យេនាហំ វិជាយេយ្យ” តិ។
‘សុដ្ឋភគិនី’ តិ តស្ស ភេសជ្ជំ អធាសិ។ សា កាលមកាសិ។ តស្ស កុក្កជ្ជំ
អហោសិ... បេ... អនាបត្តិ ភិក្ខុ ចារាជិកស្ស, អាបត្តិ ធុក្កជស្ស” តិ (ចារា. ១៨២)
ឥមស្មី វត្ថុស្មី វិយ។ ឥធម អាទិកម្មិកា អញ្ញាមញ្ញំ ជីវិតា រោ រោបិភិក្ខុ, តេសំ
អនាបត្តិ។ អវសេសានំ មរណាវណ្ណាសំវណ្ណានកាធិនំ អាបត្តិយេវ។

អដ កថំ ធុត្តវេទនន្តិ, ននុ រាជាឆោ ចោរំ ទិស្វា ហសមាធាបិ “គប្បថ, នំ
យាតេថា”តិ វេទន្តិតិ? សច្ចំ ហសមាធា វេទន្តិ, សោ បន ហាសោ តេសំ
អញ្ញាវិសយោ, សន្និដ្ឋាបកចេតនា ធុត្តសម្បយុត្តារ។ វុត្តញ្ញោតំ
សមន្តចាសាទិកាយំ “សចេបិ ហិ សិរិសយនំ អារុទ្ធោ
រជ្ជសម្បត្តិសុខមនុកវន្តោ រាជា ‘ចោរោ ទេវ អានីតោ’តិ វុត្ត ‘គប្បថ នំ មារេថា’តិ
ហសមាធា ភណាតិ, ទោមនស្សចិត្តេនេវ ភណាតីតិ វេទិតញ្ញោ។
សុខវោកិណ្ណាត្តា, បន អនុប្បពន្ធាភាវំ ច ធុដ្ឋានមេតំ បុព្វដ្ឋនេហី”តិ (ចារា. អដ្ឋ.
២.១៧៩)។

តតិយចារាជិកវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. ចតុត្ថចារាជិកវណ្ណានា

អនភិជាទន្តិ ន អភិជានំ។ យេន ហិ យោ ធម្មោ អធិគតោ, សោ តស្ស
ចាករោ ហោតីតិ អាហ “**សកសន្តានេ**”តិអាទិ។ ឧត្តរិមនុស្សានន្តិ
បកតិមនុស្សេហិ ឧត្តរិតរាជំ មនុស្សានំ, ឧត្តជ្ជមនុស្សានន្តិ អត្តោ។ ធម្មន្តិ
មហាគ្គតលោកុត្តរក្ខតំ អធិគតធម្មំ។ អដ វា ឧត្តរិមនុស្សធម្មាតិ
ឧត្តរិមនុស្សធម្មោ។ មនុស្សធម្មោ នាម វិនា ភាវនាមនសិការេន បកតិយា
មនុស្សេហិ និព្ពត្តតញ្ញោ ទសកុសលកម្មបថធម្មោ។ សោ ហិ មនុស្សានំ
ចិត្តាធិដ្ឋានមត្តេន ឥដ្ឋនតោ តេសំ សោ ភាវិតធម្មាវិយ ឋិតោតិ តថា វុត្តោ,
មនុស្សគ្គហណាញោត្ថ តេសុ ពហុលំ បវត្តនតោ។ ឈានាទិកំ បន តត្ថិជុវន្តិ
តតុត្តរិ, ឥតិ ឧត្តរិ មនុស្សធម្មាតិ **ឧត្តរិមនុស្សធម្មោ**, តំ ឧត្តរិមនុស្សធម្មន្តិ
ឯវម្បត្ត អត្តោ ទដ្ឋញ្ញោ។ **សមុទាចរន្តោតិ** អាហាចនញ្ញោ។

កិច្ចការ លោកិយលោកុត្តរា សញ្ញា បញ្ញា “ញាណ” ដ៏ វុច្ចតិ, ឥត បទ
មហគ្គតលោកុត្តរា វេទិតញ្ញាតិ អាហា “មហគ្គតលោកុត្តរបញ្ញា ជាននដ្ឋន
ញាណ” ដ៏។ កិលេសេហិ អារកត្តា បរិសុទ្ធដ្ឋន អរិយដ្ឋ អាហា “អរិយំ វិសុទ្ធិ
ឧត្តម” ដ៏។ អរិយសន្នោ ចេត្ត វិសុទ្ធបរិយាយោ, ន លោកុត្តរបរិយាយោ។
ឈានាធិកេធនិ អាធិសន្នេន “វិមោក្ខោ, សមាធិ, សមាបត្តិ, ញាណទស្សនំ,
មគ្គភាវនា, ជលសច្ចិកិរិយា, កិលេសប្បហានំ, វិនិវរណតា ចិត្តស្ស,
សុញ្ញតាវេ អភិរតី” តិ (ចារា. ១៩៨) ឥមេ សង្កណ្ឌាតិ។ វិញ្ញស្ស
មនុស្សជាតិកស្សាតិ អាហោចេតព្ពបុគ្គលនិទស្សនំ។ ឯតស្ស ហិ អាហោចិតេ
អាហោចិតំ ហោតិ, ន ទេវព្រហ្មានំ, នាបិ បេតយក្ខតិវច្ឆានគតានដ្ឋិ។
អាហោចយ្យាតិ វេទេយ្យ, វិញ្ញាបេយ្យាតិ វុត្តំ ហោតិ។ វិនា អញ្ញាបទេសេនាតិ
“យោ តេ វិហារេ វសតិ, សោ ភិក្ខុ បឋមស្ស ឈានស្ស លាភី” តិអាធិនា (ចារា.
២២០) នយេន អញ្ញាបទេសំ វិនាតិ អត្ថោ។ ឥដេវាតិ “ឥតិ ជាតាមិ, ឥតិ
បស្សមី” តិ ឥមស្មីយេវ បទេ។ “តេន វុត្ត” ដ៏អាធិ និគមនំ។

សមនុគ្គាហ័យមាណាតិ ចោធិយមាណោ, យំ វុត្ត អាហោចិតំ ហោតិ, តស្មី
វុត្តស្មី “កី តេ អធិគតំ, កិន្ត តេ អធិគតំ, កទា តេ អធិគតំ, កត្ត តេ អធិគតំ,
កតមេ តេ កិលេសា បហីនា, កតមេសំ តុំ ធម្មានំ លាភី” តិ កេនចិ
វុច្ចមាណោ” តិ វុត្តំ ហោតិ។ អសមនុគ្គាហ័យមាណាតិ ន កេនចិ វុច្ចមាណោ។

“ភិក្ខុភាវេ ឋត្វា អភញ្ញោ ឈានាធិនិ អធិគន្ត” ដ៏ សិក្ខាបទាតិក្កមស្ស
អន្តរាយករត្តា វុត្តំ។ ភិក្ខុភាវោ ហិស្ស សគ្គន្តរាយោ ចេវ ហោតិ មគ្គន្តរាយោ ច
(ចារា. អដ្ឋ. ២.១៩៨)។ វុត្តញ្ញោតំ “សាមញ្ញំ ធុប្បរាមដ្ឋំ, និរយាយុបកឡតី” តិ (សំ.
និ. ១.៨៩; ធម. ប. ៣១១)។ អបរម្មិ វុត្តំ “សិលោ ហិ បរិញ្ញាដោ, ភិយ្យោ អាកិរតេ
រជ” ដ៏ (សំ. និ. ១.៨៩; ធម. ប. ៣១៣)។ ភិក្ខុភាវោតិ ចារាជីកំ អាបដ្ឋិត្វា “សមណោ

អហ"ន្តិ បដិជាននតោ វេហារមត្តសិទ្ធា ភិក្ខុភារោ។ ធានាធិប៉ាតិ
ធានសរណសីលសំវរាធិប៉ា។

អជានមេវាតិ ឯត្ថ ឯវាតិ អវធារណត្ថេ និចាតោ។ “អជានមេវ”ន្តិបិ បឋន្តិ។
តត្ថ បន “ឯវំ ជានាមិ, ឯវំ បស្សមី”តិ អវចន្តិ យោជេតព្ពំ។ វចនត្ថវិហតោតិ
“បឋមំ ឈានំ សមាបន្តិ”ន្តិ អាធិវចនស្ស (ចារា. ២០៩) អត្ថក្ខតេន ឈានាធិនា
វជ្ជិតត្ថា តុច្ឆំ ឧទកាធិសុញ្ញំ ភាជនំ វិយ។ មុសាតិ វិសំវាធនបុរេក្ខារស្ស
បរិវិសំវាធកោ វចីបយោគោ, កាយបយោគោ វា។ តេនាហ
“វញ្ញនាធិប្បាយតោ មុសា”តិ។ មុសា ច វញ្ញនាធិប្បាយោ ច បុព្វភាគក្ខណោ,
តដ្ឋនោ ច។ វុត្តញ្ញំ “បុព្វេ វាស្ស ហោតិ ‘មុសា ភណ្ឌស្ស’ន្តិ, ភណ្ឌន្តស្ស ហោតិ
‘មុសា ភណ្ឌាមី’”តិ (ចារា. ២០០)។ ឯតញ្ញំ ទ្វយំ អដ្ឋក្ខតំ, ឥតវំ បន ហោតុ វា, មា
វា, អការណមេតំ។ អភណ្ឌិន្តិវិញ្ញាបនំ អកាសី។

អញ្ញាត្រ អធិមាធាតិ អធិគតោ មាធនោ, អធិកោ វា មាធនោ អធិមាធនោ,
ចទ្ធមាធនាតិ អត្ថោ, តំ វិធាតិ អត្ថោ។ កស្ស បនាយំ អធិមាធនោ ឧប្បជ្ជតិ, កស្ស
នុប្បជ្ជតិ? អរិយសាវកស្ស តាវ នុប្បជ្ជតិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.១៩៦)។ សោ ហិ
មគ្គជលនិព្វានបហីនកិលេសាវសិដ្ឋកិលេសបច្ចវេក្ខណោន
សញ្ញាតសោមនស្សោ អរិយគុណាប្បជីវេនេ និក្ខេដ្ឋោ, តស្មា សោតាបន្នាធិនំ
“អហំ សកទាគាមី”តិអាធិវសេន មាធនោ នុប្បជ្ជតិ។ ធុស្សីលស្ស នុប្បជ្ជតិ។
សោ ហិ អរិយគុណាធិគមេ និរាសោវ។ សីលវតោបិ បរិច្ចត្តកម្មដ្ឋានស្ស
និទ្ធារាមតាធិមនុយុត្តស្ស នុប្បជ្ជតិ, សុបរិសុទ្ធសីលស្ស បន កម្មដ្ឋានេ
អប្បមត្តស្ស នាមរូបំ វវត្ថុបេត្វា បច្ចយបរិគ្គហោនវិតិណ្ឌាកម្ពស្ស តិលក្ខណំ
អាហេបេត្វា សម្ពារេ សម្មសន្តស្ស អារទ្ធិវបស្សកស្ស ឧប្បជ្ជតិ។ តេនាហ
“យ្វាយ”ន្តិអាធិ។ តត្ថ តិលក្ខណំ អាហេបេត្វាតិ (សារត្ថ. ដី. ២.១៩៦)

កលាបសម្មសន្សំសេន អនិច្ចាទិលក្ខណត្ថយំ អាហារេត្វា។ សម្មសន្តស្សាតិ
វិបស្សន្តស្ស។ អារទ្ធវិបស្សកស្សាតិ ឧទយព្ពយានុបស្សនាយ
អារទ្ធវិបស្សកស្ស។ អបត្តតិ អត្តនោ សន្តានេ ឧប្បត្តិវសេន អបត្ត,
អនធិគតេតិ វុត្តំ ហោតិ។ បត្តសញ្ញិតាសម្ពាតោតិ “បត្តោ មយា
ឧត្តរិមនុស្សធម្មោ”តិ ឯវំសញ្ញិតាសម្ពាតោ អធិមាណោ ឧប្បជ្ជតិ។ ឧប្បន្នោ ច
សុទ្ធសមថលាភី វា សុទ្ធវិបស្សនាលាភី វា អន្តរា វេបេតិ។ សោ ហិ ធនបិ វីសម្ម័
តីសម្ម័ វស្សានិ កិលេសសមុទាចារំ អបស្សន្តោ “អហំ សោតាបន្នោ”តិ វា
“សកទាគាមី”តិ វា “អនាគាមី”តិ វា មញ្ញតិ។ សមថវិបស្សនាលាភី បន
អរហត្តេយ្យេ វេបេតិ។ តស្ស ហិ សមាធិពលេន កិលេសាវិក្ខម្ពិតា,
វិបស្សនាពលេន សម្ពាសុបរិគ្គហិតា, តស្មា សង្ខម្បិ វស្សានិ, អសីតិម្បិ
វស្សានិ, វស្សសតម្បិ កិលេសា ន សមុទាចរន្តិ, ជីណាសវស្សេវ ចិត្តាចារោ
ហោតិ។ សោ ឯវំ ធិយរត្តំ កិលេសសមុទាចារំ អបស្សន្តោ អន្តរា អដ្ឋត្វាវ
“អរហា អហ”ន្តិ មញ្ញតីតិ។ “តំ អធិមាណំ វេបេត្វា”តិ ឥមិនា “អញ្ញត្រា”តិ បទំ
អបេក្ខិត្វា “អធិមាណា”តិ ឧបយោគត្តេ និស្សក្កវចនន្តិ ធស្សេតិ។

ចាបិច្ឆតាយាតិ ចាចា ឥច្ឆា ឯតស្សាតិ ចាបិច្ឆោ, តស្ស ភារោ ចាបិច្ឆតា,
តាយ, ចាបិកាយ ឥច្ឆាយាតិ អត្តោ។ យា សា “ឥធនកច្ឆោ ទុស្សីលោវ សមាណោ
‘សីលវា’តិ មំ ជនោ ជានាតូ”តិ អាទិនា (វិភ. ៨៥០) នយេន វុត្តា, តាយ
អសន្តគុណសម្ភារនិច្ឆាយាតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឥមិនា បន មន្តត្តា មោម្មហត្តា
សមុទាចរន្តស្ស អនាបត្តីតិ ធស្សេតិ។ អយម្បីតិ បិ-សន្តេន នកេវលំ បុរិមា
តយោវាតិ ធស្សេតិ។

អសន្តន្តិ អភូតំ។ ឈានាទិធម្មន្តិ ឈានំ, វិមោក្ខោ, សមាធិ, សមាបត្តិ,
ព្យាណនស្សនំ, មគ្គការីនា, ជលសង្ឃិកិរិយា, កិលេសប្បហានំ, វិនិវរណតា

ចិត្តស្ស, សុញ្ញាតារ អភិរតី"តិ (ចារា. ១៩៨) ឯវំ វុត្តំ ឧត្តរិមនុស្សធម៌។ យស្ស
អាហារេចតីតិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.២១៥) វាចាយ វា ហត្ថវិការាធិហិ វា
អង្គបច្ចុដ្ឋោបនេហិវិញ្ញត្តិបថេ វិតស្ស យស្ស បុគ្គលស្ស អាហារេចតិ។
វិញ្ញត្តិបថំ បន អតិក្កមិត្វា វិតោ កោចិ ថេ ធិព្ពេន ចក្កុនា (សារត្ថ. ដ៏. ២.២១៥),
ធិញ្ញាយ ថ សោតនាតុយា ធិស្វា ថ សុត្វា ថ ជានាតិ, ន ចារាជីកំ។ យោបិ "កី
អយំ ភណាតី"តិ សំសយំ វា អាបជ្ជតិ, ចិរំវិមសិត្វា វា បច្ឆា ជានាតិ,
"អវិជានន្តោ"តេច្ឆេ សង្ខំ គច្ឆតិ។ យោ បន ឈានាធិនិ អត្តនោ អធិគមវសេន
វា ឧត្តហបរិបុច្ឆាធិវសេន វា ន ជានាតិ, កេវលំ "ឈាន"ន្តិ វា "វិមោក្ខោ"តិ វា
វេនមត្តមេវ សុតំ ហោតិ, សោបិ តេន វុត្តេ "ឈានំ កិរ សមាបដ្ឋី"តិ ឯស
វេនតីតិ យធិ ឯត្តកមត្តម្មិ ជានាតិ, "ជានាតិ"ច្ឆេវ សង្ខំ គច្ឆតិ, តស្ស វុត្តេ
ចារាជីកមេវ។ សេសោ បន ឯកស្ស វា ទិដ្ឋំ វា ពហុនំ វា
និយមិតានិយមិតវសេនវិសេសោ សញ្ញោ សិក្ខាបច្ចក្ខានកថាយំ វុត្តនយេនេវ
វេទិតញ្ញោ។ បរិយាយភាសនេ បន "អហា"ន្តិ អវុត្តត្តា បដិវិជានន្តស្ស វុត្តេបិ
ថុល្លច្ចយំ។ វិសំវាធនាធិប្បាយេន មុសាវាធបយោគស្ស កតត្តា
អប្បដិវិជានន្តស្សបិ ឧក្កជន្តិ អាហា "យោ តេ វិហារេ វសតិ...ថេ... ឧក្កជ"ន្តិ។
អនុល្លបនាធិប្បាយស្សាតិ ឧល្លបនាធិប្បាយវិវហិតស្ស,
អភូតាហារេនាធិប្បាយវិវហិតស្សាតិ អត្ថោ។ ឧម្ពត្តកាធយោ បុព្វេ វុត្តនយោ
ឯវ។ ឥធម បន អាធិកម្មិកា វុត្តមុនាតិវិយភិក្ខុ, តេសំ អនាបត្តិ។

ចតុត្ថចារាជិកវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ចារាជិកនិកមនវណ្ណានា

ឥធាតិ ឥមស្មី ភិក្ខុចាតិមោក្ខោ។ ឧទ្ទិដ្ឋចារាជិកបរិធិបនមេវាតិ ឧទ្ទិដ្ឋានំ
ចតុន្នំ ចារាជិកានំ បរិធិបនវេនមេវ។ អវេទារណំ បន ន អញ្ញោសម្បីតិ

ឧស្សនត្ថំ។ តេជោបា “សមោធានេត្វា បនា” តិអាធិ។ តត្ថ សមោធានេត្វាតិ តត្ថ
តត្ថ អាគតានិ ឯត្ថេវ សមោធិហិត្វា, បក្ខិបិត្វា វាសី កត្វាតិ អត្ថោ។ ចាឡិយំ
អាគតានីតិ ឧទ្ទេសចាឡិយំ អាគតានិ។ ភិក្ខុនីនំ អសាធាវណានិ ចត្តារីតិ
ឧត្តជាណុមណ្ឌាលិកា, វជ្ជប្បដិច្ចាធិកា, ឧក្ខិត្តានុវត្តិកា, អដ្ឋវត្ថុកាតិ ឥមានិ
ភិក្ខុនីនំ ភិក្ខុហិ អសាធាវណានិ ចត្តារិ។ បណ្ឌាកាធិនញ្ញំ ឯកាធសន្នំ
អភព្ពតាវេ ចារាជិកាបត្តិសធិសត្វា ចារាជិកោតិ អាបា “ឯកាធសន្ន” ត្ថិអាធិ។
អភព្ពការវសន្ន្វាតេហិ វត្ថុវិបន្នតាធិនា បព្ពដ្ឋបសម្បទាយ
នអរហតាវសន្ន្វាតេហិ។ បណ្ឌាកតិវច្ឆានគតឧកតោព្យញ្ញនកា (ចារា. អដ្ឋ.
២.២៣៣) ហិ តយោ វត្ថុវិបន្នា អហេតុកប្បដិសន្ធិកា, តេសំ សន្តោ អវារិតោ,
មន្តោ បន វារិតោ។ អភព្ពា ហិ តេ មគ្គប្បដិលាភាយ វត្ថុវិបន្នត្វា។ បព្ពដ្ឋាបិ
នេសំ បដិក្ខិត្តា, តស្មា តេបិ ចារាជិការ។ វេយ្យសំវាសកោ, តិត្ថិយបក្កន្តកោ,
មាតុយាតកោ, បិតុយាតកោ, អរហន្តយាតកោ, ភិក្ខុនិទ្ទសកោ,
លោហិតុប្បាធកោ, សង្ឃភេទកោតិ ឥមេ អដ្ឋ អត្ថនោ កិរិយាយ វិបន្នត្វា
អភព្ពដ្ឋានំ ចត្តាតិ ចារាជិការ។ តេសុ វេយ្យសំវាសកោ, តិត្ថិយបក្កន្តកោ,
ភិក្ខុនិទ្ទសកោតិ ឥមេសំ តិណ្ណំ សន្តោ អវារិតោ, មន្តោ បន វារិតោ។ ឥតវេសំ
បញ្ចន្នំ ឧកយម្បិ វារិតំ។ តេ ហិ អនន្តរាវ នរកេ និព្ពត្តនកសត្វា។ យទា ភិក្ខុនី
វិព្ពមិតុកាមា ហុត្វា កាសាវមេវ វា គិហិវត្ថំ វា គិហិនិវាសនាការេន និវាសេតិ,
តទា ចារាជិកមាបន្នា នាម ហោតីតិ អាបា “គិហិការំ
បត្តយមាណាយា” តិអាធិ។ សា ហិ អដ្ឋាបារិវត្តិក្កមំ អកត្វាបិ ឯត្តាវតា
អស្សមណី នាម ហោតិ។

ធិយតាយ លម្ពមានំ អង្គជាតមេតស្សតិ លម្ពី (សារត្ថ. ដ. ២.២៣៣)។ ន
សោ ឯត្តាវតា ចារាជិកោ, អថ ខោ យទា អនភិវតិយា បីឡិតោ អត្ថនោ
អង្គជាតំ មុខេ វា វច្ឆមគ្គេ វា បវេសេតិ, តទា ចារាជិកោ ហោតិ។ មុតុកតា បិដ្ឋ

ឯតស្សាតិ មុនុបិដ្ឋិតោ, កតបរិកម្មាយ មុនុកាយ បិដ្ឋិយា សមន្មាគតោ។
សោបិ យទា អនភិរតិយា បិដ្ឋិតោ អត្ថនោ អង្គជាតំ អត្ថនោ
មុខមគ្គវច្ឆមគ្គសុ អញ្ញតំ បវេសេតិ, តទា ចារាជិកោ ហោតិ។ បរស្ស
អង្គជាតំ មុខេន គណ្ណាតីតិ យោ អនភិរតិយា បិដ្ឋិតោ បរស្ស សុត្តស្ស វា
បមត្តស្ស វា អង្គជាតំ មុខេន គណ្ណាតិ។ បរស្ស អង្គជាតេ អភិនិស័ទតីតិ យោ
អនភិរតិយា បិដ្ឋិតោ បរស្ស អង្គជាតំ កម្មនិយំ ទិស្វា អត្ថនោ វច្ឆមគ្គន
តស្សបរិ និស័ទតិ, តំ អត្ថនោ វច្ឆមគ្គំ បវេសេតីតិ អត្ថោ។ ឯតានិ ហិ ចត្តារិ
យស្មា ឧភិទ្ធី រាគវសេន សទិសភារូបគតានំ ធម្មោ “មេដុនធម្មោ” តិ វុច្ឆតិ,
តស្មា ឯកេន បរិយាយេន មេដុនធម្មំ អប្បដិសេវិត្វាយេវ កេវលំ មគ្គេន
មគ្គប្បវេសនវសេន អាបដ្ឋិតត្ថត្តា មេដុនធម្មចារាជិកស្ស អនុលោមន្តីតិ
“អនុលោមចារាជិកានី” តិ វុច្ឆន្តិ។

ឯត្ថាហា - មាតុយាតកបិតុយាតកអរហន្តយាតកា តតិយចារាជិកំ
អាបន្នា, ភិក្ខុនិទ្ទសកោ, លម្ពិអាទយោ ចត្តារោ ច បឋមចារាជិកំ អាបន្នា ឯវាតិ
កត្វា កុតោ ចតុវិសតីតិ (សារត្ថ. ដ. ២.២៣៣)? វុច្ឆតេ - មាតុយាតកាទយោ
ហិ ចត្តារោ ឥធម អនុបសម្បន្នា វេ អធិប្បតា, លម្ពិអាទយោ ចត្តារោ កិញ្ចាបិ
បឋមចារាជិកេន សង្គហិតា, យស្មា បន ឯកេន បរិយាយេន មេដុនធម្មំ
អប្បដិសេវិនោ ហោន្តិ, តស្មា វិសុំ វុត្តាតិ។ ទុតិយវិកប្បេ កច្ឆិត្តាតិ ឯត្ថ កច្ឆិ
អត្តាតិ បទច្ឆេនោ កាតព្វោ។

ឥតិ កម្ពុជវិគរណិយា ចាតិមោក្ខវណ្ណនាយ

វិនយត្តមញ្ញសាយំ លីនត្ថប្បកាសនិយំ

ចារាជិកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

សង្ឃាធិសេសកណ្តាំ

បិយវចនេន អាលបនន្តិ បិយាយិតព្ភវចនេនាលបនំ, សាធុនំ សមាលបនន្តិ
វុត្តំ ហោតិ។ សាធុរោ ហិ បរេ “គោន្តោ”តិ វា “នេវានំបិយា”តិ វា “ភទ្រកវ”ន្តិ វា
“អាយស្មន្តោ”តិ វា សមាលបន្តិ។

១. សុក្កវិស្សជ្ជសិក្ខាបទវណ្ណានា

សំ-សន្តោវិជ្ជមានត្ថោតិ អាហា “សំវិជ្ជតី”តិ។ ចេតនាតិ វីតិក្កមវសប្បវត្តា
បុព្វភាគចេតនា, មោចនស្សនចេតនាតិ អត្ថោ។ អស្សាតិ សុក្កវិស្សជ្ជិយា។
អញ្ញបទត្ថសមាសេនេវ សុក្កវិស្សជ្ជិយា វុត្តត្តា ឥក-សទ្ធស្ស វិសុំ អត្ថោ នត្ថិ
អាហា “សព្វោតនាវ សព្វោតនិកា”តិ។ ឥនានិ ឥក-សន្តោវ អត្ថិអត្ថំ
បកាសេតីតិ ធស្សន្តោ “សព្វោតនា វា”តិអាទិមាហា។ សំវិជ្ជមាណា ចេតនា
សព្វោតនា។ សុក្កស្សាតិ សម្ពវស្ស។ វិសជ្ជតិ វិស្សត្តោ។

ឥនានិ តំ យស្មី កាលេ មោចេតិ, យេនាធិប្បាយេន មោចេតិ, យេន
ចោចាយេន មោចេតិ, យញ្ច តស្ស អធិប្បាយស្ស វុត្ត, តំ សព្វំ សង្ខេបតោ
វិភាវេត្វា ស្សបតោ តំ វិសជ្ជិ ធស្សតុ “រាគូបត្ថម្ភាធិសុ”តិអាទិមាហា។ តត្ថ
រាគស្ស ពលវភាវោ, រាគេន វា អង្គជាតស្សបត្ថម្ភោ ថទ្ធុភាវោ រាគូបត្ថម្ភោ, សោ
អាទិ យេសំ តេ រាគូបត្ថម្ភាធយោ, តេសុ រាគូបត្ថម្ភាធិសុ។ អាទិសន្ទេន (ចារា.
២៣៨) វច្ឆបត្ថម្ភបស្សវុបត្ថម្ភវាតូបត្ថម្ភឧទ្ទាលិដ្ឋចាលាកទដ្ឋបត្ថម្ភានំ
គហាលំ។ កម្មញ្ញតំ បត្តេតិ មោចនកម្មក្ខមតាយ កម្មនិយតំ បត្តេ,
អដ្ឋត្រូវចាធិសុ ឧបក្កមាវហាវា បត្តេតិ អត្ថោ។ អរោគស្ស ភាវោ អាហេក្យំ, តំ
អាទិ យេសំ តេ អាហេក្យាធយោ, តេសុ អាហេក្យាធិសុ។ អាទិសន្ទេន
សុខកេសដ្ឋនានបុញ្ញយញ្ញសគ្គពិជីវិមំសទវានំ គហាលំ។ អដ្ឋត្រូវបំ អដ្ឋត្តំ

ឧបាទិឡ្ហបំ, តំ អាទិ យេសំ តេ អដ្ឋត្តវចានយោ, តេសុ។ អាទិសន្តោ
ពហិធារូបអដ្ឋត្តពហិធារូបអាកាសេកដិកម្មនាមំ គហណំ។ មោចនេ
អស្សនោ សុខវេទនា មោចនស្សនោ, មោចនត្ថំ បុព្វភាគេ បវត្តរាគោ,
សម្មយុត្តអស្សនសីសេន ចេត្ត រាគោ វុត្តោ, តេន សម្មយុត្តា ចេតនា
មោចនស្សនចេតនា, តាយ។ ឥមិនា មុច្ឆនស្សនោ (ចារា. អដ្ឋ. ២.២៤០)
មុត្តស្សនោ មេដ្ឋនស្សនោ ជស្សស្សនោ កណ្ណាវនស្សនោ ទស្សនស្សនោ
និសង្កស្សនោ វាចស្សនោ គេហសិទ្ធិបេមំ វនភន្តិយន្តិ ឥមេហិ សម្មយុត្តា
ចេតនាយោ បដិក្ខិបតិ, តាហិ និមិត្តេ ឧបក្កមន្តស្ស មុត្តេបិ អនាបត្តិ។ “និមិត្តេ
ឧបក្កមន្តស្ស” តិ ឥមិនា បន ឡុមធាបនាធិនិ បដិក្ខិបតិ។ តេន ហិ សតិបិ
មោចនស្សនេ និមិត្តេ ឧបក្កមាភាវតោ មុត្តេបិ អនាបត្តិ។ វុត្តញ្ញោតំ
សមន្តចាសាទិកាយំ “សា ច ខោ និមិត្តេ ឧបក្កមន្តស្សេវ,
ហត្ថបរិកម្មចាទបរិកម្មគត្តបរិកម្មករណេន សចេបិ អសុចិ មុច្ឆតិ,
អនាបត្តិ” តិ។

អាសយធាតុនាតត្ថតោតិ បិត្តសេម្ហបុព្វលោហិតាសយានញោវ
បថីធាតុអាទិនញ្ច ចតុន្នំ ធាតូនំ, រសសោណីតាធិនំ វា សត្តន្នំ ធាតូនំ
នាតត្ថតោ។ ឋានា ចាវនាតិ សុក្កស្ស យំ ឋានំ, តតោ ចុតិ។ សុក្កស្ស ហិ
វត្ថិសីសំ កដិ កាយោតិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.២៣៧) តិធា ឋានំ បកប្បន្និ។ ឯកោ
កិរាចរិយោ “វត្ថិសីសំ សុក្កស្ស ឋាន” តិ អាហា, ឯកោ “កដិ” តិ, ឯកោ
“សកលោ កាយោ” តិ។ តេសុ តតិយស្ស ភាសិតំ សុភាសិតំ។
កេសលោមនឧទន្ទានញ្ចា មំសវិនិមុត្តដ្ឋានំ, ឧច្ចារបស្សវខេឡសិដ្ឋាណិកា,
ចន្ទសុក្ខចម្មានិ ច វដ្ឋេត្វា អវសេសោ ធិមំសលោហិតានុគតោ សញ្ញាបិ
កាយោ កាយប្បសាទការជីវិតិទ្រិយាពន្ធិបត្តានំ, សម្ពវស្ស ច ឋានមេវ។ តថា

ហ៊ី រាគបរិយុដ្ឋាននាគិក្ខតានំ ហត្ថិនំ ឧភោហិ កណ្ណាច្ឆន្ទិកាហិ សម្ពរោ
និក្ខមតិ។

ឯត្ថ ច “រាគបត្តម្ពាទីសូ” តិអាទិនា (ចារា. អដ្ឋ. ២.២៣៧) កាលោ ទស្សិតោ។
រាគបត្តម្ពាទីកាលេសុ ហិ អង្គជាតំ កម្មនិយំ ហោតិ។ យស្ស កម្មនិយត្តេ សតិ
មោចេតិ, ឥតោ បរំ អញ្ញោ កាលោ នត្ថិ។ ន ហិវិនា រាគបត្តម្ពាទីហិ
បុព្ពល្អាទយោ កាលភេទា មោចនេ និមិត្តំ ហោន្តិ។ “អាហេត្យាទីសូ” តិអាទិនា
បន អធិប្បាយោ ទស្សិតោ។ ឯវេរបេន ហិ អធិប្បាយភេទេន មោចេតិ, ន
អញ្ញោ ហិ “អដ្ឋត្តរូបាទីសូ” តិអាទិនា ឧចាយោ ទស្សិតោ។ អដ្ឋត្តរូបេ វា ហិ
មោចេយ្យ, ពហិទ្ធារូបេ វា, ឧភយត្ថ វា, អាគាសេ វា កជី កម្មេន្តោ, ឥតោ បរំ
អញ្ញោ ឧចាយោ នត្ថិ។ នីលាទិវសេនា” តិអាទិហិ បន ទសហិ នវមស្ស
អធិប្បាយស្ស វត្ថុ ទស្សិតំ។ វិមំសន្តោ ហិ នីលាទីសុ អញ្ញាតវសេនវិមំសតិ, ន
តេហិវិនិមុត្តន្តិ។ “ឋានា ចាវនា” តិ ឥមិនា បន អត្ថតោវិស្សដ្ឋិ ទស្សិតា។
យថាហ “វិស្សដ្ឋិតិ ឋានតោ ចាវនា វុច្ឆតី” តិ (ចារា. ២៣៧)។ សា ចាយំ តស្ស
សុក្កស្ស ឋានា ចាវនា រាគវសេន។ វុត្តញ្ញោតំ កថាវត្ថុអដ្ឋកថាយំ “សុក្កវិស្សដ្ឋិ
នាម រាគសមុដ្ឋានា ហោតី” តិ (កថា. អដ្ឋ. ៣០៧)។ អញ្ញាត្រ សុបិនន្តាតិ
សុបិនោ ឯវ សុបិនន្តោ, តំ វេបេត្វាតិ វុត្តំ ហោតិ។ តេនាហ “យា
សុបិនេ” តិអាទិ។ សង្ឃាទិសេសោតិ ឥមស្ស អាបត្តិនិកាយស្ស នាមំ។ តេនាហ
“យា អញ្ញាត្រ សុបិនន្តា” តិអាទិ។ អាបត្តិនិកាយោតិ អាបត្តិសមូហោ។ កិញ្ចាបិ
អយំ ឯការ អាបត្តិ, វុទ្ធិសន្នេន, បន អវយវេ សមូហារោហារេន វា
“និកាយោ” តិ វុត្តោ “ឯកោ វេទនាក្ខន្ធា, ឯកោ វិញ្ញាណក្ខន្ធា” តិអាទីសុ
វិយ។

អស្សតិ (សារត្ថ. ដ. ២.១៦ សំយាទិសេសកណ្ណា) អាបត្តិនិកាយស្ស។ ននុ ច
អយុត្តោយំ និទ្ទេសោ “សង្ឃោ អាទិម្ហំ ចេវ សេសេ ច ឥច្ឆិតញោ អស្ស” តិ។ ន ហិ
អាបត្តិនិកាយស្ស អាទិម្ហំ ចេវ សេសេ ច សង្ឃោ ឥច្ឆិតោ, កិញ្ចាហិ វុដ្ឋានស្សតិ
ឥមំ ចោទនំ មនសិ និធាយ យថា ន វិវុដ្ឋតិ, តថា អធិប្បាយំ វិវិតុំ “កី វុត្តំ
ហោតី” តិ អាទិមាហា។ អាបត្តិតោ វុដ្ឋានស្ស អាទិម្ហំ ចេវ សេសេ ច ឥច្ឆិតោ
សង្ឃោ អាបត្តិយាវ ឥច្ឆិតោ នាម ហោតី តិ អយមេត្ថ អធិប្បាយោ។
អាបត្តិវុដ្ឋានន្តិ អាបត្តិតោ វុដ្ឋានំ, អនាបត្តិកកាវ្យបគមនន្តិ អត្ថោ។

ទកសោតន្តិ បស្សាវមគ្គំ, អង្គជាតប្បទេសន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ យទិ ឯវំ អថ
កស្មា អដ្ឋកថាយំ “ទកសោតំ ឱតិល្លាមត្ថ” តិ វុត្តន្តិ អាហា “ឋានតោ បន
ចុត” តិ អាទិ។ អវស្សមេវ ទកសោតំ ឱតរតិ អធិវាសេត្វា អន្តរា និវាទេតុ
អសក្កុណោយ្យត្តា។ ទកសោតោ រោហនតោ (សារត្ថ. ដ. ២.២៣៦-២៣៧)
បដ្ឋាយ បន ឧបាទិន្នតោ វិនិមុត្តត្តា សម្ពុវ្វបំ ឧតុសមុដ្ឋានមេវ អវសិស្សតិ,
សេសំ តិសមុដ្ឋានំ នត្ថិតិ វេទិតព្ពំ។ តស្មាតិ យស្មា ឋានតោ ចុតំ ទកសោតំ
ឱតរតិ, តស្មា។

អមោចនាធិប្បាយស្សតិ ភេសជ្ជេន និមិត្តំ អាសិម្បន្តស្ស ឧទ្ធារាទីនិ វា
ករោន្តស្ស។ សុបិនំ បស្សន្តស្សតិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.២៣៧) ធាតុក្ខោតតោ វា
អនុក្ខតបុព្វតោ វា ទេវតោបសំហារតោ វា បុព្វនិមិត្តតោ វា តិ ឥមេហិ ចត្វហិ
ការណោហិ សុបិនំ បស្សន្តស្ស។ កី បនេតំ បស្សន្តោ សុត្តោ បស្សតិ, បដិពុទ្ធា,
ឧទាហុ នេវ សុត្តោ, ន បដិពុទ្ធាតិ? កិញ្ចេត្ថ - យទិ តាវ សុត្តោ បស្សតិ,
អភិធម្មវិរោធា អាបជ្ជតិ។ ភវង្គចិត្តេន ហិ សុបតិ, តំ រូបនិមិត្តាធិអារម្មណំ វា
រាគាទិសម្បយុត្តំ វា ន ហោតិ។ សុបិនំ បស្សន្តស្ស ច វ្យាទិសានិ ចិត្តានិ
ឧប្បជ្ឈន្តិ។ អថ បដិពុទ្ធា បស្សតិ, វិនយវិរោធា អាបជ្ជតិ។ យញ្ញិ បដិពុទ្ធា

បស្សតិ, តំ សញ្ញាហារិកចិត្តេន បស្សតិ។ សញ្ញាហារិកចិត្តេន ច កតេ
វីតិក្កមេ អនាបត្តិ នាម នត្ថិ។ សុបិនំ បស្សន្តេន បន កតេបិ វីតិក្កមេ ឯកន្តំ
អនាបត្តិ ឯវ។ អថ នេវ សុត្តោ ន បដិពុទ្ធា បស្សតិ, កោ នាម បស្សតិ, ឯវញ្ចា
សតិ សុបិនស្ស អភារោវ អាបជ្ជតីតិ? ន អភារោ, កស្មា? យស្មា
កបិមិទ្ធចបរេតោ បស្សតិ។ វុត្តញ្ញោតំ “កបិមិទ្ធចបរេតោ ខោ មហារាជ សុបិនំ
បស្សតិ” តិ (មិ. ប. ៥.៣.៥)។ កបិមិទ្ធចបរេតោតិ មក្កជនិទ្ទាយ យុត្តោ។ យថា ហិ
មក្កជស្ស និទ្ទាលហុបវិវត្តា ហោតិ, ឯវំ យា និទ្ទា បុនប្បុនំ
កុសលាទិចិត្តោកិណ្ឌាត្តាលហុបវិវត្តា, យស្ស បវត្តិយំ បុនប្បុនំ ភវន្តតោ
ឧត្តរណំ ហោតិ, តាយ យុត្តោ សុបិនំ បស្សតិ។ យស្ស ច ឯវំ បស្សន្តស្ស
សុបិនេ មេធានំ ធម្មំ បដិសេវន្តស្ស វិយ, កាយសំសគ្គាទីនិ អាបជ្ជន្តស្ស វិយ ច
សុបិនន្តេនេវ ការណេន អសុចិ មុច្ចតិ, តស្សបិ អនាបត្តិ។ សុបិនេ (ចារា. អដ្ឋ.
២.២៦២) បន ឧប្បន្នាយ អស្សនេចតនាយ សចស្ស វិសយោ ហោតិ, និច្ចលេន
ភវិតព្ពំ, ន ហេត្តេន និមិត្តំ កើឡាបេតព្ពំ។ កាសាវបច្ចត្តរណាវក្ខណត្ថំ បន
ហត្ថបុដេន គហេត្វា ជគ្គនត្តាយ ឧទកដ្ឋានំ គន្ធពុតិ។

សុក្កវិស្សជ្ជិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. កាយសំសគ្គសិក្ខាបទវណ្ណានា

“ឱតិណ្ណោ” តិ (សារត្ថ. ដី. ២.២៧០) ឥទំ កម្មសាធនំ, កត្តសាធនំ វា ហោតីតិ
តទុកយវសេន អត្ថំ ទស្សន្តោ “យក្ខាទីហិវិយ សត្តា” តិ អាទិមាហា។
អសមបេក្ខិត្វាតិ យថាសភាវំ អនុបបរិក្ខិត្វា, យថា តេ វតិជនការ រូបាទយោ
វិសយា អនិច្ចទុក្ខាសុភានត្តាការេន អវជ្ជិតា, តថា អបស្សិត្វាតិ វុត្តំ ហោតិ។
បរិណតេនាតិ បរិវត្តេន។ តេនាហ “យថា បរិវត្តមាន” តិ អាទិ។
វុត្តរាគវសេនាតិ កាយសំសគ្គរាគវសេន។ តទហុជាតាយបីតិ តស្មី អហានិ

ជាតំ ជននំ ឯតិស្សតិ តទហុជាតា, តស្មី អហនិ ជាតាតិ វា តទហុជាតា,
តាយ, តំ ធិវសំ ជាតាយបីតិ អត្ថោ, ជាតមត្ថាយ អល្លម៌សបេសិវណ្ណាយបីតិ
វុត្ថំ ហោតិ។

អស្សតិ “កាយសំសគ្គំ សមាបន្នេយ្យ” តិ បទស្ស។ ឥនានិ ហត្ថាធិនំ
វិភាគទស្សនត្ថំ “តត្ថ ហត្ថោ នាម កប្បរតោ បដ្ឋាយា” តិ អាទិមាហ។
កប្បរតោ បដ្ឋាយាតិ ទុតិយមហាសន្និ ឧបាទាយ។ អញ្ញត្ថ បន មណីពន្ធតោ
បដ្ឋាយ យាវ អគ្គនខា ហត្ថោ។ វិនិទ្ធិត្វា វា អវិនិទ្ធិត្វា វា
កតកេសកលាបស្សេតំ អធិវចនន្តិ សម្ពន្ធា។ តត្ថ វិនិទ្ធិត្វាតិ តីហិ
កេសវដ្ឋីហិ គន្ធិត្វា។ សុវណ្ណាបិរកន្តិ សុវណ្ណាចាឡី។ ហត្ថញ្ច វេណីញ្ច ឋបេត្វា
អវសេសសរីរំ អន្តន្តិ អាហ “អវសេសស្ស សរីរស្ស” តិ អាទិ។

យោ ហិ សេវនាធិប្បាយោបិ និច្ចលេន កាយេន កេវលំ ជស្សំ បដិវិជានាតិ
សាទិយតិ អនុភោតិ, តស្ស ចិត្តប្បាធមត្ថោ អាបត្តិយា អភាវតោ អនាបត្តិ
អាហ “កាយេន អវាយមិត្វា” តិ អាទិ។ មោក្ខាធិប្បាយេនាតិ ឥត្ថិតោ
មុច្ចិតុកាមតាធិប្បាយេន។ អសញ្ញាតិ “ឥមិនា ឧបាយេន ឥមំ ជុសិស្សមី” តិ
អចេតេត្វា។ ឯវញ្ញំ អចេតេត្វា បត្តប្បជិត្តហណាធិសុ មាតុកាមស្ស អន្ទេ
ដុដ្ឋបិ អនាបត្តិ។ អសតិយាតិ អញ្ញវិហិតោ ហោតិ, “មាតុកាមំ ជុសិស្សមី” តិ
សតិ នត្ថិ, ឯវំ អសតិយា ហត្ថចាទបសារណាធិកាលេ ជុសន្តស្ស អនាបត្តិ។
អជានន្តស្សតិ ធារកវេសេន បីតំ ធារិកំ “ឥត្ថី” តិ អជានន្តោ កេនចិនេវ
ករណីយេន ជុសតិ, ឯវំ “ឥត្ថី” តិ អជានន្តស្ស ជុសតោ អនាបត្តិ។
អសាទិយន្តស្សតិ កាយសំសគ្គំ អសាទិយន្តស្ស ពាហាបរម្បរាយ
នីតភិក្ខុស្ស វិយ អនាបត្តិ។ ឥធម បន ឧទាយិត្ថេវ អាទិកម្មិកោ។ តស្ស
អនាបត្តិ អាទិកម្មិកស្សតិ។

កាយសំសគ្គសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ទុដ្ឋល្លវាចាសិក្ខាបទវណ្ណានា

ទុដ្ឋល្លវាចស្សនទរកវសេនាតិ ទុដ្ឋល្លា វាចា ទុដ្ឋល្លវាចា, តាយ
អស្សនចេតនា ទុដ្ឋល្លវាចស្សនោ, តេន សម្មយុត្តរកវសេន។ ឯត្ថាធិប្បត្តំ
មាតុកាមំ ទស្សេត្តំ “មាតុកាម”ន្តិអាទិមាហ។
ទុដ្ឋល្លាទុដ្ឋល្លសំលក្ខណសមត្ថន្តិ អសទ្ធម្មសទ្ធម្មប្បដិសំយុត្តំ កងំ ជានិត្តំ
សមត្តំ។ យា បន មហាល្លិកាបិ ពាលា ឯឡម្ភកា, អយំ ឥធានធិប្បត្តា។ វណ្ណា
នាម ទ្វេ មគ្គេ ឧទ្ទិស្ស “ឥត្ថិលក្ខណោន សុភលក្ខណោន
សមម្ពាគតាសី”តិអាទិនា (ចារា. អដ្ឋ. ២. ២៨៥) ថោមនា។ អវណ្ណា នាម ទ្វេ
មគ្គេ ឧទ្ទិស្ស វុត្តវិបរិយាយេន ករហនា, “ឥត្ថិលក្ខណោន សុភលក្ខណោន
អសមម្ពាគតាសី”តិអាទិហិ ខុសនាតិ វុត្តំ ហោតិ។ យាចនា នាម “ទេហិ មេ,
អរហសិ មេ ទាតុ”ន្តិ (ចារា. ២៨៥) វចនំ។ អាយាចនា នាម “កតា តេ មាតា
បសិទិស្សតិ, កតា តេ បិតា បសិទិស្សតិ, កតា តេ ទេវតាយោ បសិទិស្សន្តិ,
កតា តេ សុខណោ សុលយោ សុមុហុត្តោ ភវិស្សតិ, កតា តេ មេថុនំ ធម្មំ
លភិស្សមី”តិ (ចារា. ២៨៥) វចនំ។ បុច្ឆនំ នាម “កងំ ត្វំ សាមិកស្ស ទេសិ, កងំ
ជារស្ស ទេសិ”តិ (ចារា. ២៨៥) វចនំ។ បទិបុច្ឆនំ នាម “ឯវំ កិរ ត្វំ សាមិកស្ស
ទេតិ, ឯវំ ជារស្ស ទេសិ”តិ (ចារា. ២៨៥) វចនំ។ អាចិក្ខនំ នាម បុជ្ជស្ស “ឯវំ
ទេហិ, ឯវំ ទេន្តា សាមិកស្ស បិយា ភវិស្សសិ, មនាចា ចា”តិ (ចារា. ២៨៥)
ភណនំ។ អនុសាសនំ នាម អបុជ្ជស្ស “ឯវំ ទេហិ, ឯវំ ទេន្តា សាមិកស្ស បិយា
ភវិស្សសិ, មនាចា ចា”តិ (ចារា. ២៨៥) ភវនំ។ អក្កោសនំ (ចារា. ២៨៥) នាម
“អនិមិត្តាសិ, និមិត្តមត្តាសិ, អលោហិតាសិ, ធុវលោហិតាសិ, ធុវចោឡាសិ,
បក្សវន្តិសិ, សិខរណីសិ, ឥត្ថិបណ្ឌាកាសិ, វេបុរិសិកាសិ, សម្ពិទ្ធាសិ,

ឧកតោព្យញ្ញនកាសី"តិ (ចារា. ២៨៥) វេទនំ។ យស្មា មេធានុបសំហិតាយ វាចាយ
អធិកំ ធុដ្ឋល្លំ នាម នត្ថិ, តស្មា "មេធានុបសំហិតាយ"តិ ឥទំ ធុដ្ឋល្លវាចាយ
សិខាបត្តលក្ខណាទស្សនត្ថំ វុត្ថំ, ន បន មេធានុបសំហិតាយេវ ធុដ្ឋល្លវាចត្ថា។
សិខរណីសីតិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.២៨៥) ពហិនិក្ខន្តអាណាមំសា។ **សម្ពិជ្ជាសី**តិ
សម្ពិជ្ជវច្ឆមគ្គបស្សវមគ្គា។ **ឧកតោព្យញ្ញនកាសី**តិ បុរិសនិមិត្តន,
ឥត្ថិនិមិត្តន ចាតិ ឧកតោព្យញ្ញនេហិ សមម្ពាគតា។

ឯត្ថ ច វណ្ណាភណានេ តាវ "ឥត្ថិលក្ខណាន សុភលក្ខណាន
សមម្ពាគតាសី"តិ វេទតិ, ន តាវ សីសំ ឯតិ។ "តវ វច្ឆមគ្គោ ច បស្សវមគ្គោ ច
សុភោ សុភសណ្ណានោ ទស្សនីយោ, ព្យាធិសេន នាម ឥត្ថិលក្ខណាន
សុភលក្ខណាន សមម្ពាគតាសី"តិ វេទតិ, សីសំ ឯតិ, សង្ឃាធិសេសោ ហោតីតិ
អត្ថោ។

អវណ្ណាភណានេ បន "អនិមិត្តាសី"តិអាធិហិ ឯកាទសហិ បទេហិ អវណ្ណា
អយជិតេ សីសំ ន ឯតិ, យជិតេបិ តេសុ "សិខរណីសិ សម្ពិជ្ជាសិ
ឧកតោព្យញ្ញនកាសី"តិ ឥមេហិ តីហិ យជិតេយេវ សង្ឃាធិសេសោ។

យាចនាយបិ "ទេហិ មេ"តិ ឯត្ថកេនេវ សីសំ ន ឯតិ, "មេធានំ ធុដ្ឋំ ទេហី"តិ
ឯវំ មេធានធុដ្ឋន យជិតេ ឯវ សង្ឃាធិសេសោ។

"កថា តេ មាតា បសីទិស្សតី"តិអាធិសុ អាយាចនវចនេសុបិ ឯត្ថកេនេវ
សីសំ ន ឯតិ, "កថា តេ មាតា បសីទិស្សតិ, កថា តេ មេធានំ ធុដ្ឋំ លភិស្សមី"តិ
វា "តវ មាតវិ បសន្នាយ វា មេធានំ ធុដ្ឋំ លភិស្សមី"តិអាធិនា បន នយេន
មេធានធុដ្ឋន យជិតេយេវ សង្ឃាធិសេសោ។

“កេង ត្រូវ សាមីកស្ស ទេសី” តិអាទីសុ (ចារា. ២៨៥) បុត្រាវចនេសុបិ “មេដុនំ ធម្ម” ត្រូវ ត្រូវយេវ សង្ឃាទិសេសោ។ “ឃំ កិវ ត្រូវ សាមីកស្ស ទេសី” តិ (ចារា. ២៨៥) បដិបុត្រាវចនេសុបិ ឃសេវ នយោ។

អាទិកូនាយ ច “ឃំ ទេហី” តិ, “ឃំ ទទមាណ” តិ ត្រូវ ឃីសំ ន ឃតិ, “មេដុនំ ធម្ម” ឃំ ឃី, ឃំ ឃី, ឃំ មេដុនំ ធម្ម ទទមាណ ឃីនយមាណ សាមីកស្ស បិយា ហោតី” តិអាទិនា បន នយេន មេដុនធម្មន យជិតេយេវ សង្ឃាទិសេសោ។ អនុសាសនីវចនេសុបិ ឃសេវ នយោ។

អក្កោសវចនេសុ បន ឃកាទសសុ “សិខរណីសិ សម្ពិជ្ជាសិ ឃកតោព្យញ្ញនកាសី” តិ ឥមាទិ តីណីយេវ បទានិ សុទ្ធានិ សីសំ ឃតិ, ឥតិ ឥមាទិ ច តីណី, បុរិមាទិ ច វច្ឆមគ្គបស្សាវមគ្គមេដុនធម្មបទានិ តីណីតិ ច បទានិ សុទ្ធានិ អាបត្តិករាទិ, សេសាទិ “អនិមិត្តាសី” តិអាទិនិ អនិមិត្ត “មេដុនំ ធម្ម” មេ ទេហី” តិ វា “អនិមិត្តាសិ, មេដុនំ ធម្ម” មេ ទេហី” តិ វា អាទិនា នយេន មេដុនធម្មន យជិតានេវ អាបត្តិករាទិ ហោតីតិ វេទិតព្វាទិ។

អធិកកត្តិ អក្កកតោ បដ្ឋាយ អធា។ ឃត្តជាណុមណ្ឌលន្តិ ជាណុមណ្ឌលតោ បដ្ឋាយ ឃត្តិ។ ឃត្តកកត្តិ អក្កកតោ បដ្ឋាយ ឃត្តិ។ អធាជាណុមណ្ឌលន្តិ ជាណុមណ្ឌលតោ បដ្ឋាយ អធា។ អក្កក, បន ជាណុមណ្ឌលព្វា ឃត្តវ ឃត្តជេត្ត សង្ឃហំ ឃត្តតិ កិក្កនិយា កាយសំសគ្គ វិយ។ ន ហិ ឃត្តា ឃត្តកាបត្តិ សាវសេសំ បញ្ញាបេន្តិតិ។ កាយប្បជិតន្តិ វត្ថំ វា បុប្ផំ វា អាភរណំ វា។

អត្ថធម្មអនុសាសនីបុរេក្ខារាទន្តិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.២៨៧) ឃត្ត “អនិមិត្តា” តិអាទិនំ បទានំ អត្ថំ កថេន្តោ, អដ្ឋកថំ វា សង្ឃាយំ ករោត្តោ

អត្ថបុរេក្ខារពេនាម, ចាឡី វាចេន្តោ, សង្ឃាយំ វា ករោន្តោ ធម្មបុរេក្ខារពេនាម,
 “ឥនានិបិ អនិមិត្តាសិ, ឧកតោព្យញ្ញនកាសិ, អប្បមាទំ ធានិ ករេយ្យាសិ, យថា
 អាយតិម្បិ ឯវ្យាចា មា ហោហិសិ” តិ ភណ្ឌោ អនុសាសនិបុរេក្ខារពេនាម។
 ឥតិ អត្ថញ្ច ធម្មញ្ច អនុសាសនិញ្ច បុរក្ខិត្វា ភណ្ឌានំ អនាបត្តិ។ យោ បន
 ភិក្ខុនំ ចាឡី វាចេន្តោ បកតិវាចនាមគ្គំ បហាយ ហសន្តោ ហសន្តោ
 “សិខរណីសិ, សម្ពិទ្ធាសិ, ឧកតោព្យញ្ញនកាសិ” តិ បុនប្បនំ ភណ្ឌាតិ, តស្ស
 អាបត្តិយេវ។ ឥធម អាទិកម្មិកោ ឧទាយិត្ថេវ, តស្ស អនាបត្តិ អាទិកម្មិកស្ស។
 ននុ “សិខរណី” តិ អាទិហិ អក្កោសន្តស្ស បជិយចិត្តំ ឧប្បជ្ជតីតិ ទុក្ខវេទនាយបិ
 ភវិតព្ពំ, អថ កស្មា ទិវេទនន្តិ? នាយំ ទោសោ។ រាគវសេន ហិ អយំ អាបត្តិ, ន
 បជិយវសេន, តស្មា រាគវសេនេវ បវត្តោ អក្កោសោ ឥធាធិប្បតោ, ន
 បជិយវសេនាបីតិ។

ទុដ្ឋល្លវាចាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. អត្ថកាមសិក្ខាបទវណ្ណានា

អត្ថកាមចារិចរិយាវសេនាតិ អត្ថកាមចារិចរិយាយ រាគវសេន។ ឥធាបិ
 ទុដ្ឋល្លាទុដ្ឋល្លជាធនសមត្ថាវ ឥត្ថិ អធិប្បតាតិ អាហា “ទុដ្ឋល្លោកាសេន
 វុត្តប្បការាយ ឥត្ថិយា” តិ។ សមីបេតិ សវន្តបចារេវ “បត្វា” តិ ចាវសេសោ។
 អត្ថកាមចារិចរិយាតិ កាមីយតីតិ កាមោ, មេដុនធម្មោ, បរិចរណំ ឧបជ្ជានំ
 បរិចរិយា, សាវ ចារិចរិយា, កាមេន ចារិចរិយា កាមចារិចរិយា, អត្ថនោ
 កាមចារិចរិយា អត្ថកាមចារិចរិយា, អត្ថនោ អត្ថាយ មេដុនធម្មេន ឧបជ្ជានន្តិ
 អត្ថោ។ អថ វា កាមិតាតិ កាមា, ចារិចរិយា, អត្ថនោ កាមា អត្ថកាមា,
 អត្ថកាមា ច សា ចារិចរិយា ចាតិ អត្ថកាមចារិចរិយា, សយំ មេដុនរាគវសេន
 បត្តិតឧបជ្ជានន្តិ អត្ថោ។ តេនាហា “មេដុនធម្មសង្ខាតេនា” តិ អាទិ។ ឯត្ថ ច

បឋមេន អត្ថវិកល្យន កាមហេតុចារិចរិយាសម្ពាសន៍ អត្ថត្ថយំ ទស្សេតិ,
ទុតិយេន អធិប្បាយចារិចរិយាសម្ពាសន៍ អត្ថទ្វយំ។ ព្យញ្ញនេ (ចារា. អដ្ឋ. ២.២៩៧)
បន អាធនំ អកត្វា អត្ថមត្ថមេវ ទស្សេតុំ “អត្ថនោ កាមំ អត្ថនោ ហេតុំ អត្ថនោ
អធិប្បាយំ អត្ថនោ ចារិចរិយ”ន្តិ (ចារា. ២៩២) បទភាជនំ វុត្តំ។ “អត្ថនោ កាមំ
អត្ថនោ ហេតុំ អត្ថនោ ចារិចរិយ”ន្តិ ហិ វុត្តេ ជានិស្សន្និ បណ្ឌិតា “ឯត្តាវតា
អត្ថនោ អត្ថាយ កាមចារិចរិយា វុត្តា”តិ, “អត្ថនោ អធិប្បាយំ អត្ថនោ
ចារិចរិយ”ន្តិ (ចារា. ២៩២) វុត្តេបិ ជានិស្សន្និ “ឯត្តាវតា អត្ថនា
ឥច្ឆិតកាមិតដ្ឋេន អត្ថកាមចារិចរិយា វុត្តា”តិ។

កល្យាណេន ភទ្កកេន គុណេន សមន្នាគតត្តា កល្យាណធម្មំ។ តេនាហ
“តទុក្ខយេនាបី”តិ អាធិ។ អភិរមេយ្យាតិ តោសេយ្យ។ ឯតទគ្គន្តិ ឯសា អគ្គា។
ចារិចរិយានន្តិ ចារិចរិយានំ មជ្ឈេ, និទ្ធារណេ ចេតំ សាមិវចនំ។ ននុ
ទុដ្ឋល្លវាចាសិក្ខាបទេ (ចារា. ២៨៥) មេដុនយាចនំ អាគតំ, អថ កស្មា ឥទំ វុត្តំ?
នាយំ ទោសោ។ តត្ថ (សារត្ថ. ដី. ២.២៩៧) ហិ ទុដ្ឋល្លវាចស្សន្តរាគវសេន វុត្តំ, ឥធន
បន អត្ថនោ មេដុនស្សន្តរាគវសេនាតិ។

តស្មីយេវ ខណេតិ ភណិតក្ខណោ។ ឧកតោព្យញ្ញនកោ បន
បណ្ឌាកកតិកត្តាវិសុំ ន វុត្តោ។ “ឥមស្មី សិក្ខាបទទ្វយេ កាយសំសគ្គេវិយ
យក្ខិបេតីសុបិ ទុដ្ឋល្លត្ថកាមវចនេ ដុល្លច្ចយ”ន្តិ (វជិរ. ដី. ចារាជិក ២៩៥) វទន្តិ។
តស្មីយេវាតិ បណ្ឌាកេយេវ ឥត្តិសញ្ញនោ អត្ថកាមចារិចរិយាយ
វណ្ណភណេនបិ ទុក្ខជំ។ “យោ តេ វិហារេ វសេតិ, តស្ស អគ្គនានំ មេដុនំ ធម្មំ
ទេហី”តិ បរិយាយវចនេបិ ទុក្ខជំ។ “អត្ថកាមចារិចរិយាយ វណ្ណំ ភាសេយ្យ
យា មាធិសំ ‘សីលវន្ត’ន្តិ វុត្តត្តា”តិ (វជិរ. ដី. ចារាជិក ២៩៥) ឯកេ។ “បញ្ចសុ

អង្គេសុ សព្វាវា សង្ឃាទិសេសោវា”តិ អបរេ។ “មេដុនុបសំហិតេនា”តិ វុត្តត្តា
“ចីវរាទិហិ...បេ.... ភាសន្តស្ស អនាបត្តិ”តិ វុត្តំ។

អត្ថកាមសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. សញ្ញវិគ្គសិក្ខាបទវណ្ណានា

សញ្ញរណំ សញ្ញារោ, សោ ឯតស្ស អត្ថិតិ សញ្ញវី, សញ្ញរណាសីលោតិ វា
សញ្ញវី, តស្ស ភារោ សញ្ញវីត្ថំ, សញ្ញរណាត្ថិ អត្ថោ។ តញ្ច បរតោ “ឥត្ថិយា វា
បុរិសមតិ”ន្តិអាទិវចនតោ ឥត្ថិបុរិសានំ វេមជ្ឈេតិ អាហា “ឥត្ថិបុរិសានំ អន្តរេ
សញ្ញរណាការ”ន្តិ។ បដិគ្គណ្ឌានីមំសនបច្ចាហារណានីតិ ឯត្ថ បដិគ្គណ្ឌានំ នាម
បុរិសេន វា ឥត្ថិយា វា ឧភិន្នំ មាតាទិហិ វា “ភន្តេ, ឥត្តន្នាមំ ឥត្ថិ វា បុរិសំ វា ឯវំ
ភណាហិ”តិ វុត្តេ តេសំ វេចនំ “សាធ្វ”តិ វា “ហោត្វ”តិ វា “ភណាមី”តិ វា យេន
កេនចិ អាការេន វេចិកេនំ កត្វា, សីសកម្មនាទិហិ វា សម្បជិច្ឆនំ។ វីមំសនំ
នាម វុត្តប្បការេន សាសនំ គហេត្វា តស្ស ឥត្ថិយា វា បុរិសស្ស វា តេសំ
អវស្សំ អាហេចនកានំ មាតាបិតុភាតាភគិនិអាទិនំ វា សន្តិកំ គន្ធា តស្ស
សាសនស្ស អាហេចនំ។ បច្ចាហារណំ នាម តេន គន្ធា អាហេចិតេ សា ឥត្ថិ វា
បុរិសោ វា “សាធ្វ”តិ សម្បជិច្ឆតុ វា, មា វា, លជ្ឈាយ វា តុណ្ហី ហោតុ, បុន អាគន្ធា
តស្ស ឥត្ថិយា វា បុរិសស្ស វា តស្ស បវត្ថិយា អាហេចនំ។ អាបដ្ឋេយ្យាតិ
បដិបដ្ឋេយ្យ។

ឥត្ថិយា វា បុរិសមតី បុរិសស្ស វា ឥត្ថិមតិន្តិ ឯត្ថ “អាហេចេយ្យ”តិ
ចាបសេសោ ទដ្ឋញ្ចោ។ តេនេវាហា “តត្ថា”តិអាទិ។ ជាយាភារេតិ ភរិយាភារេ។
ជារភារេតិ បតិភារេ, និមិត្តត្ថេ ចេតំ ភុម្មវេចនំ។ តស្មា ភរិយាភារេនិមិត្តំ
បតិភារេនិមិត្តំ, ភរិយាភារេហេតុ បតិភារេហេតុ, ភរិយាភារេបច្ចយា

បតិការបច្ចុយា អាហារេតីតិ អត្ថោ។ ឯស នយោ “ជាយត្តនេ
អាហារេតី”តិអាទិសុបិ។ “ជាយត្តនេ វា ជារត្តនេ វា”តិ ហិ ឥទំ យទត្ថំ តំ តេសំ
មតី អាហារេតិ, តំ ទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ ឥទានិ បន បទភាជនិយំ (ចារា. ៣០២)
វុត្តនយេនាបិ អត្ថំ ទស្សត្ថំ “អបិចា”តិអាទិមាហា។ កិញ្ចាបិ ឥត្តិលិដ្ឋវសេន
បទភាជនិយំ វុត្ថំ, “ជាយត្តនេ វា ជារត្តនេ វា”តិ បន និទ្ទេសស្ស
ឧភយលិដ្ឋសាធារណត្តា បុរិសលិដ្ឋវសេនាបិ យោដេត្វា វត្តព្ពន្ធិ អាហា
“ឯតេនេវ ឧចាយេនា”តិអាទិ។ មុហុត្តិកាតិ គណិកា។ “អន្តមសោ
តដ្ឋុណិកាយបិ”តិ ឥទំ និទស្សនមត្តន្តិ អាហា “ឯតេនេវ ឧចាយេនា”តិអាទិ។

អញ្ញាត្រ នាលំវចនីយាយាតិ (សារត្ថ. ដ. ២.៣៣៩-៣៤០) ទេសចារិត្តវសេន
បណ្ណានាទានិ អបរិច្ឆត្ថំ វេបេត្វា។ សញ្ញាវត្តវសេន ភិក្ខុនា វចនីយា ន
ហោតីតិ នាលំវចនីយា, តំ វេបេត្វាតិ កេចិ។ អប្បេន វា ពហុនា វា ធនេន កិតា
ធនក្ខិតា។ យស្មា បន សា ន កិតមត្តាយេវ ភរិយា, សំវាសត្ថាយ បន កិតត្តា
ភរិយា, តស្មាស្ស និទ្ទេសេ “ធនេន កិណិកា វាសេតី”តិ (ចារា. ៣០៤) វុត្ថំ។
ធនុវាសិនីតិ ធនេន អត្តនោ វុចិយា វសេតីតិ ធនុវាសិនី។ យស្មា បន សា ន
អត្តនោ ធនុមត្តនេវ ភរិយា ហោតិ, បុរិសេន បន សម្មជិដ្ឋិតត្តា, តស្មាស្ស
និទ្ទេសេ “បិយោ បិយំ វាសេតី”តិ (ចារា. ៣០៤) វុត្ថំ។ អាទិសទ្ធនេ “កោគវាសិនី,
បដវាសិនី, ឌីទបត្តកិនី, ឌីកជប្បដា, ធាសី ច ភរិយា ច, កម្មការី ច ភរិយា ច,
ធជាហជា, មុហុត្តិកា”តិ (ចារា. ៣០៤) ឥមេសំ អដ្ឋន្នំ អាភារាណំ គហាណំ។ យថា
ច “ធនុវាសិនី”តិអាទិសុ អញ្ញាតវសេន វេទតោវិសង្កេតោ នត្ថិ, ឯវំ ចាឡិយំ
អវុត្តេសុបិ “ហោហិ កិរ ឥត្តន្ទាមស្ស ភរិយា, ជាយា, បជាបតិ, បុត្តមាតា,
យរណី, យរសាមិនី, ភត្តវន្ទិកា, សុស្សសិកា, បរិចារិកា”តិ (ចារា. អដ្ឋ.
២.៣០៥) ឯវំអាទិសុ សំវាសបរិទីបកេសុ វេទនេសុ អញ្ញាតវសេន វេទន្តស្សាបិ
វិសង្កេតោ នត្ថិ, តិវុត្តសម្មត្តិយា អាបត្តិយេវ។

មាតុរក្ខតំ ព្រហ្មីតិ ឯត្ថ មាតុរក្ខតា នាម មាតរា រក្ខតា, យថា បុរិសេន
សហ សំវាសំ ន កល្យាណិ, ឯវំ មាតរា រក្ខតាតិ អត្ថោ។ តេនេវ ស្ស បទភាជនេបិ
“មាតា រក្ខតិ កោបេតិ, ឥស្សរិយំ កាវេតិ, វសំ វត្ថេតិ” តិ (ចារា. ៣០២) វុត្ថំ។
បិតុរក្ខតាធិស្វតិ “បិតុរក្ខតា, មាតាបិតុរក្ខតា, ភាតុរក្ខតា, ភគិនិរក្ខតា,
ញាតិរក្ខតា, គោត្តរក្ខតា, ធម្មរក្ខតា, សាវក្ខា, សបរិទណ្ឌា” តិ (ចារា. ៣០៣)
ឯវំ វុត្ថេសុ បិតុរក្ខតាធិស្វ។ យថា ច ឯត្ថ, ឯវំ “បិតុរក្ខតំ ព្រហ្មី” តិ អាធិស្វបិ
នយោ វេទិតញោ។

សង្ឃស្ស វា ចេតិយស្ស វា គិលានស្ស វា កិច្ចេន គច្ឆន្តស្សតិ (ចារា. អដ្ឋ.
២.៣៤០) ឯត្ថ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ឧបាសថាគារំ វា កិញ្ចិ វា វិប្បកតំ ហោតិ។ តត្ថ
ការុកានំ ភត្តវេតនត្ថាយ ឧបាសកោ វា ឧបាសិកាយ សន្និកំ ភិក្ខុ
បហិណោយ្យ, ឧបាសិកា វា ឧបាសកស្ស, ឯវំ រូបេន សង្ឃកិច្ចេន គច្ឆន្តស្ស
អនាបត្តិ។ ចេតិយកម្មេ ករិយមាណេបិ ឯសេវ នយោ។ គិលានស្ស
ភេសជ្ជត្ថាយបិ ឧបាសកេន វា ឧបាសិកាយ សន្និកំ, ឧបាសិកាយ វា
ឧបាសកស្ស សន្និកំ បហិតស្ស គច្ឆតោ អនាបត្តិ។

កិញ្ចាបិ ឯត្ថ “ឥត្ថី នាម មនុស្សីត្ថី, ន យក្ខី ន បេតិ ន តិវច្ឆានគតា។
បុរិសោ នាម មនុស្សបុរិសោ, ន យក្ខោ” តិ អាធិ (សារត្ថ. ដី. ២.៣៤១) នត្ថិ,
តថាបិ មនុស្សជាតិការ ឥត្ថិបុរិសា ឥធម៌ អធិប្បតាតិ អាហា “តេសំ
មនុស្សជាតិកតា” តិ។ ននាលំវចនីយតាតិ យថាវុត្ថនយេន បរិច្ចត្តា
អលំវចនីយា។ និវារណត្ថោ ហិ ឯត្ថ អលំ-សន្នោ។ ន អលំវចនីយា
នាលំវចនីយា, ន នាលំវចនីយា, តស្ស ភាវោ ននាលំវចនីយតា,
“អលំវចនីយតា” ឥច្ឆេវ វុត្ថំ ហោតិ។

បណ្ណាត្តិ, ឥមំ សិក្ខាបទំ។ កាយវិការេនាតិ
សីសុក្ខិបនាទិកាយវិការេន។ តថេវវីមសិត្វា តថេវ បច្ឆាហរន្តស្សាតិ
ហត្ថមុដ្ឋាទិនា កាយវិការេនវីមសិត្វា បុន អាគន្ធា តថេវ អាហេចន្តស្ស។
អាគមិស្សតីតិ តវ សន្តិកេ ធម្មស្សវនាទិអត្ថំ អាគមិស្សតិ។ កេនចិ វុត្តតិ
អាសនសាលាទីសុ និសិទ្ធស្ស កេនចិ បុរិសេន វុត្តេ។ សេច ហិ ទីណាសវស្ស
មាតាបិតារោ កុដ្ឋិកា អលំវចនីយា ហោត្តិ, តញ្ចាភិក្ខុ យវំ ឧបគតំ បិតា វទតិ
“មាតា តេ, តាត, មំ មហាល្លកំ ធម្មត្វា ញាតិកុលំ គតា, គច្ឆ នំ មំ ឧបជ្ជាតុំ
បេសេហី”តិ។ សោ ចេ គន្ធា តំ វត្វា បុន បិតុនោ តស្សា អាគមនំ វា អនាគមនំ
វា អាហេចតិ, វវំ អាហេចន្តស្ស តស្សបិ កាយវាចតោ សមុដ្ឋាតិ។ តេនាហ
“បណ្ណាត្តិ អជាទន្តស្ស បនា”តិអាទិ។ ទីណាសវស្សបីតិ ឯត្ថ បិ-សទ្ធន
សេក្ខបុប្ផនាទំ វត្តព្ភមេវ នត្ថិតិ ទីបេតិ។ បិតុវចនេនាតិ អត្ថនោ បិតុវចនេន។
គន្ធាតិ តស្សា សមីបំ គន្ធា។ បណ្ណាត្តិ, អលំវចនីយការញាតិ ឧភយំ
អជាទន្តស្សបិ កាយវាចតោ សមុដ្ឋាតិ។ តទុកយន្តិ បណ្ណាត្តិ,
អលំវចនីយការញា។ យំ បន បណ្ណាត្តិ ជានិត្វា ឯតេហោវ តីហិ នយេហិ
សញ្ញាវត្ថុំ សមាបដ្ឋតោ កាយចិត្តតោ, វាចាចិត្តតោ, កាយវាចាចិត្តតោ ច
សមុដ្ឋាតិ។ ឥមាទិ តីណិ បណ្ណាត្តិជាទន្ធចិត្តេន “សចិត្តកសមុដ្ឋានាទី”តិ វុត្ថំ, តំ
អយុត្តំ។ ន ហិ បណ្ណាត្តិ ជានិត្វាបិ “នាលំវចនីយា”តិ មញ្ញាមាទស្ស សចិត្តកេហិ
សមុដ្ឋានេហិ អាបត្តិ សមុដ្ឋាតីតិ វត្ថុំ យុដ្ឋតិ វីតិក្កមចេតនាយ អសម្ភវតោ។

សញ្ញាវត្ថុសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. កុដិការសិក្ខាបទវណ្ណានា

សញ្ញាវិកាយ បនាតិ ឯត្ថ សន្តិ អត្ថវាចកោ តតិយត្ថេ និចាតោ,
យាចិកាតិ ការសាធនោ, តេសញ្ញា មជ្ឈេបទលោបសមាសោ។ បនាតិ

និទានមត្តមេវ។ តេនាហ “សយំ បវត្តិតយាចនា វុត្តតិ” តិ។ យា ហិ អត្តនា
បវត្តិតា, សា អត្តនោ នាម ហោតិ តិ អាហ “តស្មា” តិ អាទិ។ ននុ ន សក្កា
យាចនាយេវ កុដិ កាតុន្តិ អនុយោគំ សន្ធាយ តស្សាធិប្បាយត្ថំ ទស្សេតុំ “សយំ
យាចិតកេហិ” តិ អាទិមាហ។ តត្ថ សយំ យាចិតកេហិ តិ “វាសី ទេវ, ជេសុ
ទេវា” តិ អាទិនា (ចារា. ៣៤២) សយំ យាចិតកេហិ។ ឧបករណេហិ តិ
វាសីយាទីហិ។ បរេន ភណ្ឌាសាមិកេន “មម ឥទ” ត្ថិ
អបរិច្ឆាតារក្ខណកោបនវសេន បរិគ្គហិតំ បរិបរិគ្គហិតកំ, បរសន្តកន្តិ វុត្តំ
ហោតិ។ មូលច្នេនវសេនាតិ មូលស្ស ធិន្ទនវសេន, បរសន្តកការតោ មោចេត្វា
អត្តនោ សន្តកំ កត្វាតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឯវញ្ញិ អញ្ញាតកអប្បវាវិតជ្ជានតោ
យាចន្តស្ស អញ្ញាតកវិញ្ញត្តិយា ទុក្ខជំ។ តាវកាលិកំ បន វដ្តតិ តិ តាវកាលិកំ
កត្វា យាចិតុំ វដ្តតិ។ សកកម្មំ ន យាចិតព្ភាតិ
ចាណាតិចាតសិក្ខាបនរក្ខណត្ថំ វុត្តំ។ “ហត្ថកម្មំ ទេវា” តិ អនិយមេត្វាបិ ន
យាចិតព្ភា។ ឯវំ យាចិតា ហិ តេ “សាធុ, ភន្តេ” តិ ភិក្ខុំ ឧយ្យោដេត្វា មិគេបិ
មារេត្វា អាហារេយ្យំ។ និយមេត្វា បន “វិហារេ កិញ្ញិ កត្តព្ភំ អត្ថិ, តត្ថ ហត្ថកម្មំ
ទេវា” តិ យាចិតព្ភា។ “កុដិ នាម ឧល្លិត្តា វា ហោតិ, អវលិត្តា វា ឧល្លិត្តាវលិត្តា
វា” តិ (ចារា. ៣៤៥) បទភាជនេ វុត្តត្តា “កុដិន្តិ ឧល្លិត្តាធិសុ អញ្ញាតរ” ត្ថិ វុត្តំ។ តត្ថ
ឧទ្ធុ មុខំ លិត្តា ឧល្លិត្តា។ អន្តោ លិម្បន្តា ហិ ឯវំ លិម្បន្តិ។ អនោ មុខំ លិត្តា
អវលិត្តា។ ពហិ លិម្បន្តា ហិ ឯវំ លិម្បន្តិ។ តេនាហ “តត្ថ ឧល្លិត្តា នាមា” តិ អាទិ។
បិដ្ឋសង្ឃាដាតិ ធារពាហា។ “សុឆាយ វា មត្តិកាយ វា” តិ ឯតេន បេត្វា ឥមេ
ទ្វេលេបេ អវសេសោ ភស្មាកោមយាទិកេនោ អលេចោតិ ទស្សេតិ។

យស្មា បន សញ្ញាចិកាយ កុដិ ករោន្តេនាបិ ឥធ វុត្តនយេនេវ បដិបដ្ឋិតព្ភំ,
តស្មា “សយំ វា ករោន្តេន អាណត្តិយា វា កាវាបេន្តេនា” តិ វុត្តំ។ ឯត្ថ ច “សយំ
វា ករោន្តេនា” តិ ឥមិនា សាមត្តិយតោ លព្ភមានមត្តមាហ, ន តុ បទត្ថតោ។

“អាណត្តិយាវា កាវាបេន្តោ” តិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៣៤៨-៣៤៩) បន បទត្ថតោ។
ឯវញ្ច កត្វាយទិ បន “ករោន្តេនវា កាវាបេន្តេនវា” តិ វេទយ្យ, ព្យញ្ជនំ
វិលោមិតំ ភវេយ្យ។ ន ហិ កាវាបេន្តោ ករោន្តោ នាម ហោតីតិ ឯទិសី ចោទនា
អនវកាសាតិ ទដ្ឋព្ពំ។ នត្ថិ សាមី បតិ ឯតិស្សាតិ អសាមិកា, តំ អសាមិកំ,
អនិស្សរន្តិ អត្ថោ។ អនិស្សរតា ចេត្ត កាវាបេន្តោតិ អាហា “កាវេតា
ធាយកេនវិហិត” តិ។ ឧទ្ទេសោតិ ឧទ្ទិសិតញោ។

តត្រាតិ សាមិស្មី ភុម្មវចនន្តិ អាហា “តស្ស កុដិយា” តិ។ ទីយសោតិ
និស្សក្កវចនន្តិ អាហា “ទីយតោ” តិ។ ពហិកុដ្ឋេតិ កុដ្ឋស្ស ពហិ, ធុសេន
មិស្សកោ បិណ្ឌោ ធុសបិណ្ឌោ, តស្ស បរិយន្តោ ធុសបិណ្ឌាបរិយន្តោ, តេន,
ធុសមិស្សកមត្តិកាបិណ្ឌាបរិយន្តោតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ធុសបិណ្ឌាស្សបរិ
សេតកម្មំ បន អញ្ចោហារិកំ។ អព្ពន្ធវេ ភវេ អព្ពន្ធវិមោ, តេន។ យត្ថាតិ យស្ស
កុដិយំ។ បមាណយុត្តោតិ បកតិវិទត្តិយា នវិវិទត្តិបមាណោ។ “តិវិយំ
សត្តន្តរា” តិ (ចារា. ៣៤៨) ឧក្កសតោ បមាណាស្ស វុត្ថត្ថា “ហេដ្ឋិមកោដិយា
ចតុហត្ថវិត្តារា ន ហោតី” តិ វុត្ថំ។

សោធនត្វាតិ សមតលសីមមណ្ឌលសទិសំ កត្វា។ បទភាជនេ វុត្តនយេន
សង្ឃំ តិក្ខត្ថំ យាចិត្វាតិ “សង្ឃំ ឧបសង្កមិត្វា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្កំ កិវិត្វា វុឡានំ
ភិក្ខុនំ ចាទេ វុទ្ធិត្វា ឧក្កដិកំ និសីទិត្វា អញ្ចាលី បគ្គហេត្វា ឯវមស្ស វេជីយោ
‘អហំ, ភន្តេ, សញ្ញាចិកាយ កុដិ កត្តកាមោ អសាមិកំ អត្តុទ្ទេសំ, សោហំ,
ភន្តេ, សង្ឃំ កុដិវត្ថុឡិលោកនំ យាចាមី” តិ (ចារា. ៣៤៩) បទភាជនេ វុត្តនយេន
តិក្ខត្ថំ យាចិត្វា។ សង្ឃេនវា សម្មតាតិ បទភាជនិយំ (ចារា. ៣៥០) វុត្តេន
ញាតិទុតិយកម្មេន, អបលោកនកម្មវសេនវា សង្ឃេន សម្មតា។ វុត្ថតិ
កុដិវត្ថុ។ អនាម្ពន្តិ អនុបទ្ធាំ។ បរិតោ កមតិ កច្ចតិ ឯត្ថាតិ បរិក្ខមនំ, តេន

សហវត្ថុតីតិ សបរិក្កមនំ, សឧបចារន្តិ អត្ថោ។ តេនាហ “តេហិ
ភិក្ខុហិ” តិអាទិ។

កិបិល្លិកាទីនន្តិ ឯត្ថ កិបិល្លិកា (ចារា. អដ្ឋ. ២.៣៥៣) នាម
វត្ថុកាឡបិដ្ឋលាទិភេទា យា កាចិ, តា អាទិ យេសំ តានិ កិបិល្លិកាទីនិ, តេសំ។
អាទិសន្តេន ឧបចិកាទីនំ សន្តិហាលំ។ អាសយោតិ និពន្ធវសនដ្ឋានំ, សោ អាទិ
យេសំ តេ អាសយាទយោ, តេហិ។ អាទិសន្តេន ចេត្ថ និស្សិតស្ស គហាលំ។
សោឡសហិ ឧបទ្កវេហិតិ “កិបិល្លិកានំ វា អាសយោ ហោតិ, ឧបចិកានំ វា
ឧន្ទរានំ វា អហិនំ វា វិច្ឆិកានំ វា សតបទីនំ វា ហត្ថិនំ វា អស្សរានំ វា សីហានំ វា
ព្យគ្យានំ វា ទីបីនំ វា អច្ឆានំ វា តរច្ឆានំ វា យេសំ កេសញ្ចិ តិវច្ឆានគតានំ
ចាលានំ វា អាសយោ ហោតិ, បុព្ពណ្ណានិស្សិតំ វា ហោតិ,
អបរណ្ណាអញ្ញាយាតអាយាតនសុសានឧយ្យានរាជវត្ថុហត្ថិសាលាអស្សសាលា
ពន្ធនាគារចានាគារស្វនវច្ឆាចច្ឆរសភាសំសរណានិស្សិតំ វា ហោតិ” តិ (ចារា.
៣៥៣) ឯវំ វុត្ថេហិ សោឡសហិ ឧបទ្កវេហិ។ តត្ថ ច អញ្ញាយាតំ (ចារា. អដ្ឋ.
២.៣៥៣) នាម ការណាយវំ។ អាយាតនំ នាម ធម្មគន្ធិកា។ សុសានន្តិ
មហាសុសានំ។ សំសរណំ នាម អនិព្វិជ្ឈគមនីយោ គតបច្ឆាគតមគ្គោ។

អាវិជ្ជិតុំ សក្កុណោយ្យតាយាតិ និន្ទតជាទីនមការតោ អនុបរិយាយិតុំ
សក្កុណោយ្យតាយ។ តេនភិក្ខុនាតិ កុដិការកេនភិក្ខុនា។ យាចិតេហិតិ
“ឯកំសំ ឧត្តរាសន្តំ ករិត្វា វុឡានំ ភិក្ខុនំ ចាទេ វន្តិត្វា ឧក្កុដិកំ និសីទិត្វា អញ្ញាលី
បគ្គហេត្វា ឯវមស្ស វេចនីយោ ‘អហំ, ភន្តេ, សញ្ញាចិកាយ កុដិ កត្តកាមោ
អសាមិកំ អត្តន្ទេសំ, សោហំ, ភន្តេ, សង្ឃំ កុដិវត្ថុនេសនំ យាចាមី” តិ (ចារា.
៣៥៤) តិក្ខុតុំ យាចិតេហិ។ ព្រាត្តិទុតិយេន កម្មេនាតិ -

“សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ, អយំ ឥត្តន្ទាមោ ភិក្ខុ សញ្ញាចិកាយ
 កុដិ កត្តកាមោ អសាមិកំ អត្តទ្ទេសំ, សោ សង្ឃំ កុដិវត្តទេសនំ
 យាចតិ។ យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃោ ឥត្តន្ទាមស្ស ភិក្ខុនោ កុដិវត្តំ
 ទេសេយ្យ។ ឯសា ញត្តិ។ សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ, អយំ ឥត្តន្ទាមោ
 ភិក្ខុ សញ្ញាចិកាយ កុដិ កត្តកាមោ អសាមិកំ អត្តទ្ទេសំ, សោ សង្ឃំ
 កុដិវត្តទេសនំ យាចតិ។ សង្ឃោ ឥត្តន្ទាមស្ស ភិក្ខុនោ កុដិវត្តំ ទេសេតិ,
 យស្សាយស្មតោ ខមតិ ឥត្តន្ទាមស្ស ភិក្ខុនោ កុដិវត្តស្ស ទេសនា, សោ
 តុណ្ហាស្ស។ យស្ស នក្ខមតិ, សោ ភាសេយ្យ។ ទេសិតំ សង្ឃន
 ឥត្តន្ទាមស្ស ភិក្ខុនោ កុដិវត្ត, ខមតិ សង្ឃស្ស, តស្មា តុណ្ហី, ឯវមេតំ
 ធារយាមី”តិ -

ឯវំ បទភាគនៃ វុត្តន ញត្តិទុតិយេន កម្មេន។ អាឡិវិកា នាម អាឡិវិរដ្ឋ
 ជាតា ទារកា, តេ បព្ពជិតកាលេបិ “អាឡិវិកា”ត្រូវ បញ្ញាយីសុ។ តេ សន្ធាយ
 វុត្តំ អាឡិវិកេ ភិក្ខុ”តិ។ លេបេ យជិតេតិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៣៥៣) អន្តោលេបេ វា
 អន្តោលេបេន សទ្ធិំ ភិក្ខុញ្ច ធននញ្ច ឯកាពទ្ធី កត្វា យជិតេ, ពហិលេបេ វា
 ពហិលេបេន សទ្ធិំ យជិតេ។ ទ្វេ ច ទុក្ខដានិ សារម្ហ័ អបរិក្កមនវសេន។
 ឧភយវិបន្នាតិ ឧភយេហិ ទេសនាបមាលោហិ វិបន្នាវិហិតា ឧភយវិបន្នា,
 អទេសិតវត្តកា បមាណាភិក្ខុន្តាតិ អត្តោ។ តស្មិន្តិ ទ្វារពន្លៃ វា វាតចានេ វា។
 លេចាន យជិយតីតិ បុព្ពេ ទិន្នលេចា ទ្វារពន្លៃ វា វាតចានេ វា សទ្ធិំ ន
 យជិយតិ, ឯកាពទ្ធី ហុត្វា ន តិដ្ឋតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ តន្តិ ទ្វារពន្លៃ វា វាតចានំ វា
 បរាមសតិ។ បឋមមេវាតិ លេបកិច្ចស្ស និដ្ឋិតត្តា ទ្វារពន្លៃវាតចានានំ ឋេបនតោ
 បុព្ពេយេវ, លេបស្ស និដ្ឋិតក្ខណោយេវាតិ អធិប្បាយោ។ “ភិក្ខុ កុដិ ករោតិ
 ទេសិតវត្តកំ បមាណិកំ សារម្ហំ សបរិក្កមនំ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស។ ភិក្ខុ កុដិ
 ករោតិ ទេសិតវត្តកំ បមាណិកំ អនាមម្ហំ អបរិក្កមនំ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស”តិ

(ចារា. ៣៥៥) បទភាជនីយំ វុត្តត្តា “កេវលំ សារម្ហាយា” តិអាធិ វុត្តំ។ វិប្បកតន្តិ
អនិដ្ឋិតំ។ អញ្ញស្ស ទទតោ ចាតិ អញ្ញស្ស បុគ្គលស្ស វា សង្ឃស្ស វា ទទតោ ច។
គុហា នាម ឥដ្ឋកគុហា វា សិលាគុហា វា ធារុគុហា វា ភូមិគុហា វា។ តិណាកុដិ
នាម សត្តភូមិកោបិ ចាសាទោ តិណាច្ឆនោ “តិណាកុដិកា” តិ វុច្ឆតិ។
អញ្ញស្ស តិ អាចរិយស្ស វា ឧបជ្ឈាយស្ស វា សង្ឃស្ស វា។ វាសាគារំ វេបេត្វា តិ
(ចារា. អដ្ឋ. ២. ៣៦៤) អត្ថនោ វសនត្ថាយ វាសាគារំ វេបេត្វា។
ឧបាសថាភារាជីសូ តិ ឯត្ថ អាធិសន្នេន ជន្ហាយរកោជនសាលាអគ្គិសាលានំ
គហាលំ។ ហេដ្ឋិមបមាណាសម្ពុរោតិ ចតុហត្ថវិត្តិណ្ឌាតា។ អនេសាបេត្វា
ករោតោតិ វុត្តំ អនេសាបេត្វា បមាណាតិក្កន្ធី, បមាណាយុត្តំ វា ករោតោ។
ឯត្ថ ច វុត្តនោ អនេសាបនំ អភិរិយា។ កុដិករណំ ភិរិយា។

កុដិការសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. វិហារការសិក្ខាបទវណ្ណានា

មហន្តំ លាតិ គណ្ហាតីតិ មហាល្លកោ, តំ មហាល្លកំ។ យោ ច យំ គណ្ហាតិ,
សោ តស្ស អត្ថីតិ អាហា “មហន្តភារោ ឯតស្ស អត្ថីតិ មហាល្លកោ” តិ។ សោ ច
មហន្តភារោ កេន, កុតោ ចាតិ អាហា “សសាមិកភារេនា” តិអាធិ។ ន កេវលំ
សសាមិកភារេនេវាតិ អាហា “យស្មា វា” តិអាធិ។ យធិ ឯវំ អថ កស្មា
“មហាល្លកោ នាម វិហារោ សសាមិកោ វុច្ឆតី” តិ (ចារា. ៣៦៧) ឯត្ថកមេវ
បទភាជនេ វុត្តន្តិ អាហា “យស្មា បនា” តិអាធិ។ វិហារន្តិ ឯត្ថាតិ វិហារោ,
អាវាសោ។ មាតិកាយំ ភិក្ខុ វា អនភិនេយ្យាតិ ឯត្ថ វា-សន្នោ “អយំ វា សោ
មហានាកោ” តិអាធិសុ វិយ អវធារណត្ថោ។

កោសម្ព័យន្តិ (សារត្ថ. ជី. ២.៣៦៥) ឯវិជ្ជាមកេនគរេ។ តស្ស កិរ នគរស្ស
 អាមាមចោត្តរណិអាទិសុ តេសុ តេសុ ឋានេសុ កោសម្ព័យន្តិ ឧស្សន្នា
 អហេសុំ, តស្មា តំ “កោសម្ព័យន្តិ” តិ សង្ខំ គប្បតិ។ “កុសុម្ពស្ស នាម ឥសិនោ
 អស្សមតោ អវិទូរេ មាបិតត្តា” តិ ឯកេ។ ធន្ទត្ថវំ អារព្ពាតិ យោ
 អភិនិក្ខមនកាលេ សទ្ធិ និក្ខន្តោ, យស្ស ច សត្តារា បរិនិព្វានកាលេ
 ព្រហ្មទណ្ឌោ (ចូឡវ. ៤៤៥) អាណាត្តោ, តំ ធន្ទត្ថវំ អារព្ព។ ចេតិយរុក្ខន្តិ
 ចិត្តកតជ្ឈន ចេតិយំ, បូជារហានំ នេវជ្ជានានមេតំ អធិវចនំ, “ចេតិយ” ន្តិ
 សម្មតំ រុក្ខំ ចេតិយរុក្ខំ។ វត្ថុនោ អនេសនាយ អាបជ្ឈនតោ “អកិរិយមត្តតោ
 សមុជ្ជានភារោ” តិ វត្ថុំ។ មត្ត-សន្នេន កិរិយតោ សមុជ្ជានតំ បដិក្ខិបតិ។ កេចិ
 បន “វត្ថុអនេសនាយ, កុជិករណោន ច សមុជ្ជានតោ កិរិយាកិរិយតោ
 សមុជ្ជាតិ” តិ វទន្តិ។ បមាណនិយមភារោវ វិសេសោ។

វិហារការសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. ទុដ្ឋនោសសិក្ខាបទវណ្ណានា

ទូសីយតីតិ ទុដ្ឋោ, ទូសេតិ បរិវិជ្ជាសេតីតិ នោសោ។ តេនាហ “ទូសិតោ
 ចេវា” តិអាទិ។ ឥទានិ “ទូសិតោ ចេវ ទូសកោ ចា” តិ ឥមិនា សង្ខេបេន វត្ថុមេវត្ថំ
 វិត្តារេត្វា ទស្សេតុំ “ឧប្បន្នេហិ នោសេ” តិអាទិមាហ។ បកតិភារំ ជហាបិតោតិ
 (សារត្ថ. ជី. ២.៣៨៥-៣៨៦) សោម្ពភារំ ជហាបិតោតិ អត្តោ, វិការមាចាទិតោតិ
 វត្ថុំ ហោតិ។ អាការនាណត្តេនាតិ ទូសិតាការស្ស ចេវ ទូសកាការស្ស ចាតិ
 ឥមេសំ ទិដ្ឋំ អាការានំ នាណភារេន។ នប្បតិតោតិ បីតិសុខាធិហិ ន អភិគតោ
 អនុបគតោ, ន ឧបគតោតិ អត្តោ។ យោ ច បីតិសុខាធិហិ អនុបគតោ, សោ
 តេហិ វជ្ជិតោ នាម ហោតីតិ អាហ “បីតិសុខាធិហិវិវជ្ជិតោ” តិ។ យោ ច តេហិ
 វជ្ជិតោ, ន សោ តេហិ អភិសដោ នាម ហោតីតិ អាហ “ន អភិសដោ” តិ,

បីតិសុខាធិបាទ បត្តជោតិ អត្តោ។ ឆាស្ស មូលន្តិ អមូលកំ។ តំ បន
អមូលកត្តំ យស្មា ចោទករសេន អធិប្បតំ, ន ចុទិតករសេន, តស្មា តទត្តំ
ធស្សេតុំ “យំ ចោទកេនា” តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ យន្តិ ចារាជិកំ។ ឯតន្តិ ចុទិតកស្ស
អាបន្នាធាបន្តត្តំ។ ឥធាតិ ឥមស្មី សិក្ខាបទេ។

ឥធានិ អត្តនា វុត្តមេវ ទិដ្ឋាទីវិវិតុំ “ឯត្ថ ចា” តិអាទិ វុត្តំ។ តថេវាតិ
“បសាទសោតេន វា ទិព្ភសោតេន វា” តិ ឥមមត្តំ អតិទិសតិ។ បរិសន្តិទំ (ចារា.
អដ្ឋ. ២.៣៨៥-៣៨៦) បន តិវិធំ ទិដ្ឋបរិសន្តិទំ, សុតបរិសន្តិទំ, មុតបរិសន្តិទំ។
តត្ថ ភិក្ខុញ្ច មាតុកាមញ្ច តថាវុបេ ថានេ ទិស្វា “អន្ធា ឥមេហិ កត” ន្តិ វា
“ករិស្សន្តិ” តិ វា បរិសន្តិទំ, ឥទំ ទិដ្ឋបរិសន្តិទំ នាម។ អន្ធការេ វា
បដិច្ចន្នោកាសេ វា ភិក្ខុស្ស ច មាតុកាមស្ស ច វេចនំ សុត្វា ទុតិយស្ស អត្តិការំ
អជានតោ បុព្វេ វុត្តនយេន បរិសន្តិទំ, ឥទំ សុតបរិសន្តិទំ នាម។ ធុត្តហិ ឥត្តិហិ
សន្ធិ បច្ចន្តិហារេ មណ្ឌាបេ វា សាលាទីសុ វា បុប្ផកន្ធមំសសុរាជិនិ អនុភវិត្វា
គតជ្ជានំ ទិស្វា “កេន នុ ខោ ឥទំ កត” ន្តិ វិមសន្តេន តត្រ កេនចិ ភិក្ខុនា
គន្ធាធិហិ បូជា កតា ហោតិ, ភេសន្តត្ថាយ អវិជ្ជំ វា បីតំ, សោ តស្ស កន្ធី
យាយិត្វា “អយំ សោ ភវិស្សតី” តិ បរិសន្តិទំ, ឥទំ មុតបរិសន្តិទំ នាម។ ឯវំ
តិវិធស្ស បរិសន្តិទត្ស អភារោ អបរិសន្តិទំ។ តេនាហ “ទិដ្ឋសុតមុតរសេន
ចេតសា អបរិសន្តិទត” ន្តិ។ តញ្ច បនេតំ ទិដ្ឋាទិកំ ន កេវលំ អត្តនោ វាតិ អាហ
“អត្តនោ វា បរស្ស វា” តិ។ យស្មា “តុំ បណ្ឌាកោ” តិអាទិវេចនេនាបិ ចោទយតោ
អាបត្តិយេវ, តស្មា “ភិក្ខុនោ អនុវេសុ ឯក្ខនវិសតិយា អញ្ញាតវេនា” តិ វុត្តំ។
យទិ ឯវំ អថ កស្មា បទភាជនេ “ចារាជិកេន ធម្មនាតិ ចតុន្តំ អញ្ញាតវេនា” តិ
(ចារា. ៣៨៦) វុត្តន្តិ អាហ “បទភាជនេ បនា” តិអាទិ។ ឧបសគ្គនិចាតានំ
វាចកសទ្ធសន្តិដ្ឋានេ តទត្ថជោតនភារេន បវត្តនតោ “ធិសេយ្យា” តិ វុត្តំ។
ធិសនព្វោត្ថ អភិកវេនំ។ តេនាហ “អភិកវេយ្យា” តិ។ “តុំ មេដុនំ ធម្មំ

បដិសេវី"តិអាទិនា នយេន បវត្តាតិ "តំ មេដុនំ ធម្មំ បដិសេវី, អទិន្នំ អាទិយំ,
មនុស្សំ យាតយិត្ត, អភូតំ អាហេយិត្តា"តិ វេ បវត្តា។ ឯតុ ច
“អស្សមណោសី”តិ អវន្តនការណស្ស អវុត្តត្តា អន្តិមវត្ថុំ អជ្ឈាបន្នោ ន
វន្តិតញ្ចោ”តិ វន្តិត្តំ, តំ ន គហោតព្ពំ អវន្តិយេសុ អន្តិមវត្ថុំ អជ្ឈាបន្នស្ស អវុត្តត្តា,
“បច្ឆា ឧបសម្មន្នោ បុរេ ឧបសម្មន្នោ វន្តិយោ”តិ (បរិ. ៤៦៨) វុត្តត្តា ច។ ឥទំ បន
អត្តនា វត្តព្ពំ ទស្សេតុំ វុត្តំ។

សមីបេតិ ធានសហត្ថបមាណោ បទេសេ។ សិក្ខាបច្ចក្ខានមេវ ហិ
ហត្ថមុទ្គាយ សីសំ ន ឯតិ, ឥទំ បន អនុទ្ធិសំ, អភូតហេយនញ្ច ឯតិយេវ។
តេនាហ “ហត្ថមុទ្គាយ វេ វា”តិ។ ព្រហ្មចរិយាតិ ព្រហ្មំ សេដ្ឋំ បសត្ថំ ចរិយន្តិ
ព្រហ្មចរិយំ, ព្រហ្មំ វា សេដ្ឋានំ ពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធអរិយសាវកានំ, ព្រហ្មានញ្ច
ចរិយន្តិ ព្រហ្មចរិយំ, តម្ហា ព្រហ្មចរិយា។ តេនាហ “សេដ្ឋចរិយា”តិ។ សាធុ
វតស្ស ឯកន្តេន ភទ្កកំ ភវេយ្យ។ “តជ្ឈនីយកម្មាទិសត្តវិធម្មិ កម្មំ
ករិស្សមា”តិ អាបត្តិយា ចោទេន្តស្ស អធិប្បាយោ កម្មាធិប្បាយោ។
“អាបត្តិតោ វុដ្ឋាបេស្សមា”តិ អធិប្បាយោ វុដ្ឋានាធិប្បាយោ។
អនុវិជ្ជនាធិប្បាយោតិ វីមំសនាធិប្បាយោ, ឧបបរិក្ខាធិប្បាយោ។ អនុវិជ្ជកេនាតិ
សង្ឃមជ្ឈេ ឌីតិណ្ណំ អធិករណំ វិនិច្ឆ័នតុំ និសិន្នេន វិនយធរេន។ កី តេ ទិដ្ឋន្តិ
តយា កី ទិដ្ឋំ, បឋមំ ចារាជិកំ អជ្ឈាបន្នន្តោ ទិដ្ឋោ, ទុតិយំ តតិយំ ចតុត្ថំ
ចារាជិកំ អាបន្នន្តោ ទិដ្ឋោតិ វុត្ថំ ហោតិ។ អាទិសទ្ធន “កីន្តិ តេ ទិដ្ឋំ, កនា តេ
ទិដ្ឋំ, កត្ត តេ ទិដ្ឋ”ន្តិ ឥមំ នយំ សង្កណ្ណាតិ។

សមនត្ថាយ បវត្តមាទេហិ សមថេហិ អធិកាតព្ពន្ធិ អធិករណំ។ យថា ហិ
សមនវសេន សមថានំ វិវាទាទីសុ អធិកតកាវោ, វេ វិវាទាទីនំ តេហិ
អធិកត្តព្ពតាតិ។ តេនាហ “សមថេហិ អធិករណីយកាវេនា”តិអាទិ។ ឥមិនា

ហ៊ី អធិករណសទ្ធស្ស កម្មសាធនតា វុត្តា។ អធិករណន្តិវិវាទាធិករណំ
អនុវាទាធិករណំ អាបត្តាធិករណំ កិច្ចាធិករណន្តិ ចតុត្ថំ អធិករណំ។
វិវាទាធិនិ អធិករណានិ សមេន្តិ រូបសមេន្តិតិ សមថា, សម្មាវិនយាធយោ។
អថ វា អធិករីយន្តិ ឯត្ថាតិ អធិករណំ។ កេ អធិករីយន្តិ? សមថា។ កថំ
អធិករីយន្តិ? សមនវសេន។ អធិករណំ សមេន្តិ រូបសមេន្តិតិ ឬ សមថាតិ
ឯវម្បត្ត អត្តោ ធម្មញ្ញោ។ អាបត្តាធិករណំ ឋបេត្វា សេសាធិករណេហិ
ចោទនាយ អភាវតោ “ឥទំ បន ចារាជិកសម្ពាតំ អាបត្តាធិករណមេវ
អធិប្បត” ត្ថំ វុត្តំ។ អាបត្តិយេវ អធិករណំ អាបត្តាធិករណំ។
អនុទំសិតក្ខណេយេវ សង្ឃាធិសេសោ, សោ ច តទ្ធិណេយេវ ជាតាតិ តិ
អធិប្បាយោ។

មេត្តិយក្ខមជកេតិ មេត្តិយញ្ច ក្ខមជកញ្ច។ ធម្មត្ថិយានំ អគ្គបុរិសា ឯតេ។
សុទ្ធិំ វាតិ ចារាជិកមនាបន្តំ វា។ “សច សោ តទ្ធិណេយេវ ជាតាតិ” តិ ឥមិនា
អាវជ្ជនសមយមាហា។ តទ្ធិណេយេវ ជាននំ នាម ទុក្ខំ, សមយេន អាវជ្ជិត្វា
ញាតេ បន ញាតមេវ ហោតិ។ បច្ឆា ច ជាតាតិ, សីសំ ន ឯតិ។
សិក្ខាបច្ឆក្ខានអក្ខតារោចនទុដ្ឋល្អវាចាអត្តកាមទុដ្ឋនោសក្ខតារោចនសិក្ខា
បទានីតិ សញ្ញានេវ ហិ ឥមាធិ ឯកបរិច្ឆេទានិ។ យស្មា បន បរម្មុខា សត្តហិបិ
អាបត្តិក្ខន្ធវិវា វទតោ ទុក្ខជមេវ, តស្មា “បរម្មុខា ចោទន្តស្ស បន សីសំ ន
ឯតិ” តិ វុត្តំ។ វុត្តនយាបត្តិយោតិ “វាចាយ វាចាយា” តិ អាទិនា វុត្តនយា
សង្ឃាធិសេសទុក្ខជាបត្តិយោ។ តថេវាតិ វាចាយ វាចាយេវ។ វទន្តស្សាតិ
សត្តហិបិ អាបត្តិក្ខន្ធវិវា ឧបសម្បន្នំ សម្មុខា វទន្តស្ស។ វុត្តនយេនេវាតិ វាចាយ
វាចាយេវ។ ឱកាសំ ការេត្វា ឧបសម្បន្នំ សម្មុខា វទន្តស្ស វាចាយ វាចាយ
ចាចិត្តិយន្តិ អាហា “ឱកាសំ ការេត្វា វទន្តស្ស ចាចិត្តិយមេវា” តិ។ ឯវសន្តេន
ទុក្ខជំ និវត្តិយតិ។ អសម្មុខា សត្តហិបិ អាបត្តិក្ខន្ធវិវា វទន្តស្ស ទុក្ខជំ។

សត្វវិធម្ម័យ កម្មន្តិ តជ្ជនីយំ, និយសំ, បញ្ចជនីយំ, បដិសារណីយំ, តិវិធម្មា
ឧក្ខេបនីយន្តិ សត្វវិធម្ម័យ កម្មំ។

ឧទាសថំ វា បវារណំ វា វេបេន្តេស្ស ច ឱកាសកម្មំ នត្ថិតិ ឯត្ថ
ឧទាសថតោ បុរេ វា បច្ឆា វា វេបិតោបិ អដ្ឋបិតោ ហោតិ។ ខេត្ត វេបិតោ បន
វេបិតោ ហោតិ, តស្មា “សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ, អដ្ឋទោសថោ បន្ទរសោ,
យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃោ ឧទាសថំ ករេយ្យា” តិ ឯត្ថ យាវ វេ-ការំ
ភណាតិ, តាវ វេបេតព្ពោ, ឥទំ ខេត្តំ។ យ្យ-ការេ បន វុត្តេ វេបេន្តេន បច្ឆា វេបិតោ
នាម ហោតិ។ “សុណាតុ មេ” តិ អនាវន្តេ វេបេន្តេន បុរេ វេបិតោ ហោតិ។
បវារណាដ្ឋបនំ បន សត្វសង្គាហិកំ, បុគ្គលិកញ្ចាតិ ធុរិដំ។ តត្ថ
សត្វសង្គាហិកេ “សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ... បេ... សង្ឃោ តេវាចិកំ
បវារេយ្យា” តិ សុ-ការេតោ យាវ វេ-ការេ, តាវ អបរិយោសិតាវ ហោតិ
បវារណា, ឯត្ថន្តេវ ឯកបទេបិ វេបេន្តេន វេបិតា ហោតិ បវារណា។ យ្យ-ការេ
បន បត្តេ បរិយោសិតាវ ហោតិ, តស្មា តតោ បដ្ឋាយ វេបេន្តេន អដ្ឋបិតា
ហោតិ។ បុគ្គលិកដ្ឋបនេ បន “សង្ឃំ, ភន្តេ, បវារេមិ... បេ... តតិយម្មិ ភន្តេ សង្ឃំ
បវារេមិ ទិដ្ឋេន វា... បេ... បស្សន្តោ បដិ” តិ (មហាវ. ២១០) សំ-ការេតោ យាវ អយំ
សត្វបដ្ឋិមោ ដិ-ការេ, តាវ អបរិយោសិតាវ ហោតិ បវារណា, ឯត្ថន្តេវ
ឯកបទេបិ វេបេន្តេន វេបិតា ហោតិ បវារណា។ “ករិស្សមិ” តិ វុត្តេ បន
បរិយោសិតា ហោតិ, តស្មា “ករិស្សមិ” តិ ឯតស្មី បទេ សម្បត្តេ វេបិតាបិ
អដ្ឋបិតា ហោតិ។ ឯសេវ នយោ ទេវាចិកឯកវាចិកសមាទវស្សិកាសុ។
ឯតាសុបិ ហិ ដិ-ការាវសានំយេវ វេបនកេត្តន្តិ។ តេនាហ “វេបនកេត្តំ បន
ជានិតត្ត” តិ។ ឱសដេវត្ថស្មិន្តិ ចោទកេន អត្តនា វត្តព្ពេ សង្ឃមជ្ឈេ ឧទាហដេ។
ឥទញ្ច ឥទញ្ច ករេតីតិ ចាណាតិចាតំ, អទិន្នាទានញ្ច ករេតិ,
ជាត្រូបរជតញ្ច បដិគ្គណ្ហាតិ។ អសុកោ ច អសុកោ ច អស្សមណោ,

អនុចាសកោតិ អក្កោសាធិប្បាយេន បរម្មទាវទន្តស្ស ទុក្ខជំ, សម្មទាវទន្តស្ស
បនចាចិត្តិយមេវ។ តេនាហ “សចេ បន ឌីទិស្ស និយមេត្វា” តិអាទិ។
សង្ឃបគមនន្តិ វោហារូបគមនំ។

ទុដ្ឋនោសសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. អញ្ញភាគិយសិក្ខាបទវណ្ណានា

អញ្ញភាគស្សតិ អញ្ញកោដ្ឋាសស្ស, យំ ចោទេតុកាមោ, តស្ស
ជាតិអាទិតោ អញ្ញស្ស តិវច្ឆានជាតិអាទិកោដ្ឋាសស្សតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ឥទន្តិ
នប្បុសកនិទ្ទេសេន ធលកាធិ និទ្ធិសតិ, អយំ ធលកាធិកោតិ អត្ថោ,
អធិករណាសន្តាបេក្ខាយ វា នប្បុសកនិទ្ទេសោ, ឥទំ ធលកាធិសម្ពាតំ
អធិករណន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។ អញ្ញភាគោ វាតិ តិវច្ឆានជាតិអាទិភេនោ អញ្ញោ
កោដ្ឋាសោ វា។ អស្សតិ ធលកាធិកស្ស។ អញ្ញភាគិយំ ធលកាធិ។ ឯត្ថ ច
“អញ្ញភាគសម្ពន្ធិ អញ្ញភាគិយ” ន្តិ បឋមវិគ្គហស្ស អត្ថោ, “អញ្ញភាគវន្តំ
អញ្ញភាគិយ” ន្តិ ទុតិយវិគ្គហស្ស។ ឋបេត្វា បន តិវច្ឆានជាតិអាទិកំ
បរមត្ថតោវិសុំ ធលកាធិកេ អសតិបិ “បដិមាយ សរីរ” ន្តិអាទិសុវិយ
អភេទេបិ ភេទកប្បនាយ បវត្ថលោកវោហារវសេន “អញ្ញភាគស្ស ឥទំ,
អញ្ញភាគោ វា អស្ស អត្ថី” តិ វុត្ថន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ អធិករិយតិ ឯត្ថាតិ អធិករណំ។
តេនាហ “អាធារោ វេទិតញ្ញោ” តិ។ អាធិរិយតិ អស្មិន្តិ អាធារោ, បតិដ្ឋានំ។
តេនាហ “វត្ថុ អធិដ្ឋានន្តិ វុត្ថំ ហោតិ” តិ។

ឥទានិ “អញ្ញភាគស្ស ឥទ” ន្តិអាទិនា សង្ខេបេន វុត្ថមេវត្ថំ កេវលំ
នយទស្សនត្ថំ អដ្ឋប្បត្តិយំ អាគតមេវ គហេត្វាវិភជន្តោ “យោ ហិ
សោ” តិអាទិមាហ។ តេន ននុ អនាគតេ ឯវំ ចោទេន្តានំ ចាបភិក្ខុនំ

លេសោកាសបិទហនត្ថំ ឥទំ សិក្ខាបទំ បញ្ញត្ថំ, ន បន មេត្តិយភូមជកានំ។
តេសញ្ញា អាទិកម្មកត្តា អនាបត្តិ, តស្មា សាមញ្ញន អត្តោ វិភជិតញ្ញោ។ ន បន
“យោ ហិ សោ អដ្ឋប្បត្តិយំ ទញ្ញោ មល្លបុត្តោ” តិអាទិនា វិសេសេនា តិ ឯទិសី
ចោទនា អនវកាសា តិ ទដ្ឋព្ពំ។ ហី តិ ការណាត្ថ និចាតោ, យស្មា តិ វុត្ថំ ហោតិ។
អដ្ឋប្បត្តិយន្តិ អត្ថស្ស ឧប្បត្តិ អត្ថប្បត្តិ, អត្ថប្បត្តិយេវ អដ្ឋប្បត្តិ, តស្ស
អដ្ឋប្បត្តិយំ, សិក្ខាបទស្ស និទានេ តិ វុត្ថំ ហោតិ។ ធលកោតិ
សេតធលកោ។ សោ តិ ធលកោ។ ឥមស្ស បន “ហោតិ” តិ ឥមិនា សម្ពុត្តោ។
អញ្ញស្ស... បេ... ធលកកាវស្ស ចា តិ “តិវច្ឆានជាតិយា ចេវ ធលកកាវស្ស
ចា” តិ សម្ពុត្តស្ស អញ្ញស្ស ភាគស្ស កោដ្ឋាសស្ស, បក្ខស្ស តិ អត្តោ។

កុតោយមញ្ញោ, យតោ “អញ្ញស្ស ភាគស្ស” តិ វុត្ថន្តិ អាហ “ហ្វាយំ... បេ...
តតោ” តិ។ តត្ថ មនុស្សជាតិ ចេវ ភិក្ខុភាវោ ចា តិ យោ អយំ ភាគោ
កោដ្ឋាសោ បក្ខោតិ សម្ពុត្តោ, “មនុស្សជាតិ ចេវ ភិក្ខុភាវោ ចា” តិ សម្ពុត្តោ
យោ អយំ ភាគោ កោដ្ឋាសោ បក្ខោតិ អត្តោ។ តតោ តិ “មនុស្សជាតិ ចេវ
ភិក្ខុភាវោ ចា” តិ ភាគតោ។ សោ វា អញ្ញភាគោ តិ
យថាវុត្ថតិវច្ឆានជាតិធលកកាវសម្ពុត្តោ សោ អញ្ញភាគោ វា។ អស្ស តិ
ធលកស្ស។ អត្ថី តិ ឧបលព្ពតិ។ តស្មា តិ យស្មា អញ្ញភាគស្ស ធលកោ
ហោតិ, យស្មា ច សោ វា អញ្ញភាគោ អស្ស អត្ថិ, តស្មា។ អញ្ញភាគិយសម្ពុត្តំ
លភតី តិ ឯត្ថ “សោ ហ្វាយ” តិ ឥធសោ-សទ្ធមេវ អានេត្វា សោ អញ្ញភាគិយសម្ពុត្តំ
លភតី តិ យោជេតព្ពំ, “សោ” តិ វា ចាបសេសោ ទដ្ឋញ្ញោ។ ច-សទ្ធា សមុច្ចយត្តោ។
សោ បន អធិករណសទ្ធតោ បរំ ទដ្ឋញ្ញោ, “អធិករណ” តិ ច វេទិតញ្ញោ តិ។
តេសន្តិ មេត្តិយភូមជកានំ។ ឥមំ មយំ ទព្ពំ មល្លបុត្តំ នាម ករោមា តិ ធលកកំ
អជិកាយ វិប្បជីបដ្ឋន្តំ ទិស្វា “មយំ, អាវុសោ, ឥមំ ធលកកំ ទព្ពំ មល្លបុត្តំ នាម
ករោមា” តិ វេទន្តានំ។ នាមករណសញ្ញាយា តិ នាមករណសម្ពុត្តាយ

សញ្ញាយ។ ឯត្ថាបិ “យោ សោ” តិអាទិកំ អាទេត្វា តស្ស ឆាមករណសញ្ញាយ
យោ សោ អដ្ឋប្បត្តិយំ “ធម្មោ មល្លបុត្តោ នាមា” តិ ឆកលកោ វុត្តោ, សោ យស្មា
អាទារោ វុត្ត អធិដ្ឋានន្តិ យោជេតព្វំ។

ឥទានិ កថមេតំ វិញ្ញាយ តិ “អធិករណ” ន្តិ ចេត្ត អាទារោ វេទិតព្មោ, ន
វិវាទាធិករណាធិសុ អញ្ញាតវន្តិ អនុយោគំ សន្ធាយាហ “តព្វំ
សន្ធាយា” តិអាទិ។ តត្ថ តន្តិ តស្ស ឆាមករណសញ្ញាយ អធិដ្ឋានភូតំ
ឆកលកំ បច្ឆាមសតិ។ វិវាទាធិករណាធិសុ អញ្ញាតវំ សន្ធាយ ន វុត្តន្តិ
សម្ពុទ្ធោ។ តត្ថ ការណំ បុច្ឆតិ “កស្មា” តិ។ ការណាមាហ “អសម្ពុតោ” តិ។
ឥទានិ តមេវ អសម្ពុតំ ចាកជំ កត្វា ធស្សេតុំ “ន ហិ” តិអាទិ វុត្តំ។ ន ហិ
ឧបាទិយីសូតិ សម្ពុទ្ធោ។ ឧបាទិយីសូតិ គណ្ឌីសុ។ កី ចតុន្នំ អធិករណានម្បិ
លេសោ អត្ថិ, យេនេវ វុត្តន្តិ អាហ “ន ច ចតុន្នំ អធិករណាន” តិអាទិ។ ឥទានិ
តមេវ សមត្ថេតុំ “ជាតិលេសាធសោ ហិ” តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ ជាតិយេវ លេសោ
ជាតិលេសោ។ អាទិសទ្ទេន ឆាមលេសាធិនំ គហណំ។ ហោតិ ចេត្ត -

“លេសា ជាតិនាមកោត្ត-លិដ្ឋាបត្តិវសាបិ ច;
បត្តចីវរុបជ្ឈាយា-ចរិយាវាសវសា ធសា” តិ។

អាបត្តិលេសោ ឆាម លហុកំ អាបត្តិ អាបជ្ជត្តោ ធិដ្ឋោ ហោតិ។ តព្មោ
ចារាជិកេន ចោទេតិ “អស្សមណោសិ, អសក្សបុត្តិយោសី” តិ, អាបត្តិ វាចាយ
វាចាយ សង្ឃាធិសេសស្សាតិ (ចារា. ៣៩៦) ឯវំ អាបត្តិលេសម្បិ បុគ្គលស្មីយេវ
អាហេបេត្វា វុត្តត្ថា “បុគ្គលានំយេវ លេសា វុត្តា” តិ វុត្តំ។ តព្វ “ធម្មោ
មល្លបុត្តោ” តិ ឆាមន្តិ មេត្តិយភូមជិកេហិ ឆកលកស្ស កតំ តំ “ធម្មោ
មល្លបុត្តោ” តិ ឆាមព្វា។ ឯវំ អសម្ពុតំ ធស្សេត្វា ឥទានិ ឥមិនាវ បសដ្ឋេន
ទេសលេសសទ្ធានំ អត្ថំ សំវណ្ណេតុំ “ឯត្ថ ចា” តិអាទិមាហ។ ឯត្ថាតិ ឯតេសុ

ជ្វីសុ ទេសលេសេសុ។ ទេសោ នាម ជាតិអាទិភេទោ វោហារោ។ តេនាហា
“ជាតិអាទិសូ” តិអាទិ។ អញ្ញម្បី វត្ថុន្តិយស្មី វត្ថុស្មី បតិដ្ឋិតំ, តំ មុញ្ញាត្វា អញ្ញម្បី
វត្ថុ។ កថំ សិលិស្សតីតិ អាហា “វោហារមត្តនេវា” តិអាទិ, វោហារមត្តនេវ, ន
តុ អត្តតោតិ អធិប្បាយោ។ “ឡើសកំ អល្លិយតី” តិ ឥមិនា “លេសោ” តិ លិស
អល្លិការវេតិ ឥមស្ស រូបន្តិ ទស្សតិ។ កិញ្ញាបិ ទេសលេសានំ វុត្តនយេន
ព្យញ្ញនតោ នាណករណំ អត្ថិ, អត្តតោ បន នត្ថិតិ អាហា “ជាតិអាទិនំយេវ
អញ្ញតរកោដ្ឋាសស្សេតំ អធិវចន” តិ។

យទិ បន នាម ករណសញ្ញាយ អាធារភូតំ ធលកំ សន្ធាយ
“អញ្ញភាគិយស្ស អធិករណស្ស” តិ វុត្ថំ, អថ កស្មា បទភាជនេ តំ អវិភជិត្វា
“អញ្ញភាគិយស្ស អធិករណស្សតិ អាបត្តញ្ញភាគិយំ វា ហោតិ
អធិករណញ្ញភាគិយំ វា” តិអាទិ (ចារា. ៣៩៣) វុត្ថុន្តិ អាហា “បទភាជនេ
បនា” តិអាទិ។ តន្តិ អាធារសម្ពាទំ អធិករណំ។ អវិភូតំ ចាកជំ។
អត្តទ្វារវសេនាតិ តេន វត្ថុត្ថអត្តានំ ឧទ្ធករណវសេន។ ននុ ច “អត្តមត្តំ បតិ
សន្នា អភិជីវិសន្តិ” តិ ន ឯកេន សន្នេន អនេកត្តា អភិជីយន្តិតិ? សច្ចមេតំ
សន្និវសេសេ អបេក្ខិតេ, តេសំ តេសំ បន អត្តានំ
អធិករណសន្តវចនីយតាសាមញ្ញំ ឧបាទាយ វុច្ចមាណោ អយំ វិចារោ
អធិករណសន្តស្ស អត្តទ្វារោតិ វុត្តោ។ តេនេវាហា “អធិករណន្តិ
វចនសាមញ្ញតោ អត្តទ្វារវសេន បវត្តានិ ចត្តារិ អធិករណានី” តិ។
អញ្ញភាគិយតាតិ អញ្ញបក្ខិយតា។ តញ្ញាគិយតាតិ តប្បក្ខិយតា។ អចាកជា
បទភាជនតោ អញ្ញត្រ ទស្សិតដ្ឋានាការតោ។ អវសានេ អាបត្តញ្ញភាគិយេន
ចោទនញ្ញាតិ “ភិក្ខុ សង្ឃាទិសេសំ អជ្ឈាបដ្ឋន្តោ ទិដ្ឋោ ហោតិ, សង្ឃាទិសេសេ
សង្ឃាទិសេសទិដ្ឋិ ហោតិ, តញ្ញោ ចារាជិកេន ចោទេតី” តិអាទិចោទនំ សន្ធាយ
វុត្ថំ “អធិករណញ្ញភាគិយ” តិ។ ឯកមេកញ្ញា អធិករណំ ឥតវេសំ តិណ្ណំ តិណ្ណំ

អញ្ញាភាគីយំ អញ្ញាបក្ខិយំ អញ្ញាកោដ្ឋាសិយំ ហោតិ វុត្ថុវិសភាគត្តា។
អាទិសទ្ធន “កងំ អធិករណំ អធិករណស្ស អញ្ញាភាគីយ”ន្តិអាទិកោ
បទវិភាគោ សង្កហិតោ។

កិត្យា ទេសំ លេសមត្តំ ឧបាទាយាតិ ឯត្ថ យំ វុត្ថុតំ, តស្សាបិ
អសម្ពុទ្ធស្សនប្បសន្តោ ហោជ្ជា វុត្តត្តា “សេសាវិនិច្ឆយកថា អដ្ឋមេ
វុត្តសទិសាយេវា”តិ វុត្តំ។ តត្ថ សេសាវិនិច្ឆយកថាតិ “ចារាជិកោនាតិ ភិក្ខុនោ
អនុរូបេសុ ឯកូនវិសតិយា អញ្ញាតរេនា”តិអាទិកោ (កម្ពុ. អដ្ឋ.
ទុដ្ឋនោសសិក្ខាបទវណ្ណាន)វិនិច្ឆយកថា។ វុត្តសទិសាយេវាតិ ឯត្ថ ឥមស្មី
សិក្ខាបទេ យា វុត្តត្តា, តេន សិក្ខាបទេន សាធារណភូតា សា
វុត្តសទិសាយេវាតិ អធិប្បតា, ន អសាធារណភូតា អបុព្វវណ្ណោយ
អធិប្បតត្តា។ តេនេវាហ “អយំ បនា”តិអាទិ។ បុរិមស្មី សិក្ខាបទេបិ
តថាសញ្ញានោ អនាបត្តិកត្តា “ឥធនា”តិ វុត្តំ។ តថាសញ្ញានោបីតិ
“ចារាជិកំយេវ អយំ អាបន្នោ”តិ ឯវំសញ្ញានោបិ។ ឥតិសទ្ធា អាទិអត្ថោ វា
បការត្ថោ វា។ តេន កេនចិ ភិក្ខុនា អញ្ញោ កោចិ ខត្តិយជាតិកោ ចារាជិកំ
ធម្មំ អដ្ឋាបដ្ឋន្តោ ធិដ្ឋោ ហោតិ, អថ សោ អញ្ញំ អត្ថនោ វេរី ខត្តិយជាតិកំ ភិក្ខុ
បស្សិត្វា តំ ខត្តិយជាតិលេសំ គហេត្វា ឯវំ ចោទេតិ “ខត្តិយោ មយា ធិដ្ឋោ
ចារាជិកំ ធម្មំ អដ្ឋាបដ្ឋន្តោ, តំ ខត្តិយោ ចារាជិកំ ធម្មំ អដ្ឋាបដ្ឋន្តាសិ, អថ វា តំ
ខោ ខត្តិយោ, ន អញ្ញោ, ចារាជិកំ ធម្មំ អដ្ឋាបដ្ឋន្តាសិ, អស្សមណោសិ,
អសក្សបុត្តិយោសិ, នត្តិ តយា សទ្ធិ ឧចាសថោ វា បវារណា វា សង្ឃកម្មំ
វា”តិ, អាបត្តិ វាចាយ វាចាយ សង្ឃាទិសេសស្ស។ ឯត្ថ ច តេសំ ខត្តិយានំ
អញ្ញាមញ្ញំ អសទិសស្ស តស្ស តស្ស ធិយាទិនោ វា ធិដ្ឋាទិនោ វា វសេន
អញ្ញាភាគីយតា, ខត្តិយជាតិបញ្ញត្តិយា អាធារវសេន អធិករណតា ច
វេទិតញ្ញា។ ឯស នយោ នាមលេសាទិសុបិ។

អាបត្តិលេសេ បនកេនចិ ភិក្ខុនា កោចិ ភិក្ខុ លហុកំ អាបត្តិ អាបដ្ឋន្តោ
ធិដ្ឋោ ហោតិ, សោ ចេតំ ភិក្ខុំ ចារាជិកេន ចោទេតិ, អាបត្តិ វាចាយ វាចាយ
សង្ឃាធិសេសស្ស។ យទិ ឯវំ កថំ អញ្ញភាគិយំ អធិករណំ ហោតិតិ? យញ្ញ
សោ លហុកំ អាបត្តិ អាបន្នោ, តំ ចារាជិកស្ស អញ្ញភាគិយំ អធិករណំ, តស្ស
បន អញ្ញភាគិយស្ស អធិករណស្ស លេសោ នាម។ យោ សោ សព្វខត្តិយានំ
សាធារណោ ខត្តិយភារោ វិយ សព្វាបត្តិនំ សាធារណោ អាបត្តិភារោ។
ឯតេនេវ ឧទាយេន “កេនចិ ភិក្ខុនា កោចិ ភិក្ខុ សង្ឃាធិសេសំ អដ្ឋាបដ្ឋន្តោ
ធិដ្ឋោ ហោតិ” តិអាទិកំ វិសេសំ សង្កណ្ហាតិ។

អញ្ញភាគិយសិក្ខុំ យោ, នេវ សិក្ខុតិ យុត្តិតោ;
គច្ឆេ វិនយវិញ្ញហិ, អញ្ញភាគិយតំវ សោ។ (វជិរ. ដី. ចារាជិក ៤០៨);

អញ្ញភាគិយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. សង្ឃកេនសិក្ខាបទវណ្ណានា

សហិតស្សាតិ កាយចិត្តហិ ឯកីភូតស្ស។ តេនាហ “ចិត្តេន ច សរីរេន ច
អវិយុត្តស្សាតិ អត្ថោ” តិ។ អស្សាតិ “សមគ្គស្ស” តិ បទស្ស។
សមាទសំវាសកោតិ សមាទោ ឯក្ខចោសថាធិកេនោ សំវាសោ អស្សាតិ
សមាទសំវាសកោ, លទ្ធិនាទាសំវាសកេន វា កម្មនាទាសំវាសកេន វា
វិវហិតោ។ កាយសាមគ្គិទានតោតិ កាយេន, កាយស្ស វា សាមគ្គិយា
សហិតភាវស្ស ទានតោ, តេសុ តេសុ សង្ឃកម្មេសុ ហត្ថចាស្ចបគមនតោតិ
វុត្តំ ហោតិ។ កថំ នាមាយំ ភិដ្ឋេយ្យាតិ អយំ សង្ឃេ កេន នុ ខោ ឧទាយេន វត្តោ
ភវេយ្យ។ វាយាមេយ្យាតិ ឧស្សាហំ ករេយ្យ, បក្ខំ បរិយេសេយ្យ, គណំ
ពន្លេយ្យាតិ វុត្តំ ហោតិ។ អត្ថនោ ដលំ ករោតិតិ ករណំ, យំ កិញ្ចី ការណំ,

អធិកំ ករណាត្តិ អធិករណំ, វិសេសការណំ, វិសេសការណាញា
សង្ឃកេទស្សាតិ វុត្ថំ “កេទនស្សា” តិអាទិ។ កេទករវត្ថុវសេន អដ្ឋារសវិធីត្ថិ -

“ឥធុចាលិ ភិក្ខុ អធម្មំ ‘ធម្មា’ តិ ធិបេន្តិ, ធម្មំ ‘អធម្មា’ តិ ធិបេន្តិ។
អវិនយំ ‘វិនយោ’ តិ ធិបេន្តិ, វិនយំ ‘អវិនយោ’ តិ ធិបេន្តិ។ អភាសិតំ
អលបិតំ តថាគតេន ‘ភាសិតំ លបិតំ តថាគតេនា’ តិ ធិបេន្តិ, ភាសិតំ
លបិតំ តថាគតេន ‘អភាសិតំ អលបិតំ តថាគតេនា’ តិ ធិបេន្តិ។
អនាចិណ្ឌំ តថាគតេន ‘អនាចិណ្ឌំ តថាគតេនា’ តិ ធិបេន្តិ, អនាចិណ្ឌំ
តថាគតេន ‘អនាចិណ្ឌំ តថាគតេនា’ តិ ធិបេន្តិ។ អបញ្ញាត្ថំ តថាគតេន
‘បញ្ញាត្ថំ តថាគតេនា’ តិ ធិបេន្តិ, បញ្ញាត្ថំ តថាគតេន ‘អបញ្ញាត្ថំ
តថាគតេនា’ តិ ធិបេន្តិ។ អនាបត្ថិ ‘អាបត្ថិ’ តិ ធិបេន្តិ, អាបត្ថិ ‘អនាបត្ថិ’ តិ
ធិបេន្តិ។ លហុកំ អាបត្ថិ ‘គរុកា អាបត្ថិ’ តិ ធិបេន្តិ, គរុកំ អាបត្ថិ ‘លហុកា
អាបត្ថិ’ តិ ធិបេន្តិ។ សាវសេសំ អាបត្ថិ ‘អនវសេសា អាបត្ថិ’ តិ ធិបេន្តិ,
អនវសេសំ អាបត្ថិ ‘សាវសេសា អាបត្ថិ’ តិ ធិបេន្តិ។ ទុដ្ឋល្អំ អាបត្ថិ
‘អទុដ្ឋល្អា អាបត្ថិ’ តិ ធិបេន្តិ, អទុដ្ឋល្អំ អាបត្ថិ ‘ទុដ្ឋល្អា អាបត្ថិ’ តិ ធិបេន្តិ” តិ
(ចូឡវ. ៣៥២) -

ឯវំ កម្មក្ខន្ធកេ វុត្ថានំ អដ្ឋារសន្តំ កេទករណានំ វសេន អដ្ឋារសវិធី។
ការណាញា តទាយត្ថវុត្ថិតាយ ជលំ ឯត្ថ វសតីតិ “វត្ថុ” តិ វុច្ឆតិ។ ហោត្តិ ចេត្ត -

“ធម្មវិនយភាសិតា-ចិណ្ឌាបញ្ញាត្តិកា ទុកា;
អាបត្តិលហុទុដ្ឋល្អ-សាវសេសទុកានិ ច។

“ឯតានដ្ឋារស ‘កេទ-ករវត្ថុ’ តិ វុច្ឆរេ;
វិបល្លាសគហិតានិ, វាទម្ហូបនិស្សយា” តិ។

បគ្គយ្ហាតិ បគ្គហិតំ អតុស្សិតំ ចាកជំ កត្វា។ តិដ្ឋយ្ហាតិ យថាសមាទិន្នំ,
យថាបគ្គហិតមេវ ច កត្វា អន្ធម្យ។ យស្មា បន ឯវំ បគ្គណ្ហាតា, តិដ្ឋតា ច តំ
ធីបិតញោវ អវិនិស្សជ្ជញ្ច ហោតិ, តស្មា “ធីបេយ្យ ចេវ នប្បជិនិស្សន្នេយ្យ ចា” តិ
វុត្ថំ។ កីវ ទូរេ សុត្វា គន្ធា អវនន្តានំ ទុក្ខជន្និ អាហា “សព្ពន្ធមេន
បរិច្ឆេនា” តិអាទិ។ បិ-សន្នោ ចេត្ត អជ្ជានប្បយុត្តោ, តស្ស
“អឡ្ហយោជនមត្ត” តិ ឥមិនា សម្ពន្ធា វេទិតញោ។ តត្ថ “អឡ្ហយោជនមត្ត” តិ
ឥមិនា ឯកវិហារេ វត្តព្ភមេវ នត្ថិតិ ធីបេតិ។ “គន្ធា” តិ ឥមិនា ទូតំ វា បណ្ណំ វា
បេសេត្វា វនតោបិ អាបត្តិមោក្ខោ នត្ថិ, សយមេវ បន គន្ធា “គរុកោ ខោ,
អាវុសោ, សង្ឃកេនោ, មា សង្ឃកេនាយ បរក្កមី” តិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៤០០)
និវាតេត្តោតិ ធីបេតិ។

សមាគន្ធិត្ថតិ ឯកីភវតុ។ ឯកីភារោ ច សមាទលទ្ធិវសេន ហោតិ តិ អាហា
“ឯកលទ្ធិកោ ហោត្វ” តិ។ ឯកាលទ្ធិ គហណំ អស្សាតិ ឯកលទ្ធិកោ,
ឯកទិដ្ឋិកោតិ អត្ថោ។ អញ្ញមញ្ញសម្បត្តិយាតិ អញ្ញមញ្ញស្ស
សមាទទិដ្ឋិតតាសម្ពាតាយ សម្បត្តិយា។ “អញ្ញមញ្ញស្ស គុណាលាភាទិកាយ
សម្បត្តិយា” តិ កេចិ។ អសមគ្គោ ហិវិសុំ ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសតិ, ពហិសីមាយំ វា
អនុបរិវេណិយំ វាតិ ន ឯកុទ្ទេសោ។ តេនាហា “ឯកតោ
បវត្តចាតិមោក្ខុទ្ទេសោតិ អត្ថោ” តិ។ អប្បជិនិស្សន្នតោ ទុក្ខជន្និ វិសុំ វិសុំ
វនន្តានំ គណនាយ ទុក្ខជំ។ សមនុភាសនកម្មំ កាតព្វន្តិ យាវតតិយំ
សមនុភាសនកម្មំ កាតព្វំ, “សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ, អយំ ឥត្តន្ទាមោ ភិក្ខុ
សមគ្គស្ស សង្ឃស្ស កេនាយ បរក្កមតី” តិអាទិនា (ចារា. ៤០៣) បទភាជនេ
វុត្តាហិ ញត្តិចតុត្តាហិ តីហិ សមនុភាសនកម្មវាចាហិ កម្មំ កាតព្វន្តិ វុត្ថំ
ហោតិ។ “កេនាយ បរក្កមេយ្យ” តិ វិសុំ វុត្តត្តា កេននសំវត្តនិកស្ស
អធិករណស្ស សមាទាយ បគ្គណ្ហានតោ បុព្វេបិ បក្ខបរិយេសនាទិវសេន

សង្ឃកេនាយ បរក្កមន្តស្ស សមនុភាសនកម្មំ កាតព្វន្តិ វេទិតព្វំ។
បដិសិស្សន្តស្ស អនាបត្តិការតោ “សោត្តិការោ តស្ស ភិក្ខុណោ” តិ វុត្ថំ។

កិញ្ចាបិ ភិក្ខុនី សង្ឃំ ន ភិក្ខុតិ, អបិច ខោ កេនាយ បរក្កមតីតិ
“សាធារណបញ្ញត្តិ” តិ វុត្ថំ។ សង្ឃាទិសេសំ អជ្ឈាបជ្ជន្តស្ស ព្យាតិយា ទុក្ខដំ, ធូរិហិ
កម្មវាចាហិ ធុល្លច្ចយា ច បដិប្បស្សម្ពន្តិ អាហា “សមនុភាសនកម្មេ” តិ អាទិ។
តព្វា ទុក្ខដំ តេ ច ធុល្លច្ចយា បដិប្បស្សម្ពន្តិ យព្វា ព្យាតិបរិយោសានេ ទុក្ខដំ
អាបន្នោ, យេ ច ធូរិហិ កម្មវាចាហិ ធុល្លច្ចយេ, តា តិស្សោបិ អាបត្តិយោ
លិង្គបរិវត្តនេ អសាធារណាបត្តិយោ វិយ បដិប្បស្សម្ពន្តិ។ សចេ បនស្ស
ព្យាតិបរិយោសានេ លង្គិធម្មោ ឌីក្កមតិ, សំវរោ ឧប្បជ្ជតិ, តំ បដិសិស្សជ្ជតិ,
ព្យាតិយា ទុក្ខដំ ទេសេត្វា មុច្ចតិ។ អថ តំ ន បដិសិស្សជ្ជតិ, កេនាយ បរក្កមតិ
ចេវ កេននសំវត្ថនិកំ អធិករណំ សមាទាយ បគ្គយ្ហ តិជ្ជតិ ច, ព្យាតិទុក្ខដំ
បដិប្បស្សម្ពតិ, បឋមកម្មវាចាយ ធុល្លច្ចយេ បតិជ្ជាតិ។ ឯស នយោ
ឥតរកម្មវាចាយម្យិ។ អសមនុភាសិយមានស្ស អប្បដិសិស្សន្តស្សាបិ
សង្ឃាទិសេសេន អនាបត្តិ។ បដិសិស្សន្តស្សាបិ ព្យាតិតោ បុព្វេ វា ព្យាតិក្ខុណោ
វា ព្យាតិបរិយោសានេ វា បឋមាយ វា អនុស្សាវនាយ ទុតិយាយ វា តតិយាយ វា
យាវ យ្យ-ការំ ន សម្មាបុណាតិ, តាវ បដិសិស្សន្តស្ស សង្ឃាទិសេសេន
អនាបត្តិ។ តេនាហា “អសមនុភាសិយមានស្ស ចា” តិ អាទិ។

ឯត្ថ បន (ចារា. អដ្ឋ. ២.៤១៦) “ទេវទត្តោ សមគ្គស្ស សង្ឃស្ស កេនាយ
បរក្កមិ, តស្មី វុត្ថស្មី” ត្ថិ (បរិ. ១៧) បរិវារ អាគតត្តា ទេវទត្តោ អាទិកម្មិកោ,
សោ ច ខោ សង្ឃកេនាយ បរក្កមនស្សេវ, ន អប្បដិសិស្សន្តស្ស។ ន ហិ តស្ស
តំ កម្មំ កតំ។ កថមិទំ ជានិតព្វន្តិ ចេ? សុត្តតោ។ តថា ហិ “អវិជ្ជោ ភិក្ខុ
គទ្ធពាធិបុព្វោ ចាបិកាយ ទិដ្ឋិយា យាវតតិយំ សមនុភាសនាយ ន បដិសិស្សជ្ជិ,

តស៊ី វត្ថុស្មី"ន្តិ បរិវារ អាគតត្តា អរិជ្ជស្ស កម្មំ កតន្តិ បញ្ញាយតិ, ន តថា
នេវទត្តស្ស។ អថាបិស្ស កតេន ភវិតព្ពន្ធិ កោចិ អត្ថនោ វុចិមត្តេន វេទេយ្យ,
តថាបិ អប្បដិទិស្សន្តនេ អាទិកម្មិកស្ស អនាបត្តិ នាម នត្ថិ។ ន ហិ បញ្ញត្តំ
សិក្ខាបទំ វិទិតិ ក្កមន្តស្ស អញ្ញាត្រ ឌីទិស្ស អនុញ្ញាតតោ អនាបត្តិ នាម ទិស្សតិ។
យម្បិ អរិជ្ជសិក្ខាបទស្ស បទភាជនេ អនាបត្តិយំ "អាទិកម្មិកស្ស"តិ
ចោត្ថកេសុ លិខិតំ, តំ បមាទលិខិតំ, បមាទលិខិតភារោ ច តស្ស "បឋមំ
អរិជ្ជា ភិក្ខុ ចោទេតព្ពេ, ចោទេត្វា សារេតព្ពេ, សារេត្វា អាបត្តិ
អាហេបេតព្ពេ"តិ (ប្បឡវ. ៦៥) ឯវំ កម្មក្ខន្ធកេ អាបត្តិរោបនតោ វេទិតព្ពេ។

ឥធកេនាយ បរក្កមនេ អាទិកម្មិកស្ស នេវទត្តស្ស យស្មា តំ កម្មំ ន កតំ
(ចារា. អដ្ឋ. ២. ៤១៦), តស្មាស្ស អាបត្តិយេវ ន ជាតា។ សិក្ខាបទំ បន តំ អារព្ព
បញ្ញត្តន្តិ កត្វា "អាទិកម្មិកោ"តិ វុត្តោ។ ឥតិ អាបត្តិយា អភារតោយេវស្ស
អនាបត្តិ វុត្តា។ សា បនេសា កិញ្ញាបិ "អសមនុភាសិយមាទស្ស"តិ ឥមិនាវ
សិទ្ធា។ យស្មា បន អសមនុភាសិយមាទេ នាម យស្ស កេវលំ សមនុភាសនំ ន
ករោន្តិ, សោ វុច្ឆតិ, ន អាទិកម្មិកោ។ អយព្ពេ នេវទត្តា អាទិកម្មិកោយេវ។
តស្មា "អាទិកម្មិកស្ស"តិ (ចារា. ៤១៦) វុត្តំ។ ឯតេនេវ ឧចាយេន បេបេត្វា
អរិជ្ជសិក្ខាបទំ សព្ពសមនុភាសនាសុ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពេ។ កាយវាចាចិត្តតោ
សមុដ្ឋានតោ សមនុភាសនសមុដ្ឋានំ។ "បដិទិស្សន្តាមី"តិ កាយវិការំ វា
វចីភេទំ វា អករោន្តស្សេវ បន អាបជ្ជនតោ អភិរិយំ។ "នប្បដិទិស្សន្តាមី"តិ
សញ្ញាយ អភារេន មុច្ឆនតោ សញ្ញាវិមោក្ខំ។ "នប្បដិទិស្សន្តាមី"តិ
ជាននចិត្តេនេវ សចិត្តកំ។

សង្ឃកេទសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១. កេទានុវត្តកសិក្ខាបទវណ្ណានា

តស្បែកវាទី ភេទាយ បរក្កមន្តស្បែក។ ខោតិ និចាតមត្តំ។ បនាតិ វិសេសេ
 និចាតោ។ យំ វចនំ សមគ្គេបិ វគ្គេ អវយវភូតេ ករោតិ ភិក្ខុតិ, តំ
 កលហការកវចនំ ឥធ “វគ្គ”ន្តិ វុច្ចតិ តិ អាហ “វគ្គំ អសាមគ្គិបក្ខិយវចនំ
 វទន្តិ” តិ។ អសាមគ្គិបក្ខេ ភវា អសាមគ្គិបក្ខិយា, កលហការកា, តេសំ វចនំ
 អសាមគ្គិបក្ខិយវចនំ, អសាមគ្គិបក្ខេ វា ភវំ វចនំ អសាមគ្គិបក្ខិយវចនំ។ “ន
 ហិ សង្ឃោ សង្ឃស្ស កម្មំ ករោតិ” តិ ឥធ និក្ខហវសេន កត្តព្ធី កម្មំ សន្ធាយ
 វុត្តំ, ឧញ្ញាហិកាធិកម្មំ បន ពហូនម្បិ កាតុំ វដ្តតិយេវ។ ធម្មវាទីតិ ភូតវាទី។
 វិនយវាទីតិ វ្របសមវាទី។ ជាតាតិ នោតិ ឯត្ថាបិ “ធន្តញ្ច វុច្ចញ្ចា” តិ ឥធ អានេត្វា
 សម្ពន្ធិតព្ធី។ តេនាហ “អម្ពាភំ ធន្តាទិនិ ជាតាតិ” តិ។ ភាសតីតិ ឯត្ត “នោ” តិ ឥធ
 វិភត្តិវិបរិណាមេន យុទ្ធិតិ។ តេនាហ “ឯវំ ករោមាតិ អម្ពេហិ សទ្ធិ ភាសតី” តិ។
 “ឯត” តិ ឥមិនា តស្ស កម្មំ បច្ឆាមជ្ជន្តិ អាហ “យំ សោ ករោតិ” តិ អាទិ។ សោតិ
 សង្ឃភេទាយ បរក្កមន្តោ។ សមេតាយស្មន្តានន្តិ ឯត្ត “ចិត្ត” តិ អជ្ឈាហិវតព្ធី
 អាហ “អាយស្មន្តានំ ចិត្ត” តិ។ វុត្តសទិសាយេវាតិ ឯត្ត យំ វត្តព្ធី, តំ ហេជ្ជា
 អញ្ញភាគិយសិក្ខាបទដ្ឋកថាយ វណ្ណានាយំ (កដ្ឋា. អដ្ឋ.
 អញ្ញភាគិយសិក្ខាបទវណ្ណានា) វុត្តមេវ។

ភេទានុវត្តកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២. ឧត្តបសិក្ខាបទវណ្ណានា

ឧក្ខេន វត្តញ្ញោ អនុសាសិតុំ អសក្កុណោយ្យោ សភាវោ អស្សាតិ
 ឧត្តបជាតិកោ, វិលាមភារី។ តេនាហ “ឧត្តបសភាវោ” តិ អាទិ។ វត្តំ
 អសក្កុណោយ្យោតិ កិស្មិញ្ចា វុច្ចមានេ អសហនតោ ឡីវទិតុំ អសក្កុណោយ្យោ។
 ឧទ្ទិសីយតីតិ ឧទ្ទេសោ, ចាតិមោក្ខោ, តស្មី បរិយាបន្នា អន្តោគតា
 ឧទ្ទេសបរិយាបន្នា, តេសុ ឧទ្ទេសបរិយាបន្នេសុ។ តេនាហ “ឧទ្ទេសេ” តិ អាទិ។

អង្គ សព្វានេវ សិក្ខាបទានិ កងំ ចាតិមោក្ខទ្កេសបរិយាបន្នានីតិ អាហា “យស្ស
សិយា អាបត្តិ, សោ ‘អាវិករេយ្យ’តិ វេ វំ សង្កហិតត្តា”តិ។ “យស្ស សិយា
អាបត្តិ”តិ ឥមិនា សព្វាបិ អាបត្តិយោ និទានុទ្កេសេ សង្កហិតា វេ ហោន្តិ។
សិក្ខាបទេស្វតិ អធិសីលសិក្ខាយ អធិកម្មចាយភូតេសុ វិនយបញ្ញត្តិស្វតិ
អត្ថោ។ សោ បទ ចាកដោយេវាតិ អដ្ឋកថាយំ ន វុត្ថោ។ បញ្ចហិ
សហធម្មិកេហិតិ ភិក្ខុភិក្ខុនិសាមណោសាមណេវិសិក្ខមានាហិ។
សិក្ខិតព្ពត្តាតិ លព្ពមានវសេន សិក្ខិតព្ពត្តា។ តថា ហិ តេហិ យថាសកំ សិក្ខា
សិក្ខិយតិ, ន សព្វា។ ពុទ្ធបញ្ញត្តនាតិ ពុទ្ធន ឋបិតេន, វិហិតេនាតិ អត្ថោ។ អង្គ
វា សហធម្មិកេន សការណោន វុច្ចមានាតិ វេ មេត្ត អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។
វេចនាយាតិ និស្សក្ខេ សម្មទានវេចនន្តិ អាហា “តតោ មម វេចនតោ”តិ។

ទុព្ពចសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៣. កុលទូសកសិក្ខាបទវណ្ណានា

នគរស្សបិ តាមវិសេសត្តា ឥធ តាមគ្គហណេនេវ នគរម្បិ គហិតន្តិ អាហា
“នគរម្បិ តាមេ អន្តោគធមេវា”តិ, វា-សន្តេន វា អនុត្តរិកប្បត្តេន គហណាន្តិ
វេ វុត្តំ។ ឯត្ថ ច អចាការបរិក្ខេទោ សាបណោ និគមោ, សចាការាបណំ
នគរំ, តំតំវិបរីតោ តាមោតិ ឥមេសំ តិណ្ណំ វិសេសោ ទដ្ឋព្ពោ។ កុលានិ
ទូសេតីតិ ខត្តិយព្រាហ្មណវេស្សសុទ្ធុវសេន ចត្តារិ កុលានិ វិការំ អាចានេតិ។
ទូសេន្តោ ច ន អសុចិកទ្ធមាធិហិ ទូសេតិ, អង្គ ខោ អត្ថនោ ទុប្បដិបត្តិយា តេសំ
បសាទំ វិនាសេតិ។ តេនាហា “បុប្ផធានាធិហិ”តិអាធិ។ តត្ថ ហិវិត្វា វា ហារាបេត្វា
វា បក្កោសិត្វា វា បក្កោសាបេត្វា វា សយំ វា ឧបគតានំ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៤៣៦-
៤៣៧) យស្ស កស្សចិ អត្ថនោ សន្តកស្ស បុប្ផស្ស កុលសង្កហត្ថាយ ទានំ
បុប្ផទានំ, តំ អាធិ យេសំ តេ បុប្ផធានាធិយោ, តេហិ បុប្ផធានាធិហិ។ អាធិសន្តេន

(ចារា. ៤៣៧) ដល់ទានចុណ្ណាមត្តិកាទន្តកដ្ឋវេទ្យវេទ្ធិកាជង្សបេសនិកានំ
គហាលំ។ សទ្ធីវិនាសេន្តោតិ តថា អករោន្តេសុ អញ្ញេសុ បេសលេសុ ភិក្ខុសុ
អប្បសាទំ អនស្សនំ គមេន្តោ។ បុប្ផនាធាធិហិ ច តេហិ កតសង្កហេហិ អញ្ញោ
បេសលេ តថា អករោន្តេ តេ មនុស្សា ឥស្សន្តិន អល្លិយន្តិតិ សោ តេសំ បសាទំ
វិនាសេតិ នាមាតិ ទដ្ឋព្ពំ។ ចាបកា សមាចារាតិ ពុទ្ធប្បដិកុដ្ឋត្តា លាមកា
សមាចារា។ តេ បន យស្មា កុលសង្កហត្ថំ មាលាវច្ឆរោបនាទយោ ឥធ
អធិប្បតា, តស្មា “មាលាវច្ឆរោបនាទយោ” តិ វុត្ថំ។ អាវាមាធិនមត្តាយ បន
កប្បិយវោហារាធិហិ រោចាបនាទិកំ វុត្ថតិ។ តត្ថ មាលាវច្ឆន្តិ តរុណាបុប្ផរុក្ខំ។
តរុណាកា ហិ បុប្ផរុក្ខាបិ បុប្ផគន្ធាបិ “មាលាវច្ឆា” ត្រូវ វុត្ថន្តិ, តស្ស រោបនំ
មាលាវច្ឆរោបនំ, តំ អាទិ យេសំ តេ មាលាវច្ឆរោបនាទយោ។ អាទិសន្តេន ចេត្ត
រោចាបនសិញ្ញានសិញ្ញាបនធិបិននធិបិនាបនគន្ធនគន្ធាបនានំ គហាលំ។

មាតិកាយំ ទិស្សន្តិតិ យេ បច្ចក្ខតោ បស្សន្តិ, តេហិ ទិស្សន្តិ។ សុយ្យន្តិតិ
យេ បរតោ សុណាន្តិ, តេហិ សោតទ្វារេន សុត្វា ឧបធារិយន្តិ។ ទុដ្ឋានិកិ
ទូសិតានិ។ អលំ តេ ឥធ វាសេនាតិ តវ ឥធ វាសេន អលំ, មា ឥធ តវ វាសោ
ហោតូតិ អត្តោ។ វារណាត្តោ ហិ ឥធ អលំ-សន្តោ។ បញ្ញាជនីយកម្មកតោតិ
ចោទេត្វា សារេត្វា អាបត្តិ អាហេបេត្វា “សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្កេ, ឥមេ
អស្សជិបុនព្ភសុកា” តិអាទិនា (ចារា. ៤៣៤) បទកាជនេ វុត្តាយ
ព្រាត្តិចតុត្ថកម្មវាចាយ កតបញ្ញាជនីយកម្មោ។ យស្មិញ្ញាវិហារេ វសតិកិ
តាមតោ ពហិវិហារមាហា។ នេវ តស្មី គាមេ...បេ.... ចរិតុំ លភតិកិ សចេបិ
គាមោ វា និគមោ វា ទ្វាទសយោជនបរមោ ហោតិ, តិយោជនបរមោ ច វិហារោ
ហោតិ, នេវ តស្មី គាមេ វា និគមេ វា បិណ្ឌាយ ចរិតុំ លភតិ, នវិហារេ វសិតុំ។
តស្មី វិហារេ វសន្តេន សាមន្តគាមេបិ បិណ្ឌាយ ន ចរិតុំ, សាមន្តវិហារេបិ
វសន្តេន តស្មី គាមេ បិណ្ឌាយ ន ចរិតុំ។ សាមន្តវិហារេ វសន្តេន បន

សាមន្តការមេ ចរិតុំ វដ្តតិ។ អាបន្តិតត្ថា អាបន្តិយោតិ កុលសង្គហត្ថំ អត្តនោ
សន្តកទានេ ទុក្ខដំ, ឥស្សរវតាយ សង្ឃសន្តកទានេ បុល្លច្ចយំ, បសយ្ហ ទានេ
ចារាជិកន្តិ ឥមា អាបន្តិយោ។ មាតិកាយំ “បក្កមតា យស្មា” តិ
បញ្ញាជនីយកម្មកតស្ស វត្ថុវសេន វុត្ថុ។ អាទិម្ហិ បន បញ្ញាជនីយកម្មវសេន
ទដ្ឋព្វំ។ អស្សជិបុនព្វសុកេតិ អស្សជិញ្ចោវ បុនព្វសុកញ្ច។

កុលទូសកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សង្ឃទិសេសនិកមនវណ្ណានា

បឋមាបន្តិកាតិ អវយវេន វិគ្គហោ សមុទាយោ សមាសត្ថោតិ អាហា
“បឋមំ អាបន្តិ ឯតេសន្តិ បឋមាបន្តិកា” តិ។ វិទិតិក្កមនក្ខណោយេវាតិ
វត្ថុវិទិតិក្កមនក្ខណោយេវ។ ឯវ-ការេន សមនុភាសនកម្មក្ខណំ បដិក្ខិបតិ។
អហាស្ស យត្តកោ បរិច្ឆេទោ យាវតីហំ។ តេនាហា “យត្តកានិ អហានី” តិ។
អហានីតិ ច ទិវសានីតិ អត្ថោ។

វត្ថុវសេន វាតិ អសុចិមោចនាទិវិទិតិក្កមមត្តវសេន វា។ ឥទន្តិ ឥទំ វិទិតិក្កមំ។
នាមមត្តវសេន វា អយំ ឥត្តន្ទាមា អាបន្តិតិ “អយំ សង្ឃទិសេសោ នាម
អាបន្តិ” តិ ឯវំ វិទាវត្ថុំ នាមវសេន វា។ មត្តសទ្ធនេ ចេត្ត វត្ថុំ បដិក្ខិបតិ។
ចោត្តកេសុ បន កត្តចិ “នាមតោត្តវសេន វា” តិ លិខន្តិ, តំ ន សុន្ទរំ “អយំ
ឥត្តន្ទាមា អាបន្តិ” តិ វុត្តត្តា។ ឥទានិ នំ កស្សចិ ន អាហោចេស្សមីតិ សម្ពុទ្ធោ។
ធុរំ និក្ខិបិត្វាតិ អាហោចេនេ ឧស្សហំ ឋបេត្វា។ ន កេវលំ វត្ថុនាមវសេនេវ
អាបន្តិសញ្ញិ ហុត្វា នាទេន្តស្សេវ, អថ ខោ យោបិ ឯវំ អជានន្តោ កេវលំ
“អាបន្តិ នាទេមី” តិ អាបន្តិសញ្ញាយ នាទេតិ, តស្សបិ ធន្នា ហោតីតិ វេទិតព្វំ។
សចេ បនេត្ត អនាបន្តិសញ្ញិ វា ហោតិ, អញ្ញាបន្តិក្ខន្ធសញ្ញិ វា វេមតិកោ វា

ហុត្វា “ន ទានិ នំ កស្សបិ អាហោចស្សមី” តិ ឯវំ ធានេតុកាមោវ ធុរំ និក្ខិបិត្វា
អរុណំ ឧដ្ឋាបេតិ, អច្ឆន្ទាវ ហោតិ តិ អាទេត្វា យោជេតព្ពំ។ អនាបត្តិ បន
អាបត្តិសញ្ញាយបិ អនាបត្តិសញ្ញាយបិ ធានេន្តេន អច្ឆាទិតាវ ហោតិ។ លហុកំ
វា “គរុកា” តិ គរុកំ វា “លហុកា” តិ ធានេតិ, អលង្គិបក្ខេ តិ ជ្ជតិ, អាបត្តិ បន
អច្ឆន្ទា ហោតិ។ គរុកំ “លហុកា” តិ មញ្ញមាណោ ទេសេតិ, នេវ ទេសិតា ហោតិ
នច្ឆន្ទា។

បកតោ សភាវត្ថុតោ អត្តា អស្សតិ បកតត្ថោ, ន កម្មេហិ វិកតត្ថោ តិ
អត្តោ។ តេនាហ “អនុក្ខិត្តោ សមាទសំវាសកោ” តិ។ វុត្តនយេនេវា តិ “ន ទានិ
នំ កស្សបិ អាហោចស្សមី” តិ អាទិនា វុត្តនេវ នយេន។ អថ “មយ្ហំ សង្ឃេន កម្មំ
កត” តិ (ប្បឡវ. អដ្ឋ. ១០២) អបកតត្ថសញ្ញិ ហុត្វា ធានេតិ, អច្ឆន្ទាវ ហោតិ។
អបកតត្ថេន បន បកតត្ថសញ្ញិនា វា បកតត្ថេន អបកតត្ថសញ្ញិនា វា
ធាទិតាបិ អច្ឆន្ទាវ ហោតិ។ វុត្តម្យិ ចេតំ -

“អាបជ្ជតិ គរុកំ សាវសេសំ;
ធានេតិ អនាទិរិយំ បជិច្ច;
ន ភិក្ខុនី នោ ច ដុសេយ្យ វជ្ជំ;
បញ្ញាមេសា កុសលេហិ ចិន្តិតា” តិ។ (បរិ. ៤៨១);

អយញ្ញិ បញ្ញោ ឧក្ខិត្តកេន កថិតោ។

ទសសុ អន្តរាយេសុ យំ វត្ថុព្ពំ, តំ ហោដ្ឋា វុត្តមេវ។ សចេ បន យោ
ភិរុកជាតិកតាយ អន្តកាវេ អមនុស្សចល្លាមិគភយេន អន្តរាយិកសញ្ញិ
ហុត្វា ធានេតិ, អច្ឆន្ទាវ ហោតិ។ យស្សបិ បព្ពតវិហារេ វសន្តស្ស កន្ធុរំ វា នធិ
វា អតិក្កមិត្វា អាហោចេតព្ពំ ហោតិ, អន្តរមគ្គេ ច ចល្លាវាឡ អមនុស្សធិកយំ

អត្ថិ, មគ្គ អជគរា និបដ្ឋន្តិ, ននី បូរា ហោតិ, ឯតស្មី សតិយេវ អន្តរាយេ
អន្តរាយិកសញ្ញា ហុត្វា ធានេតិ, អច្ឆន្ទាវ ហោតិ។ អន្តរាយិកស្ស បន
អន្តរាយិកសញ្ញាយ វា អនន្តរាយិកសញ្ញាយ វា ធានយតោ អច្ឆន្ទាវ។

ភិក្ខុនោតិ សភាគស្ស ភិក្ខុនោ។ សចស្ស មុខេ អប្បមត្តកោ គណ្ណោ វា
ហោតិ, ហនុកវាតោ វា វិជ្ឈតិ, ធន្តោ វា រុដ្ឋតិ, ភិក្ខុ វា មន្ទាលទ្វា ហោតិ,
តាវតកេន បន នេវ វត្ថុំ ន សក្កោតិ, ន គន្ធា អបិច ខោ “ន សក្កោមី”តិ សញ្ញា
ហោតិ, អយំ បហុ ហុត្វា អប្បហុសញ្ញា នាម។ ឥមិនា ធានិតាបិ អច្ឆាទិតា។
អប្បហុនា បន វត្ថុំ វា គន្ធា វា អសមត្តេន បហុសញ្ញានា វា អប្បហុសញ្ញានា វា
ធានិតាបិ អច្ឆាទិតាវ។

ឥទំ ឧត្តានមេវាតិ ឥទំ អង្គទ្វយំ ឧត្តានត្ថមេវ។ សចេ បន “ធានេស្សមី”តិ
ធុរនិក្ខេបំ កត្វា បុរេភត្តេ វា បច្ឆាភត្តេ វា បឋមយាមាទីសុ វា លង្កិយម្ហំ ធិក្កមតិ,
អន្តោអរុណោយេវ អាហោចេតិ, អយំ ធានេតុកាមោ ន ធានេតិ នាម។

យស្ស បន អភិក្ខុកេ ឋានេ វសន្តស្ស អាបត្តិ អាបដ្ឋិត្វា សភាគស្ស
ភិក្ខុនោ អាគមនំ អាគមេន្តស្ស វា, សភាគស្ស សន្តិកំ វា គច្ឆន្តស្ស
អឡមាសោបិ មាសោបិ អតិក្កមតិ, អយំ នច្ឆាទេតុកាមោ ធានេតិ នាម។
អយម្យិ អច្ឆន្ទាវ ហោតិ។

យោ បន អាបន្នមត្តោវ អគ្គី អក្កន្តបុរិសោវិយ សហសា អបក្កមិត្វា
សភាគដ្ឋានំ គន្ធា អាវិ ករោតិ, អយំ នច្ឆាទេតុកាមោវ ន ធានេតិ នាម។
សភាគមត្តមេវ បមាណន្តិ អវេរិសភាគមត្តមេវ បមាណំ។ អវេរិសភាគស្ស
ហិ សន្តិកេ អាហោចេតព្ភំ។ យោ បន វិសភាកោ ហោតិ សុត្វា
បកាសេតុកាមោ, ឯវរូបស្ស ឧបដ្ឋាយស្សបិ សន្តិកេ ន អាហោចេតព្ភា។ តត្ថ

បុរេភត្តំ អាបត្តិ អាបន្នោ ហោតុ, បន្ទាភត្តំ វា ទិវា វា វត្តិ វា, យាវ អរុណំ ន
ឧត្តប្បតិ, តាវ អាហោចេតព្ភំ។ ឧទ្ទស្តេ អរុណោ បដិច្ចន្នា ហោតិ, បដិច្ចាទនបច្ចយា
ច ទុក្ខដំ អាបន្នតិ។ សង្ខេបតោតិ សមាសតោ។ វិត្តាវតោ បន
សមន្តចាសាទិកាយំ វុត្តោតិ អធិប្បាយោ។

អកាមា បរិវត្តព្ភន្តិ អប្បជិកម្ពកតាយ អាបត្តិយា
សគ្គមោក្ខាវរណាភាវតោ អនិច្ចន្តោនាបិ បរិវសិតព្ភន្តិ អត្ថោ។ តេនាហ “ន
កាមេនា” តិអាទិ។ បរិវាសំ សមាធាយាតិ បរិវាសវត្ថុ សង្ឃមជ្ឈេ
សមាទិយិត្វា។ យទិបិ ចតុត្ថិជោ បរិវាសោ អប្បជិច្ចន្តបរិវាសោ,
បដិច្ចន្តបរិវាសោ, សុទ្ធច្ចន្តបរិវាសោ, សមោធានបរិវាសោតិ, តថាបិ
អប្បជិច្ចន្តបរិវាសោ ឥធ ន អធិប្បតោតិ អាហ “តត្ថ បដិច្ចន្ត... បេ... តិវិជោ
បរិវាសោ” តិ។ តត្ថាតិ តស្មី វា ក្សេ។ បដិច្ចន្នាយ អាបត្តិយា សតិ ធាតព្ភោ
បរិវាសោ បដិច្ចន្នវិសយតាយ បដិច្ចន្តបរិវាសោ។ សុទ្ធច្ចតោ បដ្ឋាយ ធាតព្ភោ
បរិវាសោ សុទ្ធច្ចបរិវាសោ។ សមោទហិត្វា ធាតព្ភោ បរិវាសោ
សមោធានបរិវាសោ។

ឥនានិ តេ តិវិជេយេវ បរិវាសេ សរូបតោ ទស្សេតុំ “តត្ថា” តិអាទិមាហា។
ហីតិ យស្មា។ ឯកាហំ បដិច្ចន្នា ឯកាហប្បជិច្ចន្នា។ វុត្តនយេនាតិ “អាបត្តិ ច
ហោតិ” តិអាទិនា វុត្តន នយេន។ ឯកាហប្បជិច្ចន្នន្តិ ឯត្ថ ឥតិសន្នោ “ឥតិ វា,
ឥតិ ឯវរូចាវិស្វកទស្សនា បដិវិរតោ” តិអាទិសុ (ធី. និ. ១. ១៣, ១៩៧) វិយ
អាទិអត្ថោ។ តេន “សោហំ, ភន្តេ, សង្ឃំ ឯកិស្សា អាបត្តិយា សព្វោតនិកាយ
សុក្កវិសដ្ឋិយា ឯកាហប្បជិច្ចន្នាយ ឯកាហបរិវាសំ យាថាមី” តិ ឥមំ
ចាឡិសេសំ (ចូឡវ. ១០២) សង្កណ្ហាតិ។ ឯវំ បរិវាសំ យាថាបេត្វាតិ ឯវំ
យាវតតិយំ យាថាបេត្វា។ ខន្ធកេ អាគតនយេនាតិ សមុច្ចយក្ខន្ធកេ (ចូឡវ.

៩៧ អាធិយោ) អាគតនយេន។ តតោតិ បក្ខតោ បដ្ឋាយ។

អតិរេកបក្ខប្បជិច្ឆន្តិ បក្ខស្ស អតិរេកា អតិរេកបក្ខោ, តំ បដិច្ឆន្តិ
អត្ថោ។ តតោតិ តិសតិមទិវសតោ បដ្ឋាយ។ មាសប្បជិច្ឆន្តិ សត្វានំ អាយុ
មិនន្តោរិយ សិយតិ អន្តំ ករោតីតិ មាសោ, តិសរត្តិន្តិវោ, តំ បដិច្ឆន្តិ អត្ថោ។
សំវច្ឆេ បុណ្ណោតិ តំ តំ សត្តំ, ធម្មប្បវត្តិញ សង្កម្ម វនន្តោរិយ សរតិ បវត្តតិ
សំវច្ឆេវ, ទ្វាទស មាសា, តស្មី បរិបុណ្ណោ។

វត្ថុកិក្ខុនវសេន វាតិ នាមេន សហ វត្ថុកិក្ខុនវសេន វាតិ អត្ថោ។ តេនេវ
ហិ ឧបរិ “នាមមត្តវសេន វា”តិ មត្តគ្គហណំ កតន្តិ ទដ្ឋព្វំ។ នាមមត្តវសេនាតិ
វត្ថុកិក្ខុនវិទា កេវលំ នាមស្សេវ វសេន។ តស្មាតិ យស្មា ទុរិដេ នាមេ
“អាបត្តិ”តិ សព្វសាធារណំ នាមំ, តស្មា។ សុក្កវិស្សជ្ជិ តិ សុក្កវិស្សជ្ជិ នាមាយំ។
ឥតិសទ្ធោ ហេតុ វចនីយត្ថំ និទស្សេតិ។ និទស្សនមត្តព្យោតំ “សុក្កវិស្សជ្ជិ”តិ
កាយសំសគ្គាទីនម្បិ វត្ថុអាធិការេន ឥច្ឆិតព្ពត្តា។ វត្ថុ ចេវ គោត្តញ្ញាតិ
វីតិក្កមត្តា វត្ថុ ចេវ អនញ្ញសាធារណត្ថា គោត្តញ្ញា។ កំ តាយតីតិ គោត្តំ,
សជាតិតោ អញ្ញត្ត កាយសំសគ្គាទីសុ គន្ធិ អនត្វា ពុទ្ធិ, វចនញ្ច រក្ខតីតិ
អត្ថោ។ សង្ឃាទិសេសោតិ សង្ឃាទិសេសោ នាមាយំ។ ឯត្ថ បន ឥតិសទ្ធោ
វចនវចនីយសមុទាយំ និទស្សេតិ។ តេនាហ “នាមព្យោវ អាបត្តិ ចា”តិ,
សជាតិសាធារណនាមត្តា នាមព្យោវ តេន តេន វីតិក្កមេនាបដ្ឋិតព្ពត្តា អាបត្តិ
ចាតិ អត្ថោ។ ឥទម្បិ និទស្សនមត្តមេវ “អាបត្តិយោ”តិ ឥមស្សបិ
នាមាធិការេន ឥច្ឆិតព្ពត្តា។ ឥតិសទ្ធោ វា អាធិអត្ថោ។ ឯវញ្ច កត្វា
“កាយសំសគ្គន្តិអាធិវចនេនាបិ”តិអាធិកម្បិ សមត្តិតំ ហោតិ។

តយិធំ កម្មវាចាយ កេន វចនេន គហិតន្តិ អនុយោគំ សន្ធាយ
“តត្ថា”តិអាធិមាហា។ “អាបត្តិ”តិ សព្វសាធារណនាមត្តា, វីតិក្កមេន

អាបជ្ជិតពុត្តា ច ឆាមញ្ជៅ អាបត្តិ ច ហោតីតិ អាហា “អាបត្តិយោតិ
វចនេនាបី” តិ។ តស្មាតិ យស្មា ឥទំ បរិវាសាទិវិនយកម្មំ វត្ថុវសេន,
កោត្តវសេន, ឆាមវសេន, អាបត្តិវសេន ច កាតុំ វដ្ឋតិយេវ, តស្មា។ ឯតេស្វតិ
វត្ថុអាទិសុ, សុក្កវិស្សជ្ជិអាទិសុ វា។ វត្ថុ សមាធាតព្ពន្ធិ យថាវត្ថុសុ ធូសុ បទេសុ
ឯកេនបិ សមាធាតព្ពំ។ ធូហិ បទ សុសមាទិន្នំយេវ។ តេនេវ វត្ថុតិ
“សមាធានេបិ ឯសេវ នយោ” តិ (កម្ពុជ. អដ្ឋ. និទានវណ្ណនា)។

អាហោចត្វាតិ -

“អហំ, ភន្តេ, ឯកំ អាបត្តិ អាបជ្ជិ សញ្ជោតនិកំ សុក្កវិស្សជ្ជិ
ឯកាហប្បជិច្ឆន្នំ, សោហំ សង្ឃំ ឯកិស្សា អាបត្តិយា សញ្ជោតនិកាយ
សុក្កវិស្សជ្ជិយា ឯកាហប្បជិច្ឆន្នាយ ឯកាហបរិវាសំ យាបី, តស្ស មេ
សង្ឃោ ឯកិស្សា អាបត្តិយា សញ្ជោតនិកាយ សុក្កវិស្សជ្ជិយា
ឯកាហប្បជិច្ឆន្នាយ ឯកាហបរិវាសំ អធាសិ, សោហំ បរិវាសាមិ,
វេទយាមហំ, ភន្តេ, ‘វេទយតី’ តិ មំ សង្ឃោ ធារេតុ” តិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ១០២) -

ឯវមាទិនា តំ តំ យោជនានុរូបំ អាហោចត្វា។ ឥមញ្ជា បទត្ថំ គហោត្វា យាយ
កាយចិ ភាសាយ អាហោចតុំ វដ្ឋតិយេវ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ១០២)។ “បុន
អាគតាគតានំ ភិក្ខុនំ អាហោចន្តេនា” តិ ឥទំ អាគន្តុកំ ភិក្ខុំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ ឯតុ ច
ឯកស្ស អាហោចន្តេន អវសានេ “វេទយតីតិ មំ អាយស្មា ធារេតុ”, ធូន្នំ
“អាយស្មន្តា ធារេតុ”, តិ ឡាវំ “អាយស្មន្តា ធារេតុ” តិ វត្ថុព្ពំ។ វត្ថុភេទញ្ច
វត្ថុច្ឆេទញ្ច អកត្វាតិ “ន, ភិក្ខុវេ, ចារិវាសិកេន ភិក្ខុនា សាទិតព្ពំ បកតត្តានំ
ភិក្ខុនំ អភិវាទនំ បច្ចុប្បដ្ឋាន” តិ អាទិនា (ចូឡវ. ៧៥) ចារិវាសិកកត្វានុកេ យានិ
ចតុនវុតិ វត្តានិ វត្តានិ, តេសំ ភេទញ្ច, យោ ច “តយោ ខោ, ឧបាលិ,

ចារិកសិកស្ស ភិក្ខុនោ វត្តិច្ឆេទា សហវាសោវិប្បវាសោ អនាហេតនា"តិ
(ចូឡវ. ៨៣) វត្តិច្ឆេទា វុត្តោ, តញ្ចា អកត្វា។

អយំ ហេតុវិនិច្ឆយោ - សចេ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៧៦) អាគន្ធកា មុហុត្ថំ វិស្សមិត្វា
វា អវិស្សមិត្វា ឯវ វា វិហារមជ្ឈេន គច្ឆន្តិ, តេសម្បិ អាហេចេតត្ថំ។ សចេ តស្ស
អជានន្តស្សេវ គច្ឆន្តិ, អយញ្ចា គតកាលេ ជាតាតិ, គន្ធា អាហេចេតត្ថំ។
សម្មាបុណ្ហតុំ អសក្កោន្តស្ស វត្តិច្ឆេទាវ ហោតិ, ន វត្តភេទទុក្កជំ។ យេបិ
អន្តោវិហារំ អប្បវិសិត្វា ឧបចារសីមំ ឌីក្កមិត្វា គច្ឆន្តិ, អយញ្ចា នេសំ ធន្តសទ្ធិ
វា ឧក្កាសិតសទ្ធិ វា ឱបិតសទ្ធិ វា សុត្វាវ អាគន្ធកការំ ជាតាតិ, គន្ធា
អាហេចេតត្ថំ។ គតកាលេ ជានន្តេនាបិ អនុពន្ធិត្វា អាហេចេតត្ថមេវ។
សម្មាបុណ្ហតុំ អសក្កោន្តស្ស វត្តិច្ឆេទាវ ហោតិ, ន វត្តភេទទុក្កជំ។ យេបិ
វត្តិយេវ អាគន្ធា វត្តិយេវ គច្ឆន្តិ, សោមិស្ស វត្តិច្ឆេទំ ករោតិ។ អញ្ញាតត្ថា បន
វត្តភេទទុក្កជំ នត្ថិ។ សចេ អជានិត្វាវ អញ្ញានំ ករោតិ, អកតមេវ ហោតីតិ
កុរុន្តិយំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៧៦) វុត្ថំ។ តស្មា អធិកា វត្តិយោ គហេត្វា កាតត្ថំ។ អយំ
អបណ្ណាកប្បដិបទា។

នទិអាធិសុ នាវាយ គច្ឆន្តម្បិ បរតីវេ បិតម្បិ អាគាសេ គច្ឆន្តម្បិ
បព្ពតតលអវញ្ញាធិសុ ទ្វេវេ បិតម្បិ ភិក្ខុំ ទិស្វា សចេ "ភិក្ខុ"តិ វុត្ថានំ អត្ថិ,
នាវាធិហិ វា គន្ធា, មហាសទ្ធិ កត្វា វា វេគេន អនុពន្ធិត្វា វា អាហេចេតត្ថំ,
អនាហេចេន្តស្ស វត្តិច្ឆេទា ចេវ វត្តភេទទុក្កជញ្ចា។ សចេ វាយមន្តោបិ
សម្មាបុណ្ហតុំ វា សាវេតុំ វា ន សក្កោតិ, វត្តិច្ឆេទាវ ហោតិ, ន វត្តភេទទុក្កជំ។

អញ្ញំ កញ្ចាវិហារំ គតេនបិ ភិក្ខុនំ អាហេចេតត្ថមេវ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៧៦)។ សចេ
សព្វេ ឯកជ្ជានេ បិតេ បស្សតិ, ឯកជ្ជានេ បិតេនេវ អាហេចេតត្ថំ។ អថ
រុក្ខមូលាធិសុ វិសុំវិសុំ បិតា ហោន្តិ, តត្ថ តត្ថ គន្ធា អាហេចេតត្ថំ។ សញ្ញាច្ច

អនាហេចន្តស្ស រត្តិច្ឆេទោ ច ហោតិ, វត្ថុភេទេ ច ទុក្ខជំ។ អថ វិចិននោ ឯកច្ឆេ
ន បស្សតិ, រត្តិច្ឆេទោ ហោតិ, ន ច វត្ថុភេទេ ទុក្ខជំ។ សញ្ញាច្ច អនាហេចន្តស្ស បន
រត្តិច្ឆេទោ ចេវ ហោតិ, វត្ថុភេទេ ច ទុក្ខជំ។

តត្ថេវាតិ មាឡកសីមាយមេវ។ មាឡកតោ បន ភិក្ខុសុ និក្ខន្តសុ
ឯកស្សបិ សន្តិកេ និក្ខិបិតុំ វដ្តតិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៩៧)។ មាឡកតោ និក្ខមិត្វា
សតី បដិលកន្តេន សហ គប្បន្តស្ស សន្តិកេ និក្ខិបិតត្ថំ។ តេនាហ
“ឯកបុគ្គលស្ស វា សន្តិកេ” តិ។ សចេ សោបិ បក្កន្តោ, អញ្ញស្ស យស្ស មាឡកេ
នាហេចិតំ, តស្ស អាហេចត្វា និក្ខិបិតត្ថំ។ បកតត្ថជ្ជានេតិ សជ្ឈកម្មានំ
អរហជ្ជានេ។ ទ្វេ លេខុចាតេ អតិក្ខមិត្វាតិ (សារត្ថ. ដ. ចូឡវគ្គ ៣.៩៧) ភិក្ខុនំ
សជ្ឈាយនសទ្ធិសវន្ធបចារិជហនត្ថំ វុត្ថំ។ មហាមគ្គតោ ឌីក្ខម្មាតិ
មគ្គប្បដិបន្នភិក្ខុនំ ឧបចារិជហនត្ថំ វុត្ថំ។ គុម្ពេន វា វតិយា វា បដិច្ឆន្នជ្ជានេតិ
នស្សន្ធបចារិជហនត្ថំ វុត្ថំ។ វត្ថុ សមាទិយិត្វា អាហេចតត្ថន្តិ វុត្ថនយេនេវ វត្ថុ
សមាទិយិត្វា បរិវាសោ អាហេចតត្ថោ។ “អាហេចតត្ថ” ន្តិ បន សាមញ្ញេន វុត្ថំ។
អាហេចន្តេន ច សចេ នវកតហេ ហោតិ, “អាវុសោ” តិ វត្ថុត្ថំ។ សចេ វុឡ្យតហេ,
“ភន្តេ” តិ វត្ថុត្ថំ។ សចេ អញ្ញោ កោចិ ភិក្ខុ កេនចិទេវ ករណីយេន តំ ឋានំ
អាគប្បតិ។ សចេ ឯស នំ បស្សតិ, សទ្ធិ វា តស្ស សុណាតិ, អាហេចតត្ថំ។
អនាហេចន្តស្ស រត្តិច្ឆេទោ ចេវ វត្ថុភេទោ ច។ តេនាហ “យម្បិ អញ្ញំ ភិក្ខុ
បស្សតិ, តស្សបិ អាហេចតត្ថមេវ” តិ។ អថ ទ្វាទសហត្ថំ ឧបចារំ ឌីក្ខមិត្វា
អជានន្តស្សេវ គប្បតិ, រត្តិច្ឆេទោ ហោតិយេវ, វត្ថុភេទោ បន នត្ថិ។ ឧដ្ឋិតេតិ
ឧគ្គតេ។ យំ សព្ទបឋមំ ភិក្ខុន្តិ វិហារតោ និក្ខមន្តំ វា អាគន្តកំ វា សព្ទបឋមំ យំ
អញ្ញំ ភិក្ខុ បស្សតិ។ តស្ស អាហេចត្វា និក្ខិបិតត្ថន្តិ អនាហេចន្តស្ស ទុក្ខជំ
សិយា, តំ សន្ធាយ វុត្ថំ, ន តុ រត្តិច្ឆេទំ សន្ធាយ។ ឥតរថា ហិ
“វិហារសីមាបរិយាបន្នានំ សព្ពេសំ អាហេចត្វា” តិ វទេយ្យ។ យាវ រត្តិយោ

បូរេន្តីតិ យត្តកា រត្តិយោ អាបត្តិ បដិច្ចដ្ឋា ហោតិ, តត្ថកា រត្តិយោ យាវ បូរេន្តី, តាវ បរិវត្តតំ។ សមន្តចាសាទិកាយំ បន “ឯវំ យត្តកានិ ទិវសានិ អាបត្តិ បដិច្ចដ្ឋា ហោតិ, តត្ថកានិ, តតោ អធិកតវានិ វា កុក្កុច្ឆិវោទននត្ថាយ បរិវសិត្វា” តិ វុត្តំ។ វិត្តារោតិ បបញ្ចោ។

ឥតវេសុ បន ទ្វិស្វតិ សុទ្ធន្តបរិវាសោ, សមោធានបរិវាសោតិ ទ្វិន្នំ មជ្ឈេ។
ខន្ធកេតិ សមុច្ចយក្ខន្ធកេ (ចូឡវ. ១៥៦ អាទយោ)។ ចូឡសុទ្ធន្តោ
មហាសុទ្ធន្តោតិ ឯត្ថ យោ ឧបសម្បទតោ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ១០២; វិ. សដ្ឋ. អដ្ឋ. ២៤២)
បដ្ឋាយ អនុលោមក្កមេន វា អាហេទិតទិវសតោ បដ្ឋាយ បដិលោមក្កមេន វា
“អសុកញ្ច អសុកញ្ច ទិវសំ វា បក្ខំ វា មាសំ វា សំវច្ឆរំ វា តវ សុទ្ធការំ
ជាធាសី” តិ បុច្ឆិយមាធា “អាម, ភន្តេ, ជាធាមិ, ឯត្ថកំ ធាម កាលំ អហំ
សុទ្ធោ” តិ វេទតិ, តស្ស ទិដ្ឋោ សុទ្ធន្តបរិវាសោ “ចូឡសុទ្ធន្តោ” តិ វុច្ឆតិ។

តំ គហេត្វា បរិវសន្តេន យត្តកំ កាលំ អត្ថនោ សុទ្ធការំ ជាធាតិ, តត្ថកំ
អបនេត្វា អវសេសំ មាសំ វា ទ្វេមាសំ វា បរិវសិតតំ។ សច “មាសមត្តំ
អសុទ្ធាម្ពី” តិ សល្លកេត្វា បរិវាសំ អគ្គហោសិ, បរិវសន្តោ ច បុន អញ្ញំ មាសំ
សរតិ, តម្បិ មាសំ បរិវសិតតមេវ, បុន បរិវាសទានកិច្ចំ នត្តិ។ អថ “ទ្វេមាសំ
អសុទ្ធាម្ពី” តិ សល្លកេត្វា អគ្គហោសិ, បរិវសន្តោ ច “មាសមត្តមេវាហំ
អសុទ្ធាម្ពី” តិ សន្និដ្ឋានំ ករោតិ, មាសមេវ បរិវសិតតំ, បុន បរិវាសទានកិច្ចំ
នត្តិ។ អយញ្ញិ សុទ្ធន្តបរិវាសោ ឧទ្ធម្បិ អាហេហាតិ, ហេដ្ឋាបិ ឱហេហាតិ, ឥទមស្ស
លក្ខណំ។

យោ បន យថាវុត្តេន អនុលោមប្បដិលោមវសេន បុច្ឆិយមាធាបិ
រត្តិបរិយន្តំ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ១០២) ន ជាធាតិ នស្សវតិ, រត្តិបរិយន្តេ វេមតិកោ វា
ហោតិ, តស្ស ទិដ្ឋោ សុទ្ធន្តបរិវាសោ “មហាសុទ្ធន្តោ” តិ វុច្ឆតិ។ តំ គហេត្វា

គហិតទិវសតោ យាវ ឧបសម្បទទិវសោ, តាវ វត្តិយោ គលោត្វា បរិវសិតតំ។
អយំ ឧទ្ធុនាហេហិតិ, ហេជ្ជា បន ឌីហេហិតិ។ តស្មា សចេ បរិវសន្តោ វត្តិបរិច្ឆេទេ
សន្និដ្ឋានំ ករោតិ “មាសោ វា សំវច្ឆរោ វា មយ្ហំ អាបន្នស្ស” តិ, មាសំ វា សំវច្ឆរំ វា
បរិវសិតតំ។ ឯត្ថ ច កិញ្ចាបិ “ឯត្ថកំ កាលំ អហំ សុទ្ធោ” តិ វទន្តស្ស
ចូឡសុទ្ធន្តោ ជីយតិ, តថាបិ និយមេនេវ ជាននាភាវា “ឌុវិធាបិ ចេស... បេ....
ធាតញ្ចោ” តិ វុត្តំ។ តស្ស ធានវិធិ ខន្ធកេ អាគតោតិ តស្ស ឌុវិធស្សបិ សុទ្ធន្តស្ស
ធានវិធិ “តេន, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុនា សង្ឃំ ឧបសង្កមិត្វា... បេ.... ឯវមស្ស
វេជនីយោ” តិ អាទិនា សមុច្ចយក្ខន្ធកេ (ចូឡវ. ១៥៦) អាគតោ។ តស្មា តត្ថ
វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ចោតិ អធិប្បាយោ។ ឯស នយោ វិនិច្ឆយកថា បនវិត្តារតោ
សមន្តចាសាទិកាយំ វុត្តាតិ ឯត្តាបិ។

ឌុវិនិត្វា អវេជ្ជយ បហាយ សមោធានោ ឌុវានសមោធានោ។ ចិវប្បជិច្ឆន្ទានំ
អក្សេន សមោធានោ អក្សសមោធានោ។ មិស្សកានំ សមោធានោ
មិស្សកសមោធានោ។ ឥធានិ តំ តិវិធម្មិ សមោធានបរិវាសំ សង្ខេបតោ
នស្សេតុំ “តត្ថា” តិ អាទិមាហា។ អន្តរាបត្តិ អាបន្និត្វា បដិច្ឆាទេន្តស្សាតិ យោ
បរិវាសំ គហេត្វា អនិក្ខត្តវត្តោ ហុត្វា បរិវសន្តោ អបរិនិដ្ឋិតេយេវ បរិវាសេ
អន្តរា វេមជ្ឈេ សង្ឃាទិសេសាបត្តិ អាបន្និត្វា បដិច្ឆាទេតិ, តស្ស។
បរិវុត្តទិវសេតិ លក្ខណាវចនមេតំ, តេន “មាទត្ថបិណ្ឌទិវសេ ចា” តិ បិ វុត្តមេវ
ហោតិ។ មកេត្វាតិ ញត្តិចតុត្ថេន កម្មេន មូលាយ បដិកស្សនវសេន
មកេត្វា។ សមោទហិត្វាតិ មូលាបត្តិដ្ឋានេ វេបេត្វា, បក្ខិបិត្វាតិ អត្តោ។
ធាតព្ភបរិវាសោតិ “សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ” តិ អាទិនា ញត្តិចតុត្ថេន កម្មេន
ធាតព្ភបរិវាសោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - យោ បដិច្ឆន្ទាយ អាបត្តិយា បរិវាសំ
គហេត្វា បរិវសន្តោ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ១០២; វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ២៤៣) វា មាទត្តារហោ វា
មាទត្តំ ចរន្តោ វា អញ្ញាណរហោ វា អនិក្ខត្តវត្តោ អញ្ញំ អាបត្តិ អាបន្និត្វា

បុរិមាបត្តិយា សមា វា ឧនតរា វា វត្តិយោ បដិច្ឆាទេតិ, តស្ស មូលាយ
បដិកស្សនេន តេ បរិវុត្តទិវសេ ច មានត្ថចិណ្ឌាទិវសេ ច សព្វេ ឌីធុនិត្វា
អទិវសេ កត្វា បច្ឆា អាបន្នាបត្តិ មូលាបត្តិយំ សមោធាយ បរិវាសោ
ធាតព្ពោតិ។

សចេ បន អន្តរាបត្តិ មូលាបត្តិតោ អតិរេកប្បជិច្ឆន្នា ហោតិ (ប្លឡាវ. អដ្ឋ.
១០២), តំ មូលាបត្តិ កត្វា តត្ថ ឥតរំ សមោធាយ បរិវាសោ ធាតព្ពោ។ សចេ បន
អន្តរាបត្តិ អប្បជិច្ឆន្នា ហោតិ, មូលាយ បដិកស្សនំ អកត្វា បុព្វេ
គហិតបរិវាសេនេវ បរិវសិតត្ថំ។

យា ឯកា វា... បេ... សព្វចិវប្បជិច្ឆន្នាយោតិ យា ឯកា វា អាបត្តិ
សព្វចិវប្បជិច្ឆន្នា, យា ទ្វេ វា តិស្សោ វា សម្ពហុលា វា អាបត្តិយោ
សព្វចិវប្បជិច្ឆន្នាយោតិ អត្ថោ។ តាសន្តិ សព្វចិវប្បជិច្ឆន្នានំ អាបត្តិនំ។ ធានវិធី
បនស្ស ខន្ធកេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពោ។

យស្ស បន សតំ អាបត្តិយោ ធនាហាបដិច្ឆន្នា, អបរម្មិ សតំ អាបត្តិយោ
ធនាហាបដិច្ឆន្នា, អបរម្មិ សតំ អាបត្តិយោ ធនាហាបដិច្ឆន្នាតិ ឯវំ ធនក្ខត្តំ
កត្វា អាបត្តិសហស្សំ ទិវសសតបដិច្ឆន្នំ ហោតិ, តេន កី កាតព្ពន្ធិ? សព្វំ
សមោទហិត្វា ធន ទិវសេ បរិវសិតត្ថំ។ ឯវំ ឯកេនេវ ធនាហោន ទិវសសតម្មិ
បរិវសិតមេវ ហោតិ។ វុត្តម្មិ ចេតំ -

“ធនសតំ វត្តិសតំ, អាបត្តិយោ ធានយិត្វាន;
ធន វត្តិយោ វសិត្វាន, មុច្ឆេយ្យ ចារិវាសិកោ” តិ។ (បរិ. ៤៧៧);

អយំ អគ្គសមោធានោ នាម។

ឥតនាទិ មិស្សកសមោធានំ និទ្ទិសិតុំ “មិស្សកសមោធានោ
ធាមា” តិអាទិមាហា។ តត្រាយំ នយោ -

“អហំ, ភន្តេ, សម្ពហុលា សង្ឃាទិសេសា អាបត្តិយោ អាបដ្ឋិ ឯកំ
សុក្កវិស្សដ្ឋិ, ឯកំ កាយសំសគ្គំ, ឯកំ ទុដ្ឋល្លវាចំ, ឯកំ អត្តកាមំ, ឯកំ
សញ្ញវិត្តំ, ឯកំ កុដិការកំ, ឯកំ វិហារការកំ, ឯកំ ទុដ្ឋនោសំ, ឯកំ
អញ្ញភាគិយំ, ឯកំ សង្ឃភេទំ, ឯកំ ភេទានុវត្តកំ, ឯកំ ទុព្ពចំ, ឯកំ
កុលទូសកំ, សោហំ, ភន្តេ, សង្ឃំ តាសំ អាបត្តិនំ សមោធានបរិវាសំ
យាថាមី” តិ -

តិក្ខុត្ថំ យាថាបេត្វា តទន្ទុចាយ កម្មវាចាយ បរិវាសោ ធាតព្វោ។ ឯត្ថ ច
“សង្ឃាទិសេសា អាបត្តិយោ អាបដ្ឋិ ធានាវត្ថុកាយោ” តិបិ “សង្ឃាទិសេសា
អាបត្តិយោ អាបដ្ឋិ” តិបិ ឯវំ បុព្វេវុត្តនយេន វត្ថុវសេនបិ កោត្តវសេនបិ
ធាមវសេនបិ អាបត្តិវសេនបិ យោដេត្វា កម្មវាចំ កាតុំ វដ្ឋតិយេវាតិ។ អយំ
មិស្សកសមោធានោ។ សព្វបរិវាសកម្មវាចាវសានេ បន
និក្ខត្តានិក្ខត្តវត្តាទិកថា បុរិមនយេនេវ វេទិតព្វា។ តិវិធម៌
សមោធានបរិវាសេ អត្តមត្តស្សេវ វុត្តត្តា, វិនិច្ឆយាទីនំ វា អនាមជ្ឈត្តា “អយំ
តិវិធម៌ សមោធានបរិវាសេ សង្ខេបកថា” តិ វុត្តំ។ មហាវិសយត្តា
សមោធានវិចារណាយ សា និវរសេសា កុតោលទ្ធព្វាតិ អាហ
“វិត្តារោ” តិអាទិ។

ធាវត្តន្តិ វា សន្នោ តិយតិ និដ្ឋតិ ឯត្តាតិ វត្តិ, សត្តានំ សទ្ធស្ស
រូបសមណកាលោតិ អត្តោ, ន វត្តិយោ សមាហរណំ, នន្ទំ វត្តិនំ វា សមាហារោ
នវត្តំ, នវត្តមេវ ធាវត្តំ, អវយវព្យាបិកេន សមុទាយស្សាភាវតោ ន វត្តិយោតិ
អត្តោ វុត្តោ។

បរិវាសំ អនត្ថា មានត្ថមេវ ឆាតព្ពន្ធិ យស្មា អាបត្តិ អប្បដិច្ចន្ទា, យស្មា ច
អាបន្ទភាវេនេវ មានត្ថារហោ ហោតិ, តស្មា បរិវាសំ អនត្ថា កេវលំ មានត្ថមេវ
ឆាតព្ពំ។ យំ បដិច្ចន្ទាយ អាបត្តិយា បរិវត្តបរិវាសស្ស ជ័យតិ, ឥទំ បដិច្ចន្ទមានត្ថំ
ឆាមាតិ អាហា “យស្ស បដិច្ចន្ទា ហោតិ” តិអាទិ។ ឥទន្ទំ បដិច្ចន្ទមានត្ថំ។ ឥធាតិ
ឥមស្មី វាក្យេ។ កថំ បន តេសំ ទ្វិន្ទំ មានត្ថានំ ឆានវិធិ ច វិនិច្ឆយ កថា ច
វេទិតញ្ញាតិ អាហា “ឧភិន្ទម្បិ បធា” តិអាទិ។

អយន្តិ វត្តមានំ សន្ធាយាហា។ បរិវាសេ វុត្តប្បការំ បទេសន្តិ បរិក្ខិត្តស្ស
វិហារស្ស បរិក្ខេបតោ, អបរិក្ខិត្តស្ស បរិក្ខេបាហដ្ឋានតោ ទ្វេ លេខ្ខបាតេ
អតិក្កមិត្ថា មហាមគ្គតោ ឱក្កម្ម គុម្ភេន វា វតិយា វា បដិច្ចន្ទជ្ជានំ។
សមាទិយិត្ថាតិ អន្តោអរុណោយេវ សមាទិយិត្ថា។ អាហោចត្ថាតិ -

“អហំ, ភន្តេ, ឯកំ អាបត្តិ អាបន្តិ សព្វោតនិកំ សុក្កវិស្សជ្ជិ អប្បដិច្ចន្ទំ,
សោហំ, ភន្តេ, សង្ឃំ ឯកិស្សា អាបត្តិយា សព្វោតនិកាយ សុក្កវិស្សជ្ជិយា
អប្បដិច្ចន្ទាយ ធារត្ថំ មានត្ថំ យាបី, តស្ស មេ សង្ឃោ ឯកិស្សា អាបត្តិយា
សព្វោតនិកាយ សុក្កវិស្សជ្ជិយា អប្បដិច្ចន្ទាយ ធារត្ថំ មានត្ថំ អធាសិ,
សោហំ មានត្ថំ ចរាមិ, វេទយាមហំ, ភន្តេ, វេទយតី'តិ មំ សង្ឃោ
ធារេត្វ” តិអាទិនា (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៩៧) -

អាបត្តិទិវសានុរូបំ អាហោចត្ថា។ ឥមញ្ច បន អត្ថំ គហេត្វា (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៩៧)
យាយ កាយចិ ភាសាយ អាហោចត្ថំ វុត្តតិយេវ។ អាហោចិតកាលតោ បដ្ឋាយ ច
ឯកំ ភិក្ខុំ ឋេបេត្វា សេសេហិ សតិ ករណីយេ គន្តម្បិ វុត្តតិ។ អរុណោ ឧដ្ឋិតេ
តស្ស ភិក្ខុស្ស សន្តិកេ វត្ថំ និក្ខិបិតព្ពំ។ សចេ សោបិ កេនចិ កម្មេន បុរេ
អរុណោយេវ គច្ឆតិ, អញ្ញំ វិហារតោ និក្ខន្តំ វា អាគន្តកំ វា យំ បឋមំ បស្សតិ,
តស្ស សន្តិកេ អាហោចត្វា និក្ខិបិតព្ពំ។ អយញ្ច យស្មា គណស្ស អាហោចត្វា,

ភិក្ខុនព្វា អត្ថិការំ សល្លកេត្តាវ វសិ, តេនស្ស ឡនេ គណេ ចរណានោសោ វា
វិប្បវាសោ វា ន ហោតិ។ សចេ បន កត្វា ន បស្សតិ, វិហារំ គន្ធា យំ បឋមំ
បស្សតិ, តស្ស អាហេចេត្វា និក្ខិបិតព្ពំ។ តេនាហ “តតោ តេសុ គតេសុ វា
អគតេសុ វា បុរិមនយេន បដិបទ្គិតព្ពំ”ន្តិ។

យត្ថ សិយាតិ យស្សំ សមាទសំវាសកសីមាយំ វីសតិគណោ ភិក្ខុសង្ឃោ
អត្ថិ។ អព្ពាតព្ពោតិ អព្ពានកម្មវសេន បក្កោសិតព្ពោ។ អព្ពានកម្មំ បន កថន្តិ
អាហ “អព្ពានកម្មំ បនា”តិអាទិន។ ចាឡិវសេនាតិ “សុណាតុ មេ, ភន្តេ,
សង្ឃោ”តិអាទិនា (ចូឡិវ. ១០១) ចាឡិវសេន។ វិនិច្ឆយវសេនាតិ “អព្ពន្តេហិ ច
បឋមំ អព្ពានារហោ កាតព្ពោ។ អយព្ពំ និក្ខិត្តវត្តត្វា បកតត្តដ្ឋានេ បិតោ,
បកតត្តស្ស ច អព្ពានំ កាតុំ ន វដ្ឋតិ, តស្មា វត្តំ សមាទេតព្ពោ។ វត្ត
សមាទិន្នេ អព្ពានារហោ ហោតិ។ តេនាបិ វត្តំ សមាទិយិត្វា អាហេចេត្វា អព្ពានំ
យាចិតព្ពំ។ អនិក្ខិត្តវត្តស្ស បន វត្តសមាទកិច្ចំ នត្ថិ។ សោ ហិ
នាវត្តាតិក្កមេនេវ អព្ពានារហោ ហោតិ”តិអាទិនា (ចូឡិវ. អដ្ឋ. ៩៧)
វិនិច្ឆយវសេន។ តំ បនេតំ សព្ពំ បរិវាសាទិកម្មំ ចាឡិវសេន (ចូឡិវ. ៧៥) ច
អដ្ឋកថាវសេន (ចូឡិវ. អដ្ឋ. ៧៥, ៩៧) ច សុវិញ្ញាយ្យត្តា អតិវិត្តារកយេន ន
វិត្តារយិម្ហ, អត្ថិកេហិ បន តតោវ គហោតព្ពំ។ ឥមស្ស បន កម្មស្ស
វីសតិវគ្គករណីយត្តា តតោ ឡនតវេន កតំ កុប្បតិ។ តេនាហ “ឯកេនាបិ
ចេ...ចេ... អនព្ពិតោ”តិ។ អយន្តិ អយំ យថាវុត្តា។ សាមីចិតិ វត្តំ។

ឥតិ កម្ពុជវិភរណីយា ចាតិមោក្ខវណ្ណនាយ

វិនយត្ថមញ្ញសាយំ លីនត្ថប្បកាសនិយំ

សង្ឃាទិសេសវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

អនិយតកណ្ណំ

១. បឋមអនិយតសិក្ខាបទវណ្ណនា

“មាតុគាមេនា”តិ វត្ថុ បុន “ឯកាយា”តិ វុត្តត្ថា “មាតុគាមសម្ពាតាយ
ឯកាយ ឥត្តិយា”តិ វុត្តំ។ រហោតិ អប្បកាសំ។ អប្បកាសតា ច យោ អនាបត្តិ
ករោតិ, តស្ស អបច្ចក្ខត្តារតោតិ អាហា “ចក្ខុស្ស រហោ”តិ។ ននុ “រហោ នាម
ចក្ខុស្ស រហោ, សោតស្ស រហោ។ ចក្ខុស្ស រហោ នាម នសក្កា ហោតិ អក្ខិ វា
និខណិយមាណេ, ភម្មកំ វា ឧត្តិបិយមាណេ, សីសំ វា ឧត្តិបិយមាណេ បស្សិតុំ។
សោតស្ស រហោ នាម នសក្កា ហោតិ បកតិកថា សោតុ”ន្តិ
បទភាជនចាឡិយំ សោតស្ស រហោតិ អាគតំ, អថ កស្មា តំ អវត្ថា “ចក្ខុស្ស
រហោ”តិ ឯត្ថកមេវ វុត្តន្តិ អាហា “កិញ្ចាបី”តិអាធិ។ ឥមិនា ចាឡិយំ “សោតស្ស
រហោ”តិ ឥទំ អត្ថទ្វារវសេន វុត្តន្តិ ទស្សេតិ។ អថ កថមេតំ វិញ្ញាយតិ
“ចក្ខុស្ស រហោ ឥធ អធិប្បតោ”តិ? “បដិច្ចន្នេ អាសនេ”តិ វចនតោ “សក្កា
ហោតិ មេដុនំ ធម្មំ បដិសេវិតុ”ន្តិ (ចារា. ២២៥) ច វុត្តត្ថា។ តេនេវាហ
“សចេបី”តិអាធិ។ “បិហិតកវាជស្ស”តិ (សារត្ថ. ជ. ២.២២២-២២៥) ឥមិនា
បដិច្ចន្នការតោ ចក្ខុស្ស រហោសញ្ញាវំ ទស្សេតិ។ អបិហិតកវាជស្ស (ចារា. អដ្ឋ.
២.២២២-២២៥) បន ទ្វារេ និសិទ្ធា អនាបត្តិ ករោតិ, ន កេវលំ
អបិហិតកវាជស្ស គព្ពស្ស ទ្វារេ និសិទ្ធាវ អនាបត្តិ ករោតិ,
អន្តោទ្វាទសហត្ថ ឱកាសេ និសិទ្ធាបីតិ វេទិតញ្ចោ។ តេនាហ “យត្ថ បន សក្កា
ទដ្ឋ”ន្តិអាធិ។ យស្មា និសីទិត្វា និទ្ទាយន្តោ កបិមិទ្ធចបរេតោ កញ្ចិ កាលំ ចក្ខុនិ
ឧម្មិលេតិ, កញ្ចិ កាលំ និមិលេតិ, ន ច មហានិទ្ធី ឱក្កមតិ, តស្មា “និទ្ទាយន្តោបិ
អនាបត្តិ ករោតិ”តិ វុត្តំ។ និបដ្ឋិត្វា និទ្ទាយន្តោ បន តាធិសោ ន ហោតិ អាហា
“និបដ្ឋិត្វា និទ្ទាយន្តោបិ ន ករោតិ”តិ, អនាបត្តិ ន ករោតិ អត្ថោ។ មេដុនស្ស

មាតុភាមា ធុតិយោ ន ហោតិ។ ឥតិយោ ហិ អញ្ញមញ្ញស្ស វុដ្ឋំ បដិច្ឆាទេន្តិ។
តេនេវ វេសាលិយំ (ចារា. ៧៦-៧៧) មហាវនេ ធ្វារំ វិវិក្ខា និបន្នេ ភិក្ខុម្ហិ
សម្ពហុលា ឥតិយោ យាវទត្ថំ កត្វា បក្កមីសុ។ តេនាហ “ឥត្ថំ នំ បន សតម្បំ ន
ករោតី” តិ។ តំ កម្មន្តិ អជ្ឈាចារកម្មំ។ យស្មា និសីទិត្វាវ និបន្នេតិ, តស្មា
និបន្នេនម្បិ អន្តោកត្វា “និសន្នំ កប្បយ្យ” តិ វុត្ថន្តិ ទស្សេតុំ “ឯត្ថ
ចា” តិ អាទិមាហ។ តិណ្ណំ ធម្មានំ អញ្ញតវេន ការេតញ្ចោតិ និសន្នំ
បដិជានមាទស្ស តិណ្ណំ ធម្មានំ អញ្ញតវសមាយោគោ ហោតិយេវា តិ វុត្ថំ។
ចារាជិកេន, បន សង្ឃាទិសេសេន ច ចាទិត្ថិយេន ច តេនាការេន និសន្នំ
បដិជានមាទោវ ការេតញ្ចោ។ ន អប្បដិជានមាទោតិ និសន្នំ អប្បដិជានមាទោ
តិណ្ណំ ធម្មានំ អញ្ញតវេន ន ការេតញ្ចោតិ។ អលជ្ជិបិ ហិ បដិជានមាទោវ
អាបត្តិយា ការេតញ្ចោ។ យាវ ន បដិជានាតិ, តាវ “នេវ សុទ្ធោ” តិ វា “ន
អសុទ្ធោ” តិ វា វុត្ថញ្ចោ, វុត្ថានុសន្និទោ បន ការេតញ្ចោតិ។ វុត្ថញ្ចោតំ -

“បដិញ្ញាលជ្ជិសុ កតា, អលជ្ជិសុ ឯវំ ន វិជ្ជតិ;
ពហុម្បិ អលជ្ជិ ភាសេយ្យ, វុត្ថានុសន្និទេន ការយេ” តិ។ (បរិ. ៣៥៩);

ន កេវលំ តិណ្ណំ ធម្មានំ អញ្ញតវេន ចោទនាយមេវ ឯវំ បដិញ្ញាយ
ការេតញ្ចោ, អថ ខោ និសន្នាទិនា អាការេន សន្និ ចោទនាយបីតិ ទស្សេតុំ
“យេន វា សា សទ្ធេយ្យវចសា ឧចាសិកា វទេយ្យ, តេន សោ ភិក្ខុ ការេតញ្ចោ” តិ
វុត្ថំ។ តេនេវាហ “និសន្នាទិសុ អាការេសូ” តិ អាទិ។ ឯត្ថ ច “បដិជានមាទោ” តិ
អវុត្ថេបិ អធិការត្ថា “បដិជានមាទោវ តេន សោ ភិក្ខុ ការេតញ្ចោ” តិ វុត្ថំ។
តថាវុចាយ (សារត្ថ. ដី. ២.៤៤៤-៤៤៥) ឧចាសិកាយ វចនេ អញ្ញបត្តាការតោ
ទិដ្ឋំ នាម តថាបិ ហោតិ, អញ្ញថាបិ ហោតិ តិ ទស្សនេ អញ្ញបត្តសម្ពុំ ទស្សេតិ។
អនេកំសិកតាយ ន និយតោតិ អនិយតោ។ តេនាហ “តិណ្ណំ អាបត្តិន” តិ អាទិ។

រហោនិសង្ខស្សនទេន មាតុតាមស្ស សន្តិកំ គន្តកាមោ អក្ខី អញ្ជោតិ,
 ទុក្ខជំ។ និវាសនំ និវាសេតិ, កាយពន្ធនំ ពន្ធតិ, ជីវំ ចារុបតិ, សព្ពត្ថ បយោគេ
 បយោគេ ទុក្ខជំ។ គច្ឆតិ, បទវារេ បទវារេ ទុក្ខជំ។ គន្ធាន និសីទតិ, ទុក្ខជមេវ។
 តេនាហា “មេថុនធម្មសន្និស្សិតកិលេសសម្លាតោ” តិអាទិ។ ឯត្ថ ច
 រហោនិសង្ខស្សនទស្ស អសតិបិ មេថុនរាគកាវេ តប្បជីពន្ធកិលេសត្តា វុត្តំ
 “មេថុនធម្មសន្និស្សិតកិលេសសម្លាតោ” តិ។ តេនេវ សន្និស្សិតគ្គហណំ
 កតំ។ រហស្សនទេនាតិ “ឥត្តន្ទាមាយ សទ្ធិ រហោ និសីទិត្វា ហសិតលបិតាទិកំ
 ករេយ្យ” ត្ថិ ឧប្បន្នអស្សនហេតុ។ និសង្ខាយ ចាចិត្តិយំ អសតិ ឧបចារគតេ
 និបដ្ឋិត្វា អនិទ្ទាយន្តេ អនន្ទេ វិញ្ញបុរិសេតិ អធិប្បាយោ។ សចេ សា ឥត្ថី កេនចិ
 ករណីយេន ឧដ្ឋាយុដ្ឋាយ បុនប្បុនំ និសីទតិ, និសង្ខាយ និសង្ខាយ ចាចិត្តិយំ។
 យំ សន្ធាយ គតោ, សា ន ទិដ្ឋា, អញ្ញា អាគន្ធា និសីទតិ, អស្សនេ ឧប្បន្នេ
 ចាចិត្តិយំ។ សចេ សម្ពហុលា អាគច្ឆន្តិ, មាតុតាមគណនាយ ចាចិត្តិយំ។ សចេ
 ឧដ្ឋាយុដ្ឋាយ បុនប្បុនំ និសីទតិ, និសង្ខាគណនាយបិ ចាចិត្តិយានិ។
 អនិយមេត្វា “ទិដ្ឋទិដ្ឋាយ សទ្ធិ រហស្សនំ កប្បិស្សមី” តិ គន្ធា និសីទស្សបិ
 អាគតាគតានំ វសេន, បុនប្បុនំ និសង្ខាយ វសេន ច វុត្តនយេនេវ អាបត្តិយោ
 វេទិតញ្ញា។ វុត្តប្បការេ បុរិសេតិ អនន្ទេ វិញ្ញបុរិសេ។ ឧបចារគតេ សតីតិ
 ទ្វាទសហត្ថព្ពន្ធរគតេ សតិ។ សចេ សុទ្ធិចិត្តេន គន្ធា និសីទស្ស សន្តិកំ អាគន្ធា
 និសីទាយ ឥត្តិយា រហស្សនោ ឧប្បន្នតិ, ឯវម្បិ អនាបត្តិ។

បឋមអនិយតសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ទុតិយអនិយតសិក្ខាបទវណ្ណានា

នហោវ ខោ បន បជិច្ឆន្នន្តិ ឯត្ថ បន យម្បិ ពហិ បរិក្ខិត្តំ អន្តោវិវដំ
 បរិវេណផ្តុណាទិ, តម្បិ អន្តោគជន្តិ វេទិតព្ពំ។ “ឯវរូបញ្ចិ ហំនំ អប្បជិច្ឆន្នេយេវ

គហិត"ន្ត្រី មហាបច្ឆ័រិយំ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៤៥៣) វុត្ថំ។ សង្ឃាទិសេសេន វាតិ
កាយសំសគ្គុទ្ទល្លោកាសនសម្ពាតេន សង្ឃាទិសេសេន វា។ តេនេវ ហិ
បទកាជនេ "សា ចេ ឯវំ វេទយ្យ អយ្យោ, មយា ទិដ្ឋោ និសិដ្ឋោ មាតុគាមេន សទ្ធិ
កាយសំសគ្គំ សមាបដ្ឋន្តោ" តិអាទិ (ចារា. ៤៥៥) វុត្ថំ។ ឥទំ សិក្ខាបទំ
ទុដ្ឋល្លវាចាវសេន អាគតំ។ ទុដ្ឋល្លវាចញ្ច សុត្វា តំ មាតុគាមាបិ ន បដិច្ចាទេតិ។
តថា ហិ ទុដ្ឋល្លវាចាសិក្ខាបទេ (ចារា. ៤៨៣ អាទយោ) យា បន តា ឥត្តិយោ
ហិរិមនា, តា និក្ខមិត្វា ភិក្ខុ ឧដ្ឋាបេសុំ, តស្មា ឥធ ឥត្តិបិ អនាបត្តិ ករោតីតិ
អាហា "ឥត្តិបិ" តិ។ អថ វា ឥធ អប្បជិច្ឆន្តត្វា ឥត្តិបិ អនាបត្តិ ករោតិ, បឋមេ បន
បដិច្ឆន្តត្វា ឥត្តិសតម្យិ អនាបត្តិ ន ករោតីតិ ឯវមេត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋញ្ចោ។ អនន្ទោ
អពាធិរោតិ ឯត្ថ កាយសំសគ្គវសេន អនន្ទោ វុត្ថោ, ទុដ្ឋល្លវាចាវសេន អពាធិរោ។

សមុដ្ឋាធានីសុ ឥទំ សិក្ខាបទំ តិសមុដ្ឋានំ - កាយចិត្តតោ វាចាចិត្តតោ
កាយវាចាចិត្តតោ សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវដ្ឋំ,
កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, សុខមជ្ឈត្តវេទនាហិ ទ្វិវេទនំ។ តេនាហា
"សមុដ្ឋាធានីនិ បនេត្ថ អទិន្នាទានសទិសានេវ" តិ។ ឯត្ថ ច កាយសំសគ្គំ
សមាបដ្ឋន្តោ ទុដ្ឋល្លម្យិ ភណាតិ, ទុដ្ឋល្លំ ភណាត្តោ និសីទតិ ចាតិ
"កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ" តិ វុត្ថំ, ទុដ្ឋល្លមេវ វា សន្ធាយ វុត្ថន្តិ
គហោតត្ថំ។

ទុតិយអនិយតសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

"អនិយតុទ្កេសោ ចាយំ ទិដ្ឋាទិសមូលកចោទនាយ វុត្ថំ បដិជានមាណោវ
អាបត្តិយា ការេតញ្ចោ, ន ឥតរោតិ អាបត្តិរោបនារោបនលក្ខណាទស្សនត្ថំ
វុត្ថោ" តិ វេទន្តិ។

ឥតិ កម្ពុជានិរតិយា ចាតិមោក្ខវណ្ណនាយ

វិនយត្ថមញ្ញសាយំ លីនត្ថប្បកាសនិយំ

អនិយតវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

និស្សន្ទិយកណ្ណំ

១. បីវរវត្ថោ

១. កថិនសិក្ខាបទវណ្ណនា

និដ្ឋិតបីវរស្មិន្តិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៤៦២-៤៦៣) និដ្ឋិតញ្ច តំ បីវរញ្ចាតិ និដ្ឋិតបីវរ, និដ្ឋិតេ អាទិសំសមូលកេ បីវរេ, បច្ឆាសាបីវរេ ចាតិ អត្ថោ។ យស្មា បន តំ បីវរ ករណេនបិ និដ្ឋិតំ ហោតិ នាសនាទីហិបិ, តស្មា “សូចិកម្មបរិយោសានេន វា”តិអាទិ វុត្ថំ។ តត្ថ យំ កិញ្ចិ សូចិយា កត្តព្វំ ចាសកបដ្ឋកណ្ណិកបដ្ឋបរិយោសានកម្មំ, តំ សូចិកម្មបរិយោសានំ នាម, តេន។ នដ្ឋន្តិ ចោរាទីហិ ហជំ។ ឯតម្បិ ហិ ករណបលិពោធស្សេន និដ្ឋិតត្ថា “និដ្ឋិត”ន្តិ វុច្ឆតិ។ វិនដ្ឋន្តិ ឧបចិកាទីហិ ខាទិតំ។ ធម្មន្តិ អគ្គិនា ធម្មំ។ បីវរាសា វា ឧបច្ឆិន្ទាតិ “អសុកស្មី នាម កុលេ បីវរំ លភិស្សាមី”តិ យា បីវរាសា ឧប្បន្ទា ហោតិ, សា ឧបច្ឆិន្ទា។ ឯតេសម្បិ ករណបលិពោធស្សេន និដ្ឋិតត្ថា និដ្ឋិតភាវោ វេទិតញ្ចោ។ តេនាហា “ឥមេសុ វា”តិអាទិ។ ឯតេន បីវរបលិពោធាភាវោ វុត្ថោ។ តេនាហា “បីវរស្ស ករណបលិពោធបធិន្ទេតិ អត្ថោ”តិ។ កថមេតំ វិញ្ញាយតីតិ អាហា “អត្ថតកថិនស្ស ហិ”តិអាទិ។ បញ្ចានិសំសេ អញ្ញត្ថ គន្ធា អនត្ថា សង្កណ្ណនដ្ឋេន កថិនំ, បីវន្តិ អត្ថោ, អត្ថតំ កថិនំ យេន សោ អត្ថតកថិនោ, តស្ស អត្ថតកថិនស្ស។ ហិ ការណត្ថេ និចារោ។ តាវ កថិនានិសំសំ លភតីតិ

ឯត្ថ យោ អត្ថតកថិនោ ភិក្ខុតិ អដ្ឋាហិតតំ, តាវ សោ អត្ថតកថិនោ ភិក្ខុតិ
វេទិតញ្ចោ, អនាមន្តចារាធិកំ កថិនានិសំសំ លភតីតិ អត្ថោ។ “អត្ថតកថិនស្ស
ភិក្ខុនោ”តិ ឥទំ វា “អត្ថតកថិនោ ភិក្ខុ”តិ វិភត្តិវិបរិណាមំ កត្វា យោជេតព្ពំ។
ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - ចីវរបលិពោធា អាវាសបលិពោធាតិ ទ្វេ បលិពោធា។ តេសុ
ឯកបលិពោធិបិ សតិ យស្មា អនាមន្តចារាធិកំ អានិសំសំ លភតិ, ធាសតិ។
កស្មា? “និដ្ឋិតចីវរស្មី”ន្តិ ឯតស្ស ចីវរស្ស ករណបលិពោធិ ឧបច្ឆិន្នតិ
អយមត្ថោ វិញ្ញាយតីតិ។ សង្ឃស្សាតិ សង្ឃេន។ កត្តិ ចេតំ សាមីវេនំ។
ឧត្តតតិ អដ្ឋន្នំ មាតិកានមញ្ញតវេន, អន្តរុញ្ញវេន វា ឧទ្ធដេ។

តត្រាតិ តស្មី កថិនេ។ ឧត្តារោ ឧទ្ធវណំ។ បុរិមវស្សវុដ្ឋានំ តីសមត្ថ
ចារេយ្យកេ ភិក្ខុ ឧទ្ធិស្ស “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, វស្សវុដ្ឋានំ ភិក្ខុនំ កថិនំ
អត្ថវិតុ”ន្តិ កថិនក្ខន្ធកេ (មហាវ. ៣០៦) ភគវតា កថិនស្ស អនុញ្ញាតត្ថា
“អយញ្ញំ កថិនត្ថារោ ធាម...បេ... អនុញ្ញាតោ”តិ វុត្ថំ។ តត្ថ បុរិមវស្សវុដ្ឋានន្តិ
វស្សច្ឆេទំ អកត្វា បុរិមវស្សវុដ្ឋានន្តិ អត្ថោ។ ឯតេន វុដ្ឋវស្សវសេន តាវ
បុរិមិកាយ វស្សំ ឧបគតាយេវ កថិនត្ថារំ លភន្តិ, ន បច្ឆិមិកាយ ឧបគតាតិ
ធស្សេតិ។ វុដ្ឋវស្សវសេន តាវ ឯវំ ហោតុ, គណានវសេន តំ កិត្តកា លភន្តិតិ
អាហា “សោ”តិ អាធិ។ សោតិ កថិនត្ថារោ។ សព្ពន្ធិមេន បរិច្ឆេទេនាតិ
គណានវសេន បច្ឆិមកោជិយា។ បញ្ចន្នំ ជនានំ វដ្ដតីតិ បច្ឆិមកោជិយា ចត្ថារោ
កថិនឧស្សស្ស ឆាយកា, ឯកោ បដិគ្គាហាកោតិ បញ្ចន្នំ ជនានំ វដ្ដតិ។ កេចិ
បេន “បញ្ចវគ្គករណីយត្ថា ‘បញ្ចន្នំ ជនានំ វដ្ដតី’តិ វុត្ថ”ន្តិ វេទន្តិ, តំ តេសំ
មតិមត្តំ “តត្រ, ភិក្ខុវេ, យាយំ ចតុវគ្គោ ភិក្ខុសង្ឃោ បេត្វា តីណិ កម្មានិ
ឧបសម្មទំ បវារណំ អព្ពាន”ន្តិ ចម្បយ្យក្ខន្ធកេ (មហាវ. ៣៨៨) វុត្ថត្ថា។
តស្មាតិ យស្មា វុដ្ឋវស្សវសេន បុរិមវស្សវុដ្ឋានំ អនុញ្ញាតោ, យស្មា ច សព្ពន្ធិមេន
បរិច្ឆេទេន បញ្ចន្នំ ជនានំ វដ្ដតិ, តស្មា។ យត្ថាតិ យស្មី វិហារេ។ អានិសំសេតិ

អនាមន្តចារាធិកេ កថិនានិសំសេ។ អថ បន ចត្តារោ ភិក្ខុ វស្សំ ឧបគតា,
ឯកោ បរិបុណ្ណាវស្សោ សាមណោ រោសថេ បច្ឆិមិកាយ ឧបសម្បជ្ឈតិ,
គណបូរកោ ចេវ ហោតិ, អានិសំសញ្ញា លភតិ។ តយោ ភិក្ខុ, ទ្វេ សាមណោ,
ទ្វេ ភិក្ខុ, តយោ សាមណោ, ឯកោ ភិក្ខុ, ចត្តារោ សាមណោតិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ
នយោ។

ខន្ធកេ វុត្តាយ ព្រាត្តិទុតិយកម្មវាចាយាតិ -

“សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ, ឥទំ សង្ឃស្ស កថិនទុស្សំ ឧប្បន្នំ។ យទិ
សង្ឃស្ស បត្តកលំ, សង្ឃោ ឥមំ កថិនទុស្សំ ឥត្ថន្ទាមស្ស ភិក្ខុនោ
ទទេយ្យ កថិនំ អត្ថវត្ថំ, ឯសា ព្រាត្តិ។ សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ, ឥទំ
សង្ឃស្ស កថិនទុស្សំ ឧប្បន្នំ, សង្ឃោ ឥមំ កថិនទុស្សំ ឥត្ថន្ទាមស្ស
ភិក្ខុនោ ទេតិ កថិនំ អត្ថវត្ថំ។ យស្សាយស្មតោ ខមតិ ឥមស្ស
កថិនទុស្សស្ស ឥត្ថន្ទាមស្ស ភិក្ខុនោ ទានំ កថិនំ អត្ថវត្ថំ, សោ
តុណ្ហាស្ស។ យស្ស នក្ខមតិ, សោ ភាសេយ្យ។ ទិន្នំ ឥទំ សង្ឃន
កថិនទុស្សំ ឥត្ថន្ទាមស្ស ភិក្ខុនោ កថិនំ អត្ថវត្ថំ, ខមតិ សង្ឃស្ស, តស្មា
តុណ្ហី, ឯវមេតំ ធារយាមី”តិ (មហាវ. ៣០៧) -

ឯវំ កថិនក្ខន្ធកេ វុត្តាយ ព្រាត្តិទុតិយកម្មវាចាយ។ កថិនត្តារាហស្សាតិ
កថិនំ អត្ថវត្ថំ ភព្ពស្ស។ សោ ច ខោ បុព្ពករណាជាននាធិហិ អជ្ឈហិ អង្កេហិ
សមន្មាគតោតិ វេទិតញ្ចោ។ វុត្តញ្ចោតំ វិនយវិនិច្ឆយេ “អជ្ឈធម្មកោវិនោ ភិក្ខុ,
កថិនត្តារាហស្សាតិ”តិ។ បរិវារេបិ (បរិ. ៤០៨) វុត្តំ -

“អជ្ឈហង្កេហិ សមន្មាគតោ បុគ្គលោ ភព្ពោ កថិនំ អត្ថវត្ថំ។
កតមេហិ អជ្ឈហង្កេហិ សមន្មាគតោ បុគ្គលោ ភព្ពោ កថិនំ អត្ថវត្ថំ?

បុព្វករណំ ជាធាតុ, បច្ចុទ្ទារំ ជាធាតុ, អធិដ្ឋានំ ជាធាតុ, អត្តារំ ជាធាតុ,
មាតិកំ ជាធាតុ, បលិពោធំ ជាធាតុ, ឧទ្ធារំ ជាធាតុ, អានិសំសំ ជាធាតុ,
ឥមេហិ អដ្ឋហដ្ឋេហិ សមន្នាកតោ បុគ្គលោ ភព្វោ កថិនំ អត្តវត្ថុ"ន្តិ។

ឯត្ថ ច បុព្វករណំ នាម

ឆោវនវិចារណាច្ឆននពន្ធនសិព្ពនវជនកប្បករណំ។ បច្ចុទ្ធារោ នាម
បុរាណសង្ឃដ៏អធិនំ បច្ចុទ្ធករណំ។ អធិដ្ឋានំ នាម កថិនីវរាធិដ្ឋានំ។ អត្តារោ
នាម កថិនត្តារោ។ មាតិកា នាម អដ្ឋ មាតិកា។ បលិពោធា នាម
អាវាសបលិពោធា ជីវរបលិពោធាតិ ទ្វេ បលិពោធា។ ឧទ្ធារោ នាម
បក្កមនន្តិកាធម្មោ។ អានិសំសោ នាម បញ្ចានិសំសោ។

យំ បន សមន្តទាសាទិកាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣០៦) វុត្ថំ “កថិនំ បន កេន
អត្តវត្ថុតំ? យស្ស សង្ឃោ កថិនជីវំ ទេតិ, សង្ឃេន បន កស្ស ធាតតំ? យោ
ជីណ្ហាជីវរោ ហោតិ, សចេ ពហូ ជីណ្ហាជីវរោ ហោន្តិ, វុឡ្យស្ស ធាតតំ។ វុឡ្យសុបិ
យោ មហាបរិសោ តទហោវ ជីវំ កត្វា អត្តវត្ថុ សក្កោតិ, តស្ស ធាតតំ។ សចេ
វុឡ្យោ ន សក្កោតិ, នវកតរោ សក្កោតិ, តស្ស ធាតតំ។ អបិច សង្ឃេន
មហាថេរស្ស សង្កបំ កាតុំ វដ្ឋតិ, តស្មា ‘តុម្ពេ, ភន្តេ, កណ្តាថ, មយំ កត្វា
ទស្សមា’តិ វត្ថុត្ត”ន្តិ, តម្បី កថិនត្តារាវហំយេវ គហោត្វាវ ធាតតំ។ ទេន្តេន បន
តិសុ ជីវរេសុ យំ យំ ជីណ្ហំ ហោតិ, តំ តទត្ថាយ ធាតតំ។ បកតិយា
ធុបដ្ឋជីវស្ស ធុបដ្ឋត្ថាយេវ ធាតតំ។ សចេបិស្ស ឯកបដ្ឋជីវំ យនំ ហោតិ,
កថិនសាដកោ ច បេលវោ, សារុប្បត្ថាយ ធុបដ្ឋប្បហោនកមេវ ធាតតំ។ “អហំ
អលភន្តោ ឯកបដ្ឋំ ចារុចាមី”តិ វទន្តស្សាបិ ធុបដ្ឋំ ធាតុំ វដ្ឋតិ។ យោ បន
លោភបកតិកោ ហោតិ, តស្ស ន ធាតតំ។ តេនាបិ កថិនំ អត្តវត្ថុ បច្ឆា
សិព្ពេត្វា “ទ្វេ ជីវរាធិ កវិស្សាមី”តិ ន គហោតតំ។

តេជោគឺ កងទ័ពត្រូវកេងកងកិត្តិយស។ តទេហោវាគឺ តស៊ូយេវ ជីវសេ។ បញ្ច វា
អតិរេកានិ វា ខណ្ឌានិ ជិន្និត្វាគឺ យថា បញ្ចខណ្ឌិកានិ ជិន្និស្វាជិន្និស្វា តិណ្ឌំ
ជីវរាជំ អញ្ញាតប្បហោនកានិ មហាមណ្ឌលអង្គមណ្ឌលាទិវសេន បញ្ច
ខណ្ឌានិ វា អតិរេកានិ វា សត្តានិខណ្ឌានិ ហោន្តិ, ឃំ ជិន្និត្វា។ តស៊ូញ
កងទ័ពជីវេ កិរិយមាទេ “អហំ ជេរោ” តិ វា “ពហុស្សតោ” តិ វា ឯកេនាបិ
អកាតុំ នលត្តតិ។ អនាទិវយេន អករោន្តស្ស ទុក្ខជំ។ តស្មា សព្វេហាវ
សន្និបតិក្វា ជោវនេននសិព្វនរជនានិ ជិន្នាបេតព្វានិ។ តេជោហ
“សេសភិក្ខុហិមិ តស្ស សហាយេហិ ភវិតព្វ” តិ។ កតជីវមេវាគឺ
ជិន្និតបរិកម្មមេវ កងទ័ពទុស្សំ។ សព្វនិមេន បរិច្ឆេទន អន្តរវាសកោបិ ជិន្និត្វាវ
កាតព្វោ អញ្ញាតា អត្តារិបត្តិតោ។ យថាហ -

“កថញ្ច បន, ភិក្ខុវេ, អនត្ថតំ ហោតិ កងទ័ព? ន ឧល្លិខិតមត្តេន
អត្ថតំ ហោតិ កងទ័ព... បេ... ន អញ្ញាត្រ បញ្ចកេន វា អតិរេកបញ្ចកេន វា
តទេហាវ សញ្ញាទ្នេនា” តិ (មហាវ. ៣០៨)។

តេជោវាហ “អច្ឆិញ្ញាសិព្វតំ បន ន វដ្តតិ” តិ។ តេន ភិក្ខុនាគឺ អត្តារកេន
ភិក្ខុនា។ អត្តរិតព្វនិ អត្តរណំ កាតព្វំ។ តញ្ច ខោ តថាវ ជីវេនករណមេវាគឺ
ទដ្ឋព្វំ។ យថាហ -

“សេច សង្ឃាជិយា កងទ័ព អត្តរិតុកាមោ ហោតិ, ហោរាណិកា
សង្ឃាជិ បច្ឆុទ្ធវិតព្វា, នវា សង្ឃាជិ អធិដ្ឋាតព្វា, ‘ឥមាយ សង្ឃាជិយា កងទ័ព
អត្តរាមី’ តិ វាចា ភិក្ខុតព្វា” តិ (បរិ. ៤១៣) -

វិត្តារោ។ “ភន្តេ, អាវុសោ” តិ ច “អនុមោទថ, អនុមោទាហី” តិ ច វចនភេទំ
សន្ធាយ “ជេរោនញ្ចា” តិ អាទិ វុត្តំ។

ឯវំ អត្តារកេន បដិបដ្ឋិតត្ថវិធី ទស្សត្វា ឥនានិ អនុមោទកេហិ
បដិបដ្ឋិតត្ថវិធី ទស្សត្ថំ “តេហិបី” តិអាទិ វុត្ថំ។ “អនុមោទាមា” តិ អត្តនាវ
អត្តនិ ការវសេន វុត្ថំ។ កិញ្ញាបិ ឯវំ វុត្ថំ, តថាបិ ឯកកេន “អនុមោទាមា” តិ
វុត្ថំ នវដ្ឋតិ, “អនុមោទាមិ” ច្នេវ វត្ថុពុទ្ធិវទន្តិ, វិមសិទ្ធា គហោតព្វំ។ ឥនានិ
កថិនានិសំសេ ទស្សត្ថំ ភូមិ វិចារយន្តោ “បុរិមវស្សវុដ្ឋសុបី” តិអាទិមាហ។
តត្ថ តេសំយេវាតិ អត្តារកអនុមោទកានំយេវ។ វុត្ថញ្ញោតំ បរិវារ “ទ្វិន្នំ
បុគ្គលានំ អត្តតំ ហោតិ កថិនំ អត្តារកស្ស ច អនុមោទកស្ស ចា” តិ (បរិ.
៤០៣)។ តេតិ អត្តារកអនុមោទកា។ តតោ បដ្ឋាយាតិ អត្តារកអនុមោទនតោ
បដ្ឋាយ។ យាវ កថិនស្សញ្ញាវាតិ ន កេវលំ ជីវមាសេយេវ, អថ ខោ អដ្ឋន្នំ
មាតិកានំ អញ្ញាតវេន វា អន្តរុញ្ញាវេន វា យាវ កថិនស្សញ្ញាវា បញ្ញាតិសំសេ
លកន្តិ, ឧទ្ធើ បន ន លកន្តិ តិ អត្តោ។

ឥនានិ តេ បញ្ញាតិសំសេ សរូបតោ ទស្សត្ថំ “អនាមន្តចារោ” តិអាទិមាហ។
តត្ថ អនាមន្តចារោ នាម បញ្ញន្នំ ភោជនានំ អញ្ញាតវេន និមន្តិតស្ស សន្នំ ភិក្ខុ
អនាបុច្ឆា កុលេសុ ចារិត្តាបដ្ឋនំ។ អសមាទានចារោ នាម នាមេនាធិដ្ឋិតស្ស
ជីវស្ស អសមាទានចរណំ, នាមេនាធិដ្ឋិតានំ តិណ្ណំ ជីវរាជមញ្ញាតំ ជីវំ យត្ថ
កត្ថចិ និក្ខិបិទ្វា អញ្ញាត្ថ អរុណុដ្ឋាបនន្តិ អត្តោ, ជីវវិប្បវាសោតិ វុត្ថំ ហោតិ។
យាវទត្ថជីវន្តិយាវតា ជីវវេន អត្តោ ហោតិ, តាវតកំ អនធិដ្ឋិតំ អវិកប្បិតំ
ជីវធារណំ, ទសាហមតិក្កមិទ្វា ជីវស្ស វេបនន្តិ អត្តោ។ គណស្ស ភោជនំ
គណភោជនំ។ គណាតិ ចេត្ត ចត្តារោ វា តតុត្ថិ វា ភិក្ខុ។ តេសំ វិញ្ញត្តិតោ វា
និមន្តនតោ វា លទ្ធស្ស ឱទនាធិនំ បញ្ញន្នំ អញ្ញាតវេន ភោជនស្ស សហ គហាណាត្តិ
អត្តោ។ យោ ច តត្ថ ជីវវុប្បាទោតិ តត្ថ កថិនត្ថតសីមាយ មតកជីវំ វា
ហោតុ, សង្ឃំ ឧទ្ធើស្ស ទិន្នំ វា សង្ឃិកេន តត្រុប្បាទេន អាកតំ វា យេន កេនចិ

អាការេន យំ សង្ឃីកំ បីវំ ឧប្បជ្ជតិ, តំ តេសំ ភវិស្សតីតិ អត្ថោ។ តេនាហ
“តស្មី អាវាសេ សង្ឃស្ស ឧប្បន្នបីវរញ្ញា”តិ។

“យំ បន តត្ថ សង្ឃស្ស ឧប្បន្ន បត្តាទិ វា អញ្ញំ ភណ្ឌំ វា, តំ សព្វេសំ
ចាបុណាតិ។ យំ បន តត្រុប្បាទេន តណ្ហាលាទិជា វត្ថំ ចេតាបិតំ,
អត្ថតកថិនាមេវ តានិ វត្តានិ ចាបុណាន្តិ។ វត្ថុហិ បន តណ្ហាលាទិសុ
ចេតាបិតេសុ សព្វេសំ តានិ ចាបុណាន្តិ”តិ គណ្ឌិបទេ វត្ថំ, តម្បី
ចេតាបិតកាលតោ បដ្ឋាយ បីវុប្បាទោ ន ហោតីតិ សុវុត្តន្តិ ទដ្ឋព្ភំ។
អនត្ថតកថិនា បន ឥមេសុ បញ្ចសុ អានិសំសេសុ បីវរមាសេ អសមាទានចារំ
ឋបេត្វា សេសានិសំសេ លភន្តិ។ យទិ អសមាទានចារោ បិ លព្កេយ្យ,
ចាវេយ្យកា ភិក្ខុ វស្សុវុជ្ជា ឱកបុណ្ណេហិ បីវរេហិ ន ភកវន្តំ ឧបសង្កមេយ្យំ។
យស្មា តំ ន លព្ពតិ, តស្មា បីវរមាសេបិ បីវំ សមាទាយ ឯវ ភកវន្តំ
ឧបសង្កមីសុ។

ឯវំ កថិនត្ថារំ ទស្សេត្វា ឥទានិ ឧញ្ញារំ ទស្សេន្តោ “តំ បទេតំ
កថិន”ន្តិអាទិមាហា។ តត្ថ មាតិកាតិ មាតរោ, ជនេត្តិយោតិ អត្ថោ។
កថិនុញ្ញារញ្ញំ ឯតា អដ្ឋជនេន្តិ។ តាសុ បក្កមនំ អន្តោ ឯតិស្សាតិ បក្កមនន្តិកា។
ឯវំ សេសាបិ វេទិតញ្ញា។ តត្ថ យោ ភិក្ខុ អត្ថតកថិនោ កថិនបីវំ អាទាយ តស្មី
អាវាសេ និវេត្តោ “ន បច្ឆេស្ស”ន្តិ បក្កមតិ, តស្សេវំ បក្កមតោ កថិនុទ្ធារោ
អតិក្កន្ធមត្តាយ សីមាយ ហោតីតិ បក្កមនន្តិកោ កថិនុទ្ធារោតិ វេទិតញ្ញោ។

យោ បន អានិសំសបីវំ អាទាយ បក្កមតិ, តស្ស ពហិសីមាគតស្ស ឯវំ
ហោតិ “ឥដេវីមំ កវិស្សាមិ, ន បុន តំ វិហារំ គច្ឆិស្សាមី”តិ តស្មី អាវាសេ
និវេត្តោ ហុត្វា តំ បីវំ កាវេតិ, តស្ស ភិក្ខុនោ និដ្ឋានន្តិកោ កថិនុទ្ធារោ។

យទិ បន អាធិសំសដ៏វំ អាធាយ ពហិសីមាគតោ “នេវិមំ ដ៏វំ
ករិស្សមិ, ន ច តំ អាវាសំ គដ្ឋិស្សមិ” តិ សន្និដ្ឋានំ ករោតិ, តទា សន្និដ្ឋានន្តិកោ
កថិនុទ្ធារោ។

តទេវ អាធិសំសដ៏វំ លទ្ធា តំ អាធាយ ពហិសីមំ គដ្ឋា “តេជេវិមំ ដ៏វំ
ករិស្សមិ, ន គដ្ឋិស្សមិ” តិ ករោន្តស្ស សចេ តំ ដ៏វំ នស្សតិ វិនស្សតិ ឧប្បតិ,
នាសនន្តិកោ កថិនុទ្ធារោ ហោតិ។

សចេ បន អាធិសំសដ៏វំ លទ្ធា តស្មី វិហារេ សាបេក្ខោវ ពហិសីមាគតោ
“វិហារេ ភិក្ខុហិ អន្តរុញ្ញំ កត” តិ សុណាតិ, តស្ស សវនន្តិកោ កថិនុទ្ធារោ
ហោតិ។

អាសាយ អវច្ឆេនោ ឯតិស្សតិ អាសាវច្ឆេទិកា។ យោ បន យេន កេនចិ
“តុប្បំ ដ៏វំ ធន្សមិ” តិ វុត្តោ តស្មី ដ៏វេ អាសាយ វិហារេ អបេក្ខំ បហាយ
ពហិសីមាគតោ បុន តេន “ន សក្កោមិ ធាតុ” តិ វុត្តោ អាសំ ជិន្នតិ, តស្ស
អាសាវច្ឆេទិកោ កថិនុទ្ធារោ ហោតិ។

យោ បន វស្សុវុដ្ឋិវិហារតោ អញ្ញំ វិហារំ សាបេក្ខោវ គដ្ឋា អាគច្ឆន្តោ
អន្តរាមគ្គយេវ កថិនុទ្ធាវំ វីតិនាមេតិ, តស្ស សីមាតិក្កមនន្តិកោ កថិនុទ្ធារោ។

សហ ឧញ្ញាវេនាតិ សហុញ្ញារា។ អាធិសំសដ៏វំ អាធាយ សាបេក្ខោវ ពហិ
គដ្ឋា កថិនុទ្ធាវំ សម្ពុណាន្តស្ស កថិនុទ្ធារោ សហុញ្ញារោតិ វេទិតញ្ចោ។

“ឯតស្មី បន បក្កមនន្តិកេ កថិនុទ្ធាវេ បឋមំ ដ៏វេ បលិពោធា
ជិន្នតិ” តិ អាធិនា ដ៏វេ បលិពោធិបច្ឆេទាធិកស្ស វិនិច្ឆយស្ស វិត្តារតោ
សមន្តទាសាធិកាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣០០) វុត្តត្តា ៨ “តត្ថ

វិគ្គារវិនិច្ឆយោ"តិអាទិមាហ។ អត្តារុញ្ញារាជំយេវ វាវិគ្គារវិនិច្ឆយស្ស
តត្តាគតត្តា ឯវំ វុត្តន្តិ ធន្ទតំ។ សេសបលិពោធាការវន្តិ អវសេសស្ស
បលិពោធស្ស អភារំ, អាវាសបលិពោធាការវន្តិ អត្ថោ។

អស្សតិ កាលស្ស។ ធនាហាបរមន្តិ អច្ឆន្ទសំយោគេ ឧបយោគវចនន្តិ
អាហា "តំ ធនាហាបរមំ កាល"ន្តិ។ អតិវេកន្តិ អធិកំ, សោ ច អធិកកាវោ
អធិជ្ជិតវិកប្បិតចីវរតោតិ អាហា "អធិជ្ជិតវិកប្បិតេស្ស"តិអាទិ។ ខោមន្តិ (ចារា.
អដ្ឋ. ២.៦៣៦-៦៣៨) ខោមសុត្តេហិ វាយិតំ ខោមបដ្ឋចីវរំ។ តថា សេសានិ។
កម្ពលំ នាម មនុស្សលោមវាឡលោមេ ឋបេត្វា សេសលោមេហិ វាយិត្វា
កតវត្ថំ។ សាលំ នាម សាលាវាកេហិ កតវត្ថំ។ ភដ្ឋំ នាម ខោមសុត្តាធិហិ
បញ្ចហិ មិស្សេត្វា កតវត្ថំ។ "ចាដេក្កំ វាកមយមេវ"តិបិ វន្តិ។ តទនុលោមានំ
វាតិ ទុក្ខលំ បត្តន្តំ សោមារបដ្ឋំ ចីនបដ្ឋំ ឥទ្ធិជំ ទេវទិន្នន្តិ តេសំ ខោមាធិនំយេវ
អនុលោមានំ ធន្ទ ចីវរានំ វា, តត្ថ ទុក្ខលំ សាលាស្ស អនុលោមំ វាកមយត្តា។
បត្តន្តានេសេ ចាលាកេហិ សញ្ញាតវត្ថំ បត្តន្តំ។ សោមារទេសេ ជាតំ វត្ថំ
សោមារបដ្ឋំ។ តថា ចីនបដ្ឋំ។ ឥមាធិ តីណិបិ កោសេយ្យស្ស អនុលោមានិ
ចាលាកេហិ កតសុត្តមយត្តា។ ឥទ្ធិជំ ឯហិភិក្ខុនំ បុញ្ញិទ្ធិយា និព្ពត្តចីវរំ។ តំ
បន ខោមាធិនមញ្ញាតវំ ហោតិ តិ តេសំយេវ អនុលោមំ។ ទេវេហិ ទិន្នំ ចីវរំ
ទេវទិន្នំ, តំ កប្បរុក្ខេ និព្ពត្តំ ជាលិនិយា ទេវកញ្ញាយ អនុរុក្ខេត្វស្ស
ទិន្នវត្ថុសទិសំ, តម្បិ ខោមាធិនំយេវ អនុលោមំ ហោតិ តេសុ អញ្ញាតវការតោ។

ធីយតោ វឡកិហត្ថប្បមាណំ, វិគ្គារតោ តតោ ឧបឡប្បមាណំ
វិកប្បនុបតំ បដ្ឋិមំ។ អដ្ឋដ្ឋលំ សុគតដ្ឋលេនាតិ ឯត្ថ សុគតដ្ឋលំ នាម ឥនានិ
មជ្ឈិមស្ស បុរិមស្ស តីណិ អដ្ឋលានិ, តេន សុគតដ្ឋលេន អដ្ឋដ្ឋលំ
វឡកិហត្ថប្បមាណាន្តិ អត្ថោ។ ចតុវដ្ឋលវិគ្គតន្តិ ឯត្តាបិ យថាវុត្តានុសារេនេវ

អត្ថោ វេទិតត្ថោ។ យេសំ បន អធិដ្ឋានវិកប្បនានំ អភាវតោ
អធិដ្ឋិតវិកប្បតេសុ អបរិយាបន្នត្ថា ឥទំ អតិរេកជីវំ នាម ហោតិ។

តំ អធិដ្ឋានវិកប្បនំ កេនាការេន ជានិតព្ពន្ធិ អនុយោគំ សន្ធាយ តំ
ឧស្សេតុំ “យំ បន វុត្ត” ត្ថិអាទិ អារទ្ធា។ តត្ថ យំ បន វុត្តន្តិ អតិរេកជីវំ ឧស្សេតុំ
“អធិដ្ឋិតវិកប្បតេសុ អបរិយាបន្នត្ថា” តិ អម្ពេហិ យំ វុត្តន្តិ អត្ថោ។ តិជីវំ
អធិដ្ឋាតុន្តិ នាម វត្វា អធិដ្ឋាតុំ។ នវិកប្បតុន្តិ សង្ឃាជិអាទិនាមេន វិកប្បតុំ ន
អនុជានាមីតិ អត្ថោ។ “ឥមំ ជីវំ វិកប្បមី” តិ បន វិកប្បតុំ វដ្តតិយេវ។
សាមញ្ញវចនំ បន តិជីវស្ស កណ្តាបជិច្ឆាទិវស្សិកសាជិកានំ វិយ កាលវសេន
វិសេសាភាវា ចស្ស វិកប្បតព្ពតាតិ ឧស្សនត្ថំ, ន បន សព្ពថា
វិកប្បនបដិសេធនត្ថន្តិ ឧដ្ឋព្ពំ។ តថា ហិ បុរាណជីវំ បច្ចុទ្ធវិទ្ធា នវស្ស
អធិដ្ឋានវចនតោ, “អនាបត្តិ អធិដ្ឋេតិ វិកប្បតិ” តិអាទិវចនតោ (ចារា. ៤៦៩)
ច តិជីវស្សមិ វិកប្បនាយ ឱកាសោ ធិន្នោ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ តិជីវរាជិនិ ហិ
អធិដ្ឋហន្តេន “ឥមំ សង្ឃាជិ អធិដ្ឋាមី” តិអាទិនា តំ តំ នាម វត្វា អធិដ្ឋាតព្ពំ។
វិកប្បន្តេន បន “ឥមំ សង្ឃាជិ” ត្ថិអាទិនា តស្ស តស្ស ជីវស្ស នាម អគ្គហេត្វា
“ឥមំ ជីវំ តុយ្ហំ វិកប្បមី” តិ វិកប្បតព្ពំ។ តិជីវំ វា ហោតុ, អញ្ញំ វា, យទិ តំ តំ
នាម គហេត្វា វិកប្បតិ, អវិកប្បតំ ហោតិ, អតិរេកជីវរដ្ឋានេយេវ តិដ្ឋតិ។
តតោ បរិវិកប្បតុន្តិ ចតុមាសតោ បរិ “ឥមំ ជីវំ វិកប្បមី” តិ វិកប្បតុំ។
ឥទញ្ញ បរិភុញ្ញតុំ អនុញ្ញាតំ។ កេចិ បន (សារត្ថ. ជី. ២. ៤៦៩) “តតោ បរិ
វិកប្បត្វា យាវ អាគាមិសំវច្ឆេវ វស្សនំ ចតុមាសំ, តាវ វេបេតុំ អនុញ្ញាត” ត្ថិ
វេទន្តិ។ តតោ បរិ អាពាធតោ បរិ។ “ឥមាសញ្ញា បន
វស្សិកសាជិកកណ្តាបជិច្ឆាទិនំ តតោ បរិវិកប្បត្វា បរិភោគស្ស
អនុញ្ញាតត្ថា តថាវិកប្បតំ អញ្ញានាមេន អធិដ្ឋហិត្វា បរិភុញ្ញតព្ព” ត្ថិ

គណ្ឌិបនេសុ វុត្តំ។ អធិដ្ឋាតព្វវិកប្បតព្វតា ជានិតព្វាតិ អធិដ្ឋាតព្វ
វិកប្បតព្វន្តិ ឯវំ អធិដ្ឋានវិកប្បនា ជានិតព្វាតិ អត្ថោ។

បញ្ចបរិមាណំ អស្សតិ បញ្ចកំ, មុដ្ឋិស្ស មុដ្ឋិហត្ថស្ស សម្ពន្ធំ បញ្ចកំ
មុដ្ឋិបញ្ចកំ។ ឯស ន យោ មុដ្ឋិតិកន្តិ ឯត្ថាបិ។ ចារុបនេនបិ សក្កា នាភី
បដិច្ឆាទេតុន្តិ អាហា “ទិហត្ថាបិ វដ្ឋតិ” តិ។ ន កេវលំ អឱតេយ្យាវ វដ្ឋតិ, អថ
ខោ ទិហត្ថាបិ វដ្ឋតិ តិ បិ-សទ្ធស្ស អត្ថោ ទដ្ឋព្វោ។ អតិវេកព្វាតិ
សុគតចីវរប្បមាណាម្បិ តតោ អធិកម្មិ។ បច្ចុទ្ធរាមីតិ ឋបេមិ, បរិច្ចជាមីតិ វា
អត្ថោ។ “ឥមំ ចីវរំ សង្ឃាជី អធិដ្ឋាមី” តិ (សារត្ថ. ជ. ២.៤៦៩) ឯវម្បិ វុត្តំ វដ្ឋតិ។
កាយវិការំ ករោន្តេនាតិ ហត្ថាទិនា ចីវរំ បរាមសន្តេន, ចាលេន្តេន វា។ ឥទញ្ញិ
អធិដ្ឋានំ យេន កេនចិ សរីរាវយវេន អដុសន្តស្ស ន វដ្ឋតិ។ ធុរិយន្តិ
សម្ពុទ្ធាបរម្ពុខកេនេន ធុរិយំ។ វាចា ភិនិតព្វាតិ វចនំ និច្ឆារេតព្វំ។
អន្តោកព្វាទិស្វតិ អន្តោកព្វឧបរិចាសាទេសុ។ សាមន្តវិហារេតិ យត្ថ តទហោវ
គន្ធា និវត្តតុំ សក្កា, ឯវរូបេ សមីបរិហារេ។ ឥទញ្ញោ ទេសនាសីសមត្តំ, តស្មា
ទូរេ ឋិតម្បិ អធិដ្ឋាតព្វន្តិ វទន្តិ។ “ឋបិតជ្ជានំ សល្លកេត្វា” តិ ឥមិនា
ចីវរសំលក្ខណំ វុត្តំ។ ន ហិ ឋបិតជ្ជានមត្តសល្លក្ខណោន កិញ្ចិ បយោជនំ អត្ថិ។

អធិដ្ឋហិត្វា ឋបិតវត្ថុហិតិ

បច្ចុត្តរណាមុខបុញ្ញានចោឡបរិក្ខារចោឡវសេន អធិដ្ឋហិត្វា ឋបិតវត្ថុហិ។
អធិដ្ឋានតោ បុព្វេ សង្ឃាជីអាទិវោហារស្ស អភាវតោ “ឥមំ បច្ចុទ្ធរាមី” តិ
បច្ចុត្តរណាទិនំ វិសុំ បច្ចុទ្ធរណាវិជី ទស្សេតិ។ បច្ចុត្តរណាទិនាមេន បន
អធិដ្ឋាតព្វត្ថា “ឥមំ បច្ចុត្តរណំ បច្ចុទ្ធរាមី” តិអាទិនា វុត្ថបិ នេវត្ថិ នោសោ។ បុន
អធិដ្ឋាតព្វានិ តិ សង្ឃាជីអាទិនាមេន អធិដ្ឋាតព្វានិ។ បរិក្ខារចោឡកស្ស បន
បរិក្ខារចោឡវសេន អធិដ្ឋហិត្វា ឋបិតវត្ថុហិ បិ សង្ឃាជីអាទិម្ហិ កតេ

បច្ចុទ្ធិវិទ្យា បុន អធិដ្ឋាតព្វន្តិ នត្ថិ។ បុព្វេ កតាធិដ្ឋានមេវ អធិដ្ឋានំ។ អធិដ្ឋិតេន
បន តេន សទ្ធិ មហន្តតរមេវ ធុតិយំ បដ្ឋំ វា ខណ្ឌំ វា សំសិព្ពន្ធន អធិដ្ឋាតព្វំ,
សមេ វា ខុទ្ទកេ វា អធិដ្ឋានកិច្ចំ នត្ថិ។ **សុខបរិភោគត្ថន្តិ**

វិប្បវាសនោសាភាវតោ យត្ថ កត្ថចិ ឋបេត្វា ធម្មស្សវនាទិនា កិច្ចេន អញ្ញត្ថ
អរុណំ ឧដ្ឋាបេត្វា អាគន្ធា និស្សន្នំ វិជារ បរិភូត្ថំ សក្កុណោយ្យតាយ
សុខបរិភោគត្ថំ។ បរិក្ការចោឡំ អធិដ្ឋាតុន្តិ បរិក្ការចោឡំ កត្វា អធិដ្ឋាតុំ។

អនតិវត្ថបមាណាតិ “ធីយសោ ធវិទត្ថិយោ សុគតវិទត្ថិយា, តិវិយំ
អឡតេយ្យា”តិ (ចា. ៥.៤៣) វុត្ថប្បមាណតោ អនតិកបមាណា។ **បច្ចុទ្ធិវិទ្យា**
វិកប្បតព្វាតិ វស្សិកសាជិកភាវតោ អបនេត្វា វិកប្បតព្វា, ហេមន្តស្ស
បឋមទិវសេតោ បដ្ឋាយ អន្តោទសាហេ វស្សិកសាជិកាវស្សិកសាជិកភាវតោ
អបនេត្វា “ឥមំ ជីវំ តុយ្ហំ វិកប្បមី”តិ អាទិនា នយេន វិកប្បតព្វាតិ វុត្ថំ
ហោតិ។ អញ្ញថា ហិ “វស្សិកសាជិកា វស្សានមាសាតិក្កមេនាបិ,
កណ្ហបដិច្ឆាទិ អាពាធរូបសមេនាបិ អធិដ្ឋានំ វិជហតី”តិ (កដ្ឋា. អដ្ឋ.
កថិនសិក្ខាបទវណ្ណនា) វត្តមានត្តា វស្សានមាសតោ បរំ អសតិ អធិដ្ឋានេ កី
បច្ចុទ្ធវេយ្យាតិ “បច្ចុទ្ធិវិទ្យា”តិ វេចនមេវ នោបបន្នេយ្យ។

កេចិ បន (សារត្ថ. ដី. ២.៤៦៩) “យថា កថិនមាសព្ពន្ធវេ ឧប្បន្នជីវំ
កថិនមាសាតិក្កមេ និស្សគ្គិយំ ហោតិ, ឯវមយំ វស្សិកសាជិកាបិ
វស្សានមាសាតិក្កមេ និស្សគ្គិយា ហោតិ។ តស្មា កត្ថិកបុណ្ណមទិវសេ
បច្ចុទ្ធិវិទ្យា តតោ បរំ ហេមន្តស្ស បឋមទិវសេ វិកប្បតព្វាតិ ឯវមត្ថោ
គហោតព្វោ, បច្ចុទ្ធិវិទ្យា តតោ បរំ វិកប្បតព្វាតិ បទយោជនា វេទិតព្វា”តិ ច
វេទន្តិ, តំ ន យុត្តំ។ កថិនមាសេ ឧប្បន្នញ្ញំ ជីវំ អតិវេកជីវដ្ឋានេ ឋិតត្តា
អវសានទិវសេ អនតិដ្ឋិតំ កថិនមាសាតិក្កមេ និស្សគ្គិយំ ហោតិ។ អយំ បន

វស្សិកសាដិកា អធិដ្ឋហិត្វា បបិតត្តា ន តេន សធិសាតិ វស្សនាតិក្កមេ កង្កំ
និស្សគ្គិយំ ហោតិ អនធិដ្ឋតអវិកប្បិតមេវ ហិ តំ កាលាតិក្កមេ និស្សគ្គិយំ
ហោតិ, តស្មា ហេមន្តេបិ វស្សិកសាដិកា ទសាហាបរិហារំ លភតិ។ ឯវំ
កណ្តាបដិច្ឆាទិបិ អធិដ្ឋានវិជហនតោ បរំ ទសាហាបរិហារំ លភតិ។ ទសាហំ
បន អនតិក្កាមេត្វា វិកប្បេតព្វា។ នហានត្ថាយ អនុញ្ញាតត្ថា
វណ្ណាភេទមត្តរត្ថាបិ ចេសា វដ្ឋតីតិ វុត្ថំ។ “ទ្វេ បន ន វដ្ឋតី”តិ ទិដ្ឋ
អធិដ្ឋានភាវតោ វុត្ថំ។ “សចេ វស្សនេ អបរា វស្សិកសាដិកា ឧប្បន្នា ហោតិ,
បុរិមវស្សិកសាដិកំ បច្ចុទ្ធវិទ្ធា, វិកប្បេត្វា ច អធិដ្ឋាតព្វា”តិ វទន្តិ។

បមាណយុត្តន្តិ “ធិយសោ សុគតវិទត្តិយា ទ្វេ វិទត្តិយោ, វិត្តារតោ ធិយឡំ
ទសា វិទត្តិ”តិ (ចា.បិ. ៥៣០ អាទយោ) ឥមំនា បមាណេន យុត្តំ។ បមាណិកាតិ
“សុគតវិទត្តិយា ធិយសោ ចតស្សោ វិទត្តិយោ, តិរិយំ ទ្វេ វិទត្តិយោ”តិ ឯវំ
វុត្តប្បមាណយុត្តា។ បច្ចុទ្ធវិទ្ធា វិកប្បេតព្វាតិ ឯត្ថ យំ វុត្តព្វំ, តំ ហេដ្ឋា វុត្តមេវ។
យស្មា ភិក្ខុនំ តិច័រេ បរិបុណ្ណោ, អត្ថេ ច សតិ បរិស្សាវនាទិហិ “អនុជានាមិ,
ភិក្ខុវេ, បរិក្ខារចោឡក”ន្តិ (មហាវ. ៣៥៧) ពហុនំ បត្តត្ថវិកបរិស្សាវនាទិនំ
សង្កហាវសេន បរិក្ខារចោឡាធិដ្ឋានមនុញ្ញាតំ, តស្មា “បរិក្ខារចោឡេ គណនា
នត្ថិ”តិ អាទិ វុត្ថំ។ ភគវតា ហិ យំ យំ ភិក្ខុ លភន្តិ, តំ តំ ឥមំនា វិជានេន
អធិដ្ឋហិត្វា បុន “យេន យេន បរិស្សាវនាទិនា អត្ថោ ហោតិ, តំ តំ កត្វា
គណ្ណន្ត”តិ អនុកម្មាយ អនុញ្ញាតំ។ តេនេវាហ “បរិកាមី”តិ អាទិ។ អាទិសន្ទេន
“ឯតានិ ចីវរានិ បរិក្ខារចោឡានិ អធិដ្ឋាមី”តិ អសម្មុខាធិដ្ឋានំ សង្កណ្ឌាតិ។
“សេនាសនបរិក្ខារត្ថាយ ទិន្នបច្ចុត្តរណោ ចា”តិ ឥមំនា អត្ថនោ សន្តកំ
បដិក្ខិបតិ។ កេចិ បន (សារត្ថ. ដី. ២.៤៦៩) “អនិវាសេត្វា, អចារុបិត្វា ច កេវលំ
បញ្ចប័បេសុយេវ អត្ថវិទ្ធា បរិភុណ្ឌិយមាណំ បច្ចុត្តរណំ អត្ថនោ សន្តកម្មិ
អនធិដ្ឋតំ វដ្ឋតី”តិ វទន្តិ, តំ អយុត្តំ សេនាសនបរិក្ខារត្ថាយ ទិន្ន”ន្តិ

បច្ចុត្តរណស្សវិសេសិតត្តា។ ភិសិពិញ្ញាបនបត្រកោដដានម្យ
សេនាសនបរិក្ខារតោយេវ អធិដ្ឋានកិច្ចំ នត្ថិតិ វេទិតព្វំ។

អធិដ្ឋិតញ្ច បនេតំ ជីវំ បរិភុញ្ញតោ កថំ អធិដ្ឋានំ វិជហតីតិ អាហា “សព្ពញ្ច
បនេត”ន្តិអាទិ។ តត្ថ អន្ធិន្ទិត្វា គហលោនាតិ ហោរាជិហិ អន្ធិន្ទិត្វា គហលោន។
ហីនាយាវត្ថនេនាតិ គិហិភាវាយ អាវត្ថនេន, វិព្ពមេនាតិ អត្ថោ, “សីលវន្តោវ
ហុត្វា គិហិ ភវិស្សមី”តិ សេតវត្ថនិវាសនេនាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ “អន្តមវត្ថុ
អន្តបន្ទស្ស សេតវត្ថនិវាសោ វា កាសាយចជនំ វា ហីនាយាវត្ថន”ន្តិ កេចិ។
“ហីនាយាវត្ថនេនា”តិ ឥមិនា ភិក្ខុនិយា ឯវ អធិដ្ឋានំ វិជហនំ គហិតំ ហោតិ។
សា ហិ យនាវិព្ពមតិ, តនា អស្សមណី ហោតិ។ ភិក្ខុ បន វិព្ពមន្តោបិ យាវ សិក្ខុ
ន បច្ចក្ខាតិ, តាវ ភិក្ខុយេវាតិ អធិដ្ឋានំ ន វិជហតី”តិ អបរេ។

សិក្ខាបច្ចក្ខានេនាតិ លិដ្ឋេ បិតស្សេវ សិក្ខាយ បច្ចក្ខានេន។ យោ ហិ
ភិក្ខុលិដ្ឋេ បិតោវ សិក្ខុ បច្ចក្ខាតិ, តស្ស កាយលគ្គម្យ ជីវំ អធិដ្ឋានំ
វិជហតីតិ។ កាលន្តិយាយាតិ មរណេន។ លិដ្ឋបរិវត្ថនេនាតិ បុរិសលិដ្ឋស្ស,
ឥត្ថិលិដ្ឋស្ស វា បរិវត្ថនេន, បុរិសស្ស ឥត្ថិលិដ្ឋចាតុភាវេន, ឥត្ថិយា វា
បុរិសលិដ្ឋចាតុភាវេនាតិ វុត្ថំ ហោតិ។

កនិដ្ឋង្គុលិនឧបដ្ឋិប្បមាលោនាតិ ហោដ្ឋិមបរិច្ឆេទំ ទស្សេតិ។ ឡិរតោតិ
អព្ពន្ធតោ។ យោ បន ទុព្ពលដ្ឋានេ បឋមំ អគ្គឡំ ទត្វា បច្ឆា ទុព្ពលដ្ឋានំ ជិន្ទិត្វា
អបនេតិ, អធិដ្ឋានំ ន ភិដ្ឋតិ។ មណ្ឌលបរិវត្ថនេនិ ឯសេវ នយោ។ ទុបដ្ឋស្ស បន
ឯកស្មី បដលេ ជិន្ទេ វា ជាតេ, គលិតេ វា អធិដ្ឋានំ ន ភិដ្ឋតិ។ ខុទ្ទកំ ជីវំ មហន្តំ
ករោតិ, មហន្តំ វា ខុទ្ទកំ ករោតិ, អធិដ្ឋានំ ន ភិដ្ឋតិ។ ឧភោ កោដិយោ មជ្ឈេ
ករោន្តោ សចេ បន បឋមំ ជិន្ទិត្វា បច្ឆា យដេតិ, អធិដ្ឋានំ ភិដ្ឋតិ។ អថ យដេត្វា
ជិន្ទតិ, ន ភិដ្ឋតិ។ វជកេហិ ជោវាបេត្វា សេតំ ករោន្តស្សបិ អធិដ្ឋានំ

អធិដ្ឋានមេវ។ វស្សានមាសាតិក្កមេនាបីតិ ឯត្ថ បិ-សន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធានត្ថោ។ តេន
នកេវលំ បុព្វេវុត្តននាធានិធា អដ្ឋវិជេនេវ ការណេន វស្សិកសាជិកា
អធិដ្ឋានំវិជហតិ, អថ ខោ វស្សានមាសាតិក្កមេនាបីតិ ឯវមេត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។
ឯស នយោ អាពាធុបសមេនាបីតិ ឯត្ថាបិ។ វិកប្បនសិក្ខាបទេតិ (ចាចិ. ៣៧២
អាទយោ) ចាចិត្តិយេ សុរាចានវគ្គស្ស នវមសិក្ខាបទេ។

តំ អតិក្កាមយតោតិ ឯត្ថ តន្តិ ចីវរំ, កាលំ វា បរាមសតីតិ អាហា “តំ
យថាវុត្តជាតិប្បមាណា”ន្តិអាទិ។ អស្សាតិ ភិក្ខុស្ស។ តស្ស យោ អរុណោតិ
តស្ស ចីវរុប្បាទទិវសស្ស យោ អតិក្កន្តោ អរុណោ។ ចីវរុប្បាទទិវសេន សទ្ធិន្តិ
ចីវរុប្បាទទិវសស្ស អរុណោន សទ្ធិ។ ទិវសសន្តេន ចេត្ថ តំទិវសនិស្សិតោ
អរុណោ វុត្ថោ។ ឥនានិ យស្ស ច និស្សន្និតត្ថំ, យថា ច និស្សន្និតត្ថំ, តំ ទស្សេតុ
“តំ គហេត្វា”តិអាទិ វុត្ថំ។ តត្រាយំ នយោតិ តស្មី និស្សន្ននេ អយំ វិធិ។
អញ្ញាថាបីតិ ភាសន្តវេនាបិ, យាយ កាយចិ ភាសាយបីតិ អត្ថោ។
បដិពាលេនាតិ វុត្ថំ សមត្ថេន។ អាយតី សំវរេយ្យាសីតិ ឧបរិ សំវរមាបន្នេយ្យាសិ,
សំវុតកាយវចិទ្វារោ ភវេយ្យាសីតិ អត្ថោ។ ឥមាទិ ច “បស្សសី”តិអាទិទិ
យថាក្កមំ បដិក្កាហាកេនសកេហិ វុត្តព្ពវចនាទិ។ តថា ហិ “បស្សសី”តិ
បដិក្កាហាកេន វុត្តព្ពវចនំ, “អាម បស្សមី”តិ តទនុទេសកេន វុត្តព្ពវចនំ។
“អាយតី សំវរេយ្យាសី”តិ តទនុប្បដិក្កាហាកេន វុត្តព្ពវចនំ, “សាធុ សុដ្ឋ
សំវរិស្សមី”តិ តទនុទេសកេន វុត្តព្ពវចនំ។ ឥមាទិ ច អត្ថនោ អាយតី សំវរេ
បតិដ្ឋិតការំ ទស្សេតិ។ ទ្វីសុ, បន សម្ពហុលាសុ វាទិ ទ្វីសុ វា សម្ពហុលាសុ វា
អាបត្តិសុ បុរិមនយេនេវ វចនភេនោ កាតព្ពោ។ ព្រាត្តិយំ អាបត្តិ សាតិ វិវរតីតិ
ឯត្ថ “ទ្វេ អាបត្តិយោ”តិ វា “សម្ពហុលា អាបត្តិយោ”តិ វា វចនភេនោ កាតព្ពោ។
ទ្វីសុ, ពហូសុ វា វចនភេនោ កាតព្ពោតិ “សង្ឃោ ឥមាទិ ចីវរាទី”តិ វុត្ថវសេន
វចនភេនោ កាតព្ពោ។

ឯវំ សង្ឃស្ស និស្សន្ននវិធី ទស្សត្វា គណស្ស និស្សន្ននវិធី ទស្សតុំ
“គណស្ស បន និស្សន្ននន្តរា”តិអាទិមាហ។ តត្ថ សេសំ បុរិមសទិសមេវាតិ
និស្សន្ននាបត្តិប្បជិត្តហណានិស្សន្នជីវនានេសុ “អាយស្មន្តាន”ន្តិអាទិនា
វុត្តវចនភេទំវិនា អវសេសំ សង្ឃស្ស និស្សន្ននាទិសុ វុត្តសទិសមេវាតិ អត្តោ។

ឥធានិ បុគ្គលស្ស និស្សន្ននវិធី ទស្សតុំ “បុគ្គលស្ស បនា”តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ
ទិសុ, តិសុ វាតិ ទិសុ, តិសុ វា អាបត្តិសុ ថេវ ធាតព្វជីវនេសុ ច។ យថា ច
គណស្ស និស្សន្ននេ, ឯវំ ទិដ្ឋំ និស្សន្ននេបិ ចាឡិ វេទិតព្ពា។ យទិ ហិវិសេសោ
ភវេយ្យ, យថេវ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, តិណ្ណំ ចារិសុទ្ធិឧចោសថំ កាតុំ, ឯវព្ពា
បន, ភិក្ខុវេ, កាតព្ពា - ព្យត្តេន ភិក្ខុនា បដិពាលេន តេ ភិក្ខុ
ព្រាបេតព្ពា”តិអាទិនា (មហាវ. ១៦៨) នយេន តិណ្ណំ ចារិសុទ្ធិឧចោសថំ វត្វា
“អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, ទិដ្ឋំ ចារិសុទ្ធិឧចោសថំ កាតុំ, ឯវព្ពា បន, ភិក្ខុវេ, កត្តព្ពា
- ថេវេន ភិក្ខុនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្ក”ន្តិអាទិនា នយេន វិសុយេវ ទិដ្ឋំ
ចារិសុទ្ធិឧចោសថោ វុត្តោ, ឯវំ ឥធាបិ វិសុំ ចាឡិ វេទេយ្យ។ យស្មា បន នត្ថិ,
តស្មា អវត្វាវ គតោតិ គណស្ស វុត្តា ចាឡិយេវេត្ថ ចាឡិ។
អាបត្តិប្បជិត្តហណោ បន អយំ វិសេសោ - យថា គណស្ស និស្សន្នត្វា
អាបត្តិយា ទេសិយមាឆាយ អាបត្តិប្បជិត្តហកោ ភិក្ខុ ព្រាត្តិ វេបេតិ, ឯវំ
អដ្ឋបេត្វា ទិសុ អញ្ញតវេន យថា ឯកបុគ្គលោ បដិគ្គណ្ណាតិ, ឯវំ អាបត្តិ
បដិគ្គហេតព្ពា។ ទិដ្ឋព្វា ព្រាត្តិជ្ជបនំ នាម នត្ថិ។ យទិ សិយា, ទិដ្ឋំ
ចារិសុទ្ធិឧចោសថំ វិសុំ ន វេទេយ្យ។ និស្សន្នជីវនានេបិ យថា “ឥមំ ជីវំ
អាយស្មតោ ធម្មិ”តិ ឯកោ វេទតិ, ឯវំ “មយំ ឥមំ ជីវំ អាយស្មតោ ទេមា”តិ វុត្តំ
វុត្តតិ។ ឥតោ គរុកតរាទិបិ ហិ ព្រាត្តិទុតិយកម្មានិ អបលោកេត្វា កាតព្ពានិ
វុត្តានិ អត្ថិ, តេសំ ឯតំ អនុលោមំ។ តេនេវាហ “ទិដ្ឋំ បនា”តិអាទិ។ និស្សន្នជីវំ
បន ធាតព្វមេវ, អនាតុំ នលព្ពតិ។ វិនយកម្មមត្តមេវ ហេតុំ។ ន តំ តេន

សង្ឃស្ស វា គណស្ស វា បុគ្គលស្ស វា ទិន្នមេវ ហោតិ។ តេនាហ
“និស្សជ្ឈវត្ថុ”ន្តិអាទិ។

អនិស្សន្និទ្ធា បរិភុញ្ញន្តស្ស ទុក្ខជន្និ សកី និវត្ថំ វា សកី ចារុតំ វា កាយតោ
អមោចត្វា ទិវសម្បិ ចរតិ, ឯកមេវ ទុក្ខជំ។ មោចត្វា និវាសេតិ វា ចារុបតិ វា,
បយោគេ បយោគេ ទុក្ខជំ។ ទុន្និវត្ថំ វា ទុប្បារុតំ វា សណ្ឋាបេន្តស្ស អនាបត្តិ។
អញ្ញស្ស តំ បរិភុញ្ញតោបិ អនាបត្តិ។ “អញ្ញេន កតំ បដិលភិត្វា
បរិភុញ្ញតី”តិអាទិវចនញោត្ថ (ចារា. ៥៧០) សាធកំ។ ទសាហំ អនតិក្កន្តេបិ
អតិក្កន្តសញ្ញោ, វេមតិកស្ស ច ទុក្ខជន្និ ឯត្ថាបិ “បរិភុញ្ញន្តស្ស”តិ អាទេត្វា
សម្ពន្ធិតត្ថំ។ អតិក្កន្តេ អនតិក្កន្តសញ្ញោបិ ទសាហំ អតិក្កន្តេ បីវេ
“អនតិក្កន្តំ ឥទ”ន្តិ ឯវំ សញ្ញោ, ទសាហោ វា អតិក្កន្តេ “អនតិក្កន្តោ
ទសាហោ”តិ ឯវំ សញ្ញោ។

ឥនានិ “អនធិដ្ឋិតេ អធិដ្ឋិតសញ្ញោ និស្សគ្គិយ”ន្តិអាទិអាបត្តិវាវំ
សង្កហេត្វា ទស្សន្តោ “តថា”តិអាទិមាហា។ តថាតិ យថា ទសាហំ អតិក្កន្តេ
សញ្ញាកេទេន តិកថាចិត្តយំ, តថា អនធិដ្ឋិតាទីសុ សត្តសុ វិកប្បសុ
អធិដ្ឋិតាទិសញ្ញាកេទតោតិ អត្ថោ។ តត្ថ អវិស្សន្និតេ វិស្សន្និតសញ្ញោតិ
កស្សបិ អទិន្នេ អបរិច្ឆត្ថ “ទិន្នំ បរិច្ឆត្ថំ មយា”តិ ឯវំ សញ្ញោ។ អនដ្ឋេ
នដ្ឋសញ្ញោតិ អត្ថនោ បីវេន សទ្ធិពហូនិ អញ្ញេសំ បីវេន ឯកតោ បបិតានិ,
តានិ ច ចោរា ហរន្តិ, តច្រេតស អត្ថនោ បីវេ អនដ្ឋេ នដ្ឋសញ្ញា ហោតិ, តស្ស
នដ្ឋសញ្ញោ។ ឯស នយោ អវិនដ្ឋាទីសុបិ។ អវិលុត្តតិ ឯត្ថ បន គត្តំ ភិទ្ធិត្វា
បសម្មាវហារវសេន អវិលុត្តតិ វេទិតត្ថំ។

វិស្សន្និតេតិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៤៦៨) អញ្ញស្ស ទិន្នេ។ កថំ បន ទិន្នំ ហោតិ, កថំ
គហិតំ? “ឥមំ តុយ្ហំ ទេមិ, ទទាមិ, ទដ្ឋាមិ, ឡិណោជេមិ, បរិច្ឆជាមិ, វិស្សដ្ឋាមិ,

និស្សន្ទាមី" តិ វា វទតិ, "ឥត្តន្ទាមស្ស ទេមី... បេ... និស្សន្ទាមី" តិ វា វទតិ,
 សម្មាសម្ពុទ្ធិ បរមមុខាបិ ទិដ្ឋិយេវ ហោតិ។ "តុយ្ហំ គណ្ណាហី" តិ វុត្តេ "មយ្ហំ
 គណ្ណាមី" តិ វទតិ, សុទិដ្ឋំ, សុគុហិតញ្ចា។ "តវ សន្តកំ ករោហិ, តវ សន្តកំ
 ហោតុ, តវ សន្តកំ ករិស្សសី" តិ វុត្តេ "មម សន្តកំ ករោមិ, មម សន្តកំ ហោតុ,
 មម សន្តកំ ករិស្សាមី" តិ វទតិ, ទុទិដ្ឋំ, ទុគុហិតញ្ចា។ នេវ ធាតា ធាតុំ ជាធាតិ, ន
 ឥតរោ គហេតុំ។ សចេ បន "តវ សន្តកំ ករោហី" តិ វុត្តេ "សាធុ, ភន្តេ, មយ្ហំ
 គណ្ណាមី" តិ គណ្ណាតិ, សុគុហិតំ, សចេ បន ឯកោ "គណ្ណាហី" តិ វទតិ, ឥតរោ
 "ន គណ្ណាមី" តិ វទតិ, បុន សោ "ទិដ្ឋំ មយា តុយ្ហំ, គណ្ណាហី" តិ វទតិ, ឥតរោបិ
 "ន មយ្ហំ ឥមិនា អត្តោ" តិ វទតិ។ តតោ បុរិមោបិ "មយា ទិដ្ឋំ" តិ ទសាហំ
 អតិក្កាមេតិ, បច្ឆិមោបិ "មយា បដិក្ខត្ត" តិ, កស្សបត្ថិតិ? ន កស្សចិ។ យស្ស
 បន វុច្ចតិ, តេន អធិដ្ឋហិត្វា បរិភុញ្ញិតតំ។ យោ បន អធិដ្ឋានេ វេមតិកោ, តេន
 កី កាតតំ? វេមតិកកាវំ អាហេចេត្វា "សចេ អនធិដ្ឋិតំ ភរិស្សតិ, ឯវំ មេ
 កហ្មិយំ ហោតិ" តិ វត្វា វុត្តនយេនេវ និស្សន្ទិតតំ។ ន ហិ ឯវំ ជាធាបេត្វា
 វិនយកម្ហំ ករោន្តស្ស មុសាវាទោ ហោតិ។

យថា ច ឥទំ, ឯវំ ឥតោ បរាធិបីតិ យថា ឥទំ អតិរេកចីវរ ធារណសិក្ខាបទំ
 អាចារិបត្ថិ, ឯវំ ឥតោ បរាធិបី សិក្ខាបទានិ អាចារិបត្ថិយេវាតិ អត្តោ។
 តេនាហា "ឧកតោចាតិមោក្ខេស្វ" តិ អាធិ។ អាជីវិបត្ថិបច្ចយា បន បេត្វា
 ទុក្ខាសិតំ ធរ អាបត្ថិក្ខន្ធា បញ្ញត្តាតិ -

“អាជីវហេតុ អាជីវការណា ចាបិច្ឆោ ឥច្ឆាបកតោ អសន្តំ អភូតំ
 ឧត្តរិមនុស្សធម្មំ ឧល្លបតិ, អាបត្ថិ ចារាជិកស្ស។ អាជីវហេតុ
 អាជីវការណា សញ្ញវិត្តំ សមាបដ្ឋតិ, អាបត្ថិ សង្ឃាទិសេសស្ស។
 អាជីវហេតុ អាជីវការណា ‘យោ តេ វិហារេ វសតិ, សោ ភិក្ខុ អរហា’ តិ

កណ្តិត, បដិវិជានន្តស្ស អាបត្តិ មុល្លច្ចយស្ស។ អាជីវហេតុ
អាជីវការណា ភិក្ខុ បណ្ឌិតភោជនានិ អគិលានោ អត្តនោ អត្តាយ
វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ញតិ, អាបត្តិ ចាចិត្តិយស្ស។ អាជីវហេតុ អាជីវការណា
ភិក្ខុនី បណ្ឌិតភោជនានិ អគិលានោ អត្តនោ អត្តាយ វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ញតិ,
អាបត្តិ ចាជិទេសនីយស្ស។ អាជីវហេតុ អាជីវការណា ភិក្ខុ សូបំ វា
ឌីទនំ វា អគិលានោ អត្តនោ អត្តាយ វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ញតិ, អាបត្តិ
ទុក្កជស្សា"តិ (បរិ. ២៨៧) -

ឯវំ ចារាជិកាធិវសេន ឥវេត្វា ទុញ្ញាសិតំ អាជីវិបត្តិបច្ចយា ន អាបត្តិកូន្ទា
បញ្ញត្តា។ ធិដ្ឋិវិបត្តិបច្ចយា ចាចិត្តិយទុក្កជវសេន ទ្វេ អាបត្តិកូន្ទា បញ្ញត្តាតិ
សមនុភាសនាយ ចាចិកាយ ធិដ្ឋិយា អប្បជិនិស្សន្ននេ ញត្តិយា ទុក្កជំ,
កម្មវាចាបរិយោសានេ ចាចិត្តិយន្តិ ឯវំ ធិដ្ឋិវិបត្តិបច្ចយា ចាចិត្តិយទុក្កជវសេន
ទ្វេ អាបត្តិកូន្ទា បញ្ញត្តា។ ឯត្ថាតិ វិបត្តិកថាសុ។

គណនុបគតាតិ ធិវសគណនំ ឧបគតភារោ។ អញ្ជោហិ “ឥមំ ជីវំ
ឥត្តន្ទាមស្ស ទេមា”តិ បរហេត្ថ ធិន្ទម្បិ “ន តាវ តំ គណនុបគំ, យាវ ន ហត្ថំ
គច្ឆតី”តិ (មហាវ. ២៥៩) ចម្មកូន្ទកេ វុត្តត្តា យាវ អាហារិត្វា វា ន ធិន្ទំ, “តុម្កាកំ,
ភន្តេ, ជីវំ ឧប្បន្ន”ន្តិ បហិណ្ឌិត្វា វា អនាហេចិតំ, តាវ ធិវសគណនំ ន ឧបេតិ,
អនធិដ្ឋិតំ វុត្តតិ។ យទា បន អានេត្វា ធិន្ទំ ហោតិ, “ឧប្បន្ន”ន្តិ វា សុតំ, តតោ
បដ្ឋាយ គណនុបគំ ហោតិ, អន្តោទសាហោ អធិដ្ឋាតត្ថំ។ កថិនសញ្ញិតំ
សមុដ្ឋានមស្សាតិ កថិនសមុដ្ឋានំ, តតិយនដ្ឋសមុដ្ឋានវសេន ទិសមុដ្ឋានន្តិ
អត្តោ។ កាយវាចាហិ កត្តត្ថអធិដ្ឋានិវិកប្បនានំ អករណេន កាយវាចតោ,
ចិត្តេ បន សតិ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតីតិ វុត្តំ ហោតិ។
អនធិដ្ឋានិវិកប្បនវសេន អាបជ្ជនតោ អភិរិយំ។ អជានន្តោបិ អាបជ្ជតីតិ

ឆោសញ្ញាវិមោក្ខំ។ កាយទ្វារេ ច វចីទ្វារេ ច កត្តញ្ញាករណតោ កាយកម្មំ
វចីកម្មំ។

កថិនសិក្ខាបទវណ្ណានានិដ្ឋិតា។

២. ឧទោសិតសិក្ខាបទវណ្ណាន

ភិក្ខុនាតិ ភិក្ខុស្សាតិ អត្ថោ, សាមិអត្ថេ ចេតំ ករណាវចនំ។ តេនាហ
“បុរិមសិក្ខាបទេវិយា”តិអាទិ។ អថ កស្មា ករណាវសេនេវ ករណាវចនស្ស
អត្ថំ អគ្គហេត្វា សាមិវសេន អត្ថោ វេទិតញ្ញេតិ អាហ “ករណាវសេន
ហី”តិអាទិ។ ហីតិ ការណាត្ថេ និចាតោ។ ជិន្នបលីពោធាតិ
ជិន្នចីវរាវាសបលីពោធា។ ឯការ វត្ថុ ឯកវត្ថុំ, សមាសន្តកតស្ស អត្ថំ។ តិណ្ណំ
ចីវរានំ សមាហារេតិ តិចីវរំ។ តេន តិចីវរេន, តីហិ ចីវរេហីតិ អត្ថោ។ ឯកេន
វិប្បវុត្តោបិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៤៧៥-៤៧៦) ហិ តិចីវរេន វិប្បវុត្តោ នាម ហោតិ
បដិសិទ្ធិបរិយាបន្នេន វិប្បវុត្តត្ថា, អវយវេបិ វា សមុទាយវោហារតោ។ តេនាហ
“តិចីវរាធិដ្ឋាននយេនា”តិអាទិ។

ឥនានិ វិប្បវាសលក្ខណាវវត្ថាបនត្ថំ “តាមោ ឯក្ខបចារោ”តិអាទិមាហ។
តត្ថ និវេសនន្តិ ឧទោសិតាធិនំ វសេន អកតាយ បតិស្សយវិកតិយា
អធិវចនំ។ ឧទោសិតោតិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៤៨២-៤៨៧) យាធាធិនំ ភណ្ឌានំ សាលា។
យោ “ឧទរសិតោ”តិបិ វុច្ចតិ។ អដ្ឋោតិ បដិរាជាធិបជិតាហានត្ថំ ឥដ្ឋកាហិ
កតោ ពហលភិត្តិកោ ចតុបញ្ចក្ខមិកោ បតិស្សយវិសេសោ។ “អដ្ឋោតិ
ពហលភិត្តិកកេហំ, យស្ស កោចានសិយោ អគ្គហេត្វា ឥដ្ឋកាហិ ឯវ ជននំ
ហោតី”តិ អបរេ។ “អដ្ឋាការេន ករិយតី”តិបិ វទន្តិ។ មាឡោតិ
ឯកក្ខដសផ្កហិតោ ចតុរស្សចាសាធា, ឯកក្ខដសផ្កហិតោ វា

អនេកកោណវន្តោ បតិស្សយវិសេសោ។ “មាឡោតិ វុដ្ឋាការេន
កតសេនាសន”ន្តិ អបរេ។ ចាសាទោតិ ធិយចាសាទោ, អឡយោតាធិកេទោ
អដ្ឋមាឡបាម្មិយវុដ្ឋិតោ សញ្ញោ វា ចាសាទោ។ បាម្មិយន្តិ មុណ្ឌាច្ឆននចាសាទោ។
“ចន្ទិយផ្តលាយុត្ត”ន្តិ អបរេ។ នាវាតិ ថលជ្ជឧទកជ្ជវសេន ទិដា នាវា។ សត្តោតិ
ជង្គ្គសត្តោ, សកជសត្តោ វា។ ធម្មាករណាន្តិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៤៩០-៤៩៤) ១លំ
វុដ្ឋតិ។ អាហមោតិ បុច្ឆាហមោ, ជលាហមោ វា។ វិហារោតិ សបរិក្ខិត្តោ វា
អបរិក្ខិត្តោ វា សកលោ អាវាសោ។ “គេហម្មី”តិ កេចិ។ និវេសនាធិនិ ចេត្ត
តាមតោ ពហិ និវិដ្ឋានិ គហិតានិ។ អន្តោគាមេ បិតានំ បន តាមគ្គហណោនេវ
គហិតត្តា តាមបរិហារោយេវាតិ។ “និវេសនាធម្មោ បាម្មិយបរិយោសានា
តាមបរិក្ខេបតោ ពហិ និវិដ្ឋា”តិ អបរេ។ ហត្ថចាសាតិក្កមេតិ ឯត្ថ
ហត្ថចាសោ នាម អឡតេយ្យវតនប្បមាណោ បទេសោ, តស្ស អតិក្កមោ
ហត្ថចាសាតិក្កមោ, តស្មី ហត្ថចាសាតិក្កមេ។ ហត្ថចាសត្ថន្តរេ បន វត្ថុំ វុដ្ឋតិ។
តំ បមាណំ អតិក្កមិត្វា សចេចិ ឥទ្ធិមា ភិក្ខុ អាកាសេ អរុណំ ឧដ្ឋាបេតិ,
និស្សគ្គិយមេវ ហោតិ។

អយំ បនេត្តវិនិច្ឆយោ - សចេ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៤៧៧-៤៧៨) គាមោ ឯកស្ស
រញ្ញោ វា ភោជកស្ស វា វសេន ឯកកុលស្ស ហោតិ, ចាការាធិនា បរិក្ខិត្តត្តា
ឯកុបចារោ ច, ឯវរុបេ គាមេ ចីវរំ និក្ខិបិត្វា តស្មី តាមត្ថន្តរេ យថារុចិត្តជ្ជានេ
វសិតត្ថំ, សចេ អបរិក្ខិត្តោ, យស្មី យរេ ចីវរំ និក្ខិត្តំ ហោតិ, តស្មី យរេ វសិតត្ថំ,
តស្ស យរស្ស សមន្តតោ ហត្ថចាសា វា នវិជហិតត្ថំ។

សចេ គាមោ វេសាលិកុសិនារាធម្មោ វិយ នាធារាជ្ជនំ វា ភោជកានំ វា
ហោតិ, វុត្តប្បការេន បរិក្ខិត្តោ ច, ឯវរុបេ គាមេ យស្មី យរេ ចីវរំ និក្ខិត្តំ
ហោតិ, តស្មី យរេ វា វត្ថត្ថំ, តស្ស យរស្ស ហត្ថចាសា វា នវិជហិតត្ថំ។ យស្សា

វីដិយា យរំ ហោតិ, តស្សវីដិយា តស្ស យរស្ស សម្ពុខាជ្ជានេ សភាយំ វា
យរទ្វារេ វា វត្ថុតំ, តេសំ សភាទ្វារាទំ ហត្ថចាសា វា នវិជហិតតំ។

សចេ សោ គាមេ អបរិក្ខត្តោ, យស្មី យរេ ជីវំ និក្ខត្តំ, តត្ថ វា តស្ស
ហត្ថចាសេ វា វត្ថុតំ។ និវេសនេ បន សចេ ឯកកុលស្ស និវេសនំ ហោតិ,
បរិក្ខត្តញ្ច, អន្តោនិវេសនេ ជីវំ និក្ខត្តិបិទ្វា អន្តោនិវេសនេ វត្ថុតំ។ អបរិក្ខត្តំ ចេ
ហោតិ, យស្មី គព្ភេ ជីវំ និក្ខត្តំ, តស្មី វត្ថុតំ, តស្ស គព្ភស្ស ហត្ថចាសា វា ន
វិជហិតតំ។

សចេ នាណកុលស្ស និវេសនំ ហោតិ, បរិក្ខត្តញ្ច, យស្មី គព្ភេ ជីវំ និក្ខត្តំ,
តស្មី គព្ភេ វត្ថុតំ, សព្វេសំ សាធារណទ្វារមូលេ វា តេសំ គព្ភទ្វារមូលានំ
ហត្ថចាសា វា នវិជហិតតំ។ អបរិក្ខត្តំ ចេ, យស្មី គព្ភេ ជីវំ និក្ខត្តំ, តស្មី គព្ភេ
វត្ថុតំ, តស្ស គព្ភស្ស ហត្ថចាសា វា នវិជហិតតំ។ ឯស នយោ
ឧទាស្ថិតាធិសុបិ។

សត្តោ បន ជង្គ្គសត្តោ វា ហោតុ, សកជសត្តោ វា។ សចេ ឯកកុលស្ស
សត្តោ ហោតិ, សត្តេ ជីវំ និក្ខត្តិបិទ្វា បុរតោ វា បច្ឆតោ វា សត្តត្ថន្តរា ន
វិជហិតតំ, បស្សតោ អត្ថន្តរំ នវិជហិតតំ។ សចេ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៤៨៩) សត្តោ
គច្ឆន្តោ គាមំ វា នធិ វា បរិយាធិយិទ្វា តិដ្ឋតិ, អន្តោបរិវ្យែន សទ្ធិ ឯកាតទ្វោ
ហុត្វា ឡិវញ្ច ចារញ្ច ជិវត្វា បិតោ ហោតិ, សត្តបរិហារោ លព្ពតិ។ អថ គាមេ វា
នធិយា វា បរិយាបន្នោ ហោតិ អន្តោបរិវ្យែន, គាមបរិហារោ ចេវ នធិបរិហារោ
ច លព្ពតិ។ សចេ វិហារសីមំ អតិក្កមិទ្វា តិដ្ឋតិ, អន្តោសីមាយ ច ជីវំ ហោតិ,
វិហារំ គន្ធា វសិតតំ។ សចេ ពហិសីមាយ ជីវំ ហោតិ, សត្តសមីហេយេវ
វសិតតំ។ សចេ គច្ឆន្តោ សកជេ វា គក្កេ, គោណោ វា នជ្ជេ អន្តរា ធិដ្ឋតិ, យស្មី
កោដ្ឋាសេ ជីវំ និក្ខត្តំ, តត្ថ វសិតតំ។

ខេត្តប៉ិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៤៩០) សេច ឯកកុលស្ស ខេត្តំ ហោតិ, បរិក្ខិត្តញ្ច, អន្តោខេត្ត បីវំ និក្ខិបិត្វា អន្តោខេត្ត វត្តព្នំ។ សេច អបរិក្ខិត្តំ, ហត្ថចាសា បីវំ នវិជហិតព្នំ។ សេច នាណកុលស្ស ខេត្តំ ហោតិ, បរិក្ខិត្តញ្ច, អន្តោខេត្ត បីវំ និក្ខិបិត្វា ខេត្តទ្វារមូលេ វា វត្តព្នំ, តស្ស ហត្ថចាសា វា នវិជហិតព្នំ។ សេច អបរិក្ខិត្តំ, បីវំ ហត្ថចាសា នវិជហិតព្នំ។ ឯស នយោ ធម្មាភរណារាមេសុ ធ្វិសុបិ។ វិហារេ បន និវេសនេ វុត្តសទិសោវ វិនិច្ឆយោ។

វុត្តមូលេ បន យំ មជ្ឈន្តិក កាលេ សមន្តា នាយា ជេតិ, តស្មី ឋានេ អវិរឿ បទេសេ តស្ស នាយាយ ដុដ្ឋាកាសស្ស អន្តោយេវ និក្ខិបិតព្នំ។ សេច វិរឿសាខស្ស វុត្តស្ស អាតបេន ដុដ្ឋាកាសេ ឋបេតិ, អវុណុគ្គមនេ ច សោ ភិក្ខុ តស្ស ហត្ថចាសេ ន ហោតិ, អញ្ញាស្មី ឋានេ តស្ស នាយាយបិ ហោតិ, និស្សគ្គិយំ ហោតិ។ សេច នាណកុលស្ស វុត្តោ ហោតិ, បីវស្ស ហត្ថចាសា ន វិជហិតព្នំ។

អន្តោកាសេ បន វិញ្ញាជិអាទិសុ អវញ្ញេសុបិ សមុទ្ទមជ្ឈេ មច្ឆពន្ធនំ អគមនបថទីបកេសុបិ បីវំ ឋបេត្វា តតោ សមន្តា សត្តព្ពន្ធរេ បទេសេ យត្ត កត្តចិ វសិតព្នំ, តតោ អញ្ញត្ត វសន្តោវិប្បវត្តោ នាម ហោតីតិ ទដ្ឋព្នំ។

តមស្ស បន វិត្តារស្ស ឥធ អវុត្តត្តា, សមន្តចាសាទិកាយញ្ច វុត្តត្តា “អយមេត្ត សង្ខេបោ”តិអាទិ វុត្តំ។ ឯត្ថាតិ “តិបីវេន វិប្បវសេយ្យា”តិ ឯតស្មី បទេ។ សង្ខេបោតិ សង្ខេបវណ្ណានា។ ឯត្ត បន ចាឡិយំ (ចារា. ៤៧៧) “តាមោ ឯក្ខបចារោ នាមុបចារោ”តិអាទិនា អវិសេសេន មាតិកំ និក្ខិបិត្វាបិ តាមនិវេសនឧទោសិតខេត្តធម្មាភរណាអារាមវិហារានំ ឯក្ខបចារនាមុបចារតា “តាមោ ឯក្ខបចារោ នាម ឯកកុលស្ស តាមោ ហោតិ បរិក្ខិត្តោ ច អបរិក្ខិត្តោ ចា”តិអាទិនា (ចារា. ៤៧៨) បរិក្ខិត្តាបរិក្ខិត្តវសេន

វិភត្តា។ អង្គមាឡាចាសាធិបាតិយនាវាសត្តុក្ខមូលអង្គោកាសានំ បន ឯវំ
អវត្ថា “ឯកកុលស្ស អង្គោ ហោតិ, នាណកុលស្ស អង្គោ ហោតិ” តិអាទិនា
(ចារា. ៤៨៤) នយេន ឯកកុលនាណកុលវសេន ច អន្តេ “អង្គោកាសោ
ឯកុបចារោ នាម អគាមកេ អវញ្ញោ សមន្តា សត្តព្ពន្ធរា ឯកុបចារោ, តតោ បរំ
នាមុបចារោតិ (ចារា. ៤៩៤) ច ឯវំ ឯកុបចារនាមុបចារតាវិភត្តា។ តស្មា
តាមាធិសុ បរិក្ខិត្តំ ឯកុបចារំ, អបរិក្ខិត្តំ នាមុបចារន្តិ ច, អង្គាធិសុ យំ
ឯកកុលស្ស, តំ ឯកុបចារំ, យំ នាណកុលស្ស, តំ នាមុបចារន្តិ ច គហោតព្ពំ។
អង្គោកាសេ វុត្តនយេន គហោតព្ពំ។ ឧបចារោតិ ហិ “តាមោ ឯកុបចារោ
នាមុបចារោ” តិអាធិសុ ធាវំ, “អង្គោកាសោ ឯកុបចារោ” តិ ឯត្ថ សមន្តា
សត្តព្ពន្ធរសដ្ឋាតំ បមាណន្តិ អបរេ។

អញ្ញាត្រ ភិក្ខុសម្មតិយាតិ ភិក្ខុនោ សង្ឃេន ធិន្នា សម្មតិ ភិក្ខុសម្មតិ, តំ
វិនាតិ អត្ថោ។ តេនាហ “យំ សង្ឃេ” តិអាទិ។ អវិប្បវាសសម្មតិ ទេតីតិ
អវិប្បវាសា សម្មតិ, អវិប្បវាសាយ វា សម្មតិ អវិប្បវាសសម្មតិ, តំ
ញាតិទុតិយេន កម្មេន ទេតីតិ អត្ថោ។

សន្តវុត្តវេនាតិ “អន្តវ” តិ អន្តវវាសកោ វុច្ចតិ, “ឧត្តវ” តិ ឧត្តវវាសកោ, សហ
អន្តវេន ឧត្តវំ សន្តវុត្តវំ, តេន សន្តវុត្តវេន, សហ អន្តវវាសកេន ឧត្តវវាសកេនាតិ
អត្ថោ។ អន្តោអរុណោ បច្ឆន្ទជេតិ និវត្តិត្វា សម្មាបុណិតុមសក្កោន្តេន តត្ថេវ
ឋត្វា អន្តោ អរុណោ បច្ឆន្ទជេ។ បច្ឆាគន្តព្ពន្ធិយថា រោគោ ន កុប្បតិ, តថា បុន
ចីវរស្ស ឋបិតជ្ជានំ អាគន្តព្ពំ។ យតោ បដ្ឋាយ ហិ សត្តំ វា បរិយេសតិ,
“គច្ឆាមី” តិ អាភោគំ វា ករោតិ, តតោ បដ្ឋាយ វដ្ឋតិ។ “ន ទានិ គមិស្សាមី” តិ ឯវំ
បន ធុរិក្ខេបំ ករោន្តេន បច្ឆន្ទវិតព្ពំ “អតិវេកចីវរជ្ជានេ ឋស្សតី” តិ។ តេនាហ

“តត្ថេវ វា វិចិត្រេន បច្ចុទ្ធវិភត្ត”ន្តិ។ សោតិ យស្ស សម្មតិ ទិន្នា, សោ រោគោ។
លទ្ធកប្បិយមេវ បុន សម្មតិទានកិច្ចំ នត្ថិតិ អធិប្បាយោ។

អធិដ្ឋិតចីវរតាតិ តិចីវរាធិដ្ឋាននយេន អធិដ្ឋិតចីវរតា។ វិប្បវាសោ នាម
យទិ ពទ្ធសីមាយំ ចីវរំ ហោតិ, តតោ ពហំ អរុណុដ្ឋាបនំ។ អថ អពទ្ធសីមាយំ,
យថាវុត្តកាមាធិនំ ពហំ ហត្ថចាសាតិក្កមេ អរុណុដ្ឋាបនំ។ ពទ្ធសីមាយំ បន
យត្ថ កត្ថចិ ចីវរំ វេបេត្វា អន្តោសីមាយមេវ យត្ថ កត្ថចិ វសិតុំ វដ្ឋតិ។ ឥធ
អបច្ចុទ្ធវណំ អកិរិយាតិ សម្ពុន្នោ។

ឧទោសិតសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. អកាលចីវរសិក្ខាបទវណ្ណានា

បុរិមសិក្ខាបទេវិយ ឯត្ថាបិ ភិក្ខុនាតិ សាមិអត្ថេ ករណាវចនន្តិ អាហា
“និដ្ឋិតចីវរស្មី ភិក្ខុនា”តិអាទិ។ “អកាលចីវរំ នាម អនត្ថតេ កថិនេ
ឯកាទសមាសេ ឧប្បន្នំ, អត្ថតេ កថិនេ សត្តមាសេ ឧប្បន្នំ, កាលេបិ អាទិស្ស
ទិន្នំ, ឯតំ អកាលចីវរំ នាមា”តិ (ចារា. ៥០០) បទភាជនិយំ វុត្តត្តា “យ្វាយំ
អនត្ថតេ កថិនេ”តិអាទិមាហា។ យ្វាយំ ចីវរកាលោ វុត្តាតិ សម្ពុន្នោ។
វស្សានស្សាតិ វស្សានសម្ពាតស្ស ឧតុនោ។ បច្ឆិមោ មាសោ នាម ចីវរមាសោ។
តស្មិញ្ចំ អនត្ថតេបិ កថិនេ ឧប្បន្នំ ចីវរំ អនធិដ្ឋិតំ, អវិកប្បិតំ វេបេតុំ វដ្ឋតិ។
បញ្ចមាសាតិ បច្ឆិមកត្ថិកមាសោ, ហេមន្តិកា ចត្តារោ ចាតិ បញ្ចមាសា។
អញ្ញនាតិ អនត្ថតេ កថិនេ ឯកាទសមាសេ, អត្ថតេ កថិនេ សត្តមាសេ។
កាលេបីតិ “អនត្ថតេ កថិនេ ចីវរមាសោ, អត្ថតេ កថិនេ បញ្ចមាសា”តិ
យថាវុត្តចីវរកាលេបិ។ “អាទិនា នយេនា”តិ ឥមិនា “ទទាមិ ទដ្ឋាមី”តិអាទិនំ

(ហារ. អដ្ឋ. ២.៤៦៩) សង្គហោ។ កិញ្ចាបិ ចេតានិ សញ្ញានិ “អកាលចីវរ”ន្តិ
វុត្តានិ, តថាបិ បិដ្ឋិសមយេយេវ ឧប្បន្នានិ “អកាលចីវរ”ន្តិ ឥនាធិប្បតានិ។

“កាលេ សង្ឃស្ស ឥទំ អកាលចីវរ”ន្តិ ទិន្នំ បន អកាលចីវរសាមញ្ញតោ
អត្តន្តារវសេន វុត្តំ។ យថា បិដ្ឋិសមយេ ឧប្បន្នំ ចីវរំ វុដ្ឋវស្សេហិ, សេសេហិ ច
សម្មទីភូតេហិ ភាជេតុំ លព្ពតីតិ អកាលចីវរំ នាម ជាតំ, តថេវិទម្បីតិ តទិទំ
អកាលចីវរសាមញ្ញំ។ យទិ ឯវំ “បុគ្គលស្ស វា ឥទំ តុយ្ហំ ‘ទម្មី’តិអាទិនា នយេន
ទិន្ន”ន្តិ កស្មា វុត្តំ, ន ហិ បុគ្គលស្ស អាទិស្ស ទិន្នំ កេនចិ ភាជនីយំ ហោតីតិ?
នាយំ វិរោធា, អាទិស្ស ទានសាមញ្ញតោ លព្ពមានមត្តំ ទស្សេតុំ តថា វុត្តន្តិ។
អត្តនោ វា ធនេនាតិ អត្តនោ កប្បាសសុត្តាទិនា ធនេន។ ឥមស្ស
“ឧប្បន្នេយ្យ”តិ ឥមិនា សម្ពន្ធា វេទិតព្វោ។ “សីមាយ ទេតី”តិអាទិ
បុគ្គលាទិដ្ឋាននយេន វុត្តំ។ ឯតុ បន សីមាយ ទានំ ឯកា មាតិកា, កតិកាយ
ទានំ ទុតិយា... បេ... បុគ្គលស្ស ទានំ អដ្ឋមា។

“បរិក្ខេបាវហដ្ឋានេនា”តិ ឥមិនា អបរិក្ខេត្តស្ស វិហារស្ស
ធុវសន្និចាតជ្ជានាទិតោ បឋមលេខ្ខចាតស្ស អន្តោ ឧបចារសីមាតិ ទស្សេតិ។
ឥនានិ ទុតិយលេខ្ខចាតស្សបិ អន្តោ ឧបចារសីមាយេវាតិ ទស្សេតុំ
“អបិចា”តិអាទិ អារទ្ធី។ ធុវសន្និចាតជ្ជានម្បិ សីមាបរិយន្តគតមេវ វេទិតព្វំ។
អាវាសេ វឿន្តន្តេ វឿន្តីតិ សចេ ឧបចារតោ អពហិភូតោ ហុត្វា អាវាសោ វឿន្តីតិ
អធិប្បាយោ។ មហាបច្ឆរិយំ បន “ភិក្ខុសុបិ វឿន្តន្តេសុ វឿន្តី”តិ វុត្តំ។ “សចេ
វិហារេ សន្និបតិកភិក្ខុហិ សទ្ធិ ឯកាពន្ធា ហុត្វា យោជនសតម្បិ បូរេត្វា
និសីទន្តិ, យោជនសតម្បិ ឧបចារសីមាវ ហោតិ, សព្វេសំ លាភោ
ចាបុណាតី”តិ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) សមន្តចាសាទិកាយំ វុត្តំ។ ភិក្ខុនីនំ
អាមាមបវេសនសេនាសនាបុច្ឆនានីតិ អាគន្តកកមិកានំ ភិក្ខុនីនំ

អាវាមបវេសនាបុច្ឆន្នំ, សេនាសនាបុច្ឆន្នញ្ចាតិ អត្ថោ។ តថា ហិ អាគន្ធកាយ
ភិក្ខុនិយា អាវាមបវេសនំ អាបុច្ឆិតព្ពំ, គមិកាយ សង្ឃិកំ ធនវិធំ សេនាសនំ។
ឯត្ថ ច កិញ្ចាបិ “ភិក្ខុនីន”ន្ត វុត្ថំ, គមិកស្ស បន ភិក្ខុស្សាបិ ឥមិស្សាយេវ
សីមាយ វសេន សេនាសនាបុច្ឆន្នំ វេទិតព្ពំ។

បរិវាសមានត្តារោចនន្តិ ចារិវាសិកមានត្តចារីនំ បរិវាសារោចនំ,
មានត្តារោចនញ្ចា។ វស្សច្នេននិស្សយសេនាសនក្កាហាវិជានន្តិ
វស្សច្នេនវិជានំ, និស្សយក្កាហាវិជានំ, សេនាសនក្កាហាវិជានន្តិ អត្ថោ។
អាទិសន្ទេន និស្សយបដិប្បស្សន្តិ, លាភក្កាហោ អាគន្ធកវត្ថំ បូរេត្វា
អាវាមបវេសនន្តិ ឯវមាទិកំ សង្កណ្ណាតិ។ ឥមិស្សាវ សីមាយ វសេនាតិ
ឧបចារសីមាយេវាតិ យថាសម្ពុរំ អន្តោ, ពហិ ច ឥមស្ស សព្វស្ស លព្ពនតោ
វុត្ថំ។

លាភត្ថាយ ឋបិតា សីមា លាភសីមា (មហាវ. ៣៧៩), សា ច ខោ នេវ
សម្មាសម្ពុទ្ធន អនុញ្ញាតា, ន ធម្មសង្កាហកត្ថេវហិ ឋបិតា, អបិច ខោ
លាភនាយកេហិ។ តេនាហ “យំ រាជរាជមហាមត្តាធម្មោ”តិអាទិ។ សមន្តាតិ
វិហារស្ស សមន្តា។ យន្តិ សុត្តសស្សានិ។ “សីមំ ឋបេន្តិ”តិ ចាឋសេសោ។ ឯកស្ស
រញ្ជោ អាណាបវត្តិជ្ជានន្តិ ចោឡកោកោ កេរឡកោកោតិ ឯវំ ឯកេកស្ស
រញ្ជោ អាណាបវត្តិជ្ជានំ។ ទិដា អាចោ គតោ ឯត្ថាតិ ទីចោ, ឡិយេន
អនុជ្ឈេតតោ ភូមិកាគោ, សោវ សីមា ទីបសីមា។ តេនាហ
សមុទ្ធន្តោ”តិអាទិ។ ចក្កវាឡសីមា ចក្កវាឡបព្ពតេនេវ បរិច្ឆិទ្ធាតិ អាហ
“ឯកចក្កវាឡបព្ពតបរិក្ខេបព្ពន្ធវំ ចក្កវាឡសីមា”តិ។

សេសាតិ ខណ្ឌសីមាធម្មោ។ ខណ្ឌសីមាយ ទេមាតិ ទិន្នន្តិ ខណ្ឌសីមាយ
កេនចិ កម្មេន សន្និបតិកំ សង្ឃំ ទិស្វា “ខណ្ឌសីមាយំ សង្ឃស្ស ទេមា”តិ ទិន្នំ។

ឧណ្ហាសីមាយ បីតេ រុក្ខេត វា បត្តតេ វា បីតោបិ ហេជ្ជា វា បដិវេមជ្ឈកតោបិ
ឧណ្ហាសីមាយេវ បីតោតិ វេទិតញ្ចោ។ សមាធនំវាសសីមាយ ទិន្នន្តិ

“សមាធនំវាសសីមាយ ទម្មី”តិ ទិន្នំ។ ឯស នយោ សេសេសុបិ។ ឧណ្ហាសីមា
សីមន្តរិកជ្ជានំ ន ចាបុណាតិ តត្ថ សមាធនំវាសសីមាយ អភារតោតិ
អធិប្បាយោ។ សមាធនំវាសអវិប្បវាសសីមាសុ ទិន្នស្ស ឥទំ នាធាត្ថំ -

“អវិប្បវាសសីមាយ ទម្មី”តិ ទិន្នំ តាមជ្ជានំ ន ចាបុណាតិ។ កស្មា? “ឋបេត្វា
តាមញ្ច តាម្មបចារញ្ចា”តិ (មហាវ. ១៤៤) វុត្តត្តា។ “សមាធនំវាសសីមាយ
ទម្មី”តិ ទិន្នំ បន កាមេ បីតានម្បិ ចាបុណាតីតិ។

អព្ពន្ធសីមាឧទកុក្ខេបសីមាសុ ទិន្នន្តិ តត្ថ ឧចោសថាធិអត្ថាយ សន្និបតិទេ
ទិស្វា “ឥមិស្សា អព្ពន្ធសីមាយ ទេមា”តិ អាទិនា ទិន្នំ។

ជនបទរជ្ជរជ្ជធិបចក្កវាឡសីមាសុបិ តាមសីមាធិសុ វុត្តសទិសោវ វិនិច្ឆយោតិ
អាហា “ជនបទសីមាធិស្វ”តិ អាទិ។ ឯកោបិ គន្ធា សព្វេសំ សង្កណ្ហាតុំ លភតីតិ
ឯកោបិ គន្ធា ឥធ វស្សគ្គន ភាជេត្វា គហេត្វា អាគន្ធី លភតីតិ អត្ថោ។
ឯកោតិ សភាគោ ឯកោ ភិក្ខុ, អយម្បិ ភាគមេវ គហេតុំ លភតី។ តេនាហា
“សភាគានំ ភាគំ គណ្ហាតី”តិ។

ឯវំ តាវ យោ សីមំ បរាមសិត្វា ទេតិ, តស្ស ទានេ វិនិច្ឆយំ វត្វា ឥទានិ យោ
“អសុកសីមាយា”តិ វត្ថុំ ន ជានាតិ, កេវលំ “សីមា”តិ វចនមត្តមេវ ជានន្តោ
វិហារំ អាគន្ធា “សីមាយ ទម្មី”តិ វា “សីមជ្ឈកសង្ឃស្ស ទម្មី”តិ វា ភណាតិ, តត្ថ
វិនិច្ឆយំ ទស្សេតុំ “យោ បនវិហារំ បរិសិត្វា”តិ អាទិមាហា។ កតវន្តិ កតវសីមំ។
អហមេតំ ភេទំ ន ជានាមីតិ អហំ “អសុកា សីមា”តិ ឯតំ វិភាគំ ន ជានាមិ។
ឧបចារសីមជ្ឈហិ ភាជេតព្ពំ លាភស្ស ឧបចារសីមាយ បរិច្ឆន្ទត្តាតិ
អធិប្បាយោ។ សាតិ សមាធនលាភកតិកា។

យត្ថ មយ្ហំ ធុរការា ករិយន្តីតិ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) ឯត្ថ យស្មីវិហារេ
តស្ស ជីវរទាយកស្ស សន្តកំ សង្ឃស្ស ចាកវត្តំ វា វត្តតិ។ យស្មីវិហារេ ភិក្ខុ
អត្ថនោ ភារំ កត្វា សទា គេហោ ភោជេតិ, យត្ថ វា អនេន អាវាសោ វា កាវិតោ,
សលាកភត្តាជីនិ វា និពទ្ធានិ, ឥមេ ធុរការា នាម។ យេន បន សកលោបិ
វិហារោ បតិជ្ជាបិតោ, តត្ថ វត្តព្ភមេវ នត្ថិ។ តេនាហ “យត្ថ តស្ស ចាកវត្តំ វា
វត្តតិ” តិអាទិ។ តត្ថ ចាកវត្តន្តិ ធានវត្តំ។ វត្តតិ បវត្តតិ។ យតោតិ យស្មា
វិហារា។ យត្ថាតិ យស្មីវិហារេ។ សព្វត្ថាតិ សព្វេសុវិហារេសុ។ មាតិកំ
អាហេបេត្វាតិ ឯកស្មីវិហារេ ភិក្ខុ ពហុតរា, ឯកស្មី ថោកតរា, ឯកញ្ច វត្តំ,
ធុរការាជ្ជានញ្ច ពហុកំ, កត្ថ ទេមាតិ បុច្ឆិត្វា, យទិ បន មញ្ចោ វា បីបំ វា
ឯកមេវ ហោតិ, តំ បុច្ឆិត្វា យស្ស វា វិហារស្ស, ឯកវិហារេបិ វា យស្ស
សេនាសនស្ស សោវិចារេតិ, តត្ថ ធាតព្ភំ។ សចេបិ “អសុកភិក្ខុ គណ្ណាត្វ” តិ
វទតិ, វដ្តតិ។ អថ “មយ្ហំ ធុរការេ ទេថា” តិ វត្វា អវិចារេត្វាវ គដ្ឋតិ, សង្ឃស្សបិ
វិចារេតុំ វដ្តតិ។ ឯវំ បន វិចារេតព្ភំ - “សង្ឃត្ថេវស្ស វសនជ្ជានេ ទេថា” តិ វត្តព្ភំ។
សចេ តត្ថ សេនាសនំ បរិបុណ្ណំ ហោតិ, យត្ថ នប្បហោតិ, តត្ថ ធាតព្ភំ។ សចេ
ឯកោ ភិក្ខុ “មយ្ហំ វសនជ្ជានេ សេនាសនបរិភោគកណ្ណំ នត្ថិ” តិ វទតិ, តត្ថ
ធាតព្ភំ។

សង្ឃស្ស ទម្មីតិ ទិន្នន្តិ “ឥមា និ ជីវរា និ សង្ឃស្ស ទម្ម” តិ ឯវំ ទិន្នំ។ តតោ
ពហិទ្ធាបិតិ ឧបចារសីមាតោ ពហិទ្ធាបិ។ តេហិ សទ្ធិន្តិ ឧបចារសីមាគតេហិ
សទ្ធិ។ ឯកាពទ្ធានញ្ច ចាបុណាតិ បរិសាវសេន វឡ្ជិតា សីមា ហោតីតិ កត្វាតិ
អធិប្បាយោ។ តស្មាតិ យស្មា ឧបចារសីមាគតានំ ចាបុណាតិ, យស្មា ច តតោ
ពហិទ្ធាបិ ឧបចារសីមោក្កន្តេហិ ឯកាពទ្ធានំ ចាបុណាតិ, តស្មា។ តេសន្តិ
ឧបចារសីមាគតានំ, តតោ ពហិទ្ធា តេហិ សទ្ធិ ឯកាពទ្ធានញ្ច។ កាហាតេ
សតីតិ អន្តេវាសិកាធិកេ គណ្ណាន្តេ សតិ។ អសម្បត្តានម្បីតិ ឧបចារសីមាយំ

បិតេហិ យណ្ហី បហវិត្វា កាលំ យោសេត្វា លាភភាជនដ្ឋានំ អសម្បត្តានម្មិ
ឧបចារសីមាយ បរិដ្ឋានំ, តេហិ វា សទ្ធិំ ឯកាតទ្វានំ ហុត្វា អត្ថនោវិហារទ្វារេ
វា អន្តោវិហារេយេវ វា បិតានញ្ចាតិ អត្ថោ។ ភាគោ ធាតញ្ចាតិ សង្ឃនវកស្ស
ទិន្នេបីតិ អធិប្បាយោ។ ទុតិយភាគេ បន ថេរាសនំ អារុទ្ធូ អាគតានំ
បឋមភាគោ ន ចាបុណាតិ។ ទុតិយភាគតោ វស្សគ្គេន ធាតញ្ចំ។

សចេ បន “តេហិឧបចារសីមាយំ បិតានំ ទេថា” តិ វទន្តិ, ន ធាតញ្ចំ។ យទិ បន
វិហារោ មហា ហោតិ, ថេរាសនតោ បដ្ឋាយ វត្ថុសុ ធិយមាទេសុ
អលសជាតិកា មហាថេរា បច្ឆា អាគច្ឆន្តិ, “ភន្តេ, វីសតិវស្សានំ ធិយតិ, តុម្ហាកំ
បីតិកា អតិក្កញ្ញា” តិ ន វត្ថញ្ចា។ បីតិកំ ឋបេត្វា តេសំ ទត្វា បច្ឆា បីតិកាយ
ធាតញ្ចំ។

“អសុកវិហារេ កិវ ពហុជីវំ ឧប្បន្ន” តិ សុត្វា យោជនន្តិកវិហារតោបិ
ភិក្ខុ អាគច្ឆន្តិ, សម្បត្តសម្បត្តានំ បិតដ្ឋានតោ បដ្ឋាយ ធាតញ្ចំ, អយមេត្ថ
សន្នេហោ។ វិត្តារោ បន សមន្តហាសាទិកាយ ជីវក្ខន្ធកវណ្ណាឆាយំ (មហាវ.
អដ្ឋ. ៣៧៩) វុត្តនយេន វេទិតញ្ចោ។

ឯវំវិហារំ បរិសិត្វា “ឥមាទិ ជីវរាទិ សង្ឃស្ស ទម្មី” តិ ទិន្នេសុ វិនិច្ឆយំ វត្វា
ឥទាទិ តេហិឧបចារសីមាយំ ភិក្ខុំ ទិស្វា “សង្ឃស្ស ទម្មី” តិ ទិន្នេសុ វិនិច្ឆយំ
ទស្សេតុំ “យំ បធា” តិ អាទិ វុត្តំ។ ឯកាតទ្វបរិសាយ ចាបុណាតិ តិ សចេ យោជនំ
ជីវត្វា បរិសា បីតា ហោតិ, ឯកាតទ្វា ចេ, សព្វេសំ ចាបុណាតិ តិ អត្ថោ។
ឯកាតទ្វតា ចេត្ត ទ្វាទសហត្ថព្ពន្តរតោ បរិច្ឆិន្ទិតញ្ចា។ តេនាហា “យេ
បធា” តិ អាទិ។

ឧកតោសង្ឃស្ស ទិន្នន្តិ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) “ឧកតោសង្ឃស្ស ទម្មី” តិ ទិន្នំ។ “ទ្វេធាសង្ឃស្ស ទម្មី, ទិទ្ធិ សង្ឃានំ ទម្មី, ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច ភិក្ខុនិសង្ឃស្ស ច ទម្មី” តិ វុត្ថេបិ ឧកតោសង្ឃស្ស ទិន្នមេវ ហោតិ។ ឧបឡំ ភិក្ខុនំ, ឧបឡំ ភិក្ខុនីនំ ធាតព្ភន្តិ ទ្វេភាគេ សមេ កត្វា ឯកោ ភាគោ ភិក្ខុនំ, ឯកោ ភាគោ ភិក្ខុនីនំ ធាតព្ភោ។ គហេតុំ លភតិ ឧកតោសង្ឃគ្គហណោ គហិតត្តាតិ អធិប្បាយោ។ ចេតិយស្សាតិ ដូចាធិនោ។ តញ្ញា ធាតាយ តនាធិការេន ចិតត្តា, លោកស្ស ចិត្តិការជ្ជានតាយ ច “ចេតិយ” ន្តិ វុច្ចតិ។ ន កោចិ វិសេសោតិ អាហា “ឥធ បន ចេតិយស្សា” តិ អាធិ។

“ឧកតោសង្ឃស្ស ច តុយ្ហញ្ច ចេតិយស្ស ចា” តិ វុត្ថេ បន ឆ្វាវិសតិកោដ្ឋាសេ កត្វា ទស ភិក្ខុនំ, ទស ភិក្ខុនីនំ, ឯកោ បុគ្គលស្ស, ឯកោ ចេតិយស្ស ធាតព្ភោ។ តត្ថ បុគ្គលោ សង្ឃតោបិ អត្តនោ វស្សគ្គេន បុន គហេតុំ លភតិ, ចេតិយស្ស ឯកោយេវ។ អយំ បន វារោ យថាវុត្ថេនេវ នយេន ញាយតីតិ កត្វា ឥធ ន វុត្តោ។ សមន្តចាសាធិកាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) បន វុត្តោយេវ។

ន មជ្ឈេ ភិទ្ធិត្វា ធាតព្ភំ “ភិក្ខុនីន” ន្តិ បុគ្គលិកវសេន វុត្តត្តា។ បុគ្គលោ វិសុំ ន លភតិ តិ បុព្វេវិយ វិសុំ បុគ្គលិកកោដ្ឋាសំ ន លភតិ។ ចាបុណនដ្ឋានតោ ឯកមេវ លភតិ តិ អត្តនោ វស្សគ្គេន បត្តព្ភដ្ឋានតោ ឯកមេវ កោដ្ឋាសំ លភតិ។ កស្មា? ភិក្ខុសង្ឃគ្គហណោ គហិតត្តា។ “ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច ភិក្ខុនីនញ្ច តុយ្ហញ្ច ចេតិយស្ស ចា” តិ វុត្ថេបិ ចេតិយស្ស ឯកបុគ្គលបជីវីសោ លព្ភតិ, បុគ្គលស្ស វិសុំ ន លព្ភតិ។ តស្មា ឯកំ ចេតិយស្ស ទត្វា អវសេសំ ភិក្ខុ ច ភិក្ខុនិយោ ច គណោត្វា ភាជេតព្ភំ។ តេនាហា “ចេតិយស្ស ចាតិ វុត្ថេ បនា” តិ អាធិ។

តេហ៊ា សធ្វី បុគ្គលចេតិយបរាមសនំ អនន្តរនយសទិសមេវាតិ តេហ៊ា
 ភិក្ខុហិ ភិក្ខុនិហិ សធ្វី បុគ្គលស្ស ច ចេតិយស្ស ច គហាលំ
 អនន្តរនយសទិសមេវាតិ អត្ថោ។ “ភិក្ខុនញ្ច ភិក្ខុនិញ្ច តុយ្ហញ្ច, ភិក្ខុនញ្ច
 ភិក្ខុនិញ្ច ចេតិយស្ស ច, ភិក្ខុនញ្ច ភិក្ខុនិញ្ច តុយ្ហញ្ច ចេតិយស្ស ចា” តិ
 វុត្តេបិ ចេតិយស្ស ឯកបដិវិសោលព្ពតិ, បុគ្គលស្ស វិសុំ នត្ថិ, ភិក្ខុ ច ភិក្ខុនិយោ
 ច គណាត្វាវ ភាជេតព្ពន្ធពុត្ថំ ហោតិ។ បុគ្គលស្ស វិសុំ នលព្ពតិ តិ បុគ្គលស្ស
 វិសុំ បដិវិសោ នលព្ពតិ, វស្សគ្គន ឯកោវ លព្ពតិ តិ អត្ថោ។ “ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច
 ចេតិយស្ស ចា” តិ វុត្តេ បន ចេតិយស្ស វិសុំ បដិវិសោលព្ពតិ តិ អាហា
 “ចេតិយស្ស បនលព្ពតិ” តិ។ “ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច តុយ្ហញ្ច ចេតិយស្ស ចា” តិ
 វុត្តេបិ ចេតិយស្ស វិសុំ លព្ពតិ, ន បុគ្គលស្ស។ ចេតិយស្ស បនលព្ពតិយេវាតិ
 “ភិក្ខុនញ្ច ចេតិយស្ស ចា” តិ វុត្តេ បន ចេតិយស្ស វិសុំ បដិវិសោលព្ពតិ តិ
 អត្ថោ។ “ភិក្ខុនញ្ច តុយ្ហញ្ច ចេតិយស្ស ចា” តិ វុត្តេបិ ចេតិយស្ស វិសុំ លព្ពតិ,
 ន បុគ្គលស្ស។ ភិក្ខុនិសង្ឃ អាទិ កត្វាបិ ឯវមេវ យោជេតព្ពំ។

ឯត្ថាហា - យំ បនេតវហិ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) បណ្ឌិតមនុស្សា សធាតុកំ
 បដិមំ វា ចេតិយំ វា ឋបេត្វា ពុទ្ធប្បមុខស្ស ឧភតោសង្ឃស្ស ទានំ ទេន្តិ,
 បដិមាយ វា ចេតិយស្ស វា បុរតោ អាជារកេ បត្តំ ឋបេត្វា ទក្ខិណោទកំ ទត្វា
 “ពុទ្ធានំ ទេមា” តិ, តត្ថ យំ បឋមំ ខាទនិយំ ភោជនិយំ ទេន្តិ, វិហារំ វា អាហារិត្វា
 “ឥទំ ចេតិយស្ស ទេមា” តិ បិណ្ឌាចាតញ្ច មាលាគន្ធាធិនិ ច ទេន្តិ, តត្ថ កថំ
 បដិបទ្ទិសត្ថន្តិ? វុច្ឆតេ - មាលាគន្ធាធិនិ តាវ ចេតិយេ អាហោបេតញ្ចានិ, វុត្តេហិ
 បដាកា, តេលេន បដិចា កាតញ្ច, បិណ្ឌាចាតមដុដាលីតាធិនិ បន យោ
 និពទ្ធចេតិយជគ្គកោ ហោតិ បព្ពជិតោ វា គហដ្ឋោ វា, តស្ស ទាតញ្ចានិ។
 និពទ្ធជគ្គកេ អសតិ អាហាជកត្តំ ឋបេត្វា វត្តំ កត្វា បរិភូត្តិវុត្តំ វុត្តិ។ ឧបកដ្ឋេ
 កាលេ ភុត្តិវុត្តា បច្ឆាបិ វត្តំ កាតុំ វុត្តិយេវ។

មាលាគន្ធាធីសុ ច យំ កិញ្ចា “ឥទំ ហរិទ្វា ចេតិយបូជំ ករោថា” តិ វុត្តេ ទ្វរម្មំ
ហរិទ្វា បូជេតព្ពំ។ “ភិក្ខុសង្ឃស្ស ហរា” តិ វុត្តេ បិ ហរិទ្វា ព្ពំ។ សចេ បន “អហំ
បិណ្ឌាយ ចរាមិ, អាសនសាលាយំ ភិក្ខុ អត្ថិ, តេ ហរិស្សន្តិ” តិ វុត្តេ “ភន្តេ,
តុយ្ហំយេវ ធម្មិ” តិ វទតិ, ភុញ្ញតុំ វដ្តតិ។ អថ បន “ភិក្ខុសង្ឃស្ស ធស្សាមិ” តិ
ហរន្តស្ស គច្ឆតោ អន្តរា កាលោ ឧបកដ្ឋោ ហោតិ, អត្តនោ ចាបេត្វា ភុញ្ញតុំ
វដ្តតិ។

វស្សុវុដ្ឋសង្ឃស្ស ធម្មិ វទតិ តិ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) “វស្សុវុដ្ឋសង្ឃស្ស
ឥមា និ ចីវរា និ ធម្មិ” តិ វទតិ។ តេសំ ពហិសីមជ្ឈានម្មិ ចាបុណាតិ តិ អត្តតេ
កថិនេ ពហិសីមជ្ឈានម្មិ យាវ កថិនស្ស ឧញ្ញារា ចាបុណាតិ, តស្មា
ធិសាបក្កន្តស្សាបិ សតិ បដិគ្គាហកេ ធាតព្ពំ។ អនត្ថតេ បន កថិនេ
អន្តោហោមន្តេ, ឯវញ្ច បន វត្វា ធិន្នំ បច្ឆិមវស្សុវុដ្ឋានម្មិ ចាបុណាតិ។ យត្ថ
កត្ថចីតិ យេសុ កេសុ ចិ វិហារេសុ។ ឯវ វទតិ តិ “វស្សុវុដ្ឋសង្ឃស្ស ធម្មិ” តិ
វទតិ។ តត្រ សម្មុទ្ធិភូតានំ សព្ពេសំ ចាបុណាតិ បិដ្ឋិសមយេ ឧប្បន្នត្តា។ សចេ
បន “វស្សុ វសន្តានំ ធម្មិ” តិ វទតិ, អន្តោវស្សេយេវ វស្សុ វសន្តាវ លភន្តិ,
ធិន្នុវស្សា នលភន្តិ។ ចីវរមាសេ បន “វស្សុ វសន្តានំ ធម្មិ” តិ វុត្តេ បច្ឆិមិកាយ
វស្សុបកតានំយេវ ចាបុណាតិ, បុរិមិកាយ វស្សុបកតានព្វា ធិន្នុវស្សានព្វា ន
ចាបុណាតិ។

ចីវរមាសតោ បដ្ឋាយ យាវ ហោមន្តស្ស បច្ឆិមោ ធិវសោ, តាវ “វស្សាវាសិកំ
ទេមា” តិ វុត្តេ កថិនំ អត្តតំ វា ហោតុ, អនត្តតំ វា, អតីតវស្សុវុដ្ឋានំយេវ
ចាបុណាតិ។ គិម្ពានំ បឋមធិវសតោ បដ្ឋាយ វុត្តេ បន មាតិកា អាហេបេតព្វា
“អតីតវស្សាវាសស្ស បញ្ចា មាសា អតិក្កន្តា, អនាគតោ ចតុមាសច្ចយេន
ភវិស្សតិ, កតវវស្សាវាសស្ស ទេសី” តិ។ សចេ “អតីតវស្សុវុដ្ឋានំ ធម្មិ” តិ វទតិ,

តំអន្តោវស្សវុដ្ឋានមេវ ចាបុណាតិ, ទិសា បក្កន្តានម្មិ សភាគា គណ្ហិតុ
លភន្តិ។

សចេ “អនាគតេ វស្សវាសិកំ ទម្មី” តិ វទតិ, តំ ឋបេត្វា
វស្សបនាមិ កធិវសេ គហេតព្ភំ។ អថ “អគុត្តាវិហារោ, ចោរភយំ អត្ថិ, ន
សក្កា ឋបេតុំ, គណ្ហិត្វា វា អាហិណ្ឌិតុ” តិ វុត្ថេ “សម្មត្តានំ ទម្មី” តិ វទតិ,
ភាជេត្វា គហេតព្ភំ។ សចេ វទតិ “ឥតោ មេ, ភន្តេ, តតិយេ វស្សេ វស្សវាសិកំ
ន ទិន្នំ, តំ ទម្មី” តិ, តស្មី អន្តោវស្សេ វុដ្ឋនិក្ខនំ ចាបុណាតិ។ សចេ តេ ទិសា
បក្កន្តា, អញ្ញោវស្សសិកោ គណ្ហាតិ, ធាតព្ភំ។ អថ ឯកោយេវ អវសិដ្ឋោ,
សេសា កាលដ្ឋតា, សព្វំ ឯកស្សេវ ចាបុណាតិ។ សចេ ឯកោបិ នត្ថិ, សង្ឃិកំ
ហោតិ, សម្មទីភូតេហិ ភាជិតព្ភំ។

យេហិ និមន្តិតេហិ យាគុ បីតាតិ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) និមន្តិតេហិ យេហិ
ភិក្ខុហិ យាគុ បីតា, យេហិ បន ភិក្ខុចារវត្តេន យរទ្វារេន គច្ឆន្តេហិ វា យរំ
បរិដ្ឋេហិ វា យាគុ លទ្ធា, យេសំ វា អាសនសាលតោ បត្តំ អាហារិត្វា មនុស្សេហិ
នីតា, យេសំ វា ជេវេហិ បេសិតា, តេសំ ន ចាបុណាតិ។ សចេ បន
និមន្តិតភិក្ខុហិ សទ្ធិ អញ្ញេបិ ពហូ អាគន្ធា អន្តោគេហញ្ច ពហិគេហញ្ច បូរេត្វា
និសិន្នា, ធាយកោ ច ឯវំ វទតិ “និមន្តិតា វា ហោន្តុ, អនិមន្តិតា វា, យេសំ មយា
យាគុ ទិន្នា, សព្វេសំ ឥមា ន វត្តានិ ហោន្តុ” តិ, សព្វេសំ ចាបុណាតិ។ យេហិ បន
ជេវានំ ហត្ថតោ យាគុ លទ្ធា, តេសំ ន ចាបុណាតិ។ អថ សោ “យេហិ មយ្ហំ
យាគុ បីតា, សព្វេសំ ហោតុ” តិ វទតិ, សព្វេសំ ចាបុណាតិ។ ភត្តខដ្ឋកាធិហិតិ
ឯត្ថ អាទិសទ្ធនបិ ចីវរសេនាសនភេសដ្ឋានំ គហណាំ។

បុគ្គលស្សាតិ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) សម្មទាសម្មទភូតស្ស បុគ្គលស្ស។
តេនាហា “ឥទំ ចីវរ” តិ អាទិ។ សចេ បន “ឥទំ តុម្ហាកញ្ញោវ តុម្ហាកំ

អន្តេវាសិកានព្យា ធម្មី"តិ ឯវំ វេទតិ, យេស្ស ច អន្តេវាសិកានព្យា ចាបុណាតិ។
ឧទ្ទេសំ គហេតុំ អាគតោ, គហេត្វា គច្ឆន្តោ ច អតី, តស្សបិ ចាបុណាតិ។
តុម្ពេហិ សន្និទ្ធិពទ្ធាវិកកិក្ខនំ ធម្មី"តិ វុត្តេ ឧទ្ទេសន្តេវាសិកានំ វុត្តំ កត្វា
ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាធិនិ គហេត្វា វិចារន្តានំ សព្វេសំ ចាបុណាតិ។ ឯត្ថាតិ អដ្ឋសុ
មាតិកាសុ។ យទិ បន អយមេត្ថ សន្នេបកថា, វិត្ថារោ បន កថំ ញាតញ្ចាតិ
អាហា "សមន្តចាសាធិកាយំ វុត្តោ"តិ។ សមន្តចាសាធិកាយំ
ជីវរក្ខន្ធកវណ្ណោនាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣៧៩) វុត្តោតិ អត្ថោ។

“ញាតកេហិ វាមេ ជីវរត្ថាយ បេសិតំ, មិត្តេហិ វាបេសិតំ, តេ អាគតេ
ជីវរេ ធស្សន្តី"តិ ឯវំ ញាតិតោ វា មិត្តតោ វា បច្ឆាសា ហោតីតិ វេទិតតំ។
កប្បិយភណ្ឌោនាតិ កប្បាសសុត្តាធិនា អត្តនោ ជនេន។ សណ្ឋាន្តិ សុខុមំ។ អញ្ចំ
បច្ឆាសាជីវំ លភិត្វា ឯវំ កាលព្ពន្ធរេ ការេតព្ពន្ធិ អញ្ចំ មូលជីវរសទិសំ
បច្ឆាសាជីវំ លភិត្វាយេវ មាសព្ពន្ធរេ ការេតព្ពន្ធ។ តព្វា ខោ សតិយាយេវ
បច្ឆាសាយ, អសតិយា បន បច្ឆាសាយ មូលជីវំ ទសាហំ ចេ សម្បត្តំ, តទហោវ
អធិជ្ជាតព្ពន្ធ។ តេនាហា "សចេ នលភតិ"តិអាទិ។ បច្ឆាសាជីវម្បិ បរិក្ខារហោឡំ
អធិជ្ជាតព្ពន្ធិ បឋមតវំ ឧប្បន្នំ ដូលបច្ឆាសាជីវម្បិ សន្ធាយ វុត្តំ។ បិ-សន្តេន ន
កេវលំ មូលជីវរមេវាតិ ធស្សេតិ។

អកាលជីវរសិក្ខាបទវណ្ណោនា និដ្ឋិតា។

៤. បុរាណជីវរសិក្ខាបទវណ្ណោនា

“អម្ពាគមេវ ញាតី"តិ ញាយតីតិ ញាតិ, សាវ ញាតិកា, ន ញាតិកា
អញ្ញាតិកា, តាយ អញ្ញាតិកាយ។ តេនាហា "ន ញាតិកាយា"តិ។ មាតិតោ វា
បិតិតោ វាតិ មាតិបក្ខតោ វា បិតិបក្ខតោ វា។ យាវ សត្តមំ យុគន្តិ (ចារា. អដ្ឋ.

២.៥០៣-៥០៥) យាវ សត្វមស្ស បុរិសស្ស, សត្វមាយ វា ឥត្តិយា អាយុប្បមាណំ,
យាវ បិតាមហាយុកំ បិតាមហិយុកំ មាតាមហាយុកំ មាតាមហិយុកន្តិវុត្តំ
ហោតិ។ អថ វា យាវ សត្វមំ យុគន្តិ យាវ សត្វមទ្ធកន្តិ អត្តោ។ យុគសន្តោ ចេត្ត
ឯកសេសនយេន ធម្មញ្ញោ “យុគោ ច យុគោ ច យុគា” តិ។ ឯវញ្ញំ តត្ថ តត្ថ ទ្ធកន្តិ
គហិតំ ហោតិ។ កេនចិ អាការេន អសម្ពុទ្ធាយាតិ

ភាតុភគិនិភាគិនេយ្យបុត្តបបុត្តាធិសុ យេន កេនចិ អាការេន អសម្ពុទ្ធាយ។
បិតា, បិតុបិតា, តស្ស បិតា, តស្សបិ បិតាតិ ឯវំ យាវ សត្វមា យុគា, បិតា,
បិតុមាតា, តស្ស បិតា ច មាតា ច ភាតា ច ភគិនី ច, បុត្តា ច, ធីតរោ ចាតិ
ឯវម្បិ ឧទ្ធចញ្ញ អនោ ច យាវ សត្វមា យុគា, បិតា, បិតុភាតា, បិតុភគិនី,
បិតុបុត្តា, បិតុធីតរោ, តេសម្បិ បុត្តធីតុបរម្បរាតិ ឯវម្បិ យាវ សត្វមា យុគា,
មាតា, មាតុមាតា, តស្ស មាតា, តស្សបិ មាតាតិ ឯវំ យាវ សត្វមា យុគា,
មាតា, មាតុបិតា, តស្ស បិតា ច មាតា ច ភាតា ច ភគិនី ច បុត្តា ច ធីតរោ
ចាតិ ឯវម្បិ ឧទ្ធចញ្ញ អនោ ច យាវ សត្វមា យុគា, មាតា, មាតុភាតា, មាតុភគិនី,
មាតុបុត្តា, មាតុធីតរោ, តេសម្បិ បុត្តធីតុបរម្បរាតិ ឯវម្បិ យាវ សត្វមា យុគា,
តាវ នេវ មាតុសម្ពន្ធន, ន បិតុសម្ពន្ធន យា សម្ពុទ្ធា, សា “អញ្ញាតិកា នាមា” តិ
វុត្តំ ហោតិ។

សាកិយានិយោវិយាតិ បញ្ចសតមត្តា សាកិយានិយោវិយ។

និទស្សនមត្តញ្ចេតំ, តស្មា ភិក្ខុភារេ វេត្វា បរិវត្តលិដ្ឋា ភិក្ខុនិយោបិ ឥធ
សុទ្ធិភិក្ខុសង្ឃ “ឧបសម្បន្នា” ឥច្ឆេវ វេទិតញ្ញា។ ឧកតោសង្ឃ វាតិ ភិក្ខុនិសង្ឃ
ញាតិចតុត្ថេន, ភិក្ខុសង្ឃ ញាតិចតុត្ថេនាតិ ឯវំ ឧកតោសង្ឃ វា។ បុរាណចីវរន្តិ
ឯត្ថ ចីវរន្តិ និវាសនចារុបនុបគមេវ អធិប្បតន្តិ អាហា “វេទិត្វា” តិអាទិ។ កប្បំ
កត្វាតិ កប្បពិន្តំ ទត្វា។ “ឥមិនា អទិន្នកប្បំ ចាចិត្តិយវត្ថុ ន ហោតិ តិ
ធស្សេតិ” តិ (សារត្ថ. ដ. ២.៥០៥) វេទន្តិ។ បរិភោគសីសេនាតិ កាយេន ផុសិត្វា

បរិភោគសីសេន។ អំសេតិ ជត្តម្ហិ។ មត្តកេតិ សីសមត្តកេ។ សចេ បន
បច្ចត្តរណស្ស ហេដ្ឋា កត្វា និបដ្ឋតិ, ហេតុហិ វា ឧក្ខិបិត្វា អាកាសេ វិតានំ
កត្វា សីសេន អសម្មសន្តោ គច្ឆតិ, អយំ បរិភោគោ នាម ន ហោតិ។

កាយវិការំ វា ករោតីតិ យថា សា “ដោវាបេតុកាមោ អយ”ន្តិ ជាតាតិ, វេ
កាយវិការំ ករោតិ។ “អន្តោទ្វាទសហេតុ ឌីកាសេ វត្វា ឧបរិ វា ឱបតី”តិ
តមិនា ឧបចារំ មុញ្ញិត្វា ឌីរតោ ឱបន្តស្ស អនាបត្តីតិ ទស្សេតិ។ អញ្ញស្ស វា
ហេតុ បេសេតីតិ អន្តោទ្វាទសហេតុ ឌីកាសេ វត្វា
សិក្ខមានសាមណោ សាមណោ ឧចាសកត្តិយាទីសុ យស្ស កស្សចិ អញ្ញស្ស
ហេតុ វា បេសេតិ។ សោតិ ឧចាសកោ ច សាមណោ ច។ ឧបសម្មជ្ជិត្វា
ដោវតីតិ វត្ត ឧចាសកោ លិដ្ឋេ បរិវត្តេ ភិក្ខុនីសុ បព្ពជិត្វា ឧបសម្មជ្ជិត្វា
ដោវតិ, សាមណោ លិដ្ឋេ បរិវត្តេ ភិក្ខុនីសុ ឧបសម្មជ្ជិត្វា ដោវតីតិ
យថាយោគំ អត្តោ គហេតញ្ញោ។ សចេ បន ភិក្ខុនិយា ហេតុ ទិន្នំ ហោតិ, សចេ
លិដ្ឋេ បរិវត្តេ ដោវតិ, វដ្ឋតិ។

វត្ត ច វកស្ស តិក្ខុត្ថំ និស្សជ្ជនាការតោ តីណិបិ កាវេន្តស្ស វកេន
និស្សគ្គិយំ, ឌីហិ ទ្វេ ទុក្កជាតិ។ ទ្វេ កាវេន្តស្ស វកេន និស្សគ្គិយំ, ទុតិយេន
ទុក្កជំ។ តេនាហ “ដោវនាទិនិ តីណី”តិ អាទិ។ “វកេន វត្ថុនា”តិ បឋមំ កត្វា
និដ្ឋាបិតំ សន្ធាយ វុត្តំ។ សចេ បន “តមំ បីវំ វជិត្វា ដោវិត្វា អានេហិ”តិ វុត្តេ សា
ភិក្ខុនី បឋមំ ដោវិត្វា បច្ឆា វជតិ, និស្សគ្គិយេន ទុក្កជមេវ, វេ សព្វេសុ
វិបរីតវចនេសុ នយោ នេតញ្ញោ។ សចេ បន “ដោវិត្វា អានេហិ”តិ វុត្តោ ដោវតិ
ចេវ វជតិ ច, ដោវាបនបច្ចយា វេ អាបត្តិ, វជនេ អនាបត្តិ។ វេ សព្វត្ថ។
តេនាហ “សចេ បន ដោវាតិ វុត្តា”តិ អាទិ។ ភិក្ខុនំ វសេន វកេតោ

ឧបសម្ព័ន្ធនាយ ជោវាបេន្តស្ស យថាវត្ថុកមេវាតិ អាហា

“ភិក្ខុនិសង្ឃវសេនា”តិអាធិ។

អញ្ញស្ស វា សន្តកន្តិ អញ្ញស្ស សន្តកំ បុរាណចីវរំ ជោវាបេន្តស្សតិ អត្ថោ។
និសីទនបច្ចត្តរណន្តិ អញ្ញស្ស វា អត្ថនោ វា សន្តកំ និសីទនព្វោវ
បច្ចត្តរណញ្ចា។ និវាសនចារុបនុបគស្សេវ ច ឥធ “បុរាណចីវរំ”ន្តិ អធិប្បតត្តា
អត្ថនោ សន្តកម្មិ និសីទនបច្ចត្តរណំ ជោវាបេន្តស្ស ទុក្ខជមេវ ហោតិ, ន
និស្សន្តិយំ។ អវុត្តា វា ជោវតីតិ ឧទ្ទេសាយ វា ឱវាទាយ វា អាគតា កិលិដ្ឋចីវរំ
ទិស្វា ឋបិតដ្ឋានតោ វា គហេត្វា, “ទេវ អយ្យ, ជោវិស្សមី”តិ អាហារាបេត្វា វា
ជោវតិ ចេវ វជតិ ច អាគោជេតិ ច, អយំ អវុត្តា ជោវតិ នាម។ យាបិ “ឥមំ ចីវរំ
ជោវា”តិ ធម្មាវំ វា សាមណេវំ វា អាណាបេន្តស្ស ភិក្ខុនោ វចនំ សុត្វា
“អាហារេយ្យ, អហំ ជោវិស្សមី”តិ ជោវតិ, តាវកាលំកំ វា គហេត្វា ជោវិត្វា
វជិត្វា ទេតិ, អយម្មិ អវុត្តា ជោវតិ នាម។

អញ្ញំ វា បរិក្ការន្តិ

ឧបាហានត្ថវិកបត្តត្ថវិកអំសពទ្ធកកាយពន្ធនមញ្ចប័ឋតដ្ឋិកាទី យំ កិញ្ចិ។
“ឧបចារេ ឋត្វា”តិ វចនតោ បេសិត្វា ជោវនេបិ អនាបត្តិ។ ឧបចារេតិ
អន្តោទ្វាទសហត្ថ ឱកាសេ។

បុរាណចីវរសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥. ចីវរប្បដិគ្គហណសិក្ខាបទវណ្ណនា

ឆន្ទន្តិ ខោមាទីនំ ឆន្ទំ ចីវរានំ មជ្ឈេ។ ឧបចារំ មុញ្ចិត្វាតិ ទ្វាទសហត្ថបចារំ
មុញ្ចិត្វា។ បិ-សន្តេន ធម្មកមំ កថេន្តស្ស ចតស្សោ បរិសា ចីវរានិ ច
នាសាវិរកវត្ថានិ ច អាហារិត្វា ចាទមូលេ ឋបេន្តិ, ឧបចារេ វា ឋត្វា ឧបរិ ឱបន្តិ,

“សេច សាទិយតិ, បដិគ្គហិតមេវ” តិ ឯត្ថ វត្ថុត្តមេវ នត្ថិតិ ទស្សេតិ។ ឱបត្ថតិ
ធិវា វា វត្តិភាគេ វា ឱបតុ។ បដិគ្គហិតមេវ ហោតីតិ កិញ្ចាបិ “ឥទំ ភិក្ខុនិយា,
ឥទំ អញ្ញោស” ត្ថិញ្ញាតុំ ន សក្កា, តថាបិ អចិត្តកភាវេន គហិតមេវ ហោតិ។
យស្ស កស្សចិ បន អនុបសម្មន្នស្សតិ
សិក្ខុមានសាមណោរសាមណោរឧទាសកឧទាសិកាធិសុ យស្ស កស្សចិ
អនុបសម្មន្នស្ស។ ឋបិតត្ថិ ភិក្ខុនិយា ឋបិតំ។ បំសុក្ខលំ អធិដ្ឋហិតាតិ
“អស្សាមិកំ ឥទ” ត្ថិ សញ្ញំ ឧប្បាទេត្វា។ អស្សាមិកញ្ញំ “បំសុក្ខល” ត្ថិ វុច្ចតិ។
ឥមិនា “អម្ពាភមត្តាយ ឋបិត” ត្ថិ អាទិកាយ សញ្ញាយ គហេតុំ ន វដ្តតីតិ
ទស្សេតិ។ អញ្ញាត្រ ចារិវត្តកាតិ បរិវត្តេតត្ថំ បរិវត្តំ, បរិវត្តមេវ ចារិវត្តកំ,
បរិវត្តេត្វា ធិយ្យមាធំ, តំ វិនាតិ អត្ថោ។ តេនាហ “យំ អន្តមសោ
ហរីជកក្ខណ្ឌាម្មី” តិ អាទិ។ អាភោគំ កត្វាតិ ចិត្តេន សមន្នាហរិត្វា។ សេច
ភិក្ខុនី វស្សាវាសិកម្មី ទេតិ, តម្បិ យថាវត្ថុវិធានំ អកត្វា គហេតុំ ន វដ្តតីតិ
វេទិតត្ថំ។

បដិលាភេនាតិ គហលោន។ តិកចាចិត្តិយត្ថិ តីណិ បរិមាណានិ អស្សាតិ
តិកំ, តិកញ្ច តំ ចាចិត្តិយញ្ញាតិ តិកចាចិត្តិយំ, អញ្ញាតិកាយ
ញ្ញាតិកសញ្ញាវេមតិកអញ្ញាតិកសញ្ញំ វសេន តីណិ ចាចិត្តិយានីតិ អត្ថោ។
ឯកតោឧបសម្មន្នាយាតិ ភិក្ខុនីនំ សន្តិកេ ឧបសម្មន្នាយ។ តាយ ហិ ហត្ថតោ
អញ្ញាត្រ ចារិវត្តកា ចីវរំ បដិគ្គណ្ឌាត្ថស្ស ទុក្ខជំ, ភិក្ខុនំ សន្តិកេ ឧបសម្មន្នាយ
បន ចាចិត្តិយមេវ។ “បត្តត្ថវិកាធិម្ហិ ច អនធិដ្ឋាតត្ថបរិក្ខារេ” តិ ឥមិនា
ភិសិច្ឆវិម្មិ សន្តិណាតិ។ សា ហិ មហាឆាបិ សេនាសនសន្តិហិតត្ថា ចីវរសន្តិ ន
គច្ឆតីតិ នេវ អធិដ្ឋានុបកា, នវិកប្បនុបកា ច។ វត្ថុញ្ញិ សមន្តចាសាទិកាយំ
“សេចបិ មញ្ញាប្បមាណា ភិសិច្ឆវិ ហោតិ, វដ្តតិយេវ” តិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥០៤)។
“ហត្ថតោ ចីវរំ បដិគ្គណ្ឌាតី” តិ វចនតោ បន អញ្ញាតិកាយ ភិក្ខុនិយា

បេសិតគ្គហឈាបិ អនាបត្តិ។ បដិគ្គហឈាតោ, បរិវត្តនាករណតោ ច
កិរិយាកិរិយំ។

ជីវប្បដិគ្គហឈាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. អញ្ញាតកិញ្ញត្តិសិក្ខាបទវណ្ណានា

គេហស្ស បតិ ជេដ្ឋាតិ គហបតិ, តំ គហបតី, ឥធ បន អបព្ពជិតោ យោ
កោចិ មនុស្សោ អធិប្បតោ។ តេនាហ “ភិក្ខុសុ អបព្ពជិតមនុស្ស” ត្ថិ។ ឯសេវ
នយោ គហបតានិ ឯត្ថាបិ។ “វិញ្ញាបេយ្យ” តិ ឥធំ សុទ្ធកត្តុអត្ថេ ច
ហេតុកត្តុអត្ថេ ច វត្ថុតីតិ អាហ “យាចេយ្យ វា យាចាបេយ្យ វា” តិ។
យាចាបនព្វេត្ថ អត្ថនោ អត្ថាយេវា តិ ធម្មតំ។ ឯវញ្ញ បន កត្វា
“អនាណត្ថិក” ត្ថិ ឥធំ សមត្ថិតំ ហោតិ។ អញ្ញាត្រ សមយាតិ សមេតិ ឯត្ថ,
ឯតេន វា សំគច្ឆតិ សត្តោ, សភាវធម្មោ វា សហជាតាធិហិ, ឧប្បាទាធិហិ វា តិ
សមយោ, កាលោ, ធម្មប្បវត្តិមត្តតាយ អត្ថតោ អត្ថតោបិ ហិ កាលោ
ធម្មប្បវត្តិយា អធិករណំ, ករណំ វិយ ច កប្បនាមត្តសិទ្ធន រូបេន
វោហរិយតិ, តំ សមយំ វេបេត្វាតិ អត្ថោ។ តេនាហ “យោ អច្ឆិន្ទជីវរោ វា
ហោតិ” តិ អាធិ។ តត្ថ រាជាធិសុ យេហិ កេហិចិ អច្ឆិន្ទ ជីវរំ ឯតស្សាតិ
អច្ឆិន្ទជីវរោ។ យថាហ “អច្ឆិន្ទជីវរោ នាម ភិក្ខុស្ស ជីវរំ អច្ឆិន្ទ ហោតិ, រាជ្ជហិ វា
ចោវេហិ វា ធុត្ថហិ វា យេហិ កេហិចិ វា អច្ឆិន្ទ ហោតិ” តិ។ អគ្គិអាធិសុ យេន
កេនចិ នជ្ជំ ជីវរមេតស្សាតិ នជ្ជជីវរោ។ យថាហ “នជ្ជជីវរោ នាម ភិក្ខុស្ស ជីវរំ
អគ្គិនា វា នឡំ ហោតិ, ឧនកេន វា រូឡំ ហោតិ, ឧន្ធវេហិ វា ឧបចិកាហិ វា
ខាយិ តំ ហោតិ, បរិភោគជិណ្ឌំ វា ហោតិ” តិ (ចារា. ៥០៩)។ សមយាតិ
អញ្ញាត្រសទ្ធាបេក្ខាយ ឧបយោគត្ថេ និស្សក្កវចនត្ថិ អាហ “តំ សមយ” ត្ថិ។
អញ្ញាស្មិន្ទិ អញ្ញាស្មី សមយេ។

តិកថាចិត្តិយន្តិ អញ្ញាតកេ អញ្ញាតកសញ្ញាវេមតិកញ្ញាតកសញ្ញាជំ
 វសេន តីណិ ចាចិត្តិយានិ។ សមយេតិ យថាវុត្ត អដ្ឋិន្ទវិកាលេ ច
 នដ្ឋិន្ទវិកាលេ ច។ ញាតកប្បវារិតេ វាវិញ្ញាបេន្តស្សាតិ ញាតកេ, បវារិតេ ច
 “តុម្ហាកំ សន្តតំ ទេថា”តិ យាចន្តស្ស។ ឯត្ថ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥២១) ច សង្ឃវសេន
 បវារិតេ បមាណមេវ យាចិត្តំ វដ្ឋតិ, បុគ្គលិកវសេន បវារិតេ បន យំ យំ
 បវារេន្តិ, តំ តមេវ វិញ្ញាបេតតំ។ យោ ហិ ចត្វហិ បច្ឆយេហិ បវារេត្វា សយមេវ
 សល្លក្ខេត្វា កាលានុកាលំ ជីវរាជិនិ ទិវសេ ទិវសេ យាគុកត្តាជិនិ ទេតិ, ឯវំ
 យេន យេន អត្ថោ, តំ តំ ទេតិ, តស្ស វិញ្ញាបនកិច្ចំ នត្ថិ។ យោ បន បវារេត្វា
 ពាលតាយ វា សតិសម្មាសេន វា ន ទេតិ, សោ វិញ្ញាបេតតោ។ យោ “មយ្ហំ
 គេហំ បវារេមី”តិ វទតិ, តស្ស គេហំ គន្ធា យថាសុខំ និសីទិតតំ និបទ្ទិតតំ, ន
 កិត្យា គហេតតំ។ យោ បន “យំ មយ្ហំ គេហា អត្ថិ, តំ បវារេមី”តិ វទតិ, យំ តត្ថ
 កប្បិយំ, តំ វិញ្ញាបេតតំ។ គេហា បន និសីទិតតំ វា និបទ្ទិតតំ វា ន លព្ពតិ។
 តស្សេវត្ថាយាតិ “អញ្ញាស្ស”តិ លទ្ធកេហារស្ស តស្សេវ ពុទ្ធវិក្ខិតស្ស វា
 ធម្មវិក្ខិតស្ស វា អត្ថាយ។ អត្ថនោ ធនេន គណ្ណាន្តស្សាតិ អត្ថនោ
 កប្បិយភណ្ឌេន កប្បិយកេហារេនេវ គណ្ណាន្តស្ស ចេតាបេន្តស្ស,
 បរិវត្តាបេន្តស្សាតិ អត្ថោ។

អញ្ញាតកវិញ្ញាតិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. តតុត្ថវិសិក្ខាបទវណ្ណានា

តំ-សន្តោ ចេត្ត បកតត្ថវចនោ។ ចេតិ និចាតមត្តំ។ ចេតិ វា យជីតិ អត្ថោ,
 តស្ស “បវារេយ្យ”តិ ឥមិនា សម្ពន្ធា វេទិតតោ។ បវារេយ្យ ចេតិ យទិ
 បវារេយ្យាតិ អត្ថោ។ “អភិទិ ឧបសន្តោ”តិ (សារត្ថ. ដី. ២.៥២៣-៥២៤) ឥមិនា
 តស្ស អត្ថវិសេសភារំ ទស្សេតិ។ តេនាហា “ហិវតុន្តិ អត្ថោ”តិ។ បវារសទ្ធស្ស

ឥឡូវ វត្តមានត្តា “ឥន្ទ្រាបយ្យ” តិ វុត្តំ។ ឥន្ទ្រ ឧប្បាទេយ្យាតិ បច្ចុយេ ឥន្ទ្រ
ឧប្បាទេយ្យ។ ឧបនិមន្តនាយេ តំ អធិវចនំ។ តេនាហា “យាវត្តក” តិ អាទិ។
នេក្ខម្ពន្តិ បព្ពដ្ឋំ។ ឧដ្ឋតិ ឧដ្ឋំ។ ធម្មានុវត្តណាត្តញ្ញោត្ត អនុនាសិកលោហោ។
ខេមតោតិ និព្ពយតោ។ កាយេន វា វាចាយ វា អភិហរិត្វា និមន្តេយ្យាតិ
សម្ពន្ធា។ យថា ច កាយេន អភិហរេយ្យ, វាចាយ ច, តំ វិធី ទស្សេតុំ
“ឧបនេត្វា” តិ អាទិ វុត្តំ សអន្តវន្តិ អន្តវាសកសហិតំ។ ឧត្តវន្តិ ឧត្តវាសន្តិ។
បរមន្តិ អវសានំ។ អស្ស ចីវរស្សាតិ អស្ស សមុទាយភូតស្ស ហរិតព្ពស្ស
ចីវរស្ស។ តត្តណាសិវិញ្ញាណោ ហិ អយំ ពាហិវត្តសមាសោ យថា
“លម្ពកណ្ណោ” តិ ឧដ្ឋតំ។ តេនាហា “និវាសនេនា” តិ អាទិ។ ឧក្កជ្ជបរិច្ឆេទេន ហិ
សព្វេ តំបរមំយេវ គហេតុំ លភន្តិ។

យស្មា អច្ឆិន្ទសព្វចីវរេន តិ ចីវរមត្តកេនេវ ភិក្ខុនា ឯវំ បដិបទ្ធិតព្ពំ, អញ្ញោន
បន អញ្ញាថាបិ, តស្មា តំ វិភាគំ ទស្សេតុំ “តត្រាយំ វិនិច្ឆយោ” តិ អាទិ វុត្តំ។
អធិដ្ឋិតចីវរស្សាតិ តិ ចីវរាធិដ្ឋាននយេន វា បរិក្ខារចោឡ្យវសេន វា យេន
កេនចិ អធិដ្ឋិតចីវរស្ស, ឥន្ទញ្ច យេតុយ្យេន អធិដ្ឋហិត្វា ចីវរំ បរិភូញតោ វុត្តំ,
ន បន អនធិដ្ឋិតចីវរស្ស ចីវរេ អច្ឆិន្ទ អយំ វិធី ន សម្ពវតីតិ។ យស្ស វា
តិ ចីវរតោ អធិកម្មិ ចីវរំ អញ្ញាត្ត អត្ថិ, តត្ថ នត្ថិ, តេនាបិ តទា តត្ថ អភាវតោ
ទ្វេសាទិតុំ វុត្តតិ។ បកតិយាវ សន្តវុត្តវេន ចរតីតិ (សារត្ថ. ដ៏. ២.៥២៣-៥២៤)
អត្ថតកថិនត្តា វា សាសន្តសិក្ខាបទវសេន វា អវិប្បវាសសម្មតិវសេន វា
តតិយស្ស អលាភេន វា ចរតិ។ “ទ្វេ នដ្ឋានី” តិ អធិការត្តា វុត្តំ “ទ្វេ
សាទិតព្ពានី” តិ។ ឯកំ សាទិយន្តេនេវ សមោ ភវិស្សតីតិ តិ ឈ្លំ ចីវរានំ ធ្វើសុ
នដ្ឋេន ឯកំ សាទិយន្តេន សមោ ភវិស្សតិ ឧភិន្នម្បិ សន្តវុត្តវបរមតាយ
អវជ្ជានតោ។ យស្ស ឯកំយេវ ហោតិ អញ្ញោន កេនចិ ការណេន
វិនដ្ឋសេសចីវរត្តា។

បញ្ចសុ នរដ្ឋស្វតិ តិច្ឆវំ ឧទកសាជិកា សំកច្ចិកាតិ ឥមេសុ បញ្ចសុ
ច្ឆវរេសុ នរដ្ឋសុ។ “ឯកស្សី វា នរដ្ឋ”តិ វចនវិបរិណាមំ កត្វា យោជេតត្ថំ។ តតោ
ឧត្តរីតិ សន្តរុត្តរបរមតោ ឧត្តរិ។

សេសកំ អាហារិស្សមីតិ ទ្វេ ច្ឆវាទិ កត្វា “សេសកំ បុន អាហារិស្សមី”តិ
អត្ថោ។ សេសកំ តុយ្ហំយេវ ហោត្វតិ វុត្តស្សតិ ធានសមយេ ឯវំ វុត្តស្ស។ សចេ
បន “សេសកំ អាហារិស្សមី”តិ វត្វា គហេត្វា គមនសមយេបិ “សេសកំ
តុយ្ហំយេវ ហោត្វ”តិ វទន្តិ, លទ្ធកប្បិយមេវ។ ន អច្ឆិន្ទនដ្ឋការណា ទិន្នន្តិ
ពាហុសទ្វាទិគុណាវសេន ទិន្នំ។ វុត្តនយេនាតិ “ញាតកប្បវារិតេ វា
វិញ្ញាបេន្តស្ស, សមយេ ច អញ្ញាស្ស វា ញាតកប្បវារិតេ តស្សេវត្ថាយ
វិញ្ញាបេន្តស្ស”តិ វុត្តនយេន។

តតុត្តរិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. បឋមឧបក្ខដសិក្ខាបទវណ្ណានា

ភិក្ខុំ បនេវ ឧទ្ទិស្សតិ ឯត្ថ បនាតិ និចាតមត្តំ, តថា ឯវ-សន្ថោបិ។ តេនាហ
“ឥត្តន្ទាមស្ស”តិអាទិ។ អបទិសិទ្ធាតិ កថេត្វា, អារព្ពាតិ វា អត្ថោ។
អញ្ញាតកស្ស គហបតិស្សតិ អញ្ញាតកគហបតិនាតិ អត្ថោ។ ករណាត្ថេ ហិ
ឥទំ សាមិវចនំ។ អដ្ឋកថាយំ បន ឥទំ សុវិញ្ញេយ្យន្តិ នវិចារិតំ។ ច្ឆវំ ចេតាបេន្តិ
បរិវត្តន្តិ ឯតេនាតិ ច្ឆវចេតាបន្តិ (សារត្ថ. ដ. ២.៥២៨-៥២៩), ច្ឆវមូលំ, ន-កាពោ
បនេត្ថ អាគមោ, “ច្ឆវចេតាបន”ន្តិបិ បឋន្តិ។ តំ បន យស្មា ហិរញ្ញាទីសុ
អញ្ញាតរំ ហោតិ, តស្មា “ហិរញ្ញាទិក”ន្តិ វុត្តំ។ តត្ថ ហិរញ្ញាទិ កហាបណោ
វុច្ចតិ។ អាទិសន្តេន សុវណ្ណាទីនំ គហាណំ។ ឧបក្ខដន្តិ ឧបដ្ឋាបិតំ។ តំ ឧបក្ខរណំ
តេសំ តថា សន្និទត្តិ អាហា “ឧបក្ខដំ ហោតិ តិ សន្និទំ ហោតិ”តិ។ សំហរិត្វា

ឋបិតន្ត្រី រាសី កត្វា ឋបិតំ។ បរិវត្តនញ្ចា អកតស្ស កាវាបនំ, កតស្ស
កិណានន្ត្រី អាហា “កាវេត្វា វា កិណាត្វា វាតិ អត្ថោ” តិ។ អដ្ឋានេស្សមីតិ
ចារុបេស្សមីតិ វុត្តំ ហោតិ។ តេនាហា “វោហារវេនមេត” ន្ត្រី។ វោហារវេនន្ត្រី ច
ឧបចារវេនន្ត្រី អត្ថោ។

“តត្រ ចេ សោភិត្ត” តិអាទីសុ កោ បទសម្ពន្ធាតិ អាហា “យត្រ សោ
គហបតិ វា” តិអាទិ។ បុព្វេ អប្បវារិតោតិ “ធស្សមិ, កិធិសេន តេ, ភន្តេ, ជីវេន
អត្ថោ, កិធិសំ តេ ជីវំ ចេតាបេមី” តិ បុព្វេ អវុត្តោ។ ឧបសម្ព័ន្ធមិត្វាតិ គន្ធា។
បទភាជនេ បចុរវោហារវេសេន “យំ គន្ធា” តិ (ចារា. ៥២៩) វុត្តំ។ ឯត្ថ ច
បចុរវោហារវេសេនាតិ យេតុយ្យវោហារវេសេន។ យេតុយ្យេន ហិ យរសាមិកំ
ធម្មកាមា តស្ស យំ គន្ធន្ត្រីតិ តថេវ ពហុលវោហារោ។ វិកប្បន្ត្រីវិសិដ្ឋោ កប្បោ
វិកប្បោ, វិ-សន្ថោ ចេត្តិវិសិដ្ឋត្ថោ។ តេនាហា “វិសិដ្ឋកប្ប” ន្ត្រី។ ឥមិនា
វេនត្ថមាហា។ “អធិកវិធាន” ន្ត្រី ឥមិនា បន អធិប្បាយត្ថំ។ យថា បន
តមាបន្ត្រីតិ យេនាការេន តំ វិកប្បំ អាបន្ត្រីតិ។ តំ ធស្សេតុន្ត្រី តំ អាការំ
ធស្សេតុ។

“សាធុ” តិ អយំ សន្ថោ សម្បជិច្ឆនេសម្បហំសនសុន្ទរាយាចនាទីសុ ទិស្សតិ។
តថា ហោស “សាធុ, ភន្តេតិ ខោ សោភិត្ត ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ត្រីត្វា
អនុមោទិត្វា” តិអាទីសុ (ម. និ. ៣.៨៦) សម្បជិច្ឆនេ ទិស្សតិ, “សាធុ សាធុ
សារិបុត្តា” តិអាទីសុ (ធិ. និ. ៣.៣៤៩; ម. និ. ១.៣៤០) សម្បហំសនេ។

“សាធុ ធម្មវុចិ រាជា, សាធុ បញ្ញាណាវា នរោ;
សាធុ មិត្តានមទ្គុញោ, ចាបស្សាករណំ សុខ” តិអាទីសុ។ (ជា. ២.១៨.១០១)

សុន្ទរេ, “សាធុ មេ, កន្លែកគភ៌, សំខ័យត្រូវ ធម៌ ទេសេត្វ” តិអាធិស្ឋ (សំ. និ. ៣.៦៤-៦៨) អាយាចនេ, ឥធាបិ អាយាចនេយេវ ទដ្ឋញ្ញាតិ (ធិ. និ. អដ្ឋ. ១.១៨៩; ម. និ. អដ្ឋ. ១.១ មូលបរិយាយសុត្តវល្លាណា; សុ. និ. អដ្ឋ. ១.១១៥ អគ្គិកការទ្វាជសុត្តវល្លាណា; ពុ. វិ. អដ្ឋ. ១.៤៩) អាហា “សាធុតិ អាយាចនេ និចាតោ” តិ។ តត្ថ អាយាចនេតិ អភិមុខំ យាចនេ, អភិបត្តនាយន្តិ អត្ថោ។ បរិវិតក្កេ និចាតោតិ សម្ពុត្តោ។ អាលបតីតិ អាមន្តេតិ។ អាយតាធិស្ឋតិ ឯត្ថ អាធិសន្នេន វិត្ថតអប្បិតសណ្ឋានំ គហណំ។ យស្មា បន ន ឥមស្ស អាបជ្ឈនមត្តេនេវ អាបត្តិ សីសំ ឯតិ, តស្មា “តស្ស វចនេនា” តិអាធិ វុត្ថំ។ បយោគេតិ សុត្ថបរិយេសនាធិបយោគេ។

មហាគ្យំ ចេតាបេតុកាមំ អប្បគ្យន្តិ វិសតិអគ្យនកំ បីវំ ចេតាបេតុកាមំ “អលំ មយ្ហំ តេន, ទសអគ្យនកំ វា អដ្ឋគ្យនកំ វា ទេហី” តិ វទន្តស្សាតិ អត្ថោ។ ឯវរូបន្តិ ឯវំ សមភាគំ, ឥមិនា សមកន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។ តព្វា ខោ អគ្យវសេនេវ, ន បមាណាវសេន។ អគ្យវឡនកញ្ជិ ឥទំ សិក្ខាបទំ។

បឋមឧបក្ខេជសិក្ខាបទវល្លាណា និដ្ឋិតា។

៩. ទុតិយឧបក្ខេជសិក្ខាបទវល្លាណា

កស្មា ឥមិនា នយេន អត្ថោ វេទិតញ្ញាតិ អាហា “ឥទញ្ញំ” តិអាធិ។ ហីតិ ការណាត្ថេ និចាតោ។ នកោចិ វិសេសោតិ អាហា “កេវល” តិអាធិ។

ទុតិយឧបក្ខេជសិក្ខាបទវល្លាណា និដ្ឋិតា។

១០. រាជសិក្ខាបទវល្លាណា

រាជតោ កោត្តន្តិ រាជតោ លទ្ធកោត្តំ។ រាជកោត្តាតិ រាជាមត្តោ។ រាជតោ
កោតាតិ រញ្ញា ទិន្នំ ឥស្សរិយំ។ ឥមិនាតិអាទិទិ “ឥមិនា ចីវរេតាបន្នេន ចីវរំ
ចេតាបេត្វា ឥត្តន្នាមំ ភិក្ខុំ ចីវរេន អន្ធាទេហី” តិ ឥទំ។ អាគមនសុទ្ធិន្តិ
មូលសុទ្ធិ។ យទិ ហិ ឥមិនា កប្បិយនីហារេន អបេសេត្វា “ឥទំ ឥត្តន្នាមស្ស
ភិក្ខុនោ ទេហី” តិ បេសេយ្យ, សោមិ ទូតោ តំ ភិក្ខុំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វេទេយ្យ
“ឥទំ ខោ, ភន្តេ, អាយស្មន្តំ ឧទ្ទិស្ស ចីវរេតាបន្នំ អាភតំ, បដិគ្គណ្ណាតុ អាយស្មា
ចីវរេតាបន្ន” តិ (ចារា. ៥៣៨), តទា បដិក្ខិបិត្វាបិ កប្បិយការកំ បុដ្ឋេន តំ
និទ្ទិសិតុំ ន វដ្តតិ។ តេនាហា “សចេ ហី” តិអាទិ។ អកប្បិយវត្ថុ អារព្ភាតិ
ហិរញ្ញាទិ អារព្ភ។ ព្យាទិសេន ទូតវចនេនាតិ “បដិគ្គណ្ណាតុ អាយស្មា
ចីវរេតាបន្ន” តិ ឯវរូបេន ទូតវចនេន។ តស្មាតិ យស្មា សម្បជិច្ឆិតុំ អកប្បិយំ
ហោតិ, តស្មា។ សុវណ្ណាន្តិ ជាតរូបំ។ វជតន្តិ រូបិយំ។ កហាបលោនាតិ
សុវណ្ណាមយោ វា រូបិយមយោ វា ចាកតិកោ វា កហាបលោ។ មាសកោតិ
លោហមាសកោ វា ហោតុ, ធារុមាសកោ វា ហោតុ, ជតុមាសកោ វា ហោតុ,
យោយោ យត្ថ យត្ថ ជនបទេ យទាយទាយ វាហារំ គច្ឆតិ, អន្តមសោ
អដ្ឋិមយោបិ ចម្មមយោបិ រុក្ខជលពីជមយោបិ សមុជ្ជាបិត្វាចោបិ
អសមុជ្ជាបិត្វាចោបិ សព្វោ ឥធ មាសកោតិ វេទិតព្វោ។ ឯត្ថ ច យំ វត្ថុតំ, តំ
រូបិយសិក្ខាបទេ វត្ថាម។

មុត្តាតិ ហត្ថិកុម្មជាទិកា អដ្ឋវិទា មុត្តា។ តថា ហិ ហត្ថិកុម្មំ វរាហនាបំ,
ភុជង្គសីសំ, វលាហកំ, វេឡុ, មច្ឆសិរោ, សង្ខោ, សិប្បីតិ អដ្ឋ មុត្តាយោនិយោ។
តត្ថ យា មច្ឆសង្ខសិប្បិជាតា, សា សាមុទ្ធិកា, ភុជង្គជាបិ កាចិ សាមុទ្ធិកា
ហោតិ។ ឥតរា អសាមុទ្ធិកា។ យស្មា បន ពហុលំ សាមុទ្ធិការ មុត្តា លោកេ
ទិស្សន្តិ, តត្ថាបិ សិប្បិជារ, ឥតរា កទាចិ។ តស្មា សម្មោហាវិនោទនិយំ “មុត្តាតិ
សាមុទ្ធិកមុត្តា” តិ (វិភ. អដ្ឋ. ១៧២) វត្ថុ។ មណីតិ បេត្វា វេឡុរិយាទិកេ

អន្តមសោ ជាតិដល់កំ ឧបាទាយ សញ្ញាបិ នីលបីតាទិវណ្ណកេនោ មណីតិ
វេទិតញ្ញោ, បចិត្តា កតោ បន កាចមណីយេវេកោ បត្តាទិកណ្ណាមូលតំ
សម្បជិដ្ឋិតុំ វុដ្ឋតិ។ វេទ្យុរិយោ នាម វិសវណ្ណាមណី។ សង្ខាតិ ធមនសង្ខា
ឆោតវិទ្យា រតនមិស្សោ, ចានីយសង្ខា បន រតនាមិស្សកតោ, សោ ច
អញ្ញាទិកេសជ្ជត្ថាយ, កណ្ណាមូលត្ថាយ ច សម្បជិដ្ឋិតុំ វុដ្ឋតិ។ សិលាតិ
ឆោតវិទ្យា រតនសំយុត្តា មុត្តវណ្ណា សិលា។ រតនេន បន អមិស្សា
សត្តកនិសាទាទិអត្ថាយ បដិគ្គណ្ឌិតុំ វុដ្ឋតិ។ ឯត្ថ ច “រតនសំយុត្តាតិ
សុវណ្ណាន សទ្ធិ យោដេត្វា បចិត្តា កតា”តិ វុទ្ធិ។ បវាទ្យន្តិ ឆោតម្យ
អឆោតម្យ សព្វំ បវាទ្យំ។ លោហិតង្គោតិ រត្តមណី។ មសាវគល្លន្តិ កតាមណី។
យំ “មរកត”ន្តិបិ វុដ្ឋតិ។

សត្ត ធម្មានិទិ សានុលោមានិ សាលិអាទិនិ សត្ត ធម្មានិ។
នីវារាទិឧបធម្មាស្ស បន សាលិអាទិមូលធម្មាឆ្ពោគធម្មា “សត្ត ធម្មានិ”តិ វុត្តំ។
នាសិនាសខេត្តវត្តបុច្ឆារាមដលារាមាធយោតិ ឯត្ថ **នាសី** នាម
អន្តោជាតធនក្តិតករមរាជិតប្បកេនា។ តថា **នាសោ។ ខេត្ត** នាម យស្មី
បុព្វណ្ណំ រុហិតិ។ វត្ត នាម យស្មី អបរណ្ណំ រុហិតិ។ យត្ថ វា ឧភយម្យ រុហិតិ, តំ
ខេត្ត។ តទត្ថាយ អកតភូមិភាកោ វត្ត។ ខេត្តវត្តសីសេន ចេត្ត
វាបិតឡាភាទិនិបិ សង្កហិតានេវ។ វស្សិកាទិនំ បុប្ផនកោ បុច្ឆារាមោ។
អម្ពដលាទិនំ ដលនកោ ដលារាមោ។ ន កេវលញ្ច អត្តនោយេវត្ថាយ
សម្បជិដ្ឋិតុំ ន វុដ្ឋតិ, សចេបិ កោចិ ជាតរូបរជតំ អានេត្វា “ឥទំ សង្ឃស្ស ទម្មិ,
អារាមំ វា ករោថ, ចេតិយំ វា កោជនសាលាទិនំ វា អញ្ញាតរ”ន្តិ វុទ្ធិ, ឥទម្យ
សម្បជិដ្ឋិតុំ ន វុដ្ឋតិ។ “យស្ស កស្សចិ ហិ អញ្ញាស្ស អត្ថាយ សម្បជិដ្ឋន្តស្ស
ទុក្ខដំ ហោតី”តិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥៣៨-៥៣៩) មហាបច្ឆិយំ វុត្តំ។ តេនាហ
“ចេតិយសង្ឃគណបុគ្គលានំ វា អត្ថាយ សម្បជិដ្ឋិតុំ ន វុដ្ឋន្តិ”តិ។

សេច បន សង្ឃំ វា គណំ វា បុគ្គលំ វា អនាមសិត្វា “ឥទំ ហិរញ្ញសុវណ្ណំ
ចេតិយស្ស ទេម, វិហារស្ស ទេម, នវកម្មស្ស ទេមា” តិ វទន្តិ, បដិក្ខិបិតុំ ន
វដ្ឋតិ។ “ឥមេ ឥទំ ភណ្ឌន្តិ” តិ កប្បិយការកានំ អាចិក្ខិតតំ។ “ចេតិយាទីនំ
អត្ថាយ តុម្ហេ គហេត្វា វេបេថា” តិ វុត្ថេ បន “អម្ហាកំ គហេតុំ ន វដ្ឋតិ” តិ
បដិក្ខិបិតតំ។

វេយ្យាវច្ឆករោតិ កិច្ចករោ។ ឥធម បន សញ្ញោ កិច្ចករោ “វេយ្យាវច្ឆករោ” តិ
អធិប្បតោតិ អាហា “កប្បិយការកោ” តិ។ ឯសោ ខោតិ “អសុករីចិយំ
អសុកយវេ អសុកនាមោ” តិ បរម្មទំ វទតិ។ ឥតរម្មីតិ បរម្មទានិទ្ធិជ្ជម្យិ។
“អត្ថោ មេ, អារុសោ, ចីវរេនា” តិ ឯតំ ចោទនាលក្ខណានិទស្សនន្តិ សម្ពុន្ទោ។
តត្ថ ចោទនាលក្ខណានិទស្សនន្តិ វាចាយ ចោទនាលក្ខណានិទស្សនំ។ តេនាហា
“សេច ហិ” តិអាទិ។ ឥទំ វា វចនំ វត្ថុព្ពន្ធិ សម្ពុន្ទោ។ ឯតស្ស វា អត្ថោ យាយ
កាយចិ ភាសាយ វត្ថុញ្ញោតិ សម្ពុន្ទោ។ “ទេហិ មេ ចីវរំ, អាហារ មេ ចីវរំ,
បរិវត្ថេហិ មេ ចីវរំ, ចេតាបេហិ មេ ចីវរ” តិ ឯតានិ បន វចនានិ ឯតេសំ វា អត្ថោ
យាយ កាយចិ ភាសាយ ន វត្ថុញ្ញោ។ តេនាហា “ទេហិ មេ” តិអាទិ។ សាធមយ្យាតិ
និច្ឆាធមយ្យ។ ឥច្ឆេតំ កុសលន្តិ ឯវំ យាវតតិយំ ចោទនេន តស្ស ចីវរស្ស
យទេតំ អភិនិច្ឆាទនំ, ឯតំ កុសលំ សាធុ សុដ្ឋតិ អត្ថោ។ តេនាហា “ឯតំ
សុន្ទរ” តិ។

ធម្មត្ថំ បរមោ បរិច្ឆេទោ អស្សាតិ ធម្មត្ថបរមំ។ ឥទញ្ញា “ហាតព្ព” តិ ឥមិស្សា
កិរិយាយ វិសេសនំ, ធម្មត្ថបរមំ ហានំ កាតព្ពន្ធិ អត្ថោ។ តេនាហា
“ការណបុសកាវចនមេត” តិ, ឯតំ ការវេ ហាតព្ពន្ធិ វុត្ថុធាតុត្ថមត្ថេ សាធមតព្ព
នបុសកលិដ្ឋវចនន្តិ អត្ថោ។ ន និសីទិតព្ពន្ធិ “ឥធម, ភន្តេ, និសីទថា” តិ វុត្ថេបិ ន
និសីទិតព្ពំ។ ន អាមិសំ បដិគ្គហេតព្ពន្ធិ យាគុខដ្ឋកាទិភេទំ កិញ្ចិ អាមិសំ

“គណ្ណាជ, ភន្តេ” តិ យាចិយមាណេនាបិ ន គណ្ណាតត្ថំ។ ន ធម្មោ ភាសិតញោតិ
(ចារា. អដ្ឋ. ២.៥៣៨-៥៣៩) “មង្គលំ វា អនុមោទនំ វា ភាសថា” តិ
យាចិយមាណេនាបិ ន កិញ្ចិ ភាសិតត្ថំ។ ហំនំ ភញ្ញតិ បិ វិជានេសតិ។ បត្វា
ជីវំ គហេតុំ អាគតេន ហិ តំ ឧទ្ទិស្ស តុណ្ហិភូតេន ហាតព្ពមេវ, ន និសង្ខាទិកំ
កាតត្ថំ។ ឥមិនា បន តំ កតត្ថិ ហំនំ វិជានិសំ ហោតិ។ តេនាហ “អាគតការណំ
វិជានេសតិ” តិ។ “អាគតការណំ នាម ហំនមេវ, តស្មា ‘ន កាតត្ថ’ ត្ថិ វា វិស្ស
កតត្ថា និសង្ខាទិសុ កតេសុ ធនុ ហំនេសុ ឯកំ ហំនំ ភញ្ញតិ” តិ (សារត្ថ. ដ.
២.៥៣៧-៥៣៩) អយមេត្ថ អធិប្បាយោ។ ធម្មត្ថបរមំ តុណ្ហិភូតេន ឧទ្ទិស្ស
ហាតត្ថំ។ “ន អញ្ចំ កិញ្ចិ កាតត្ថ” ត្ថិ ហិ ឥទំ ហំនលក្ខណំ។ តេនេវាហ
“ឥទ” ត្ថិ អាទិ។ តត្ថ ឥទ ត្ថិ “ចតុក្កត្ថំ បញ្ចក្កត្ថំ, ធម្មត្ថបរមំ តុណ្ហិភូតេន ឧទ្ទិស្ស
ហាតត្ថ” ត្ថិ វចនំ។ ឯត្ថ ច “និសីទនាទិម្ហ កតេ បុន ជីវំ គហេតុំ ន លភតិ” តិ
កេចិ។ “ទ្វេ ហំនានិ បរិហាយត្ថិ” តិ អញ្ញោ។ “ឯកំ ហំនំ បរិហាយតិ” តិ អបរេ។
ឧភយំ ករោតិ តិ ចោទេតិ បិ តិ ជ្ជតិ បិ។

“តត្រ តត្រ ហំនេ តិ ជ្ជតិ” តិ ឥទំ ចោទកស្ស បិ តជ្ជិតជ្ជានតោ អបក្កម្ម
តត្រ តត្រ ជីវំ ឧទ្ទិស្ស ហំនយេវ សឆាយ វុត្ថំ។ ឯត្ថាតិ ឯតេសុ ទ្វិសុ
ចោទនាជ្ជានេសុ។

កី បន សព្វកប្បិយការកេសុ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥៣៨-៥៣៩; វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ៦៥)
ឯវំ បដិបទ្ធិតត្ថត្ថិ? ន បដិបទ្ធិតត្ថំ។ អយញ្ចំ កប្បិយការកោ នាម សង្ខេបតោ
ធុរិយោ និទ្ទិដ្ឋោ ច អនិទ្ទិដ្ឋោ ច។ តត្ថ ច និទ្ទិដ្ឋោ ធុរិយោ ភិក្ខុនា និទ្ទិដ្ឋោ, ទូតេន
និទ្ទិដ្ឋាតិ។ អនិទ្ទិដ្ឋាបិ ធុរិយោ មុខវេវ ជីកកប្បិយការកោ,
បរម្មុខកប្បិយការកោតិ។ តេសុ ភិក្ខុនា និទ្ទិដ្ឋោ សម្មុខាសម្មុខវសេន
ចតុត្ថិយោ ហោតិ, តថា ទូតេន និទ្ទិដ្ឋាបិ។

ក៏ដោយ? ឥឡូវនេះ ភិក្ខុស្ស យីវត្ថាយ ទូតេន អកប្បិយវត្ថុ បហិណ្ឌតិ,
ទូតោ ច តំ ភិក្ខុំ ឧបសង្កម្ភិត្វា “ឥទំ, ភន្តេ, ឥត្ថន្ទាមេន តុម្ហាកំ យីវត្ថាយ
បហិណ្ឌតំ, គណ្ណាប ន”ន្តិ វេទិតិ។ ភិក្ខុ “ឥទំ ន កប្បតិ”តិ បដិក្ខបតិ។ ទូតោ “អត្ថិ
បនតេ, ភន្តេ, វេយ្យាវច្ឆករោ”តិ បុច្ឆតិ, បុញ្ញតិកេហិ ច ឧចាសកេហិ “ភិក្ខុនំ
វេយ្យាវច្ឆំ ករោថា”តិ អាណាត្តា វា ភិក្ខុនំ វា សន្និដ្ឋា សម្ពត្តា កេចិ
វេយ្យាវច្ឆករោ ហោត្ថិ, តេសំ អញ្ញាតរោ តស្មី ខណោ ភិក្ខុស្ស សន្តិកេ និសិន្នោ
ហោតិ, ភិក្ខុ តំ និទ្ទិសតិ “អយំ ភិក្ខុនំ វេយ្យាវច្ឆករោ”តិ។ ទូតោ តស្ស ហត្ថ
អកប្បិយវត្ថុ ទត្វា “ថេរស្ស យីវំ កិណ្ឌិត្វា ទេហិ”តិ គប្បតិ, អយំ ភិក្ខុនា
សម្មាទានិទ្ធិដ្ឋោ។

នោ ច ភិក្ខុស្ស (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥៣៧; វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ៦៥) សន្តិកេ និសិន្នោ
ហោតិ, អបិច ខោ ភិក្ខុ និទ្ទិសតិ “អសុកស្មី នាម កាមេ ឥត្ថន្ទាមោ ភិក្ខុនំ
វេយ្យាវច្ឆករោ”តិ។ សោ គន្ធា តស្ស ហត្ថ អកប្បិយវត្ថុ ទត្វា “ថេរស្ស យីវំ
កិណ្ឌិត្វា ទេយ្យាសិ”តិ អាគន្ធា ភិក្ខុស្ស អាហារេច្ចា គប្បតិ, អយមេកោ
ភិក្ខុនា អសម្មាទានិទ្ធិដ្ឋោ។

ន ហោវ ខោ សោ ទូតោ អត្តនា អាគន្ធា អាហារេច្ចតិ, អបិច ខោ អញ្ញំ
បហិណ្ឌតិ “ទិន្នំ មយា, ភន្តេ, តស្ស ហត្ថ យីវំ ចេតាបន្នំ, យីវំ គណ្ណាយ្យាថា”តិ,
អយំ ទុតិយោ ភិក្ខុនា អសម្មាទានិទ្ធិដ្ឋោ។

ន ហោវ ខោ អញ្ញំ បហិណ្ឌតិ, អបិច ខោ គប្បន្តោវ ភិក្ខុំ វេទិតិ “អហំ តស្ស
ហត្ថ យីវំ ចេតាបន្នំ ទស្សមិ, តុម្ហេ យីវំ គណ្ណាយ្យាថា”តិ, អយំ ទុតិយោ
ភិក្ខុនា អសម្មាទានិទ្ធិដ្ឋាតិ ឯវំ ឯកោ សម្មាទានិទ្ធិដ្ឋា តយោ អសម្មាទានិទ្ធិដ្ឋាតិ
ឥមេ ចត្តារោ ភិក្ខុនា និទ្ទិដ្ឋវេយ្យាវច្ឆករោ នាម។ ឯតេសុ ឥមស្មី រាជសិក្ខាបទេ
វុត្តនយេនេវ បដិបន្និតតំ។

អបរោកិត្ត បុរិមនយេនេវ ទូតេន បុច្ឆិតោ នត្តិតាយ វា
អវិចារេតុកាមតាយ វា “នត្តម្ហាកំ កប្បិយការកោ”តិ វេទតិ, តស្មីញ្ច ខណោ
កោចិ មនុស្សា អាគច្ឆតិ, ទូតោ តស្ស ហត្ថេ អកប្បិយវត្ថុំ ទត្វា “ឥមស្ស
ហត្ថតោ ជីវំ គណ្ហោយ្យថា”តិ វេទា គច្ឆតិ, អយំ ទូតេន សម្មខានិទ្ធិដ្ឋោ។

អបរោ ទូតោ កាមំ បរិសិទ្ធា អត្តនា អភិរុចិតស្ស កស្សចិ ហត្ថេ
អកប្បិយវត្ថុំ ទត្វា បុរិមនយេនេវ អាគច្ឆា វា អាហោចេតិ, អញ្ញំ វា បហិណាតិ,
“អហំ អសុកស្ស នាម ហត្ថេ ជីវំ វេតាបន្នំ ទស្សមិ, តុម្ពេ ជីវំ
គណ្ហោយ្យថា”តិ វេទា វា គច្ឆតិ, អយំ តតិយោ ទូតេន អសម្មខានិទ្ធិដ្ឋាតិ ឯវំ
ឯកោ សម្មខានិទ្ធិដ្ឋោ, តយោ អសម្មខានិទ្ធិដ្ឋាតិ ឥមេ ចត្តារោ ទូតេន
និទ្ធិដ្ឋវេយ្យវច្ឆករា នាម។ ឯតេសុ មេណ្ឌាកសិក្ខាបទេ វុត្តនយេនេវ
បជិបទ្ធិតត្ថំ។

វុត្តញ្ញោតំ -

“សន្តិ, ភិក្ខុវេ, មនុស្សា សទ្ធា បសន្នា, តេ កប្បិយការកានំ ហត្ថេ
ហិរញ្ញំ ឧបនិក្ខិបន្តិ ‘ឥមិនា អយ្យស្ស យំ កប្បិយំ, តំ ទេថា’តិ។
អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, យំ តតោ កប្បិយំ, តំ សាទិតុំ, ន ត្វេវាហំ, ភិក្ខុវេ,
កេនចិ បរិយាយេន ជាត្រូវបរជតំ សាទិតត្ថំ បរិយេសិតព្ពន្ធិ វេទាមី”តិ
(មហាវ. ២៩៩)។

ឯត្ថ ច ចោទនាយ បរិមាណំ នត្តិ។ មូលំ អសាទិយន្តេន សហស្សកូតុម្បិ
ចោទនាយ វា ហានេន វា កប្បិយភណ្ឌំ សាទិតុំ វេទតិ។ នោ ច ទេតិ, អញ្ញំ
កប្បិយការកំ ឯបេត្វាបិ អាហារាបេតត្ថំ។ សេច ឥច្ឆតិ, មូលសាមិកានម្បិ
កថេតត្ថំ។ នោ ច ឥច្ឆតិ, ន កថេតត្ថំ។

អបរោកិត្ត បុរិមនយេនេវ ទូតេន បុច្ឆិតោ “នត្ថម្ពាភំ កប្បិយការកោ”តិ
វេទតិ, តទញ្ញោ សមីបេ បិតោ សុត្វា “អាហារ, ភោ, អហំ អយ្យស្ស ជីវំ
ចេតាបេត្វា ទស្សមី”តិ វេទតិ។ ទូតោ “ហន្ត, ភោ, ទទេយ្យាសី”តិ តស្ស ហត្ថ
ទត្វា ភិក្ខុស្ស អនារោចត្វាវ គច្ឆតិ, អយំ មុខវេវេជិកកប្បិយការកោ។

អបរោ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥៣៨-៥៣៩; វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ៦៥) ភិក្ខុនោ ឧបជ្ជាកស្ស វា
អញ្ញាស្ស វា ហត្ថ អកប្បិយវត្ថុ ទត្វា “ថេរស្ស ជីវំ ទទេយ្យាសី”តិ ឯត្តាវ
បក្កមតិ, អយំ បរម្មុខកប្បិយការកោតិ ឥមេ ទ្វេ អនិទ្ទិដ្ឋកប្បិយការកា
នាម។ ឯតេសុ អញ្ញាតកអប្បវារិតេសុ វិយ បដិបដ្ឋិតតំ។

សចេ សយមេវ ជីវំ អានេត្វា ទេន្តិ, គហេតតំ។ នោ ចេ, ន កិញ្ចិ វត្តញ្ញា។
តេនាហ “សចេ”តិ អាទិ។ កប្បិយការកេតិ សម្មុទាសម្មុទវសេន ចត្តារោ
កប្បិយការកេតិ អត្តោ។ “នាយកោ សយមេវា”តិ ឥមិនា ភិក្ខុ បដិក្ខបតិ, ន
ទូតំ។ តស្មា ទូតេន និទ្ទិដ្ឋាបិ យថាវុចិ ចោទេតុំ វដ្ដតិ។ មុខំ វិវិត្វា សយមេវ
កប្បិយការកត្ថំ ឧបគតោតិ មុខវេវេជិកកប្បិយការកោ។ ឯវដ្ដ “ឯសោ
ទោ”តិ អាទិនា យថាវុត្តេន អាការេន។ ទស្សិតា ហោន្តិ សង្ខេបតោតិ
អធិប្បាយោ។

វុត្តចោទនាដ្ឋានបរិមាណតោតិ វុត្តចោទនាបរិមាណតោ ច
វុត្តដ្ឋានបរិមាណតោ ច។ សន្តិកន្តិ សមីបំ។ តត្ថាតិ ឯត្ថ កថមយមត្តោ
លព្ពតីតិ អាហ “សមីបត្ថេ ហិ ឥទំ ភុម្មវចន”ន្តិ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - “គដ្ឋាយំ
គោយ្យថានិ ចវន្តិ, កូបេ គគ្គកូល”ន្តិ អាទីសុ វិយ យស្មា សមីចាធាវេ ឥទំ
សត្តមីវិត្តិវចនំ, តស្មា អយមត្តោ លព្ពតីតិ។ ឯវំ អករោត្តោតិ សាមំ វា
អគច្ឆន្តោ, ទូតំ វា អចាហោត្តោ។

អង្គឈ្មោរ, កន្ត្រៃ, អាគមេហ៊ីតិ, កន្ត្រៃ, អង្គ ឯកទិវសំ អម្ពាកំ តិជ្ជ,
អធិវាសេហ៊ីតិ អត្ថោ។ តិកចាចិត្តិយន្តិ អតិរេកេសុ ចោទនាជ្ជានេសុ
អតិរេកេសញ្ញាវេមតិកឡនកេសញ្ញាវេសេន តីណិ ចាចិត្តិយានិ។ តិក្ខុត្ថំ
ចោទនាយ ធន្តត្ថំ ឋានេន, ឡនកតិក្ខុត្ថំ ចោទនាយ ឡនកច្ឆត្តត្ថំ ឋានេន
លទ្ធិបិ អនាបត្តិ។ អប្បិទតាតិ បតិជ្ជាបិទតា, “សញ្ញាត្ថោ សោ មយា” តិអាទិនា
(ចារា. ៥.៣៨) កចិតតាតិ វុត្ថំ ហោតិ។

រាជសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ចីវរវត្ថោ បឋមោ។

២. ឯឡកលោមវត្ថោ

១. កោសិយសិក្ខាបទវណ្ណានា

កោសិយមិស្សកន្តិ “កោសការកា” តិ លទ្ធកោសារាវា ចាណាកានំ
កោសតោ និព្ពត្តំ អំសុ កោសិយំ, តេន មិស្សំ កោសិយមិស្សកំ។ តេន បន
កោសិយេន អប្បកេនាបិ មិស្សិតំ កោសិយមិស្សកមេវ, ន ឥទំ
អញ្ញោហារិកន្តិ វុត្ថំ លញ្ញា។ តេនាហ “ឯកេនាបិ” តិអាទិ។ កោសិយំសុនាតិ
កិមិកោសសម្ពុវេន អំសុនា។ “អន្តមសោ” តិអាទិកំ បន ឥមស្ស សិក្ខាបទស្ស
អចិត្តកត្តា វុត្ថំ។ សន្តតំ នាម សន្តិក្ខា កតំ អវាយិមំ។ តេនាហ “សមេ
ភូមិភាគេ” តិអាទិ។ ឥមស្សេវ វចនស្ស អនុសារេនាតិ ឥមស្សេវ
បឋមសន្តតស្ស និស្សជ្ជនវិជានវចនានុសារេន។ សព្វសន្តតន្តិ
សព្វសន្តតនិស្សជ្ជនវិជានំ។

អញ្ញាស្សត្ថាយ ការាបនេ ទុក្ខដត្តា អត្តនោ អត្តាយ ការាបនេសេន
“សាណាត្តិក”ន្តំ វុត្ថំ។ អត្តនា វិប្បកតបរិយោសាបននយេនាតិ “អត្តនា
វិប្បកតំ អត្តនា បរិយោសាបេតិ, និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។ អត្តនា វិប្បកតំ
បរេហិ បរិយោសាបេតិ, និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។ បរេហិ វិប្បកតំ អត្តនា
បរិយោសាបេតិ, និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។ បរេហិ វិប្បកតំ បរេហិ
បរិយោសាបេតិ, និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយ”ន្តំ (ចារា. ៥៤៥) ឥមំនា នយេន។
វិតានាទិករណេតិ វិតានភូមត្ថរណសាលិចាការភិសិពិញ្ញាបនករណេ។
យថា ច វិតានាទិករណេ, ឯវំ តេនាការេន បរិភោគេបិ អនាបត្តិ។
“អវាយិម”ន្តំ (ចារា. ៥៤៤) វុត្ថត្តា វាយិទ្វា ករោន្តស្សបិ អនាបត្តិ។

កោសិយសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. សុទ្ធកាឡកសិក្ខាបទវណ្ណនា

កាឡកានន្តិ សភាវេន វា រជនេន វា កាឡកានំ។ យថាហ “កាឡកំ នាម
ទ្វេ កាឡកានិ ជាតិយា កាឡកំ វា រជនកាឡកំ វា”តិ។ អញ្ញេហិ
អមិស្ស្យតានន្តិ អញ្ញេហិ អមិស្ស្យតកាឡកានន្តិ អត្ថោ។ “យថា បឋមេ
‘ឯកេនាបិ កោសិយំសុនា’តិ (កដ្ឋ្វា. អដ្ឋ. កោសិយសិក្ខាបទវណ្ណនា) វុត្ថំ,
តថា ឥធាបិ ‘ឯកេនាបិ អញ្ញេន អមិស្ស្យត្វា’តិ អវុត្ថត្តា អញ្ញេន បន
មិស្ស្យកកោគេបិ អបញ្ញាយមានរូបកំ ច ‘សុទ្ធកាឡក’មិច្ឆេវ វុច្ឆតី”តិ (វជិរ.
ដី. ចារាជិក ៥៤៧) វុទ្ធន្តិ។

ឯត្ថ ច “ឥទំ មេ, ភន្តេ, សុទ្ធកាឡកានំ ឯឡកលោមាធំ សន្តត”ន្តិអាទិនា
(ចារា. ៥៤៩) និស្សជ្ជនវិជានំ វេទិតព្ពំ។ សេសន្តិ

បុព្វបយោគទុក្ខជនតុក្កវាចិត្តិយាទិកំ។ អង្កេសុ បន “សុទ្ធកាឡកកាវេ” តិ
អយំ វិសេសោ។

សុទ្ធកាឡកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ទ្វេភាគសិក្ខាបទវណ្ណានា

គហេតញ្ញាតិ យថា កាឡកា អធិកា ន ហោន្តិ, តថា គហេតញ្ញា។ ឋបេត្វា
ចេត្ត កាឡកឌីនាតេ អវសេសា គោចរិយេសុយេវ សង្កបំ កច្ឆន្តិតិ (សាវត្ថ. ជី.
២.៥៥២) ឧដ្ឋតំ។ ឯត្ថ ច ទ្វេភាគាតិ ឧក្កជ្ជបរិច្ឆេទោ កាឡកានំ
អធិកគ្គហណាស្ស បដិក្ខេបវសេន សិក្ខាបទស្ស បញ្ញត្តត្តា។ តស្មា
កាឡកានំ ភាគទ្វយតោ អធិកំ ន វដ្តតិ, ឧនកំ វដ្តតិ។ តេនាហ
“ឯកស្សបី” តិអាទិ។ ឯកស្សបី កាឡកលោមស្ស អតិវេកកាវេតិ តុលាយ
ធារយិត្វា ឋបិវេសុ អន្តមសោ វាតវេគេនបិ បហិតស្ស ឯកស្សបី
កាឡកលោមស្ស អធិកកាវេ សតីតិ អត្ថោ។ “តតិយំ ឌីនាតានំ, ចតុត្ថំ
គោចរិយាន” ត្ថិ ឥទំ បន ហេដ្ឋិមបរិច្ឆេទោ តេសំ អធិកគ្គហណោ
បដិក្ខេបាភាវតោ។ តស្មា តេសំ វុត្តប្បមាណាតោ អធិកម្មំ វដ្តតិ។

ឯត្ថ ច “ឥទំ មេ, កន្តេ, សន្តតំ អនាទិយិត្វា ទ្វេ តុលេ សុទ្ធកាឡកានំ
ឯឡកលោមានំ, តុលំ ឌីនាតានំ, តុលំ គោចរិយានំ សន្តតំ ការាបិ តំ
និស្សគ្គិយ” ត្ថិ (ចារា. ៥៥៤) ឥមីនា នយេន និស្សជ្ជនវិធានំ វេទិតតំ។ អាទាយ ច
វុត្តបរិច្ឆេទេន អនាទាយ ច ករណតោ កិរិយាកិរិយំ។ សេសត្ថិ
បុព្វបយោគទុក្ខជនតុក្កវាចិត្តិយាទិកំ។ អយំ បន វិសេសោ - តុលំ ឌីនាតានំ
តុលំ គោចរិយានំ អាទិយិត្វា ករណោ, ពហុតវំ ឌីនាតានំ ពហុតវំ គោចរិយានំ

អាទិយិត្វា ករណេ, សុទ្ធីំ ឌីនាតានំ សុទ្ធីំ គោចរិយានំ អាទិយិត្វា ករណេ ច
អនាបត្តិតិ។

អង្កេសុ បន បឋមដ្ឋំ កាឡកានំ ទ្វេភាគតោ អតិរេកភារោតិ ទដ្ឋព្ពំ។
ឥមាធិតីណំ ន កេវលំ អនិស្សដ្ឋានេវ បរិកុញ្ញតុំ ន វដ្ដន្តិតិ អាហា “ឥមាធិ
បនា”តិអាទិ។ “បរិកុញ្ញតុំ ន វដ្ដន្តិតិ”តិ ឥមិនា យទិ បរិកុញ្ញតិ, ទុក្ខជន្តិ ទស្សេតិ។

ទ្វេភាគសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ធម្មស្សសិក្ខាបទវណ្ណានា

យំ សន្តតសម្មតិំ ទេតីតិ សម្ពុត្តោ។ គិលានស្ស ភិក្ខុនោតិ យស្ស វិនា
សន្តតា ន ជាសុ ហោតិ, ន សក្កោតិ ច សន្តតំ អាទាយ បក្កមិតុំ, វរំភូតស្ស
គិលានស្ស ភិក្ខុនោ។ សន្តតសម្មតិំ ទេតីតិ “សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ, អយំ
ឥត្ថន្ធមោ ភិក្ខុ គិលានោ ន សក្កោតិ សន្តតំ អាទាយ បក្កមិតុំ”ន្តិអាទិនា (ចារា. ៥៦០) បទភាជនេ វុត្តាយ ញត្តិទុតិយកម្មវាចាយ សន្តតសម្មតិំ ទេតិ។

សាតិ សន្តតសម្មតិ។ វុបសន្តោ វា បុន កុប្បតិតិ វុបសន្តោ វា សោ
អាពាធា បុន កុប្បតិ, អនុវស្សម្បិ កាតុំ វដ្ដន្តិតិ, បុន សម្មតិទានកិច្ចំ នត្តិតិ
អធិប្បាយោ។ ន កេវលំ តស្មីយេវ រោគេ កុប្បតេ, អថ ខោ អញ្ញស្មី រោគេ
កុប្បតេបិ គតគតជ្ជានេ អនុវស្សំ កាតុំ លភតិ។ តេនេវ ហិ
សមន្តចាសាទិកាយំ “សច អរោកោ ហុត្វា បុន មូលព្យាធិនាវ គិលានោ
ហោតិ, សោយេវ បរិហារោ, នត្ថញ្ញំ ‘សម្មតិកិច្ចំ’ន្តិ ផុស្សនេវត្ថេរោ អាហា។
ឧបតិស្សត្ថេរោ បន សោ វា ព្យាធិ បដិកុប្បតុ, អញ្ញោ វា, សកី ‘គិលានោ’តិ នាមំ
លទ្ធិលទ្ធិមេវ, បុន ‘សម្មតិកិច្ចំ នត្តិតិ’ អាហា”តិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥៥៧)
ឧបតិស្សត្ថេរោ បច្ឆា វុត្តោ។

ឯត្ថ ច “ឥទំ មេ, ភន្តេ, សន្តតំ ឧនកេធចព្ពស្សនំ កាវាបិតំ អញ្ញាត្រ
ភិក្ខុសម្មតិយា និស្សគ្គិយ”ន្តិ (ចារា. ៥៦២) ឥមិណ នយេន និស្សជ្ជនវិធានំ
វេទិតព្ពំ។ “សេសំ បឋមសទិសមេវា”តិ ឥមិណ “អត្តនា កតំ បរេហិ
បរិយោសាបេតិ”តិអាទិកំ អតិទិដ្ឋំ។ អយំ បនវិសេសោ - បរិបុណ្ណោ ធចព្ពស្សេ វា
អតិរេកធចព្ពស្សេ វា អនាបត្តិ។ អន្តេសុ ច ធចព្ពស្សនំ អន្តោភារោ ធានាត្ថំ។

ធចព្ពស្សសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. និសីទនសិក្ខាបទវណ្ណានា

និសីទនសន្តតន្តិ “និសីទនំ នាម សទសំ វុច្ចតិ”តិ ឯត្ថ បទភាជនីយំ (ចារា.
៥៦៨) វុត្តត្តា សទសំ សន្តតំ, ឯត្ថ ច និសីទនគ្គហណំ សន្តតេ
ចីវរសញ្ញានិវារណាត្ថំ, យតោ តេ ភិក្ខុ កម្ពុលចីវរសញ្ញាយ សន្តតំ ធម្មត្វា
ធុតផ្កានិ សមាទិយីសុ។ សយនាសនប្បយោជនត្តា សន្តតស្ស “បុរាណសន្តតំ
នាមា”តិអាទិ វុត្តំ។ យត្ថាតិ យស្មី សន្តតេ។ វិទត្តិមត្តន្តិ សុគតវិទត្តិមត្តំ។
ឧក្កជ្ជបរិច្ឆេទោ ចាយំ “អនាបត្តិ អលកន្តោ ថោកតរំ អាទិយិត្វា ករោតិ”តិ
(ចារា. ៥៧០) បទភាជនេ វុត្តត្តា។ ឯកទេសេតិ ឥទានិ កត្តព្ពនវសន្តតស្ស
ឯកប្បទេសេ។ វិជដេត្វាតិ វិទ្ធិសេត្វា។ អនាទាតិ យ-ការលោបេនាយំ
និទ្ទេសោតិ អាហា “សតិ បុរាណសន្តតេ អគ្គហេត្វា”តិ។

ឯត្ថ ច “ឥទំ មេ, ភន្តេ, និសីទនសន្តតំ អនាទិយិត្វា បុរាណសន្តតស្ស
សាមន្តា សុគតវិទត្តិ កាវាបិតំ និស្សគ្គិយ”ន្តិ (ចារា. ៥៦៨) ឥមិណ នយេន
និស្សជ្ជនវិធានំ វេទិតព្ពំ។ សន្តតវិស្សជ្ជនវត្ថុស្មី បញ្ញត្តន្តិ ភកវតា សន្តតានិ
វិប្បកិណ្ណានិ ទិស្វា “សទ្ធាទេយ្យវិនិចាតនេ ការណំ នត្ថិ, បរិភោគុចាយំ នេសំ
ទស្សេស្សមី”តិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥៦៦) សន្តតវិស្សជ្ជនវត្ថុស្មី បញ្ញត្តំ។

កិរិយាកិរិយត្តា ឥមស្ស សិក្ខាបទស្ស “សេសំ តតិយសទិសមេវា” តិ វុត្ថំ,
ទ្វេភាគសិក្ខាបទសទិសមេវាតិ អត្ថោ។ អយំ បទវិសេសោ -
បុរាណសន្តតស្ស សាមន្តា សុគតវិទត្តិយា អាទាយ ករណោ, អលភន្តស្ស
ថោកតវំ អាទាយ ករណោ, សព្ពថា អលភន្តស្ស អនាទាយ ករណោ ច
អនាបត្តិតិ។ អង្កេសុ បនេត្ថ បឋមង្គបុរាណសន្តតស្ស សាមន្តា
សុគតវិទត្តិអនាទិយនាតិ ទដ្ឋព្ពំ។

និសីទនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. ឯឡកលោមសិក្ខាបទវណ្ណានា

អទ្ធានមគ្គប្បដិបទ្ធស្សាតិ អទ្ធានមេវ មគ្គោ អទ្ធានមគ្គោ, តំ បដិបទ្ធស្សាតិ
អត្ថោ។ តេនាហ “អទ្ធានសម្ពាត” ត្ថិអាទិ។ អទ្ធានសទ្ធនវិសេសិតត្តា បទ
“ធិយមគ្គ” ត្ថិ វុត្ថំ។ អទ្ធានគមនសមយស្ស វិភង្កេ “អទ្ធកយោជនំ គច្ឆិស្សាមីតិ
ភុញ្ញេតត្ថ” ត្ថិអាទិវចនតោ (ចាចិ. ២០៨) អទ្ធកយោជនម្យ្យ អទ្ធានមគ្គោ ហោតិ។
ឯឡកលោមាធិ ចេតាធិ អទ្ធានមគ្គតោ អញ្ញត្ថ ឧប្បន្នាធិ បដិគ្គហោតុំ ន វដ្ឋត្ថិ,
យតោ “អទ្ធានមគ្គប្បដិបទ្ធស្សា” តិអាទិកំ វុត្ថត្ថិ អនុយោគំ សន្ធាយាហ
“សព្ពព្ភោត” ត្ថិអាទិ។ តត្ថ សព្ពព្ភោតត្ថិ “ភិក្ខុនោ បនេវ អទ្ធានមគ្គប្បដិបទ្ធស្ស
ឯឡកលោមាធិ ឧប្បន្នេយ្យ” ត្ថិអាទិកំ ឯតំ សព្ពំ។ វត្ថុមត្តធិបនមេវាតិ “តេន
ខោ បទ សមយេន អញ្ញតវស្ស ភិក្ខុនោ កោសលេសុ ជនបទេ សាវត្ថី
គច្ឆន្តស្ស អន្តរាមគ្គ ឯឡកលោមាធិ ឧប្បន្និស្វ” តិអាទិកស្ស (ចារា. ៥៧០)
វត្ថុមត្តស្ស ធិបនមេវ។ យត្ថ កត្តចីតិ អទ្ធានតោ អញ្ញត្តាបិ យត្ថ កត្តចិ
ហីនេសុ។ សហត្ថាតិ ករណាត្ថ និស្សក្កវចនត្ថិ អាហ “សហត្ថនា” តិ។
លក្ខណាវចនព្ភោតំ, តស្មា យេន កេនចិ សរីរាវយវេនាតិ អត្ថោ ទដ្ឋព្ភោ។

តេជោបា “អត្តនា ហរិតញ្ចានីតិ អត្តោ” តិ។ អសន្តោ ហារកេតិ ឯត្ថ បទានំ
អន្តោគធាវធារណតោ អវធារណត្ថោ លព្ពតីតិ អាបា “អសន្តោយេវ” តិអាទិ។

ឯត្ថ ច “ឥមាទិ មេ, ភន្តេ, ឯឡ កលោមាទិ ទិយោជនំ អតិក្កាមិតានិ
និស្សគ្គិយានី” តិអាទិនា (ចារា. ៥៧៣) និស្សន្ន័នវិធានំ វេទិតព្ពំ។ តិកថាចិត្តិយន្តិ
អតិរេកតិយោជនេ អតិរេកតិយោជនសញ្ញាវេមតិកឡនកសញ្ញានំ វសេន
តីណី ចាចិត្តិយានី។ វាសាធិប្បាយេន គន្ធា តតោ បរំ ហារណេតិ យត្ថ គតោ,
តត្ថ ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆានីនំ វា បច្ចយានីនំ វា អលាកេន តតោ បរំ អញ្ញត្ថ ហារណេ,
តតោបិ អញ្ញត្ថាតិ ឯវំ យោជនសតម្បិ ហារណេ អនាបត្តិ។ អច្ឆិន្នំ វា និស្សជ្ជំ
វាតិ ចោរេហិ អច្ឆិន្នំ វា វិនយកម្មកតំ វា។ កតកណ្ណាន្តិ កតំ កណ្ណំ
កម្ពលកោជវសន្តតាទិ យំ កិញ្ចិ អន្តមសោ សុត្ថកេន ពន្ធមត្តម្បិ។ តេជោបា
“អន្តមសោ” តិអាទិ។ យោ បន តនុកបត្តត្ថវិកន្តរេ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥៧៥) វា
អាយោគអំសពន្ធកកាយពន្ធនាទីនំ អន្តរេសុ វា បិប្ផលីកាទីនំ មលរក្ខណាត្ថំ
សិចាជិកាយំ វា អន្តមសោ វាតាពាធិកោ កណ្ណាច្ឆិទ្កេបិ លោមាទិ បក្ខិបិទ្វា
គច្ឆតិ, អាបត្តិយេវ។ សុត្ថកេន បន ពន្ធិទ្វា បក្ខិត្ថំ កតកណ្ណាជ្ជានេ តិដ្ឋតិ,
វេណី កត្វា ហរិតិ, ឥទំ និធានមុខំ នាម, អាបត្តិយេវ។

បឋមប្បដិលាកោតិ អត្តនោ អត្ថាយ ឯឡ កលោមាទំ បឋមុប្បត្តិ។ ឯតេន
អច្ឆិន្ននិស្សជ្ជប្បដិលទ្ធានំ បដិក្ខេហោ។ អញ្ញស្ស អជាទន្តស្ស យានេ បក្ខិបិទ្វាតិ
(ចារា. អដ្ឋ. ២.៥៧២) គច្ឆន្តេ រថាទិកេ វា ហត្ថិបិដ្ឋិអាទីសុ វា សាមិកស្ស
អជាទន្តស្ស “ហរិស្សតី” តិ បក្ខិបិទ្វា។ អគច្ឆន្តេបិ ឯសេវ នយោ។ សចេ បន
អគច្ឆន្តេ រថាទិម្ហំ វា ហត្ថិបិដ្ឋិអាទីសុ វា វេបេទ្វា អាហេហិទ្វា សារេតិ, ហេជ្ជា វា
គច្ឆន្តោ ចោទេតិ, បក្កោសន្តោ វា អនុពន្ធាបេតិ, “អញ្ញំ ហារបេតី” តិ (ចារា.
៥៧៥) វចនតោ អនាបត្តិ។ ឯត្ថ ច “អជាទន្តស្ស យានេ” តិ ឥមិនា ជាទន្តស្ស ចេ

យានេ បក្ខិបតិ, អញ្ញំ ហារបេតិ នាមាតិ ធស្សេតិ។ អហរណបច្ឆាហរណាន្តិ
ហរណបច្ឆាហរណានមកាវោ។

ឯឡកលោមសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. ឯឡកលោមដោវាបនសិក្ខាបទវណ្ណានា

សក្កេស្វតិ “សក្យា វត, កោ កុមារា”តិ (ធិ. និ. ១.២៦៧) ឧទានំ បដិច្ច
“សក្យា”តិ លទ្ធនាមាណំ និវាសោ ឯកោបិ ជនបទោ វុទ្ធិសន្នេន “សក្កា”តិ
វុទ្ធិតិ, តស្មី សក្កេសុ ជនបទេ។ ធម្មត្ថិយា នាម បណ្ណាកលោហិតកាធយោ
ធម្មលកា, តេសំ សិស្សា ច។

ឯឡកលោមដោវាបនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. ជាតវ្យបសិក្ខាបទវណ្ណានា

វជតន្តិ នកេវលំ វ្យបិយមេវ ឥធាធិប្បេតំ, អថ ខោ យំ កិត្តិ
វោហារគមនីយំ កហាបណាទិ ច ឯតំ អធិប្បេតន្តិ អាហា “អបិចា”តិអាទិ។
តត្ថ កហាបណាទិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥៨៣-៥៨៤) សុវណ្ណាមយោ វា វ្យបិយមយោ
វា ចាកតិកោ វា។ លោហាមាសកោ នាម តម្កលោហាធិហិ កតមាសកោ។
ធាវុមាសកោ នាម សារធាវុនា វា វេឡុបេសិកាយ វា អន្តមសោ
តាលបណ្ណេនបិ វ្យបំ ធិន្តិកា កតមាសកោ។ ជតុមាសកោ នាម លាខាយ វា
និយ្យាសេន វា វ្យបំ សមុជ្ជាបេត្វា កតមាសកោ។ “យេ វោហារំ គច្ឆន្តិ”តិ ឥមិនា
បន បទេន យោ យោ យត្ថ យត្ថ ជនបទេ យទាយទា វោហារំ គច្ឆតិ, អន្តមសោ
អដ្ឋិមយោបិ ចម្មមយោបិ វុក្ខជលពីជមយោបិ សមុជ្ជាបិ តវុចោបិ

អសមុជ្ជាបិតរូបោបិ សញ្ញា សង្កហិតោ។ តទេវាតិ ជាតរូបរជតមេវ។ ហិរញ្ញំ
នាម កហាបណោ។

“សាទិយតី”តិ វុត្តមេវត្ថំវិភាវេតិ “គណ្ឌិតុកាមោ ហោតី”តិ។ ន កេវលំ
កាយវាចាហិ បដិក្ខុត្តមេវ បដិក្ខុត្ថំ ហោតិ, អថ ខោ មនសាបិ បដិក្ខុត្ថំ
បដិក្ខុត្តមេវ ហោតីតិ អាហា “កាយវាចាហិ”តិអាទិ។ សចេ បន កាយវាចាហិ
អប្បដិក្ខុបិទ្វា ចិត្តេន អធិវាសេតិ, កាយវាចាហិ កត្តព្ភស្ស បដិក្ខុបស្ស
អករណតោ អកិរិយសមុជ្ជានំ កាយវេទិទ្វារ អាបត្តិ អាបជ្ជតិ។ មនោទ្វារ
បន អាបត្តិ នាម នត្ថិ។

ឯកោ សតំ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៥៨៣-៥៨៤) វា សហស្សំ វា ចាទមូលេ វេបេតិ
“តុយ្ហំទំ ហោតូ”តិ, ភិក្ខុ “នយំទំ កប្បតី”តិ បដិក្ខុបតិ។ ឧចាសកោ “បរិច្ចត្តំ
មយា តុម្ហាក”ន្តិ គតោ, អញ្ញោ តត្ថ អាគន្ធា បុច្ឆតិ “កី, ភន្តេ, ឥទ”ន្តិ។ យំ តេន
ច អត្តនា ច វុត្ថំ, តំ អាចិក្ខុតត្ថំ។ សោ ចេ វេទតិ “គោបេស្សមិ, ភន្តេ, គុត្តជ្ជានំ
នស្សេថា”តិ, សត្តភូមិកម្មិ ចាសាទំ អភិវហិតា “ឥទំ គុត្តជ្ជាន”ន្តិ អាចិក្ខុតត្ថំ,
“ឥទ និក្ខុចាហិ”តិ ន វុត្ថត្ថំ។ ឯត្តាវតា កប្បិយញ្ច អកប្បិយញ្ច និស្សាយ បិតំ
ហោតិ, ទ្វារំ បិទហិតា រក្ខន្តេន វសិតត្ថំ។ សចេ កិញ្ចិវិក្កាយិកកណ្ឌំ បត្តំ វា
ចីវរំ វា អាគច្ឆតិ, “ឥទំ គហេស្សថ, ភន្តេ”តិ វុត្តេ “ឧចាសក, អត្ថិ អម្ហាកំ ឥមីនា
អត្ថោ, វុត្ថ ច ឯវរូបំ នាម សំវិជ្ជតិ, កប្បិយការកោ នត្ថី”តិ វុត្ថត្ថំ។ សចេ សោ
វេទតិ “អហំ កប្បិយការកោ ភវិស្សមិ, ទ្វារំ វិវិទ្ធា ទេថា”តិ, ទ្វារំ វិវិទ្ធា
“ឥមស្មី ឱកាសេ វេបិត”ន្តិ វុត្ថត្ថំ, “ឥមំ គណ្ឌា”តិ ន វុត្ថត្ថំ។ ឯវញ្ច កប្បិយញ្ច
អកប្បិយញ្ច និស្សាយ បិតមេវ ហោតិ។ សោ ចេតំ គហេត្វា តស្ស
កប្បិយកណ្ឌំ ទេតិ, វេទតិ។ សចេ អធិកំ គណ្ឌាតិ, “ន មយំ តវ កណ្ឌំ គណ្ឌាម,
និក្ខុមាហិ”តិ វុត្តញ្ចោ។

សង្ឃមជ្ឈមាយោវ និស្សន្ទិតព្ពន្ធិ ឯត្ថ យស្មា រូបិយំ នាម អកប្បិយំ, តស្មា
 “និស្សន្ទិតព្ពន្ធិ សង្ឃស្ស វា កណ្តាស្ស វា បុគ្គលស្ស វា” តិ ន វុត្ថំ។ យស្មា បន តំ
 បដិគ្គហិតមត្តមេវ, ន តេន កិញ្ចា កប្បិយភណ្ឌំ ចេតាបិតំ, តស្មា ឧបាយេន
 បរិភោគធនស្សនត្ថំ “សង្ឃមជ្ឈមាយោវ និស្សន្ទិតព្ពន្ធិ” តិ វុត្ថំ។ អាទិ-សធូន តេលាធិនំ
 គហាលំ។ សោតិ យោ គហាជ្ជោ “សប្បិ វា តេលំ វា វដ្តតិ ឧបាសកា” តិ អាទិនា
 នយេន វុត្តោ, សោ។ អញ្ជេន លភិក្ខាតិ ភិក្ខុនា វា អាវាមិកេន វា អត្ថនោ
 វស្សគ្គេន លភិក្ខា។ តតោ និព្ពត្តុក្ខត្តាយាបិតិ និស្សគ្គិយវត្ថុនា អាហាជីពិជតោ
 និព្ពត្តុក្ខត្តបរិច្ឆេទេន បិត្តាយាបិ, បរិច្ឆេទាតិក្ខត្តា បន អាគន្ធកត្តា វដ្តតិ។ នោ
 ចេ ធម្មតិ តិ អថ នេវ គហេត្វា គច្ឆតិ, ន ធម្មតិ, “កី មយ្ហំ ឥមិនា ព្យាបារេនា” តិ
 យេនកាមំ បក្កមតិ។ បញ្ចដ្ឋសមន្នាគតោ “យោ ន ធម្មាគតី គច្ឆយ្យ, ន
 ធនាសាគតី គច្ឆយ្យ, ន មោហាគតី គច្ឆយ្យ, ន ភយាគតី គច្ឆយ្យ,
 ធម្មតាធម្មតញ្ច ជានេយ្យ” តិ (ចារា. ៥៨៤) ឯវ វុត្ថបញ្ចដ្ឋហិ សមន្នាគតោ។
 សម្មន្ទិតព្ពន្ធិ “សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ, យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃោ
 ឥត្តន្នាមំ ភិក្ខុ រូបិយធម្មកំ សម្មន្ទេយ្យ” តិ អាទិនា បទភាជនេ វុត្តាយ
 ព្យាត្តិទុតិយកម្មវាចាយ សម្មន្ទិតព្ពន្ធិ។

អនិមិត្តំ កត្វា គូបំវិយ ធម្មតព្ពន្ធិ បតិភជ្ជានំ សល្លក្ខណាវសេន និមិត្តំ
 អកត្វា គូបំវិយ ធម្មតព្ពន្ធិ, អក្ខិនិ និមីលេត្វាវ នទិយា វា បចាតេ វា វនគហានេ
 វា គូបំវិយ អនបេក្ខេន បតិភោកាសំ អសមន្នាហរន្តេន ចាតេតព្ពន្ធិ វុត្ថំ
 ហោតិ។ តេនាហ “គូបំវិយ ធម្មតព្ពន្ធិ” តិ កថាចិត្តិយន្តិ
 រូបិយសញ្ញាវេមតិកអរូបិយសញ្ញានំ វសេន តីណិ ចាចិត្តិយានិ។ អរូបិយេ
 រូបិយសញ្ញានោតិ ១១បត្តាធិសុ សុវណ្ណាធិសញ្ញានោ។ វតនសិក្ខាបទនយេនាតិ
 “អដ្ឋារាមេ វា អដ្ឋាវសេ វា” តិ (ចាចិ. ៥០៥) ឯត្ថ វុត្ថវិជិនា។

ជាត្រូវសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. រូបិយសំរោហារសិក្ខាបទវណ្ណានា

កតាទិវសេនាតិ កតអកតកតាកតវសេន។ សុវណ្ណាទិបតុព្វិធម្ម្យ
និស្សគ្គិយវត្ថុ ៩ធរូបិយគ្គហណោន គហិតន្តិ អាហា “ជាត្រូវបរជតបរិវត្តន”ន្តិ។
ឥនព្វា ឧក្កជ្ជបរិច្ឆេទេន វុត្តន្តិ ទដ្ឋព្វំ។ តេនាហា “បុរិមសិក្ខាបទេន ហិ”តិអាទិ។
បរិវត្តនន្តិ សាទិតរូបិយស្ស បរិវត្តនំ។ បុរិមនយានុសារេនាតិ “អហំ, ភន្តេ,
នាមប្បការកំ រូបិយសំរោហារំ សមាបដ្ឋិ, ឥទំ មេ និស្សគ្គិយ”ន្តិអាទិនា (ចារា.
៥៨៩)។

រូបិយសំរោហារវត្ថុស្មិន្តិ បដិគ្គហណស្សេវ បដិក្ខិតត្តា
បដិគ្គហិតបរិវត្តនេ នោសំ អទិស្វា រូបិយបរិវត្តនេ។ តស្ស វាតិ បរិវត្តិតស្ស
វា។ ធនស្ស វាតិ អត្តនោ មូលធនស្ស វា។ អត្តនោ វា ហិ អរូបិយេន បរស្ស
រូបិយំ ចេតាបេយ្យ, អត្តនោ វា រូបិយេន បរស្ស អរូបិយំ, ឧភយថាបិ
រូបិយសំរោហារោ កតោវ ហោតីតិ។

រូបិយសំរោហារសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. កយវិក្កយសិក្ខាបទវណ្ណានា

រូបិយសំរោហារស្ស បន ហេដ្ឋាសិក្ខាបទេន គហិតត្តា
កប្បិយភណ្ណានមេវេត្ថ គហណាន្តិ អាហា “ចីវរាទីន”ន្តិអាទិ។ តត្ថ ចីវរាទីនំ
កប្បិយភណ្ណានន្តិ អន្តមសោ ទសិកសុត្តំ ឧបាទាយ
ចីវរិបិណ្ឌាចាតសេនាសនគិលានបច្ចយានំ យេសំ កេសញ្ចំ កប្បិយភណ្ណានំ។
កយំ នាម បរភណ្ណាស្ស គហណំ។ វិក្កយំ នាម អត្តនោ ភណ្ណាស្ស ទានំ។

តេជោបា “ឥមិនា ឥមំ ទេហី” តិអាទិនា។ បរស្សាតិ វេបេត្វា បញ្ចា សហធម្មិកេ
អញ្ញាស្ស។ ឯត្ថ ច “អហំ, ភន្តេ, នាធម្មការកំ កយវិក្កយំ សមាបដ្ឋី, ឥទំ មេ
និស្សន្និយំ, ឥមាហំ សង្ឃស្ស និស្សន្នាមី” តិអាទិនា (ចារា. ៥៩៥) នយេន
និស្សន្និតព្ពំ។ តេជោបា “វុត្ថលក្ខណាវសេនា” តិអាទិនា។ ននុ ចេត្ថ ជីវេនោវនេ វា
កេសច្ឆេនេ វា ភូមិសោធនាទិនវកេម្ម វា បរកណ្ណំ អត្តនោ ហត្ថគតំ
និស្សន្និតព្ពំ នាម នត្ថិ, តត្ថ កី កាតព្ពន្ធអាហ “អសន្តេ ចាចិត្តិយំ
ទេសេតព្ពមេវា” តិ។ យថា និស្សន្និយវត្ថុម្ហិ បរិភុត្តេ វា នដ្ឋេ វា ចាចិត្តិយំ
ទេសេតិ, ឯវំ ឥធាបិ ទេសេតព្ពមេវាតិ អធិប្បាយោ។

ឥទំ អម្ពាភំ អត្ថិតិ ឥទំ បដិគ្គហិតំ តេលំ វា សប្បិ វា អម្ពាភំ សិរិដ្ឋិតិ។
អម្ពាកញ្ចា ឥមិនា ច ឥមិនា ច អត្ថោតិ អម្ពាកញ្ចា តទញ្ញេន ឥមិនា ច ឥមិនា ច
អប្បដិគ្គហិតកេន អត្ថោ។ “វូបិយសំវេហារេ វុត្ថនយមេវា” តិ ឥមិនា
“តិកចាចិត្តិយំ អកយវិក្កយេ កយវិក្កយសញ្ញានោ ច វេមតិកស្ស ច
ទុក្កជ” ត្ថិ ឥមំ នយមតិទិសតិ។

កយវិក្កយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឯឡកលោមវគ្គោ ទុតិយោ។

៣. បត្តវគ្គោ

១. បត្តសិក្ខាបទវណ្ណានា

អវិកប្បិកោតិ “ឥមំ បត្តំ តុយ្ហំ វិកប្បេមី” តិអាទិនា នយេន អវិកប្បិកោ។
អឡាឡិកោទនំ គណ្ហាតីតិ មគធនាឡិយា ទិដ្ឋំ តណ្ហាលនាឡិនំ ឌីទនំ
គណ្ហាតិ។ “មគធនាឡិ នាម អឡតេវសបលា ហោតី” តិ អន្ធកដ្ឋកថាយំ វុត្ថំ។

“សីហន្ទដីបេ បកតិនាឡិ មហន្តា, ធម៌ន្ទនាឡិ ខុទ្ទកា, មគ្គនាឡិ
បមណាយុត្តា, តាយ មគ្គនាឡិយា ធិយឡនាឡិ ឯកា សីហន្ទនាឡិ
ហោតី”តិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៦០២) មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្ថំ។ អនុត្តល្យាសន្តិ ចាកតោ
ឧក្កន្តំ តល្យាលំ ឧត្តល្យាលំ, ន ឧត្តល្យាលំ អនុត្តល្យាលំ។ សព្វសម្ភារសង្ខតោតិ
ជីវកាធិសព្វសម្ភារេហិ សង្ខតោ។ អាឈោបស្ស ចតុត្ថភាគប្បមាណំ ព្យញ្ជនំ
អាឈោបស្ស អនុបព្យញ្ជនំ។

ឯវំ ឧក្កជ្ជបត្ថំ ធស្សេត្វា ឥនាធិ មជ្ឈិមោមកាធិ ធស្សេត្ថំ
“ឧក្កជ្ជតោ”តិ អាធិមាហា។ តត្រាយំ នយោ - សចេ នាឡិកោធនាធិ សព្វម្បិ
បក្ខិត្ថំ វុត្ថនយេនេវ ហោជ្ជិមរាជិសមំ តិជ្ជតិ, អយំ មជ្ឈិមោ នាម បត្តោ។ សចេ
តំ រាជី អតិក្កម្ម ដូប័កតំ តិជ្ជតិ, អយំ មជ្ឈិមោមកោ នាម បត្តោ។ សចេ តំ រាជី
ន សម្មាបុណាតិ, អន្តោគធមេវ ហោតិ, អយំ មជ្ឈិមុក្កជ្ជោ នាម បត្តោ។ សចេ
បត្តោធនាធិ សព្វម្បិ បក្ខិត្ថំ ហោជ្ជិមរាជិសមំ តិជ្ជតិ, អយំ ឱមកោ នាម បត្តោ។
សចេ តំ រាជី អតិក្កម្ម ដូប័កតំ តិជ្ជតិ, អយំ ឱមកោមកោ នាម បត្តោ។ សចេ
តំ រាជី ន សម្មាបុណាតិ, អន្តោគធមេវ ហោតិ, អយំ ឱមកុក្កជ្ជោ នាម
បត្តោតិ។ តេនាហ “តេសម្បិ វុត្ថនយេនេវ ភេនោ វេទិតញ្ចោ”តិ។

ឥនាធិ តេសុ អធិជ្ជានវិកប្បនានធិជ្ជានវិកប្បនុបកេ ធស្សេត្ថំ
“ឥច្ឆេតេសូ”តិ អាធិមាហា។ តត្ថ ឧក្កជ្ជក្កជ្ជោតិ ឧក្កជ្ជតោ ឧក្កជ្ជោ។ តតោ ហិ
សោ “អបត្តោ”តិ វុត្តោ។ ឱមកោមកោតិ ឱមកតោ ឱមកោ។ តតោ ហិ សោ
“អបត្តោ”តិ វុត្តោ។ ឯតេ បន ភាជនបរិកោគេន បរិភុញ្ញិតញ្ចា, ន អធិជ្ជានុបកា
នវិកប្បនុបកា, ឥតវេ បន សត្ត អធិជ្ជហិទ្ធា វាវិកប្បេត្វា វា បរិភុញ្ញិតញ្ចា។
តេនាហ “សេសាសត្ត បត្តា បមណាយុត្តា នាមា”តិ។

តស៊ូ យស្មា សត្វ បត្តា បមាណុបត្តា, តស៊ូ។ សមណសារុប្បន បក្កន្តិ
 ឯត្ថ អយោបត្តោ បញ្ចបិ ចាកេហិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៦០៨) បក្កោ
 សមណសារុប្បន បក្កោ ហោតិ, មត្តិកាបត្តោ ជ្ជិហិ ចាកេហិ។ សចេ ឯកោ
 ចាកោ ឡនោ ហោតិ, ន អធិដ្ឋានុបតោ។ យថា ច សមណសារុប្បន បក្កោយេវ
 អធិដ្ឋានុបតោ, តថា ឧភោមិ យំ មូលំ ធាតុត្ថំ, តស្មី ទិន្នេយេវ អធិដ្ឋានុបតោ។
 យទិ បន អប្បកម្មិ អទិន្នំ ហោតិ, ន អធិដ្ឋានុបតោ។ តេនាហ “សចេ
 បនា” តិអាទិ។ “កាកណិកមត្តំ នាម ទិយឡវីហិ” តិ វទន្តិ។ សចេបិ
 បត្តសាមិកោ វទតិ “យទា តុម្ហាកំ មូលំ ភវិស្សតិ, តទា ទស្សថ, អធិដ្ឋហិត្វា
 បរិភុញ្ញេថា” តិ, នេវ អធិដ្ឋានុបតោ ហោតិ។ ចាកស្ស ហិ ឧនត្តា បត្តសទ្ធិំ ន
 គច្ឆតិ។ មូលស្ស សកលស្ស វា ឯកទេសស្ស វា អទិន្នត្តា សកការំ ន ឧបេតិ,
 អញ្ញាស្សេវ សន្តកោ ហោតិ។ តស្មា ចាកេ ច មូលេ ច និដ្ឋិតេយេវ
 អធិដ្ឋានុបតោ ហោតិ។ យោ អធិដ្ឋានុបតោ, ស្សេវ វិកប្បនុបតោ ច។ តេនាហ
 “អបច្ឆន្ទរន្តេនា” តិអាទិ។ អបច្ឆន្ទរន្តេន វិកប្បតព្ពោតិ បុរាណបត្តំ
 អបច្ឆន្ទរន្តេន នវោ បត្តាវិកប្បតព្ពោតិ អត្ថោ, វេបេតព្ពោតិ អធិប្បាយោ។
 កង្កុសិត្តន្តិ សត្តន្តំ ធម្មានំ លាមកធម្មសិត្តន្តិ អាហ “កង្កុសិត្តនិក្ខមនមត្តេន
 ជិន្នេនា” តិ។

បត្តសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. ឧបបញ្ចពន្ធនសិក្ខាបទវណ្ណនា

អស្សាតិ ឥមស្ស បត្តស្ស។ តេន ឧបបញ្ចពន្ធនេនាតិ តេន ឧបបញ្ចពន្ធនេន
 បត្តេន ឧបលក្ខិតោ ហុត្វាតិ អត្ថោ។ ឧបបញ្ចពន្ធនោ ហិ បត្តោ ឯត្ថ
 លក្ខណភាវេន គហិតោ។ តេនេវាហ “ឥត្ថម្ហូតស្ស លក្ខណោ ករណាវចន” ត្ថិ។
 តត្ថ ឥត្ថម្ហូតស្សាតិ កញ្ចិ បការំ បត្តស្ស។ លក្ខិយតេ អនេនាតិ លក្ខណំ,

តស៊ី ករណីចង់, តតិយាវិភត្តិតិ អត្ថោ។ “បកាហ្វ”តិ ច សាមញ្ញស្ស
ភេទកោវិសេសោ វុច្ចតិ។ តថា ហិ ឧបញ្ចពន្ធនេន បត្តនាតិ ឯត្ថ
ភិក្ខុភាវសាមញ្ញស្ស ឧបញ្ចពន្ធនបត្តភាវោ បកាហ្វ, តំ ភិក្ខុ អាបន្នោ, តស្ស
បត្តោលក្ខណំ។ យទិ អបរិបុណ្ណបញ្ចពន្ធនោ បត្តោ ឧបញ្ចពន្ធនោ នាម
ហោតិ, អថ កស្មា ឥមស្ស បទភាជនិយំ អពន្ធនោបិ វុត្តោតិ អាហា
“តត្ថា”តិអាទិ។ តត្ថ តត្ថាតិ វាគ្យោបញ្ញាសោ។ ពន្ធនោកាសេ សតិ វា អសតិ វា
ពន្ធនវិហិតោ បត្តោ អពន្ធនោ, បញ្ចពន្ធនានំ ឱកាសោ អស្សាតិ
បញ្ចពន្ធនោកាសោ។ អបត្តោតិ បត្តោ នាម ន ហោតិ តិ អត្ថោ, ចាកតិកំ
កាតុំ អសមត្តោតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឥទព្វា អញ្ញស្ស វិញ្ញាបនេ ករណីចង់។
តេនាហា “តស្មា អញ្ញវិញ្ញាបេតុំ វុត្តតិ”តិ។

ពន្ធនញ្ច នាមេតំ យស្មា ពន្ធនោកាសេ សតិ ហោតិ, អសតិ ន ហោតិ,
តស្មា តស្ស លក្ខណំ, ពន្ធនវិចិត្តា ទស្សេតុំ “យស្មី បនា”តិអាទិ វុត្តំ។
មុខវដ្តសមីបេ បន បត្តវេជកេនវិជ្ជិយមាទេ កថាលស្ស ពហាលត្តា ភិដ្ឋតិ,
តស្មា ហេដ្ឋាវិជ្ជិតញ្ញោ។ តេនាហា “ហេដ្ឋិមបរិយន្តេ”តិអាទិ។ សុខុមំ វា ជិទ្ធំ
កត្វា ពន្ធតត្តោតិ សុខុមេ ជិទ្ធេ តិបុបដ្ឋាទិហិ បយោជនំ នត្ថិ, សុត្ថំ បក្ខិបិទ្វាវ
អជិដ្ឋាតត្តោតិ អជិប្បាយោ។ ន កេវលំ តិបុសុត្តកាទិនាវ ពន្ធតត្តោតិ អាហា
“ដាលិត”តិអាទិ។ ដាលិតំ ឈាបេត្វា ចាសាណាបុណ្ណោនាតិ
ចាសាណាបុណ្ណោន សទ្ធិ ដាលិតំ បចិត្វា តថាបក្កេន ចាសាណាបុណ្ណោនាតិ
អត្ថោ។ និស្សន្ទិតត្តោតិ “អយំ មេ, ភន្តេ, បត្តោ ឧបញ្ចពន្ធនេន បត្តេន
ចេតាបិតោ និស្សន្ទិយោ, ឥមាហំ សង្ឃស្ស និស្សន្ទាមី”តិ (ចារា. ៦០៣)
និស្សន្ទិតត្តោ។ តេនាហា “និស្សន្ទន្តោនា”តិអាទិ។ សម្មតេនាតិ -

“សុណាតុ មេ, កន្លែ, សង្ឃោ, យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃោ
ឥត្តន្ទាមំ ភិក្ខុំ បត្តក្កាហាបកំ សម្មន្នេយ្យ, វេសា ញត្តិ។ សុណាតុ មេ,
កន្លែ, សង្ឃោ, សង្ឃោ ឥត្តន្ទាមំ ភិក្ខុំ បត្តក្កាហាបកំ សម្មន្នតិ,
យស្សាយស្មតោ ខមតិ ឥត្តន្ទាមស្ស ភិក្ខុនោ បត្តក្កាហាបកស្ស សម្មតិ,
សោ តុណ្ហាស្ស។ យស្ស នក្ខមតិ, សោ ភាសេយ្យ។ សម្មតោ សង្ឃន
ឥត្តន្ទាមោ ភិក្ខុ បត្តក្កាហាបកោ, ខមតិ សង្ឃស្ស, តស្មា តុណ្ហី, វេមេតំ
ធារយាមី” តិ (ចារា. ៦១៤) -

ឯវំ បទភាជនេ វុត្តាយ ញត្តិទុតិយកម្មវាចាយ សម្មតេន។ បត្តស្ស
វិជ្ជមានគុណំ វត្ថាតិ “អយំ, កន្លែ, បត្តោ បមាណយុត្តោ សុទ្ធករ
បេរាទុរោ” តិ អាទិនា (ចារា. អដ្ឋ. ២.៦១៥) វិជ្ជមានានិសំសំ វត្ថា។
បត្តបរិយន្តោតិ បរិយន្តេ បិតបត្តោ។ អនេសេតិ មញ្ញប័ប្ផត្តនាគទន្តកាទិកេ
អនេសេ។ បត្តស្ស ហិ និក្ខិបននេសោ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, អាធារក” តិ អាទិនា
នយេន ខន្ធកេ វុត្តាយេវ។ អបរិភោគនាតិ យាគុវន្ធនវជនបបនាទិនា
អយុត្តបរិភោគេន។ អន្តរាមគ្គេ បន ព្យាធិម្ហិ ឧប្បន្នេ អញ្ញាស្មី ភាជនេ អសតិ
មត្តិកាយ លិម្បិទ្វា យាគុំ បចិត្តំ, ឧទកំ វា តាបេតុំ វដ្តតិ។ វិស្សន្នេតិ តិ អញ្ញាស្ស
នេតិ។ សចេ បន សទ្ធិវិហារិកោ វា អន្តេវាសិកោ វា អញ្ញំ វេរបត្តំ វេបេត្វា “អយំ
មយ្ហំ សារុប្បោ, អយំ ថេរស្ស” តិ គណ្ហាតិ, វដ្តតិ។ អញ្ញោ វា តំ គហេត្វា
អត្តនោ បត្តំ នេតិ, វដ្តតិ។ “មយ្ហមេវ បត្តំ អាហារា” តិ វត្តព្ពកិច្ចំ នត្តិ។

ញាតកប្បវារិតេតិ ឯត្ថ សង្ឃវេសេន បវារិតជ្ជានេ បញ្ចេន្ធនេនេវ វដ្តតិ,
បុគ្គលវេសេន បន បវារិតជ្ជានេ ឧបញ្ចេន្ធនេនាបិ។ អកតវិញ្ញត្តិ នាម “វេទ,
កន្លែ, បច្ឆយេនា” តិ ឯវំ អកតជ្ជានេ វិញ្ញត្តិ។

ឧបញ្ចេន្ធនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ភេសជ្ជៈសិក្ខាបទវណ្ណានា

ឧត្តហេត្វាតិ ឧត្តហិតកំ កត្វា, អប្បជិត្តហិតំ សយមេវ គហេត្វាតិ
អត្ថោ។ សត្តាហាតិក្កមេបិ អនាបត្តិកតា ចេត្ត អនុជ្ឈាហារណីយតំ
អាបន្នត្វាតិ វេទិតព្ពំ។ កស្មា ឯតេន ឥទំ ទស្សីតំ ហោតីតិ អាហា “តានិ
ហី”តិអាទិ។ ភិសក្កស្ស ឥមាទិ តេន អនុញ្ញាតត្វាតិ ភេសជ្ជានិ, យេសំ កេសញ្ចិ
សប្បាយានមេតំ អធិវចនំ។ តេនាហា “ភេសជ្ជកិច្ចំ ករោន្តុ វា, មា វា, ឯវំ
លទ្ធកោហារានី”តិ។ ឥទានិ សត្តាហាកាលិកំ និស្សន្ទិយវត្ថុក្ខតំ សប្បិនវនីតំ
ទស្សេតុ “សប្បិ នាម គវាទីន”ន្តិអាទិ វុត្ថំ។ អាទិសទ្ទេន អធិកាទីនំ គហាណំ។
“យេសំ មំសំ កប្បតី”តិ ឥមីនា ចាកដេហិ គោអធិកាទីហិ អញ្ញានិបិ
មិគរោហិតាទីនិ សង្គណ្ហាតិ។ យេសញ្ចិ ឪវំ អត្ថិ, សប្បិបិ តេសំ អត្ថិយេវ។ តំ
បន សុលភំ វា ហោតុ, ទុល្លភំ វា, អសំមោហត្ថំ វុត្ថំ។ មក្ខិកាមដុមេវាតិ
ឧទ្ធកកមរមដុករិហិ តីហិ មក្ខិកាហិ កតំ មដុមេវ។ ឧប្បវសន្តិ
សុទ្ធាទកសម្ពិជ្ជានំ វសេន ធុរិធម្មិ ឧប្បវសំ។ “អគិលានស្ស គុឡោទក”ន្តិ
(មហាវ. ២៨២) បន ឧទ្ទិស្ស អនុញ្ញាតត្វា ឧទកសម្ពិជ្ជោ អគិលានស្ស វដ្តតិ។
“អវត្ថុកបក្កា វា”តិ ឥមីនា សវត្ថុកបក្កា នវដ្តតីតិ ទស្សេតិ។ មហាបច្ឆរិយំ
បន “ឯតំ សវត្ថុកបក្កំ វដ្តតិ, នោ វដ្តតីតិ បុច្ឆំ កត្វា ឧប្បដាលីតំ បច្ឆាភត្ថំ
នោវដ្តនកំ នាម នត្ថី”តិ វុត្ថំ, តំ យុត្តន្តិ សមន្តចាសាទិកាយំ (ចារា. អដ្ឋ.
២.៦២៣) វុត្ថំ។ ឧប្បវិកតីតិ ឧប្បម្ហា និព្វត្តា វសលសិកាទិកា។ បកតត្តានំ
បដិនិទ្ទេសត្វា តំ-សទ្ទស្ស តេន បកតានំ ភេសជ្ជានំ ឯវ គហាណំ, ន តេសំ
វត្ថុនន្តិ អាហា “តានិ ភេសជ្ជានី”តិអាទិ។ ន តេសំ វត្ថុនីតិ តេសំ សប្បិអាទីនំ
ការណានិ ឪវាទីនិ អប្បជិត្តហេត្វាតិ អត្ថោ។

វសាតេលន្តិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៦២៣) “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, វសានិ ភេសជ្ជានិ អច្ឆវសំ មច្ឆវសំ សុសុការវសំ សូករវសំ គប្បនវស”ន្តិ (មហាវ. ២៦២) ឯវំ អនុញ្ញាតវសានំ តេលំ។ យានីតិ យានិ ភេសជ្ជានិ។ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, វសានិ ភេសជ្ជានិ អច្ឆវសំ មច្ឆវសំ សុសុការវសំ សូករវសំ គប្បនវសំ កាលេ បដិគ្គហិតំ កាលេ និប្បក្កំ កាលេ សំសជ្ឈំ តេលបរិភោគេន បរិភូញ្ញតុ”ន្តិ ឯវំ តេលត្ថំ វសាបដិគ្គហណស្ស អនុញ្ញាតត្ថា “វសាតេលំ បណា”តិអាទិ វុត្ថំ។ កាលេតិ បុរេភត្ថំ។ សំសជ្ឈន្តិ បរិស្សាវិតំ។ តស្មាតិ យស្មា អនុញ្ញាតំ, តស្មា។ “អច្ឆវស”ន្តិ វេចនេន វេបេត្វា មនុស្សវសំ សព្វេសំ អកប្បិយមំសានំ វសាយ អនុញ្ញាតត្ថា “វេបេត្វា មនុស្សវស”ន្តិ វុត្ថំ។

សាមំ បចិត្វាតិ កាលេយេវ សាមំ បចិត្វា។ និព្ពត្តិតតេលម្បីតិ កាលេយេវ អត្តនាវិវេចិតតេលម្បី។ តិវិធម្បី ចេតំ កាលេយេវ វដ្តតិ។ វុត្ថម្បី ចេតំ “កាលេ ចេ, ភិក្ខុវេ, បដិគ្គហិតំ កាលេ និប្បក្កំ កាលេ សំសជ្ឈំ, តំ ចេ បរិភូញ្ញេយ្យ, អាបត្តិ”តិ។ បច្ឆាភត្ថំ បន បដិគ្គហេតុំ វា កាតុំ វា ន វដ្តតិយេវ។ វុត្ថម្បី ចេតំ “វិកាលេ ចេ, ភិក្ខុវេ, បដិគ្គហិតំ វិកាលេ និប្បក្កំ វិកាលេ សំសជ្ឈំ, តំ ចេ បរិភូញ្ញេយ្យ, អាបត្តិ តិណ្ណំ ទុក្កដានំ។ កាលេ ចេ, ភិក្ខុវេ, បដិគ្គហិតំ វិកាលេ និប្បក្កំ វិកាលេ សំសជ្ឈំ, តំ ចេ បរិភូញ្ញេយ្យ, អាបត្តិ ទិណ្ណំ ទុក្កដានំ។ កាលេ ចេ, ភិក្ខុវេ, បដិគ្គហិតំ កាលេ និប្បក្កំ វិកាលេ សំសជ្ឈំ, តំ ចេ បរិភូញ្ញេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្កជស្សា”តិ (មហាវ. ២៦២)។ “សត្តាហំ និរាមិសបរិភោគេន វដ្តតិ”តិ ឥមិនា បន “កាលេ បដិគ្គហិតំ កាលេ និប្បក្កំ កាលេ សំសជ្ឈំ តេលបរិភោគេន បរិភូញ្ញតុ”ន្តិ ឥទំ និរាមិសបរិភោគំ សន្ធាយ វុត្ថន្តិ ធស្សេតិ។

យំ បនេត្ត (ចារា. អដ្ឋ. ២.៦២៣) សុខុមរជសទិសំ មំសំ វា ឆ្ពារុ វា អដ្ឋិ វា
លោហិតំ វា ហោតិ, តំ អញ្ចោហារិកំ។ សចេ បន អនុបសម្បន្នោ តាយ
បដិគ្គហិតវសាយ តេលំ កត្វា ទេតិ, តំ កថន្តិ អាហា
“អនុបសម្បន្នោ” តិ អាទិ។ តទហូតិ យស្មី អហានិ បដិគ្គហិតំ, តទហ។
បច្ឆាភត្តតោ បដ្ឋាយ បន សត្តាហំ និរាមិសមេវ វដ្ឋតិ។ តត្រាបិ អញ្ចោហារិកំ
អញ្ចោហារិកមេវ។ យាវកាលិកវត្ថុនំ អញ្ជេសំ វត្ថុំ បចិត្តំ ន វដ្ឋតិ តិ សម្ពន្ធា។
តត្ថ យាវកាលិកវត្ថុនន្តិ យាវកាលិកំ វត្ថុ ឯតេសន្តិ យាវកាលិកវត្ថុនិ,
តេសំ, យាវកាលិកវត្ថុមន្តានន្តិ អត្ថោ។ អញ្ជេសន្តិ វសាតេលតោ អញ្ជេសំ
សប្បិអាទិនំ។ វត្ថុន្តិ ជីវាទិកំ យាវកាលិកវត្ថុតំ វត្ថុំ, បចិត្តំ ន វដ្ឋតិ យេវ,
សាមំចាកត្តាតិ អធិប្បាយោ។

និព្ពត្តិតសប្បី វា តិ យាវកាលិកវត្ថុតោ វិវេទិតសប្បី វា។ យថា តត្ថ
ទទិកតំ វា តក្កតតំ វា ខយំ គមិស្សតិ, ឯវំ ឈាបិតំ វា តិ អត្ថោ។ នវនីតំ វា តិ
តក្កតិទន្ធិបិ ទទិគុដ្ឋិ កាយោបិ អបនេត្វា សុដោតនវនីតំ បចិត្តំ វដ្ឋតិ
សាមំបក្ការាវតោតិ អធិប្បាយោ។ យទិ សយំបចិត្តសត្តាហកាលិកេន សទ្ធិ
អាមិសំ ភុញ្ញតិ, តំ អាមិសំ សយំបចិត្តសត្តាហកាលិកេន មិស្សិតំ អត្ថនោ
យាវកាលិកការំ សត្តាហកាលិកេន គណ្ណាបេតិ។ តថា ច យាវកាលិកំ
អបក្កម្យ សយំបក្កការំ ឧបកច្ឆតិ តិ “តំ បន តទហុបុរេភត្តម្យ សាមិសំ
បរិភុញ្ញតុំ ន វដ្ឋតិ” តិ វត្ថុំ។ យថា សយំបក្កសត្តាហកាលិកំ វសាតេលំ,
សយំភន្តិតសាសចាទិយាវជីវិកវត្ថុនំ តេលញ្ច សាមិសំ តទហុបុរេភត្តម្យ ន
វដ្ឋតិ, តថា នវនីតសប្បីតិ វេទិតព្ពំ។ វត្ថុញ្ច -

“យាវកាលិកអាទិនិ, សំសដ្ឋានិ សហត្ថនា;
កាហាបយន្តិ សញ្ញាវ” ន្តិ ច;

“តេហោវ ភិក្ខុនា បត្តំ, កប្បតេ យាវជីវីកំ;
និរាមិសំវ សត្តាហំ, សាមិសេ សាមចាកតា” តិ ច។

ទី១៣៖ តេហោវ ភិក្ខុ អាទិសទ្ធន តិលាធិនំ គហាលំ។ សាមិសានិប័តិ ន កេវលំ
និរាមិសានេវាតិ អត្ថោ។ បច្ឆាភត្តតោ បន បដ្ឋាយ ន វដ្ឋន្តិយេវ។
សត្តាហាតិក្កមេបិ អនាបត្តិ សវត្ថុកានំ បដិគ្គហិតត្ថា។ “តានិ
បដិគ្គហេត្វា” តិ (ចារា. ៦២២) ហិ វុត្តំ។ តេនាហ “បច្ឆាភត្តតោ បដ្ឋាយា” តិ អាទិ។
បច្ឆាភត្តំ បដិគ្គហិតកេហិ កតំ បន អព្ពញ្ញនាទីសុ ឧបនេតព្ពំ, បុរេភត្តម្យំ ច
ឧគ្គហិតកេហិ កតំ។ ឧកយេសម្យំ សត្តាហាតិក្កមេបិ អនាបត្តិ។
អន្តោសត្តាហេតិ សត្តាហព្ពន្ធវេ។ អព្ពញ្ញនាទីនន្តិ ឯត្ថ អាទិសទ្ធន
មុទ្ធនិតេលអរុមក្ខនយរជ្ជបនាទីនំ គហាលំ។ អធិដ្ឋហិតាតិ “ឥនានិ ន មយ្ហំ
អន្លោហារណាត្ថាយ ភវិស្សតិ, ឥទំ សប្បំ ច តេលញ្ចា វសា ច មុទ្ធនិតេលត្ថំ វា
អព្ពញ្ញនត្ថំ វា ភវិស្សតិ, មធុ អរុមក្ខនត្ថំ វា ជាណីតំ យរជ្ជបនត្ថំ វា ភវិស្សតិ” តិ
ឯត្ថំ ឧប្បាទេត្វា។

កោ បនេត្ថ យាវកាលិកយាវជីវីកវត្ថុសុ វិសេសោតិ អាហា
“យាវជីវីកានី” តិ អាទិ។ យាវ អរុណស្ស ឧគ្គមនា តិដ្ឋតីតិ សត្តមទិវសេ
កតតេលំ សចេ យាវ អរុណុក្ខមនា តិដ្ឋតីតិ អត្ថោ។ ចាឡិយំ
អនាគតសប្បិអាទីនន្តិ ឯត្ថ តាវ មិគរោហិតាទីនំ សប្បំ ចាឡិយំ
អនាគតសប្បិ, តថា នវនីតំ, នាឡិកេវនិម្ពកោសម្ពករមន្តសាសបអាទីនំ
តេលំ បន ចាឡិយំ អនាគតតេលំ, តថា មធុកបុប្ផជាណីតំ ចាឡិយំ
អនាគតជាណីតន្តិ វេទិតព្ពំ។ ន សព្ពំ មធុកបុប្ផជាណីតំ ជាណីតគតិកន្តិ
អាហា “សីតុទកេនា” តិ អាទិ។ សីតុទកេន កតន្តិ មធុកបុប្ផានិ សីតុទកេ
បក្ខិបិទ្វា អមទ្ធិទ្វា បុប្ផរសេ ឧទកកតេ សតិ តំ ឧទកំ គហេត្វា បចិទ្វា កតំ។

“ជាណីតកតិកមេវា” តិ ឥមិនា សត្តាហាកាលិកន្តិ ធស្សតិ, ន បន
និស្សគ្គិយវត្ថុន្តិ។ តស្មា សត្តាហំ អតិក្កាមយតោ ធុក្កជន្តិ វេទិតព្ពំ។ វត្ថុម្យ
ចេតំ សមន្តហសាទិកាយំ សីតុនកេន កតំ មធុកបុប្ផជាណីតំ បុរេភត្តំ
សាមិសំ វដ្តតិ, បច្ឆាភត្តតោ បដ្ឋាយ សត្តាហំ និរាមិសមេវ, សត្តាហាតិក្កមេ
វត្ថុគណនាយ ធុក្កជ”ន្តិ។ សចេ បន ឡី បក្ខិបិទ្វា កតំ, យាវកាលិកំ។
ខណ្ឌសក្ខំ បន ឡីវល្លិកំ អបនេទ្វា សោធន្តិ, តស្មា វដ្តតិ,
អម្ពជម្ពបនសកនលិខន្តិវិចិត្តាទីនំ សព្វេសំ យាវកាលិកជលានំ ជាណីតំ
យាវកាលិកមេវាតិ អាហា “អម្ពជាណីតាទីនិ យាវកាលិកានី” តិ។

កាយិកបរិភោគំ វដ្តតិ កាយស្ស វា កាយេ អរុនោ វា មក្ខនំ វដ្តតិ,
អន្លោហរិតុំ បន ន វដ្តតិ។ យន្តិ សត្តាហាតិក្កន្តំ ភេសន្តិ។ និរហេត្វា
បរិច្ឆេទិទ្វាតិ អនហេត្វា សាមណោស្ស ធុទ្វា។ តន្តិ ឯវំ បរិច្ឆេទិទ្វា បុន
លទ្ធិភេសន្តិ។ ឯវត្ថា ទីន្តំ ភេសន្តិ សចេ សោ សាមណោរោ អភិសន្តិទ្វា វា
អនភិសន្តិទ្វា វា តស្ស ភិក្ខុនោ ធនេយ្យ, គហេទ្វា នត្ថកម្មំ វា កាតព្ពំ, អញ្ញំ វា
កញ្ចិ បរិភោគំ។ តេនាហា “អន្លោហរិតុម្យ វដ្តតិ” តិ។ សចេ សោ ពាលោ
ហោតិ, ធាតុំ ន ជាតាតិ, អញ្ញេន ភិក្ខុនា វត្ថុញ្ញោ “អត្ថិ តេ, សាមណោ,
ភេសន្តិ” តិ, “អាម, ភន្តេ, អត្ថិ” តិ។ “អាហារ, ថេរស្ស ភេសន្តិ ករិស្សាមា” តិ, ឯវម្យ
វដ្តតិ។ វត្ថុគណនាយាតិ សប្បិអាទិវត្ថុគណនាយ ចេវ
សប្បិបិណ្ឌាទិវត្ថុគណនាយ ច។ មិស្សតេសុ បន ឯកំ និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។
ឯត្ថ ច “ឥទំ មេ, ភន្តេ, ភេសន្តិ សត្តាហាតិក្កន្តំ និស្សគ្គិយំ, ឥមាហំ សង្ឃស្ស
និស្សជ្ជាមី” តិ (ចារា. ៦២៣) និស្សជ្ជនវិជានំ វេទិតព្ពំ។

សាធារណបញ្ញត្តិ។ សត្តាហំ អនតិក្កន្តេបិ អតិក្កន្តសញ្ញិនោ ចេវ
វេមតិកស្ស ច ធុក្កជំ។ អតិក្កន្តេ អនតិក្កន្តសញ្ញិនោបិ វេមតិកស្សបិ

និស្សន្ទិយំ ចាចិត្តិយមេវ, តថា អនិច្ចតាវិស្សន្ទិតានជ្ជាវិនិច្ឆ័យាឱវាទេសុ
អនិច្ចតាទិសញ្ញានោ។ អន្តោសត្តាបំ អនិច្ចតេ, វិស្សន្ទិតេ, នន្ទេ, វិនន្ទេ, ទន្ទេ,
អន្ទិទ្ទេ, វិស្សាសេន គហិតេ ឧម្ពត្តកាទីនញ្ច អនាបត្តិ។ អាចារិបត្តិ។
សប្បិអាទីនំ អត្តនោ សន្តកតា, គណនុបគតា, សត្តាហាតិក្កមោតិ ឥមាទេត្ត
តិណំ អត្តានិ។ កទិនសមុជ្ជានំ, អភិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ,
បណ្ណាត្តិវដ្តំ, កាយកម្មំ, វេទកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនំ។ តេនាហ “សេសំ ជីវវគ្គស្ស
បឋមសិក្ខាបទេ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ច” ត្ថិ (កម្ពុជា. អដ្ឋ. កទិនសិក្ខាបទវណ្ណានា)។

ភេសជ្ជសិក្ខាបទវណ្ណានា និច្ចតា។

៤. វស្សិកសាជិកសិក្ខាបទវណ្ណានា

បច្ឆិមមាសស្ស បឋមទិវសតោ បដ្ឋាយាតិ ជេដ្ឋមូលបុណ្ណាមាសិយា
បច្ឆិមចាជិបទទិវសតោ បដ្ឋាយ។ តាវាតិ តាវ បរិមាណោ កាលេ។
ជេដ្ឋមូលបុណ្ណាមាសិយា បច្ឆិមចាជិបទទិវសតោ បដ្ឋាយ យាវ កត្តិកបុណ្ណាមា,
ឥមស្មី បញ្ចមាសេតិ អត្តោ។ កាលោ វស្សិកសាជិកាយាតិអាទិនាតិ ឯត្ត
អាទិសទ្ធន “សមយោ វស្សិកសាជិកាយ, អញ្ញេបិ មនុស្សា វស្សិកសាជិកជីវំ
ទេន្តិ” តិ (ចារា. ៦២៨) ឥមេសំ គហណំ។ ទេវ មេ
វស្សិកសាជិកជីវវន្តិអាទិកាយាតិ ឯត្ត អាទិសទ្ធន បទ “អាហារេវ មេ
វស្សិកសាជិកជីវំ, បរិវត្តេវ មេ វស្សិកសាជិកជីវំ, ចេតាបេវ មេ
វស្សិកសាជិកជីវំ” ត្ថិ ឥមេសំ គហណំ។ អត្តនោ អញ្ញាតកអប្បវារិតេសុ
តទុកយំ ករោន្តស្ស កី ហោតិ អាហ “អញ្ញាតកអប្បវារិតជ្ជានេ” តិអាទិ។
“វត្តភេទេ ទុក្ខជ” ត្ថិ ឥទំ វស្សិកសាជិកំ បុព្វេ អនេន្តេ សន្ធាយ វុត្តំ។ យេ បទ
បុព្វេបិ ទេន្តិ, តេសុ វត្តភេទោ នត្តិ។ វុត្តញ្ញំ សមន្តចាសាទិកាយំ “យេ មនុស្សា
បុព្វេបិ វស្សិកសាជិកជីវំ ទេន្តិ, ឥមេ បទ សចេបិ អត្តនោ

អញ្ញាតកម្មប្បវត្តិ ហោត្តិ, វត្តកេនោ នត្តិ តេសុ សតុប្បាទករណស្ស
អនុញ្ញាតត្ថា”តិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៦២៨)។ អញ្ញាតកិញ្ញត្តិសិក្ខាបទេន និស្សគ្គិយំ
ចាចិត្តិយន្តិ “យោ បន ភិក្ខុ អញ្ញាតកំ គហបតី វា គហបតានី វា បីវរំ
វិញ្ញាបេយ្យ អញ្ញាត្រ សមយា, និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយ”ន្តិ (ចារា. ៥០៨) ឥមីនា
សិក្ខាបទេន និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។ ឥទំ បន បកតិយា
វស្សិកសាជិកធាយកេសុបិ ហោតិយេវ។

គិម្ហានំ បច្ឆិមទូមាសស្ស បឋមទិវសតោ បដ្ឋាយាតិ វត្ត
ជេដ្ឋមូលកាឡបក្ខចោសថស្ស បច្ឆិមចាជិបទទិវសតោ បដ្ឋាយ យាវ
អាសាឡិបុណ្ណាមា, អយមទូមាសោ គិម្ហានំ បច្ឆិមទូមាសោ នាម, តស្ស
បឋមទិវសតោ បដ្ឋាយាតិ អត្ថោ, អទូមាសស្ស បឋមចាជិបទទិវសតោ
បដ្ឋាយាតិ វត្តំ ហោតិ។ កត្តិកមាសស្ស បច្ឆិមទិវសោ នាម
បច្ឆិមកត្តិកមាសស្ស បុណ្ណាមា។ ឯត្តាវតាតិ “មាសោ សេសោ គិម្ហានន្តិ ភិក្ខុនា
វស្សិកសាជិកបីវរំ បរិយេសិតត្ថំ, អទូមាសោ សេសោ គិម្ហានន្តិ កត្វា
និវាសេតត្ថ”ន្តិ វត្តកេន គណនេន។ បរិយេសនកេត្តន្តិ បរិយេសនស្ស ខេត្តំ។
ឯតស្មិញ្ញិ មាសេ វស្សិកសាជិកំ អលទ្ធិំ បរិយេសិតុំ វដ្តតិ។
ករណនិវាសនកេត្តម្បីតិ ករណកេត្តញ្ចោវ និវាសនកេត្តញ្ចោ។ បិ-សទ្ទេន
បរិយេសនកេត្តំ សម្បិល្លោតិ។ ឯតស្មិញ្ញិ អទូមាសេ បរិយេសិតុំ, កាតុំ,
និវាសេតុញ្ច វដ្តតិ, អធិដ្ឋាតុយេវ ន វដ្តតិ។ យំ បន សមន្តចាសាទិកាយំ កត្តបិ
ចោត្តកេ “ជេដ្ឋមូលបុណ្ណាមាសិយា បច្ឆិមចាជិបទទិវសតោ បដ្ឋាយ យាវ
កាលបក្ខចោសថោ, អយមេកោ អទូមាសោ បរិយេសនកេត្តញ្ចោវ
ករណកេត្តញ្ចោ។ ឯតស្មិញ្ញិ អន្តរេ វស្សិកសាជិកំ អលទ្ធិំ បរិយេសិតុំ, លទ្ធិំ
កាតុញ្ច វដ្តតិ, និវាសេតុំ, អធិដ្ឋាតុញ្ច ន វដ្តតិ”តិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៦២៨) វចនំ
ទិស្សតិ, តំ បមាទលិខិតំ មាតិកាយ វិរោធតោតិ ទដ្ឋព្ភំ។ “អទូមាសោ សេសោ

គឺម្ចាស់នៃ កត្តា និងសេតញ្ញ"ន្ត (ចារា. ៦២៧) ហ៊ី ចាឡិ។ សព្វម្បីតិ បរិយេសនំ,
ករណំ, និងសនំ, អធិដ្ឋានញ្ញាតិ សព្វម្បី។ ឥមិនា ឥមេ ចត្តារោ មាសា
បរិយេសនករណនិវាសនាធិដ្ឋាននំ ចតុន្ទម្បី ខេត្តន្ត ធម្មស្សតិ។ ឯតេសុ ហ៊ី
ចតុសុ មាសេសុ អលទ្ធិ បរិយេសិតុំ, លទ្ធិ កាតុំ, និងសេតុំ, អធិដ្ឋានតុញ្ញ វដ្តតិ។

វស្សំ ឧក្កឡិយតីតិ សំវច្ឆំ ឧទ្ធិ កឡិយតិ វឡិយតិ, អារុយ្ហតីតិ អត្ថោ,
វស្សានស្ស បឋមមាសំ ឧក្កឡិក្ខតា គឺម្ចាស់ បច្ចិមមាសមេវ ករោន្តតិ វុត្តំ ហោតិ។
វស្សបនាយិកធិវសេ អធិដ្ឋានតុញ្ញាតិ វស្សានតោ បុព្វេយេវ ទសាហស្ស
អតិក្កន្តតា វស្សបនាយិកធិវសេយេវ អធិដ្ឋានតុញ្ញ។ តញ្ញា ទិវសំ អតិក្កាមេតុំ
ន វដ្តតិ។ អន្តោវស្សេ បនលទ្ធា ចេវ និដ្ឋិតា ច តស្មីយេវ អន្តោវស្សេ
លទ្ធិទិវសតោ បដ្ឋាយ ទសាហំ នាតិក្កាមេតុញ្ញ, ទសាហាតិក្កមេ និដ្ឋិតា បន
តទហេវ អធិដ្ឋានតុញ្ញ។ ទសាហោ អប្បហោន្ត ចីវរកាលំ នាតិក្កាមេតុញ្ញ។
អយំ តាវ កតាយ បរិហារោ។ អកតាយ បន កោ បរិហារោតិ អាហ
“សចេ”តិអាធិ។ ឯកាហម្បី នលភតិ ឥតោ អញ្ញស្ស បរិហារស្សភាវតោតិ
អធិប្បាយោ។

សោ កុតោ ហោតីតិ អាហ “យាវ ហោមន្តស្ស បឋមទិវសោ”តិ,
ជេដ្ឋម្បលបុណ្ណាមាសិតោ បដ្ឋាយ យាវ កត្តិកបុណ្ណាមាសិយា
បច្ចិមទាជិបទទិវសោ, តាវាតិ អត្ថោ។ ឯតេសុ សត្តសុ បិដ្ឋិសមយមាសេសូតិ
បដិលោមក្កមេន វុត្តេសុ កត្តិកបុណ្ណាមាសិយា បច្ចិមទាជិបទាធិសុ
ជេដ្ឋម្បលបុណ្ណាមាសាវសានេសុ ឯតេសុ សត្តសុ បិដ្ឋិសមយនាមកេសុ
មាសេសុ។ សតុប្បាទករណេនាតិ “កាលោ វស្សិកសាជិកាយា”តិអាធិនា
នយេន សតុប្បាទករណេន។ វិញ្ញាបេន្តស្សតិ “ទេវ មេ
វស្សិកសាជិកចីវរ”ន្តិអាធិនា (ចារា. ៦២៨) នយេន វិញ្ញត្តិ ករោន្តស្ស។ តេន

សិក្ខាបទនៃ អនាបត្តិ តិ អញ្ញាតកវិញ្ញាតិសិក្ខាបទនៃ អនាបត្តិ, ឥមិនា បទ
សិក្ខាបទនៃ អាបត្តិយេវ អសមយត្តា។ វុត្តញ្ញោតំ ភទន្តពុទ្ធនិព្វាយេន -

“កត្វា បទ សតុប្បាទំ, វស្សសាជិកចីវរំ;
និច្ឆាទេន្តស្ស ភិក្ខុស្ស, សមយេ បិដ្ឋិសម្មតេ។

“ហោតិ និស្សគ្គិយាបត្តិ, ញាតកាញាតកាទិនោ;
តេសុយេវ ច វិញ្ញាតី, កត្វា និច្ឆាទនេ តថា” តិ។

ឯត្ថ ច “ឥទំ មេ, ភន្តេ, វស្សិកសាជិកចីវរំ អតិវេកមាសេ សេសេ គិម្ពានេ
បរិយិដ្ឋំ អតិវេកទូមាសេ សេសេ គិម្ពានេ កត្វា បរិទហិតំ និស្សគ្គិយ” ត្ថិ ឥមិនា
(ចារា. ៦២៨) នយេន និស្សន្ននវិធានំ វេទិតព្ពំ។

វស្សិកសាជិកបរិយេសនវត្ថុស្ម័ន្តិ បដិកថេវ
វស្សិកសាជិកបរិយេសនវត្ថុស្ម័ន្តិ។ តិកថាចិត្តិយន្តិ អតិវេកមាសទូមាសេសុ
អតិវេកសញ្ញាវេមតិកឡនកសញ្ញាទំ បរិយេសននិវាសនវសេន តីណិ
ចាចិត្តិយានិ, ឯកសេសនិទ្ទេសោ ចាយំ, សាមញ្ញនិទ្ទេសោ វា។
ឡនកមាសទូមាសេសូតិ ឡនកមាសេ ចេវ ឡនកទូមាសេ ច។ អតិវេកសញ្ញានោ,
វេមតិកស្ស វា ទុក្កជន្តិ ឯត្ថ “បរិយេសននិវាសនំ ករោន្តស្ស” តិ ចាបសេសោ។
ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - “ឡនកមាសេ សេសេ គិម្ពានេ អតិវេកសញ្ញានោ, វេមតិកស្ស
វា បរិយេសន្តស្ស ទុក្កជំ, ឡនកទូមាសេ សេសេ គិម្ពានេ ច អតិវេកសញ្ញានោ,
វេមតិកស្ស វា និវាសេន្តស្ស ទុក្កជ” ត្ថិ។ “តថា” តិ ឥមិនា ទុក្កជំ អតិទិសតិ,
តញ្ច ទុក្កជំ ឧទកដុសិតគណនាយ អកត្វា ម្នានបរិយោសានវសេន បយោគ
បយោគ ការេតព្ពំ, តញ្ច ខោវិវដ្តនោ អាកាសតោ បតិទុទេកេនេវ
ម្នាយន្តស្ស, ន ម្នានកោដ្ឋកវាបិអាទិសុ យដេហិ អាសិត្តនកេន ម្នាយន្តស្ស។

តេជោវាហ “សតិយាវស្សីកសាដិកាយា” តិអាធិ។ ចោក្ខវណិយាធិសុ បន
នគ្គស្ស ម្ហាយន្តស្ស អនាបត្តិ តិ សម្ពុត្តោ, ចោក្ខវណិយាធិសុ បន សតិយាបិ
វស្សីកសាដិកាយ នគ្គស្ស ម្ហាយន្តស្ស នត្តិ ទុក្ខជាបត្តិ តិ អត្ថោ។

ឯវំ អន្តរាបត្តិយា អនាបត្តិ ទស្សេត្វា ឥទានិ និស្សគ្គិយេន អនាបត្តិ
ទស្សេត្តំ “អច្ឆិន្ទបិវស្ស” តិអាធិ វុត្តំ។ តត្ថ អច្ឆិន្ទបិវស្សតិ
អច្ឆិន្ទសេសបិវស្ស។ តស្សាបិ អសមយេ និវាសតោ អនាបត្តិ។ ឯស នយោ
នដ្ឋបិវស្ស វាតិ ឯត្តាបិ។ យថា ចេត្ត និវាសេន្តានំ តេសំ អនាបត្តិ, ឯវំ តត្ថ
បរិយេសន្តានម្បីតិ ទដ្ឋព្ពំ។ ឯត្ថ បន មហាគ្យវស្សីកសាដិកំ បេត្វា ម្ហាយន្តស្ស
ចោរ្យបទ្ទវោ អាបទា នាមាតិ អាហា “អនិវត្ត” តិអាធិ។ អាបទាសុ វា
និវាសយតោតិ អាបទាសុ វិជ្ជាមាណសុ អសមយេ និវាសេន្តស្ស។ យំ បន
សមន្តចាសាធិកាយំ “អច្ឆិន្ទបិវស្សតិ ឯតំ វស្សីកសាដិកំយេវ សន្ធាយ វុត្តំ។
តេសញ្ចិ នគ្គានំ កាយោវស្សាបនេ អនាបត្តិ។ ឯត្ថ ច មហាគ្យវស្សីកសាដិកំ
និវាសេត្វា ម្ហាយន្តស្ស ចោរ្យបទ្ទវោ អាបទា នាមា” តិ អច្ឆិន្ទបិវរាធិនោ
និស្សគ្គិយេន អនាបត្តិ អទស្សេត្វា នគ្គស្ស ម្ហាយតោ ទុក្ខដេនេវ
អនាបត្តិទស្សនំ, តំ យុត្តំ វិយ និស្សតិ។ សព្ពសិក្ខាបទេសុ ហិ មូលាបត្តិយា
ឯវំ អាបត្តិប្បសង្កេ អនាបត្តិទស្សនត្ថំ អនាបត្តិវារោ អារភីយតិ, ន
អន្តរាបត្តិយាតិ, តស្មា ឧបបរិក្ខិតព្ពំ។ សបិវតាតិ អន្តរាសកឧត្តរាសង្កេហិ
សបិវតា។

វស្សីកសាដិកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. បិវរាអច្ឆិន្ទនសិក្ខាបទវណ្ណានា

“ធាតុ” តិ យំ កិញ្ចា បច្ចាសីសមាធស្សេវ ធានមិហា អធិប្បតំ, ន
និស្សជ្ជធានន្តិ អាហា “វេយ្យាវច្ឆាធិនី” តិ អាធិ។ សកសញ្ញាយា តិ “សក” ន្តិ
សញ្ញាយ។ ឥមិធា ចារាជិកាការំ ធស្សេវ តិ។ ចជិត្វា ទិន្នម្បិ ហិ សកសញ្ញាយ
គណ្ណតោ នត្តិ ចារាជិកំ។ អច្ឆិន្ទន្តស្សា តិ ឯកតោ អតទ្ធានិ, វិសុំ បបិតានិ ច
ពហ្វនិ អច្ឆិន្ទតោ, “សង្ឃាជី អាហារ, ឧត្តរាសង្កំ អាហារា” តិ ឯវំ អាហារាបយតោ
ច។ តេនាហា “វត្ថុគណនាយ អាបត្តិយោ” តិ។ “មយា ទិន្នានិ សញ្ញានិ អាហារា” តិ
វេតោបិ ឯកវេនេនេវ សម្ពហុលា អាបត្តិយោ។ ឯកំ ចីវរំ បន ឯកាតទ្ធានិ ច
ពហ្វនិ អច្ឆិន្ទតោ ឯកា អាបត្តិ។ “អច្ឆិន្ទ” តិ អាណាត្តិយា ទុក្ខជន្តិ “មយា ទិន្នានិ
សញ្ញានិ គណ្ណា” តិ អាណាត្តិយា ឯកំ ទុក្ខជំ, អច្ឆិន្ទេសុ បន ឯកវេនេនេវ
សម្ពហុលា ចាចិត្តិយោ។ តេនាហា “អច្ឆិន្ទេសុ វត្ថុគណនាយ អាបត្តិយោ” តិ។
អច្ឆិន្ទេសុ តិ តេនាណាត្តេន អច្ឆិន្ទេសុ ចីវរេសុ។ យត្ថ បន ចោត្តកេសុ “អច្ឆិន្ទេសុ
យត្ថកានិ អាណាត្តានិ, តេសំ គណនាយ អាបត្តិយោ” តិ ចាហោ, តត្ថ យត្ថកានិ
អាណាត្តានិ តិ យត្ថកានិ ចីវរានិ គណ្ណាតុំ អាណាត្តានិ តិ អត្ថោ។ យំ បន
សមន្តចាសាធិកាយំ “ចីវរំ ‘គណ្ណា’ តិ អាណាបេតិ, ឯកំ ទុក្ខជំ។ អាណាត្តោ
ពហ្វនិ គណ្ណាតិ, ឯកំ ចាចិត្តិយ” តិ (ចារា. អជ្ជ. ២.៦៣៣) វុត្ថំ, តំ ឯកាតទ្ធា
សន្ធាយ។ ឯវញ្ច កត្វា សមន្តចាសាធិកាយ សទ្ធិ ឥមាយ អជ្ជកថាយ ន កោចិ
វិរោធា។ សចេ បន “សង្ឃាជី គណ្ណា, ឧត្តរាសង្កំ គណ្ណា” តិ អាណាបេតិ, វាចាយ
វាចាយ ទុក្ខជំ។ អច្ឆិន្ទេសុ វត្ថុគណនាយ អាបត្តិយោ។ ឯត្ថ ច “ឥទំ មេ, ភន្តេ,
ចីវរំ ភិក្ខុស្ស សាមំ ធាតុ អច្ឆិន្ទំ និស្សត្តិយ” តិ (ចារា. ៦៣៣) ឥមិធា នយេន
និស្សជ្ជនវិជានំ វេទិតព្ពំ។

តិកចាចិត្តិយន្តិ ឧបសម្បន្នេ ឧបសម្បន្នសញ្ញាវេមតិកអនុបសម្បន្នសញ្ញានំ
វេសេន តីណិ ចាចិត្តិយានិ។ អញ្ចំ បរិក្ខារន្តិ បត្តាធិ អញ្ចំ បរិក្ខារំ, អន្តមសោ
សូចិម្បិ តិ អត្ថោ។ ន កេវលំ អនុបសម្បន្នស្ស ចីវរំយេវ អច្ឆិន្ទតោ ទុក្ខជន្តិ

អាហា “អនុបសម្បជ្ជស្ស ចា” តិអាទិ។ តត្ថ យំ កិញ្ចីតិ ចីវរំ វា ហោតុ, បត្តាទិ,
យំ កិញ្ចី បរិក្ខារំ វា។ តស្ស វិស្សាសំ គណ្ណាន្តស្សាតិ យស្ស ទិន្នំ, តស្ស
វិស្សាសេន គណ្ណាន្តស្ស, តតិយត្ថេ ចេតំ ឧបយោគវចនំ។ ឧបសម្បជ្ជតាតិ
អច្ឆិន្ទនសមយេ ឧបសម្បជ្ជតាវា។ កិញ្ចាបិ ឧបសម្បជ្ជតាវា ចាឡិយំ,
មាតិកជ្ជកថាយព្វា ទានគ្គហិណេសុ ទិស្សតិ, តថាបិ អនុបសម្បជ្ជកាលេ
ចីវរំ ទត្វា ឧបសម្បជ្ជកាលេ អច្ឆិន្ទន្តស្ស អាបត្តិតោ អច្ឆិន្ទនកាលេយេវ
ឧបសម្បជ្ជតា អន្តន្តិ វេទិតព្វំ។

ចីវរអច្ឆិន្ទនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. សុត្តវិញ្ញត្តិសិក្ខាបទវណ្ណានា

ធម្មិដំ ខោមសុត្តាទិន្និ “សុត្តំ នាម ធម្មសុត្តានិ ខោមំ កប្បាសិកំ កោសេយ្យំ
កម្ពលំ សាលាំ ភន្តិ” ទិ (ចារា. ៦៣៨) ឯវំ វុត្តំ ធម្មិដំ ខោមសុត្តាទី។ តត្ថ ខោមទិ
(ចារា. អដ្ឋ. ២. ៦៣៦-៣៨) ខោមវាកេហិ កតសុត្តំ។ កប្បាសិកទិ កប្បាសតោ
និព្ពត្តំ។ កោសេយ្យទិ កោសិយំសូហិ កន្តិទ្វា កតសុត្តំ។ កម្ពលទិ
ឯឡិកលោមសុត្តំ។ សាលាទិ សាលាវាកេន កតសុត្តំ។ ភន្តិទិ ចាដក្កំ
វាកសុត្តមេវាតិ ឯកេ។ បញ្ចាហិបិ មិស្សេទ្វា កតសុត្តំ បន “ភន្តិ” ទិ វេទិតព្វំ។
តេសំ អនុលោមទិ តេសំ ខោមាទីនំ អនុលោមំ ទុក្ខលំ បត្តុណ្ណំ សោមារបដ្ឋំ
ចិនបដ្ឋំ ឥទ្ធិជំ ទេវទិន្នទិ ធម្មិដំ សុត្តំ។

តុរិវតិ វាយន្ទបករណោ ឯកោ ទណ្ឌោ, វីតវីតដ្ឋានំ យត្ថ សំហរិទ្វា
បេបេទិ។ វេមទិ វាយន្ទបករណោ ឯកោ ទណ្ឌោ, សុត្តំ បវេសេទ្វា យេន
អាគោដេន្តោ យនការំ សម្មាទេទិ។ តស្ស សព្វប្បយោគេសុ ទុក្ខដទិ
តន្តវាយស្ស យេ តេ តុរិវេមសដ្ឋនាទិកា បយោគា, តេសុ សព្វេសុ បយោគេសុ

ភិក្ខុស្ស ទុក្ខដំ, តស្ស តន្តវាយស្ស បយោគេ បយោគេ ភិក្ខុស្ស ទុក្ខដន្ត វុត្តំ
ហោតិ។ តុវិអាទិនំ អភារេ តេសំ ករណត្តំ វាសិជវសុអាទិនំ
មគ្គននិសានុក្ខេន្ទនាទិសព្ពប្បយោគេបិ ឯសេវ នយោ។ តន្តនំ អត្តនោ
សន្តកត្តាវីតវីតជ្ជានំ បដិលទ្ធមេវ ហោតីតិ អាហា “បដិលាភេន និស្សគ្គិយំ
ហោតី” តិ, វិកប្បនុបគបដ្ឋមជ្ជវប្បមាលោវីតេ និស្សគ្គិយំ ហោតីតិ វុត្តំ
ហោតិ។ តេនេវ វត្តតិ “ធីយតោវិទត្តិមត្តេ, តិវិយញ្ច ហត្ថមត្តេ វីតេ និស្សគ្គិយំ
ចាចិត្តិយ” ត្ថិ។ ឯត្ថ ច “ឥទំ មេ, កន្តេ, ជីវំ សាមំ សុត្តំ វិញ្ញាបេត្វា តន្តវាយេហិ
វាយាបិតំ និស្សគ្គិយ” ត្ថិ ឥមិនា នយេន និស្សជ្ជនវិជានំ វេទិតព្ពំ។

តេនេវាតិ វិញ្ញាបិតតន្តវាយេនេវ។ ឯវំ ឥធ ទុក្ខដន្ត ឥធាបិ តន្តវាយេនេវ
ធីយតោវិទត្តិមត្តេ, តិវិយំ ហត្ថមត្តេ វីតេ ទុក្ខដន្ត អត្តោ។
អកប្បិយសុត្តមយេតិ វិញ្ញាបិតសុត្តមយេ។ ឥតវស្មិន្តិ អវិញ្ញត្តិសុត្តមយេ
បរិច្ឆេទេ។ តតោ ច ឧនតរាតិ វុត្តប្បមាលោតោ ច ឧនតរា, អន្តមសោ (ចារា.
អដ្ឋ. ២.៦៣៦-៦៣៨) អដ្ឋមណ្ឌលប្បមាលាបីតិ អធិប្បាយោ។
កប្បិយតន្តវាយេនបិ អកប្បិយសុត្តំ វាយាបេន្តស្ស យថា បុព្វេ និស្សគ្គិយំ,
ឯវមិធ ទុក្ខដំ។ តេនេវ កប្បិយញ្ច អកប្បិយញ្ច សុត្តំ វាយាបេន្តស្ស សចេ
បដ្ឋមជ្ជវប្បមាលា វា ឧនកា វា អកប្បិយសុត្តបរិច្ឆេទា ហោត្តិ, តេសុ
បរិច្ឆេទកណ្តាយ ទុក្ខដំ។ កប្បិយសុត្តបរិច្ឆេទេសុ អនាបត្តិ។ អថ
ឯកន្តវិកេន វា សុត្តេន, ធីយតោ វា កប្បិយំ តិវិយំ អកប្បិយំ កត្វាវីតំ
ហោតិ, បមាណាយុត្តេ បរិច្ឆេទេ បរិច្ឆេទេ ទុក្ខដំ។

យទិ បន (ចារា. អដ្ឋ. ២.៦៣៦-៦៣៨) ទ្វេ តន្តវាយា ហោត្តិ ឯកោ កប្បិយោ
ឯកោ អកប្បិយោ, សុត្តញ្ច អកប្បិយំ, តេ ច វារេន វិនន្តិ,
អកប្បិយតន្តវាយេន វីតេ បមាណាយុត្តេ បរិច្ឆេទេ បរិច្ឆេទេ ចាចិត្តិយំ, ឧនតរេ

ទុក្ខដំ។ ឥតវេនវីតេ ឧភយត្ថ ទុក្ខដំ។ សច ទ្វេបិ វេមំ គហេត្វា ឯកតោវិនន្តិ,
បមាណាយុត្ថេ បរិច្ឆេទេ បរិច្ឆេទេ ចាចិត្តិយំ។ អថ សុត្ថំ កប្បិយំ, ចីវរញ្ច
កេទារពន្ធាធិហិ សបរិច្ឆេទំ, អកប្បិយតន្តវាយេនវីតេ បរិច្ឆេទេ បរិច្ឆេទេ
ទុក្ខដំ, ឥតវេនវីតេ អនាបត្តិ។ សច ទ្វេបិ ឯកតោវិនន្តិ, បមាណាយុត្ថេ
បរិច្ឆេទេ បរិច្ឆេទេ ទុក្ខដំ។ អថ សុត្ថម្បិ កប្បិយញ្ច អកប្បិយញ្ច, តេ ច វាវេន
វិនន្តិ, អកប្បិយតន្តវាយេន អកប្បិយសុត្ថមយេសុ បដិមចីវរប្បមាណេសុ
បរិច្ឆេទេសុវីតេសុ បរិច្ឆេទគណនាយ ចាចិត្តិយំ, ឧនតវេសុ
កប្បិយសុត្ថមយេសុ ច ទុក្ខដំ។ កប្បិយតន្តវាយេន អកប្បិយសុត្ថមយេសុ
បមាណាយុត្ថេសុ វា ឧនកេសុ វា ទុក្ខជមេវ, កប្បិយសុត្ថមយេសុ អនាបត្តិ។

អថ ឯកន្តវិកេន វា សុត្តេន, ធិយតោ វា អកប្បិយំ តិរិយំ អកប្បិយំ កត្វា
វិនន្តិ, ឧភោមិ វា តេ វេមំ គហេត្វា ឯកតោវិនន្តិ, អបរិច្ឆេទេ ចីវរេ
បមាណាយុត្ថេ បរិច្ឆេទេ បរិច្ឆេទេ ទុក្ខដំ, សបរិច្ឆេទេ បរិច្ឆេទវសេន ទុក្ខជាតិ។
តេនាហ “ឯតេនេវ ឧចាយនា”តិអាធិ។

ឯត្ថ ច តន្តវាយោ តាវ អញ្ញាតកអប្បវាវិតតោវិញ្ញត្តិយាលទ្វោ
អកប្បិយោ, សេសោ កប្បិយោ។ សុត្ថម្បិ សាមំ វិញ្ញាបិតំ អកប្បិយំ, សេសំ,
ញាតកាធិវសេន ឧប្បន្នញ្ច កប្បិយន្តិ វេទិតព្ពំ។ តិកចាចិត្តិយន្តិ វាយាបិតេ
វាយាបិតសញ្ញាវេមតិកអវាយាបិតសញ្ញានំ វសេន តីណិ ចាចិត្តិយាធិ។
ចីវរត្ថាយ វិញ្ញាបិតសុត្ថន្តិ សាមំ វា អញ្ញេន វា ចីវរត្ថាយ វិញ្ញាបិតសុត្ថំ។
កិញ្ញាបិ ចាឡិយំ “សាមំ សុត្ថំ វិញ្ញាបេត្វា”តិ វុត្ថំ, តថាបិ ឥធ “ចីវរត្ថាយ សាមំ
វិញ្ញាបិតសុត្ថ”ន្តិ អវត្វា កេវលំ “ចីវរត្ថាយ វិញ្ញាបិតសុត្ថ”ន្តិ អង្កេសុ វុត្ថត្តា
អញ្ញេន ចីវរត្ថាយ វិញ្ញាបិតសុត្ថម្បិ សង្កបំ គប្បតិចិ វេទិតព្ពំ។

អកប្បយវិញ្ញត្តិយាតិ “ចីវរំ មេ, អារុសោ, វាយថា”តិ ឯវំភូតាយ
អកប្បយវិញ្ញត្តិយា។

សុត្តវិញ្ញត្តិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. មហាបេសការសិក្ខាបទវណ្ណានា

ចីវរសាមិកេហិ បុព្វេ អប្បវារិតោ ហុត្វាតិ “កីធិសេន តេ, ភន្តេ, ចីវរេន
អត្តោ, កីធិសំ តេ ចីវរំ វាយាបេមិ, វេទ, ភន្តេ, យទិច្ឆសី”តិ ចីវរសាមិកេហិ បុព្វេ
អរុត្តោ ហុត្វា។ ឯត្ថ ច អាយតាធិហិ តីហិ សុត្តវឿនាការេន សហ
វាយនាការំ ទស្សេតិ, សុវីតាធិហិ ចត្វហិ វាយនាការមេវ។ “កិញ្ចិមត្ថំ
អនុបទន្នេយ្យមា”តិ អាទិ តស្ស កត្តញ្ញាការមត្តទស្សនំ, ន បទ អន្តទស្សនំ
សុត្តវឿនវសេនេវ អាបន្និតត្ថត្វាតិ អាហា “ន ភិក្ខុនោ
បិណ្ឌាចាតទានមត្តេនា”តិ អាទិ។ ឯត្ថ ច “ឥទំ មេ, ភន្តេ, ចីវរំ បុព្វេ អប្បវារិតេន
អញ្ញាតកស្ស គហបតិកស្ស តន្តវាយេ ឧបសង្កមិត្វា ចីវរេ វិកប្បំ អាបន្នំ
និស្សគ្គិយ”ន្តិ (ចារា. ៦៤៣) ឥមីនា នយេន និស្សជ្ជនវិជានំ វេទិតព្ពំ។
តិកថាចិត្តិយន្តិ អញ្ញាតកេ អញ្ញាតកសញ្ញិវេមតិកញ្ញាតកសញ្ញំ វសេន
តីណិ ចាចិត្តិយានិ។

មហាបេសការសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. អប្បេកចីវរសិក្ខាបទវណ្ណានា

បឋមបទស្សាតិ “ទសាហាណាគត”ន្តិ បទស្ស។ បុរិមនយេនេវាតិ
អច្ចន្តសំយោគវសេនេវ។ តានិ ធិវសានីតិ តេសុ ធិវសេសុ។ អច្ចន្តមេវាតិ
និវន្តរមេវ, តេសុ ទសាហេសុ យត្ថ កត្តចិ ធិវសេតិ វុត្ថំ ហោតិ។

បវរណាមាសស្សតិ បុព្វកត្តិកមាសស្ស។ សោ ហិ ឥធ
បឋមបវរណាយោគតោ “បវរណាមាសោ”តិ វុត្តោ។ ដុល្លាបក្ខបញ្ចមិតោ
បដ្ឋាយាតិ សុក្កបក្ខបញ្ចមី អាទី កត្វា។ បវរណាមាសស្ស
ដុល្លាបក្ខបញ្ចមិតោតិ វា បវរណាមាសស្ស បកាសនតោ បុរិមស្ស
ដុល្លាបក្ខស្ស បញ្ចមិតោ បដ្ឋាយាតិ អត្ថោ។ យោ បនេត្ថ “កាមព្ភោស (សាវត្ថ.
ដ. ២.៦៥០) ‘ធនាហាបរមំ អតិរេកជីវំ ជារេតត្ថុន្តិ (ចារា. ៤៦៣) ឥមិនាវ សិទ្ធោ,
អដ្ឋប្បត្តិវសេន បន អបុព្វវិយ អត្ថំ ធនេស្សត្វា សិក្ខាបទំ ឋបិត”ន្តិ ចាហោ
និស្សតិ, សោ បមាធនាហោ “ធនាហាធាគត”ន្តិ ឥមិនាវិរោធតោតិ ធន្តំ។
កិញ្ច “ដុល្លាបក្ខបញ្ចមិតោ បដ្ឋាយា”តិ វុត្តត្ថា អដ្ឋកថាយេវ
បុញ្ញបរិវោធាបិ សិយា។

អច្ឆេកជីវន្តិ អច្ឆាយិកជីវំ វុច្ឆតិ, សោ ច អច្ឆាយិកភារោ ធាយកស្ស
គមិកាធិការេនាតិ ធនេស្សតុំ “គមិកតិលានគព្វិនិអភិនវុប្បន្នសទ្ធានំ
បុគ្គលាន”ន្តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ គមិកោ នាម “សេនាយ វា គន្ធកាមោ ហោតិ,
បវាសំ វា គន្ធកាមោ ហោតី”តិ (ចារា. ៦៤៩) វុត្តោ។ អញ្ញតរេន “វស្សវាសិកំ
ធន្សមី”តិ វរំ អាហេចេត្វា ធន្នន្តិ គមិកាធិនំ អញ្ញតរេន គមនាធិហិ
ការណេហិ ធាតុកាមេន ទូតំ វា បេសេត្វា, សយំ វា អាគន្ធា “វស្សវាសិកំ
ធន្សមី”តិ វរំ អាហេចេត្វា ធន្នន្តិ ជីវំ។ ឯត្ថ ច “ឥទំ មេ, ភន្តេ, អច្ឆេកជីវំ
ជីវកាលសមយំ អតិក្កាមិតំ និស្សត្តិយ”ន្តិ (ចារា. ៦៤៩) ឥមិនា នយេន
និស្សន្ននវិជានំ វេទិតព្ពំ។

សេសន្តិ “សាធារណបញ្ញត្តិ”តិអាទិកំ។ អយំ បនវិសេសោ - តត្ថ
អតិរេកជីវេ អតិរេកជីវសញ្ញាអាទិនោ ធនាហាតិក្កមោ, ឥធ អច្ឆេកជីវេ
អច្ឆេកជីវសញ្ញាអាទិនោ ជីវកាលាតិក្កមោ។ តថា អនច្ឆេកជីវេ

អរោកចីវរសញ្ញានោ, វេមតិកស្ស ច ទុក្ខដំ។ ជាតិប្បមាណាសម្បជ្ជស្ស
អរោកចីវរស្ស អត្ថនោ សន្តកតា, ទសាហាណាគតាយ
កត្តិកតេមាសិកបុណ្ណមាយ ឧប្បជ្ជភារោ, អនិជ្ជិតអវិកប្បិតតា,
ចីវរកាលាតិក្កមោតិ ចតុរដ្ឋភារោ វេត្ថ វិសេសោ។

អរោកចីវរសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. សាសន្តសិក្ខាបទវណ្ណានា

ឧបសម្បជ្ជន្តិអាទិសុវិយាតិ “បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជវិហារតី” តិ (វិភ. ៥០៨)
ឥមស្ស វិភង្គេ “ឧបសម្បជ្ជា” តិ ឧទ្ទិវតព្ពេ “ឧបសម្បជ្ជ” តិ ឧទ្ទិដំ។ តទិហ
និទស្សនំ កតំ។ អាទិសន្តេន បន “អនាបុច្ឆំ វា គន្ធយ្យា” តិ អាទិនំ (ចា. ១១១,
១១៥) សន្តិហា ទដ្ឋព្ពោ។ ឧបកត្តាតិ ឧបសន្តស្ស ត្ថមាហា។ វសិក្ខាតិ អក្ខណ្ឌំ
វសិក្ខា។ “យេន យស្ស ហិ សម្ពន្ធោ, ទូរជ្ជម្បិ ច តស្ស ត” តិ វេនតោ
“ឥមស្ស... បេ... ឥមីនា សម្ពន្ធោ” តិ វុត្តំ។ តត្ថ ឥមស្សាតិ “ឧបវស្ស” តិ បទស្ស។
វិនយបរិយាយេន អរញ្ញលក្ខណំ អទិន្នាទានចារាជិកេ អាគតំ។ តត្ថ ហិ
“តាមា វា អរញ្ញា វា” តិ អនវសេសតោ អវហារជ្ជានបរិគ្គហេន តទុក្ខយំ
អសន្តវតោ ទស្សេតុំ “ឋេបេត្វា តាមញ្ញា” តិ អាទិ វុត្តំ។ តាម្បចារាហេ ហិ លោកេ
តាមសន្តិមេវ គច្ឆតីតិ។ ឥធន បន សុត្តន្តបរិយាយេន “បញ្ចជនុសតិកំ បច្ឆិម” តិ
(ចារ. ៦៥៤) អាគតំ អារញ្ញកំ ភិក្ខុំ សន្ធាយ។ ន ហិ សោ វិនយបរិយាយិកេ
អរញ្ញេ វសន្តោ “អារញ្ញកោ បន្តសេនាសនោ” តិ (ម. និ. ១.៦១) សុត្តេ វុត្តោ,
តស្មា តត្ថ អាគតមេវ លក្ខណំ គហេតព្ពន្ធិ ទស្សេត្តោ “សព្ពបច្ឆិមានិ
អាហេបិតេន អាចរិយធនុនា” តិ អាទិមាហា។ តត្ថ “អាចរិយធនុ នាម
បកតិហត្ថេន នវីទត្តិបមាណំ។ ជិយាយ បន អាហេបិតាយ
ចតុហត្ថបមាណា” តិ វេនតិ។ តាមស្សាតិ បរិក្ខិត្តស្ស តាមស្ស។ ឥន្ទធិលតោតិ

ឧបាសកោ។ បរិក្ខេបាបដ្ឋានតោតិ បរិយន្តេ បិតយស្ស ឧបចារេ បិតស្ស
មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស បឋមលេខ្ខចាតតោ។ កិត្តកេន មគ្គេន មិនិតព្ពន្ធិ អាហា
“សច្ច”តិអាទិ។ មជ្ឈិមជ្ជកថាយំ បន “វិហារស្សបិ កាមស្សេវ” ឧបចារំ
និហរិត្វា ឧភិន្នំ លេខ្ខចាតានំ អន្តរា មិនិតព្ពន្ធិ វុត្ថំ។ ចោរានំ
និវិជ្ជាកាសាទិទស្សនេនាតិ អាហមេ, អាហមូបចារេ ច ចោរានំ
និវិជ្ជាកាសាទិទស្សនេន ការណេន។ អាទិសទ្ធនេ
ភុត្តាកាសដ្ឋិតាកាសនិសិន្នោកាសនិបន្នោកាសានំ គហណំ។ ចោរេហិ
មនុស្សានំ ហតវិលុត្តាកោជិតការទស្សនតោតិ អាហមេ, អាហមូបចារេ ច
ហតវិលុត្តាកោជិតការទស្សនតោ។

អន្តរយរេ និក្ខិបេយ្យាតិ អន្តរេ អន្តរេ យរាជិ ឯត្ថ, ឯតស្សាតិ វា អន្តរយរំ,
គាមោ, តស្មី ឯបេយ្យាតិ អត្តោ។ តេនាហា “អារញ្ញកស្ស”តិអាទិ។ តញ្ញាតិ
និក្ខិបនញ្ច។ “មហាបវរណាយ បវរិតោ ហោតី”តិ ឥទំ វស្សច្នេទំ អកត្វា
វុជ្ជការំ ទស្សេតុំ វុត្ថំ, ន បន បវរណាយ អដ្ឋការំ។ តេនេវ ហិ ព្យតិរេកំ
ទស្សេន្តេន សមន្តចាសាទិកាយំ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៦៥៣-៦៥៤) វុត្ថំ “សច្ច
បច្ឆិមិកាយ វា ឧបគតោ ហោតិ និន្នវស្សោ វា, និក្ខិបិតុំ ន លភតី”តិ។
កត្តិកមាសោ នាម បុព្ពកត្តិកមាសស្ស កាឡបក្ខចាជិបទតោ បដ្ឋាយ យាវ
អបរកត្តិកបុណ្ណាមា, តាវ ឯក្ខនត្តិស វត្ថិន្ទិវា។ ឯវ-សទ្ធនេ កត្តិកមាសតោ បរំ
ន លភតីតិ ទស្សេតិ។ ឧបប្បមាលោ តាវ អរញ្ញលក្ខណាយោគតោ ន លភតុ,
កស្មា គាវុតតោ អតិរេកប្បមាលោ ន លភតីតិ អាហា “យត្រ ហី”តិអាទិ។
និមន្តិតោ បន អទ្ធយោជនម្បិ យោជនម្បិ គន្ធា វសិតុំ បច្ឆេតិ, ឥទមប្បមាលំ។
សាសន្តសប្បជិកយមេវ ហោតីតិ សាសន្តញ្ចេវ សប្បជិកយញ្ច ហោតិ។ ឯវ-
សទ្ធនេ អនាសន្តសប្បជិកយេហិ អន្តយុត្តេហិ សេនាសនេ វសន្តោ និក្ខិបិតុំ ន
លភតីតិ ទស្សេតិ។ ឯត្តាវតា បុរិមិកាយ ឧបគត្វា អក្ខណំ កត្វា វុជ្ជវស្សោ យំ

គាមំ គោចរគាមំ កត្វា បញ្ចេនុសតិកបដ្ឋិមេ អារញ្ញកសេនាសនេវិហរតិ,
តស្មី គាមេ បីវំ ឋបេត្វា សកលកត្តិកមាសំ តស្មីយេវ សេនាសនេតេន
បីវនេវិនាវត្ថំ អនុជានិត្វា ឥនានិវិហារតោ អញ្ញត្ថ វសន្តស្ស ធារត្ថំ វិប្បវាសំ
អនុជានន្តោ “សិយា ច តស្ស ភិក្ខុនោ” តិអាធិមាហា។ អសមាទានចារញ្ញា
អត្ថតកចិនា ឯវ លកន្តិ, នេតវេតិ ឯត្ថ ឥទម្បិ ការណំ ទដ្ឋព្វំ។ តត្ថ ធារត្ថបរមំ
តេនភិក្ខុនា តេន បីវនេវិប្បវសិតព្ពន្តិ យោ ភិក្ខុវិហារេ វសន្តោ តតោ
អញ្ញត្ថ គមនកិច្ចេ សតិ អន្តរយវេ បីវំ និក្ខិបតិ, តេនភិក្ខុនា តេន បីវនេ
ធារត្ថបរមំ វិប្បវសិតព្ពំ, ធរត្ថិយោ តម្ហាវិហារា អញ្ញត្ថ វសិតព្ពាតិ វុត្ថំ
ហោតិ។ វុត្ថញ្ញា ភទន្តេន ពុទ្ធនត្តាចរិយេន -

“យំ គាមំ គោចរំ កត្វា, ភិក្ខុ អារញ្ញកេ វសេ;
តស្មី គាមេ ឋបេត្ថំ តំ, មាសមេកំ តុ វុដ្ឋតិ។

“អញ្ញត្ថេវ វសន្តស្ស, ធារត្ថបរមំ មតំ;
អយមស្ស អធិប្បាយោ, បដិច្ចន្នោ បកាសិតោ” តិ។

តេនេវាហ “តតោ ច ឧត្តរិ វិប្បវសេយ្យាតិ ធារត្ថតោ ឧត្តរិ តស្មី
សេនាសនេ សត្តមំ អរុណំ ឧដ្ឋាបេយ្យា” តិអាធិ។ តថា អសក្កោន្តេនាតិ
គតតជ្ជានស្ស ទ្វរតាយ សេនាសនំ អាគន្ធា សត្តមំ អរុណំ ឧដ្ឋាបេត្ថំ
អសក្កោន្តេន។ ឯវម្បិ អសក្កោន្តេន តត្រេវ ឋិតេន បច្ចុទ្ធវិតព្ពំ
“អតិវេកបីវជ្ជានេ ឋស្សតិ” តិ។ វសិត្វាតិ អរុណំ ឧដ្ឋាបេត្វា។ ភិក្ខុសម្មតិ
ឧទោសិតសិក្ខាបទេ វុត្តាវ។

សេសន្តិ “អញ្ញាត្រ ភិក្ខុសម្មតិយាតិ អយមេត្ថ អនុបញ្ញត្តិ” តិអាធិកំ។ តត្ថ
ហិ អង្កេសុ យំ វត្តិវិប្បវាសោ ចតុត្ថមង្គំ, តំ ឥធនាវត្ថុតោ ឧត្តវិវិប្បវាសោ
ហោតីតិ អយមេវវិសេសោ។

សាសន្តិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. បរិណាតសិក្ខាបទវណ្ណានា

ននុ ចាយំ សង្ឃស្ស បរិណាតោ, ន បរិច្ចត្តោ, អថ កថំ សង្ឃសន្តកោ
ហោតីតិ អាហ “សោ ហិ” តិអាធិ។ តត្ថ សោតិ លាភោ។ ឯកេន បរិយាយេនាតិ
បរិណាតភាវសង្ខាតេន ឯកេន បរិយាយេន។ “លភិតត្ថ” ន្តិ ឥមិនា
លាភសទ្ធស្ស កម្មសាធនមាហ។ ចីវរាធិវត្ថុន្តិ
ចីវរបិណ្ឌាចាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសន្តបរិក្ការំ អន្តមសោ
ចុណ្ហបិណ្ឌាម្មិ ឧន្តកជ្ជម្មិ ឧសិកសុត្ថម្មិ។ បរិណាតន្តិ សង្ឃស្ស និទ្ទំ សង្ឃស្ស
ចោលំ សង្ឃស្ស បញ្ចារំ ហុត្វា បិតន្តិ អត្ថោ។ យេន បន ការណេន សោ
បរិណាតោ ហោតិ, តំ ឧស្សេត្វា តស្ស អត្ថំ ឧស្សេតុំ “ឧស្សម
ករិស្សមា” តិអាធិ វុត្តំ។ អត្ថនោ បរិណាមេន្តស្សាតិ “ឥទំ មយ្ហំ ទេហិ” តិ
សង្ឃស្ស បរិណាតភាវំ ញាត្វា អត្ថនោ បរិណាមេត្វា គណ្ណាន្តស្ស។ បយោគេតិ
បរិណាមនប្បយោគេ។ ឯត្ថ ច “ឥទំ មេ, ភន្តេ, ជានំ សង្ឃិកំ លាភំ បរិណាតំ
អត្ថនោ បរិណាមិកំ និស្សគ្គិយ” ន្តិ ឥមិនា នយេន និស្សជ្ជនវិជានំ វេទិតព្ពំ។

សង្ឃចេតិយបុគ្គលស្វតិ ឯត្ថ ច អន្តមសោ សុនខំ ឧបាទាយ យោ កោចិ
សត្តោ “បុគ្គលោ” តិ វេទិតព្ពោ។ អញ្ញាសង្ឃជិនន្តិ អញ្ញាសង្ឃចេតិយបុគ្គលានំ។
ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - “សង្ឃស្ស បរិណាតំ អញ្ញាស្ស សង្ឃស្ស វា ចេតិយស្ស វា
បុគ្គលស្ស វា, ចេតិយស្ស បរិណាតំ អញ្ញាស្ស ចេតិយស្ស វា សង្ឃស្ស វា

បុគ្គលស្ស វា, បុគ្គលស្ស បរិណាតំ អញ្ញស្ស បុគ្គលស្ស វា សង្ឃស្ស វា
ចេតិយស្ស វា បរិណាមេន្តស្ស ទុក្ខជ"ន្តិ។

ឥនានិ អនាបត្តិ ទស្សេតុំ “អបរិណាតសញ្ញានោ” តិ អាទិមាហា។ បរិណាតេ,
អបរិណាតេ ច អបរិណាតសញ្ញានោ ចាតិ សម្ពុទ្ធា, បរិណាតេ, អបរិណាតេ
ចាតិ ឧកយត្តាបិ អនាបត្តិ តិ អត្ថោ។ វុត្តញ្ញោតំ “បរិណាតេ អបរិណាតសញ្ញា
អត្ថនោ បរិណាមេតិ, អនាបត្តិ។ អបរិណាតេ អបរិណាតសញ្ញា អនាបត្តិ” តិ
(ចារា. ៦៦០)។ ធម្មយុទ្ធម្មាតិ ចត្តារោ បច្ចយា។ អាទិសន្តេន “បដិសង្ខារំ វា
លកេយ្យ, ចិវដ្ឋិតិកោ វា អស្ស, យត្ថ វា បន តុម្ហាកំ ចិត្តំ បសីទតិ, តត្ថ
ទេថា” តិ (ចារា. ៦៦១) វចនានំ គហណាំ។ សចេ បន ឆាយកា “មយំ សង្ឃកត្តំ
កត្តកាមា, ចេតិយបូជំ កត្តកាមា, ឯកស្ស ភិក្ខុនោ បរិក្ខារំ ឆាតុកាមា,
តុម្ហាកំ វុចិយា ទស្សម។ កណាថ, កត្ត ទេមា” តិ (ចារា. អដ្ឋ. ២.៦៦០) វទន្តិ, ឯវំ
វុត្តេ តេន ភិក្ខុនា “យត្ថ ឥច្ឆេ, តត្ថ ទេថា” តិ វុត្តញ្ញា។

បរិណាតសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

បត្តវគ្គោ តតិយោ។

ឥតិ កម្ពុជវិគរណីយា ចាតិមោក្ខវណ្ណានាយ

វិនយត្ថមញ្ញសាយំ លីនត្ថប្បកាសនិយំ

និស្សគ្គិយវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ចាចិត្តិយ កណ្ណំ

១. មុសាវាទវគ្គោ

១. មុសាវាទសិក្ខាបទវណ្ណា

សម្បជានមុសាវាទេតិ ឯត្ថ មុសាតិ អភូតំ អតច្ចំ វុត្ថុ, វាទោតិ តស្ស
ភូតតោ តច្ចតោវិញ្ញាបនំ, សម្បជានស្ស មុសាវាទោ សម្បជានមុសាវាទោ,
តស្មី សម្បជានមុសាវាទេតិ អត្ថោ។ តេនាហ “បុព្វេ” តិអាទិ។ សោ ច បន
មុសាវាទោ បុព្វភាគក្ខណោ, តន្ត្រីលោ ច វិជានន្តស្ស ហោតិ “បុព្វេវស្ស ហោតិ
‘មុសា ភណ្ឌស្ស’ ត្ថិ, ភណ្ឌន្តស្ស ហោតិ ‘មុសា ភណ្ឌាមី’” តិ (ចាចិ. ៤) វុត្ថុត្ថាតិ
អាហ “បុព្វេបិ ជានិត្វា វចនក្ខណេបិ ជានន្តស្ស” តិ។ ឯតញ្ចិ ទ្វយំ អង្គភូតំ,
ឥតវំ បន ហោតុ វា, មា វា, អការណមេតំ។ ននុ ចេតំ ភណ្ឌនមេវ ញាយតីតិ
អាហ “ភណ្ឌនញ្ច ឆាមា” តិអាទិ។ អភូតស្សតិ អតច្ចស្ស។

ហត្ថកំ សក្យបុត្តន្តិ ឯត្ថ ហត្ថកោតិ តស្ស ថេវស្ស ឆាមំ។ សក្យានំ
បុត្តោតិ សក្យបុត្តោ។ ពុទ្ធកាលេ កិវ សក្យកុលតោ អសីតិ បុរិសសហស្សានិ
បព្ពជីសុ, តេសំ សោ អញ្ញាតោ។ អវជានិត្វា បដិជាននាទិវុត្ថស្មីន្តិ ឯត្ថ
អវជានិត្វា បដិជាននំ ឆាម តិត្ថិយេហិ សន្និ កថេន្តោ អត្ថនោ វាទេ កញ្ចិ ទោសំ
សល្លក្ខេន្តោ “ឆាយំ មម វាទោ” តិ អវជានិត្វា បុន កថេន្តោ កថេន្តោ និទ្ទោសតំ
សល្លក្ខេត្វា “មមេវ អយំ វាទោ” តិ បដិជានាតិ។ អាទិសន្តេន បដិជានិត្វា
អវជាននំ, អញ្ញេនញ្ចំ បដិចរណំ, សម្បជានមុសាភាសនំ, សង្កេតំ កត្វា
វិសំវាទករណញ្ច សង្កណ្ឌាតិ។ ឥទានិ អាបត្តិកេទទស្សនត្ថំ
“ឧត្តរិមនុស្សធម្មារោចនត្ថ” ត្ថិអាទិ វុត្ថំ។

អនុបធាវេត្វា សហសា ភណ្ឌន្តស្សតិ អវីមសិត្វា វេកេន ទិដ្ឋម្បិ “អទិដ្ឋំ
មេ” តិអាទិនា ភណ្ឌន្តស្ស។ “អញ្ចំ ភណ្ឌស្សមី” តិ អញ្ចំ ភណ្ឌន្តស្សតិ យោ
មនុត្តា មោម្ភហត្តា បក្ខលន្តោ “ចីវរ” ត្ថិ វុត្ថុព្ពេ “ចីវរ” ត្ថិអាទិនិ ភណ្ឌាតិ, អយំ
“អញ្ចំ ភណ្ឌស្សមី” តិ អញ្ចំ ភណ្ឌាតិ ឆាម។ យោ បន សាមណេវេន “អបិ, ភន្តេ,

មួយ ឧបជ្ឈាយំ បស្សិត្តា"តិ វុត្តោ កេធឿ កុរុមាណោ "តវ ឧបជ្ឈាយោ ធារុសកដំ
យោដេត្វា គតោ ភវិស្សតិ"តិ វា សិដ្ឋាលសន្តំ សុត្វា "កស្សាយំ សន្នោ"តិ វុត្តោ
“មាតុយា តេ យានេន កច្ចន្តិយា កទ្ទមេ លក្ខចក្កំ ឧទ្ធករន្តានំ អយំ សន្នោ"តិ វា
ឯវំ នេវ ធនា, ន វា អញ្ញំ ភណាតិ, សោ អាបត្តិ អាបជ្ជតិយេវ។ អញ្ញា
បូរណកថា នាម ហោតិ - ឯកោ គាមេ ថោកំ តេលំ លភិត្វា វិហារំ អាគតោ
សាមណេវំ ភណាតិ “ត្វំ អន្ធិ កុហំ គតោ, គាមោ ឯកតេលោ អហោសី"តិ វា,
បច្ឆិកាយ ឋបិតំ បូរណ្ណំ លភិត្វា “អន្ធិ គាមេ បច្ឆិកាហិ បូរេ ចារេសុ"តិ វា,
អយំ មុសាវាទោវ ហោតិ។ វិសំវាទនបុរេក្ខារតាតិ វិសំ វាទេន្តិ ឯតេនាតិ
វិសំវាទនំ, វព្វានាធិប្បាយវសប្បវត្តំ ចិត្តំ, តស្ស បុរេក្ខារតា
វិសំវាទនបុរេក្ខារតា, វិសំវាទនចិត្តស្ស បុរេតោ ករណាន្តិ អត្តោ។

មុសាវាទសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ឱមសវាទសិក្ខាបទវណ្ណានា

ឱមសវាទេតិ ឱសនគរហាលាវចនេ។ យស្មា បន តំ នេវ កណ្ណាសុខំ, ន
ហនយសុខំ, តស្មា តេន កណ្ណាញោវ ហនយញ្ចវិជ្ជតិ តិ អាហា
“ឱវិជ្ជនវចនេ"តិ, ជាតិអាធិហិ យដេត្វា វចនេតិ វុត្តំ ហោតិ។ តេនាហា
“ជាតិនាមា"តិអាធិ។ តត្ថ ជាតិ នាម ព្រាហ្មណាធិ ឧក្កជ្ជា ចេវ ចណ្ណាលាធិ
ហីនា ច ជាតិ។ នាមំ នាម អវកណ្ណាកាធិ ហីនញោវ ពុទ្ធកិច្ចតាធិ ឧក្កជ្ជញ្ច នាមំ។
កោត្តំ នាម កោសិយាធិ ហីនញោវ កោតមាធិ ឧក្កជ្ជញ្ច កោត្តំ។ កម្មំ នាម
បុប្ផឧក្កាធិ ហីនញោវ កសិវណិជ្ជាធិ ឧក្កជ្ជញ្ច កម្មំ។ សិប្បំ នាម នធឿ ការាធិ
ហីនញោវ មុត្តាកណាធិ ឧក្កជ្ជញ្ច សិប្បំ។ អាពាធា នាម សញ្ជេបិ រោគោ
ហីនាយេវ។ អថ វា មធុមេហោ ឧក្កជ្ជា, សេសោ ហីនាតិ វេទិតញោ។ លិង្គំ
នាម អតិធិយាធិ ហីនញោវ នាតិធិយាធិ ឧក្កជ្ជញ្ច លិង្គំ។ កិលេសោ នាម

រាគាធិកោសល្យោបិ កិលេសោ។ អាបត្តិ នាម សោតាបត្តាធិកា ឧក្កដ្ឋា ចេវ
ចារាជិកាធិ អនុក្កដ្ឋា ច អាបត្តិ។ អក្កោសោ នាម “ឌីដ្ឋាសី” តិអាធិកោ ហីនោ
ចេវ “បណ្ឌិតោសី” តិអាធិកោ (ចា. ចិ. ១៥) ឧក្កដ្ឋា ច អក្កោសោ។

យថា តថាតិ ចាឡិអាគតាធាគតបទានំ យេន កេនចិ អាការេន។ ឥមស្មី
សិក្ខាបទេ វេបេត្វា ភិក្ខុំ ភិក្ខុនិអាទយោ សព្វេ សត្តា អនុបសម្មន្ទដ្ឋានេ
វិភាតិ អាហា “ឥធា ចា” តិអាធិ។ ធរកម្មតា នាម កេឡិហសាធិប្បាយតា។
សព្វត្ថាតិ ឧបសម្មន្ទាធិបសម្មន្ទេសុ ចេវ ចាឡិអាគតាធាគតបទេសុ ចាតិ
សព្វត្ថ។ អត្ថធម្មអនុសាសនិបុរេក្ខារាទន្តិ ឯត្ថ “ចណ្ណាលោសី” តិអាធិកាយ
ចាឡិយា អត្ថំ វណ្ណោន្តោ អត្ថបុរេក្ខារោ នាម។ ចាឡិ វាចេន្តោ ធម្មបុរេក្ខារោ
នាម។ អនុសិដ្ឋិយំ វេត្វា “ឥធានិចិ ចណ្ណាលោសិ, ចាបំ មា អកាសិ។ មា
តមោតមបរាយណោ អហោសី” តិអាធិនា (ចា. ចិ. អដ្ឋ. ៣៥) នយេន កថេន្តោ
អនុសាសនិបុរេក្ខារោ នាមាតិ វេទិតញោ។

ឌីមសវាទសិក្ខាបទវណ្ណោនា និដ្ឋិតា។

៣. បេសុញ្ញសិក្ខាបទវណ្ណោនា

ភិក្ខុបេសុញ្ញតិ បិសតីតិ បិសុណា, យាយ វាចាយ សមគ្គេ សត្តេ
អវយវក្ខតេ វគ្គេ ភិក្ខុន្នេ ករោតិ, សា វាចា បិសុណា, បិសុណា ឯវ បេសុញ្ញំ,
តាយ វាចាយ សមន្នាគតោ បិសុណោ, តស្ស កម្មំ បេសុញ្ញំ, ភិក្ខុស្ស បេសុញ្ញំ
ភិក្ខុបេសុញ្ញំ, តស្មី ភិក្ខុបេសុញ្ញោ, ភិក្ខុតោ សុត្វា ភិក្ខុនា, ភិក្ខុស្ស វា
ឧបសំហជេបេសុញ្ញតិ អត្តោ។ តេនាហា “ជាតិអាធិហី” តិអាធិ។ តញ្ច ខោ ឌីហិ
ការណេហិ ឧបសំហវតីតិ អាហា “ភិក្ខុនោ បិយកម្មតាយ វា” តិអាធិ។ តត្ថ
ភិក្ខុនោ បិយកម្មតាយាតិ យស្ស តំ ភាសតិ, តស្ស ភិក្ខុនោ “ឯវមហំ

ឯតស្ស បិយោ ភវិស្សមី”តិ អត្ថនោ បិយការំ បត្តយ មានតាយ។
កេនាធិប្បាយនាតិ “ឯវមយំ តេន សទ្ធិំ ភិជ្ជិស្សតី”តិ បរស្ស បរេន កេនំ
ឥច្ឆន្តេន។ អថ វា បិយសុញ្ញករណតោ បេសុញ្ញំ (សារត្ថ. ដ៏. ចាចិត្តិយ ៣.៣៦)
និរុត្តិនយេន, យាយ វាចាយ យស្ស តំ ភាសតិ, តស្ស ហទយេ អត្ថនោ
បិយការំ, បរស្ស ច សុញ្ញការំ ករោតិ, សា វាចា, “ភិក្ខុស្ស បេសុញ្ញំ
ភិក្ខុបេសុញ្ញំ”តិ អាទិនា ឯវមេត្ត អត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ “វុត្តនយេនេវាតិ
“ជាតិអាទីហិ អក្កោសវុត្តហិ”តិ អាទិនា វុត្តនយេន។

ចាឡិមុត្តកអក្កោសូបសំហារេតិ “ចោរោសី”តិ អាទិនា អក្កោសស្ស
ឧបសំហារេ។ “អនក្កោសវុត្តក្ខតំ បន បេសុញ្ញករំ តស្ស កិរិយំ, វចនំ វា
បិយកម្មតាយ ឧបសំហារន្តស្ស កិញ្ចាបិ ឥមិនា សិក្ខាបទេន អាបត្តិ ន
ទិស្សតិ, តថាបិ ទុក្ខជេន ភវិតព្ពំ”តិ (សារត្ថ. ដ៏. ចាចិត្តិយ ៣.៣៦) វទន្តិ។
ចាបគរហិតាយ វទន្តស្សតិ ឯកំ អក្កោសន្តំ, ឯកញ្ច មន្តំ ទិស្វា “អហោ
និល្លេដ្ឋោ, ព្យាទិសម្មិ នាម កវន្តំ បុន វុត្តព្ពំ មញ្ញិស្សតី”តិ ឯវំ កេវលំ
ចាបគរហិតាយ ភណ្ឌន្តស្ស។

បេសុញ្ញសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. បទសោធម្មសិក្ខាបទវណ្ណានា

បទសោ ធម្មំ វាចេយ្យតិ ឯកតោ បទំ បទំ ធម្មំ វាចេយ្យ, កោដ្ឋាសំ
កោដ្ឋាសំ វាចេយ្យតិ អត្ថោ។ យស្មា ន កេវលំ តិស្សោ សង្កឹតិយោ
អារុទ្ធិធម្មំយេវ បទសោ វាចេន្តស្ស អាបត្តិ, តស្មា “សង្កឹតិត្ថយំ
អនារុទ្ធិម្បី”តិ អាទិ វុត្តំ។ អាទិ-សទ្ធទេន (ចាចិ. អដ្ឋ. ៤៥) សីលូបទេស
ដុតផ្ដុំបញ្ញាអារម្មណកថា ពុទ្ធិកទណ្ឌកញ្ញាណាវុត្តអសុភកថាទីនំ កហណំ។

មេណាកមិលីន្តបញ្ចេសុ ថេរស្ស សកប្បជីកានេ អនាបត្តិ។ យំ រញ្ជោ
សញ្ញាបនតំ អាហរិទ្ធា វុត្ថំ, តត្ថ អាបត្តិ។
វណ្ណាបិដកអង្គុលីមាលបិដករដ្ឋបាលកដ្ឋិតអាឡវកកដ្ឋិតកុដ្ឋិមគ្គកុដ្ឋិវេ
ស្សន្តរកុដ្ឋិវិនយវេទល្លបិដកាធិនិ បន អពុទ្ធវចនានិយេវ។

យស្មា បន តំ បទំ ចតុត្ថិដំ ហោតិ, តស្មា តំ ទស្សេតុំ
“បទានុបទអនុក្ខរាទុព្យញ្ញនេសូ”តិ វុត្ថំ។ តត្ថ បទន្តិ ឯកោ កាថាថាទោ
អធិប្បតោ។ អនុបទន្តិ ទុតិយថាទោ។ អនុក្ខរន្តិ ឯកេកំ អក្ខរំ។ អនុព្យញ្ញន្តិ
បុរិមព្យញ្ញនេន សទិសំ បច្ឆាព្យញ្ញនំ។ យំ កិញ្ចិ វា ឯកំ អក្ខរំ អនុក្ខរំ។
អក្ខរសមូហោ អនុព្យញ្ញនំ។ អក្ខរាទុព្យញ្ញនសមូហោ បទំ។ បឋមំ បទំ
បទមេវ, ទុតិយំ អនុបទន្តិ ឯវមេត្ថ នាណករណំ វេទិតព្វំ។ ឯតេសុ បទាធិសុ យំ
កញ្ចិ កោដ្ឋាសំ ភិក្ខុញ្ច ភិក្ខុនិញ្ច ឋបេត្វា អវសេសបុគ្គលេហិ សទ្ធិំ ឯកតោ
ភណ្ឌន្តស្ស បទាធិភណ្ឌនាយ ចាចិត្តិយន្តិ សម្ពន្ធា។

ឯត្ថ កាថាពន្លេសុ (ចាចិ. អដ្ឋ. ៤៥) តាវ “មនោបុព្ពត្តមា ធម្មា”តិ (ធម. ប. ១, ២)
ឯកមេកំ បទំ សាមណោវេន សទ្ធិំ ឯកតោ អារភិទ្ធា ឯកតោយេវ និដ្ឋាបេន្តស្ស
បទភណ្ឌនាយ ចាចិត្តិយំ។ ថេវេន “មនោបុព្ពត្តមា ធម្មា”តិ វុត្ថុតំ តំ បទំ
អថាបុណ្ឌិទ្ធា “មនោសេដ្ឋា មនោមយា”តិ វចនកាលេ បត្តេន សាមណោវេន
ឯកតោ ភណ្ឌន្តស្ស អនុបទភណ្ឌនាយ។ “រូបំ អនិច្ច”ន្តិអាទិ (ម. និ. ១.៣៥៣,
៣៥៦) វចនកាលេ តេន សទ្ធិំ “រូ” ការមត្តមេវ វាចេន្តស្ស អនុក្ខរភណ្ឌនាយ។
ឯស នយោ កាថាពន្លេបិ។ “រូបំ, ភិក្ខុវេ, អនិច្ចំ, វេទនា អនិច្ចា”តិ (ម. និ. ១.៣៥៣,
៣៥៦) ឥមំ សុត្តំ វាចយមាណោ ថេវេន “រូបំ អនិច្ច”ន្តិ វុត្ថមាណេ សាមណោរោ
សីយបញ្ញតាយ “វេទនា អនិច្ចា”តិ ឥមំ អនិច្ចបទំ ថេរស្ស “រូបំ អនិច្ច”ន្តិ ឯតេន

អនិច្ចបទេន សទ្ធិ ឯកតោ ភណ្ឌោ វាចំ និច្ឆារេតិ, ឯវំ វាចេន្តស្ស
អនុព្យញ្ញនកណាឆាយ ចាចិត្តិយន្តិ វេទិតព្ពំ។

តិកចាចិត្តិយន្តិ អនុបសម្បន្នេ
អនុបសម្បន្នសញ្ញាវេមតិកឧបសម្បន្នសញ្ញានំ វសេន តីណិ ចាចិត្តិយានិ។
អនុបសម្បន្នេន សទ្ធិ ឯកតោ ឧទ្ទេសគ្គហណោ ឯកតោ ភណ្ឌោស្ស
អនាបត្តិតិ សម្ពន្ធា។ ឯស នយោ “សង្ឃាយករណោ, តស្ស សន្តិកេ
ឧទ្ទេសគ្គហណោ”តិ ឯត្តាបិ។ តត្រាយំ វិនិច្ឆយោ - ឧបសម្បន្នោ ច
អនុបសម្បន្នោ ច និសីទិត្វា ឧទ្ទិសាបេន្តិ។ អាចរិយោ “និសីទានំ ភណ្ឌាមី”តិ
តេហិ សទ្ធិ ឯកតោ វេទិតិ, អាចរិយស្សេវ អាបត្តិ។ អនុបសម្បន្នេន សទ្ធិ
គណ្ឌោស្ស អនាបត្តិ។ ទ្វេបិ បីតា គណ្ឌាន្តិ, ឯសេវ នយោ។ ធម្មាភិក្ខុ និសិទ្ធោ,
សាមណេរោ បីតោ, “និសិទ្ធស្ស ភណ្ឌាមី”តិ ភណ្ឌោតោ អនាបត្តិ។ សចេ ធម្មារោ
តិជ្ជតិ, ឥតរោ និសីទតិ, “បីតស្ស ភណ្ឌាមី”តិ ភណ្ឌោតោ អនាបត្តិ។ សចេ
ពហុនំ ភិក្ខុនំ អន្តរេ ឯកោ សាមណេរោ និសិទ្ធោ ហោតិ, តស្សី និសិទ្ធេ បទសោ
ធម្មំ វាចេន្តស្ស អចិត្តកា អាបត្តិ។ សចេ សាមណេរោ ឧបចារំ មុញ្ញិត្វា បីតោ វា
និសិទ្ធោ វា ហោតិ, យេសំ វាចេតិ, តេសុ អបរិយាបន្នត្តា ឯកេន ធិសាកាកេន
បលាយនកកន្តំ នាម គណ្ឌាតីតិ សទ្ធិ គច្ឆតិ, តស្មា អនាបត្តិ។

សង្ឃាយករណោតិ អនុបសម្បន្នេន សទ្ធិ ឯកតោ សង្ឃាយករណោ។
តស្ស សន្តិកេ ឧទ្ទេសគ្គហណោតិ អនុបសម្បន្នស្ស សន្តិកេ ឧទ្ទេសគ្គហណោ។
យេភុយ្យេន បគុណាគន្ធិ ភណ្ឌោស្សាតិ សចេ ឯកតាថាយ ឯកោ ចានោ
នាគច្ឆតិ, អវសេសា អាគច្ឆន្តិ, អយំ យេភុយ្យេន បគុណាគន្ធា នាម។ ឯតេន
នយេន សុត្តេបិ វេទិតព្ពំ, តំ ភណ្ឌោស្ស។ ឱសារេន្តស្ស ចាតិ បរិសាមជ្ឈេ សុត្តំ
ឧទ្ធារេន្តស្ស ច។

បទសោធម្មសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៥. បឋមសហសេយ្យសិក្ខាបទវណ្ណនា

ឥធ “ភិក្ខុ ឋបេត្វា អវសេសោ អនុបសម្មន្នោ នាមា” តិ (ចា. ៥២)
វេទនតោ តិវច្ឆានគតោបិ អនុបសម្មន្នោយេវ, សោ ច ខោ ន សញ្ញោ,
មេដុនធម្មាបត្តិយា វុត្តភូតោវា តិ អាហា “អន្តមសោ” តិ អាទិ។ តស្ស ច បរិច្ឆេទោ
មេដុនធម្មាបត្តិយា វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញោ។ ទិវត្ថុតិវត្ថន្តំ ឯត្ថ ទិវត្ថវេនេន ន
កោចិ វិសេសត្តោលព្ពតិ, កេវលំ លោកវេហារវសេន ព្យញ្ញនសិលិដ្ឋតាយ,
មុខារុដ្ឋតាយ ឯវំ វុត្ថន្តំ វេទិតព្ពំ។ ទិវត្ថំ វា តិ វណ្ណំ វា វត្ថិន្តំ បន
វេទនត្ថមត្ថនស្សនត្ថំ វុត្ថំ, ទិវត្ថុតិវត្ថនស្សនត្ថំ វា ទិវត្ថុគ្គហណំ កតន្តំ ទដ្ឋព្ពំ។
សហសេយ្យន្តំ ឯកតោ សេយ្យំ។ សេយ្យាតិ ច កាយប្បសារណាសម្ពាតំ
សយនម្បិ វុច្ឆតិ “សយនំ សេយ្យា” តិ កត្វា, យស្មី សេនាសនេ សយន្តិ, តម្បិ
“សយន្តិ ឯត្ថាតិ សេយ្យា” តិ កត្វា។ តទុភយម្បិ ឥធ សាមញ្ញេន,
ឯកសេសនយេន វា គហិតន្តិ អាហា “សព្ពច្ឆន្ទបរិច្ឆន្នោ” តិ អាទិ។

តត្ថ យំ សេនាសនំ ឧបរិ បញ្ចាហិ ធននេហិ (ចា. ៥៣), អញ្ញេន វា
កេនចិ អន្តមសោ វត្ថុនាបិ សព្ពមេវ បរិច្ឆន្នំ, ភូមិតោ បដ្ឋាយ យាវ ធននំ
អាហាច្ឆ, អនាហាច្ឆាបិ វា សព្ពន្តិមេន បរិយាយេន ទិយឿហត្ថុត្ថេនេន ចាការេន
វា អញ្ញេន វា កេនចិ អន្តមសោ វត្ថុនាបិ បរិក្ខិត្តំ, ឥទំ សព្ពច្ឆន្ទសព្ពបរិច្ឆន្នំ
នាម។ យស្ស បន ឧបរិ ពហុតរំ ហំនំ ធន្នំ, អប្បំ អច្ឆន្នំ, សមន្តតោ ច ពហុតរំ
បរិក្ខិត្តំ, អប្បំ អបរិក្ខិត្តំ, ឥទំ យេភុយ្យេន ធន្នំ យេភុយ្យេន បរិច្ឆន្នំ នាម។ តស្មី
សព្ពច្ឆន្ទបរិច្ឆន្នោ, យេភុយ្យេន ធន្នបរិច្ឆន្នោ វា។

ឧបសគ្គច្បងបរិច្ឆេទាធិសូតិ អាទិសទ្ទន “សព្វច្បង ចូឡកបរិច្ឆន្ន ទុក្ខដំ,
យេភុយ្យេន ជន្ន ចូឡកបរិច្ឆន្ន ទុក្ខដំ, សព្វបរិច្ឆន្ន ចូឡកច្បង ទុក្ខដំ,
យេភុយ្យេន បរិច្ឆន្ន ចូឡកច្បង ទុក្ខដ”ន្តិ (ចាថិ. អដ្ឋ. ៥៣) អដ្ឋកថាយំ វុត្តានំ
គហាលាំ។ តតិយាយ វត្ថិយា បុរាណានិក្ខមិត្វា បុន វសន្តស្សាតិ តតិយាយ
វត្ថិយា អរុណតោ បុរេតរមេវ និក្ខមិត្វា អរុណំ ពហិ ឧដ្ឋាបេត្វា ចតុត្ថិនីវសេ
អត្ថផ្ដុតេ ស្ងួរិយេ បុន វសន្តស្ស។ សព្វច្បងសព្វាបរិច្ឆេទាធិសូតិ ឯត្ថ បន
អាទិសទ្ទន “សព្វបរិច្ឆន្ន សព្វអច្បន្ន, យេភុយ្យេន អច្បន្ន យេភុយ្យេន
អបរិច្ឆន្ន”តិ (ចាថិ. ៥៤) ចាឡិយំ អាគតានំ, “ឧបស្ព័ន្ធ ចូឡកបរិច្ឆន្ន
អនាបត្តិ, ឧបស្ព័ន្ធ ចូឡកច្បង អនាបត្តិ, ចូឡកច្បង ចូឡកបរិច្ឆន្ន
អនាបត្តិ”តិ (ចាថិ. អដ្ឋ. ៥៣) អដ្ឋកថាយំ អាគតានញ្ច គហាលាំ។

៦. ទុតិយសហស្សេយ្យសិក្ខាបទវណ្ណនា

មនុស្សវិត្តិយាតិ ជីវមានកមនុស្សវិត្តិយា។ “មតិត្តិ បន កិញ្ចាបិ
ចារាជិកវត្ថុក្ខតា, អនុចាទិន្ទបកេ បន បិតត្តា សហសេយ្យបត្តិ ន ករោតី” តិ
(វជិរ. ដី. ចាចិត្តិយ ៥៥) វទន្តិ។ អនិស្សមានុចាហិ បន យក្ខិបេតិហិ, មេដុនស្ស
អវត្ថុក្ខតាយ ច តិវច្ឆានគតិត្តិយា អនាបត្តិ។ បឋមទិវសេបីតិ បឋមស្មីវិយ
សិក្ខាបទេ ន ចតុត្ថយេវ ទិវសេ, អថ ខោ ឥធ បឋមទិវសេបីតិ អត្ថោ។ ឥមិនា
ឥធ ទិវសបរិច្ឆេទោ នត្តិ ទស្សេតិ។ អន្តេសុ បន ចាចិត្តិយវត្ថុកសេនាសនំ,
តត្ថ មាតុកាមេន សហ និបជ្ជនំ, សូរិយត្ថដ្ឋមនន្តិ តីណិ អដ្ឋានីតិ អយម្មិ
វិសេសោ ទដ្ឋព្ពោ។

ទុតិយសហសេយ្យសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. ធម្មទេសនាសិក្ខាបទវណ្ណានា

ធម្មញ្ញាវាចាហីតិ ធម្មា បញ្ចហិ វាចាហិ។ វាចាបរិច្ឆេទោ បនេត្ត កថំ
វេទិតញ្ញាតិ អាហា “ឧត្តរិ ធម្មញ្ញាវាចាហី” តិអាទិ។ សព្ពត្តាតិ សុត្ត,
អជ្ឈកថាយញ្ច។ សចេ អជ្ឈកថំ, ធម្មបទំ, ជាតកាទិវត្ថំ វា កថេតុកាមោ
ហោតិ, ធម្មទមត្តមេវ កថេតុំ វដ្ឋតិ។ ចាឡិយា សទ្ធិ កថេន្តេន ឯកំ បទំ
ចាឡិតោ, បញ្ច អជ្ឈកថាតោតិ ឯវំ ធម្មនាម អនតិក្កមិត្វាវ កថេតញ្ញា។
បុរិសេនាតិ មនុស្សបុរិសេន។ តេនាហា “មនុស្សវិត្តិយំ គហេត្វា បនា” តិអាទិ។

តិកចាចិត្តិយន្តិ មាតុកាមេ មាតុកាមសញ្ញិវេមតិកអមាតុកាមសញ្ញិនំ
វសេន តីណិ ចាចិត្តិយានិ។ អញ្ញាស្ស វា មាតុកាមស្សាតិ ឯកស្ស មាតុកាមស្ស
ទេសេត្វា និសិន្នេ បុន អាគតស្ស អញ្ញាស្ស មាតុកាមស្ស, ឯវំ បន ឯកាសនេ
និសិន្នេន មាតុកាមសតស្សាបិ ទេសេតុំ វដ្ឋតិ។ “វិញ្ញមនុស្សវិត្តិយា” តិ វចនតោ
អវិញ្ញត្តិយាបិ ទេសយតោ អនាបត្តិ។ ឥវិយាបថបរិវត្តាការោតិ អត្តនោ វា

មាតុភាមស្ស វា វិយាបថបរិវត្តាការោ។ កប្បិយការកស្សភារោតិ វិញ្ញស្ស
កប្បិយការកស្សភារោ, ទុតិយានិយតេ វុត្តលក្ខណស្ស មនុស្សស្ស
អភារោតិ វុត្តំ ហោតិ។ កិរិយាកិរិយន្តិ ឯត្ថ ឧត្តរិ ធម្មញ្ញវាចាហិ ធម្មទេសនា
កិរិយា, កប្បិយការកស្ស អគ្គហណំ អកិរិយាតិ ទដ្ឋព្ភំ។

ធម្មទេសនាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. ភូតារោចនសិក្ខាបទវណ្ណានា

និប្បរិយាយេនាតិ “បឋមំ ឈានំ សមាបន្តិ”ន្តិអាទិនា (ចា.ចិ. ៧១) ឧដុកមេវ។
បរិយាយេន អាហេតុតន្តិ “យោ តេ វិហារេ វសិ, សោភិត្តុ បឋមំ ឈានំ
សមាបន្តិ, សមាបន្តិតិ, សមាបន្នោ”តិអាទិនា (ចា.ចិ. ៧៥) អញ្ញាបទេសេន
ភណ្ឌិតំ។ បរិនិព្វានកាលេ (ចា.ចិ. អដ្ឋ. ៧៧), បន អន្តរា វា អតិកឡិយមាទេន
ឧបសម្បន្នស្ស ភូតំ អាហេតុតំ វុដ្ឋតិ។ អនតិកឡិយមាទេនាបិ (សាវត្ថ. ដី.
ចា.ចិ. ត្ថិយ ៣.៧៧) តថាវុបេ ការណេ សតិ អាហេតុតំ វុដ្ឋតិយេវ។ តេនេវ
អញ្ញាតវេន ធម្មារកិក្ខុនា ឧបវទិតោ អញ្ញាតវេ ថេវេ “អាវុសោ, ឧបរិមគ្គត្ថាយ
វាយាមំ មា អកាសិ, ជីណាសវោ តយា ឧបវទិតោ”តិ អាហា។ ថេវេន ច “អត្ថិ
តេ, អាវុសោ, ឥមស្មី សាសនេ បតិជ្ជា”តិ បុដ្ឋោ ធម្មារកិក្ខុ “អាម, ភន្តេ,
សោតាបន្នោ អាហា”ន្តិ អវោច។ “ការកោ អយ”ន្តិ ញាត្វាបិ បដិបត្តិយា
អមោយភាវនស្សនេន សមុត្តជនាយ, សម្បហំសនាយ ច អរិយា អត្តានំ
បកាសេន្តិយេវ។ តេនាហ “តថាវុបេ ការណេ សតិ ឧបសម្បន្នស្ស
អាហេតុយតោ”តិ។ សុតបរិយត្តិសីលគុណំ បន អនុបសម្បន្នស្សបិ អាហេតុតំ
វុដ្ឋតិ។ កស្មា នឥធម្មត្ថកាធយោ គហិតាតិ អាហា “យស្មា បនា”តិអាទិ។
អាទិសទ្ធនេ ឱត្តចិត្តវេទនាជ្ជានំ គហណំ។ តស្មី សតីតិ ឧម្មត្ថកាធិការេ សតិ។
ឥធម្មន គហិតាតិ ឥមស្មី សិក្ខាបទេ បទភាជនិយំ ន គហិតា។ អចិត្តកន្តិ

បណ្ណាត្តិជាធនបិត្តាការីនៃ អចិន្ត្រៃយ៍។ កុសលាព្យាករតិបិដ្ឋបិដ្ឋា “ទិបិដ្ឋ” នៃ ៩៨
ឧក្ខន្ធបរិច្ឆេទនៃ អរិយបុគ្គលយេវ សន្យាយ វុត្ថំ។ ន បិ បណ្ណាត្តិ អជាតន្តា
ឈានលាភិនោ បុប្ផនា វត្ថុម្ហិ លោកវសេន អកុសលបិដ្ឋនាបិ ន
អាហារេចន្តិតិ។ ឧក្ខន្ធវេទនាយ វា អភារតោ “ទិវេទន” នៃ ៩៩ មស្ស អនុបំ កត្វា វ
វុត្ថុនិ ធម្មតំ។

ភូតាហេចនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. ឧដ្ឋល្លាហេចនសិក្ខាបទវណ្ណានា

ទិដ្ឋំ អាបត្តិក្ខន្ធននិ ចារាជិកសង្ឃាទិសេសសង្ឃាតានំ ទិដ្ឋំ អាបត្តិក្ខន្ធនំ។
អាយតី សំវរត្ថាយាតិ “ឯមេស បរេសុ បិរោត្តប្បនាបិ អាយតី សំវរ
អាបន្និស្សតី” តិ អាយតី សំវរត្ថាយ។ អាបត្តិនព្វា កុលានព្វា បរិយន្តំ កត្វា វា
អកត្វា វា តិ “ឯត្ថកា អាបត្តិយោ អាហារេចតព្វា, ឯត្ថកេសុ កុលេសុ
អាហារេចតព្វា” តិ ឯវំ អាបត្តិនព្វា កុលានព្វា បរិយន្តំ កត្វា វា អកត្វា វា។

អឧដ្ឋល្លាយាតិ ចារាជិកសង្ឃាទិសេសំ បេត្វា
អវសេសបញ្ចាបត្តិក្ខន្ធសង្ឃាតាយ អឧដ្ឋល្លាយ អាបត្តិយា។ អវសេសេ ធន
អាបត្តិក្ខន្ធនិ សង្ឃាទិសេសវន្តិតេ សេសេ ធន អាបត្តិក្ខន្ធន។
បុរិមបញ្ចសិក្ខាបទវិវត្តមសង្ឃាតំ ឧដ្ឋល្លន្តិ
ចាលាតិចាតវេរមណិអាទិកស្ស អាទិតោ បញ្ចសិក្ខាបទស្ស វិវត្តមសង្ឃាតំ
ឧដ្ឋល្លំ។ ៩៩ អឧដ្ឋល្លំ វា អដ្ឋាចារន្តិ តតោ អញ្ញំ វិកាលភោជនាទិកបញ្ចកំ,
សុក្កវិសដ្ឋិកាយសំសគ្គឧដ្ឋល្លអត្ថកាមព្វោតិ អឧដ្ឋល្លំ វា អដ្ឋាចារំ។ វត្ថុមត្តន្តិ
“អយំ សុក្កវិស្សដ្ឋិ អាបន្នោ, ឧដ្ឋល្លំ, អត្ថកាមំ, កាយសំសគ្គំ អាបន្នោ” តិ ឯវំ
វត្ថុមត្តំ វា អាហារេចន្តស្ស។ អាបត្តិមត្តន្តិ “អយំ ចារាជិកំ អាបន្នោ,

សង្ឃាធិសេសំ, បុល្លច្ចយំ, ចាចិត្តិយំ, ចាជិទេសនីយំ, ទុក្ខដំ, ទុក្ខាសិតំ
អាបន្នោ"តិ ឯវំ អាបត្តិមត្តំ វា អាហោចន្តស្ស។ វុត្ថលក្ខណស្សតិ "ចារាជិកំ
អនជ្ឈាបន្នស្ស"តិ កម្ចី. អដ្ឋ. ទុដ្ឋល្លារោចនសិក្ខាបទវណ្ណានា) ឯវំ
វុត្ថលក្ខណស្ស។ សវត្ថុកោតិ វត្ថុនា សហ យជិតោ។

ទុដ្ឋល្លារោចនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. បថវិទណានសិក្ខាបទវណ្ណានា

ចាសាណាសក្ខរកថលមរុម្ពវាលុកាធិស្វតិ ឯត្ថ មុដ្ឋិប្បមាណាតោ ឧបរិ
ចាសាណាតិ វេទិតត្តា។ មុដ្ឋិប្បមាណា សក្ខរា។ កថលាតិ កថាលខណ្ឌានិ។
មរុម្ពាតិ កជសក្ខរា។ វាលុកា វាលិកាយេវ។ អញ្ញតរស្ស តតិយភាគោ
ហោតីតិ តតិយោភាគោហោតិ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - យតោ បំសុំ វា មត្តិកំ វា
អាហារាបេត្វាវិសុំវិសុំ កតេ ទ្វេកោដ្ឋាសា បំសុំ វា មត្តិកា វា ឯកោ
ចាសាណាធិសុ អញ្ញតរោហោតិ, អយំ មិស្សកបថវិ នាមាតិ។ ឡិវដ្ឋោ នាម
ទេវេន ឡិវដ្ឋោ (ចាចិ. ៨៦)។ វុត្ថន្តិ បទភាជនីយំ, សីហឡដ្ឋកថាយមេវ វា វុត្ថំ។
អធិកតរចាសាណាធិមិស្សតិ អធិកតរចាសាណាធិហិ មិស្ស, អទឡាបិ
វុត្ថប្បមាណាតោ អធិកតរចាសាណាធិមិស្សតិ អធិប្បាយោ។ វា-សន្នោ
អវុត្ថវិកប្បត្តោ, តេន ឧនកចតុមាសោវដ្ឋបថវិ សង្កណាតិ។
សុទ្ធចាសាណាធិភេទាយាតិ សុទ្ធា ចាសាណា ឯត្តាតិ សុទ្ធចាសាណា, សា
អាទិ យស្ស ភេទស្ស សោ សុទ្ធចាសាណាធិ។ អាទិ-សន្នេន សុទ្ធសក្ខរាធិនំ
គហណំ។ សុទ្ធចាសាណាធិភេទោ យស្ស សា សុទ្ធចាសាណាធិភេទា, តាយ
សុទ្ធចាសាណាធិភេទាយ, សុទ្ធចាសាណាធិប្បការាយាតិ អត្តោ។

សយំ ខណ្ឌតិ ឯត្ថ យោ អន្តមសោ ចាទង្គុដ្ឋកេនបិ ខណ្ឌតិ, ឧទកម្ម្យ ធខន្ធន្តោ ភិក្ខុតិ, ចាទង្គុដ្ឋកេនបិ វិលិខតិ, បត្តម្យ្យ បចន្តោ ធមាតិ, សោ សព្វោ ខណ្ឌតិយេវាតិ វេទិតព្វោ។ តេនាហ “ខណ្ឌនកេននវិលិខនបចនាទីហិ វិកោបេតិតិ។ បត្តំ បចន្តេន (ចាចិ. អដ្ឋ. ៨៧) ហិ បុព្វេ បក្កដ្ឋានេយេវ បចិតព្វោ។ អនឡាយ បថវិយា អក្កិ ឋបេតុំ ន វដ្ឋតិ។ បត្តបចនកចាលស្ស បន ឧបរិ អក្កិ ឋបេតុំ វដ្ឋតិ។ ធារុនំ ឧបរិ ឋបេតិ, សោ អក្កិ តានិ ធមាត្តោ គន្ធា បថវិ ធមាតិ, ន វដ្ឋតិ។ ឥដ្ឋកថាសាលាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។ តត្រាបិ ហិ ឥដ្ឋកាទីនំយេវ ឧបរិ ឋបេតុំ វដ្ឋតិ។ កស្មា? តេសំ អនុចាទានត្ថា។ ន ហិ តានិ អក្កិស្ស ឧចាទានសង្ខំ គច្ឆន្តិ។ សុក្ខខាលារុក្ខាធិសុបិ អក្កិ ធាតុំ ន វដ្ឋតិ។ សចេ បន “បថវិ អបត្តមេវ និព្វាបេត្វា គមិស្សមី” តិ ទេតិ, វដ្ឋតិ។ បច្ឆា និព្វាបេតុំ ន សក្កោតិ, អវិសយត្ថា អនាបត្តិ។ វុត្តនយេនេវាតិ “ខណ្ឌនកេននវិលិខនបចនាទីហិ” តិ វុត្តនេវ នយេន។ និយមេត្វាតិ សន្និដ្ឋានំ កត្វា។ ឥតរោតិ អាណាបកោ។

“ចោក្ខរណី ខណ្ឌ” តិ (ចាចិ. អដ្ឋ. ៨៦) វទតិ, វដ្ឋតិ។ ខតាយេវ ចោក្ខរណី នាម ហោតិ, តស្មា អយំ កប្បិយវោហារោ។ ឯស នយោ “វាបី, តទ្យាកំ, អាវាដំ ខណ្ឌ” តិ អាធិសុបិ។ “ឥមំ ឱកាសំ ខណ្ឌ, ឥមស្មី ឱកាសេ ចោក្ខរណី ខណ្ឌ” តិ បន វត្ថុំ ន វដ្ឋតិ។ “កន្តំ ខណ្ឌ មូលំ ខណ្ឌ” តិ អនិយមេត្វា វត្ថុំ វដ្ឋតិ។ “ឥមំ វល្លី ខណ្ឌ, ឥមស្មី ឱកាសេ កន្តំ វា មូលំ វា ខណ្ឌ” តិ វត្ថុំ ន វដ្ឋតិ។ តេនាហ “ឱកាសំ អនិយមេត្វា... បេ... ភណ្ឌស្ស” តិ។ អាតបេន សុក្ខកទ្ធមោ ច ជលតិ, តត្រ យោ ហោជ្ជា បថវិយា អសម្ពុទ្ធា, តមេវ អបនេតុំ វដ្ឋតិ។ ឯស នយោ តោកណ្ណាកេបិ។ តេនាហ “អាតបេន... បេ... អសម្ពុទ្ធ” តិ។ តត្ថ តោកណ្ណាកោ (ចាចិ. អដ្ឋ. ៨៦) នាម ការីនំ ខុវច្ឆន្ទកទ្ធមោ វុច្ឆតិ។ សចេ បន ហោជ្ជិមតលេន ភូមិសម្ពុទ្ធា, វិកោបេតុំ ន វដ្ឋតិ។ ភិក្ខុត្វា បតិវតនទិវត្ថុភិក្ខុត្វា នទិសាមន្តា បតិវតំ ឱមកចាតុមាសំ ឱវដ្ឋំ នទិវត្ថុនំ។ សចេ បន ភិក្ខុត្វា ឧទកេយេវ បកតិ,

ទេវ អតិរេកចាតុមាសំ ឡើយ ឧទកេយវ ឧទកស្ស បតិវត្តា វដ្តតិ។
មហានុម្បំ នង្គលច្ឆន្ទមត្តិកាបិណ្ឌានុ មហានុម្បំ កសិវត្ថុនេ ហេត្វា បថវិយា
អសម្ពុទ្ធំ នង្គលច្ឆន្ទមត្តិកាបិណ្ឌំ។ ឯវមាទិសទ្ធន
ក្ខជាសិញ្ចនយោគ្គតនុកកទ្ធមាទិនំ គហាលំ។ អសញ្ញាច្ច រុក្ខាទិបវដ្តនេន
ភិន្ទន្តស្សាតិ ចាសាលារុក្ខាទិនំ វា បវដ្តន្តស្ស, កត្តរទណ្ឌេន វា អាហាច្ច អាហាច្ច
គច្ឆន្តស្ស បថវី ភិន្ទតិ, សា “តេន ភិន្ទស្សមី” តិ ឯវំ សញ្ញាច្ច អភិន្ទត្តា អសញ្ញាច្ច
ភិន្ទា នាម ហោតិ, ឥតិ អសញ្ញាច្ច រុក្ខាទិបវដ្តនេន ភិន្ទន្តស្ស អនាបត្តិ។
អសតិយា ចាទង្គដ្ឋកាទិហិ វិលិខន្តស្សាតិ យោ អញ្ញាវិហិតោ កេនចិ សទ្ធិ កិញ្ចិ
កថេន្តោ ចាទង្គដ្ឋកេន វា កត្តរយដ្ឋិយា វា បថវី វិលិខន្តោ តិដ្ឋតិ, តស្ស ឯវំ
អសតិយា ចាទង្គដ្ឋកាទិហិ វិលិខន្តស្ស អនាបត្តិ។

បថវីខណនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

មុសាវាទវគ្គោ បឋមោ។

២. ភូតតាមវគ្គោ

១. ភូតតាមសិក្ខាបទវណ្ណានា

“ភវន្តី” តិ (សាវត្ថ. ដ. ចាចិត្តិយ ៣.៩០) ឥមិនាវិវុទ្ធមូលេ នីលភាវំ
អាបទ្ធិត្វា វឡមាទកេ តរុណាគច្ឆេ ទស្សេតិ។ “អហេសុ” តិ ឥមិនា បន វឡិត្វា
បិតេ មហាន្តេ រុក្ខកច្ឆាទិកេ ទស្សេតិ។ តេនាហ “ជាយន្តី” តិ អាទិ។ ឯត្ថ ច
“ភវន្តី” តិ ឥមស្ស វិវរណំ “ជាយន្តី វឡន្តី” តិ, “អហេសុ” តិ ឥមស្ស “ជាតា
វឡិតា” តិ។ កាមោតិ សមូហោ។ បតិដ្ឋិតហិវតតិណារុក្ខាទិនន្តិ ភូមិយំ
បតិដ្ឋិតស្ស ហិវតតិណាស្ស ចេវ ហិវតរុក្ខាទិនញ្ចា។ អាទិសទ្ធន

ឱសធិកច្ឆលតាធម្មោ វេទិតញ្ញា។ និមិត្តតេ ច ភុម្មំ។ យោ អត្ថោ សម្បជ្ជតិ,
តមាហា “ភូតកាមចាតព្យតាយា”តិអាទិនា។

ននុ ច រុក្ខាធម្មោ ចិត្តវហិតតាយ ន ជីវា, ចិត្តវហិតតា ច បរិជន្នាការតោ,
ធិន្នេបិ វិរុហនតោ, វិសទិសជាតិកការតោ, ចតុយោនិយំ អបរិយាបន្នតោ ច
វេទិតញ្ញា, វុឡិ បន បវាឡិ សិលាលវណានម្បិ វិជ្ជតីតិ ន តេសំ ជីវភាវេ
ការណំ, វិសយគ្គហណាញា នេសំ បរិកប្បនាមត្តំ សុបនំ វិយ ចិញ្ចាធិនំ, តថា
នោហឡាធម្មោ, អថ កស្មា ភូតកាមស្ស ចាតព្យតាយ ចាចិត្តិយំ ឥច្ឆិតន្តិ?
សមណអសារុប្បតោ, តន្តិស្សិតសត្តានុរក្ខណតោ ច។ តេនេវាហ
“ជីវសញ្ញិនោ ហិ មោយបុរិសា មនុស្សា រុក្ខស្មិ”ន្តិអាទិ (ចាចិ. ៨៩)។
សាសបព័ជកសេវាលម្បិ តិ សាសបព័ជកសង្ខាតំ សេវាលម្បិ,
សាសបសេវាលំ, ព័ជកសេវាលម្បិ តិ អត្ថោ។ តត្ថ សាសបសេវាលោ នាម
សាសបមត្ថោ ខុទ្ទកសេវាលោ។ ព័ជកសេវាលោ នាម ឧបរិ ខុទ្ទកបត្ថោ ហោជ្ជា
ខុទ្ទកមូលោ សេវាលោ។

មូលព័ជខន្ធព័ជធម្មតិជអគ្គព័ជព័ជព័ជានន្តិ ឯត្ថ មូលមេវ ព័ជំ មូលព័ជំ។ ឯវំ
សេសេសុបិ។ តត្ថ មូលព័ជំ ហលិទ្ធិអាទិកំ។ ខន្ធព័ជំ អស្សត្ថាទិកំ។ ធម្មតិជំ
ឧច្ឆអាទិកំ។ អគ្គព័ជំ ហិរិវេរាទិកំ។ ព័ជំព័ជំ បុព្វណ្ណាទិកំ។ ភាជនគតន្តិ
សរវាទិភាជនគតំ។ និក្ខន្តំ មូលមត្តំ ឯតស្មាតិ និក្ខន្តមូលមត្តំ។ មត្ត សន្នេន
ចេត្ត បណ្ណាស្ស និក្ខមនំ បដិក្ខបតិ។ ឯស នយោ និក្ខន្តអន្តរមត្តន្តិ ឯត្ថាបិ។
សចេ បន មូលញ្ច បណ្ណាញា និក្ខតំ, ភូតកាមសង្ខំ កច្ឆតិ។ វិទតិមត្តា បត្តវដ្ឋិ
និក្ខច្ឆតីតិ វិទតិមត្តា អនិលវណ្ណា បត្តវដ្ឋិ និក្ខមតិ។ តេនាហា “និក្ខន្តេ”តិអាទិ។
ហិរិតោ ន ហោតីតិ និលវណ្ណា ន ហោតិ។ មុក្កាធិនំ បន បណ្ណាសុ ឧដ្ឋិតេសុ,
វិហិអាទិនំ វា អន្តរេ ហិរិតេ ភូតកាមសង្ខហំ កច្ឆន្តិ។ ឯស នយោ អម្ពដ្ឋិអាទិសុ។

ក្នុងតាមព័ជគាមេតិ ឯត្ថ ក្នុងតាមតោវិយោជិតំ វិរុហនសមត្ថមេវ
មូលព័ជគាមេតិ ព័ជគាមេតិ វេទិតតំ។ ឧបាយត្ថាតិ ក្នុងតាមព័ជគាមេសុ។
អតថាសញ្ញាស្យាតិ អក្ខតតាមព័ជគាមសញ្ញាស្យ។ កោ បន វាទោ
អក្ខតតាមព័ជគាមេសុ អក្ខតតាមព័ជគាមសញ្ញាស្យ។ អសញ្ញាតិ
ចាសាណារុក្ខាធិនិ វា បវេន្តន្តស្យ, សាខំ វា កឡន្តស្យ, កត្តរទណ្ឌាន វា ភូមិ
បហវិត្វា កឡន្តស្យ តិណានិ កុប្បន្តិ។ តានិ តេន “វិកោបេស្សមី”តិ ឯវំ
សញ្ញាតិ អវិកោបិតត្ថា អសញ្ញាតិ វិកោបិតានិ នាម ហោន្តិ។ ឥតិ អសញ្ញាតិ
វិកោបេន្តស្យ អនាបត្តិ។

អសតិយាតិ អញ្ញាវិហិតោ កេនចិ សទ្ធិ កិញ្ចិ កថេន្តោ ចាទន្តុដ្ឋកេន វា
ហត្ថេន វា តិណំ វា លតំ វា វិកោបេន្តោ តិដ្ឋតិ, ឯវំ អសតិយាវិកោបេន្តស្យ
អនាបត្តិ។

អជាតិក្ខាតិ ឯត្ថ អព្ពន្ធវេ “ព័ជគាមេ”តិ វា “ក្នុងតាមេ”តិ វា ន ជាតាតិ,
“វិកោបេមី”តិ បន ជាតាតិ។ ឯវំ តិណោ វា បលាលបុញ្ញោ វា ខណ្ឌិត្តំ វា កុទាលំ
វា សង្កាបនត្ថាយ បេបេតិ, ឧប្បមានហត្ថោ វា អគ្គី ចាតេតិ។ តត្រ ចេ តិណានិ
និដ្ឋន្តិ វា ឧប្បន្តិ វា, ឯវំ អជាតិក្ខាវិកោបេន្តស្យ អនាបត្តិ។

យេន កេនចិ អគ្គីនាតិ កជ្ជត្តិកោមយត្តិអាធិសុ យេន កេនចិ អគ្គីនា,
អន្តមសោ លោហាឧណ្ឌានបិ អាធិត្ថេន។ “កប្បិយ”ន្តិ វត្ថាវាតិ យាយ កាយចិ
ភាសាយ “កប្បិយ”ន្តិ វត្ថាវ។ ឯវ-សន្តេន បឋមំ អគ្គីនា ដុសិត្វា បច្ឆា
“កប្បិយ”ន្តិ វត្ថុំ ន វដ្ឋតិ”តិ ទស្សេតិ។ “បឋមំ អគ្គី និក្ខិបិត្វា តំ អនុទិវត្ថាវ
‘កប្បិយ’ន្តិ វត្ថុ បន វដ្ឋតិ”តិ (សារត្ថ. ដ៏. ចាចិត្តិយ ៣.៩៣) វេទន្តិ។ ឯស នយោ
សេសេសុបិ។ តថេវាតិ ‘កប្បិយ’ន្តិ វត្ថាវ។ អស្សមហិសស្សករមិគកោវចានំ
បន ឧរា អតិខិណា, តស្មា តេហិ ន កាតតំ, កតម្បិ អកតំ ហោតីតិ អាហ

“បេត្យា គោមហ៊ីសាធីនំ ឧរេ” តិ។ ហត្ថិនខា បន ឧរា ន ហោន្តិ, តស្មា តេហ៊ី វដ្តតិ។ តិវច្ឆានានន្តិ សីហព្យគ្យធិបិមក្កដានំ, សកុន្តានព្យា តេសញ្ជិ នខា តិទិណា ហោន្តិ, តស្មា តេហ៊ី កាតព្វំ។ “អន្តមសោ ធិន្តិទ្វា អាហាជេនបី” តិ ឥមិនា យេហ៊ី កាតុំ វដ្តតិ, តេហ៊ី តត្ថជាតកេហ៊ី កាតព្វន្តិ ឯត្ថ វត្ថព្វមេវ នត្ថិតិ ធស្សេតិ។ “សត្តេ វុត្ថនយេនេវា” តិ ឥមិនា ធនំ វា វេជំ វា ធស្សេន្តេន “កប្បិយន្តិ វត្វាវា” តិ វុត្ថមតិធិសតិ។ ឯត្ថ ច កិញ្ចាបិ “កប្បិយន្តិ វត្វាវ កាតព្វ” តិអាធិនា កប្បិយំ ករោន្តេន កត្តញ្ញាការមេវ ធស្សេតំ, តថាបិ ភិក្ខុនា “កប្បិយំ ករោហី” តិ វុត្តេយេវ អនុបសម្បន្តេន “កប្បិយ” តិវត្វា អគ្គិបរិជិតាធិ កាតព្វន្តិ គហោតព្វំ។ អវចនំ បន “បុនបិ កប្បិយំ ករោហីតិ ការេត្វាវ បរិភុញ្ញិតព្វ” តិ បឋមមេវ វុត្តត្តា។

ឯកស្មី... បេ.... កប្បិយេ កតេ សព្វំ កតំ ហោតិ តិ ឯកំយេវ “កប្បិយំ ករោមី” តិ អធិប្បាយេនបិ កប្បិយេ កតេ ឯកាពទ្ធត្តា សព្វំ កតំ ហោតិ។ ធារុកំ វិជ្ឈតិ តិ ជាធិត្វា វា អជាធិត្វា វា វិជ្ឈតិ វា វិជ្ឈាបេតិ វា, វដ្តតិយេវ។ ភត្តសត្តេ វិជ្ឈតិ តិ ឯត្តាបិ ឯសេវ នយោ។ តំ វិជ្ឈតិ, ន វដ្តតិ តិ វល្លិអាធីនំ ភាជនគតិកត្តាតិ អធិប្បាយោ។ ភិណ្ឌាបេត្វា កប្បិយំ ការេតព្វន្តិ ពិជតោ មុត្តស្ស កជាហស្ស ភាជនគតិកត្តា វុត្តំ។ អពិជន្តិ អន្តរជននសមត្ថពិជវហិតតរុណាម្ពដលាធិ។ តេនាហ “យំ បន ដលំ តរុណំ ហោតិ, អពិជ” តិ។ និព្វត្តពិជំ នាម ពិជំ និព្វត្តេត្វា វិសុំ កត្វា បរិភុញ្ញិតុំ សក្កុណោយ្យំ អម្ពបនសាធិដលំ។ តេនាហ “ពិជំ អបនេត្វា បរិភុញ្ញិតព្វ” តិ។ តត្ថ កប្បិយ ករណកិច្ចំ នត្ថិ, សយមេវ កប្បិយានីតិ អធិប្បាយោ។

ភូតកាមសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. អញ្ញាវាទកសិក្ខាបទវណ្ណានា

យមត្ថន្តិ “ត្វំ កិវ ទុក្ខជាបត្តិ អាបន្នោ” តិអាទិកំ យំ កិញ្ចិ អត្ថំ។ តតោ
អញ្ញន្តិ បុច្ឆិតតតោ អញ្ញមត្ថំ។ អញ្ញេនញ្ចំ បដិចរណស្សាតិ វិនយធរេន យំ
វេចនំ ទោសបុច្ឆនត្ថំ វុត្ថំ, តតោ អញ្ញេន វេចនេន បដិច្ឆាទនស្ស។ បដិច្ឆាទនត្ថោបិ
ហិ ចរសន្នោ ហោតិ អនេកតត្តា ធាតុនំ។ វុត្ថន្តិ ចាឡិយំ វុត្ថំ។

សាវសេសំ អាបត្តិ អាបន្នោតិ ឯត្ថ ឋបេត្វា ចារាជិកំ សេសា
សាវសេសាបត្តិ នាម, តំ អាបន្នោ។ អនុយុញ្ជិយមាណោតិ “កី, អាវុសោ,
ឥត្តន្នាមំ អាបត្តិ អាបន្នោសី” តិ បុច្ឆិយមាណោ។ អញ្ញេន វេចនេនាតិ “កោ
អាបន្នោ? កី អាបន្នោ? កិស្មី អាបន្នោ? កេមំ អាបន្នោ? កំ ភណាថា? កី
ភណាថា” តិ អញ្ញេន វេចនេន។ អញ្ញន្តិ “កី ត្វំ ឥត្តន្នាមំ អាបត្តិ
អាបន្នោសី” តិអាទិកំ អនុយុញ្ជកវេចនំ។ តថា តថា វិក្ខិបតីតិ តេន តេន
បកាវេន វិក្ខិបតិ។ កី វុត្ថំ ហោតិ? សោ (ចាចិ. អដ្ឋ. ៩៤) កិញ្ចិ វីតិក្កមំ ទិស្វា
“អាវុសោ, អាបត្តិ អាបន្នោសី” តិ សង្ឃមជ្ឈេ អាបត្តិយា អនុយុញ្ជិយមាណោ
“កោ អាបន្នោ” តិ វេទតិ។ តតោ “ត្វ” ន្តិ វុត្ថ “អហំ កី អាបន្នោ” តិ វេទតិ។ អថ
“ចាចិត្តិយំ វា ទុក្ខជំ វា” តិ វុត្ថ “អហំ កិស្មី អាបន្នោ” តិ វេទតិ។ តតោ “អមុកស្មី
នាម វុត្ថុស្មី” ន្តិ វុត្ថ “អហំ កេមំ អាបន្នោ, កី ករោន្តោ អាបន្នោម្ហី” តិ បុច្ឆតិ។ អថ
“ឥទំ នាម ករោន្តោ អាបន្នោ” តិ វុត្ថ “កំ ភណាថា” តិ វេទតិ។ តតោ “តំ
ភណាមា” តិ វុត្ថ “កី ភណាថា” តិ ឯវេនេកេហិ បកាវេហិ វិក្ខិបតីតិ វុត្ថំ
ហោតិ។

យោ បនភិក្ខុ សាវសេសំ អាបត្តិ អាបន្នោ, តំ ន កថេតុកាមោ
តុណ្ហីការេន វិហោសេតីតិ សម្ពុត្តោ។ វិហោសេតីតិ ចិវនិសង្ហាចិវភាសនេហិ
បិដ្ឋិអាតិលាយនតាលុសោសាធិវេសេន សង្ឃំ វិហោសេតិ, បរិស្សមំ តេសំ
ករោតីតិ អត្តោ។ បរិស្សមោ ហិ វិហោសា នាម។ អញ្ញាវាទកកម្មន្តិ

អញ្ញាវាទកស្ស ភិក្ខុនោ អញ្ញាវាទកាវេបនត្ថំ កាតព្វំ ញត្តិទុតិយកម្មំ។
វិហាសកកម្មន្តិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ តស្មី សង្ឃេន កតេតិ តស្មី
អញ្ញាវាទកកម្មេ ច វិហាសកកម្មេ ច សង្ឃេន ញត្តិទុតិយកម្មវាចាយ កតេ។
តថា ករោន្តានន្តិ តំ បការំ ករោន្តានំ, អញ្ញាវាទកញ្ចាវិហាសកញ្ចា ករោន្តានន្តិ
អត្ថោ។

“វិហាសកេតិ អយមេត្ថ អនុបញ្ញត្តិ” តិ អវចនព្រោត្ត “អាបត្តិករា ច
ហោតិ អញ្ញាវាទកសិក្ខាបទាទីសុ វិយា” តិ (កម្ពុជា. អដ្ឋ. បឋមចារាជិកវណ្ណានា)
វុត្តត្ថាយេវ បញ្ញាយតីតិ កត្វា។ ឯស នយោ ឧបរិ សិក្ខាបទេសុ។ ធម្មកម្មេ
តិកថាចិត្តិយន្តិ ធម្មកម្មេ ធម្មកម្មសញ្ញាវេមតិកអធម្មកម្មសញ្ញានំ វសេន
តីណិ ចាចិត្តិយានិ។ អធម្មកម្មេ តិកទុក្ខជន្តិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។
អនារោចិតេតិ កម្មវាចាយ អនារោចិតេ, អប្បតិជ្ជាបិតេតិ អត្ថោ។
គេលញ្ញោនាតិ យេន កថេតុំ ន សក្កោតិ, មុខ តាទិសេន ព្យាធិនា។ សង្ឃស្ស
កណ្តាទាទីនិ ភវិស្សន្តិ តិ សង្ឃមជ្ឈេ កថិតេ តប្បច្ចយា សង្ឃស្ស កណ្តានំ វា
កលហោ វា វិគ្គហោ វា វិវាទោ វា សង្ឃគេនោ វា សង្ឃរាជិ វា ភវិស្សន្តិ តិ ឥមិនា
វា អធិប្បាយេន ន កថេន្តស្ស។ ឯត្ថ ច អធម្មនាតិ អភូតេន វុត្តនា។

“សមុដ្ឋានាទីនិ អធិន្តាទានសទិសានី” តិ អវិសេសំ អតិទិសិត្វា វិសេសំ
នស្សេតុំ “ឥទំ បនា” តិ អាទិ វុត្តំ។ សិយា កិរិយំ អញ្ញេនញ្ចំ បដិចរន្តស្ស។ សិយា
អកិរិយំ តុណ្ហិកាវេន វិហាសេន្តស្ស។

អញ្ញាវាទកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ឧដ្ឋាបនកសិក្ខាបទវណ្ណានា

យេន វេននាតិ “ធនាយ ឥត្តន្ទាមោ ឥទំ នាម ករោតី” តិអាទិកេន យេន
វេននេ។ តេនាហ “ធនាយា” តិអាទិ។ តត្ថ ធនាយាតិ ធនេន បក្ខចាតេន។
“អក្ខរាយ វាចេតី” តិអាទិសុ (ចាចិ. ៤៦) វិយ លិដ្ឋិវិបល្លាសោ ឯស។ ឥទំ នាម
ករោតីតិ អត្តនោ សន្និដ្ឋសម្ពត្តានំ បណ្ឌិតំ សេនាសនំ វា បញ្ញាបេតិ, ភត្តាទិកំ
វាតិ អធិប្បាយោ។ សេនាសនបញ្ញាបកាទិកេនន្តិ ឯត្ថ អាទិសន្ទេន
ភត្តន្ទេសកយាគុភាជកដលភាជកាទីនំ គហណាំ។ អនេកត្តត្តា ធាតុនំ ឈេ-
សន្ទោ ឌីលោកនត្តោបិ ហោតីតិ អាហ “អវញ្ញាយ ឌីលោកាបេន្តី” តិ។
ចិន្ទនត្តោយេវ វា គហោតត្តោតិ អាហ “លាមកតោ វា ចិន្ទាបេន្តី” តិ។ តថេវ
វេននាតិ “ធនាយ ឥត្តន្ទាមោ ឥទំ នាម ករោតី” តិអាទិនិ វេននា។ វុត្ថន្តិ ចាឡិយំ
វុត្ថំ។ “ទិយ្យនកេ” តិ (ចាចិ. អដ្ឋ. ១០៥) អយមេត្ថ អនុបញ្ញត្តិ។

អសម្មតស្សតិ សង្ខេន កម្មវាចាយ អសម្មតស្ស។ កេវលំ “តវេសោ
ភារោ” តិ សង្ខេន អាហេបិតការស្ស, ភិក្ខុនំ វា ជាសុវិហារត្ថាយ សយមេវ ការំ
វេននាស្ស, យត្រ វា ទេ តយោ ភិក្ខុវិហារន្តិ, តត្រ តាទិសំ កម្មំ ករោន្តស្សតិ
អធិប្បាយោ។ យស្ស កស្សចីតិ ឧបសម្បន្នស្ស វា អនុបសម្បន្នស្ស វា យស្ស
កស្សចិ។ អនុបសម្បន្នស្ស បន សម្មតស្ស វា អសម្មតស្ស វាតិ ឯត្ថ បន (ចាចិ.
អដ្ឋ. ១០៦) កិញ្ចាបិ អនុបសម្បន្នស្ស តេរស សម្មតិយោ ទាតុំ ន វុត្ថន្តិ, តថាបិ
យោ ឧបសម្បន្នកាលេ លទ្ធសម្មតិកោ បច្ឆា អនុបសម្បន្នភារេ បិតោ, តំ
សន្ទាយ “សម្មតស្ស វា” តិ វុត្ថំ។ យស្ស បន ព្យត្តស្ស សាមណោស្ស កេវលំ
សង្ខេន វា សម្មតេន វា ភិក្ខុនា “ត្វំ ឥទំ កម្មំ ករោហី” តិ ភារោ កតោ, តំ
សន្ទាយ “អសម្មតស្ស វា” តិ វុត្ថំ។ យស្មា ឧដ្ឋាបនព្វា ទិយ្យនព្វា មុសាវាទវេសេន
បវុត្ថំ, តស្មា អាទិកម្មិកស្ស ឥមិនាវ អនាបត្តិ, មុសាវាទេន បន អាបត្តិយេវាតិ
គហោតព្វំ។

ឧទ្ទ្យាបនកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. បឋមសេនាសនសិក្ខាបទវណ្ណានា

មញ្ញំ វាតិ មសារកោ, ពុទ្ធិកាពាទ្វា, កុឡីវចាទកោ, អាហច្ឆចាទកោតិ
ឥមេសុ ចតុសុ យំ កញ្ចំ មញ្ញំ វា។ បីបំ វាតិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ ភិសី វាតិ
ឧណ្ហភិសិ, ចោឡភិសិ, វាកភិសិ, តិណភិសិ, បណ្ហភិសិ ឥមាសុ បញ្ចាសុ
ភិសីសុ យំ កញ្ចំ ភិសី វា។ តេនាហ “មញ្ញាទីសូ” តិអាទិ។ តត្ថ
“មញ្ញាសង្ខេបេនា” តិ ឥមិនា បីបសង្ខេបំ បដិក្ខបតិ។ កប្បិយចម្មេនាតិ
មិគាជេឡកចម្មេន។ ឯត្ថ បន មិគចម្មេ ឯណិមិគោ, វាតមិគោ, បសទមិគោ,
កុរុឡមិគោ, មិគមាតុកោ, រោហិតមិគោតិ ឯតេសំយេវ ចម្មានិ វដ្ឋន្តិ, អញ្ញោសំ
បន -

មក្កដោ កាឡសីហោ ច, សរកោ កនលីមិគោ;

យេ ច វាឡមិគា កេចិ, តេសំ ចម្មំ ន វដ្ឋតីតិ។ (មហាវ. អដ្ឋ. ២៥៩);

តត្ថ វាឡមិគាតិ សីហាព្យគ្សអដ្ឋតរញ្ញា។ ន កេវលញ្ច ឯតេយេវ, យេសំ
បន ចម្មំ វដ្ឋតីតិ វុត្ថំ, តេ ឋបេត្វា អវសេសា អន្តមសោ
គោមហីសសសពិឡាវាទយោបិ សព្វេ ឥមស្មី អត្ថ “វាឡមិគា” ត្រូវ វេទិតញ្ញា។
ឯតេសញ្ញិ សព្វេសំ ចម្មំ ន វដ្ឋតិ។ តាលីសបត្តន្តិ សុទ្ធិ តមាលបត្តំ, អញ្ញោន
មិស្សំ បន វដ្ឋតិ។ តិណវាកចោឡេសុ អកប្បិយំ នាម នត្ថិ។ កី បនេត្ត
ពិព្វេហនេ វិយ និសីទិតុញ្ច និបដ្ឋិតុញ្ច ន វដ្ឋតីតិ អាហ “តត្ថា” តិអាទិ។ ន
កេវលញ្ញោទមេវាតិ អាហ “បមាណាបរិច្ឆេទោបិ ចេត្ត នត្ថិ” តិ, “ឯត្ថកមេវ
កាតញ្ញ” តិ ភិសិយា បមាណានិយមោបិ នត្ថិ តិ អត្ថោ។
មញ្ញាភិសិបីបភិសិក្ខមត្ថរណភិសិចម្ព័នភិសិចាទបុញ្ញនភិសិ ឯតាសំ បន

អនុបតោ សល្លកេត្តា អត្ថនោ វុច្ឆិសេន បមាលំ កាតព្វំ។ អន្តោ សំវេល្លិត្វា
ពទ្ធន្តិ យថា វេមជ្ឈំ សំខិត្តំ ហោតិ, វេ មជ្ឈេ សុដ្ឋ វេបេត្វា ពទ្ធំ។

យេ អដ្ឋមាសាតិ សម្ពុត្តោ។ “អវស្សិកសង្កេតា”តិ ឯតស្សេវ វិវរណំ
“វស្សនមាសាតិ វេ អបញ្ញាតា”តិ, អប្បតិកា អប្បសិទ្ធាតិ អត្ថោ។
“អសញ្ញាតា”តិ បិ ចាហោ, តត្ថ អវិញ្ញាតាតិ អត្ថោ។ អដ្ឋមាសាតិ ចត្តារោ
ហោមន្តិកា, ចត្តារោ គិម្ពិកា មាសាតិ អដ្ឋមាសា។ ឡីវស្សកមណ្ឌាបេតិ
សាខាមណ្ឌាបបទមណ្ឌាចានំ យត្ថ កត្ថចិ ឡីវស្សកេ មណ្ឌាបេ។ យត្ថាតិ យេសុ
ជនបទេសុ។ សព្ពត្ថាតិ សព្ពេសុ ជនបទេសុ។ កាកាទីនំ និពទ្ធវាសុក្ខមូលេតិ
យត្ថ ធុវនិវាសេន កាកា វា កុលាលា វា អញ្ញោ វា សកុន្តា កុលាវកេ កត្វា
វសន្តិ, តាទិសស្ស កាកាទីនំ និពទ្ធវាសស្ស យស្ស កស្សចិ វុក្ខស្ស ហោជ្ជា។
យត្ថ បន កោចវប្បសុតា សកុន្តាវិស្សមិត្វា គច្ឆន្តិ, តស្ស វុក្ខស្ស មូលេ
និក្ខិបិតុំ វុដ្ឋតិ។ “កទាចិបី”តិ ឥមិនា ន កេវលំ វស្សិកសង្កេតេយេវាតិ
ទស្សេតិ។ យត្ថាតិ យស្មី បទេសេ។ យទាតិ យស្មី កាលេ។

សោតិ យស្សត្ថាយ សន្តតោ, សោ។ បកតិសន្តតេតិ បកតិយាវ សន្តតេ,
យំ នេវត្តនា សន្តតំ, ន បរេន សន្តរាបិតំ, តស្មិន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ លជ្ជិ ហោតិ តិ
លជ្ជនសីលោ ហោតិ, បរិក្ខារវិនាសនេ ភីតោតិ អត្ថោ។ តេនាហ “អត្ថនោ
បលិពោធំវិយ មញ្ញាតី”តិ, ឥមិនា អលជ្ជិ អាបុច្ឆិត្វា គន្ធនំ ន វុដ្ឋតិ ទស្សេតិ។
និវេក្ខោតិ “អាគន្ធា ឧទ្ធវិស្សមី”តិ អបេក្ខារហិតោ, ឥមិនា សាបេក្ខា ចេ
គច្ឆតិ, អនាបត្តិ ទស្សេតិ។ តេនេវ ហិ អនាបត្តិវាវេ “ឡីតាបេន្តោ គច្ឆតី”តិ
(ចាចិ. ១១៣) វុត្តំ។ អញ្ញត្ថ គច្ឆន្តោតិ តំ មគ្គំ អតិក្កមិត្វា អញ្ញត្ថ គច្ឆន្តោ។
លេខុចាត្វបចារតោ ពហិ ឋិតត្ថា “ចាទុទ្ធាវេន កាវេតញ្ញោ”តិ វុត្តំ, អញ្ញត្ថ
គច្ឆន្តស្ស បឋមចាទុទ្ធាវេ ទុក្ខដំ, ទុតិយចាទុទ្ធាវេ ចាចិត្តិយន្តិ អត្ថោ។

តិកចាចិត្តិយំ សង្ឃិកេ សង្ឃិកសញ្ញិវេមតិកបុគ្គលិកសញ្ញំ វសេន។
ឥមំនាវ នយេន តិកទុក្ខជម្ង វេទិតព្ពំ។ ចិមិលីកាធិនំ អត្ថោ ទុតិយសិក្ខាបទេ
ទស្សិតោវ។ ចាទបុញ្ញនី (ចាចិ. អដ្ឋ. ១១២) នាម វដ្ឋកេហិ វា បិលោតិកាហិ វា
ចាទបុញ្ញនត្ថំ កតា។ ជលកមីបំ នាម ជលកមយំ បីបំ។ ន កេវលំ
ចិមិលីកាធិនិយេវ អដ្ឋោកាសេ ឋបេត្វា គច្ឆន្តស្ស ទុក្ខជន្តិ អាហា “យំ វា
បនា” តិអាធិ។ យំ កិញ្ចំ ធារុកណ្ណំ, យំ កិញ្ចំ មត្តិកាកណ្ណាន្តិ សម្ពុត្តោ។
“អន្តមសោ បត្តាធារកម្មី” តិ ឥមំនា
តាលវណ្ណាពីជនិបត្តចានិយទុឡ្យ ទុក្ខចានិយសម្ពុទ្ធិសុ វត្តព្ពមេវ នត្ថិតិ
ទស្សេតិ។

អរញ្ញោ (ចាចិ. អដ្ឋ. ១១០) បណ្ណាកុដីសុ វសន្តានំ សីលសម្បទាយ
បសន្នចិត្តា មនុស្សា មញ្ចបីហំធិនិ ទេន្តិ “សង្ឃិកបរិភោគេន បរិភុញ្ញថា” តិ,
តត្ថ កី កាតព្វន្តិ អាហា “អរញ្ញកេន បនា” តិអាធិ។ តត្ថ អសតិ
អនោវស្សកេតិ បញ្ចារាធិអនោវស្សកជ្ជានេ អសតិ។ ឥទញ្ច លក្ខណាវចនំ
“សភាគានំ អភាវេ” តិ ច ឥច្ឆិតព្ពត្តា។ អរញ្ញកេន ហិ ភិក្ខុនា តត្ថ វសិត្វា
អញ្ញត្ថ គច្ឆន្តេន សាមន្តិហារេ ភិក្ខុនំ បេសេត្វា គន្តព្ពំ។ សភាគានំ អភាវេ
អនោវស្សកេ និក្ខិបិត្វា គន្តព្ពំ។ អនោវស្សកេ អសតិ រុក្ខេ លក្ខេត្វា គន្តព្ពំ។

ន កេវលំ ឥទំយេវ កត្វា គន្តំ វដ្ឋតីតិ អាហា “យថា វា” តិអាធិ។ យថា វា
ឧបចិកាហិ ន ឧដ្ឋតីតិ យថា ឋបិតេ ឧបចិកាហិ សេនាសនំ ន ឧដ្ឋតិ, ឯវំ តថា
ចាសាណានំ ឧបរិ ឋបនំ កត្វាតិ អត្ថោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - ចតុសុ (ចាចិ. អដ្ឋ.
១១៦) ចាសាណេសុ មញ្ចំ ឋបេត្វា មញ្ចោ អវសេសមញ្ចបីហំធិនិ អាហេបេត្វា ឧបរិ
ភិសិអាធិកំ វាសី កត្វា ធារុកណ្ណំ មត្តិកាកណ្ណំ បដិសាមេត្វា គមិកវត្តំ បូរេត្វា
គន្តព្ពន្តិ។

អព្ពោកាសិកេនាបិ “អហំ ឧក្កជ្ឈអព្ពោកាសិកោ”តិ បីវរកុដិម្បិ អកត្វា
អសមយេ អវេជ្ឈាកាសេ បញ្ញាបេត្វា និសីទិតុំ វា និបទ្ទិតុំ វា នវដ្ឋតិតិ ទស្សន្តោ
អាហា “អព្ពោកាសិកេនា”តិអាទិ។ សចេ បន ចតុគ្គណោនបិ បីវរេន កតកុដិ
អតេមេន្តំ រក្ខិតុំ នេវ សក្កោតិ, សត្តាហវទ្ទលីកាទិនិកវន្តិ, ភិក្ខុនោ
កាយានុគតិកត្តាវដ្ឋតិ។ រុក្ខមូលិកស្សបិ ឯសេវ នយោ។

យស្មីវិស្សាសគ្គាហោ រុហតិ, តស្ស សន្តកំ អត្ថនោ បុគ្គលិកមិវ ហោតីតិ
អាហា “វិស្សាសិកបុគ្គលិកេ”តិ។ យស្មី បន វិស្សាសោ ន រុហតិ, តស្ស សន្តកេ
ឧក្កជមេវ។ អមនុស្សាតិ យក្ខោ វា បេតោ វា។ បលិតុទ្ធិ ហោតីតិ ឧបទ្ទតំ
ហោតិ។

បឋមសេនាសនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. ឧតិយសេនាសនសិក្ខាបទវណ្ណានា

យំ កិញ្ចិ ចម្ពុន្តិ កប្បិយាកប្បិយំ យំ កិញ្ចិ ចម្ពុំ។ ននុ “ន, ភិក្ខុវេ,
មហាចម្មានិ ជារេតព្ពានិ សីហចម្ពុំ ព្យគ្សចម្ពុំ ធិបិចម្ពុំ, យោ ជារេយ្យ, អាបត្តិ
ឧក្កជស្ស”តិ (មហាវ. ២៥៥) ខន្ធកេ សីហចម្មាទីនំ បដិក្ខេចោ កតោតិ អាហា
“សីហចម្មាទីនញ្ចី”តិអាទិ។ បរិហារណោយេវ បដិក្ខេចោតិ អត្ថនោ សន្តកំ
កត្វា តំ តំ វិហារំ ហរិត្វា មញ្ចបីថាទីសុ អត្ថរិត្វា បរិភោគេយេវ បដិក្ខេចោ,
សេនាសនសន្តកំ កត្វា ភូមត្តរណាវសេន បន បរិភោគេ នេវត្តិ ទោសោ។
តេនាហា “សេនាសនបរិភោគេ បន អកប្បិយចម្ពុំ នាម នត្ថី”តិ។ ចាវារេន្តិ
សញ្ញាទេន្តិ សរីរំ ឯតេនាតិ ចាវារោ។ កោជវោតិ
ឧទ្ធអោមិឯកន្តលោមិអាទិកោជវត្ថរណំ។ សេសន្តិ ភិសិ និសីទនំ តិណាសន្តារោ
បណ្ណាសន្តារោតិ អវសិដ្ឋំ សេនាសនំ។ តត្ថ ភិសីតិ មញ្ចកភិសិ វា បីឋកភិសិ

វា។ **និស័ទនន្តិ** សទសំ វេទិតតំ។ **តិណាសន្តារោតិ** យេសំ កេសញ្ចិ តិណានំ
សន្តារោ។ ឯស នយោ **បណ្ណាសន្តារេ**។ ឯត្ថ ច **ភិសិ** ហោជ្ជា វុត្តត្តា ចាកដា។
និស័ទនំ និស័ទនសិក្ខាបទេនេវ (ចាចិ. ៥៣០ អាទយោ) ចាកដំ។
តិណាសន្តារបណ្ណាសន្តារានិ បន លោកបសិទ្ធានិយេវ។ តេនេវាហ
“ចាកដមេវា”តិ។

នេវ ឧទ្ធករេយ្យ, ន ឧទ្ធការេយ្យាតិ អត្តនា វា ឧទ្ធករិត្វា បតិវ្រេ ហំនេ ន
ឋេយេយ្យ, បរេន វា តថា ន កាវេយ្យ។ តេនាហ “**យថា ឋេបិត**”ន្តិអាទិ។ តំ
ឋេយេន្តេន ច “ចត្វសុ ចាសាលោសូ”តិអាទិនា (ចាចិ. អដ្ឋ. ១១៦) បុព្វេ
វុត្តនយេនេវ អន្តោគេហា អនោវស្សកេ និក្ខិបិតតំ។ សចេ បន សេនាសនំ
ឡិវស្សតិ, ធនតត្ថញ្ច តិណំ វា ឥដ្ឋកា វា អាទីតា ហោន្តិ។ សចេ ឧស្សហតិ,
នាទេតតំ។ នោ ចេ សក្កោតិ, យោ ឌីកាសោ អនោវស្សកោ, តត្ថ និក្ខិបិតតំ។
សចេ សព្ពម្មិ ឡិវស្សតិ, ឧស្សហន្តេន អន្តោកាមេ ឧចាសកានំ យវេ ឋេយេតតំ។
សចេ តេបិ “សង្ឃិកំ នាម, ភន្តេ, ភារិយំ, អគ្គិទាហាទីនំ ភាយាមា”តិ ន
សម្បជីច្ឆន្តិ, អន្លោកាសេ ចាសាលានំ ឧបរិ មញ្ចំ ឋេយេត្វា សេសំ បុព្វេ
វុត្តនយេនេវ និក្ខិបិត្វា តិណោហិ ច បណ្ណោហិ ច បដិច្ឆាទេតតំ។ យញ្ចិ តត្ថ
អង្គមត្តម្មិ អវសិស្សតិ, តំ អញ្ញោសំ តត្ថ អាគតានំ ភិក្ខុនំ ឧបការំ
ភវិស្សតីតិ។ **ឧបចារន្តិ** សព្ពបច្ឆិមសេនាសនតោ ទ្វេលេខុចាតា។

អយមេត្ត អាបុច្ឆិតញ្ចាធាបុច្ឆិតញ្ចិវិនិច្ឆយោ - (ចាចិ. អដ្ឋ. ១១៨) យា តាវ
ភូមិយំ ធីយសាលា វា បណ្ណាសាលា វា ហោតិ, យំ វា វុត្តត្ថម្តេសុ កតគេហំ
ឧបចិកានំ ឧដ្ឋានដ្ឋានំ ហោតិ, តតោ បក្កមន្តេន អាបុច្ឆិត្វាវ បក្កមិតតំ។
តស្មិញ្ចិ កតិបយានិ ទិវសានិ អជគ្គិយមាទេ វម្មិការំ សន្តិជ្ជន្តិ។ យំ បន
ចាសាលាបិដ្ឋិយំ វា ចាសាលាត្ថម្តេសុ វា កតសេនាសនំ សិលុច្ឆយលេណំ វា

សុធាលីត្តសេនាសនំ វា, យត្ថ ឧបចិកាសង្គ្គា នត្ថិ, តតោ បក្កមន្តស្ស
អាបុច្ឆិទ្វាបិ អនាបុច្ឆិទ្វាបិ គន្ធី វុត្ថុតិ។ តេនាហ “យត្ថ បនា” តិអាទិ។ សចេ
តាទិសេបិ សេនាសនេ ឯកេន បស្សេន ឧបចិកា អាហេហន្តិ, អាបុច្ឆិទ្វាវ គន្ធាត្ថំ។
អាបុច្ឆនំ បន វុត្ថុតិ អាបុច្ឆនំ គមិកវុត្ថំ។ ឥទេវា ឥតិកត្តព្ពតាទស្សនត្ថំ វុត្ថំ, ន
បន វុត្ថុកេទទុក្កជន្តិ (សាវត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.១១៨) ទស្សនត្ថំ។ កេចិ បន
“ទុក្កជន្តិ ទស្សនត្ថ” ត្ថិ វុត្ថុតិ, តំ ន យុទ្ធីតិ វុត្ថុក្ខន្ធកដ្ឋកថាយ “យំ
ចាសាណាបិដ្ឋិយំ វា ចាសាណាត្ថម្ភេសុ វា កតសេនាសនំ, យត្ថ
ឧបចិកាណាហេហន្តិ, តំ អនាបុច្ឆន្តស្សាបិ អនាបត្ថិ” តិ (ប្បឡវ. អដ្ឋ. ៣៦០)
វុត្ថុត្តា។ អាបុច្ឆន្តេន បន ភិក្ខុម្ហិ (ចាចិ. អដ្ឋ. ១១៦) សតិ ភិក្ខុ អាបុច្ឆិតព្ពោ, តស្មី
អសតិ សាមណោរោ, តស្មី អសតិ អាវាមិកោ, តស្មីម្បិ អសតិ យេន វិហារោ
កាវាមិកោ, សោ វិហារសាមិកោ, តស្ស វា កុលេ យោ កោចិ អាបុច្ឆិតព្ពោ។

“ឧបចារេ” តិ ឯតស្សេវ វិវរណំ “ពហិ អាសន្នេ” តិ, វិហារស្ស ពហិ
អាសន្នជ្ជានេតិ អត្ថោ។ ឧបជ្ជានសាលាយ វាតិ ភោជនសាលាយំ វា។
ទុក្កជមេវាតិ វុត្ថុប្បការញ្ចា ទសវិជំ សេយ្យំ អន្តោគព្ពាទិម្ហិ គុត្តជ្ជានេ
បញ្ញាបេទ្វា គច្ឆន្តស្ស យស្មា សេយ្យាបិ សេនាសនម្បិ ឧបចិកាហិ បលុទ្ធីតិ,
វម្ហិកាសិយេវ ហោតិ, តស្មា ចាចិត្តិយំ វុត្ថំ។ ពហិ បន ឧបជ្ជានសាលាទិសុ
បញ្ញាបេទ្វា គច្ឆន្តស្ស សេយ្យាមត្តមេវ នស្សេយ្យ ហ៊ានស្ស អគុត្តតាយ, ន
សេនាសនំ, តស្មា ឯត្ថ ទុក្កជំ វុត្ថំ។ មញ្ចបីបំ បន យស្មា ន សក្កា សហសា
ឧបចិកាហិ ខាយិកុំ, តស្មា តំ វិហារេបិ សន្តិទ្វា គច្ឆន្តស្ស ទុក្កជំ វុត្ថំ។
វិហារូបចារេ បន តំ វិហារចារិកំ អាហិណ្ឌាន្តា ទិស្វាវ បដិសាមេន្តិ។

ឧទ្ធវណាទិ កត្វាតិ ឯត្ថ ឧទ្ធវិទ្វា គច្ឆន្តេន មញ្ចបីបកវានំ សព្វំ អបនេទ្វា
(ចាចិ. អដ្ឋ. ១១៨) សំហវិទ្វា ជីវរំសេ លត្ថេទ្វា គន្ធាត្ថំ។ បច្ឆា អាគន្ធា

វសនកកិក្ខណាបិ បុន មញ្ចបីបំ វា បញ្ញបេត្វា សយិត្វា គច្ឆន្តេន តថេវ កាតត្ថំ។
អន្តោកុដ្តតោ សេយ្យំ ពហិកុដ្តេ បញ្ញបេត្វា វសន្តេន គមនកាលេ បុន
គហិតជ្ជានេយេវ បដិសាមេតត្ថំ។ ឧបវិចាសាទតោ ឌីរោបេត្វា ហេជ្ជាចាសាទេ
វសន្តស្សបិ ឯសេវ នយោ។ វត្តិជ្ជានទិវាជ្ជានេសុ មញ្ចបីបំ បញ្ញបេត្វាបិ
គមនកាលេ បុន គហិតជ្ជានេយេវ វេបេតត្ថំ។ ឧទ្ធការេត្វា គមនេបិ ឯសេវ
នយោ។ អាបុច្ឆិត្វា គច្ឆន្តេន បន “ភិក្ខុម្ហិ សតិ ភិក្ខុ អាបុច្ឆិតត្ថោ” តិអាទិនា
(ចា. ឋ. អដ្ឋ. ១១៦) ហេជ្ជា វុត្តនយេនេវ អាបុច្ឆិត្វា គន្តត្ថំ។

ទុតិយសេនាសនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. អនុបទ្គសិក្ខាបទវណ្ណានា

“ជាង” ត្ថិ វុត្ត “អនុជ្ជាបនីយោ ‘អយ’ ត្ថិ ជាងន្តោ” តិ អយំ វិសេសោ កុតោ
លព្ពតីតិ អាហា “តេនេវស្ស” តិអាទិ។ ននុ បទភាជនេបិ វុឡ្យភាវាទិជាងនមេវ
វុត្តំ, ន តុ អនុជ្ជាបនីយភាវត្ថិ អនុយោគំ សន្ធាយាហ “វុឡ្យោ បី” តិអាទិ។
ពហូបការតត្ថិ “ភណ្ណាការិកត្តាទិពហុឧបការភាវំ”។ ន កេវលំ ឥទមេវាតិ
អាហា “គុណវិសិដ្ឋតញ្ច” តិអាទិ, តេន ពហូបការតត្ថេបិ គុណវិសិដ្ឋត្តាភាវេ,
គុណវិសិដ្ឋតត្ថេបិ ពហូបការតត្តាភាវេ ទាតុំ ន វុត្តតីតិ ទស្សេតិ។
“ភណ្ណាការិកស្ស ពហូបការតំ, ធម្មកថិកាទីនំ គុណវិសិដ្ឋតញ្ច
សល្លក្ខេត្វា” តិ (សារត្ថ. ដី. ចា. ឋត្ថិយ ៣.១១៩-១២១) កេចិ។ ធុវវាសត្តាយាតិ
និច្ចវាសត្តាយ។ សម្មន្ទិត្វាតិ អបលោកនេន កម្មេន សម្មន្ទិត្វា។ កាមព្យោត្ត
គិលានស្សបិ សង្ឃោយេវ អនុច្ឆរិកំ សេនាសនំ ទេតិ, គិលានោ បន
អបលោកេត្វា សង្ឃេន អទិន្នសេនាសនោបិ ន បីឡេតត្ថោ អនុកម្មិតត្ថោតិ
ទស្សេតុំ វិសុំ វុត្តោ។

សមន្តាធិយឡោហត្ថាតិ មជ្ឈេ បញ្ញត្តំ មញ្ញបីបំ សន្ធាយ វុត្តំ។
ឯកបស្សនចេ បហោនកធិសាធិស្សតិ, តតោ គហោតព្ពំ។
ចាទដោវនចាសាណតោតិ ធូរេ និក្ខត្តចាទដោវនចាសាណតោ។
និសីទន្តស្ស វា និបជ្ជន្តស្ស វា ចាចិត្តិយន្តិ ឯត្ថ និសីទនមត្តន, និបជ្ជនមត្តនេវ
វា ចាចិត្តិយំ។ បុនប្បនំ ករោន្តស្សាតិ ឧដ្ឋាយុដ្ឋាយ និសីទតោ វា និបជ្ជតោ វា។

សង្ឃិកេ សង្ឃិកសញ្ញិវេមតិកបុគ្គលិកសញ្ញំ វសេន តិកចាចិត្តិយំ
វេទិតព្ពំ។ តិកទុក្ខដំ បន បុគ្គលិកេ
សង្ឃិកសញ្ញិវេមតិកអញ្ញបុគ្គលិកសញ្ញំ វសេន។ វិហារស្ស ឧបចារេតិ
តស្ស ពហិ អាសន្នប្បទេសេ។

អនុបទដ្ឋសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. និក្ខឡនសិក្ខាបទវណ្ណានា

អនេកកោដ្ឋកានីតិ អនេកទ្វារកោដ្ឋកានិ។ “និក្ខមាតិ វេចនំ សុត្វា
អត្តនោ វុចិយា ចេ និក្ខមតិ, អនាបត្តិ”តិ (សារត្ថ. ដ. ចាចិត្តិយ ១២៦) វទន្តិ។

តស្ស បរិក្ខារនិក្ខឡនេតិ តស្ស សន្តកំ យំ កិញ្ចិ
បត្តចីវរបរិស្សាវនធម្មករណមញ្ញបីបកិសិពិញ្ញាបនាទិភេទំ អន្តមសោ
រជននល្លិបិ អត្ថិ, តស្ស បរិក្ខារស្ស និក្ខឡនេ។ តញ្ញាតិ ទុក្ខដំ បរាមសតិ។
និក្ខឡាបនេបិ ឯសេវ នយោ។ កាឡ្យំ ពន្ធិត្វា បបិតេសុ បន ឯការ អាបត្តិ។

ភណ្ឌានការកកលហការកមេវ សកលសង្ឃារាមតោ និក្ខឡិតុំ លភតិ។
សោ ហិ បក្ខំ លភិត្វា សង្ឃម្បិ ភិន្ទេយ្យ។ អលដ្ឋិអាទយោ បន អត្តនោ

វេសនដ្ឋានតោយេវ និក្ខេប្បិកត្តា។ សកលសង្ឃរាមតោ និក្ខេប្បិកុំ ន វុដ្ឋតិ។
តេនាហ “សកលសង្ឃរាមតោបី” តិអាទិ។

និក្ខេប្បនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. វេហាសកុដិសិក្ខាបទវណ្ណានា

ឧបវិវេហាសកុដិយាតិ ឧបវិមតលេ អសន្តតបទរាយ កុដិយា។ តេនាហ
“ឧបវិ អច្ឆន្ទតលាយា” តិអាទិ។ យា ហិ កាចិ ឧបវិ អច្ឆន្ទតលា ទិក្ខមិកកុដិកា
វា តិក្ខមិកាទិកុដិកា វា, សា “វេហាសកុដិ” តិ វុដ្ឋតិ។ ឥនព្វិ
វេហាសកុដិលក្ខណំ។ យទិ ឯវំ កស្មា បទភាជនេ “មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស
អសីសយដ្ឋា” តិ (ចាចិ. ១៣១) វុត្តន្តិ អាហ “បទភាជនេ បនា” តិអាទិ។ ឥធ
អធិប្បតំ កុដិទស្សេតុន្តិ ឥមស្មី សិក្ខាបទេ អធិប្បតំ វេហាសកុដិ ទស្សេតុំ។
មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្សាតិ បមាណមជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស។ សព្វហេដ្ឋិមាហិ
តុលាហិ សីសំ ន យដ្ឋេតីតិ អសីសយដ្ឋា។ អន្តេវិជ្ជិតាតិ អជនិយោវិជ្ជិតា។
បវេសិតចាទកន្តិ បវេសិតចាទសិខំ។ តស្មាតិ “ភូមត្ថេ វា” តិអាទិនា វុត្តមេវត្ថំ
ការណភាវេន បច្ឆាមសតិ។ យស្មា អាហាច្ឆចាទកាទីសុ យថាវុត្តោ អត្ថោ
ហោតិ, តស្មាតិ វុត្តំ ហោតិ។

សហសាតិ អភិកវិត្វា អដ្ឋោត្តវិត្វា។ អវេហាសកុដិកាយាតិ ភូមិយំ
កតបណ្ណាសាលាទីសុ, តត្ថ អនាបត្តិ។ ន ហិ សក្កា តត្ថ បរស្ស បីឡា កាតុំ។
សីសយដ្ឋាយាតិ យា សីសំ យដ្ឋា ហោតិ, តត្ថាបិ អនាបត្តិ។ ន ហិ សក្កា តត្ថ
ហេដ្ឋាចាសាទេ អនោណាតេន វិចីតុំ, តស្មា អសញ្ញារណជ្ជានត្ថា បរីឡា ន
ភវិស្សតិ។ ឧបវិតលំ វា បទរសព្វិតន្តិ ឧបវិមតលំ ទារុជលកេហិ យនសន្តតំ។
កិញ្ចិ គណ្ហាតិ វាតិ ឧបវិ នាគទន្តកាទីសុ លក្ខិតំ ចីវរាទី យំ កិញ្ចិ គណ្ហាតិ វា។

លក្ខតិ វាតិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ បដិបក្ខត្ថា អាណិ បដាណិ។ យស្ស
ទិដ្ឋាយ និសីទន្តេបិ ចាទាន និបតន្តិ, ឯវត្ថុតា អាណិ មញ្ចបីឋានំ ចាទសិខាសុ
ទិដ្ឋា ហោតីតិ អត្តោ។ តេនាហ “ចាទសីសាន”ន្តិអាទិ។

វេហាសកុដិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. មហាល្លករិហារសិក្ខាបទវណ្ណានា

បិដ្ឋសង្ឃាជស្សតិ ធារពន្ធស្ស។ សាមន្តា អឱត្ថយេហត្ថោ បទេសោតិ
យស្ស (ចា.បិ. អដ្ឋ. ១៣៥) វេមជ្ឈេ ធារំ ហោតិ, ឧបរិភាគេ ច ឧច្ឆាភិត្តិ, តស្ស
តីសុ ទិសាសុ សាមន្តា អឱត្ថយេហត្ថោ បទេសោ។ ឧទ្ធកស្ស បនវិហារស្ស
ទីសុ ទិសាសុ។ តត្រាបិ យំ ភិត្តិ វិវិយមាណំ កវាដំ អាហានតិ, សា
អបរិបុណ្ណាបចារាបិ ហោតិ។ សចេ បន ធារស្ស អនោភាគេបិ លេចោកាសោ
អត្ថិ, តម្បិ លិម្បិតុំ វដ្តតិ។ អគ្គឱជ្ឈដ្ឋបនាយាតិ ឯត្ថ អគ្គឱសទ្ធន តំសម្ពន្ធតោ
ធារជលកសហិតំ ធារពន្ធនំ អធិប្បេតំ។ តេនាហ “សកវាជកស្ស”តិអាទិ។
“និច្ចលភាវត្ថាយា”តិ ឥមិនា តញ្ច ខោ ឋបនំ ឥធ និច្ចលភាវេនាតិ ទស្សេតិ។
កោ បនេត្ថ អធិប្បាយោតិ អាហា “កវាជញ្ញី”តិអាទិ។ កម្មតីតិ ចលតិ។ យាវ
ធារកោសា អគ្គឱជ្ឈដ្ឋបនាយ បុនប្បនំ លិម្បិតញ្ច វា លេចាបេតញ្ច វាតិ
អគ្គឱជ្ឈដ្ឋបនត្ថាយ យាវ ធារកោសា បុនប្បនំ អត្តនា លិម្បិតញ្ច វា, បរេហិ
លេចាបេតញ្ច វាតិ អត្តោ។

ននុ ចាយមត្តោ នេវ មាតិកាយំ, ន បទភាជនេ វុត្តោ, អថ កុតោ ទដ្ឋញ្ញោតិ
អាហា “តត្ថា”តិអាទិ។ កិញ្ចាបីតិ យទិបិ។ អដ្ឋប្បត្តិយន្តិ សិក្ខាបទស្ស និទានេ។
អធិការតោតិ អនុវត្តនតោ។ អាណេកំ សន្នេតិ បិដេតីតិ អាណេកសន្និ។
តេនាហ “អាណេកសន្និ វាតចានកវាជកា វុច្ឆន្តិ”តិ។ តត្ថ

វាតបានកវាជកាតិ វាតបានដលកា។ អនុញ្ញាតប្បទេសតោ បន អញ្ញាត
បុនប្បនំវិលិម្បិតុំ វាវិលិម្បាបេតុំ វា ន វដ្តតិ។ “មត្តិកាយ កត្តត្ថកិច្ច
និដ្ឋាបេត្វា បុន ចតុត្ថលេបេ ទិន្នេ ចាចិត្តិយ”ន្តិ (សាវត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.១៣៥)
កេចិ។ “បុនប្បនំ លេបទានស្ស វុត្តប្បមាណាតោ អញ្ញាត បដិក្ខិត្តមត្តំ ឋបេត្វា
ចាចិត្តិយស្ស អវុត្តត្តា ទុក្កជ”ន្តិ អបរេ។

អធិដ្ឋាតព្ពន្ធន្តិ សំវិធាតព្ពំ។ អប្បហរិតេតិ ឯត្ថ អប្បសន្នោ
“អប្បិច្ឆោ”តិអាទិនុ (ម. និ. ១.២៥២, ៣៣៦; សំ. និ. ២.១៤៨) វិយ អភារត្ថោតិ
អាហា “អហរិតេ”តិ។ សាលីវិហារិកាទិ (សាវត្ថ. ដី. ២.៣០) បុព្ពល្លា “បុរក្ខតំ
សស្សដល”ន្តិ កត្វា, តត្ថិបរិយាយតោ មុត្តមាសាទិ អបរល្លា។ វុត្តន្តិ វិចិត្តំ។
“តស្មី ឋត្វា អធិដ្ឋហន្តោ ទុក្កជំ អាបដ្ឋតិ”តិ ឥមិនា យស្មី បទេសេ សមន្តា
វុត្តប្បមាណោ បរិច្ឆេទេ បុព្ពល្លាទីនិ ន សន្តិ, តត្ថ វិហារោ ការេតព្ពោ។ យត្ថ
បន សន្តិ, តត្ថ ការាបេតុំ ន វដ្តតិ ទស្សេតិ។ តថេវាតិ មុខវដ្តិអន្តេន។ តស្មី
ឋាតព្ពំ បតន្តស្ស វិហារស្ស អបតនោកាសត្តា, តស្ស ភិក្ខុនោ ឧបរិ ន
បតេយ្យាតិ អធិប្បាយោ។ យថាបរិច្ឆិន្ទស្ស បន ឱកាសស្ស អព្ពន្ធវិហារស្ស
បតន្តស្ស ឱកាសោ ហោតិ តិ អប្បហរិតេចិ តស្មី ឋត្វា អធិដ្ឋាតុំ ន លភតិ។
តេនាហា “តស្ស អន្តោ អហរិតេចិ ឋាតុំ ន លភតិ”តិ។

តតោ ចេ ឧត្តរីតិ តិល្លា មគ្គានំ វា បរិយាយានំ វា ឧបរិ ចតុត្ថេ មគ្គេ វា
បរិយាយេ វាតិ អត្ថោ។ តេនាហា “មគ្គេន ធានិយមាទេ”តិអាទិ។ តត្ថ មគ្គេន
ធានិយមាទេតិ អបរិក្ខិបិត្វា ឧដុកមេវ ធានិយមាទេ។ បរិយាយេនាតិ
បរិក្ខេបេន។ តត្ថ មគ្គេន ធាននំ ឥដ្ឋកសិលាសុធាហិ លព្ពតិ, បរិយាយេន
ធាននំ តិលាបល្លោហីតិ អាហា “ឥដ្ឋកសិលាសុធាហី”តិអាទិ។ តស្មា យថា
ឥច្ឆតិ, តថា ទ្វេ មគ្គេ វា ទ្វេ បរិយាយេ វា អធិដ្ឋហិត្វា តតិយំ មគ្គំ វា បរិយាយំ វា

“ឃុំ ឆាទេហ៍” គឺ អាណាបេត្វា បក្កមិត្តព័ន្ធ។ សង្ខេប បក្កមិត្ត, តុល្លាការីនៃ
ហត្ថព័ន្ធ។ សព្វម្បី ចេតំ ធនំ ធនុបរិ វេទិតព័ន្ធ។ ឧបរូបរិធន្នោ ហិរិហារោ ចិរំ
អនោវស្សកោ ហោតីតិ មញ្ញមាធា ឃុំ ឆាទេស្តិ។ តិណមុដ្ឋិតណាធាយាតិ
តិណករឡិតណាធាយ។

តិកថាចិត្តិយន្តិ អតិរេកទ្ធព័ន្ធមិយាយេ
អតិរេកសញ្ញាវេមតិកឧនកសញ្ញាវេសេន តិណិ ចាចិត្តិយានិ។
សេតវណ្ណាទិករណោតិ
សេតវណ្ណាកាឡវណ្ណាកេរុកបរិកម្មមាលាកម្មលតាកម្មមករទន្ធកបញ្ចបដិ
កានំ ករណោ។ លេណគុហាតិណាកុដិកាទិស្វតិ ឯត្ថ លេណន្តិ ធារពទ្ធ។
គុហាតិ កេវលា បព្ពតគុហា។ តិណាកុដិកា ចាកជា ឃុំ។

មហាល្លករិហារសិក្ខាបទវណ្ណាធានិដ្ឋិតា។

១០. សប្បណាកសិក្ខាបទវណ្ណាធា

ឯកស្មី យដេ ឯការ អាបត្តិ ឯកស្មី ឧទកយដេ ឯការ អាបត្តិ។ ឯស
នយោ សព្វភាជនេសុ។ វិច្ឆិទ្ធន្តស្ស្សតិ ធារំ វិច្ឆិទ្ធន្តស្ស្ស។ ឯកេកំ បក្ខិបន្តស្ស្សតិ
ឯកេកំ តិណំ វា បណ្ណំ វា មត្តិកំ វា អញ្ញំ វា កជ្ឈកោមយាទី បក្ខិបន្តស្ស្ស។
បរិយាធានន្តិ ខយំ។

“បដិបេ (សារត្ថ. ដ. ចាចិត្តិយ ៣.១៤០) បតិក្ខា បដិដ្ឋាទិចារណាកា
មរិស្សន្តិ” តិ ជានន្តស្ស្សបិ កុសលចិត្តន បដិបុដ្ឋលនំ វិយ “សិញ្ញនេន
ចារណាកា មរិស្សន្តិ” តិ បុព្វភាគេ ជានន្តស្ស្សបិ “ឥទំ ជលំ សិញ្ញាមី” តិ
សិញ្ញន្តស្ស្ស វេកចិត្តំ ន ហោតីតិ អាហា “វិធា វេកចេតនាធា” តិ អាទិ។ ឯវញ្ញ
កត្វា “បណ្ណាត្តិវដ្ឋ” តិ ឥទម្បី សមត្តិ តំ ហោតិ។ តិចិត្តន្តិ

កុសលាកុសលព្យាកតវសេន តិច្ឆំ។ តថា ហិ បណ្ណាត្ថី មទ្គិកា សិញ្ញាស្ស វា
សិញ្ញាបេន្តស្ស វា អកុសលចិត្តេន ហោតិ, “អាសនំ ឆោរិស្សមី” តិ ចិត្តេន
ឆោរនត្ថំ សិញ្ញាស្ស វា សិញ្ញាបេន្តស្ស វា កុសលចិត្តេន ហោតិ, បណ្ណាត្ថី
អជានតា អរហតា សិញ្ញាធិករណោ អព្យាកតចិត្តេន ហោតិ តិ
កុសលាកុសលព្យាកតចិត្តវសេន តិច្ឆំ ហោតិ។

សប្បណាកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ភូតតាមវគ្គោ ធុតិយោ។

៣. ឱវាទវគ្គោ

១. ឱវាទសិក្ខាបទវណ្ណានា

អដ្ឋង្គសមន្មាគតស្ស តិ “សីលវា ហោតី” តិ អាទិហិ (ចា.ចិ. ១៤៧) អដ្ឋហិ
អង្កេហិ សមន្មាគតស្ស។ អនុញ្ញាតា តិ ឥមស្ស សិក្ខាបទស្ស និទានេ
អនុញ្ញាតា។ “វស្សសត្វបសម្មន្ទាយា” តិ អាទិ វត្ថុមានអដ្ឋករុធម្មទស្សនំ។ តត្ថ
សាមិច្ឆិកម្ពុត្តិ មគ្គសម្មទានពិជនចាជីយាបុច្ឆនាទិកំ អនុច្ឆិកំ វត្ថុ។
អាទិសទ្ធន -

“ន ភិក្ខុនិយា អភិក្ខុកេ អាវាសេ វស្សំ វសិតព្ធំ, អន្ធទ្ធមាសំ ភិក្ខុនិយា
ភិក្ខុសង្ឃតោ ទ្វេ ធម្មា បច្ឆាសីសិតព្ធា ឧចាសថបុច្ឆកញ្ចា
ឱវាទ្ធបសង្កមនញ្ចា, វស្សំវុជ្ជាយ ភិក្ខុនិយា ឧភតោសង្ឃេ តីហិ ហានេហិ
បវាវេតព្ធំ ទិដ្ឋេន វា សុតេន វា បរិសង្កាយ វា, ករុធម្មំ អដ្ឋាបន្ទាយ
ភិក្ខុនិយា ឧភតោសង្ឃេ បក្ខមានត្ថំ ចរិតព្ធំ, ទ្វេ វស្សានិ ធនុ ធម្មេសុ
សិក្ខិតសិក្ខាយ សិក្ខាមាយ ឧភតោសង្ឃេ ឧបសម្មទា បរិយេសិតព្ធា,

នកិត្តិនិយាយកេនចិ បរិយាយនកិត្តុ អក្កោសិតតោ បរិកាសិតតោ,
អដ្ឋតគ្គ ឡើយនកិត្តិនំនកិត្តុសុ វចនបថោ, អនោវដោនកិត្តុនំនកិត្តុនិសុ
វចនបថោ”តិ (ចូឡវ. ៤០៣; អ. និ. ៨.៥១) -

តមេសត្ថ ធម្មេសង្កណ្ឌាតិ។ គរុធម្មេតិ គរុកេធម្មេ។ តេហិ ការវំ កត្វា
នកិត្តិនិហិសម្មជិដ្ឋិតតត្ថត្ថា “គរុធម្មា”តិ វុច្ឆន្តិ។

អញ្ញោនវាធម្មេនាតិ ឋបេត្វាអដ្ឋគរុធម្មេ អញ្ញោនយេនកេនចិធម្មេន។
នកិត្តុនិសុឧបសម្មន្ទមត្តំវាឡើយនតោតិ នកិត្តុនិសុឧបសម្មន្ទមត្តំ គរុធម្មេន
ឡើយនតោវា។ នកិត្តុនំសន្តិកេឧបសម្មន្ទាយយថាវត្ថុកមេវ។
“អធម្មកម្មេ”តិអាទិនុ នកិត្តុនោវាទសម្មតិកម្មំ “កម្ម”ន្តិវេទិតព្ពន្ធអាហ
“សម្មតស្សប័”តិអាទិ។ វគ្គនកិត្តុនិសង្ខេ ឡើយនតោតិកចាចិត្តិយន្តិ វគ្គ
នកិត្តុនិសង្ខេ ឡើយនតោវគ្គសញ្ញិវេមតិកសមគ្គសញ្ញំនំវសេន តិកចាចិត្តិយនិ។
តថាវេមតិកស្ស ចាតិ អធម្មកម្មេ វេមតិកស្ស ច វគ្គ
នកិត្តុនិសង្ខេ ឡើយនតោតិកចាចិត្តិយន្តិអត្ថោ។ ឯសនយោធម្មកម្មសញ្ញានោ
ចាតិ ឯត្ថាបិ។ យថា ច វគ្គនកិត្តុនិសង្ខេ ឡើយនតោនវ ចាចិត្តិយនិ, ឯវំ
អធម្មកម្មេ អធម្មកម្មសញ្ញានោសមគ្គនកិត្តុនិសង្ខេ ឡើយនតោ តស្មីសង្ខេ
វគ្គសញ្ញិវេមតិកសមគ្គសញ្ញំនំវសេន តិកចាចិត្តិយំ, តថាវេមតិកស្ស ច
ធម្មកម្មសញ្ញានោ ចាតិ នវ ចាចិត្តិយនិ។ តេនាហ “សមគ្គបិ នកិត្តុនិសង្ខេ
នវា”តិអាទិ។ ធម្មកម្មេ បនអធម្មកម្មសញ្ញានោ វគ្គនកិត្តុនិសង្ខេ ឡើយនតោ
តិកទុក្ខជំ, តថាវេមតិកស្ស, ធម្មកម្មសញ្ញានោ ចាតិ នវ ទុក្ខជាតិ។ សមគ្គំ
បននកិត្តុនិសង្ខេ ឡើយនតោអដ្ឋាតិសត្វរសទុក្ខជាតិ។ តេនាហ “សច
បនា”តិអាទិ។ អញ្ញំ ធម្មន្តិ អញ្ញំ សុត្តន្តំវា អភិធម្មំវា។ “សមគ្គាម្ហាយ្យា”តិ
វចនេន ហិ ឡើយនំ បច្ឆាសីសន្តិ។ តស្មា ឋបេត្វា ឡើយនំ អញ្ញំ ធម្មំ ភណ្ឌានុស្ស

ទុក្ខដំ។ ឡើយព្រាហ្មណ៍ អនិយ្យតេត្វាតិ “ឯសោ ភគិនិ ឡើយនោ” តិ អវត្ថា។ បរិបុត្តំ
ទេតិ តស្សាយេវ បគុណាយ គរុធម្មចាឡិយា អត្ថំ ភណាតិ។ ឡើយវេហិ តិ
ឡើយវេហិ, កេហិ តិ អត្ថោ។ ឡើយវេតិ តិ អដ្ឋគរុធម្មចាឡិ វេទតិ។ បញ្ចំ បុដ្ឋាតិ
គរុធម្មនិស្សិតំ វា ឧន្ទានិស្សិតំ វា បញ្ចំ ភិក្ខុនិយា បុដ្ឋោ។

ឡើយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. អត្ថផ្ដុំតសិក្ខាបទវណ្ណានា

ឯកតោឧបសម្ពន្ធន្តិ ភិក្ខុនិសង្ឃេ ឧបសម្ពន្ធមត្ថំ។ ឥតោ បរម្មិ ច យត្ថ
យត្ថ “ឯកតោឧបសម្ពន្ធន្តិ វុច្ចតិ, សព្ពត្ថ អយមេវ អត្ថោ ទដ្ឋព្វោ។

អត្ថផ្ដុំតសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ភិក្ខុនុបស្សយសិក្ខាបទវណ្ណានា

សំវាសាយាតិ ឧចាសថាធិអត្ថំ។ ឥតវន្តិ ឧកតោសង្ឃេ ឧបសម្ពន្ធនំ។

ភិក្ខុនុបស្សយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. អាមិសសិក្ខាបទវណ្ណានា

តណ្ហាទិដ្ឋិហិ អាមសិក្ខតោ អាមិសំ, បីវរាទិ, អាមិសមេវ ហេតុ
អាមិសហេតុ។ តេនាហ “បីវរាទិនំ អញ្ញាតវហេតុ” តិ។ អាទិសន្តេន
បិណ្ឌាចាតសេនាសនគិលានបច្ចយសក្ការគរុការមាននវន្តនបូជនានំ
គហណំ។ អវណ្ណាកាមតាយាតិ អយសកាមតាយេវ។

ធម្មកម្មេតិអាទីសុ ភិក្ខុនោវាទសម្មតិកម្មំ “កម្ម”ន្តំ វេទិតព្វំ។ តត្ថ
តិកថាចិត្តិយន្តំ ធម្មកម្មេ ធម្មកម្មសញ្ញាវេមតិកអធម្មកម្មសញ្ញានំ វសេន
តីណិ ចាចិត្តិយានិ។ តថេវ អធម្មកម្មេ តិកទុក្ខដំ វេទិតព្វំ។ អសម្មតន្តំ
សម្មតេន វា សង្ខេន វា ភារំ កត្វា បបិតំ ឧបសម្បន្នំ។ ននុ ឡោទសម្មតិ
ឧបសម្បន្នស្បវ ជ័យតិ, ន សាមណោស្សតិ អាហ “តត្ថា”តិអាទិ។ សម្មតេន
វា សង្ខេន វា បបិតោ បន ពហុស្សតោ សាមណោរោ “អសម្មតោ”តិ វេទិតព្វា។
បកតិយា ចីវរាទិហេតុ ឡើងន្តំ បន ឯវំ ភណ្ឌស្សតិ បកតិយា ចីវរាទិហេតុ
ឡើងន្តំ “ឯស ចីវរាទិហេតុ ឡើងតី”តិ សញ្ញាយ ឯវំ ភណ្ឌស្ស។ “ន ចីវរាទិហេតុ
ឡើងតី”តិ សញ្ញាយ បន ឯវំ ភណ្ឌស្ស ទុក្ខដំ។ អនាមិសន្តរតាតិ
អាមិសចិត្តាភារោ, “អាមិសហេតុ ឡើងស្សមី”តិ ឯវំ បវត្តអន្តរាសយាភារោតិ
អត្ថោ។ ចិត្តបរិយាយោ ហេតុ អន្តរាសន្តោ “យស្សន្តរតោ ន សន្តិ
កោចា”តិអាទីសុ (ឧទា. ២០) វិយ។

អាមិសសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. ចីវរាទានសិក្ខាបទវណ្ណានា

បញ្ចមសិក្ខាបទំ ឧត្តានត្ថមេវ។

ចីវរាទានសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. ចីវរាទានសិក្ខាបទវណ្ណានា

សូចី បវេសេត្វា បវេសេត្វា នីហារណោតិ អាហបថេ អាហបថេ ចាចិត្តិយំ។
“សិទ្ធិស្សមី”តិ បន វិចារេន្តស្ស, និទ្ធិន្តស្សបិ ទុក្ខដំ។ សតក្ខត្តម្បិវិជ្ជិត្វា សកី
នីហារន្តស្សតិ សកលសូចី អនីហារន្តោ ជ័យសុត្តប្បវេសនត្ថំ សតក្ខត្តម្បិ

វិជ្ជាត្វា សក្តី នីហរន្តស្ស។ “សិញ្ញា”តិ វុត្តោតិ សក្តី “បីវរំ សិញ្ញា”តិ វុត្តោ។
និដ្ឋាបេតីតិ សព្វំ សូចិកម្មំ បរិយោសាបេតិ។ តស្ស អារាបថេ អារាបថេ
ចាចិត្តិយន្តិ អាណាត្តស្ស សូចី បវេសេត្វា បវេសេត្វា នីហរណោ ឯកមេកំ
ចាចិត្តិយំ។

ឧទាយិត្តេវន្តិ លាឡុទាយិត្តេវំ។ វុត្តលក្ខណំ សិព្ពនំ វា សិញ្ញាបនំ វាតិ “សូចី
បវេសេត្វា”តិ អាទិនា វុត្តលក្ខណំ សិព្ពនំ វា សិញ្ញាបនំ វា។

បីវរសិព្ពនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. សំវិទានសិក្ខាបទវណ្ណានា

សំវិទហិត្វាតិ “ឯហិ, អសុកតាមំ គច្ឆាមា”តិ វា “ស្មេ អហំ គច្ឆាមិ, តូម្បិ
អាគន្ធម្មាសី”តិ វា វត្វា។ តញ្ច ខោ សំវិទហនំ អត្ថតោ សង្កេតកម្មន្តិ អាហា
“គមនកាលេ សង្កេតំ កត្វាតិ អត្ថោ”តិ។ អកប្បិយភូមិយំ សំវិទហន្តស្សាតិ
អន្តោកាមេ, ភិក្ខុនិឧបស្សយន្ធាវេ, វជិកាយ, អញ្ញោសុ វា
ចតុក្កសិដ្ឋាជកហត្ថិសាលាទីសុ វត្វា សំវិទហន្តស្ស។ តេនាហា “តត្ថ
វេបេត្វា”តិ អាទិ។ អាសន្នស្សាបីតិ អទ្ធាសន្នស្សាបី, វតនមត្តន្តស្សាបីតិ
អធិប្បាយោ។ អញ្ញស្ស តាមស្សាតិ យតោ និក្ខមតិ, តតោ អញ្ញស្ស តាមស្ស។
តំ ឡិក្កមន្តស្សាតិ តំ អន្តរតាមស្ស ឧបចារំ ឡិក្កមន្តស្ស។ សចេ ទូរំ គន្ធកាមោ
ហោតិ, តាម្មបចារគណនាយ ឡិក្កមន្តេ ឡិក្កមន្តេ បុរិមនយេនេវ អាបត្តិ។
តេនាហា “ឥតិ តាម្មបចារេក្កមនគណនាយ ចាចិត្តិយានី”តិ។ តស្ស តស្ស
បន តាមស្ស អតិក្កមនេ អនាបត្តិ។ តាមេ អសតីតិ អទ្ធកយោជនព្ពន្ធវេ តាមេ
អសតិ។ តស្មី បន តាមេ សតិ តាមន្តរគណនាយេវ ចាចិត្តិយានី។
អទ្ធកយោជនគណនាយ ចាចិត្តិយន្តិ អទ្ធកយោជនេ អទ្ធកយោជនេ ចាចិត្តិយំ,

ឯកមេកំ អន្ទយោជនំ អតិក្កមន្តស្ស “ឥនាទិ អតិក្កមិស្សមី” តិ បឋមចារទេ
ទុក្ខដំ, ទុតិយចារទេ ចាចិត្តិយន្តិ អត្ថោ។ ឥមស្មិញ្ចិ នយេ អតិក្កមនេ អាបត្តិ,
ឡិក្កមនេ អនាបត្តិ។

វិសង្កេតនាតិ (ចា. បិ. អ. ដ្ឋ. ១៨៥) ឯត្ថ “បុរេភត្តំ គមិស្សមា” តិ វត្ថា
បច្ឆាកត្តំ គច្ឆន្តិ, “អដ្ឋ វា គមិស្សមា” តិ សេ គច្ឆន្តិ, ឯវំ កាលវិសង្កេតយេវ
អនាបត្តិ។ ធូរវិសង្កេតេ, បន មគ្គវិសង្កេតេ, វា សតិបិ អាបត្តិយេវ។
អាបទាស្ស តិ វដ្ឋភេទេ ចក្កសមារុដ្ឋា ជានបទា បរិយាយន្តិ, ឯវុចាសុ
អាបទាស្ស អនាបត្តិ។ ចក្កសមារុដ្ឋា តិ ច ឥរិយាបថចក្កំ វា សកជចក្កំ វា
សមារុដ្ឋា តិ អត្ថោ។ មាតុតាមសិក្ខាបទេនាតិ (ចា. បិ. ៤១៣ អាទយោ)
សប្បណាកវគ្គេ សត្តមសិក្ខាបទេន។

សំវិទានសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. នាវាភិក្ខុបាទសិក្ខាបទវណ្ណានា

កិឡាបុរេក្ខារោតិ លោកស្សាទមិត្តសន្តវរសេន កិឡាបុរេក្ខារោ។
តថេវាតិ កិឡាវសេនេវ។ អតាមកតិវបស្សេនាតិ អន្ទយោជនព្ពន្ធរ តាមាទំ
អភាវតោ អតាមកតិវបស្សេន។ ចាឡិយំ “ឧទ្ទុកាមិនី វា អនោកាមិនី វា” តិ
(ចា. បិ. ១៨៦) វចនតោ បន វាបិសមុទ្ធាធិសុ កិឡាបុរេក្ខារតាយបិ គច្ឆន្តស្ស
អនាបត្តិ។ តេនាហ “សមុទ្ធេ បន យថាសុខំ គន្ធុវដ្ដតិ” តិ វិសង្កេតនាតិ
ឥនាទិ កាលវិសង្កេតនេវ អនាបត្តិ, តិក្ខវិសង្កេតន, បន នាវាវិសង្កេតន វា
គច្ឆន្តស្ស អាបត្តិយេវ។

សេសន្តិ សទ្ធិ សមុដ្ឋានាធិហិ អវសេសំ, កេចិ បន “កិឡាបុរេក្ខារោ
‘សំវិទហិត្វា’ តិ (សារត្ថ. ដី. ចា. បិ. ត្ថិយ ៣. ១៨៨) វចនតោ ឥមំ សិក្ខាបទំ

អកុសលចិត្តំ លោកវដ្តំ, តស្មា សេសំ នាម វេបេត្វា ‘បណ្ណតិវដ្តំ តិចិត្ត’ន្តិ ៩ទំ
ទ្វយំ អវសេស”ន្តិ វេទន្តិ, តំ ន គហេតព្ភំ។ កើតឡើងបុរេក្ខារតាយ ហិ អភិរុហិត្វាបិ
តាមន្តរោក្ខមនេ, អទ្ធកយោជនាតិក្កមេ វា សំវេតំ បដិលភិត្វា អវហត្ថំ វា
សច្ចិករេយ្យ, និទ្ធំ វា ឌីក្កមេយ្យ, កម្មជ្ជានំ វា មនសិ ករោន្តោ គច្ឆេយ្យ, កុតោ
ចស្ស អកុសលចិត្តសមដ្ឋិតា, យេនិទំ សិក្ខាបទំ អកុសលចិត្តំ, លោកវដ្តញ្ច
សិយាតិ។

នាវាភិរុហនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. បរិចាចិតសិក្ខាបទវណ្ណានា

បរិចាចិតន្តិ បរិចាកមាចាទិតំ, យថាលភតិ, តថា កត្វា វេបិតន្តិ វុត្ថំ
ហោតិ។ តេនាហ “នេវ តស្ស”តិអាទិ តស្សតិ យោ បរិភុញ្ញេយ្យ, តស្ស
ភិក្ខុនោ។ ភិក្ខុស្ស គុណំ បកាសេត្វាតិ “អយ្យោ ភាណាកោ, អយ្យោ
ពហុស្សតោ”តិអាទិនា (ចាចិ. ១៩៥) គុណំ បកាសេត្វា។ បិណ្ឌាចាតន្តិ បញ្ចន្តំ
កោជនានំ អញ្ញាតរំ។ កម្មសាធនោយំ សមារម្ភសន្នោតិ អាហ “សមារទ្ធ”ន្តិ។
បដិយាទិតស្សតិ សម្មាទិតស្ស។ យស្មា ញាតកប្បវារីតេហិ ភិក្ខុស្ស អត្ថាយ
អសមារទ្ធាបិ បិណ្ឌាចាតោ អត្ថតោ សមារទ្ធាវ ហោតិ យថាសុខំ
ហារាបេតព្ភតោ, តស្មា “ញាតកប្បវារីតានំ វា សន្តក”ន្តិ វុត្ថំ។

ឧភយត្ថាតិ បរិចាចិតាបរិចាចិតេសុ។ អវសេសេតិ ភិក្ខុនិបរិចាចិតេបិ
យាគុខដ្ឋកេដលាដលាទិកេ សព្ពត្ថ។ និមិត្តោភាសបរិកថាវិញ្ញត្តិវសេន បន
អវសេសេបិ ទុក្ខជតោ ន មុច្ចតិ។

បរិចាចិតសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. រហោនិសង្គសិក្ខាបទវណ្ណានា

ឧបរឹតិ អបេលកវគ្គេ។ ឧបនន្ទស្ស ចតុត្ថសិក្ខាបទេនាតិ អប្បដិច្ចន្នេ
មាតុតាមេន សន្និ រហោនិសង្គសិក្ខាបទេន (ចា. ២៨៤ អាទយោ)។ តញ្ញា
ឧបនន្ទត្ថវំ អារព្ព បញ្ញាត្ថសុ ចតុត្ថការតោ “ឧបនន្ទស្ស ចតុត្ថសិក្ខាបទ” ន្និ
វុត្ថំ។ យទិ ឯកបរិច្ឆេទំ, អថ កស្មាវិសុំ បញ្ញាត្ថន្និ អាហា “អដ្ឋប្បត្តិវសេន បន
វិសុំ បញ្ញាត្ថ” ន្និ។ តត្ថ អដ្ឋប្បត្តិវសេនាតិ អត្ថស្ស ឧប្បត្តិវសេន, ភិក្ខុនិយា ឯវ
រហោនិសង្គាយ ឧប្បត្តិវសេនាតិ អត្ថោ។ អយំ ហេត្ថាធិប្បាយោ -
ចតុត្ថសិក្ខាបទវត្ថុតោ ឥមស្ស សិក្ខាបទស្ស វត្ថុនោ បឋមំ ឧប្បន្នត្ថា
ឯកបរិច្ឆេទេបិ ឥទំ បឋមំវិសុំ បញ្ញាត្ថន្និ។

រហោនិសង្គសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឪវាទវគ្គោ តតិយោ។

៤. កោដនវគ្គោ

១. អាវសថសិក្ខាបទវណ្ណានា

“អគិលានោ” តិ ឯត្ថ អន្តមសោ ទិកាវុត្ថំ គន្ធន្នំ សមត្ថោ អធិប្បតោតិ អាហា
“អទ្ធកាយោជនម្បិ គន្ធន្នំ សមត្ថោ” តិ។ អាវសថបិណ្ឌោតិ អាវសថេ បិណ្ឌោ,
សាលាធិសុ អនោធិស្ស យាវទត្ថំ បញ្ញាត្ថំ បញ្ចន្នំ កោដនានំ អញ្ញាតវំ កោដនន្និ
អត្ថោ។ តេនាហា “ឥមេសំ វា” តិអាទិ។ តត្ថ ឥមេសំ វាតិ ឥមេសំ ចាសណ្ណានំ វា។
ឯត្ថកានំ វាតិ ឥមស្មី ចាសណ្ណោ ឯត្ថកានំ ចាសណ្ណានំ វា។ ចាសណ្ណាន្និ
ធន្នុវតិវិធំ សមណាបរិញ្ញាជកាធិ។ តេ ហិ តណ្ហាចាសញ្ចោវ ទិដ្ឋិចាសញ្ចោ ឧទ្ទិ
ឪឡើតិ ចាសណ្ណាតិ វុច្ឆន្និ។ អនោធិស្សាតិ អនុទ្ធិសិក្ខា, អបរិច្ឆិទ្ធិត្វាតិ អត្ថោ។

សាលាធីសុ យត្ថ កត្តចិត្តិ សាលារុក្ខមូលអញ្ញោកាសាធីសុ យត្ថ កត្តចិ
 ហ្មធនេសុ។ ឯកធិវសមេវ ភុញ្ញតញ្ញោតិ ឯកធិវសំ សក្កិយេវ ភុញ្ញតញ្ញោ, ឯកស្មី
 ធិវសេ បុនប្បុនំ ភុញ្ញតុំ ន វដ្តតិ។ ទុតិយធិវសតោ បដ្ឋាយាតិ ភុត្តធិវសស្ស
 ទុតិយធិវសតោ បដ្ឋាយ។ អដ្ឋោហារេ អដ្ឋោហារេ ចាចិត្តិយន្តិ អាហោបេ
 អាហោបេ កតាឡេ កតាឡេ ចាចិត្តិយំ។ នាណកុលេហិ (ចាចិ. អដ្ឋ. ២០៦) បន
 នាណដ្ឋានេសុ បញ្ញត្តំ, ឯកស្មី ហ្មធនេ ឯកធិវសំ ភុញ្ញត្វា ទុតិយធិវសេ អញ្ញត្ត
 ភុញ្ញតុំ វដ្តតិ, បដិចាជី បន ខេបេត្វា បុន អាទិតោ បដ្ឋាយ ភុញ្ញតុំ ន វដ្តតិ។
 ឯកបូគនាណបូគឯកតាមនាណតាមេសុបិ ឯសេវ នយោ។ យោបិ
 ឯកកុលស្ស វា នាណកុលានំ វា ឯកតោ បញ្ញត្តោ តណ្ហាលាធិនំ អភាវេន
 អន្តរន្តរា និដ្ឋតិ, សោបិ ន ភុញ្ញតញ្ញោ។ សចេ បន “ន សក្កោម ធាតុ”ន្តិ
 ឧបច្ឆិន្ទិត្វា បុន កល្យាណចិត្តេ ឧប្បន្នេ ធាតុំ អារភន្តិ, ឯតំ បុន ឯកធិវសំ
 ភុញ្ញតុំ វដ្តតិ។

តិកចាចិត្តិយន្តិ អគិលានេ អគិលានសញ្ញិវេមតិកគិលានសញ្ញិនំ វសេន
 តីណិ ចាចិត្តិយានិ។ គិលានស្ស គិលានសញ្ញិនោតិ គិលានស្ស បន “គិលានោ
 អហា”ន្តិ សញ្ញិនោ អនុវសិត្វា ភុញ្ញន្តស្ស អនាបត្តិ។ សក្កិ ភុញ្ញតិ ឯកធិវសំ
 ភុញ្ញតិ។ “គច្ឆន្តោ វា”តិ ឥទំ អទ្ធកយោជនវសេន គហោតព្ពំ, តថា
 “បច្ឆាគច្ឆន្តោ”តិ (សារត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.២០៨) ឥទម្បីតិ វទន្តិ។ កេនចិ
 ឧបទ្ធកវេនាតិ នទិបូរោរកយាទិនា កេនចិ ឧបទ្ធកវេន។ អញ្ញន្តិ
 យាគុខដ្ឋកដលាដលាធិភេទំ យំ កិញ្ចិ អញ្ញំ។ អនុវសិត្វាតិ បុន វសិត្វា។

អារសថសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. គណកោដនសិក្ខាបទវណ្ណានា

គណៈកោដនេតិ គណនលទ្ធក្តា គណស្ស សន្តកេ កោដនេ។ តេនាហ
“គណស្ស កោដនេ”តិ។ ននុ ចេត្ត “គណស្ស កោដនេ”តិ វុច្ចតិ, សោ ច ខោ
គណោ “កត្តចិ ជ្ជីហិ, កត្តចិ តីហិ”តិអាទិនា អនេកជា អធិប្បតោ, ឥធន
កតិហិតិ អាហា “ឥធនា”តិអាទិ។ តំ បនេតំ គណកោដនំ ជ្ជីហិ បកាវេហិ
បសវតិ និមន្តនតោ វា វិញ្ញត្តិតោ វាតិ អាហា “តេសំ និមន្តនតោ វា”តិអាទិ។ តត្ថ
និមន្តនតោ វាតិ អកប្បិយនិមន្តនតោ វា។ ឌីទនាទីនំ បញ្ចន្ទន្តិ
ឌីទនសត្តកុម្មាសមច្ចមំសានំ បញ្ចន្ទំ។

“ឌីទនេន និមន្តេមិ, ឌីទនំ មេ គណ្ណាថា”តិអាទិនា នយេន យេន កេនចិ
វេវចនេន វា ភាសន្តវេន វា បញ្ចន្ទំ កោដនានំ នាមំ គហេត្វា និមន្តេតីតិ
សម្ពុទ្ធោ។ ចត្តារោតិ ឯកជ្ជានេ វា នាធាជ្ជានេសុ វា ឋិតេ ចត្តារោ ភិក្ខុ។
លក្ខណាវចនព្យោតំ, តស្មា ចត្តារោ វា តតោ វា អធិកេ ភិក្ខុតិ អត្ថោ។ វេវចនេន
វាតិ ភត្តអន្នាទិបរិយាយសន្តេន វា។ ភាសន្តវេន វាតិ អន្តមិទ្យាទិភាសន្តវេន
វា។ បញ្ចន្ទំ កោដនានំ នាមំ គហេត្វាតិ បញ្ចន្ទំ កោដនានំ អញ្ញាតវស្ស នាមំ
គហេត្វា។ ឌីទនេន និមន្តេមិ តិ តុម្ពេ ភន្តេ ឌីទនេន និមន្តេមិ។ អាទិសន្តេន
“អាកម្ពេ ឌីលោកេថ អធិវាសេថ បដិមាទេថ, សត្តនា និមន្តេមិ, សត្តំ មេ
គណ្ណាថ អាកម្ពេ ឌីលោកេថ អធិវាសេថ បដិមាទេថ”តិអាទីនំ (ចាចិ. អដ្ឋ.
២១៧-២១៨) គហាណំ។ ឯកតោ វាតិ ឯកត្ថ ឋិតេ វា និសិន្នេ វា ភិក្ខុ ទិស្វា “តុម្ពេ,
ភន្តេ, ឌីទនេន និមន្តេមិ”តិអាទិនា ឯកតោ វា ឯកតោ និមន្តិតា។ នាធាតោ វា
និមន្តិតាតិ ចត្តារិ បរិវេណានិ វា វិហារេ វា គន្ធា នាធាតោ វា និមន្តិតា។
ឯកជ្ជានេ ឋិតេសុយេវ វា ឯកោ បុត្តេន, ឯកោ បិតារាតិ ឯកោ និមន្តិតា
នាធាតោយេវ និមន្តិតា នាម ហោន្តិ។ ឯកតោ គណ្ណន្តិតិ អញ្ញាមញ្ញស្ស
ទ្វាទសហត្ថបចារេ ឋិតា គណ្ណន្តិ។

កស្មា បន ឆានតោ ភុត្តបិ គណកោជនំ ហោតីតិ អាហា
“បដិគ្គហណមេវ ហេតុ បមណា”ន្តិ។ យទិ វេ អថ កស្មា ចាឡិយំ
“គណកោជនំ ឆាន យត្ថ ចត្តារោ ភិក្ខុ បញ្ចន្តំ កោជនានំ អញ្ញាតេវ ន កោជនេន
និមន្តិតា ភុញ្ញន្តិ, វេ តំ គណកោជនំ ឆាមា”តិ (ចាចិ. ២០៨) វុត្តំ? តំ
បដិគ្គហណនិយមនត្ថមេវ។ ន ហិ អប្បដិគ្គហិតកំ ភិក្ខុ ភុញ្ញន្តិ តិ “ភុញ្ញន្តិ” តិ
បទំ បដិគ្គហណនិយមេវ ចនំ ហោតិ។ ឯកតោ វា ឆានតោ វា វិញ្ញាបេត្វា តិ
ចត្តារោ ភិក្ខុ ឯកតោ បិតា វា និសិន្នា វា ឧបាសកំ ទិស្វា “អម្ពា កំ ចតុន្នម្បិ ភត្តំ
ទេហី” តិ វា ចាដេក្កំ បរិសិទ្ធា “មយ្ហំ ភត្តំ ទេហី, មយ្ហំ ភត្តំ ទេហី” តិ វា ឯកតោ
វា ឆានតោ វា វិញ្ញាបេត្វា។ តស្ស ធុរិយស្សបិ តិ យញ្ច និមន្តនតោ លទ្ធិ
គណកោជនំ, យញ្ច វិញ្ញាតិតោ លទ្ធិ, តស្ស ធុរិយស្សបិ គណកោជនស្ស។ វេ
បដិគ្គហណេតិ ឯកតោ បដិគ្គហណេ។

ចាឆានម្បិ ផលិតត្តា តិ (ចាចិ. អដ្ឋ. ២០៧-២០៨) អន្តមសោ ចាឆានម្បិ យថា
មហាចម្មស្ស បរតោ មំសំ ទិស្សតិ, វេ ផលិតត្តា។ ន សក្កា បិណ្ឌាយ ចរិតុន្តិ
វាលិកាយ វា សក្ខរាយ វា ដុដ្ឋមត្តេ ទុក្ខប្បត្តិតោ អន្តោកាមេ បិណ្ឌាយ ចរិតុ
ន សក្កាតិ។ ជីវេវ ករិយមាទេតិ សាដកញ្ច សុត្តញ្ច លភិទ្ធា ជីវេវ
ករិយមាទេ។ យំ កិញ្ចិ ជីវេវ កត្តត្ថកម្មន្តិ
ជីវេវវិចារណានិទ្ទនមោយសុត្តារោ បនាទិ យំ កិញ្ចិ ជីវេវ កត្តត្ថំ កម្មំ, អន្តមសោ
សូចិវេជនម្បិ តិ អធិប្បាយោ។ “អទ្ធកយោជនម្បិ” តិ អាទិ អវកំសតោ វុត្តំ។ យោ
បន ទ្វរំ គន្ធកាមោ, តត្ថ វត្តត្ថមេវ នត្តិ, គច្ឆន្តោ អទ្ធកយោជនត្ថន្តេវ កាវុតេបិ
ភុញ្ញតុំ លភតិ, គតោ បន ឯកទិវសំ។ យថា ឆានំ អភិរុហិតុកាមោ វា ហោតិ
អាវុឡោ វា ឡិវុឡោ វា, អយំ ឆាវាភិរុហនសមយោ ឆាមាតិ អាហា
“ឆាវាភិរុហនសមយេបិ ឯសេវ នយោ” តិ។ អយំ បន វិសេសោ - អភិរុឡោន
ឥច្ឆិតដ្ឋានំ គត្តាបិ យាវ ន ឡិវេហតិ, តាវ ភុញ្ញិតត្ថំ។ ចត្តារោ ភិក្ខុ តិ

អង្គមហិច្ឆេទោ។ យត្ថ បន សតំ វា សហស្សំ វា សន្និបតិកំ, តត្ថ វុត្តព្ភមេវ នត្ថិ។
តស្មា តាធិសេ កាលេ “មហាសមយោ”តិ អធិដ្ឋហិត្វា ភុញ្ញិតត្ថំ។ យោ កោចិ
បព្ពជិតោតិ សហធម្មិកេសុ វា តិត្ថិយេសុ វា អញ្ញាតោ។

យេ ច ទ្វេ តយោ ឯកតោ គណ្ណាត្ថិតិ យេ បិ អកប្បិយនិមន្តនំ សាធិយិត្វា ទ្វេ
វា តយោ វា ឯកតោ គណ្ណាត្ថិ, តេសម្បិ អនាបត្ថិ។
បណ្ឌិតោ ជនសូចោទនវិញ្ញាត្តិហិ បន អាបត្តិយេ វា តិ វុទ្ធិ, ឧបបរិក្ខិតតត្ថំ។
និច្ចកត្តាធិស្វតិ និច្ចកត្ត សលាកកត្ត បក្ខិកេ ឧចាសបិកេ ចាធិបទិកេ។
តត្ថ និច្ចកត្តន្តិ ធុវកត្តំ វុទ្ធិតិ។ “និច្ចកត្តំ គណ្ណាថា”តិ វុទ្ធិ, ពហូនម្បិ ឯកតោ
គណ្ណាត្ថំ វុទ្ធិតិ។ សលាកកត្តាធិស្វបិ ឯសេវ នយោ។

គណ្ណាកោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. បរម្មវកោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា

គណ្ណាកោជនេ វុត្តនយេនេ វា តិ ភិក្ខុ ឧបសង្កមិត្វា “តុម្ភេ, ភន្តេ, ឌីននេន
និមន្តេមិ, ឌីននំ មេ គណ្ណាថា”តិ អាធិនា (ចាចិ. អដ្ឋ. ២០៧-២០៨) នយេន យេន
កេនចិ វេវចនេន វា ភាសន្តវេន វា បញ្ចន្តំ កោជនានំ អញ្ញាតវស្ស ឆានំ គហេត្វា
និមន្តេតិ តិ វុត្តនេវ នយេន។ និមន្តិតស្សាតិ អកប្បិយនិមន្តនេន និមន្តិតស្ស។
អវិកប្បេត្វាតិ សម្មាសម្ពុទ្ធសេន អវិកប្បេត្វា, អបរិច្ចជិត្វាតិ អត្តោ។
អយញ្ញា ភត្តវិកប្បនា ឆាម សម្មាបរម្មាបិ វុទ្ធិតិ។ តេនាហ “យោ ភិក្ខុ
បញ្ចសុ សហធម្មិកេសុ”តិ អាធិ។

អញ្ញាត្រ និមន្តនកោជនវត្ថុស្មិន្តិ អញ្ញាត្រ បឋមំ និមន្តិតា ហុត្វា អញ្ញាស្មី
និមន្តនេ ភុញ្ញនវត្ថុស្មី។ យទិ តិវិជា អនុបញ្ញាត្តិ, អថ កស្មា បរិវារ “ចតស្សោ
អនុបញ្ញាត្តិយោ”តិ វុត្តន្តិ អាហ “បរិវារ បនា”តិ អាធិ។ វិកប្បនម្បិ គហេត្វាតិ

វិកប្បនាមនុជាននម្បិ អនុបញ្ញត្តិសមាជន្តិ អនុបញ្ញត្តិការវេន គហេត្វា។
 ឯកសំសង្ខារនិគ្គិ ឯកស្មី មិស្សិតានិ។ ឥទ្ធិ វុត្តំ ហោតិ (ចាចិ. អដ្ឋ. ២២៩) - ទ្វេ
 តីណិ កុលានិ និមន្តេត្វា ឯកស្មី ឋានេ និសីទាបេត្វា ឥតោ ចិតោ ច អាហរិត្វា
 ភត្តំ អាភិវន្តិ, សូបព្យញ្ញនំ អាភិវន្តិ, ឯកមិស្សកំ ហោតិ, ឯត្ថ អនាបត្តិតិ។
 សចេ បន មូលនិមន្តនំ ហោជ្ជា ហោតិ, បច្ឆិមំ បច្ឆិមំ ឧបរិ, តំ ឧបរិតោ បដ្ឋាយ
 ភុញ្ញន្តស្ស អាបត្តិ។ ហត្ថំ បន អន្តោ បវេសេត្វា បឋមនិមន្តនតោ ឯកម្មិ
 កតឡំ ឧទ្ធវិត្វា ភុត្តកាលតោ បដ្ឋាយ យថា តថា វា ភុញ្ញន្តស្ស អនាបត្តិ។ ទ្វេ
 តីណិ និមន្តនានិ ឯកតោ វា កត្វា ភុញ្ញតីតិ ទ្វេ តីណិ និមន្តនានិ ឯកតោ
 បក្ខិបិត្វា មិស្សេត្វា ឯកំ កត្វា ភុញ្ញតីតិ អត្តោ។ “សកលេន គាមេន
 វា” តិអាទិសុ សកលេន គាមេន ឯកតោ ហុត្វា និមន្តិតស្សេវ យត្ថ កត្ថចិ
 ភុញ្ញតោ អនាបត្តិ។ បូគេចិ ឯសេវ នយោ។ និមន្តិយមាណោ វា “ភិក្ខុ
 គហេស្សមី” តិ វេទតីតិ “ភត្តំ គណ្ណា” តិ និមន្តិយមាណោ “ន មយ្ហំ តវ ភត្តេន
 អត្តោ, ភិក្ខុ គហេស្សមី” តិ ភណាតិ។ កិរិយាកិរិយន្តិ ឯត្ថ ភោជនំ កិរិយំ,
 អវិកប្បនំ អកិរិយំ។

បរម្មរភោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. កាលាមាតាសិក្ខាបទវណ្ណានា

បហោណកត្តាយាតិ បណ្ណាការត្តាយ។ ចាថយ្យត្តាយាតិ មគ្គំ គច្ឆន្តានំ
 អន្តរាមគ្គត្តាយ។ សត្តតិ ពទ្ធសត្ត, អពទ្ធសត្ត ច។ ទ្វត្តិបត្តបូរេ បដិគ្គហេត្វាតិ
 មុខវដ្តិយា ហោជ្ជិមលេខាយ សមំ បូរេ ទ្វត្តិបត្តបូរេ គហេត្វាតិ អត្តោ។ ឥមស្ស
 ចត្តស្ស ហោជ្ជា វុត្តនយេនេវ ចាកដត្តា តត្ថ កត្តព្ពប្បការមេវ ទស្សេត្ថំ
 “ឯត្តា” តិអាទិមាហ។ សេសន្តិ តតោ ឯកបត្តតោ អញ្ញំ បត្តំ។ សចេ តយោ
 បត្តបូរា គហិតា ទ្វេ, សចេ ទ្វេ គហិតា, ឯកន្តិ វុត្តំ ហោតិ។

គមនេ វា បដិប្បស្សន្តេតិ អន្តរាមគ្គេ ឧបទ្ធពំ ទិស្វា, អនត្តិកតាយ វា “មយំ
ឥធានំ ន បេសិស្សាម ន គមិស្សាមា”តិ វេ គមនេ ឧបច្ឆិន្នេ ទេព្ពានន្តិ អត្ថោ។

កាលាមាតាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. បឋមបវារណាសិក្ខាបទវណ្ណានា

ភុត្តវាតិ កតភត្តកិច្ចោ។ សាសបមត្ថម្បិ អដ្ឋោហរិតន្តិ វេ បរិត្ថម្បិ
ភោជនំ សម្ពាទិត្វា វា អសម្ពាទិត្វា វា គិលីតំ។ បវារិតោតិ បដិក្ខេបិតោ។ យោ
ហិ ភុញ្ញន្តោ បរិវេសកេន ឧបនីតំ ភោជនំ អនិច្ឆន្តោ បដិក្ខេបតិ, សោ តេន
បវារិតោ បដិក្ខេបិតោ នាម ហោតិ។ ព្យញ្ជនំ បន អនាទិយិត្វា អត្ថមត្ថមេវ
ទស្សេតុំ “កតប្បវារណា កតប្បដិក្ខេបោតិ អត្ថោ”តិ វុត្តំ។ សោបិ ច
បដិក្ខេបោ យស្មា ន បដិក្ខេបមត្តេន, អថ ខោ បញ្ចង្គវសេន។ តេនស្ស
បទភាជនេ “អសនំ បញ្ញាយតី”តិ អាទិ (ចា. ២៣៩) វុត្តំ។

ភោជនំ បញ្ញាយតីតិ បញ្ចន្នំ ភោជនានំ អញ្ញាតវំ បត្តាទីសុ ទិស្សតិ។
តេនាហ “បវារណាប្បហោនកំ ច ភោជន”ន្តិ អាទិ។ សាលីតិ (ចា. អដ្ឋ. ២៣៨-
២៣៩) អន្តមសោ នីវារំ ឧបាទាយ សព្វាបិ សាលិជាតិ។ វីហិតិ សព្វាបិ
វីហិជាតិ។ យវកោធុមេសុ ភេនោ នត្តិ។ កង្ក្រុតិ សេតវត្តកាឡភេនា សព្វាបិ
កង្ក្រុជាតិ។ វរកោតិ អន្តមសោ វរកោចារកំ ឧបាទាយ សព្វាបិ សេតវណ្ណា
វរកជាតិ។ កុប្រូសកោតិ កាឡកោប្រោវោ ចេវ សាមាកាធិភេនា ច សព្វាបិ
តិណធម្មជាតិ។

នីវារវរកោចារកា ចេត្ត “ធម្មានុលោមា”តិ វេទន្តិ។ យាគុន្តិ
អម្ពិលយាគុខិរយាគុអាទិភេនំ យំ កិញ្ចិ យាគុំ។ ឥមិនាវ ចាយាសស្សាបិ
គហិតត្ថា “អម្ពិលចាយាសាទីសុ អញ្ញាតវំ បចាមាតិ វា”តិ ន វុត្តំ។ បវារណំ

ជនេតីតិ អនតិវត្តកោដនាបត្តិនិពន្ធនំ បដិក្ខេបំ សាធនតិ។ សចេ បន ឡិដិ ន
បញ្ញាយតិ, យាគុសង្កហំ គច្ឆតិ, បវារណំ ន ជនេតិ។ បុន បវារណំ ជនេតិ
យនភាវគមនតោ បដ្ឋាយ កោដនសង្កហិតត្តាតិ អធិប្បាយោ។

ឧទកកញ្ញាក៏រាជីនិ អាកិវត្វាតិ ឧទកញ្ញោវ កញ្ញាកញ្ញា រាជីនិ ប
អាកិវត្វា តេហិ សន្ធិអមន្តិវត្វា ភត្តមិស្សកេ កត្វា។ តេនាហា “យាគុ
គណ្ហាថា” តិអាទិ។ សចេ បន ភត្ត ឧទកកញ្ញាក៏រាជីនិ អាកិវត្វា មន្តិវត្វា
“យាគុ គណ្ហាថា” តិ ទេន្តិ, បវារណា ន ហោតិ។ យាគុយាបីតិ វេ យាគុសង្កហំ
គតាយ វា អញ្ញាយ វា យាគុយាបី។ សុទ្ធវសកោ, បន វសកយាគុ វា ន ជនេតិ។

បញ្ចន្នំ កោដនានំ អញ្ញាតវសេន វិប្បកតកោដនភាវស្ស ឧបច្ឆន្នត្តា “ទ្វេបិ
ខាទិតានិ ហោន្តិ... បេ... ន បវារេតិ” តិ វុត្តំ។ អកប្បិយមំសំ (ចាចិ. អដ្ឋ. ២៣៨-
២៣៩), អកប្បិយកោដនញ្ច ពុទ្ធបដិកុដ្ឋំ បដិក្ខេបតោ បវារណាយ អវត្តតាយ
ន បវារណា ហោតីតិ អាហា “យោ បនា” តិអាទិ។ យញ្ញា ភិក្ខុនោ ខាទិតុំ វុត្តតិ, តំ
វេ បដិក្ខេបតោ បវារណា ហោតិ។ ឥទំ បន ជានន្តោ អកប្បិយត្តា បដិក្ខេបតិ។
អជានន្តាបិ បដិក្ខេបិតព្ពដ្ឋានេ បិតមេវ បដិក្ខេបតិ នាម, តស្មា ន បវារេតិ។
សចេ បន អកប្បិយមំសំ ខាទន្តោ កប្បិយមំសំ វា កោដនំ វា បដិក្ខេបតិ,
បវារេតិ។ កស្មា? វត្តតាយ។ យញ្ញា តេន បដិក្ខេបតំ, តំ បវារណាយ វត្ត។ យំ បន
ខាទតិ, តំ កិញ្ចាបិ បដិក្ខេបិតព្ពដ្ឋានេ បិតំ, ខាទិយមាណំ បន មំសភាវំ ន ជហតិ,
តស្មា បវារេតិ។ កោ បន វាទោ កប្បិយមំសំ ខាទតោ
កប្បិយមំសកោដនប្បដិក្ខេបេ។ វេស នយោ អកប្បិយកោដនំ ខាទតោ
កប្បិយកោដនប្បដិក្ខេបេ។

កោដនេ សតីតិ បញ្ចសុ កោដនេសុ ឯកស្ម័យ្យ កោដនេ សតិ។ អញ្ញំ
វុត្តលក្ខណំ កោដនន្តិ បត្តាទិតតោ អញ្ញំ វុត្តលក្ខណំ បញ្ចសុ កោដនេសុ

ឯកម្មី ភោជនំ។ “និរេបេក្ខោ ហោតី” តិ ឯតស្សេវ វិវរណំ “យំ
បត្តាធិសូ” តិ អាធិ។ ន កេវលំ និរេបេក្ខោ វា តិ អាហា “អញ្ញាត្រ វា” តិ អាធិ។ សោ
បដិក្ខិបន្តោបិ ន បវារេតី តិ តស្មី ចេ អន្តរេ អញ្ញំ ភោជនំ អភិបាជំ, តំ សោ
បដិក្ខិបន្តោបិ ន បវារេតី។ កស្មា? វិប្បកតភោជនភាវស្ស ឧបច្ឆិន្ទត្ថា។

“ឧបនាមេតី” តិ (ចា. បិ. អ. ជ. ២៣៨-២៣៩) ឥមិនា កាយាភិហារំ ទស្សេតិ។
ហេតុ វា អាធារកេ វា តិ ឯត្ថ វា-សន្នេ អវុត្តវិកប្បត្តោ, តេន “ឡូសុ វា” តិ
វិកប្បតិ។ ទូរេ និសិន្ទស្ស ទហារភិក្ខុស្ស បត្តំ បេសេត្វា “ឥតោ ឱទនំ
គណ្ណាហី” តិ វេទតិ, គណ្ណាត្វា បន គតោ តុណ្ហី តិ ជ្ជតិ, តម្មី បដិក្ខិបតោ ឯសេវ
នយោ។ កស្មា? ភិក្ខុស្ស ទូរភាវតោ, ទូតស្ស ច អនភិហារណាតោ។ សចេ បន
គហេត្វា អាគតោ ភិក្ខុ “ឥមំ ភត្តំ គណ្ណា” តិ វេទតិ, តំ បដិក្ខិបតោ បវារណា
ហោតិ។ ឯវំ វុត្តេបី តិ “ភត្តំ គណ្ណា” តិ វុត្តេបី។

ភត្តបច្ឆី គហេត្វា បរិវិសន្តស្ស តិ ឯកេន ហេត្តេន ភត្តបច្ឆី គហេត្វា ឯកេន
ហេត្តេន កជ្ជន្តំ គហេត្វា បរិវិសន្តស្ស។ អញ្ញោ “អហំ ធារេស្សមី” តិ
គហិតមត្តកមេវ ករោតី តិ អញ្ញោ អាគន្ធា “អហំ បច្ឆី ធារេស្សមិ, ត្វំ ឱទនំ
ទេហី” តិ វត្វា គហិតមត្តកមេវ ករោតិ។ អភិបាជារ ហោតី តិ បរិវេសកេនេវ
អភិបាជារ ហោតិ។ ឥនានិ អសតិ តស្ស ទាតុកាមាភិហារេ
គហណាសមយេបិ បដិក្ខិបតោ ន ហោតី តិ ទស្សេតុ “សចេ បនា” តិ អាធិ វុត្តំ។
ឧទ្ធពេតិ ឧទ្ធពេ ភត្តេ។ កជ្ជន្តុអភិហារោយេវ ហិ តស្ស អភិហារោតិ
អធិប្បាយោ។ អនន្តរស្ស ទិយ្យមាទេតិ អនន្តរស្ស ភិក្ខុនោ ភត្តេ ទិយ្យមាទេ។
កាយវិការេនាតិ “អង្គុលី វា ហត្ថំ វា មច្ឆិកតីជនី វា ចីវរកណ្ណំ វា ចាលេតិ,
ភមុកាយ វា អាការំ ករោតិ, កុទ្ធា វា ឱលោកេតី” តិ (ចា. បិ. អ. ជ. ២៣៨-២៣៩)
ឯវំ វុត្តេន អង្គុលី ចលនាធិនា កាយវិការេន។ “អលំ មា ទេហី” តិ អាធិនា

វិចិត្រការេនាតិ “អល” ឆ្លុំ វា “ន គណ្ណាមី” តិ វា “មា អាគិរា” តិ វា “អបគច្ឆា” តិ វា
ឯវំ យេន កេនចិ វិចិត្រការេន។

អភិបាលេ បន ភត្តេ បវារណាយ ភីតោ ហត្ថេ អបនេត្វា បុនប្បុនំ បត្តេ
ឡិទំ អាគិរន្តំ “អាគិរ អាគិរ, កោដ្ឋេត្វា បូរេហី” តិ វេនតោ បវារណា នហោតិ។
ឯស នយោ ភត្តំ អភិបារន្តំ ភិក្ខុំ សល្លកេត្វា “កី, អាវុសោ, ឥតោបិ កិញ្ចិ
គណ្ហាស្សសិ, ធម្មតេ កិញ្ចិ” តិ វេនតោបិ។

“រសំ បដិគ្គណ្ហាថា” តិ អប្បវារណាជនកស្ស នាមំ គហេត្វា វុត្តត្តា “តំ
សុត្វា បដិក្ខិបតោ បវារណា នតី” តិ វុត្តំ។ មំសរសន្តិ ឯត្ថ បន នកេវលំ
មំសស្ស រសំ “មំសរស” មិច្ឆេវ វិញ្ញាយតិ, អថ ខោ មំសញ្ច រសញ្ច មំសរសន្តិ ឯវំ
បវារណាជនកនាមវសេនាបិ។ តស្មា តំ បដិក្ខិបតោ បវារណាវ ហោតីតិ
អាហា “មំសរសន្តិ វុត្តេ បន បដិក្ខិបតោ បវារណា ហោតី” តិ។ បរតោ មជ្ឈមំសំ
ព្យញ្ញនន្តិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ យស្មី ឥរិយាបថេ បវារេតិ, តំ អវិកោបេន្តេនេវ
ភុញ្ញិតត្ថំ យោ គច្ឆន្តោ (ចាចិ. អដ្ឋ. ២៣៨-២៣៩) បវារេតិ, តេន គច្ឆន្តេនេវ
ភុញ្ញិតត្ថំ។ កធុមំ វា ឧទកំ វា បត្វា បីតេន អតិវត្តំ កាវេតត្ថំ។ សចេ អន្តរា នធិ
បូរា ហោតិ, នធិតីវេ គុម្ពំ អនុបរិយាយន្តេន ភុញ្ញិតត្ថំ។ អថ នាវា វា សេតុ វា
អត្ថិ, តំ អភិវុហិត្វាបិ ចម្ពេន្តេនេវ ភុញ្ញិតត្ថំ, គមនំ ន ឧបច្ឆិន្ទិតត្ថំ។ ឯស នយោ
ឥតរឥរិយាបថេសុបិ។ តំ តំ ឥរិយាបថំ កោបេន្តេន អតិវត្តំ កាវេតត្ថំ។ យោ
ឧក្កដិកោវ និសីទិត្វា បវារេតិ, តេន ឧក្កដិកេនេវ ភុញ្ញិតត្ថំ។ តស្ស បន ហោជ្ជា
បលាលបីបំ វា កិញ្ចិ វា និសីទនំ ធាតត្ថំ។ បីបកេ និសីទិត្វា បវារេតេន បន
អាសនំ អចាលេត្វាវ ចតស្សោ ធិសា បរិវត្តន្តេន ភុញ្ញិតត្ថំ លព្ពតិ។ មញ្ចោ
និសីទិត្វា បវារេតេន ឥតោ វា ឯត្ថោ វា សំសរិតុំ នលព្ពតិ។ សចេ បន សហ

មព្រោន ឧត្តិបិត្វា អញ្ញាត្រ នេត្តិ, វដ្តតិ។ និបដ្ឋិត្វា បវរិតេនាបិ និបន្នេនេវ
ភុញ្ញិតតំ។ បរិវត្តន្តេន យេន បស្សេន និបន្នោ, តស្ស ឋានំ នាតិក្កមេតតំ។

អលមេតំ សព្ពន្ធិ ឯតំ សព្ពំ អលំ បរិយត្តំ, ឥទម្បី តេ អធិកំ, ឥតោ អញ្ញំ ន
លច្ឆសីតិ អធិប្បាយោ។ យោ អតិវត្តំ ករោតីតិ យោ “អលមេតំ សព្ព”ន្ធិ អតិវត្តំ
ករោតិ។ បដិបក្ខនយេនាតិ “កប្បិយកតំ, បដិគ្គហិតកតំ, ឧច្ចារិតកតំ,
ហត្ថចាសេ កតំ, ភុត្តាវិនា កតំ, ភុត្តាវិនា បវរិតេន អាសនា អវុដ្ឋិតេន កតំ
‘អលមេតំ សព្ព’ន្ធិ វុត្ត”ន្ធិ (ចា. ២៣៩) ឥមេហិ សត្តហិ វិនយកម្មាការេហិ យំ
អតិវត្តំ កប្បិយំ កតំ, យញ្ច គិលានាតិវត្តំ, តទុកយម្បី អតិវត្តន្ធិ ឯវំ តស្សេវ
បដិបក្ខនយេន។ ឯតុ ច “អលមេតំ សព្ព”ន្ធិ តិក្ខុត្តំ វត្តតំ, អយំ កិរ អាចិណ្ឌោ។
វិនយជរា បន “សកី ឯវំ វត្តតុ”ន្ធិ វនន្តិ។

កស្មា តំ សោ បុន កាតុំ នលភតីតិ អាហ “យញ្ញី”តិអាទិ។ តត្ថ យញ្ញី
អកតន្តិ យេន បឋមំ កប្បិយំ កតំ, តេន យំ អកតំ, តំ កាតតំ។ បឋមភាជនេ
បន កាតុំ នលត្តតិ។ យេន ច អកតន្តិ អញ្ញេន ភិក្ខុនា យេន បឋមំ ន កតំ,
តេន ច កាតត្តន្តិ អត្ថោ។ វុត្តន្តិ សីហឡដ្ឋកថាសុ វុត្តំ។ អញ្ញាស្មី បន ភាជនេតិ
យស្មី បន ភាជនេ បឋមំ កតំ, តតោ អញ្ញាស្មី បត្តេ វា កុណ្ណោ វា បដ្ឋិយំ វា យត្ត
កត្តចិ បុរតោ ឋបេត្វា ឱនាមិតភាជនេ។

អញ្ញាត្រ ភុញ្ញនវត្ថុស្មីន្ធិ ភុត្តាវិនា បវរិតេន ហុត្វា អញ្ញាត្រ ភុញ្ញនវត្ថុស្មី។
តិកថាចិត្តិយន្តិ អនតិវត្តេ អនតិវត្តសញ្ញាវេមតិកអតិវត្តសញ្ញំ វសេន
តិណិ ចាចិត្តិយានិ។ អដ្ឋោហារតោ ច ទុក្ខដន្តិ អដ្ឋោហារតោ អដ្ឋោហារេ
អដ្ឋោហារេ ទុក្ខដំ។ សចេ បន អាមិសសំសជ្ជានិ ហោន្តិ, អាហារត្ថាយបិ
អនាហារត្ថាយបិ បដិគ្គហេត្វា អដ្ឋោហារន្តស្ស ចាចិត្តិយមេវ។ តេសំ
អនុញ្ញាតបរិភោគវសេនាតិ យាមកាលិកាធិនំ អនុញ្ញាតបរិភោគវសេន,

យាមកាលិកំ បិចាសាយ សតិ បិចាសប្បននត្ថំ, សត្តាហកាលិកំ
យាវជីវិកញ្ច តេន តេន ឧបសមេតញ្ចកេ អាពាធសតិ តស្ស ឧបសមនត្ថន្តិ
វុត្ថំ ហោតិ។ ឥធម្មិ អដ្ឋោហរណតោ កាយកម្មំ, វាចាយ “អតិវត្ថំ ករោថ
ភន្តេ” តិ អកាវាបនេន វចីកម្មន្តិ អាហា “សមុដ្ឋានាទិនិ
បឋមកមិនសទិសានេវ” តិ។ កិរិយាកិរិយន្តិ ឯត្ថ បដិក្ខិបិទ្វា ភុញ្ញនំ កិរិយំ។
អតិវត្ថស្ស អករណំ អកិរិយន្តិ វេទិតព្ពំ។

បឋមបវារណាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. ទុតិយបវារណាសិក្ខាបទវណ្ណានា

សុត្វា វាតិ អញ្ជេន វា តេនេវ វា អាហេចិតំ សុត្វា។ “ភុត្ថស្មី ចាចិត្តិយ” ន្តិ
(ចាចិ. ២៤៣) វុត្ថត្តា ភោជនបរិយោសានេ ចាចិត្តិយ” ន្តិ វុត្ថំ។

ទុតិយបវារណាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. វិកាលភោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា

វិកាលេតិ ឯត្ថ អរុណុត្តមនតោ បដ្ចាយ យាវ មជ្ឈន្តិកោ, អយំ ពុទ្ធាទីនំ
អរិយានំ អាចិណ្ណាសមាចិណ្ណោ ភោជនស្ស កាលោ នាម។ តទញ្ញោ វិកាលោ
“វិគតោ កាលោ” តិ កត្វា។ តេនាហា “វិគតេ កាលេ” តិ អាទិ។ បិតមជ្ឈន្តិកោបិ
(ចាចិ. អដ្ឋ. ២៤៨-២៤៩) កាលសង្កបំ គច្ឆតិ។ តតោ បដ្ចាយ បន ខាទិតុំ វា
ភុញ្ញិតុំ វា ន សក្កា។ សហសា បិវិតុំ សក្កា ភវេយ្យ, កុក្កច្ចកេន បន ន
កាតព្ពំ។ កាលបរិច្ឆេទជាននត្ថញ្ច កាលត្ថម្ភោ យោជេតញ្ញោ។ កាលព្ពន្ធរេវ
ភត្តកិច្ចំ កាតព្ពំ។ “យំ កិញ្ច... បេ.... ខាទនីយំ វា” តិ ឥមិនាយំ តាវ

សក្ខីមោឃកាធិ បុព្វលោកបរិវារណ្ណមយំ, តត្ថ វត្ថុព្រមេវ នត្ថិតិ ធម្មស្មតិ។
កោដនីយំ នាម បញ្ច កោដនានិ។

សតិ បច្ចយេតិ បិចាសាធិការណេវិជ្ជមានេ។ រោមជ្ជកស្សតិ រោមជ្ជកស្ស
ភិក្ខុនោ អដ្ឋោហរិក្ខា ឧត្តរិក្ខា មុខេវ វេទិតោ ពហិ មុខទ្វារវិនិគ្គតោ
កោដនស្ស មគ្គា ពហិ និគ្គតោ “រោមជ្ជា”តិ បុព្វតិ។ ឥធម បន អដ្ឋោហរិក្ខា
ឧត្តរិក្ខា មុខេវ វេទិតាតិ អធិប្បតោ។ តេនាហ “ន ច, ភិក្ខុវេ”តិ អាធិ។ វេទិតា
រោមជ្ជកំ សេសានំ អាគតំ ឧត្តារំ មុខេ សន្ធាវេត្វា គិលន្តានំ អាបត្តិ។ សចេ បន
អសន្ធាវេន្តមេវ បរគលំ គច្ឆតិ, វជ្ជតិ។

វិកាលកោដនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. សន្និធិការកសិក្ខាបទវណ្ណានា

“កាពោ ករណំ កិរិយាតិ អត្ថតោ ឯក”ន្តិ ឯតេន ការសន្និស្ស ភាវត្ថតំ
ធម្មស្មតិ។ សម្មា និធានំ វេបនំ សន្និធិ។ “បដិគ្គហេត្វា ឯកវត្ថុំ វិទិតាមិតស្សតំ
នាម”ន្តិ ឥមីនា បដិគ្គហេត្វា ឯកវត្ថុំ វិទិតាមិតេ ឥមស្ស ទុទ្ទោតភាវំ ធម្មស្មតិ។
កិញ្ចាបិ យាមកាលិកំ ខាធនីយំ, កោដនីយំ វា ន ហោតិ, “អនាបត្តិ
យាមកាលិកំ យាមេ និទហិត្វា ភុញ្ញតិ”តិ អាធិ វេចនតោ បន តត្ថាបិ
យាមាតិក្កមេ សន្និធិបច្ចយា ចាចិត្តិយេន ភវិតព្ពន្ធន្តិ “យំ កិញ្ចា យាវកាលិកំ វា
យាមកាលិកំ វា”តិ វុត្ថំ។ ឥធានិ ទុទ្ទោតភាវមេវ វិភាវេតុំ “យំ
អង្គុលិយា”តិ អាធិ វុត្ថំ។ តត្ថ យំ អង្គុលិយា យំសន្និស្ស លេខា បញ្ញាយតិ យំ
បត្តំ ធាតុំ អង្គុលិយា យំសន្និស្ស បត្ត អង្គុលិលេខា បញ្ញាយតិ, សោ បត្តោ
ទុទ្ទោតោ ហោតិ អត្តោ។ តេលវណ្ណាបត្តេ បន អង្គុលិលេខា បញ្ញាយតិ, សា
អញ្ញោហារិកា។ ស្មេហោតិ តេលំ។ សន្និស្សតិ យាគុយា ឧបរិ សន្និស្សតិ។

តាមសេចក្តីបញ្ជាក់ បដិគ្គហណ៍ អវិស្សន្ធិត្វា សយំ វា អញ្ជ្រាណ វា កោដនំ
និហរិត្វា ន សម្មា ធាតេ បត្តេបិ។ បុណ្ណិវសេ ភុញ្ញន្តស្ស ចាចិត្តិយន្តិ បត្តេ លក្ខំ
អវិជហិតប្បដិគ្គហណ៍ ហោតីតិ ទុតិយនិវសេ ភុញ្ញន្តស្ស ចាចិត្តិយំ។ បរិច្ចត្តេ
បន បត្តេ បុណ្ណិវសេ ភុញ្ញន្តស្ស អនាបត្តិ។

យំ បនាតិ យំ កោដនំ បន។ អបរិច្ចត្តមេវ ហិតិ អនបេក្ខវិស្សន្ធនេន វា
អនុបសម្បន្នស្ស និវេក្ខនានេន វា អបរិច្ចត្តមេវ។ កប្បិយ កោដនន្តិ
អន្តមសោ ឯកសិក្ខមត្តម្បិ កប្បិយកោដនំ។ អកប្បិយេស្វតិ
អកប្បិយមំសេសុ។ សេសេស្វតិ មនុស្សមំសតោ អវសេសេសុ
ហត្ថិអស្សនុទអហិសីហព្យគ្គិមិអច្ចតវច្ចមំសេសុ ចេវ អប្បដិវេក្ខិតេ
ឧទ្ទិស្សកតមំសេ ច។ ចាឡិយំ “សត្តាហកាលិកំ យាវជីវិកំ អាហារត្ថាយ
បដិគ្គណ្ហាតិ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិអាទិនា (ចាចិ. ២៥៥) សន្និហិតេសុ
សត្តាហកាលិកយាវជីវិកេសុ បុរេភត្តម្បិ អាហារត្ថាយ អដ្ឋោហារណេបិ
ទុក្ខជស្ស វុត្តត្តា យាមកាលិកេបិ អាហារត្ថាយ អដ្ឋោហារណេបិ វិសុំ
ទុក្ខជនាបិ ភវិតព្ពន្ធិ អាហា “អាហារត្ថាយ អដ្ឋោហារតោ ទុក្ខជេន សទ្ធិ
ចាចិត្តិយ” ន្តិ។ សព្វវិកល្យេស្វតិ “កប្បិយកោដនំ ភុញ្ញន្តស្ស” តិអាទិនា វុត្តេសុ
សព្វេសុ វិកល្យេសុ អបរម្បិ ចាចិត្តិយំ វឌ្ឍតិ។ ៩ទំ វុត្តំ ហោតិ (ចាចិ. អដ្ឋ.
២៥៣) - កប្បិយកោដនេ ទ្វេ ចាចិត្តិយានិ, មនុស្សមំសេ ធុល្លច្ចយេន សទ្ធិ ទ្វេ
ចាចិត្តិយានិ, អវសេសេសុ បន អកប្បិយមំសេសុ ទុក្ខជេន សទ្ធិ ទ្វេ
ចាចិត្តិយានិ។ យាមកាលិកំ សតិ បច្ចយេ សាមិសេន មុខេន អដ្ឋោហារតោ ទ្វេ
ចាចិត្តិយានិ, និរាមិសេន ឯកមេវ។ អាហារត្ថាយ អដ្ឋោហារតោ វិកប្បទ្វយេបិ
ទុក្ខជេន សទ្ធិន្តិ។

អវសេសេស្វតិ យាមកាលិកាធិតោ អវសេសេសុ។ ចាចិត្តិយំ
វឡតិយេវាតិ អបរម្មិ ចាចិត្តិយំ វឡតិយេវ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - សចេវិកាលេ
អដ្ឋោហរតិ, បកតិកោជនេ សន្និធិបច្ឆយា ច វិកាលកោជនបច្ឆយា ច ទ្វេ
ចាចិត្តិយានិ, អកប្បិយមំសេសុ មនុស្សមំសេ ធុល្លច្ឆយេន សទ្ធិំ ទ្វេ
ចាចិត្តិយានិ, អវសេសេសុ ទុក្ខជេន សទ្ធិំ ទ្វេតិ។

ពេលជួសស្រោ ឆាម ជដិលសហស្សស្ស អព្ពន្ធរេ ឯកោ មហាថេរោ។
តិកចាចិត្តិយន្តិ សន្និធិការកេ
សន្និធិការកសញ្ញាវេមតិកអសន្និធិការកសញ្ញាជំ វសេន តីណិ ចាចិត្តិយានិ។
សំសង្ខានិ តិ សំសង្ខរសានិ។ សម្ពុត្តរសំ សន្ធាយេវ ហិ “តទហុបដិគ្គហិតំ
កាលេ កប្បតី” តិអាទិ វុត្ថំ។ តេនាហ “តស្មា” តិអាទិ។ ឯត្ថ ច អសម្ពុត្តរសន្និ
អមិស្សិតរសំ។ ឥទញ្ច សីតលចាយាសាធិនា សហលទ្ធិ សប្បិបិណ្ឌាធិកំ
សន្ធាយ វុត្ថំ។ “សុឆោតំ វា” តិ ឥទំ បន បិណ្ឌាចាតេន សទ្ធិលទ្ធិ
តក្កោលជាតិជលាធិ, យាគុអាធិសុ បក្ខិបិស្វា ទិន្នសិដ្ឋីវេរាធិកញ្ច សន្ធាយ វុត្ថំ។

តេនាតិ សត្តាហកាលិកេន។ តទហុ បដិគ្គហិតំ អស្សាតិ
តទហុបដិគ្គហិតំ, តេន តទហុបដិគ្គហិតេន។ ឯស នយោ
“ទ្វិហបដិគ្គហិតេនា” តិអាធិសុបិ។ តស្មាតិ យស្មា បុរេភត្តំ បដិគ្គហិតម្មិ វដ្ឋតិ,
តស្មា។ បដិគ្គហិតំ សត្តាហំ កប្បតីតិ វុត្ថន្តិ “សត្តាហកាលិកេន, ភិក្ខុវេ,
យាវដីវិកំ បដិគ្គហិតំ សត្តាហំ កប្បតិ, សត្តាហាតិក្កន្តេន កប្បតិ” តិ
(មហាវ. ៣០៥) ភេសដ្ឋក្ខន្ធកេ វុត្ថំ។ កិញ្ចាបិ មុខេ ឯករត្តំ ន វុត្ថំ, តថាបិ មុខេ
បក្ខិត្តមេវ យស្មា សន្និធិ ឆាម ហោតិ, តស្មា “មុខសន្និធិ” តិ វុត្ថំ។

ចតស្សោ កប្បិយភូមិយោតិ ឧស្សាវនន្តិកា, គោនិសាធិកា, គហបតិ,
សម្មតីតិ ចតស្សោ កប្បិយកុដិយោ។ តត្ថ ឧស្សាវនន្តិកា (មហាវ. អដ្ឋ. ២៩៥)

នាម គេហោ ករិយមនេ សម្បវិវាទេ បិតេហិ “កប្បិយកុដិ ករោម,
កប្បិយកុដិ ករោមា” តិ វា “កប្បិយកុដិ កប្បិយកុដិ” តិ វា វេទន្តេហិ
ឋបិតបឋមិជ្ជកថម្កាទិកា សង្ឃស្ស វា ឯកស្ស ភិក្ខុនោ វា កុដិ។ យោ បន
អាហារោ យេតុយ្យេន វា អបរិក្ខត្តោ ហោតិ, សកលោបិ វា, សោ “គោនិសាទី” តិ
វុច្ចតិ។ គហបតី តិ យា ឋបេត្វា ភិក្ខុំ សេសេហិ “កប្បិយកុដិ ទេមា” តិ ទិន្នា,
តេសំ វា សន្តកា។ សម្មតិ នាម កម្មវាចាយ សាវេត្វា កតា។ កមំ បនេតាសំ
វិនិច្ឆយោ ជានិតញ្ចេតិ អាហា “តាសំ វិនិច្ឆយោ សមន្តហសាទិកាយំ វុត្តោ” តិ។

សន្និធិការកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. បណ្ឌិតភោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា

“បណ្ឌិតភោជនានី” តិ ឥទំ មជ្ឈេ បទលោបំ កត្វា និទ្ទិដ្ឋន្តិ អាហា
“បណ្ឌិតសំសជ្ជានី” តិ អាទិ។ សញ្ញេហិ “ឱទកោ” តិ វុត្តលក្ខណោ មច្ឆេតិ
“មច្ឆោ នាម ឱទកោ វុច្ចតិ” តិ (ចាចិ. ២៦០) ឯវំ វិភង្កេ វុត្តលក្ខណោ, សញ្ញេហិ
មច្ឆោ ឯវ។ យោ កោចិ ឧទកេ ជាតោ មច្ឆោ នាមាតិ វុត្តំ ហោតិ។
មហានាមសិក្ខាបទេនាតិ -

“អគិលានេន ភិក្ខុនា ចតុមាសបច្ចយបវារណា សាទិតញ្ញា អញ្ញាត្រ
បុនបវារណាយ អញ្ញាត្រ និច្ចបវារណាយ។ តតោ ចេ ឧត្តរិ សាទិយេយ្យ,
ចាចិត្តិយ” ត្ថិ -

ឥមំ នា សិក្ខាបទេន (ចាចិ. ៣០៦)។ ឯត្ថ ហិ សង្ឃវសេន
គិលានបច្ចយបវារណាយ បវារិតជ្ជានេ សចេ តត្ថ វត្ថិហិ វា ភេសជ្ជេហិ វា
បរិច្ឆេទោ កតោ ហោតិ “ឯត្ថិកាយេវ វត្ថិយោ, ឯត្ថកានិ វា ភេសជ្ជានិ
វិញ្ញាបេតញ្ញានី” តិ, តតោ វត្ថិបរិយន្តតោ វា ភេសជ្ជបរិយន្តតោ វា ឧត្តរិ

នកេសដ្ឋករណីយេន វា កេសដ្ឋំ, អញ្ញកេសដ្ឋករណីយេន វា អញ្ញំ កេសដ្ឋំ
វិញ្ញាបេន្តស្ស ចាចិត្តិយំ វុត្ថំ។ តស្មា អគិលានោ គិលានសញ្ញិបិ ហុត្វា បញ្ច
កេសដ្ឋានិវិញ្ញាបេន្តោ នកេសដ្ឋករណីយេន កេសដ្ឋំវិញ្ញាបេន្តោ នាម
ហោតីតិ “មហានាមសិក្ខាបទេន ការេតញ្ញោ”តិ វុត្ថំ។

យោ បន នកេសដ្ឋត្ថាយ វិញ្ញាបេតិ, អថ ខោ កេវលំ អត្តនោ ភុញ្ញនត្ថាយ,
សោ សូចោទនវិញ្ញត្តិយាយេវ ការេតញ្ញោ។ វុត្តញ្ញោតំ សមន្តចាសាទិកាយំ
“សុទ្ធានិ សប្បិអាទិនិវិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ញន្តោ ចាចិត្តិយំ នាបដ្ឋតិ, សេខិយេសុ
សូចោទនវិញ្ញត្តិទុក្ខជំ អាបដ្ឋតិ”តិ (ចាចិ. អដ្ឋ. ២៥៩)។ សូចោទនវិញ្ញត្តិយា
ការេតញ្ញោតិ “ន សូបំ វា ឌីទនំ វា អគិលានោ”តិអាទិនា (ចាចិ. ៦១៣)
សិក្ខាបទេន ការេតញ្ញោ, ទុក្ខជេន ការេតញ្ញោតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ឥមិនាតិ ឥមិនា
បណីតភោជនសិក្ខាបទេន។

“សប្បិភត្តំ ទេហី”តិ វុត្ថេ កី ហោតីតិ អាហា “សប្បិភត្តំ ‘ទេហី’តិ វុត្ថេ
បនា”តិអាទិ។ សូចោទនវិញ្ញត្តិយា ទុក្ខជមេវ ហោតីតិ សម្ពុន្ទោ។ កស្មាតិ
អាហា “យស្មា”តិអាទិ។ អថ យថា “បណីតភោជនានិ”តិ, ឯវំ “សប្បិភត្តំ”តិ
ឥទម្បី កស្មា នវិញ្ញាយតីតិ ថេ? អនេកន្តិកត្តា។ តថា ហិ
“បណីតភោជនានិ”តិ វុត្ថេ “បណីតសំសដ្ឋានិ ភោជនានិ
បណីតភោជនានិ”តិ អយមត្ថោ ឯកន្តតោ បញ្ញាយតិ, “សប្បិភត្តំ”តិ វុត្ថេ បន
“សប្បិមយំ ភត្តំ សប្បិភត្តំ”តិវិញ្ញាយមានត្តា ‘សប្បិសំសដ្ឋំ ភត្តំ
សប្បិភត្តំ”តិ អយមត្ថោ ន ឯកន្តតោ បញ្ញាយតិ។ ឯស នយោ “នវីតភត្តំ
ទេហី”តិអាទិសុបិ។

បុរិមនយេនេវាតិ “ភត្តំ ទត្វា សប្បី កត្វា ភុញ្ញា”តិ បុរិមេនេវ នយេន។
សចេ បន “សប្បិណា”តិ វុត្ថេ កេវលំ សេសេសុ នវីតាទិសុ អញ្ញាតវេន ទេតិ,

វិសង្កេតមេវ ហោតិ។ អនាបត្តិតិ វិសង្កេតត្តា សញ្ញាហិយេវ អាបត្តិហិ
អនាបត្តិ។ “កិញ្ញាបិ អនាបត្តិ, អត្តនោ បន បយោគេន និព្ពត្តត្តា ន ភុញ្ញាតព្ព”ន្តិ
វេទន្តិ។ កប្បិយសប្បិធាតិ កប្បិយមំសសប្បិធា។ ឯស នយោ
អកប្បិយសប្បិធាតិ ឯត្ថាបិ។ កប្បិយាកប្បិយតា ហិ មំសានំយេវ, ន
សប្បិអាទីនំ។ ឋបេត្វា ឯកំ មនុស្សវសាតេលំ សព្ពេសំ
ទីវទទិសប្បិលំនីតវសាតេលេសុ អកប្បិយំ នាម នត្ថិ។

បរិភោគេបិ ទុក្ខជមេវ ឥធម អនធិប្បតត្តាតិ អធិប្បាយោ។ សចេ អសតិ
អកប្បិយសប្បិម្ហ បុរិមនយេនេវ អកប្បិយនវនីតាទីនិ ទេតិ “សប្បី កត្វា
ភុញ្ញា”តិ, អកប្បិយសប្បិធាវ ទិន្នំ ហោតិ។ យថា ច “កប្បិយសប្បិធា ទេហី”តិ
វុត្ថេ អកប្បិយសប្បិធា ទេតិ, វិសង្កេតំ, ឯវំ “អកប្បិយសប្បិធា”តិ វុត្ថេ
កប្បិយសប្បិធា ទេតិ”តិ ឯត្ថាបិ បដិចាជិយា ឯកមេកំវិត្ថាវេត្វា វុច្ចមានេបិ
អយមេវត្ថោ វត្ថុញ្ញោ សិយា, សោ ច សង្ខេបេនបិ សក្កាវិញ្ញាតុន្តិវិត្ថានយំ
ហិត្វា ឥមិនាវ នយេន សព្ពបទេសុ វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ញោតិ វុត្ថំ។ អយញ្ញោត្ត
សង្ខេបត្ថោ - យេន យេន វិញ្ញត្តិ ហោតិ, តស្មី វា តស្ស មូលេ វា លទ្ធព តំ តំ
លទ្ធមេវ ហោតិ។ សចេ បន អញ្ញំ ចាឡិយា អាគតំ វា អនាគតំ វា ទេតិ,
វិសង្កេតន្តិ។ នាណាដ្ឋានេ វាតិ តស្មីយេវ យវេ សប្បី, ឥតវស្មី នវនីតន្តិអាទិនា
នាណាដ្ឋានេ វា។

បណ្ឌិតភោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. ទន្តចោនសិក្ខាបទវណ្ណានា

កាយេនាតិ ហត្ថាទីសុ យេន កេនចិ សរីរាវយវេន, អន្តមសោ
ចាទន្តុលិយាបិ គណ្ណាត្ថោ កាយេន គណ្ណាតិ នាមាតិ វេទិតញ្ញោ។ ធានេបិ ឯសេវ

នយោ។ កាយប្បដិពទ្ធនាតិ បត្តាធីសុ យេន កេនចិ សរីរសម្ពុទ្ធន
ឧបករណេន។ ធានេចិ ឯសេវ នយោ។ កជជ្ជអាធីសុ យេន កេនចិ ឧបករណេន
ទិន្នំ កាយប្បដិពទ្ធន ទិន្នំយេវ ហោតិ។ អញ្ញាតវេនាតិ កាយេន វា
កាយប្បដិពទ្ធន វា និស្សគ្គិយេន វាតិ អត្ថោ។ តត្ថ និស្សគ្គិយេនាតិ (ចាចិ. អដ្ឋ.
២២៥) កាយតោ ច កាយប្បដិពទ្ធតោ ច មោចេត្វា ហត្ថចាសេ វិតស្ស កាយេ
វា កាយប្បដិពទ្ធវា ចាតិយមានញ្ចំ និស្សគ្គិយេន បយោគេន ទិន្នំ នាម
ហោតិ។ តស្សាតិ បដិគ្គហិតកស្ស។ វុត្ថវិបល្លាសវសេនាតិ វុត្ថស្ស
បដិបក្ខវសេន។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - យំ កាយកាយប្បដិពទ្ធនិស្សគ្គិយានំ
អញ្ញាតវេន ទិយ្យមាន កាយេន វា កាយប្បដិពទ្ធវា គណ្ហាតិ, ឯតំ
បដិគ្គហិតំ នាមាតិ។

សំហារិមេនាតិ ថាមមជ្ឈិមេន បុរិសេន សំហារិមេន, ឥមិនា អសំហារិមេ
ជលកេ វា ចាសាលោ វា បដិគ្គហានំ ន វុហតីតិ ទស្សេតិ។ ធាវេតុំ
សមត្ថេនាតិ សន្ធាវេតុំ យោគ្គេន, ឥមិនា សុខុមេសុ តិទ្គិណិកាទិបណ្ណេសុ
បដិគ្គហានំ ន វុហតីតិ ទស្សេតិ។ អតត្ថជាតកវុក្ខបណ្ណេនាតិ ជាតជ្ជានតោ
ចុតេន បទុមិនិបណ្ណាទិនា, ឥមិនា បន មហាន្តេចិ តត្ថជាតកេ បទុមិនិបណ្ណោ វា
កឹសុកបណ្ណាទិម្ហំ វា បដិគ្គហេតុំ ន វុត្ថេតិ។ ន ហិ តំ កាយប្បដិពទ្ធសង្ខំ គច្ឆតីតិ
ទស្សេតិ។ យថា ច តត្ថជាតកេ, ឯវំ ខាលុកេ ពន្ធិត្វា វបិតមញ្ញាទិម្ហំបិ។ ននុ
បដិពទ្ធប្បដិពទ្ធនាចិ បត្តាជារាទិនា បដិគ្គណ្ហាន្តស្ស បដិគ្គហានំ វុហតិ, អថ
កស្មា កាយកាយប្បដិពទ្ធហិយេវ បដិគ្គហានំ ឥធ វុត្ថំ, ន
បដិពទ្ធប្បដិពទ្ធនាចិ អាហា “បដិពទ្ធប្បដិពទ្ធនាម ឥធ នត្ថី”តិ។ កេចិ បន
“អាធារកេន បដិគ្គហានំ កាយប្បដិពទ្ធប្បដិពទ្ធន បដិគ្គហានំ នាម ហោតិ,
តស្មា ន វុត្ថេតិ”តិ វុទ្ធី, តំ វុចនមត្តមេវ។ អត្ថតោ បន សព្វម្បី តំ
កាយប្បដិពទ្ធមេវ ហោតីតិ ទស្សេតិ។

អកល្លកោតិ គិលានោ។ មុខេន បដិគ្គណ្ហាតីតិ សហត្ថេន គហេត្វា
បរិភុត្តិភំ អសក្កោន្តោ មុខេន បដិគ្គណ្ហាតី។ អភិបាជភាជនតោ បតិវរជម្បិ
វដ្តតិ អភិបាជត្តាតិ អធិប្បហោ។

តស្មី ឋត្វាតិ តាធិសេ ហត្ថចាសេ ឋត្វា។ យន្តិ យំ ភារំ។ មជ្ឈិមោ បុរិសោតិ
ថាមមជ្ឈិមបុរិសោ។ វិនយេ បញ្ញត្តំ ទុក្ខជំ វិនយទុក្ខជំ។ តំ អនុបសម្បន្នស្ស
ទត្វាតិ បិណ្ឌាយ ចរិត្វាវិហារំ វា អាសនសាលំ វា គន្ធា តំ ភិក្ខុំ
អនុបសម្បន្នស្ស ទត្វា, ឥទញ្ច បុញ្ញាកោគស្ស អនុបរសេន វុត្តំ។ យស្មា បន តំ
“អនុបសម្បន្នស្ស ទស្សមី”តិ ចិត្តប្បាទមត្ថេន តំសន្តកំ នាម ន ហោតិ, តស្មា
វិនាបិ តស្ស ធានាធិ បដិគ្គហេត្វា បរិភុត្តិភំ វដ្តតិ។

អស្សុខេឡសិដ្ឋាណិកាធិស្វតិ ឯត្ថ អស្សុ នាម អក្ខិដលំ។ ខេឡោ នាម
លាលា។ សិដ្ឋាណិកាតិ អន្តោសីសតោ បូតិសេម្ពភារំ អាបន្នំ មត្តលុដ្ឋំ គលិត្វា
តាលុមត្តករិវរេន ឱតិវត្វា នាសាបុដេ បូរេត្វា ឋិតំ វុច្ឆតិ, អាធិសន្តេន
មុត្តករិសសេម្ពន្ធមលអក្ខិក្ខេកណ្ណក្ខេកានំ, សរិវេ ឧដ្ឋិតលោណាស្ស ច
គហណំ។ ឋានតោតិ អក្ខិក្ខេចាធិតោ។ អន្តរា ច គណ្ហាតិ, កី ហោតីតិ អាហា
“ឧត្តហិតកំ នាម ហោតី”តិ, ទុដ្ឋ គហិតកំ នាម ហោតីតិ អត្តោ។ ដលីនិទ្ធិ
ដលវន្តំ។ តត្ថជាតកដលីនិសាខាយ វាតិ តស្មី រុក្ខេ ជាតាយ ដលីនិសាខាយ
វា។ ទុបបិណ្ឌាទុក្ខជន្តិ “ន កត្តព្ភ”ន្តិ វាវិតស្ស កតត្តា ទុដ្ឋ អាចិណ្ឌំ ចរិតន្តិ
ទុបបិណ្ឌំ, តស្មី ទុក្ខជំ ទុបបិណ្ឌាទុក្ខជញ្ច អាបជ្ជតីតិ អត្តោ។

អាហរិយតីតិ អាហារោ, អន្តោហរិតព្ភំ យំ កិញ្ច, ឥដ បន ចត្តារិ
កាលិកានិ អធិប្បតានីតិ អាហា “យំ កិញ្ច”តិអាធិ។ តត្ថ អរុណុក្ខមនតោ
យាវ ឋិតមជ្ឈន្តិកា ភុត្តិភត្តតោ យាវ កាលោ អស្សាតិ យាវកាលិកំ។
អរុណុក្ខមនតោ យាវ យាមាវសាធា បិចាសាយ សតិ បិចាសន្នេនត្ថំ

ចាត់តាំងតាម យោង កាល អស្សុតិ យាមកាលីកំ។ យាវ សត្តាបំ និទហិត្វា
បរិភូត្វិតត្តតោ សត្តាបំ កាល អស្សុតិ សត្តាបាកាលីកំ។ យាវជីវម្មី
បរិហរិត្វា បរិភូត្វិតត្តតោ យាវ ជីវំ ឯតស្សុតិ យាវជីវីកំ។ តេនាហ
“តត្ថា”តិអាទិ។

វេនមូលបត្តបុប្ផដលាទីតិ ឯត្ថ តាវ មូលំ នាម មូលកខារកច្ចតម្ភកាទីនំ
តេសុ តេសុ ជនបទេសុ បកតិអាហារវសេន មនុស្សានំ ខាទនីយត្ថព្យោវ
កោជនីយត្ថព្យា ដរណកំ សូបេយ្យបណ្ណាមូលំ។ បត្តំ នាម
មូលកខារកច្ចតម្ភកាទីនំ តាទិសំយេវ បត្តំ។ បុប្ផំ នាម មូលកខារកាទីនំ
តាទិសំយេវ បុប្ផំ។ ដលំ នាម បនសលពុជាទីនំ តេសុ តេសុ ជនបទេសុ
បកតិអាហារវសេន មនុស្សានំ ខាទនីយត្ថព្យោវ កោជនីយត្ថព្យា ដរណកំ
ដលំ។ អាទិសទ្ធន កន្ថមូលាទីនំ គហាលំ។

អម្ពចានន្តិ (មហាវ. អដ្ឋ. ៣០០) អាមេហិ វា បក្កេហិ វា អម្ពេហិ កតចានំ។
តត្ថ អាមេហិ ករោន្តេន អម្ពតរុណាទីនិ ភិក្ខុត្វា ឧទកេ បក្ខិបិត្វា អាតបេ
អាទិច្ចចាកេន បចិត្វា បរិស្សវេត្វា តទហុបដិគ្គហិតេហិ
មធុសក្ករកប្បរាទីហិ យោដេត្វា កាតត្ថំ។ ឯវំ កតំ បុរេភត្តមេវ កប្បតិ។
អនុបសម្បន្នេន កតំ លភិត្វា បន បុរេភត្តំ បដិគ្គហិតំ បុរេភត្តំ
សាមិសបរិភោគេនាបិ វដ្ឋតិ, បច្ឆាភត្តំ និរាមិសបរិភោគេន យាវ អរុណុក្កមនា
វដ្ឋតិ។ ឯស នយោ សត្តចានេសុ។

តេសុ បន ជម្ពចានន្តិ ជម្ពដលេហិ កតចានំ។ ចោចចានន្តិ អដ្ឋិកេហិ
កទលិដលេហិ កតចានំ។ មោចចានន្តិ អនដ្ឋិកេហិ កទលិដលេហិ កតចានំ។
មធុកចានន្តិ មធុកានំ ជាតិវសេន កតចានំ។ តំ បន ឧទកសម្ពិទ្ធិំ វដ្ឋតិ, សុទ្ធិំ ន
វដ្ឋតិ។ មុទ្ធិកាចានន្តិ មុទ្ធិកា ឧទកេ មុទ្ធិត្វា អម្ពចានំ វិយ កតចានំ។

សាលូកចានន្តិ រត្នបុលនីលុប្បលាធិនំ សាលូកេ មទ្គិត្វា កតចានំ។
ដារុសកចានន្តិ ដារុសកេហិ អម្ពចានំវិយ កតចានំ។ ឥមិនាវ នយេន
វេត្តចានាធិនិ វេទិតព្ពានិ។ ឯតានិ ច បន សព្ពានិ ចានានិ អគ្គិចាកានិ ន វដ្ឋន្តិ។
តេនាហ “សីតោទកេនា” តិអាទិ។ អវសេសេសុបិ

អនុញ្ញាតជលបត្តបុប្ផរសេស្វតិ ធម្មជលបក្កសាកមដុកបុប្ផរសតោ
អវសេសេសុ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, សព្ពំ ជលរសំ វេបេត្វា
ធម្មជលរស” ន្តិអាទិនា (មហាវ. ៣០០) អនុញ្ញាតកេសុ ជលបត្តបុប្ផរសេស្វបិ។

ខាធិនីយត្ថន្តិ ខាធិនីយេន កត្តព្ភកិច្ចំ។ នេវ ជរតីតិ ន និច្ឆាទេតិ។
អនាហារេបិ ឧទកេ អាហារសញ្ញាយាតិ “អាហារំ អាហារេយ្យ” តិ បទស្ស
បទភាជនេ (ចា. ២៦៥) វុត្តមត្តំ សម្មា អសល្លកេត្វា “អាហារីយតីតិ
អាហារោ” តិ អនាហារេបិ ឧទកេ អាហារសញ្ញាយ កុក្កុទ្ធាយន្តានំ។ ទន្តចោនេ
ច “មុខទ្វារំ អាហាជំ ឥទ” ន្តិ សញ្ញាយាតិ មុខទ្វារំ អនាហាជម្បិ ទន្តចោនំ “មុខទ្វារំ
អាហាជំ ឥទំ ទន្តចោន” ន្តិវិបល្លត្ថសញ្ញាយ កុក្កុទ្ធាយន្តានំ។ យថាសុខំ ចាតុន្តិ
បដិគ្គហេត្វា វា អប្បដិគ្គហេត្វា វា យថាកាមំ ចាតុំ។ ទន្តចោនបរិភោគេនាតិ
ទន្តកជ្ជបរិភោគេន, ទន្តោរោធិនាតិ អត្ថោ, ឥមិនា តស្ស បន រសំ គិលីតុំ ន
វដ្ឋតីតិ ទស្សេតិ។

ចត្តារិ មហាវិកជានីតិ គូជំ, មុត្តំ, ធារិកា, មត្តិកា (មហាវ. ២៦៨) ច
“អាសយាធិវសេន វិរូចានិ ជាតានី” តិ កត្វាវិកជានីតិ វា អបកតិភោជនត្តា
វិកជានិ “វិរូចានិ ជាតានី” តិ វា អត្ថោ។ សតិ បច្ឆយេតិ ការណេ សតិ,
សប្បនដ្ឋេតិ អត្ថោ។ ធូមាធិអព្ពោហារិកាភារោតិ
ធូមបុប្ផកន្ធទន្ធខយាធិអព្ពោហារិកាភារោ។

ទន្តចោនសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

កោដនវគ្គោ ចតុត្ថោ។

៥. អបេលកវគ្គោ

១. អបេលកសិក្ខាបទវណ្ណានា

អបេលកស្សាតិ យស្ស កស្សចិ បព្ពដ្ឋាសមាបន្នស្ស នគ្គស្ស។
បរិព្ពាជកស្សាតិ វេបេត្វា ភិក្ខុញ្ច សាមណោញ្ច អវសេសស្ស យស្ស កស្សចិ
បព្ពដ្ឋាសមាបន្នស្ស។ បរិព្ពាជិកាយាតិ វេបេត្វា ភិក្ខុនី, សិក្ខមាណំ,
សាមណោវិញ្ច អវសេសាយ យាយ កាយចិ បព្ពដ្ឋាសមាបន្នាយ។ ឯតេ ច សព្វេ
អញ្ញតិភ្និយា វេទិតញ្ច។ តេនាហ “ឯតេសំ អបេលកាធិនំ អញ្ញតិភ្និយាន” ភ្និ។

តេសន្តិ អញ្ញតិភ្និយានំ។ ភាជនំ និក្ខិបិត្វាតិ អាមិសភវិតំ ភាជនំ និក្ខិបិត្វា។
ពាហិរាលេបន្តិ តេលាធិ។

អបេលកាធិយោ យស្មា, ភិភ្និយាវ មតា ឥធិ;
តស្មា ភិភ្និយនាមេន, ភិកេច្ឆនោ កតោ តយោ។

អភិភ្និយស្ស នគ្គស្ស, តថា ភិភ្និយលិដ្ឋិនោ;
គហជ្ឈស្សបិ ភិក្ខុស្ស, កប្បតីតិ វិនិច្ឆយោ។

អភិភ្និយស្ស ចិត្តេន, ភិភ្និយស្ស ច លិដ្ឋិនោ;
សោតាបន្នាធិនោ ធាតុំ, កប្បតីតិធិ នោ មតិ។

អបេលកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ឧយ្យោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា

គាមំ វា និគមំ វាតិ ឯត្ថ នគរម្បិ កាមគ្គហណោនេវ គហិតន្តិ ទដ្ឋព្ភំ។
បរិសិស្សមាតិ ឯត្ថ គហេត្វា “គន្ធា”តិ ចាបសេសោ, អសមន្មាហារោ វា តស្សា
ឥត្តិយា តស្មី កាមេ សន្និហិតការំ អជានន្តោ វា “ឯហារុសោ, គាមំ វា និគមំ វា
បិណ្ឌាយ បរិសិស្សមា”តិ ភិក្ខុំ គហេត្វា គន្ធាតិ អត្តោ។ យំ កិញ្ចិ អាមិសន្តិ
យាគុអាទិកំ យំ កិញ្ចិ អាមិសំ។ ឧយ្យោជេយ្យតិ អត្តនោ កិណ្ឌានុរូបំ ឥត្ថី ទិស្វា
ឧយ្យោជេយ្យ បហិណោយ្យ។ តេនាហ “មាតុកាមេន សទ្ធិ”ន្តិអាទិ។ អាទិសទ្ធន
វុត្តារសេសំ កាយវេទិទារវីតិក្កមំ សង្កណ្ឌាតិ។ “គន្ធា”តិអាទិនិ វត្វាតិ
“គន្ធារុសោ, ន មេ តយា សទ្ធិ កថា វា និសង្ខា វា ជាសុ ហោតិ, ឯកកស្ស មេ
កថា វា និសង្ខា វា ជាសុ ហោតិ”តិ (ចា.បិ. ២៧៥) វត្វា។ ឯតំ អនាចារមេវាតិ ឯតំ
យថាវុត្ថំ ហសនាទិអនាចារមេវ។ ន អញ្ញំ បតិរូបំ ការណន្តិ បេត្វា
វុត្ថប្បការំ អនាចារំ ឧភិន្នំ ឯកតោ ន យាបនាទិ អញ្ញំ បតិរូបការណំ បច្ចយំ
កិរិទ្វា ន ហោតិ តិ អត្តោ។ អស្សាតិ ឧយ្យោជកស្ស។ សោតិ យោ ឧយ្យោជិតោ,
សោ។

អនុបសម្បន្នេតិ សាមណោវេ។ សោវ ឥធ អនុបសម្បន្នេតិ អធិប្បតោតិ
វេទន្តិ។ ឧភិន្នម្បិ តិ ឧបសម្បន្នស្ស វា អនុបសម្បន្នស្ស វាតិ ទិន្នម្បិ។
កលិសាសនារោបនេតិ (ចា.បិ. អដ្ឋ. ២៧៧) កលីតិ កោធា, តស្ស សាសនំ
អាណំ កលិសាសនំ, តស្សារោបនេតិ អត្តោ, “អប្បេវ នាម ឥមិនាបិ ឧត្តារឡោ
បក្កមេយ្យា”តិ កោធវសេន ហំននិសង្ខាទីសុ នោសំ ទស្សេត្វា “បស្សថ កោ
ឥមស្ស ហំនំ និសង្ខំ អាហោកិកំ វិលោកិកំ, ខាណុវិយ តិដ្ឋតិ, សុនខោវិយ
និសីទតិ, មក្កដាវិយ ឥតោ ចិតោ ច វិលោកេតី”តិ ឯវំ អមនាបវេនស្ស
ភណនេតិ វុត្ថំ ហោតិ។ សុទ្ធិចិត្តេន បនេវំ ភណនេ ទោសោ នត្ថិ។ ឯវំ មាទិហិតិ
ឯត្ថ អាទិសទ្ធន “មហាគ្បំ ភណ្ឌំ បស្សិត្វា លោកធម្មំ ឧប្បាទេស្សតី”តិ
ឧយ្យោជេតិ, “មាតុកាមំ បស្សិត្វា អនភិរតី ឧប្បាទេស្សតី”តិ ឧយ្យោជេតិ,

“គឺលានសួរ វា ឡើយកសួរ វា វិហារចាលសួរ វា យាគុំ វា ភត្តំ វា ខាទន្ទីយំ វា ជីហារ” តិ ឧយ្យោជេតិ, “ន អនាចារំ អាចរិតុកាមោ សតិ ករណីយេ ឧយ្យោជេតី” តិ (ចាចិ. ២៧៨) ឯតេសំ គហណាំ។

ឧយ្យោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. សភោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា

“សភោជនេ” តិ ពាហិរត្ថសមាសោយំ, ឧភសន្តេ ឧក្ការស្ស ច លោចោតិ អាហា “សហ ឧភោហិ ជនេហី” តិ អាទិ។ តត្ថ ឧភោហិ ជនេហី តិ ជាយា ច បតិ ចាតិ ឧភោហិ ជនេហី។ ភុញ្ញតត្ថន្តំ វា ភោជនំ, តត្ថ ច បុរិសោ ច, តេន សហ វត្ថុតីតិ សភោជនន្តិ អាហា “អថ វា” តិ អាទិ។ វាគបរិយុដ្ឋិតស្សាតិ មេដុនាធិប្បាយស្ស។ សយនិយរន្តិ សយនីយយរំ, វាសគេហន្តិ អត្ថោ។ មហាល្លកស្សាតិ មហាល្លកស្ស សយនិយរស្ស។ បិដ្ឋសង្ឃាជតោតិ ធូរពាហតោ ឧទ្ធកស្ស វាតិ យថា តថា វា កតស្ស ឧទ្ធកស្ស សយនិយរស្ស។ វេមជ្ឈំ អតិក្កមិត្វា និសីទេយ្យាតិ បិដ្ឋំសំ អតិក្កមិត្វា និសីទេយ្យ។ ឧទ្ធកំ (សារត្ថ. ជី. ចាចិត្តិយ ៣.២៨០) នាម សយនិយរំ វិត្តារតោ បញ្ចហត្ថប្បមាណំ ហោតិ, តស្ស ច មជ្ឈិមជ្ជានំ បិដ្ឋសង្ឃាជតោ អឡតេយ្យហត្ថប្បមាណាមេវ ហោតិ, តស្មា តាធិសេ សយនិយរេ បិដ្ឋសង្ឃាជតោ ហត្ថចាសំ វិជហិត្វា និសីន្នោ បិដ្ឋំសំ អតិក្កមិត្វា និសីន្នោ នាម ហោតិ។ ឯវំ និសីន្នោ ច វេមជ្ឈំ អតិក្កមិត្វា និសីន្នោ នាម ហោតិ។ តេន វុត្តំ ចាឡិយំ “បិដ្ឋំសំ អតិក្កមិត្វា និសីទតី” តិ (ចាចិ. ២៨១)។ សចិត្តកក្កោត្ត អនុបរិសិត្វា និសីទនចិត្តេន ទដ្ឋព្វំ។

សភោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤-៥. រហោបដិច្ចន្ទរហោនិសង្កសិក្ខាបទវណ្ណានា

ចតុត្ថបញ្ចមសិក្ខាបទេ យំ វុត្ថុតំ សិយា, តំ សត្វំ អនិយតទ្វយេ វុត្ថុមេវាតិ
អាហា “សេសោ កថានយោ អនិយតទ្វយេ វុត្ថនយេនេវ វេទិតញ្ចា” តិ។

រហោបដិច្ចន្ទរហោនិសង្ខសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. ចារិត្តសិក្ខាបទវណ្ណានា

អន្តោឧបចារសីមាយ ទស្សន្ទបចារេ ភិក្ខុំ ទិស្វាតិ យត្ថ បិតស្ស កុលានិ
បយិរុចាសនចិត្តំ ឧប្បន្នំ, តតោ បជ្ជាយ ភិក្ខុន្តោ អន្តោឧបចារសីមាយ
ទស្សន្ទបចារេ ភិក្ខុំ បស្សេ វា អភិមុខេ វា ទិស្វា។ បកតិវចនេនាតិ យំ
ទ្វាទសហត្ថព្ពន្តេវ បិតេន សោតុំ សក្កា, តាទិសេន វចនេន, តតោ ចិតោ ច
បរិយេសិត្វា អាហេនកិច្ចំ បន នត្ថិ។ យោ ហិ ឯវំ បរិយេសិតញ្ចា, សោ
អសន្តោយេវ។ តេនាហា “តាទិស” ន្តិអាទិ។ អនាបុច្ឆិត្វាតិ អនាហេចត្វា។

អន្តរាមភិក្ខុនុបស្សយតិត្តិយសេយ្យបដិក្ខមនភត្តិយយរាជិតិ ឯត្ថ
អន្តរាមន្តិ អន្តោគាមេ វិហារោ។ បដិក្ខមនន្តិ អាសនសាលា។ ភត្តិយយរន្តិ
និមន្តិតយំ វា សលាកភត្តាទិទាយកានំ វា យរំ។ អាបទាស្វតិ
ជីវិតព្រាហ្មចរិយន្តរាយេសុ។ កិរិយាកិរិយន្តិ ឯត្ថ កុលេសុ ចារិត្តាបដ្ឋនំ កិរិយំ,
អនាបុច្ឆនំ អកិរិយន្តិ វេទិតព្ពំ។

ចារិត្តសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. មហានាមសិក្ខាបទវណ្ណានា

សព្ពព្ពោតំ វុត្ថុវសេន វុត្ថន្តិ “អគិលានេន ភិក្ខុនា ចតុមាសបច្ចយបវារណា
សាទិតញ្ចា អញ្ញាត្រ បុនបវារណាយ អញ្ញាត្រ និច្ចបវារណាយា” តិ (ចា. ៣០៦)
ឯតំ សត្វំ សិក្ខាបទនិទានសម្ពាស្ស វុត្ថុនោ វសេន វុត្ថំ។ តត្ថ ហិ មហានាមេន

សក្តានុ “ឥច្ឆាមហំ, ភន្តេ, សង្ឃំ ចតុមាសំ ភេសជ្ជេន បវារេតុ” ត្ថិអាទិនា (ចា. ធម៌. ៣០៣) ឧស្សន្ទុស្សន្ទេន ច ភេសជ្ជេន ចតុមាសំ បុន និច្ចំ បវារណា កតា, តស្មា ភគវតា តស្ស វសេន ឃំ វុត្តន្តំ វុត្តំ ហោតិ។ អញ្ញត្រ បុនបវារណាយាតិ យទិ បុនបវារណា អត្ថិ, តំ វេចេត្វា។ អញ្ញត្រ និច្ចបវារណាយាតិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ យទិ បន តាបិ អត្ថិ, សាទិតញ្ញាវាតិ អធិប្បាយោ។ តេនាហ “អយំ បនេត្ថ អត្ថោ” តិអាទិ។ តត្ថាតិ តិស្សំ បវារណាយំ។ ភេសជ្ជេហិ វា បរិច្ឆេទោ កតោ ហោតិ តិ “សប្បិ តេល” ត្ថិ ឯវមាទិនា នាមវសេន វា “បត្តេន នាធិយា អាឡុកេនា” តិអាទិនា បរិមាណវសេន វា “ឯត្ថកានិ វា ភេសជ្ជានិ វិញ្ញាបេតញ្ញានិ” តិ ភេសជ្ជេហិ បរិច្ឆេទោ កតោ ហោតិ។ នភេសជ្ជករណីយេ តិ មិស្សកភត្តេនាបិ ចេ យាបេតុំ សក្កាតិ, នភេសជ្ជករណីយំ នាម ហោតិ។ អញ្ញំ ភេសជ្ជន្តិ សប្បិណា បវារិតោ តេលំ, អាឡុកេន បវារិតោ ទោណំ។

យថាភូតំ អាទិភូតាតិ “ឥមេហិ តយា ភេសជ្ជេហិ បវារិតម្ហា, អម្ហាកញ្ច ឥមិនា ច ឥមិនា ច ភេសជ្ជេន អត្ថោ, យាសុ តយា វត្ថីសុ បវារិតម្ហា, តា វត្ថិយោ វិតិវត្ថា, អម្ហាកញ្ច ភេសជ្ជេន អត្ថោ” តិ យថាភូតំ អាហោចេត្វា។ ឯវញ្ញា វិញ្ញាបេតុំ គិលានោវ លភតិ, ន ឥតរោ។

មហានាមសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. ឧប្បត្តសេនាសិក្ខាបទវណ្ណានា

ចតុរង្គិនិច្ឆិ ហត្ថិអស្សវេបត្ថិ ចត្តារិ អង្គានិ ឯតិស្សាតិ ចតុរង្គិនិ, តំ ចតុរង្គិនិ។ “ទ្វាទសបុរិសោ ហត្ថិ, តិបុរិសោ អស្សោ, ចតុបុរិសោ វថោ, ចត្តារោ បុរិសា សវហត្ថា បត្ថិ” តិ (ចា. ធម៌. ៣១២) អយំ បដិមកោដិយា ចតុរង្គសមន្មាគតា សេនា នាម, ឡើងសំ សេនន្តិ អត្ថោ។ តំ បនវិជហិតាតិ

កេនចិ អន្តរិតា វា និដ្ឋំ ឡុទ្ធ្យា វា ន ទិស្សតិ, ឥធ បេត្វាន សក្កា ទដ្ឋន្តិ តំ
ទស្សន្ទបចារំ វិជហិត្វា អញ្ចំ ហំនំ គន្ធា។

សេនាទស្សនវត្ថុស្មិន្តិ សេនំ ទស្សនាយ គមនវត្ថុស្មី។ អយមេវ វា ចាហោ។
ហត្ថិអាទីសុ ឯកមេកន្តិ ហត្ថិអាទីសុ ចតុសុ អង្កេសុ ឯកមេកំ, អន្តមសោ
ឯកបុរិសារុទ្ធ្យហត្ថិម្បិ ឯកម្បិ សវហត្ថំ បុរិសន្តិ អត្តោ។ អនុយ្យត្តា នាម រាជា
ឧយ្យានំ វា នទី វា គច្ឆតិ, ឯវំ អនុយ្យត្តា ហោតិ។ តថាវុបប្បច្ចយេតិ “មាតុលោ
សេនាយ គិលានោ ហោតី” តិអាទិកេ (ចាចិ. ៣១២) អនុវត្តការណេ សតិ។
អាបនាស្វតិ ជីវិតព្រហ្មចរិយន្តរាយេសុ “ឯត្ថ គតោ មុច្ឆិស្សមី” តិ គច្ឆតោ
អនាបត្តិ។

ឧយ្យត្តសេនាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. សេនាវាសសិក្ខាបទវណ្ណានា

បដិសេនារុទ្ធាយាតិ យថា សព្វារោ និដ្ឋតិ, ឯវំ បដិសេនាយ រុទ្ធាយ
សេនាយ។ កេនចិ បលិតុទ្ធស្សតិ វេរិកេន វា ឥស្សរេន វា កេនចិ រុទ្ធស្ស។

សេនាវាសសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. ឧយ្យេធិកសិក្ខាបទវណ្ណានា

សម្បហារជ្ជានស្សតិ យុទ្ធកូមិយា។ ពលស្ស អគ្គំ ជានន្តិ តិ “ឯត្ថកា ហត្ថិ,
ឯត្ថកា អស្ស, ឯត្ថកា រថា, ឯត្ថកា បត្តិ” តិ (ចាចិ. ៣២២) ពលស្ស កោដ្ឋាសំ
ជានន្តិ។ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, វិហារគ្រេតា” តិអាទីសុ (ចូឡវ. ៣១៨) វិយ
កោដ្ឋាសត្តោ ហេតុ អគ្គសន្តោ។ តេនាហ “ពលគណានជ្ជានន្តិ អត្តោ” តិ។
សេនាយ វិយ្យហន្តិ “ឥតោ ហត្ថិ ហោន្ត, ឥតោ អស្ស ហោន្ត, ឥតោ រថា ហោន្ត,

តេតា បត្តិ ហោត្ត”តិ (ចា. ៣២២) សេនាយ ឋបនំ, វាសី កត្វា ឋបនន្តិ អត្ថោ។
តេនាហា “សេនាសន្និវេសស្សេតំ នាម”ន្តិ។ ទ្វាទសបុរិសោ ហត្ថិតិ ចត្តារោ
អាហាហកា, ឯកេកចាទកត្វកា ទ្វេ ទ្វេតិ ឯវំ ទ្វាទសបុរិសោ ហត្ថិ។ តិបុរិសោ
អស្សេតិ ឯកោ អាហាហកោ, ទ្វេ ចាទកត្វកាតិ ឯវំ តិបុរិសោ អស្សេតិ។
ចតុបុរិសោ រថោតិ ឯកោ សារទិ, ឯកោ យោធា, ទ្វេ អាណិកត្វកាតិ ឯវំ
ចតុបុរិសោ រថោតិ។

ឧប្បេក្ខិតសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

អចេលកវត្តោ បញ្ចមោ។

៦. សុរាចានវត្តោ

១. សុរាចានសិក្ខាបទវណ្ណានា

បិដ្ឋាធិហិ កតំ មជ្ឈំ សុរាតិ បិដ្ឋបូរឌីទនកិណ្ឌាសម្ភារេហិ កតំ មជ្ឈំ សុរាតិ
អត្ថោ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - បិដ្ឋសុរា, បូរសុរា, ឌីទនសុរា, កិណ្ឌាបក្ខិត្តា,
សម្ភារសំយុត្តាតិ (ចា. ៣២៨) ឥមាធិ បញ្ច សុរា នាមាតិ។ តត្ថ បិដ្ឋំ ភាជនេ
បក្ខិបិទ្វា តជ្ឈំ ឌីទកំ ទត្វា មទ្ធិទ្វា កតា បិដ្ឋសុរា (សារត្ថ. ដី. ចា. តិ. យ
៣.៣២៦-៣២៨)។ ឯវំ សេសាសុបិ។ កិណ្ឌាតិ បន តស្សា សុរាយ ពិជំ វុច្ឆតិ។ យេ
“សុរាមោទកា”តិបិ វុច្ឆន្តិ, តេ បក្ខិបិទ្វា កតា កិណ្ឌាបក្ខិត្តា។
ហរីតកិសាសចាទិនាសម្ភារេហិ សំយោជិតា សម្ភារសំយុត្តា។

បុច្ឆាធិហិ កតោ អាសវោ មេរយន្តិ បុប្ផជលមធុគុឡសម្ភារេហិ កតោ
ចិរបរិវាសិតោ មេរយន្តិ អត្ថោ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - បុច្ឆាសវោ, ជលាសវោ,
មធាសវោ, គុឡាសវោ, សម្ភារសំយុត្តាតិ បញ្ចមេរយំ នាមាតិ។ តត្ថ

មធ្យកតាលនាឡិកេរាធិ បុប្ផរសោ ចិរចរិវាសិតោ បុប្ផាសវោ។
 បនសាធិជលរសោ ជលាសវោ។ មុទ្ធិការសោ មធ្យាសវោ។ សមន្តចាសាធិកាយំ
 បន “ជលាសវោ នាម មុទ្ធិកាជលាធិនិ មុទ្ធិត្វា តេសំ រសេន កតោ។ មធ្យាសវោ
 នាម មុទ្ធិកានំ ជាតិរសេន កតោ, មក្ខិកាមធ្យាបិ ករិយតីតិ វេទន្តី” តិ (ចាបិ.
 អដ្ឋ. ៣២៨) វុត្ថំ។ ឧប្ផរសោ គុឡាសវោ។
 ហរិវតកាមលកកដុកកណ្ណាធិនាសម្ភារានំ រសោ ចិរចរិវាសិតោ
 សម្ភារសំយុត្តោ។ ឯត្ថ ច សុរាយ, មេរយស្ស ច សមាធនេបិ សម្ភារសំយោគេ
 មុទ្ធិត្វា កតា សុរា, ចិរចរិវាសិតមត្តេន មេរយន្តិ ឯវមិមេសំ នាធាករណំ
 ធន្តំ។ តីជតោ បដ្ឋាយាតិ សម្ភារេ បដិយាទេត្វា ចាជិយំ បក្ខិត្តកាលតោ ចេវ
 តាលនាឡិកេរាធិនំ បុប្ផរសស្ស អភិនវកាលតោ ច បដ្ឋាយ។

លោណាសោវីរកំ វា សុត្ថំ វាតិ ឥមេ ទ្វេ អនេកេហិ ភេសន្តេហិ អភិសង្ខតា
 អាសវិសេសា។ វាសគ្គាហាបនត្ថន្តិ សុគន្ធាវកាហាបនត្ថំ។ វុត្ថំ
 អជាននតាយ ចេត្ថ អចិត្តកតា វេទិតញ្ញា។ អកុសលេនេវ ចាតព្វតាយ
 លោកវដ្ឋំ។ យំ បនេត្ថ វុត្ថព្វំ សិយា, តំ សព្វំ បឋមចារាជិកវណ្ណានាយ
 វុត្ថនយមេវ។

សុរាចានសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. អង្គលិបតោនកសិក្ខាបទវណ្ណានា

ហសាធិប្បាយស្សាតិ ទិដ្ឋាធិប្បាយស្ស, ឥមិនា កាយសំសគ្គាធិប្បាយំ
 បដិក្ខិបតិ។

ឯត្ថ ច ភិក្ខុនិម្ម័យិ ហសាធិប្បាយេន ដុសតោ ភិក្ខុស្ស ទុក្ខដំ។ តថា ភិក្ខុម្ម័យិ
 ដុសន្តិយា ភិក្ខុនិយាតិ អាហា “ឥធម បន ភិក្ខុនិបិ ភិក្ខុស្ស, ភិក្ខុ ច ភិក្ខុនិយា

អនុបសម្បន្នោ ឯវា"តិ។ កាយប្បដិពទ្ធាធិសុ សព្ពត្តាតិ "កាយេន
កាយប្បដិពទ្ធ, កាយប្បដិពទ្ធន កាយេ, កាយប្បដិពទ្ធន កាយប្បដិពទ្ធ,
និស្សគ្គិយេន កាយេ, និស្សគ្គិយេន កាយប្បដិពទ្ធ, និស្សគ្គិយេន
និស្សគ្គិយេ"តិ (ចា.ចិ. ៣៣២) សព្ពត្ត។ សតិ ករណីយេ អាមសតោតិ សតិ
ករណីយេ បុរិសំ អាមសតោ អនាបត្តិ។ ឥត្តិ បន សតិ ករណីយេបិ អាមសិតុ
នវដ្ឋតិ។

អង្គុលិបតោទកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ហសធម្មសិក្ខាបទវណ្ណានា

ឧបរិគោប្បកេតិ គោប្បកានំ ឧបរិភាគប្បមាណោ។ ហសាធិប្បាយោតិ
កិឡាធិប្បាយោ។ យេន យេន អង្គេនាតិ ហត្ថចាទាធិសុ យេន យេន អង្គេន។
តថា នាវាយ កិឡតោតិ ជិយារត្តាធិហិ នារំ ចាជេន្តស្ស វា តីវេ ឧស្សវេន្តស្ស វា
ទុក្កជន្តិ អតោ។

ហសធម្មសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. អនាទិយសិក្ខាបទវណ្ណានា

ធុរិយញ្ញេត្ត អនាទិយំ បុគ្គលានាទិយញ្ញេ ធម្មានាទិយញ្ញេតិ អាហ
"បុគ្គលស្ស វា"តិអាទិ។ តត្ថ យោភិក្ខុ ឧបសម្បន្នេន បញ្ញេត្តេន វុច្ចមានោ "អយំ
ឧត្តិតកោ វា វម្មិតោ វា គរហិតោ វា, ឥមស្ស វចនំ អកតំ ភវិស្សតី"តិ (ចា.ចិ.
៣៤២) អនាទិយំ ករោតិ, អយំ បុគ្គលេ អនាទិយំ ករោតិ នាម។ យោ បន
បញ្ញេត្តេន វុច្ចមានោ "កថាយំ នស្សយ្យ វា វិនស្សយ្យ វា អន្តរាយេយ្យ វា"តិ,

តំ វា នសិក្ខិតុកាមោ អនាទិវយំ ករោតិ, អយំ ធម្មេ អនាទិវយំ ករោតិ នាម។
តេនាហា “តស្មា”តិអាទិ។

ឥទំ ន សល្លោខាយ សំវត្ថុតីតិ សម្មា កិលេសេ លិខតីតិ សល្លោខោ,
អប្បិច្ឆតា, តទត្ថំ នយិទំ សំវត្ថុតិ។ អាទិសទ្ធទេន “ឥទំ ន ធុតត្ថាយ សំវត្ថុតិ, ន
ចាសាទិកតាយ, ន អបចយាយ, ន វីរិយាម្ពាយ សំវត្ថុតិ”តិ (ចា. ៣៤៣) ឥទំ
សន្តិស្ថានាតិ។ អបញ្ញាត្តនាតិ សុត្តេ វា អភិធម្មេ វា អាគតេន។ បវេណីអាគតន្តិ
សន្តិកាលតោ បដ្ឋាយ មហាកស្សទាទិអាចិវិយបរម្បរាយ អាគតំ។ សចេ
បន យស្មា ឧច្ឆរសោ សត្តាហកាលិកោ, តស្ស កសដោ យាវជីវិកោ, ទិដ្ឋិយេវ
សមវាយោ ឧច្ឆយដ្ឋិ, តស្មាវិកាលេ ឧច្ឆយដ្ឋិ ខាទិតុំ វដ្តតិ គុឡហវីតកំ វិយាតិ
ឯវមាទិកំ ការយ្ហាចិយុគ្គហំ គហេត្វា “ឯវំ អម្ពាភំ អាចិវិយានំ ឧគ្គហោ
បរិបុច្ឆា”តិ ភណាតិ, អាបត្តិយេវ។

អនាទិវយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. ភីសាបនសិក្ខាបទវណ្ណានា

រូបាទីនីតិ ភយានកានិ រូបសទ្ធុគន្ធរសដោជ្ជព្ភានិ។ ភយានកកថន្តិ
ចោរកត្តារវាឡ កត្តារបិសាចកត្តារប្បដិសំយុត្តកថំ។

ភីសាបនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. ដោតិសិក្ខាបទវណ្ណានា

អភិលាវោតិ យស្ស វិណា អគ្គិនា ជាសុ ហោតិ, សោ ឥធ អភិលាវោ នាម។
ដោតិន្តិ អគ្គី។

កត្តេស្វតិ ឯវនាមកេ ជនបទេ។ កត្តាធាម ជាជនបទិណោ រាជកុមារា, តេសំ
និវាសោ ឯកោបិ ជនបទោ វុឌ្ឍិសទ្ធន “កត្តា”តិ វុច្ចតិ។ តេន វុត្ថំ “កត្តេស្វតិ
ឯវនាមកេ ជនបទេ”តិ។ តថា បតិលាតំ ឧត្តិបន្តស្សតិ ឧប្បមាណំ អលាតំ
បតិ ឧត្តិបន្តស្ស តថា ទុក្ខជន្តិ អត្តោ។ តញ្ញាតិ ទុក្ខជំ បរាមសតិ។
អវិជ្ជាតន្តិ អនិព្វតាលាតំ។ បទីបដោតិកជន្តាយវេតិ
បទីបុជ្ឈលនបត្តបចនសេនកម្មាទីសុ ដោតិករណោ អគ្គិសាលាយញ្ច
សមាទហន្តស្ស អនាបត្តតិ អត្តោ។ តថា រូបប្បច្ចយេតិ វេបេត្វា បទីនាទីនិ
អញ្ញាស្មិម្បិ តថា រូបប្បច្ចយេ។ អាបនាស្វតិ ទុដ្ឋវាឡមិកអមនុស្សេហិ ឧបទ្ធពេសុ។

ដោតិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. នហានសិក្ខាបទវណ្ណានា

“ទិយឡោ មាសោ សេសោ គិម្ពាន”ន្តិ “វស្សានស្ស បឋមោ មាសោ”ន្តិ ច្នៃត
អឡតេយ្យមាសា ឧណ្ហាសមយោ, បរិឡាហសមយោតិ គិម្ពានំ សេសោ ទិយឡោ
មាសោ ឧណ្ហាសមយោ, វស្សានស្ស បឋមោ មាសោ បរិឡាហសមយោតិ ឯវ
ឯតេ អឡតេយ្យមាសា កមេន ឧណ្ហាសមយោ, បរិឡាហសមយោ នាម
ហោតីតិ អត្តោ តេនេវ បទភាជនិយំ “ឧណ្ហាសមយោ នាម ទិយឡោ មាសោ
សេសោ គិម្ពាន”ន្តិ, “បរិឡាហសមយោ នាម វស្សានស្ស បឋមោ មាសោ”តិ
វុត្ថំ។ យទាវិនា នហានេន ន ជាសុ ហោតិ, អយំ គិលានសមយោ។
បទភាជនិយំ (ចាចិ. ៣៦៤) បន គិលានេ និច្ឆិតេ គិលានកាលោ និច្ឆិតោវ
ហោតីតិ “យស្ស វិនា នហានេន ន ជាសុ ហោតិ, ‘គិលានសមយោ’តិ
នហាយិតត្ថ”ន្តិ វុត្ថំ។ បរិវេណាសម្មជ្ឈនមត្តម្បិ អន្តមសោ
បរិវេណាសម្មជ្ឈនមត្តម្បិ។

វាលុកកំឡើងត្រាតិ សុក្ខាយ នធិយា វាលិកំឡើងត្រា។ អាវាដេសុប័តិ បិ-
សធនេន នធិយំ វត្តព្ភមេវ នត្ថិតិ ធនេស្សតិ។ អាបទាស្វតិ ភមរាធិហិ អនុពន្ធនុសុ។

នហានសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. ទុព្ពណ្ណករណសិក្ខាបទវណ្ណានា

លាភសន្តោយំ កម្មសាធនោ “កោភវតា លាភោ លទ្ធោ” តិអាធិសុវិយ,
សោ ចត្ត អតីតកាលិកោតិ អាហា “អលព្ពិតិ លភោ” តិ, លទ្ធព្ពិតិ អត្ថោ។
“លភោ ឯវ លាភោ” តិ ឥមិនា សកត្ថេ ឈាបច្ចយោតិ ធនេស្សតិ។ កី អលព្ពិតិ កី
លទ្ធព្ពិតិ អភិទំ។ ឯត្តាវតា ច នវព្ភា តំ ជីវព្ភាតិ នវជីវំ, នវជីវំ លាភោ
ឯតេនាតិ នវជីវលាភោតិ ឯវមេត្ត សមាសោ ធនេស្សតិ។ យទិ ឯវំ កថំ “នវំ
ជីវលាភោ” តិ វុត្តន្តិ អាហា “ឥតិ នវជីវលាភោ” តិអាធិ។ ឯត្ត ច
“វិកប្បនុបកំ បច្ឆិម” តិ ន វុត្តន្តា ជីវន្តិ យំ និវាសេតុំ វា ចារុបិតុំ វា សក្កា
ហោតិ, តទេវ វេទិតព្ពិតិ អាហា “និវាសនចារុបនុបកំ ជីវ” តិ។ “ទុព្ពណ្ណករណំ
អាទាតព្ពិតិ” តិ ឯតំ កប្បពិទ្ធិំ សន្ធាយ វុត្តំ, ន នីលាធិហិ សកលជីវំ
ទុព្ពណ្ណករណំ, តព្ភា បន កប្បំ អាធិយន្តេន ជីវំ វជិត្វា ចត្វសុ វា កោណេសុ,
តីសុ វា ទ្វីសុ វា ឯកស្មី វា កោណេ មោរស្ស អក្ខិមណ្ឌលមត្តំ វា មន្ត្រលបិដ្ឋិមត្តំ
វា អាទាតព្ពិតិ អាហា “តស្សា” តិអាធិ។ កំសនីលេនាតិ ចម្មការនីលេន។
មហាបច្ឆិយំ បន “អយោមលំ លោហាមលំ, ឯតំ កំសនីលំ នាមា” តិ (ចាចិ. អដ្ឋ.
៣៦៨) វុត្តំ។ បត្តនីលេនាតិ យេន កេនចិ នីលវណ្ណេន បណ្ណាសេន។ កប្បពិទ្ធិំ
អាធិយិត្វាតិ វុត្តំ ឯតំ កប្បពិទ្ធិំ អាធិយិត្វា។

ចាឡិ កប្បកណ្ឌិកកប្បាធយោ បន សព្ពដ្ឋកថាសុ បដិសិទ្ធា។ អគ្គឡាទីនិ
កប្បកតជីវេ បន បច្ឆា អាហេបេត្វា កប្បករណកិច្ចំ នត្ថិតិ អាហា “បច្ឆា

អាហារិកេស្វ"តិអាទិ។ អគ្គធម្មអនុវាតបរិកណ្ណេស្វតិ ឧទ្ទិវត្វា
អល្លិយាបនកខណ្ឌាបិដ្ឋអនុវាតកុច្ឆិអនុវាតេសុ។ កិរិយាកិរិយន្តិ
និវាសនចារុបនតោ, កប្បស្ស អនាធានតោ កិរិយាកិរិយំ។

ទុព្ពណ្ណករណសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. វិកប្បនសិក្ខាបទវណ្ណានា

សម្មុទេនវិកប្បនា សម្មុទវិកប្បនា។ បរម្មុទេនវិកប្បនា បរម្មុទវិកប្បនា។
សន្និហិតាសន្និហិតការ្តិ អាសន្នទូរការំ។ អាសន្នទូរការោ ច អធិដ្ឋានេ
វុត្តនយេនេវ វេទិតញោ។

មិត្តោតិ ទទ្ធមិត្តោ។ សន្និដ្ឋោតិ ទិដ្ឋមត្តោ នាតិទទ្ធមិត្តោ។
អកតបច្ចុទ្ធាវន្តិ “មយ្ហំ សន្តកំ បរិគុញ្ញ វាវិស្សន្នេហិ វា”តិអាទិនា
អកតបច្ចុទ្ធាវំ។ យេនវិនយកម្មំ កតន្តិ យេន សទ្ធិវិនយកម្មំ កតំ។

បរិភោគេន កាយកម្មំ, អបច្ចុទ្ធារាបនេន វចីកម្មន្តិ អាហា “សម្មដ្ឋានាទិនិ
បឋមកមិនសទិសានេវា”តិ។ កិរិយាកិរិយន្តិ ឯត្ថ បរិគុញ្ញនំ កិរិយំ។
អបច្ចុទ្ធារាបនំ អកិរិយំ។

វិកប្បនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. អបនិធានសិក្ខាបទវណ្ណានា

អធិដ្ឋានុបគន្តិ អធិដ្ឋានយោគ្គំ អយោបត្តញ្ចោវ មត្តិកាបត្តញ្ចា។ សូករន្តកំ
នាម កុញ្ញិកាកោសោវិយ អន្តោ សុសិរំ កត្វា កោដ្ឋិតំ។

អញ្ជំ បរិក្ខារន្តិ ចាឡិយា អនាគតបត្តត្ថវិកាទី។ ធម្មកថំ កត្វាតិ
“សមណោ នាម អនិហិតបរិក្ខារេន ភវិតុំ ន វដ្តតី”តិ វេរំ “ធម្មកថំ កថេត្វា
នស្សមី”តិ និក្ខេបតោ អនាបត្តិ។

អបនិធានសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សុរាចានវគ្គោ ធម្មោ។

៧. សប្បាណាកវគ្គោ

១. សញ្ញាសិក្ខាបទវណ្ណានា

ចាចិត្តិយន្តិ អន្តមសោ មញ្ចប័បំ សោធនេន្តោ មន្ត្រលព័ជកេបិ ចាណាសញ្ញា
និក្ការុណិកតាយ តំ ភិន្ននេន្តោ អបនេតិ (ចាចិ. អដ្ឋ. ៣៨២), ចាចិត្តិយំ។ តេនាហា
“តំ ខុទ្ទកម្មី”តិ អាទិ។ ឧបក្កមមហាន្តតាយ អកុសលំ មហាន្តំ ហោតីតិ
ពហុក្ខត្តំ បវត្តជវនេហិ លទ្ធាសេវនាយ សន្និដ្ឋាបកថេតនាយ វសេន
បយោគស្ស មហាន្តត្ថា អកុសលំ មហាន្តំ ហោតិ, មហាសាវដ្ឋំ ហោតីតិ
អធិប្បាយោ។

សញ្ញាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. សប្បាណកសិក្ខាបទវណ្ណានា

ឯត្ថ ច បដដ្ឋចាណាកានំ បតនំ ព្រាត្វាបិ សុទ្ធចិត្តតាយ បទីបុជ្ឈលនេវិយ
សប្បាណកភាវំ ព្រាត្វាបិ ឧទកសញ្ញាយ បរិភុញ្ញេតព្ពតោ បណ្ណាត្តិវដ្តតា
វេទិតញ្ចា។

សប្បាណកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ឧក្រោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា

តស្ស តស្ស ភិក្ខុនោតិ យេន យេន វ្យាបសមិតំ, តស្ស តស្ស ភិក្ខុនោ។
“អកតំ កម្ម”ន្តិអាទិនិ វនន្តោតិ “អកតំ កម្មំ, ទុក្ខំ កម្មំ, បុន កាតត្ថំ កម្មំ,
អនិហតំ ទុន្ទិហតំ បុន និហនិតត្ថំ”ន្តិ (ចាចិ. ៣៩៤) វនន្តោ។ យថាបិតកាវេន
បតិជ្ជាតុំ ន ទេយ្យាតិ តេសំ បវត្តិ អាការទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ តេនាហ “យំ បន
ធម្មន អធិករណំ និហតំ, តំ សុនិហតមេវ”តិ។

ឧក្រោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. ទុដ្ឋល្លសិក្ខាបទវណ្ណានា

ចត្តារិ ចារាជិកានិ អត្តទ្វារវសេន បទភាជនិយំ ទស្សិតានីតិ អាហ
“ទុដ្ឋល្លន្តិ សង្ឃាទិសេសំ អធិប្បត”ន្តិ។ យេន កេនចិ ឧចាយេនាតិ “សាមំ វា
ជានាតិ, អញ្ញោ វា តស្ស អាហោចេត្តិ, សោ វា អាហោចេតិ”តិ (ចាចិ. ៣៩៩) វុត្តេសុ
យេន កេនចិ ឧចាយេន។ ចាចិត្តិយំ ធុរំ និក្ខត្តមត្តយេវាតិ អធិប្បាយោ។ សចេ
បច្ឆាបិ អាហោចេតិ, ធុរនិក្ខេបនេ អាបត្តិតោ ន មុច្ចតិ។ តេនាហ
“សចេបី”តិអាទិ។ សមណសតម្បិ អាបជ្ជតិយេវាតិ សមណសតម្បិ សុត្វា
យទិ នាទេតិ, ចាចិត្តិយំ អាបជ្ជតិយេវាតិ អត្តោ។ យេនស្ស អាហោចិត្តិយេន
ទុតិយេន អស្ស តតិយស្ស អាហោចិតំ។ តស្សេវាតិ តស្ស ទុតិយស្សេវ។
អាហោចេតិ បដិច្ឆាទនត្ថមេវ “មា កស្សចិ អាហោចេសី”តិ វនតិ។ កោជិនិច្ឆា
ហោតិ (សាវត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.៣៩៩) យស្មា បដិច្ឆាទនបច្ចយា អាបត្តិ
អាបជ្ជិត្វាវ ទុតិយេន តតិយស្ស អាហោចិតំ, តស្មា តប្បច្ចយា បុន តេន
អាបជ្ជិតញាបត្តិយា អភាវតោ អាបត្តិយា កោជិនិច្ឆា នាម ហោតិ។

អាធិបទេតិ ទុដ្ឋល្លាបត្តិសញ្ញា, វេមតិកោ, អទុដ្ឋល្លាបត្តិសញ្ញាតិ ឥមេសុ
 តិសុ “ទុដ្ឋល្លាបត្តិសញ្ញា បដិច្ចាទេតិ”តិ (ចាចិ. ៤០០) ឥមស្មី បឋមបទេ។ ឥតវេសុ
 ទ្វិស្វតិ “វេមតិកោ បដិច្ចាទេតិ, អទុដ្ឋល្លាបត្តិសញ្ញា បដិច្ចាទេតិ”តិ ឥមេសុ
 បទេសុ។ អទុដ្ឋល្លាយាតិ អវសេសបញ្ចាបត្តិក្ខន្ធទ្វេ។ អនុបសម្បទ្ទស្ស ទុដ្ឋល្លេ វា
 អទុដ្ឋល្លេ វា អដ្ឋាចារេតិ អនុបសម្បទ្ទស្ស
 បុរិមបញ្ចាសិក្ខាបទដ្ឋតិក្កមសម្ពាតេ ទុដ្ឋល្លេ វា ឥតវស្មី អទុដ្ឋល្លេ វា អដ្ឋាចារេ។
 យំ បន សមន្តចាសាទិកាយំ “អនុបសម្បទ្ទស្ស សុក្កវិសដ្ឋិ ច កាយសំសគ្គោ
 ចាតិ អយំ ទុដ្ឋល្លអដ្ឋាចារេ ឆាមា”តិ (ចាចិ. អដ្ឋ. ៤០០) វុត្ថំ, តំ
 ទុដ្ឋល្លារោចនសិក្ខាបទដ្ឋកថាយ (ចាចិ. អដ្ឋ. ៧៨ អាទយោ) ន សមេតិ, ន ចាបិ
 ឃីវ វុត្ថំ យុដ្ឋតិ “អាទេនេ អនុបសម្បទ្ទស្ស ទុដ្ឋល្លំ អញ្ញាថា អធិប្បេតំ,
 បដិច្ចាទេនេ អញ្ញាថា”តិ (សារត្ថ. ដី. ចាចិតិយ ៤០០)
 វិសេសការណាស្សាទុបលព្ពនតោ, តស្មា តំ ឧបបរិក្ខិតតំ។

ទុដ្ឋល្លសិក្ខាបទដ្ឋវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. ឧនវិសតិវស្សសិក្ខាបទដ្ឋវណ្ណានា

គព្ពវិសោមិ ហិ “បរិបុណ្ណវិសោ” ត្រូវ សង្ខំ គច្ឆតិ អាហា
 “បដិសន្ធិគ្គហណតោ បដ្ឋាយា”តិអាធិ។ តត្ថ បដិសន្ធិគ្គហណតោ បដ្ឋាយាតិ
 យំ មាតុកុច្ឆិស្មី បឋមំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ បឋមំ វិញ្ញាណំ ចាតុក្ខតំ, តំ អាធិ កត្វា។
 សោតិ យោ បុគ្គលោ ឧនវិសតិវស្សា ឧបសម្បទិទេតោ, សោ បុគ្គលោ។ អញ្ញំ
 ឧបសម្បទេតិ ឧបដ្ឋាយោ វា កម្មវាចាចរិយោ វា ហុត្វា អញ្ញំ បុគ្គលំ
 ឧបសម្បទេតិ។ តន្តិ ឧនវិសតិវស្សំ បុគ្គលំ។ សីមំ វា សម្មន្តតិ ធនំ សីមំ ពន្ធតិ។

ឧនវិសតិវស្សសិក្ខាបទដ្ឋវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. ថេយ្យសត្តសិក្ខាបទវណ្ណាធា

រាជានំ វា វព្ពោត្វាតិ រាជានំ ថេនេត្វា វព្ពោ សន្តកំ កិញ្ចិ គហេត្វា, “ឥនានិ តស្ស ន ទស្សនមា” តិ មគ្គប្បដិបន្នា អកតកម្មា ចេវ កតកម្មា ច ចោរាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ឯស នយោ សុខ្ខំ បរិហរិតុកាមាតិ ឯត្ថាបិ។

កាលវិសង្កេតនាតិ កាលស្ស វិសង្កេតន, ទិវសវិសង្កេតនាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ មគ្គវិសង្កេតន, បន អជីវិសង្កេតន វា គច្ឆតោ អាបត្តិយេវ។

ថេយ្យសត្តសិក្ខាបទវណ្ណាធា និដ្ឋិតា។

៧. សំវិធានសិក្ខាបទវណ្ណាធា

មាតុកាមេនាតិ ឥត្ថិយា។ ឯកតោឧបសម្បន្នា, បន សិក្ខមាណ, សាមណេវី ចាតិ ឥមា តិស្សោបិ ឥធ សង្កហំ គច្ឆន្តិ។ ឥមាសំ បន តិស្សន្នំ សមយោ វក្ខតិ។ អយមេតាសំ, មាតុកាមស្ស ច វិសេសោតិ វេទិតព្ពំ។

សំវិធានសិក្ខាបទវណ្ណាធា និដ្ឋិតា។

៨. អវិជ្ជសិក្ខាបទវណ្ណាធា

តំតំសម្បត្តិយា (សារត្ថ. ដ. ចាចិត្តិយ ៣.៤១៧) វិពន្ធនវសេន សត្តសន្តានស្ស អន្តរេ វេមជ្ឈេ ឯតិ អាគច្ឆតីតិ អន្តរាយោ, ទិដ្ឋធម្មិកាធិអនត្ថោ, អនតិក្កមនត្ថេន តស្មី អន្តរាយេ និយុត្តា, អន្តរាយំ វា ផលំ អរហន្តិ, អន្តរាយស្ស វា ករណសីលាតិ អន្តរាយិកា។ តេនាហ “សគ្គមោក្ខានំ អន្តរាយំ ករោន្តតិ អន្តរាយិកា” តិ (ម. និ. អដ្ឋ. ១.២៣៤)។ តេ កម្មកិលេសវិចាកឧបវាទបញ្ញត្តិវីតិក្កមវសេន បញ្ចវិធាតិ ឯត្ថ ច

បញ្ហានានាវិយកម្ម កម្មន្តរាយកំនាម, តថាភិក្ខុនិទ្ទេសកកម្ម។ តំ បន
មោក្ខស្សេវ អន្តរាយំ ករោតិ, ន សគ្គស្ស។ និយតមិច្ឆាធិដ្ឋិធម្មា
កិលេសន្តរាយិកា នាម។ បណ្ណាកតិវច្ឆានគតឧកតោព្យញ្ញនកានំ
បដិសន្ធិធម្មាវិចាកន្តរាយិកា នាម។ អរិយុបវាទា ឧបវាទន្តរាយិកា នាម។ តេ
បន យាវ អរិយេ ន ឧមាបេន្តិ, តាវនេវ, ន តតោ បវំ។ សព្វាច្ច អាបន្នា
អាបត្តិយោ បញ្ញត្តិវីតិក្កមន្តរាយិកា នាម។ តាបិ យាវ ភិក្ខុភារំ វា បដិជាតាតិ,
ន វុជ្ជាតិ វា ន ទេសេតិ វា, តាវនេវ, ន តតោ បវំ។

តត្រាយំ (ម. និ. អដ្ឋ. ១.២៣៤; ចាចិ. អដ្ឋ. ៤១៧) អរិដ្ឋោ ភិក្ខុ ពហុស្សុតោ
ធម្មកមិកោ សេសន្តរាយិកេ ជាតាតិ, វិនយេ បន អកោវិទត្ថា
បណ្ណត្តិវីតិក្កមន្តរាយិកេ ន ជាតាតិ, តស្មា រហោគតោ ឯវំ ចិន្តេសិ “ឥមេ
អាគារិកា បញ្ច កាមគុណោ បរិភូត្តន្តា សោតាបន្នាបិ សកទាគាមិនោបិ
អនាគាមិនោបិ ហោន្តិ, ភិក្ខុបិ មនាបិ កានិ ចក្កុវិញ្ញេយ្យានិ រូចានិ
បស្សន្តិ... បេ.... កាយវិញ្ញេយ្យេ ដោជ្ជត្ថេ ដុសន្តិ, មុទុកានិ អត្តរណាចារុរណាធិនិ
បរិភូត្តន្តិ, ឯតំ សត្តំ វុជ្ជតិ។ កស្មា? ឥត្តិរូចា... បេ.... ឥត្តិដោជ្ជត្តា ឯវំ ន វុជ្ជន្តិ,
ឯតេបិ វុជ្ជន្តិ” តិ ឯវំ រសេន រសំ សំសន្និទ្ធា សច្ចន្តរាគបរិភោគញ្ច
និច្ចន្តរាគបរិភោគញ្ច ឯកំ កត្វា ដូលវាកេហិ សទ្ធិ អតិសុខុមសុត្តំ យដេន្តោ
វិយ, សាសបេន សទ្ធិ សិនេវុំ ឧបសំហារន្តោវិយ ច ចាបកំ ធិដ្ឋិតតំ ឧប្បាទេត្វា
“កី ភគវតា មហាសមុទ្ធិ ពន្លេន វិយ មហាតា ឧស្សាហេន បឋមចារាជិកំ
បញ្ញត្តំ, នត្តិ ឯត្ថ ទោសោ” តិ សព្វញ្ញតញ្ញាណេន សទ្ធិ បដិវុជ្ជន្តោ
ភព្ពបុគ្គលានំ អាសំ ជិន្នន្តោ ជិនស្ស អាណាចក្តេ បហារមទាសិ។ តេនាហ
“តេសូ” តិអាទិ។

តត្ថ តេសូតិ យថាវុត្ថុសុ អន្តរាយេសុ។ អដ្ឋិកង្គលូបមា កាមាតិ ឯត្ថ
អដ្ឋិកង្គលំ (សារត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.៤១៧) នាម ឧរដ្ឋិ វា បិដ្ឋិកណ្ណាកំ វា សីសដ្ឋិ
វា។ តញ្ញា និម្មុសត្តា “កង្គល” ត្ថិ វុច្ចតិ។ វិភត្តមំសាយ ហិ អដ្ឋិសង្ខតិកាយ
ឯកដ្ឋិម្ហំ វា កង្គលសន្នោ និរុទ្ទោ, តំសទិសា កាមា អប្បស្សនដ្ឋេនាតិ អត្ថោ។
អាទិសន្នេន “មំសបេសូបមា កាមា, តិណ្ហក្ខបមា កាមា, អដ្ឋារកាសូបមា
កាមា, សុបិនក្ខបមា កាមា, យាចិត្តក្ខបមា កាមា, វុក្ខជលូបមា កាមា,
អសិស្សនូបមា កាមា, សត្តិសូលូបមា កាមា, សប្បសិរូបមា កាមា” តិ (ម. និ.
១.២៣៤, ២៣៦; ២.៤៣-៤៨; ចាចិ. ៤១៧; ចូឡវ. ៦៥) ឯតេសំ គហណាំ។

តត្ថ មំសបេសូបមា កាមា (ចាចិ. អដ្ឋ. ៤១៧) ពហុសាធារណដ្ឋេន។
តិណ្ហក្ខបមា កាមា អនុទហនដ្ឋេន។ អដ្ឋារកាសូបមា កាមា
មហាភិកាបនដ្ឋេន។ សុបិនក្ខបមា កាមា ឥត្តរបច្ចុបដ្ឋានដ្ឋេន។ យាចិត្តក្ខបមា
កាមា តាវកាលិកដ្ឋេន។ វុក្ខជលូបមា កាមា សព្វដ្ឋបច្ច័យលិកញ្ញនដ្ឋេន។
អសិស្សនូបមា អធិកុដ្ឋនដ្ឋេន។ សត្តិសូលូបមា វិនិវិជ្ឈនដ្ឋេន។ សប្បសិរូបមា
សាសន្តិសប្បជិកយដ្ឋេន។

តថេវាតិ “មា អាយស្មា” តិអាទិហិ។ ឥតវេសន្តិ សោ សង្ឃមជ្ឈំ អាគឡិក្ខា
យេហិ “មា អាយស្មា” តិអាទិនា វុត្ថោ, តត្ថ តេហិ អញ្ញោសំ សុតានំ ភិក្ខុនំ។
ញាតិចតុត្ថេន កម្មេនាតិ “សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ, ឥត្តន្ទាមស្ស ភិក្ខុនោ
ឯវរូបំ ចាបកំ ទិដ្ឋិតតំ ឧប្បន្ន” ត្ថិអាទិនា (ចាចិ. ៤២០) បទភាជនិយំ វុត្ថេន
ញាតិចតុត្ថេន កម្មេន។

អវិជ្ជសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. ឧត្តិតសម្ភោគសិក្ខាបទវណ្ណានា

អកតានុដម្មនាតិ ឧក្ខិបិត្វា អនោសារិតេន។ តេនាហ “អនុដម្មា វុច្ចតី” តិអាទិ។ ឯត្ថ អនុដម្មាតិ ឱសារណា វុច្ចតីតិ សម្ពុន្ទោ។

ឧក្ខេបនីយកម្មស្យានុវចោ, បច្ឆា កត្តត្តោ វា ធម្មាតិ អនុដម្មា។ អនុលោមវត្ថុ ទិស្វាតិ “ន ឧបសម្ព័ន្ធនេតតំ, ន និស្សយោ ធាតត្តោ” តិអាទិកំ (ប្បទ្បវ. ៧០)

អជ្ឈារសវិធំ វត្ថុ ទិស្វា, ឯតេសុ អជ្ឈារសសុ អនុលោមវត្តេសុ វត្ថុន្តំ ទិស្វាតិ អធិប្បាយោ។ អាមិសសម្ពោគំ វា ធម្មសម្ពោគំ វាតិ ឯត្ថ យំ កិញ្ចិ អាមិសស្ស ធានំ, បដិគ្គហណញ្ច អាមិសសម្ពោគោ។ ធម្មស្ស ឧទ្ទិសនំ, ឧទ្ទិសាបនញ្ច ធម្មសម្ពោគោ។ សំវសេយ្យាតិ “ឧចាសថំ វា បវារណំ វា សង្ឃកម្មំ វា” តិ (ចាចិ. ៤២៥) ឯវំ បទភាជនិយំ វត្ថុ តិវិធំ សំវាសំ ករេយ្យ។ យស្មា បនេត្ត ឧចាសថបវារណាបិ សង្ឃហិយេវ កាតត្តត្តា សង្ឃកម្មានិយេវ ហោន្តិ, តស្មា “ឧចាសថាទិកំ សង្ឃកម្មំ ករេយ្យ” តិ វត្ថុ។ បយោគេ បយោគេតិ ធានេ ធានេ, គហណោ គហណោ ចាតិ អត្ថោ។

បណ្ណាត្ថី អជានន្តេន អរហតាបិ កិរិយាព្យាកតចិត្តេន អាបដ្ឋិតត្ថត្តា “តិចិត្ត” ន្តិ វត្ថុ។

ឧក្ខិត្តសម្ពោគសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១០. កណ្ណកសិក្ខាបទវណ្ណនា

បិរេតិ (សារត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.៤២៨) និចាតបទំ សម្ពោធនេ វត្ថុមាទំ បរសន្នេន សមាទត្ថំ វទន្តីតិ អាហ “បរ អមាមកា” តិ, អម្ពា កំ អនុជ្ឈត្តិកក្ខតាតិ អត្ថោ។ បិរេតិ វា “បរតោ” តិ ឥមិនា សមាទត្ថំ និចាតបទំ, តស្មា ចរ បិរេតិ បរតោ គប្ប, មា ឥធន តិជ្ជាតិ ឯវមេត្ត អត្ថោ ទដ្ឋត្តោ។

កណ្ណកសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

សម្បទានាករត្រៀមសត្វមោ។

៨. សហជម្ពូករក្សា

១. សហជម្ពកសិក្ខាបទវណ្ណា

សហធម្មិកំ វុច្ឆមានោតិ សហធម្មិកេន វុច្ឆមានោ។ ករណេត្ថេ បេតិ
ឧបយោគវចនំ។ “បញ្ចហិ សហធម្មិកេហិ សិក្ខិតព្ពត្តា, តេសំ វា សន្តកត្តា
‘សហធម្មិក’ន្តិ លទ្ធាមេន ពុទ្ធបញ្ញត្ថេន សិក្ខាបទេន វុច្ឆមានោតិ អត្ថោ”តិ
(កម្ពុ. អដ្ឋ. ឧត្តបសិក្ខាបទវណ្ណនា; ចារា. អដ្ឋ. ២.៤២៥-៤២៦) ឧត្តបសិក្ខាបទេ
វុត្តត្តា “សហធម្មិកំ វុច្ឆមានោតិ ឥមស្សត្ថោ ឧត្តបសិក្ខាបទេ វុត្តោ”តិ វុត្តំ។
អនាទិយកយាតិ អនាទករណោ ភយា, តត្ថ ចាចិត្តិយកយាតិ អត្ថោ។
លេសេន ឯវំ វទន្តស្សតិ ឧដុកំ “ន សិក្ខិតស្សមី”តិ អវត្វា “យាវ ន អញ្ញំ
ភិក្ខុ”ន្តិ អាទិនា លេសេន វទន្តស្ស។

សហជម្ពកសក្តាបទវណ្ណានិងជួតា។

២. វិលេខនសិក្ខាបទវណ្ណាដា

ខុទ្ទកេហិ ច អនុខុទ្ទកេហិ ចាតិ សង្ឃាធិសេសាធិហិ ខុទ្ទកេហិ ចេវ
 ឥណ្ឌប្បយាធិហិ អនុខុទ្ទកេហិ ច។ វេបេត្វា ហិ ចត្តារិ ចារាជិកានិ អវសេសានិ
 សព្ពានិ សិក្ខាបទានិ បរិយាយេន ខុទ្ទកានិ ចេវ ហោន្តិ អនុខុទ្ធកានិ ច។
 វុត្តព្ពោតំ បព្ពាសតិកក្ខន្ធកេ (ប្បឡាវ. ៤៤១) -

“កតមាធិ បន, ភន្ត, ឧទ្ទានុឧទ្ទកានិ សិក្ខាបទានីតិ? ឯកច្ឆេ ថេរា
ឯវមាហំសុ - ‘ចត្តារិ ចារាជីកានិ ប្រេត្វា អវសេសានិ ឧទ្ទានុឧទ្ទកានិ
សិក្ខាបទានី’តិ។ ឯកច្ឆេ ថេរា ឯវមាហំសុ - ‘ចត្តារិ ចារាជីកានិ ប្រេត្វា

តេរស សង្ឃាធិសេសេ វេបេត្វា អវសេសានិ ខុទ្ទានុខុទ្ធកានិ
សិក្ខាបទានី'តិ។ ឯកេច្ឆេ ថេរា វេរមាហំសុ - 'ចត្តារិ ចារាជិកានិ វេបេត្វា
តេរស សង្ឃាធិសេសេ វេបេត្វា ទ្វេ អនិយតេ វេបេត្វា អវសេសានិ
ខុទ្ទានុខុទ្ធកានិ សិក្ខាបទានី'តិ។ ឯកេច្ឆេ ថេរា វេរមាហំសុ - "ចត្តារិ
ចារាជិកានិ វេបេត្វា តេរស សង្ឃាធិសេសេ វេបេត្វា ទ្វេ អនិយតេ
វេបេត្វា ភីស និស្សត្តិយេ ចាចិត្តិយេ វេបេត្វា អវសេសានិ ខុទ្ទានុខុទ្ធកានិ
សិក្ខាបទានី'តិ។ ឯកេច្ឆេ ថេរា វេរមាហំសុ - 'ចត្តារិ ចារាជិកានិ វេបេត្វា
តេរស សង្ឃាធិសេសេ វេបេត្វា ទ្វេ អនិយតេ វេបេត្វា ភីស និស្សត្តិយេ
ចាចិត្តិយេ វេបេត្វា ទ្វេនុវុតិចាចិត្តិយេ វេបេត្វា អវសេសានិ
ខុទ្ទានុខុទ្ធកានិ សិក្ខាបទានី'តិ។ ឯកេច្ឆេ ថេរា វេរមាហំសុ 'ចត្តារិ
ចារាជិកានិ វេបេត្វា តេរស សង្ឃាធិសេសេ វេបេត្វា ទ្វេ អនិយតេ
វេបេត្វា ភីស និស្សត្តិយេ ចាចិត្តិយេ វេបេត្វា ទ្វេនុវុតិចាចិត្តិយេ វេបេត្វា
ចត្តារា ចាជិទេសនីយេ វេបេត្វា អវសេសានិ ខុទ្ទានុខុទ្ធកានិ
សិក្ខាបទានី'តិ។

យំ បន នាគសេនត្ថេរេន មិលិន្ទវញ្ញា បុជ្ជេន វុត្ថំ "ទុក្ខដំ, មហារាជ, ខុទ្ធកំ
សិក្ខាបទំ, ទុក្ខាសិតំ អនុខុទ្ធក"ន្តិ (មិ. ប. ៤.២.១), តត្ថ អន្តិមកោដ្ឋាសមេរ
គហេត្វា វុត្ថំ។ តំ វាទបថោបច្ឆេននត្ថន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។

សំវត្ថនមរិយាទបរិច្ឆេនវចនន្តិ សំវត្ថនស្ស មរិយាទា អវេទិ
សំវត្ថនមរិយាទា, តាយ និយមវសេន យោ បរិច្ឆេទោ, តស្ស វចនំ
សំវត្ថនមរិយាទបរិច្ឆេនវចនំ។ ឥទានិ តំ មរិយាទំ វិវិទ្វា ទស្សេតុំ "ឥទំ វុត្ថំ
ហោតី"តិអាទិ វុត្ថំ។ តត្ថ ឧទ្ទិសន្តិទិ អាចរិយា អត្ថនោ វុចិយា ឧទ្ទិសន្តិ។
ឧទ្ទិសាបេន្តិទិ អាចរិយំ យាចិត្វា អន្តេវាសិកា ឧទ្ទិសាបេន្តិ។ សដ្ឋាយន្តិទិ

ធារេន្តិ្ធ។ កុក្កុច្ចវិប្បជិសារោតិ កុក្កុច្ចសម្ព័ន្ធាតោវិប្បជិសារោ។
វិហោសាវិចិកិច្ឆាមនោវិលេខាតិ វិហោសាវិចិកិច្ឆាសម្ព័ន្ធាតា មនោវិលេខា។
គរហាលោតិ និទ្ទនេ។

អនុបសម្បទ្ទស្សវិវណ្ណានេតិ អនុបសម្បទ្ទស្ស សន្តិកេ និទ្ទតោ តស្ស តស្មី
វិមតី ឧប្បាទេតុំ វិនយវិវណ្ណានេ។

វិលេខនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. មោហនសិក្ខាបទវណ្ណានា

តស្មី អនាចារេតិ តស្មី អនាចារេ អាចិណ្ណោ។ មោក្ខោ នត្ថិតិ តស្សា
អាបត្តិយា មោក្ខោ នត្ថិ។ តស្ស តេតិ តស្ស តវ។ អលាភាតិ យេ អញ្ញេសំ
ចាតិមោក្ខេ ឧទ្ទិស្សមាទេ សាធុកំ អដ្ឋិ កត្វា មនសិករណស្ស
អានិសំសសញ្ញាតា ទិដ្ឋធម្មិកសម្បរាយិកា ច លាភា ឥច្ឆិតញ្ញា, តេ សព្វេ តុយ្ហំ
អលាភា ឯវ ហោន្តិ។ ទុល្លទ្ធន្តិ បុញ្ញវិសេសេន លទ្ធម្មិ មនុស្សត្ថំ ទុល្លទ្ធា
សាធុកន្តិ សុដ្ឋុ។ អដ្ឋិ កត្វាតិ អត្ថិកការំ កត្វា, អត្ថិកោ ហុត្វាតិ វុត្ថំ ហោតិ។
ព្យាត្ថិទុតិយេន កម្មេនាតិ “សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ” តិអាទិនា (ចាចិ. ៤៤៦)
បទភាជនិយំ វុត្ថេន មោហារោបនកេន ព្យាត្ថិទុតិយេន កម្មេន។

អធម្មកម្មេតិ ឯត្ថ មោហារោបនកម្មំ អធិប្បតំ។

មោហនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. បហារសិក្ខាបទវណ្ណានា

បហារំ ឧទេយ្យាតិ អន្តមសោ ឧប្បលបត្ថំ ឧបាទាយ
កាយកាយប្បដិពទ្ធនិស្សគ្គិយានំ អញ្ញាតវេន បហារំ ឧទេយ្យ។ ឯវំ បន
បហារេ ទិន្នេ ហត្ថោ វា ភិជ្ជតុ, ចាទោ វា សីសំ វា, មរតុ វា, ចាចិត្តិយមេវ។
តេនាហា “បហារីតុកាមតាយា”តិអាទិ។

អនុបសម្បន្នេតិ គហរដ្ឋ វា បព្ពជិតេ វា ឥត្តិយា វា បុរិសេ វា អន្តមសោ
តិវច្ឆានគតេបិ។ សចេ បន វត្ថុចិត្តោ ឥត្តី បហារិ, សង្ឃាទិសេសោ។ កេនចិ
វិហេបិយមានស្សាតិ មនុស្សេន វា តិវច្ឆានគតេន វា វិហេបិយមានស្ស។
មោក្ខាធិប្បាយស្សាតិ តតោ អត្ថនោ មោក្ខំ បត្តយមានស្ស។ សចេបិ
អន្តរាមគ្គេ (ចាចិ. អដ្ឋ. ៤៥៣) ចោរំ វា បច្ចត្តិកំ វា វិហេបេតុកាមំ ទិស្វា
“ឧបាសក, ឯត្ថេវ តិជ្ជ, មា អាគមិត្តា”តិ វត្វា វចនំ អនាទិយិត្វា អាគច្ឆន្តំ “គច្ឆ
វេ”តិ មុគ្គវេន វា សត្តកេន វា បហារីត្វា យាតិ, សោ ចេ តេន បហារេន មរតិ,
អនាបត្តិយេវ។ វាឡមិគេសុបិ ឯសេវ នយោ។

បហារសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. តលសត្តិកសិក្ខាបទវណ្ណានា

តលសត្តិកន្តិ តលមេវ តលសត្តិកំ។ “ចោជនសមត្ថជ្ជន សត្តិក”ន្តិ (វជិរ.
ដី. ចាចិត្តិយ ៤៥៦) ឯកេ។ ឧទ្ធារេយ្យាតិ ឧក្ខិបេយ្យ។ នបហារីតុកាមតាយ
ទិន្នត្តា ទុក្ខជន្តិ ឯត្ថ បហារីតុកាមតាយ បហារិតេ បុរិមសិក្ខាបទេន
ចាចិត្តិយំ។ ឧទ្ធារេតុកាមតាយ កេវលំ ឧត្តិរណាមត្ថេ កតេ ឥមិនា ចាចិត្តិយំ។
ឥមិនា បន វិវដ្ឈីត្វា បហារោ ទិន្នោ, តស្មា ទុក្ខជំ។ ឯត្ថ បន “តិវច្ឆានគតាទីនំ
អសុចិករណាទីនិ ទិស្វា កុដ្ឋីត្វាបិ ឧត្តិរន្តស្ស មោក្ខាធិប្បាយោយេវា”តិ
(សារត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.៤៧១) វទន្តិ។

តលសត្តិកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. អម្ពលកសិក្ខាបទវណ្ណានា

ធម្មសិក្ខាបទំ ឧត្តានមេវ។

អម្ពលកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. សញ្ញាធូសិក្ខាបទវណ្ណានា

កុក្កុដ្ឋំ ឧប្បាទេន្តស្សាតិ (វជិរ. ដី. ចាចិត្តិយ ៤៦៨) សំសយំ ជនេន្តស្ស។ បរោ
កុក្កុដ្ឋំ ឧប្បាទេតុ វា, មា វា, តំ អប្បមាណំ។ មញ្ញេតិ តក្កយាមិ។ អាទិសទ្ធន
“វិកាលេ មញ្ញេ តយា ភុត្តំ, មជ្ឈំ មញ្ញេ តយា បីតំ, មាតុគាមេន សន្តិ រហោ
មញ្ញេ តយា និសិទ្ធ” ត្ថិអាទិនំ (ចាចិ. ៤៦៦) គហណំ។ អនុបសម្មន្នេតិ
សាមណេវ។

សញ្ញាធូសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. ឧបស្ស័តិសិក្ខាបទវណ្ណានា

សុយ្យតិ តិ សុតិ, សទ្ធា, សុតិយា សមីបំ ឧបស្ស័តិ អាហា “សុតិសមីប” ត្ថិ,
សទ្ធសមីបត្ថិ អត្ថោ។ យត្ថ បន បិ តេន សក្កា ហោតិ សទ្ធិ សោតុំ, តត្ថ តិជ្ជន្តោ
សទ្ធសមីបេ តិជ្ជតិ ឆាមាតិ អាហា “យត្ថ បត្វា” តិអាទិ។ អថ វា ឧបេច្ច សុយ្យតិ
ឯត្ថាតិ ឧបស្ស័តិ, ហំនំ, យំ ហំនំ ឧបគតេន សក្កា ហោតិ កថេន្តានំ សទ្ធិ សោតុំ,
តត្ថាតិ ឯវម្មេត្ថ អត្ថោ ធម្មញ្ញោ។ តុរិកគមនេបីតិ បច្ឆតោ គច្ឆន្តស្ស បុរតោ
គច្ឆន្តានំ សទ្ធសវនត្ថំ សីយគមនេបី។ ឱហីយមាណេបីតិ បុរតោ គច្ឆន្តស្ស
បច្ឆតោ គច្ឆន្តានំ វចនសវនត្ថំ ឱហីយមាណេបី។

រូបសមីស្សមីតិ ឧបសម័ គមីស្សមិ, កលហំ ន ករិស្សមិ។ អត្តានំ
បរិមោចេស្សមីតិ មម អ ការកការំ កថេត្វា អត្តានំ បរិមោចេស្សមិ។ សិយា
កិរិយន្តិ កធាចិ សោតុកាមតាយ គមនវសេន សមុជ្ជានតោ សិយា កិរិយំ។
សិយា អកិរិយន្តិ កធាចិ វិតជ្ជានំ អាគន្ធា មន្តយមាណំ អជាធាបនវសេន
សមុជ្ជានតោ សិយា អកិរិយំ។

ឧបស្សតិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. កម្មប្បដិពាហនសិក្ខាបទវណ្ណានា

ធម្មិកានន្តិ ធម្មនវិទយេន សត្តសាសនេន កតត្តា ធម្មា ឯតេសុ អត្ថីតិ
ធម្មិកានិ, តេសំ ធម្មិកានំ។ កម្មានន្តិ ចតុន្នំ សង្ឃកម្មានំ។ តេនាហ
“ធម្មនា”តិអាទិ។ តត្ថ ធម្មនាតិ ភូតេន វត្ថុនា។ វិទយេនាតិ ចោទនាយ ចេវ
សារណាយ ច។ សត្តសាសនេនាតិ ញត្តិសម្បទាយ ចេវ
អនុស្សវនាសម្បទាយ ច។ សមគ្គស្ស សង្ឃស្សតិ សីមជ្ឈកសង្ឃំ សោធម្មា
ធម្មារហានំ ធនំ អាហរិក្ខា កត្តព្ពត្តា កាយេន ចេវ ចិត្តេន ច ឯកីភូតស្ស
សង្ឃស្ស។ តំ តំ វត្ថុន្តិ អវណ្ណាកណាធិ តំ តំ វត្ថុ។

ឱសារេន្តិ សង្ឃមជ្ឈំ ឯតេនាតិ ឱសារណំ។ និស្សារេន្តិ សង្ឃម្ហា ឯតេនាតិ
និស្សារណំ។ កណ្តាកម្មន្តិ មុណ្ឌាករណំ, កេសច្នេននាបុច្ឆន្តិ អត្តោ។ កម្មមេវ
លក្ខណំ កម្មលក្ខណំ។ ឱសារណាធយោវិយ កម្មញ្ច ហុត្វា អញ្ញញ្ច នាមំ ន
លភតិ, កម្មមេវ ហុត្វា លក្ខិយតីតិ កម្មលក្ខណន្តិ អត្តោ។ “ឱសារណំ
និស្សារណា”ន្តិ (បរិ. អដ្ឋ. ៤៩៥-៤៩៦) ចេត្ត បទសិលីដ្ឋតាយេតំ វុត្ថំ។ បឋមំ បទ
និស្សារណា ហោតិ, បច្ឆា ឱសារណាតិ អាហ “តត្ថ
កណ្តាកសាមណោរស្ស”តិអាទិ។ កណ្តាកសាមណោរស្ស នាសនាវិយ

និស្សរណាតិ យថា កណ្តាកសាមណោស្ស ទណ្ឌកម្មនាសនា និស្សរណា,
តថា ពុទ្ធស្ស វា ធម្មស្ស វា សង្ឃស្ស វា អវល្លោកណតោ, អកប្បិយំ
“កប្បិយ”ន្តិ ទីបយតោ, មិច្ឆាទិដ្ឋិកស្ស អនុគ្គាហិកាយ ទិដ្ឋិយា
សមន្នាគតស្ស អញ្ញស្សបិ សាមណោស្ស -

“សង្ឃំ, កន្តេ, បុច្ឆាមិ ‘អយំ ឥត្តន្នាមោ សាមណោរោ ពុទ្ធស្ស វា ធម្មស្ស
វា សង្ឃស្ស វា អវល្លោកាធិ មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ, យំ អញ្ញោ សាមណោរោ លភន្តិ
ទិវត្តតិវត្តំ ភិក្ខុហិ សទ្ធិ សហសេយ្យំ, តស្ស អលាភាយ និស្សរណា
រុច្ឆតិ សង្ឃស្ស’តិ។ ទុតិយម្បិ... បេ... តតិយម្បិ, កន្តេ, សង្ឃំ បុច្ឆាមិ ‘អយំ
ឥត្តន្នាមោ សាមណោរោ... បេ... រុច្ឆតិ សង្ឃស្ស’តិ, ចរ បិរេ វិនិស្សា”តិ (បរិ.
អដ្ឋ. ៤៩៥-៤៩៦) -

កត្តព្ភនាសនា និស្សរណាតិ អត្តោ។ តាទិសំយេវ សម្មាវត្ថន្តំ ទិស្វា បរេសនា
ឱសារណាតិ តាទិសំយេវ អបរេន សមយេន “អហំ, កន្តេ, ពាលតាយ
អញ្ញាណតាយ អលក្ខិកតាយ វេរំ អកាសី, ស្វាហំ សង្ឃំ ខមាបេមី”តិ
ខមាបេន្តំ ទិស្វា យាវតតិយំ យាចាបេត្វា -

“សង្ឃំ, កន្តេ, បុច្ឆាមិ ‘អយំ ឥត្តន្នាមោ សាមណោរោ ពុទ្ធស្ស វា ធម្មស្ស
វា សង្ឃស្ស វា អវល្លោកាធិ មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ, យំ អញ្ញោ សាមណោរោ លភន្តិ
ភិក្ខុហិ សទ្ធិ ទិវត្តតិវត្តំ សហសេយ្យំ, តស្ស អលាភាយ និស្សរិតោ,
ស្វាយំ ឥនាទិ សោរតោ និវាតវុត្តិ លន្តិធម្មំ ឱក្កន្តោ ហិរោត្តប្បេ បតិដ្ឋិតោ
កតទណ្ឌកម្មោ អច្ចយំ ទេសេតិ, ឥមស្ស សាមណោស្ស យថា បុរេ
កាយសម្ភោកសាមគ្គិទានំ រុច្ឆតិ សង្ឃស្ស’តិ។ ទុតិយម្បិ... បេ...
តតិយម្បិ, កន្តេ, សង្ឃំ បុច្ឆាមិ... បេ... រុច្ឆតិ សង្ឃស្ស”តិ (បរិ. អដ្ឋ. ៤៩៥-
៤៩៦) -

បវេសនា ឱសារណាតិ អត្ថោ។

កេសច្រូនធាបុប្ផនន្តិ សីមាបរិយាបន្នេ ភិក្ខុ សន្និបាតាបេត្វា បព្ពដ្ឋាបេក្ខំ
តត្ថ នេត្វា “សង្ឃំ, ភន្តេ, ឥមស្ស ធារកស្ស ភណ្ណាកម្មំ អាបុប្ផាមី” តិ តិក្ខុត្ថំ វា
ទិក្ខុត្ថំ វា សកី វា វចនំ។ ឥធ ច “ឥមស្ស ធារកស្ស ភណ្ណាកម្មំ អាបុប្ផាមា” តិ បិ
“ឥមស្ស សមណករណំ អាបុប្ផាមា” តិ បិ “ឥមស្ស បញ្ញាជនំ អាបុប្ផាមា” តិ បិ
“អយំ សមណោ ហោតុកាមោ” តិ បិ “អយំ បព្ពជិតុកាមោ” តិ បិ វត្ថុ
វដ្ឋតិយេវ។

មុខរស្សាតិ មុខេន ខរស្ស។ យំ អវន្តិយ កម្មំ អនុញ្ញាតន្តិ សម្ពុន្ទោ។ ឡុំ
វិវិត្វា ធស្សនាទិវត្ថុស្វតិ -

“តេន ខោ បន សមយេន ធម្មគ្គិយា ភិក្ខុ ភិក្ខុនិយោ កទ្ធមោធកេន
ឱសិញ្ញន្តិ ‘អប្បេវ’ នាម អម្ពេសុ សារដ្ឋេយ្យ’ ន្តិ, កាយំ វិវិត្វា ភិក្ខុនីនំ
ធស្សេន្តិ, ឡុំ វិវិត្វា ភិក្ខុនីនំ ធស្សេន្តិ, អង្គជាតំ វិវិត្វា ភិក្ខុនីនំ ធស្សេន្តិ,
ភិក្ខុនិយោ ឱភាសេន្តិ, ភិក្ខុនិហិ សទ្ធិ សម្បយោជេន្តិ ‘អប្បេវ’ នាម អម្ពេសុ
សារដ្ឋេយ្យ” តិ (ប្បឡវ. ៤០០) -

ឥមេសុ វត្ថុសុ។

អច្ឆិន្ទបិវរកាទិនន្តិ
អច្ឆិន្ទបិវរិណ្ណាបិវរនដ្ឋបិវតិលានពហុស្សតសង្ឃការនិត្តរកាទិនំ។
បិវរាទិនីតិ បិវរកេសដ្ឋសេនាសនាទិនិ។ បរិភុញ្ញិតញ្ញានីតិ បរិភុញ្ញិតញ្ញានិ
មូលតបបត្តអង្ករុបុប្ផដលាទិនិ។ អបនេតញ្ញានិបិ វត្ថុនីតិ អាវាសករណាទិអត្ថំ
ហរិតញ្ញានិបិ នាយូបគដលូបគរុក្ខាទិនិ។ តថារូបំ វា ធម្មកំ កតិកំ

ករោន្តេហ៍តិ ជីវបិណ្ឌាចាតត្ថាយ ទិន្នតោ អាវាសជគ្គនាទិកំ តាទិសំ វា
អញ្ញម្បិ ធម្មិកំ កតិកំ ករោន្តេហ៍។

នេវ សុត្តំ អាគច្ឆតិទិ ន មាតិកា អាគច្ឆតិ។ នោ សុត្តវិកង្កោតិ វិនយោបិ ន
បគុណោ។ ព្យញ្ញនច្ឆាយាយ អត្ថំ បដិពាហិតិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ២៣៣)
ព្យញ្ញនមត្តមេវ គហេត្វា អត្ថំ បដិសេធនិ។
ជាតរូបរជតទេត្តវត្ថុប្បដិគ្គហណាទិសុ វិនយធរេហិ ភិក្ខុហិ អាបត្តិយា
ការិយមាណេ ទិស្វា “កី ឥមេ អាបត្តិយា ការេថ, ននុ
‘ជាតរូបរជតប្បដិគ្គហណា បដិវិរតោ ហោតិ’ តិ (ធី. និ. ១.១០, ១៩៤) ឯវំ សុត្ត
បដិវិរតិមត្តមេវ វុត្ថំ, នត្ថិ ឯត្ថ អាបត្តិ” តិ វទតិ។ អបរោ ធម្មកថិកោ សុត្តស្ស
អាគតត្ថា ឱលម្ពេត្វា និវាសេន្តានំ អាបត្តិយា អាហេបិយមាឆាយ “កី ឥមេសំ
អាបត្តិ អាហេបេថ, ននុ ‘បរិមណ្ឌលំ និវាសេស្សមីតិ សិក្ខា ករណីយា’ តិ (ចាចិ.
៥៧៦) ឯវំ សិក្ខាករណមត្តមេវ វុត្ថំ, នត្ថិ ឯត្ថ អាបត្តិ” តិ វទតិ។ ឧត្តាហិក
វិនិច្ឆយេតិ សមថក្ខន្ធកេ វុត្តឧត្តាហិកវិនិច្ឆយេ “សីលវា ហោតិ” តិ អាទិកាយ
ហិ ទសន្តិសម្បត្តិយា សមន្នាគតេ ទ្វេ តយោ ភិក្ខុ ឧច្ឆិទិត្វា វិនិច្ឆយោ
ឧត្តាហិកវិនិច្ឆយោតិ ទដ្ឋព្ពោ។

បវារណាប្បច្ចក្កឡនាតិ បវារណាយ ឧក្កស្សនា, ឧទ្ធី កឡនាតិ អត្ថោ។
តិណាវត្តារកសមថេ សព្ពសង្កាហិកញ្ញត្តិ ចាតិ “សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ,
អម្ពា កំ ភណ្ឌានជាតានំ... បេ... ឋបេត្វា គិហិប្បដិសំយុត្ត” តិ (ចូឡវ. ២១២-
២១៣) ឯវំ តិណាវត្តារកសមថេ កតា សព្ពបឋមា សព្ពសង្កាហិកញ្ញត្តិ ថ។

អលាភាយ បរិសក្កនាទិកេហ៍តិ ចតុន្នំ បច្ចយានំ អលាភត្ថាយ
បយោគករណាទិកេហ៍។ អាទិសទ្ទេន “អនត្ថាយ បរិសក្កនំ, អនាវាសាយ
បរិសក្កនំ, អក្កោសនបរិភាសនំ, ភិក្ខុ ភិក្ខុហិ ភេទនំ, ពុទ្ធស្ស អវណ្ណភណនំ,

ធម្មសូត្រ អវលោកិច្ចវិចិត្រ អវលោកិច្ចវិចិត្រ"ន្តិ (ចូឡវ. ២៦៥) អវសេសំ
សត្តន្តំ សត្តន្តន្តិ។ អដ្ឋហរ្គេហិ សមន្មាគតស្សាតិ អដ្ឋហិ ចេវ អដ្ឋហិ
ឯកេកេនបិ អដ្ឋេន ច សមន្មាគតស្ស។ អសម្ពោគករណត្ថន្តិ តេន ទិន្នស្ស
ទេយ្យធម្មសូត្រ អប្បជិត្តហរណត្ថំ។ បត្តនិក្កដ្ឋនវសេនាតិ កម្មវាចាយ
បត្តនិក្កដ្ឋនវសេន, ន អដោមុខជ្ជបនវសេន។ បត្តនិក្កដ្ឋនវសេនាតិ ឯត្ថាបិ
ឯសេវ នយោ។ តស្សេវាតិ យោ បត្តនិក្កដ្ឋនវសេន កតនិស្សារណា, តស្សេវ
ឧបាសកស្ស។ សម្មាវត្តន្តស្សាតិ យេន សមន្មាគតស្ស បត្តនិក្កដ្ឋនំ, តេន
សមន្មាគតស្ស។ សាតិ យថាវត្ថា និស្សារណា, ឌីសារណា ច។

សូចិយាទិអប្បមត្តកំ តំតទត្ថិកានំវិស្សន្តេតិ ទេតីតិ
អប្បមត្តកវិស្សន្តេកោ។ សាជិយគ្គាហាបកោតិ វស្សិកសាជិយគ្គាហាបកោ។
កម្មំ ករោន្តេ អារាមិកេ បេសនត្ថាយ ធាតញ្ញា សម្មតិ អារាមិកបេសកសម្មតិ។
ឯស នយោ សាមណោបេសកសម្មតិ ឯត្ថាបិ។

តជ្ជនីយកម្មាទិនំ សត្តន្តន្តិ តជ្ជនីយំ, និយសំ, បញ្ញាជនីយំ, បដិសារណីយំ,
តិវិធានា ឧក្ខេបនីយន្តិ តជ្ជនីយាទិនំ សត្តន្តំ។ អដ្ឋយាវតតិយកាតិ ភិក្ខុនំ
វសេន ចត្តារោ, ភិក្ខុនីនំ វសេន ចត្តារោតិ អដ្ឋសង្ឃាទិសេសា។

ព្រាត្តិកម្មាទិវសេនាតិ ព្រាត្តិកម្មព្រាត្តិទុតិយកម្មព្រាត្តិចតុត្ថកម្មវសេន។
“ករិយមាណំ ទទ្ធុតវំ ហោតិ, តស្មា កាតញ្ច”ន្តិ ឯកច្ឆេ វទន្តិ។ ឯវំ បន សតិ
កម្មសង្គហោ ហោតិ, តស្មា ន កាតញ្ចន្តិ បដិក្ខត្តមេវ។ សចេ បន អក្ខរបរិហ័នំ វា
បទបរិហ័នំ វា ទុរុត្តបទំ វា ហោតិ, តស្ស សោធនត្ថំ បុនប្ប្នំ វត្ថុ វត្ថុតិ។ ឥទំ
អកុប្បកម្មសូត្រ ទទ្ធុកម្មំ ហោតិ, កុប្បកម្ម កម្មំ ហុត្វា តិដ្ឋតិ។
សកលក្ខណេវាតិ ព្រាត្តិញ្ច ចតស្សោ ច កម្មវាចាយោ សាវេត្វាវ។ ន
សេសកម្មវសេនាតិ អបលោកនកម្មាទិធា អវសេសកម្មវសេន ន កាតញ្ចំ។

កម្មប្បជីពាហនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. ធន្ទំអទត្វាកមនសិក្ខាបទវណ្ណានា

អាហេចិតំ វត្ថុ អវិនិច្ឆ័តន្តិ អាហេចិតវត្ថុ អាបត្តិកភាវេន នវិនិច្ឆ័តំ។ ឯត្ថ ច
ចោទកេន ច ចុទិតកេន ច អត្តនោ កថា កថិតា, អនុវិជ្ជកោ សម្មតោ,
ឯត្តាវតា វត្ថុមេវ អាហេចិតំ ហោតីតិ ទដ្ឋព្វំ។ ធន្ទំអទត្វា ឧដ្ឋាយាសនា
បក្កមេយ្យាតិ “កថំ ឥទំ កម្មំ កុប្បំ អស្ស, វត្ថំ អស្ស, ន ករេយ្យ” តិ (ចាចិ.
៤៨១) ឥមិនា អធិប្បាយេន ធន្ទំអទត្វា និសិដ្ឋាសនតោ ឧដ្ឋាយ គន្ធន្ស្យ។
តេនាហ “យោ ភិក្ខុ” តិអាទិ។ កិរិយាកិរិយន្តិ ឯត្ថ គមនំ កិរិយំ, ធន្ទស្ស អទានំ
អកិរិយំ។

ធន្ទំអទត្វាកមនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១. ទុព្ពលសិក្ខាបទវណ្ណានា

យថាសន្តតន្តិ យថាមិត្តំ។ តេនាហ “យោ យោ” តិ អាទិ។ តត្ថ
មិត្តសន្តិជ្ជសម្ពត្តវសេនាតិ មិត្តសន្តិជ្ជសម្ពត្តានំ វសេន។ តត្ថ មិត្តា មិត្តាវ។
សន្តិជ្ជា តត្ថ តត្ថ សង្កម្ម ទិដ្ឋមត្តា នាតិទឡ្យមិត្តា។ សម្ពត្តា សុដ្ឋ ភត្តា
សីនេហវន្តោ ទឡ្យមិត្តាតិ ទដ្ឋព្វា។

បញ្ច គរុភណ្ឌានីតិ វាសិវសេន បញ្ច គរុភណ្ឌានិ, សរូបវសេន បនេតានិ
ពហ្វនិ ហោន្តិ។ តេនាហ “វាសិវសេន បញ្ច គរុភណ្ឌានិ វុត្តានី” តិ។ អាហមោ
(ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣២១; វិ. សដ្ឋ. អដ្ឋ. ២២៧) នាម បុច្ឆារាមោ វា ជលារាមោ វា។
អាហមវត្ថុ នាម តេសំយេវ អាហមានំ អត្តាយ បរិច្ឆិន្ទិត្វា ឋបិតោកាសោ, តេសុ
វា អាហមេសុ វិនដ្ឋេសុ តេសំ ចោរាណកក្ខមិកាគោ។ វិហារោ នាម យំ កិត្យិ

ចាសាទានិសេនាសនំ។ វិហារវត្ត នាម តស្ស បតិជ្ជានោកាសោ។ មញ្ញោ នាម
មសារកោ ពុទ្ធិកាពាទ្វា, កុដ្ឋីរចាទកោ, អាហាច្ឆចាទកោតិ ឥមេសំ បុព្វ
វុត្តានំ ចតុន្នំ មញ្ញានំ អញ្ញាតរោ។ បីបំ នាម មសារកាទីនំយេវ ចតុន្នំ បីឋានំ
អញ្ញាតរំ។ ភិសិ នាម ឧណ្ណភិសិអាទីនំ បញ្ចន្នំ ភិសិនំ អញ្ញាតរា។ ពិញ្ញោហានំ នាម
រុក្ខតូលលតាតូលចោជកិតូលានំ អញ្ញាតវេន បុណ្ណំ។ លោហកុម្ភី នាម
កាឡលោហាន វា តម្កលោហាន វា យេន កេនចិ លោហាន កតា កុម្ភី។
លោហកាលាកាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯត្ថ បន កាលាកន្តិ អវញ្ញរោ វុច្ឆតិ។
វារកោតិ យដោ។ កដាហំ កដាហមេវ។ វាសិអាទីសុ, វល្លិអាទីសុ ច ធុរិញ្ញេយ្យំ
នាម នត្ថិ។ ឯវំ -

ទិសង្គហានិ ទ្វេ ហោន្តិ, តតិយំ ចតុសង្កហំ;
ចតុត្ថំ នវកោដ្ឋាសំ, បញ្ចមំ អដ្ឋកេទនំ។

ឥតិ បញ្ចហិ រាសីហិ, បញ្ចនិម្ពលលោចនោ;
បញ្ចវិសិវិធំ នាថោ, គរុកណ្ណំ បកាសយិ។ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣២០; វិ. សង្គ.
អដ្ឋ. ២២៧);

វិស្សន្នេតុំ វា វិភជិតុំ វា ន វដ្ឋតីតិ មូលច្នេដ្ឋវសេន វិស្សន្នេតុំ វា វិភជិតុំ វា ន
វដ្ឋន្តិ។ បរិវត្តនវសេន បន វិស្សន្នេតុស្ស, វិភជិតុស្ស ច អនាបត្តិ។ តេនាហា
“ថាវវេនា”តិអាទិ។ តត្ថ ថាវវេន ថាវវន្តិ អារាមអារាមវត្តវិហារវិហារវត្តនា
អារាមំ អារាមវត្តំ វិហារំ វិហារវត្តំ។ ឥតវេនាតិ អថាវវេន,
បច្ឆិមរាសិត្តយេនាតិ វុត្តំ ហោតិ។ អកប្បិយេនាតិ សុវណ្ណាមយមញ្ញាទិនា ចេវ
អកប្បិយភិសិពិញ្ញោហានេហិ ច។ មហាគ្សកប្បិយេនាតិ ទន្តមយមញ្ញាទិនា ចេវ
ចាវាវាទិនា ច។ ឥតវន្តិ អថាវវំ។ កប្បិយបរិវត្តនេន បរិវត្តតុន្តិ យថា
អកប្បិយំ ន ហោតិ, ឯវំ បរិវត្តតុំ។

តត្រាយំ បរិវត្តននយោ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣២០; វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ២២៨) - សង្ឃស្ស
នាឡិកេរាមា ទូរេ ហោតិ, កប្បិយការការំ ពហុតំ ខាទន្តិ, យម្បិ ន ខាទន្តិ,
តតោ សកដវេតនំ ទត្វា អប្បមេវ អាហរន្តិ។ អញ្ញោសំ បន តស្សរាមស្ស
អវិទូរេ កាមវាសីនំ មនុស្សានំ វិហារស្ស សមីបេ អាហារោ ហោតិ, តេ សង្ឃំ
ឧបសង្កមិត្វា សកេន អាហារេន តំ អាហមំ យាចន្តិ, សង្ឃេន “វុច្ចតិ សង្ឃស្ស” តិ
អបលោកេត្វា សម្បជិដ្ឋិតញោ។ សចេបិ ភិក្ខុនំ វុក្ខសហស្សំ ហោតិ, មនុស្សានំ
បញ្ចសតានិ, “តុម្ហាកំ អាហារោ ខុទ្ទកោ” តិ ន វត្តព្នំ។ កិញ្ញាបិ អយំ ខុទ្ទកោ,
អថ ខោ ឥតរតោ ពហុតំ អាយំ ទេតិ។ សចេបិ សមកមេវ ទេតិ, ឯវម្បិ
ឥដ្ឋិតិដ្ឋិតក្ខណោ បរិភូត្តិតុំ សក្កាតិ គហេតព្ពមេវ។ សចេ បន មនុស្សានំ
ពហុតរា វុក្ខា ហោន្តិ, “ននុ តុម្ហាកំ ពហុតរា វុក្ខា” តិ វត្តព្នំ។ សចេ “អតិវេកំ
អម្ហាកំ បុញ្ញំ ហោតុ, សង្ឃស្ស ទេមា” តិ វេទន្តិ, ជាតាបេត្វា សម្បជិដ្ឋិតុំ វដ្ឋតិ។
ភិក្ខុនំ វុក្ខា ជលធារិនោ, មនុស្សានំ វុក្ខា ន តាវ ជលំ គណ្ណាន្តិ។ កិញ្ញាបិ ន
គណ្ណាន្តិ, ន ចិវេន គណ្ណាស្សន្តិ តិ សម្បជិដ្ឋិតព្ពមេវ។ មនុស្សានំ វុក្ខា ជលធារិនោ,
ភិក្ខុនំ វុក្ខា ន តាវ ជលំ គណ្ណាន្តិ, “ននុ តុម្ហាកំ វុក្ខា ជលធារិនោ” តិ វត្តព្នំ។
សចេ “គណ្ណាថ, ភន្តេ, អម្ហាកំ បុញ្ញំ ភវិស្សតី” តិ ទេន្តិ, ជាតាបេត្វា សម្បជិដ្ឋិតុំ
វដ្ឋតិ។ ឯវំ អាហារេន អាហារោ បរិវត្តេតញោ, ឯតេនេវ នយេន អាហារវត្ថុបិ
វិហារោបិ វិហារវត្ថុបិ អាហារេន បរិវត្តេតព្នំ។ អាហារវត្ថុនា ថ មហាន្តេន វា
ខុទ្ទកេន វា អាហមំ អាហារវត្ថុំ វិហារំ វិហារវត្ថុន្តិ។

កថំ វិហារេន (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣២០; វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ២២៨) វិហារោ
បរិវត្តេតញោ? សង្ឃស្ស អន្តោកាមេ គេហំ ហោតិ, មនុស្សានំ វិហារមជ្ឈេ
ចាសាទោ, ឧភោបិ អគ្សេន សមកា។ សចេ មនុស្សា តេន ចាសាទេន តំ គេហំ
យាចន្តិ, សម្បជិដ្ឋិតុំ វដ្ឋតិ។ ភិក្ខុនំ ចេ មហាគ្សតរំ គេហំ ហោតិ, “មហាគ្សតរំ
អម្ហាកំ គេហា” តិ វុត្តេ “កិញ្ញាបិ មហាគ្សតរំ បព្ពជិតានំ អសារុប្បំ, ន សក្កា តត្ថ

បញ្ចេញតែហិរស៊ីតុំ, ឥត បន សារុប្បំ, គណ្ណាថា"តិ វេទន្តិ, ឯវម្បិ សម្បជិដ្ឋិតុំ វេដ្ឋតិ។
សចេ បន មនុស្សនំ មហាគ្សំ ហោតិ "ននុ តុម្ហាកំ គេហំ មហាគ្សំ"ន្តិ វេត្តតំ។
"ហោតុ, កន្តេ, អម្ហាកំ បុញ្ញំ ភវិស្សតិ, គណ្ណាថា"តិ វេត្ត បន សម្បជិដ្ឋិតុំ វេដ្ឋតិ។
ឯវិហារេន វិហារោ បរិវត្តតត្តោ។ ឯតេនេវ នយេន វិហារវត្ថុបិ អារាមោបិ
អារាមវត្ថុបិ វិហារេន បរិវត្តតត្តំ។ វិហារវត្ថុនា ច មហាគ្សេន វា អប្បគ្សេន វា
វិហារំ វិហារវត្ថុំ អារាមំ អារាមវត្ថុំ។ ឯវំ តាវ ថាវេន ថាវបរិវត្តនំ វេទិតតំ។

ឥតវេន ឥតវបរិវត្តនេ បន មញ្ចប័បំ មហាន្តំ វា ហោតុ, ខុទ្ទកំ វា (ប្លង្សវ. អដ្ឋ.
៣២០; វិ. សង្គ. អដ្ឋ. ២២៨), អន្តមសោ ចតុរដ្ឋលចាទកំ កាមធារកេហិ
បំស្វាគារកេសុ កិឡន្តេហិ កតម្បិ សង្ឃស្ស ទិន្នកាលតោ បដ្ឋាយ គរុកណ្ណំ
ហោតិ។ សចេបិ រាជា វា រាជមហាមត្តាទយោ វា ឯកប្បហារេនេវ មញ្ចសតំ វា
មញ្ចសហស្សំ វា ទេន្តិ, សព្វេ កប្បិយមញ្ចោ សម្បជិដ្ឋិតត្តា, សម្បជិដ្ឋិត្វា
វុឡ្យប្បជិថាជិយា "សង្ឃិកបរិភោគេន បរិភូញ្ញថា"តិ ធាតត្តោ, ន
បុគ្គលិកបរិភោគេន ធាតត្តោ។ អតិវេកមញ្ចោ កណ្ណាគារាធិសុ បញ្ញាបេត្វា
បត្តចីវរំ និក្ខិបិត្វា បរិភូញ្ញិតុម្បិ វេដ្ឋតិ។ ពហិសីមាយ "សង្ឃស្ស ទេមា"តិ
ទិន្នមញ្ចោ សង្ឃត្ថេវស្ស វេសនដ្ឋានេ ធាតត្តោ។ តត្ថ ចេ ពហូ មញ្ចោ ហោន្តិ,
មញ្ចេន កម្មំ នត្ថិ។ យស្ស វេសនដ្ឋានេ កម្មំ អត្ថិ, តត្ថ "សង្ឃិកបរិភោគេន
បរិភូញ្ញថា"តិ ធាតត្តោ, ន បុគ្គលិកភោគេន។ មហាគ្សេន សតគ្សេនកេន វា
សហស្សគ្សេនកេន វា មញ្ចេន អញ្ញំ មញ្ចសតំ លភតិ, បរិវត្តត្វា គហោតត្តំ។ ន
កេវលំ មញ្ចេន មញ្ចោយេវ,
អារាមអារាមវត្ថុវិហារវិហារវត្ថុបីឋិតិសិពិញ្ញេហានានិបិ បរិវត្តតុំ វេដ្ឋតិ។
ឯសេវ នយោ បីឋិតិសិពិញ្ញេហានេសុបិ។ វេសេនាសនាធិនំ សំវក្ខណាត្ថន្តិ សចេ
ទុត្តិកំ ហោតិ, ភិក្ខុ បិណ្ឌាចារេន ន យាបេន្តិ, ឯត្ថ រាជរោគចោរកយានិ, អញ្ញត្ថ
គច្ឆន្តានំ វិហារា បលុដ្ឋន្តិ, តាលនាឡិកេរាធិកេ វិនាសេន្តិ, សេនាសនបច្ចយំ

សន្ទាយ យាបេតុំ សក្កា ហោតិ, ឯវ្យាបេ កាលេ វេសេនាសនាទីនំ
សំរក្ខណាត្ថំ។ លាមកានិវិស្សន្នេតុន្តិ លាមកំ លាមកំ វិស្សន្នេតុំ,
លាមកកោជិយាវិស្សន្នេតុន្តិ អធិប្បាយោ។ វិស្សន្នេត្វា បរិភូត្ថំ វេដ្ឋតីតិ
វិស្សន្នេត្វា តតោលទ្ធិយាគុកត្ថបិវរាទីនិ បរិភូត្ថំ វេដ្ឋតិ។
កាឡលោហាតម្ហលោហកំសលោហាវដ្ឋលោហានន្តិ ឯត្ថ កំសលោហំ,
វេដ្ឋលោហញ កិត្តិមលោហំ។ តីណិ ហិ កិត្តិមលោហានិ កំសលោហំ,
វេដ្ឋលោហំ, អារក្ខជន្តិ។ តត្ថ តិបុតម្ហេ មិស្សេត្វា កតំ កំសលោហំ, សីតតម្ហេ
មិស្សេត្វា កតំ វេដ្ឋលោហំ, រសកតម្ហេ មិស្សេត្វា កតំ អារក្ខជំ។ តេន វុត្ថំ
“កំសលោហំ, វេដ្ឋលោហញ កិត្តិមលោហ”ន្តិ។ តតោ អតិវេកន្តិ តតោ
អតិវេកគ្គណ្ណានកោ។

សរកោតិ មជ្ឈេ មកុជ្ឈំ ទស្សេត្វា មុខវដ្តិវត្ថតំ កត្វា បិដ្ឋិតោ នាមេត្វា
កាតត្ថំ ឯកំ ភាជនំ។ “សរា”ន្តិបិ វេទន្តិ។ អាទិសទ្ទេន កញ្ចានកាទីនំ
គិហិឧបករណានំ គហណំ។ តានិ ហិ ខុទ្ទកានិបិ គរុកណ្ណានេវ
គិហិឧបករណាត្តាតិ។ បិ-សទ្ទេន បគេវ មហន្តានីតិ ទស្សេតិ។ ឥមាទិ បន
ភាជនីយានិ ភិក្ខុបករណាត្តាតិ អធិប្បាយោ។ យថា ច ឯតានិ, ឯវំ កុណ្ហិកាបិ
ភាជនីយា។ វុត្ថតិ ហិ “យថា ច មត្តិកាភណ្ឌោ, ឯវំ លោហភណ្ឌាបិ កុណ្ហិកា
ភាជនីយកោដ្ឋាសមេវ ភជនី”តិ (កដ្ឋា. អដ្ឋ. ទុត្តលសិក្ខាបទវណ្ណានា)។
សង្ឃិកបរិភោគនាតិ អាគន្ធកានំ វុឡ្យតរាទំ ទត្វា បរិភោគេន។ គិហិវិកដាតិ
គិហិហិវិកតា បញ្ញត្តា, អត្ថនោ វា សន្តកករណេន វិរូបំ កតា។
បុគ្គលិកបរិភោគេន ន វេដ្ឋតីតិ អាគន្ធកានំ អទត្វា អត្ថនោ សន្តកំ វិយ
គហេត្វា បរិហរិត្វា បរិភូត្ថំ ន វេដ្ឋតិ។ បិប្ផលិកោតិ កត្តិវិ។ អារក្ខណ្ណកំ
សូចិវេជកំ។ តាឡំ យន្តំ។ កត្តរយដ្ឋិវេជកោ កត្តរយដ្ឋិវេជយំ។ យថា តថា

យនកតំ លោហន្តំ លោហវន្តំ លោហគុណ្ណំ លោហបិណ្ឌំ លោហចក្កលិកន្តំ
ឯវំ យនកតំ លោហំ។ ទី១ ចាសាណាមយានីតិ មុនុកទី១វណ្ណាចាសាណាមយានី។

គិហិរិកដានិបិ នវន្តន្តំ អនាមាសត្តា។ បិ-សន្តេន បកេវ
សង្ឃិកបរិភោគេន វា បុគ្គលិកបរិភោគេន វាតិ ទស្សេតិ។
សេនាសនបរិភោគោ បន សត្តកប្បិយោ។ តស្មា ជាត្រូវចាធិមយា សព្វេបិ
សេនាសនបរិក្ខារា អាមាសា។ តេនាហ “សេនាសនបរិភោគេ បនា” តិអាធិ។

សេសាតិ តតោ មហាត្ថរី វាសិ។ យា បនាតិ យា កុណារី បន។ កុណាលោ
អន្តមសោ ចតុវន្តលមត្តោបិ គរុកណ្ណាមេវ។ និខាទនំ ចតុវស្សមុខំ វា ហោតុ,
នោលិមុខំ វា វន្តំ វា ឧដុកំ វា, អន្តមសោ សម្មញ្ញនិទណ្ឌាកវេជនម្យំ ទណ្ឌាពន្ធុ ចេ,
គរុកណ្ណាមេវ។ តេនាហ “កុណាលោ ទណ្ឌាពន្ធុនិខាទនំ វា អគរុកណ្ណំ នាម
នត្ថិ” តិ។ សិចាដិកា នាម ខុរកោសោ។ សិខំ បន ទណ្ឌាពន្ធុនិខាទនំ
អនុលោមេតីតិ អាហ “សិខាម្យំ និខាទនេនេវ សង្កហិត” តិ។ សចេ តម្យំ បន
អទណ្ឌាកំ ជលមត្តំ, ភាជនីយំ។ ឧបក្ខវេតិ វាសិអាធិកណ្ណានិ។

បត្តពន្ធកោ នាម បត្តស្ស គណ្ឌិកាធិការកោ។
“បដិមាសុវណ្ណាធិបត្តការកោ” តិបិ វន្តន្តិ។ តិបុច្ឆេទនកសត្ថំ,
សុវណ្ណាច្ឆេទនកសត្ថំ, កតបរិកម្មចម្មច្ឆិទនកខុទ្ទកសត្ថន្តិ ឥមាធិ ចេត្ត តីណិ
បិប្ផលិកំ អនុលោមេន្តិ អាហ “អយំ បន វិសេសោ” តិអាធិ។ ឥតវានីតិ
មហាកត្តិអាធិនិ។

អឡ្ហពាហុប្បមាណាតិ (សារត្ថ. ដី. ចូឡវគ្គ ៣.៣២០) កប្បរតោ បដ្ឋាយ
យាវ អំសក្ខជប្បមាណា, វិទត្តិចតុវន្តលប្បមាណាតិ វុត្តំ ហោតិ។
តត្ថជាតកាតិ សង្ឃិកភូមិយំ ជាតា។ អារក្ខសិរិជានេន វត្តិតត្តា វត្តិតា ច សា

មញ្ញសាធិសុ បក្ខិត្តំ វិយ យថា តំ ន នស្សតិ, ឯវំ គោបនតោ គោបិតា ចាតិ
រក្ខិតគោបិតា។ តត្ថជាតកាបិ បន អរក្ខិតា គរុកណ្ណាមេវ ន ហោតិ។
“សង្ឃកម្មេ ច ចេតិយកម្មេ ច កតេ”តិ ឥមិនា សង្ឃសន្តកេន ចេតិយសន្តកំ
រក្ខិតុំ, បរិវត្តិតុញ្ច វដ្តតិ ធិបេតិ។ សុត្តំ បនាតិ វដ្តិតញ្ចេវ អវដ្តិតញ្ច សុត្តំ។

អដ្ឋង្គុលសូចិទណ្ឌាមត្តោតិ អន្តមសោ ធិយសោ អដ្ឋង្គុលមត្តោ,
បរិណាហតោ សីហឡបណ្ណាសូចិទណ្ឌាមត្តោ។ ឯត្ថាតិ វេទ្យកណ្ណោ។ ទឡំ គេហំ
យេសំ តេតិ ទឡគេហា។ ន វាវេតញ្ចាតិ “មា គណ្ហាត្វា គច្ឆថា”តិ ន
និសេធនញ្ច។ ទេសន្តរកតេន សម្បត្តិវិហារេ សង្ឃកាវាសេ វេបេតញ្ច។

អវសេសញ្ច ធននតិណ្ឌន្តិ មុញ្ញបញ្ចដេហិ អវសេសំ យំ កិញ្ច ធននតិណ្ឌំ។
យត្ថ បន តិណ្ឌំ នត្ថិ, តត្ថ បណ្ណេហិ ធាទេន្តិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣២០)។ តស្មា
បណ្ណាម្បិ តិណោនេវ សង្កហិតន្តិ អាហា “ធននតិណាសង្ខេបកតេសូ”តិ អាទិ។
អដ្ឋង្គុលប្បមាណោបីតិ វិត្តារតោ អដ្ឋង្គុលប្បមាណោ។ លិខិតចោត្តកោ បន
គរុកណ្ណំ ន ហោតិ។

វេទ្យម្ពំ វុត្តប្បមាណោតិ “អដ្ឋង្គុលសូចិទណ្ឌាកមត្តោបី”តិ វេទ្យកណ្ណោ
វុត្តប្បមាណោ។ សង្ឃស្ស ទិដ្ឋោ វាតិ ធារុទុល្លកដ្ឋានេ សង្ឃស្ស ទិដ្ឋោ វា។
កុរុន្តិយំ វុត្តក្កមេន ធារុកណ្ណាវិនិច្ឆយំ វត្វា ឥធានិ មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្តក្កមេន
វត្តំ “អបិចា”តិ អាទិមាហា។ អាសន្និកាទីនីតិ ឯត្ថ អាសន្និកោតិ ចតុរស្សបីបំ
វុច្ឆតិ។ “ឧច្ឆកម្បិ អាសន្និក”ន្តិ វេចនតោ ឯកតោភាគេន ធិយបីវមេវ ហិ
អដ្ឋង្គុលចាទកំ វដ្តតិ។ ចតុរស្សសន្និកោ បន បមាណាតិ ក្កន្តោបិ វដ្តតិ តិ
វេទិតញ្ចោ។ អាទិសទ្ធន “សត្តដ្ឋោ, កទ្ធិបីវកំ, ឯទ្យកចាទកបីវំ,
អាមលកវដ្តកបីវំ, ជលកំ, កោដ្ឋំ, បលាលបីវក”ន្តិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ៣២០) ឥមេ
សង្កណ្ឌន្តិ វេទិតញ្ចំ។ តេនាហា “អន្តមសោ”តិ អាទិ។ បណ្ណេហិ វាតិ

កនលិបណ្ណាធិបា វា។ ព្យគ្សបម្ភោនទូម្បី វាឡរូបបរិក្ខិត្តំ រតនបរិសិទ្ធិតំ
កោដ្ឋកំ គរុកណ្ណាមេវ។

យដ្ឋនជលកំ នាម យត្ថ ឋបេត្វា រជិតបីវំ ហេត្ថន យដ្ឋន្តិ។ យដ្ឋនមុគ្គរោ
នាម អនុវាតាធិយដ្ឋនកោតិ វុទ្ធន្តិ។ ទណ្ឌមុគ្គរោ នាម យេន រជិតបីវំ
ចោថេន្តិ។ អម្ពណ្ឌន្តិ ជលកេហិ ចោក្ខរណី វិយ កតំ ចានីយភាជនំ។
រជនទោណីតិ បក្ករជនំ អាកិរិទ្ធា ឋបនភាជនំ។

អកប្បិយចម្ពន្តិ សីហាធិនំ ចម្ពំ។ “ភូមត្ថរណំ កាតុំ វុដ្ឋតី”តិ ៩ធំ
អកប្បិយចម្ពំ សន្ធាយ វុត្តំ។ “បច្ឆត្ថរណគតិក”ន្តិ ៩មិនា មញ្ចប្បឋេបិ អត្ថវិតុំ
វុដ្ឋតីតិ ធិបេតិ។ ចាវាវាធិបច្ឆត្ថរណម្បី គរុកណ្ណាន្តិ ឯកេ។ នោតិ អបរេ។
វីមសិត្វា គហេតព្ពំ។ កប្បិយចម្ពានីតិ មិគាធិនំ ចម្ពានិ។

សព្ពំ ចក្កយុត្តយានន្តិ រថសកជាធិកំ សព្ពចក្កយុត្តយានំ។ វិសដ្ឋវិតចក្កំ
បន យានំ ភាជនីយំ។ អនុញ្ញាតវាសិ នាម យា សិចាជីកាយ បក្ខិបិត្វា
បរិហារិតុំ សក្កាតិ វុត្តា។ មុដ្ឋិបណ្ណាន្តិ តាលបត្តំ។ តញ្ជិ មុដ្ឋិនា គហេត្វា
បរិហារន្តិ “មុដ្ឋិបណ្ណា”ន្តិ វុច្ឆតិ។ មុដ្ឋិបណ្ណាន្តិ ធនត្ថច្ឆននបណ្ណាមេវាតិ កេចិ។
អរណីសហិតន្តិ អរណិយុកឡំ, ឧត្តរារណី, អធរារណីតិ អរណិទ្វយន្តិ អត្ថោ។

ជាតិកម្ពំ កត្វាតិ អន្តមសោ តំអគ្សនកវាលិកាយបិ ថាវំ វុឡិកម្ពំ
កត្វា។ ជាតិកម្ពំ អកត្វា គណ្ណាន្តេន តត្ថេវ វលញ្ជេតព្ពោ។ គមនកាលេ
សដ្ឋិកេ អាវាសេ ឋបេត្វា គន្ធព្ពំ។ អសតិយា គហេត្វា គតេន បហិណិត្វា
ធាតព្ពោ។ ទេសន្តរគតេន សម្បត្តិវិហារេ សដ្ឋិកាវាសេ ឋបេតព្ពោ។ ឯត្តាតិ
មត្តិកាកណ្ណោ។ កុណ្ឌិកាតិ អយោកុណ្ឌិកា ថេវ តម្កលោហកុណ្ឌិកា ច។

ភាជនីយកោដ្ឋាសមេវ ភវតីតិ ភាជនីយបក្ខមេវ សេវតិ, ន តុ គរុកណ្ណាន្តិ
អត្ថោ។ កញ្ចនកោ បន គរុកណ្ណាមេវាតិ អធិប្បាយោ។ ឥតរន្តិ គរុកណ្ណាំ។

ទុព្ពលសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២. បរិណាមនសិក្ខាបទវណ្ណានា

ធានសមេ ន កិញ្ចំ វត្ថុពុំ អត្ថិ។

បរិណាមនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សហធម្មិកវគ្គោ អដ្ឋមោ។

៩. វតនវគ្គោ

១. អន្តេបុរសិក្ខាបទវណ្ណានា

អនិក្ខន្ធរាជកេ អនិគ្គតរតនកេតិ ឯត្ថ “សយនិយរេ”តិ ចាបសេសោ
ទដ្ឋញ្ញោតិ អាហ “អនិក្ខន្ធលោ រាជា ឥតោ”តិអាទិ។ តត្ថ ឥតោតិ សយនិយរតោ។
សយនិយរេតិ សយនីយយរេ។ យត្ថ រញ្ជោ សយនំ បញ្ញត្តំ ហោតិ, អន្តមសោ
សាលាចាការបរិក្ខិត្តម្បិ, តស្មិន្ត វុត្តំ ហោតិ។ វតិជននដ្ឋេន វតនំ, ហត្ថិអាទិ។
ឥធ បន ឥត្ថិវតនំ អធិប្បតន្តិ អាហ “វតនំ វុច្ឆតិ មហេសី”តិ។

ឧភោស្វតិ រាជមហេសីសុ។ កិរិយាកិរិយន្តិ ឯត្ថ ឥន្ទធិលាតិក្កមោ កិរិយំ,
អប្បជិសីវិទិតំ អកិរិយន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។

អន្តេបុរសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. វតនសិក្ខាបទវណ្ណានា

មុត្តាធិនសវិធីន្ត “មុត្តា មណី វេជ្ជរិយោ សង្ខារី សិលា បវាជ្ជំ រជតំ ជាតរូបំ
លោហិតត្រៃ មសារគល្ល”ន្ត (ចា. ៥០៦) ធនសវិធំ រតនំ។ អដ្ឋាវសថេតិ គេហោ។
តេនាហ “បរិក្ខិត្តស្ស” តិអាធិ, បរិក្ខិត្តស្ស អាវសថស្សតិ អត្ថោ។ អាវសថោតិ
ចេត្ត អន្តោកាមេ និវិជ្ជគេហំ អធិប្បតំ។ អាវាមេ និវិជ្ជគេហំ បន
អដ្ឋារាមគ្គហណេនេវ គហិតំ។ “អាវសថោតិ ចេត្ត អន្តោអាវាមេ វា ហោតុ,
អញ្ញត្ត វា, អត្តនោ វសនជ្ជានំ វុច្ចតិ” តិ (សារត្ត. ដ. ចា. តិ. ៣. ៥០៦) កេចិ។
សព្វេសម្មិ អត្ថាយ ទុក្ខជមេវាតិ អត្តនោ វា តេសំ សង្ខារីនំ វា អត្ថាយ
ឧត្តណ្ហានុស្ស វា ឧត្តណ្ហាបេនុស្ស វា ទុក្ខជមេវា។ សថេ បន មាតាបិតុនំ សន្តកំ
អវស្សំ បដិសាមេតព្ពំ កប្បិយភណ្ឌំ ហោតិ, អត្តនោ អត្ថាយ គហេត្វា
បដិសាមេតព្ពន្តិ អាហ “តាធិសំ បនា” តិអាធិ។ តាធិសន្តិ យំ មាតាបិតុនំ សន្តកំ
អវស្សំ បដិសាមេតព្ពំ កប្បិយភណ្ឌំ, តាធិសំ។ ធននេបិ ភយេនបីតិ
វឌ្ឍកិអាធិសុ ធននេបិ, រាជវល្លភេសុ ភយេនបី។

តាធិសេ ហានេតិ មហាវិហារសធិសស្ស មហារាមស្ស ចាការបរិក្ខិត្ត
បរិវេណោ។ សញ្ញាណំ កត្វាតិ “ឯត្តកា កហាបណា” តិអាធិនា រូបេន វា
លញ្ញនាធិនិមិត្តេន វា សញ្ញាណំ កត្វា, សល្លកេត្វត្វាតិ អត្ថោ។ បតិរូចានំ ភិក្ខុនំ
ហត្ថេតិ លង្កិនំ កុក្កុច្ចកានំ ភិក្ខុនំ ហត្ថេ។ លោលជាតិកានញ្ញា ហត្ថេ ឋបេតុំ ន
លព្ពតិ។ នេវ បក្កមតីតិ នេវ តម្កា អាវាសា បក្កមតិ។ “ថាវំ សេនាសនំ
វា” តិអាធិនា អត្តនោ ជីវរាធិមូលំ ន កាតព្វន្តិ (ចា. អដ្ឋ. ៥០៦) ធនេស្សតិ។ តំ
ធនេស្សត្វាតិ យំ ថាវំសេនាសនាធិ កតំ, តំ ឧចាសក តវ សន្តកេន វេទំ នាម
កតន្តិ ឯវំ ធនេស្សត្វា។ សមាធិបេត្វាតិ អញ្ញំ សមាធិបេត្វា, “ឧទ្ទិស្ស អរិយា
តិជ្ជន្តិ, ឯសា អរិយាន យាចនា” តិ វុត្តនយេន យាចិត្វាតិ អត្ថោ។

អនុញ្ញាតដ្ឋានេតិ អដ្ឋារាមអដ្ឋារសេ។ អាមាសន្តិ អាមសិតត្ថព្រាវ
បដិសាមេតត្ថព្រាវត្ថានិ។

រតនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. វិកាលកាមប្បវេសនសិក្ខាបទវណ្ណានា

ចារិត្តេតិ ចារិត្តសិក្ខាបទេ។ ឧបចារន្តិ ទុតិយលេខុចាតំ។ អញ្ញំ កាមំ
គច្ឆន្តានំ បុន អាបុច្ឆនកិច្ចំ នត្ថិតិ ឧស្សហំ អប្បជិប្បស្សម្ពេត្វា អញ្ញំ កាមំ
គច្ឆន្តានំ កាមសតម្បិ ហោតុ, បុន អាបុច្ឆនកិច្ចំ នត្ថិតិ អត្ថោ។ តេនាហ “សេ
បនា” តិអាទិ។ ឧស្សហន្តិ កាមប្បវេសនុស្សហំ។ អន្តរាមាទីសុ (ចាចិ. អដ្ឋ.
៥០៥) ន កេវលំ អនាបុច្ឆា គច្ឆន្តស្សេវ, កាយពន្ធនំ អពន្ធិត្វា សង្ឃជី
អចារុបិត្វា គច្ឆន្តស្សបិ អនាបត្តិ។ អាបទាស្វតិ សីហោ វា ព្យគ្យោ វា អាគច្ឆតិ,
មេឃោ វា ឧដ្ឋតិ, អញ្ញោ វា កោចិ ឧបទ្កេវា ឧប្បជ្ជតិ, អនាបត្តិ។ ឯវុចាសុ
អាបទាសុ ពហិកាមតោ អន្តោកាមំ បរិសិតុំ វដ្តតិ។

វិកាលកាមប្បវេសនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. សូចិយរសិក្ខាបទវណ្ណានា

តំ អស្ស អត្ថិតិ (សារត្ថ. ដ. ចាចិត្តិយ ៣.៥០៧) បឋមំ ភិន្និត្វា បច្ឆា
នេសេតត្ថត្តា តំ ភេទនកំ អស្ស ចាចិត្តិយស្ស អត្ថិតិ។

អរណីកេតិ អរណីធនុកេ។ វិធជេតិ វេធជកេ។ វាសិជជេតិ វាសិទណ្ហាកេ ច។

សូចិយរសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. មញ្ចប័បសិក្ខាបទវណ្ណានា

អង្គជុំលម្អិតកិច្ចការនៃបុរសកន្លែងស្នាក់ “ឆេនកង
កេនកសិសម្រាប់” តើមិន “ឆេនកម្រ ឆេនកង, តំ អស្ស អត្ថិតិ
ឆេនកង” តើមមត្ត អតិទិសតិ។

យថា បមាណមេវ ឧបរិ ទិស្សតិ, ឯវំ និខណ្ឌិត្យា វាតិ សចេ បន ន
និទ្ទិតុកាមោ ហោតិ, យថា បមាណមេវ ឧបរិ ទិស្សតិ, ឯវំ ភូមិយំ និខណ្ឌិត្យា
វា។ អង្គកំ វា ពន្ធិត្យាតិ ឧត្តិបិត្យា តុលាសង្ឃាតេ បេត្យា អង្គ កត្យា។

មញ្ញបីបសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. តុលោនទូសិក្ខាបទវណ្ណានា

ចិម្ពលីកំ បត្តិវត្ថា តូលំ បក្ខិបិត្យាតិ មញ្ញបីបាដំ ឧបរិ ចិម្ពលីកំ បត្តិវត្ថា
តស្ស ឧបរិ តូលំ បក្ខិបិត្យាតិ អត្ថោ។ ឧបរិ ចិម្ពលីកាយាតិ ឧបរិមភាគ
ចិម្ពលីកាយ។

សីសប្បមាណាន្តិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ២៩៧; សារត្ថ. ដី. ចូឡវគ្គ ៣. ២៩៧) យត្ថ
គលវាជកតោ បដ្ឋាយ សព្វសីសំ ឧបទហាន្តិ, តំ សីសប្បមាណំ។ តញ្ច
ឧក្កជ្ជបរិច្ឆេទតោ តិរិយំ មុដ្ឋិវតនំ ហោតិ, ធីយតោ ទិវតនន្តិ ទស្សតុំ “យស្ស
វិត្តារតោ តីសុ កោណាសូ” តិអាទិមាហ។ ទិទ្ធិ អន្តរំ វិទតិ ចតុរដ្ឋលំ ហោតិ តិ
ទិទ្ធិ កោណាណំ អន្តរំ មិធិយមាណំ វិទតិ ចេវ ចតុរដ្ឋលញ្ច ហោតិ។ មជ្ឈេ
មុដ្ឋិវតនន្តិ ពិព្វោហានស្ស មជ្ឈំ តិរិយតោ មុដ្ឋិវតនប្បមាណំ ហោតិ។ អយញ្ច
សីសប្បមាណាស្ស ឧក្កជ្ជបរិច្ឆេទោ។ តតោ ឧទ្ធិន វដ្តតិ, ហេដ្ឋា វដ្តតិ។
អតិលានស្ស សីសូបធានញ្ច ចាទូបធានញ្ចាតិ ទិយមេវ វដ្តតិ។ តិលានស្ស
ពិព្វោហានានិ សន្តិវត្ថា ឧបរិ បច្ចត្តរណំ ទត្វា និបដ្ឋិតុម្បិ វដ្តតិ។

តូលែនទូសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. និសីទនសិក្ខាបទវណ្ណានា

សត្តមំ ឧត្តានមេវ។

និសីទនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. កណ្ហាប្បជិច្ឆានិសិក្ខាបទវណ្ណានា

អធានាភិធម្មជាណុមណ្ឌលន្តិ នាភិយា ហេដ្ឋា ជាណុមណ្ឌលានំ ឧបរិ។
កណ្ហាប្បជិច្ឆ កអស្សវដុល្លកច្ឆាពាណនន្តិ ឯត្ថ កណ្ហាតិ កច្ចុ។ ប្បជិច្ឆ កាតិ
លោហិតតុណ្ហិកា សុខុមប្បជិច្ឆ កា។ អស្សវោតិ អរិសភគន្ទលមធុមេហានំ
វសេន អសុចិបគ្សរណំ។ ដុល្លកច្ឆាពាណនតិ មហាប្បជិច្ឆ កាពាណេ វុច្ឆតិ។

កណ្ហាប្បជិច្ឆានិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩-១០. វស្សិកសាជិកនទូសិក្ខាបទវណ្ណានា

នវមំ ទសមញ្ច ឧត្តានមេវ។

វស្សិកសាជិកនទូសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

វតនវគ្គោ នវមោ។

ឥតិ កម្ពុវិវតរណិយា ចាតិមោក្ខវណ្ណានាយ

វិនយត្ថមញ្ចសាយំ លីនត្ថប្បកាសនិយំ

ចាចិត្តិយវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ចាជិទេសនីយកណ្ណំ

១. បឋមចាជិទេសនីយសិក្ខាបទវណ្ណានា

អន្តរយំ បរិដ្ឋាយាតិ រថិកំ ព្យាបំ សិដ្ឋាជកំ យំ បរិដ្ឋាយ។ អសប្បាយន្តិ
សគ្គមោក្ខានំ អហិតំ អនុកូលំ។ ភិក្ខុនិយា អន្តរយរេ បត្វា ទទមាណាយ
វសេនេត្ថ អាបត្តិ វេទិតញ្ញា, ភិក្ខុស្ស បិតដ្ឋានំ បន អប្បមាណំ។ តេនាហ
“អន្តរយំ បរិដ្ឋាយាតិ វចនតោ” តិអាទិ។ អន្តរាមាទិសូតិ
អន្តរាមភិក្ខុនុបស្សយតិ ត្ថិយសេយ្យាបដិក្កមនេសុ។
រថិយាព្យាបាសិដ្ឋាជកយរាជន្តិ ឯត្ថ រថិយាតិ រច្ឆា។ ព្យាបាទ្តិ អនិព្វិជ្ឈិត្វា បិតា
គតបច្ឆាគតរច្ឆា។ សិដ្ឋាជកន្តិ ចតុក្កោណំ វា តិកោណំ វា
មគ្គសមោធានដ្ឋានំ។ យរន្តិ កុលយរំ។ យថា ច រថិយាទិសុ បត្វា ទទមាណាយ
គណ្ណតោ អាបត្តិ, ឯវំ ហត្ថិសាលាទិសុបិ ទដ្ឋព្វំ។

“យាមកាលិកាទិសុ បដិគ្គហណេបិ អដ្ឋោហារណេបិ ទុក្ខជ” ន្តិ ឥទំ
អាមិសេន អសម្ពិទ្ធិំ សន្ធាយ វុត្ថំ, សម្ពិទ្ធិ បន ឯករសេ ចាជិទេសនីយមេវ។
ឯកតោ ឧបសម្បន្នាយាតិ ភិក្ខុនំ សន្តិកេ ឧបសម្បន្នាយ, ភិក្ខុនំ សន្តិកេ
ឧបសម្បន្នាយ បន យថាវត្ថុកមេវ។

ញាតិកាយ វា ទាបេន្តិយាតិ សយំ អទត្វា យាយ កាយចិ ញាតិកាយ
ទាបេន្តិយា, អញ្ញាតិកាយាតិ អត្ថោ។ ឧបនិក្ខិបិត្វា វា ទទមាណាយាតិ ភូមិយំ
បេត្វា “ឥទំ, អយ្យ, តុម្ហាកំ ទម្មី” តិ ទទមាណាយ។ ឯវំ ទិទ្ធិ “សាធុ, ភគិនី” តិ
សម្បជិដ្ឋិត្វា តាយ ឯវំ វា ភិក្ខុនិយា, អញ្ញេន វា កេនចិ បដិគ្គហាបេត្វា ឥទំ
ភុញ្ញតុំ វដ្ឋតិ។

បឋមចាដិទេសនីយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ទុតិយចាដិទេសនីយសិក្ខាបទវណ្ណានា

យោ ច បដិគ្គហេត្វា ភុញ្ញតីតិ សម្ពុដ្ឋោ។ អត្ថនោ វា ភត្តំ ទាបេន្តិយាតិ ឯត្ថ
សចេបិ អត្ថនោ ភត្តំ ទេតិ, ឥមីនា សិក្ខាបទេន អនាបត្តិយេវ,
បុរិមសិក្ខាបទេន អាបត្តិ។ អញ្ញោសំ វា ភត្តំ ទេន្តិយាតិ ឯត្ថ បន សចេ ទាបេយ្យ,
ឥមីនា សិក្ខាបទេន អាបត្តិ ភវេយ្យ, ទេន្តិយា បន នេវ ឥមីនា, ន បុរិមេន
អាបត្តិ។

ទុតិយចាដិទេសនីយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. តតិយចាដិទេសនីយសិក្ខាបទវណ្ណានា

លទ្ធិសេក្ខសម្មតិកានីតិ ព្រាត្តិទុតិយេន កម្មេន លទ្ធិសេក្ខសម្មតិកានី។
យញ្ញំ កុលំ សទ្ធាយ វុឡ្យតិ, ភោគេន ហាយតិ, ឯវ្យុបស្ស កុលស្ស
ព្រាត្តិទុតិយេន កម្មេន សេក្ខសម្មតិ ទេន្តិ, តំ សទ្ធាយេតំ វុត្តំ។

យរតោ នីហរិត្វាតិ យរតោ អាសនសាលំ វា វិហារំ វា អានេត្វា។ តេនាហ
“អាសនសាលាទីសុ វា”តិ។ ឥមស្ស “ទេន្តិ”តិ ឥមីនា សម្ពុដ្ឋោ។ ធារមូលេ វា
ឋបិតំ ទេន្តិតិ ធារមូលេ ឋបិតំ បច្ឆា សម្មត្ថស្ស ទេន្តិ។ ភិក្ខុំ បន ទិស្វា
អន្តោគេហតោ នីហរិត្វា ទិយ្យមាណំ ន វុដ្ឋតិ។ និច្ចភត្តកេតិ និច្ចំ ធាតព្ពភត្តកេ។
សលាកភត្តតិ វុត្តសារមយាយ សលាកាយ វា
វេឡ្យវិលីវតាលបណ្ណាទិមយាយ បដ្ឋិកាយ វា “អសុកស្ស នាម
សលាកភត្ត”ន្តិ ឯវំ អក្ខរានិ ឧបនិពន្ធិត្វា គាហាបេត្វា ធាតព្ពភត្តេ។ បក្ខិកេតិ

ឯកស្តី បក្ខេ ឯកទិវសេ ធាតព្ភកត្តេ។ ឧបាសថិកេតិ ឧបាសថេ ធាតព្ភកត្តេ។
ចាជិបទិកេតិ ចាជិបទទិវសេ ធាតព្ភកត្តេ។

តតិយចាជិទេសនីយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. ចតុត្ថចាជិទេសនីយសិក្ខាបទវណ្ណានា

តស្ស បរិវារំ កត្វា, អញ្ញំ វា តេន សទ្ធិ ពហុកម្មីតិ យាគុយា បដិសំវិទិតំ
កត្វា “កី សុទ្ធាយ យាគុយា ទិន្នាយ, បូរកត្តាទិនិបិ ឯតិស្ស យាគុយា បរិវារំ
កត្វា, ទស្សមា” តិអាទិនា តស្ស ខាទនីយស្ស វា កោជនីយស្ស វា បរិវារំ កត្វា,
អញ្ញំ វា យំ កិញ្ច តេន សទ្ធិ ពហុកម្មី អាហារីយតុ។ ខាទនីយន្តំ និទស្សនមត្ថំ
“កោជនីយំ វា” តិបិ ឥច្ឆិតព្ភត្តា។ តេន សទ្ធិ អាហារន្តំ តេន សទ្ធិ អត្តនោ
ទេយ្យធម្មំ អាហារន្តុ។ “យាគុយា បដិសំវិទិតំ កត្វា បូរំ វា ភត្ថំ វា អាហារន្តិ,
ឯតម្មី វុដ្ឋតី” តិ (ចា.ច. អដ្ឋ. ៥៧៣) កុរុន្តិយំ វុត្ថំ។

បដិសំវិទិតតិលាណាវសេសកំ វាតិ បដិសំវិទិតញ្ច តិលានោ ច
បដិសំវិទិតតិលាណា, តេសំ អវសេសកំ, បដិសំវិទិតស្ស ច តិលានស្ស ច
សេសកន្តិ អត្តោ។ ឯកស្សត្ថាយ បដិសំវិទិតំ កត្វា អាហាជំ, តស្ស សេសកំ
អញ្ញាស្សបិ បរិភុញ្ញតុំ វុដ្ឋតិ។ ចតុន្នំ វា បញ្ចន្នំ វា បដិសំវិទិតំ កត្វា ពហូនំ
អាហាជំ ហោតិ, អញ្ញោសម្មិ ធាតុំ ឥច្ឆន្តិ, ឯតម្មី បដិសំវិទិតសេសកមេវ,
សព្វោសម្មិ វុដ្ឋតិ។ អថ អធិកមេវ ហោតិ, សន្និធិ មោចត្វា ឋបិតំ
ទុតិយទិវសេបិ វុដ្ឋតិ។ តិលានស្សហាជាវសេសេបិ ឯសេវ នយោ។ យំ បន
អប្បដិសំវិទិតមេវ កត្វា អាភតំ, តំ ពហិអាភមំ បេសេត្វា បដិសំវិទិតំ កាវេត្វា
អាហារាបេតព្ពំ, ភិក្ខុហិ វា ភត្តា អន្តរាមគ្គេ គហោតព្ពំ។ យម្មិ វិហារមជ្ឈេន
គច្ឆន្តោ វា វនចរកាធយោ វា វនតោ អាហារិក្វា ទេន្តិ, បុរិមនយេនេវ បដិសំវិទិតំ

ការរេតព្រំ។ កត្តចិ បន ចោត្តកេសុ “បដិសំវិទិតំ កត្វា អាហជំ វា
គិលានាវសេសកំ វា” តិ ចាហោ ទិស្សតិ, សោ ន គហេតញ្ចោ។ តត្ថជាតកមេវ
វាតិ អាហមេ ជាតកមេវ។ មូលដលាទិន្នំ មូលដលតបត្តាទី អញ្ចេន កប្បិយំ
កត្វា ទិន្នំ បរិភូញតោ អនាបត្តិ។ សចេ បន តំ គាមំ ហរិទ្វា បចិទ្វា អាហារន្តិ, ន
វដ្តតិ។ បដិសំវិទិតំ ការេតព្រំ។

ចតុត្ថចាជិទេសនីយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឥតិ កម្ពុជវិភរណិយា ចាតិមោក្ខវណ្ណនាយ

វិនយត្ថមញ្ញសាយំ លីនត្ថប្បកាសនិយំ

ចាជិទេសនីយវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សេខិយកណ្ណំ

១. បរិមណ្ឌលសិក្ខាបទវណ្ណានា

“អន្តរយរេ” តិ វិសេសេទ្វា ន វុត្តត្តា “អាហមេបិ អន្តរយរេបិ សព្ពត្តា” តិ វុត្តំ។
អាហមេបិ តិ ពុទ្ធបដ្ឋានាទិកាលំ សន្ធាយ វុត្តំ។ យថា “តត្រិមេ ចត្តារោ
ចារាជិកា ធម្មា ឧទ្ទេសំ អាគច្ឆន្តិ” តិ អាទិនា តត្ថ តត្ថ បរិច្ឆេទោ កតោ,
ឯវមេត្តាបិ “តត្រិមេ បញ្ចសត្តតិ សេខិយា ធម្មា ឧទ្ទេសំ អាគច្ឆន្តិ” តិ កស្មា
បរិច្ឆេទោ ន កតោតិ អាហ “ឯត្ថ ចា” តិ អាទិ។ វត្ថុក្ខន្ធកេ វុត្តវត្ថានិបិ តិ
អាគន្ធការាវសិកកមិ កានុមោទនកត្តគ្គបិណ្ឌចារិការញ្ញសេនាសនជន្ដាយវ
ច្ចកុដិឧបជ្ឈាចរិយសន្ធិវិហារិកអន្តេវាសិកវត្ថានិ។ ឥទញ្ច និទស្សនមត្តំ
អញ្ចេសម្បិ ខន្ធកវត្ថានំ ឯត្ថេវ សន្តិហស្ស ឥច្ឆិតព្ពត្តា។ អយញ្ចេត្ត អធិប្បាយោ

- សេចក្តីយក្កហ្មឈាន ចេត្ត វត្តក្ខន្ធកាដិសុ (ចូឡូវ. ៣៥៦ អាធម្មយោ)
អាគតវត្តាធិនម្បិ គហឈាំ។ តេបិ ហិ សិក្ខិតត្ថដ្ឋន “សេឱយា” តិ ឥដ្ឋិតា។
តស្មា មាតិកាយំ ចារាជិកាធិនំវិយ សេឱយានំ បរិច្ឆេទោ ន កតោតិ។ ន
កេវលំ វត្តក្ខន្ធកាដិសុ (ចូឡូវ. ៣៥៦ អាធម្មយោ) អាគតវត្តាធិនំ
គហឈាត្ថមេវាតិ អាហា “ចារិត្តវិនយទស្សនត្ថញ្ញា” តិ។ ឯត្ថាបិ បរិច្ឆេទោ ន
កតោតិ អាធនត្វា យោជេតព្ពំ។ មាតិកាយ “ទុក្ខជ” ត្ថិ អវុត្ថ កបំ បនេត្ថ
ទុក្ខជន្តិ វេទិតព្ពន្តិ អាហា “យោ បនា” តិអាធិ។

អដ្ឋង្គុលមត្តន្តិ បកតង្គុលន អដ្ឋង្គុលមត្ត។ យោ បន សុក្ខជដ្ឋ្យា វា
មហាបិណ្ឌិកមំសោ វា ហោតិ, តស្ស សារុប្បត្តាយ អដ្ឋង្គុលាធិកម្មិ ឱតារេត្វា
និវាសេតុំ វដ្ឋតិ។

ចាសន្តន្តិ ចាសស្ស អន្តំ, ទសាមូលន្តិ អត្ថោ។

អបរិមណ្ឌលំ និវាសេស្សមីតិ “បុរតោ វា បច្ឆតោ វា ឱលម្ពេត្វា
និវាសេស្សមី” តិ ឯវំ អសញ្ញាច្ច។ កិញ្ញាបិ បរិមណ្ឌលំ និវាសេតុំ អជានន្តស្ស
អនាបត្តិ, តថាបិ និវាសនវត្តំ សាធុកំ ឧត្តហោតព្ពមេវ។ សញ្ញាច្ច អនុគ្គហឈាញ្ញិ
អនាធិរិយំ សិយាតិ អាហា “អបិច និវាសនវត្តំ ឧត្តហោតព្ព” ត្ថិ។

បរិមណ្ឌលសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ទុតិយបរិមណ្ឌលសិក្ខាបទវណ្ណានា

បដិក្ខត្តំ គិហិចារុតន្តិ ខុទ្ទកវត្ថុខន្ធកេ បដិក្ខត្តំ គិហិចារុតំ។ ឥធានិ “ន,
កិក្ខវេ” តិអាធិនា (ចូឡូវ. ២៨០-២៨១) សង្ខេបេន វត្ថុមត្ថមេវវិត្តារេត្វា ទស្សេតុ
“តត្ថា” តិអាធិមាហា។ យំ កិញ្ញា អញ្ញាថា ចារុតន្តិ សម្ពុន្នោ។ តស្មាតិ យស្មា

សេតបដចារុតាទិ គិហិចារុតំ នាម, តស្មា។ សេតបដាតិ ឯតស្សេវ វិវរណំ។
អឌ្ឍចាលកនិគណ្ណាតិ អឌ្ឍំ ចាលេន្តិ អឌ្ឍចាលកា, អឌ្ឍចាលកា ច តេ
និគណ្ណា ចាតិ អឌ្ឍចាលកនិគណ្ណា។ តេ ហិ ឧបរិ ឯកមេវ សេតវត្ថុ
ឧបកច្ចកេ បវេសេត្វា បរិទហន្តិ, ហេដ្ឋា នគ្គាបិ អឌ្ឍមេវ ចាលេន្តិ។
បរិព្ពាជកាតិ គិហិពន្ធនំ បហាយ បព្ពដ្ឋបគតា។ ឧវិវរិត្វាតិ ហធយមដ្ឋំ
វិវរិត្វា។ អក្ខិការកាមត្ថន្តិ អក្ខិមត្ថំ។ អាហមេ វាតិ ពុទ្ធបដ្ឋានាទិកាលំ សឆាយ
វុត្ថំ។ អន្តរយវេ វាតិ អន្តរេ យវាទិ ឯត្ថ, ឯតស្សាតិ វា “អន្តរយវេ” ឆ្លុលទូនាមេ
កាមេ។

ទុតិយបរិមណ្ឌលសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣-៤. សុប្បជិច្ឆន្នសិក្ខាបទវណ្ណានា

សុដ្ឋុ បជិច្ឆន្នោតិ ជតុម្បិ ឧរម្បិ អវិវរិត្វា បជិច្ឆានេតព្ពដ្ឋានេ បជិច្ឆាននេន
បជិច្ឆន្នោ, ន សីសចារុតោ។ តេនាហ “គណ្ឌិកំ បជិមុញ្ជិត្វា” តិអាទិ។ តត
គណ្ឌិកំ បជិមុញ្ជិត្វាតិ គណ្ឌិកំ ចាសកេ បជិមុញ្ជិត្វា។ អន្តរយវេ វាតិ
គោចរកាមេ។ ឯកទិវសម្បិ វាសូបគតស្ស រត្តិកំ យថាសុខំ គន្ធុវដ្ឋតិ, កោ
បន វាទោ ចតុប្បញ្ញាបំ វាសមធិដ្ឋាយ វសិតតិក្ខនំ សន្តិកន្តិ គណ្ឌិបទេ
លិខិតំ។

វាសូបគតស្សាតិ រត្តិវាសត្ថាយ ឧបគតស្ស រត្តិកាគេ វា ទិវសកាគេ វា
កាយំ វិវរិត្វា និសីទតោ អនាបត្តិ។

សុប្បជិច្ឆន្នសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥-៦. សុសំវុតសិក្ខាបទវណ្ណានា

សុសុរុតោតិ សុសុយតោ។ យថា បនេត្ត សុសុរុតោ នាម ហោតិ, តំ
ធស្សេតុំ “ហត្ថំ វា” តិអាទិ វុត្ថំ។

សុសុរុតសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧-៨. ឱក្ខិត្តបក្ខសិក្ខាបទវណ្ណានា

កិត្តកេន បន ឱក្ខិត្តបក្ខ ហោតិ តិ អាហ “យុគមត្ថំ ភូមិភាគំ
បេក្ខមាណោ” តិ។ យុគយុត្តកោ ហិ ធន្តោ អាជានេយ្យោ យុគមត្ថំ បេក្ខតិ,
បុរេតោ ចតុហត្ថប្បមាណំ ភូមិភាគំ, ឥមិនាមិ ឯត្ថកំ បេក្ខន្តេន គន្ធាត្ថំ។ យោ
អនាទិវយំ បដិច្ច តំ តំ ទិសភាគំ ចាសាទំ ក្ខជាតារំ វិថី ឱលោកេន្តោ គច្ឆតិ,
អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស។ ហត្ថិអស្សាទិបរិស្សយាភារំ បរិស្សយនន្ទេន,
អភិភវនន្ទេន, វិហោវនន្ទេន វា បរិស្សយោ, ហត្ថិអស្សាទិយេវ បរិស្សយោ
ហត្ថិអស្សាទិបរិស្សយោ, តស្សាភារំ, ហត្ថិអស្សាទិ ឧបទ្ធាភារំ អត្តោ។
“យថា ច ឯកស្មី ហិ ធនេ វត្វា, ឯវំ គច្ឆន្តោមិ បរិស្សយាភារំ ឱលោកេតុំ
លភតិយេវ, តថា គាមេ បូជ” ត្ថិ (សារត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.៥៨២) វទន្តិ។

ឱក្ខិត្តបក្ខសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩-១០. ឱក្ខិត្តកាយសិក្ខាបទវណ្ណានា

អន្តោឥន្ទធិលតោ បដ្ឋាយាតិ បរិក្ខិត្តស្ស កាមស្ស អន្តោឧម្មារតោ បដ្ឋាយ,
អបរិក្ខិត្តស្ស បន ទុតិយលេខុចាតតោ បដ្ឋាយ ន ឯវំ គន្ធាត្ថំ។

ឱក្ខិត្តកាយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១-១២. ឧដ្ឋគ្សិកសិក្ខាបទវណ្ណានា

ហសនិយស្មី វត្តស្មិដ្ឋិ និមិត្តត្ថេ ភុម្មំ, ហសិតព្វវត្តការណាតិ អត្ថោ។

ឧដ្ឋក្សិកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៣-១៤. ឧច្ចសទ្ធសិក្ខាបទវណ្ណានា

កិត្តាវតា អប្បសន្នោ ហោតីតិ អាហា “អយំ បនេត្តា” តិអាទិ។ សទ្ធមេវ
សុណាតីតិ អបរិព្យត្តក្ខំ សទ្ធមត្តមេវ សុណាតិ។ តេនាហា “កងំ ន
វវត្ថុបេតិ” តិ។

ឧច្ចសទ្ធសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៥-២០. កាយប្បចាលកាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា

“កាយាទីនិ បគ្គហេត្វា” តិ ឯតស្សេវ វិវរណំ “និច្ចលានិ ឧដុកានិ
វេហេត្វា” តិ គន្ធព្ពញ្ចោវ និសីទិតព្ពញ្ចាតិ សមេន ភិយាបថេន គន្ធព្ពញ្ចោវ
និសីទិតព្ពញ្ចា។ កាយប្បចាលកាទិយុត្តំ ធក្កំ។

កាយប្បចាលកាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២២. បល្លត្តិកសិក្ខាបទវណ្ណានា

ទុស្សបល្លត្តិកាយាតិ ឯត្ត អាយោគបល្លត្តិកាបិ ទុស្សបល្លត្តិកាយេវ។

បល្លត្តិកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ធម្មិសតិសារុប្បសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២៧. សក្កច្ចបដិគ្គហណសិក្ខាបទវណ្ណានា

សតិ ឧបដ្ឋាបេត្វាតិ ធម្មតុកាមោរិយ អហុត្វា បិណ្ឌាចារេត សតិ
ឧបដ្ឋាបេត្វា, “បិណ្ឌាចាតំ គណ្ហាស្សមី”តិ សតិ ឧបដ្ឋាបេត្វា។

សក្កច្ចបដិគ្គហណាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២៨. បត្តសញ្ញិបដិគ្គហណាសិក្ខាបទវណ្ណានា

ឧបនិពទ្ធសញ្ញិ ហុត្វាតិ បិណ្ឌាចាតំ ទេន្តេ អនាទិយំ បដិច្ច តហំ តហំ
អនោលោកេត្វា បត្តេ អាភោគសញ្ញិ ហុត្វា។

បត្តសញ្ញិបដិគ្គហណាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២៩. សមស្វបកបដិគ្គហណាសិក្ខាបទវណ្ណានា

សមស្វបកន្តិ បមាណយុត្តំ សូបវន្តំ កត្វា, ភាវនបុំសកនិទ្ទេសោ ចាយំ។
ព្យញ្ញនំ បន អនាទិយិក្វា អត្ថមត្តមេវ ទស្សេតុំ “សមស្វបកោ នាមា”តិអាទិ
វុត្តំ។ សញ្ញាបិ សូបេយ្យព្យញ្ញនិកតិ
ឱលោភិសាកសូបេយ្យមជ្ឈមំសរសាទិកា សញ្ញាបិ សូបេយ្យព្យញ្ញនិកតិ។

សមស្វបកបដិគ្គហណាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣០-៣២. សមតិវត្ថុកាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា

សមតិវត្ថុកន្តិ ភាវនបុំសកនិទ្ទេសោ, សមតិវត្ថុកំ កត្វាតិ អត្តោ។
ឯវមញ្ញេសុបិ វ្យាទិសេសុ ហានេសុ អត្តោ ទដ្ឋញ្ញោ។ សមបុណ្ណាន្តិ (សាវត្ថ. ដ.
ចាចិត្តិយ ៣.៦០៥) បត្តស្ស អន្តោមុខវដ្តិលេខាសមបុណ្ណំ។ សមភវិតន្តិ ឯត្តាបិ
ឯសេវ នយោ។ តញ្ច ខោ អធិដ្ឋានុបកបត្តស្សវ, នេតរស្ស។ តេនាហ
“អធិដ្ឋានុបកបត្តស្ស”តិអាទិ។ វចិតន្តិ កតំ, បក្ខិតតំ បូរិតន្តិ អត្តោ។ យំ កិញ្ចិ

យាវកាលិកន្តិ យាគុភត្តជលាជលាធិ យំ កិញ្ចិ អាមិសជាតិកំ។ យត្ថ កត្តចិត្តិ
អធិដ្ឋានុបគោ វា ហោតុ, អនធិដ្ឋានុបគោ វា យត្ថ កត្តចិត្តិ បត្តេ។ ដូច្នេះកតានីតិ
ដូច វិយ កតានិ, អធិដ្ឋានុបគស្ស បត្តស្ស អន្តោមុខវដ្តិលេខំ អតិក្កមិត្វា
កតានីតិ អត្ថោ។ ឥឡោ “យាមកាលិកាធិនី” តិ ឥមស្ស វសេន វុត្ថំ,
“យាវកាលិក” ន្តិ ឥមស្ស បន វសេន វចនព្យត្តយំ កត្វា “ដូច្នេះកតម្មិ វដ្តតិ” តិ
យោជេតព្ពំ។ បិ-សន្នេន អដូច្នេះកតានិ វដ្តន្តិ ឯត្ថ កថាវ នត្តិ ធស្សេតិ។
ហេដ្ឋា ឱរោហតិ តិ សមន្តា ឱកាសសញ្ញាវតោ ចាលិយមាណំ ហេដ្ឋា ភស្សតិ។
តក្កោលវជំសកាធយោតិ ឯត្ថ មត្តកេ បបិតតក្កោលមេវ វជំសកសធិសត្តា
តក្កោលវជំសកំ។ អាធិសន្នេន បុប្ផវជំសកកដុកដលាធិវជំសកាណំ (ចាចិ.
អដ្ឋ. ៦០៥) ភហាណំ, ន តំ ដូច្នេះកតំ នាម ហោតិ ចាជេក្កំ ភាជនត្តា បណ្ណាធិនំ។

សមតិក្កិកាធិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣៣-៣៤. សបទានសិក្ខាបទវណ្ណានា

សបទានន្តិ (សាវត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.៦០៨) ឯត្ថ ទានំ វុច្ឆតិ អវខណ្ឌានំ,
អបេតំ ទានតោ អបទានំ, អនវខណ្ឌាន្តិ អត្ថោ, សហ អបទានេន សបទានំ,
អវខណ្ឌានិវហិតំ, អនុបជិចាជិយាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ តេនាហ “តត្ថ តត្ថ ឱធិ
អកត្វា អនុបជិចាជិយា” តិ។

សបទានសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣៦. ឱទនប្បជិច្ឆាទនសិក្ខាបទវណ្ណានា

មាឃាតសមយាទីស្ងួតិ ឯត្ថ យស្មី សមយេ “ចាលោ ន ហន្តត្តោ”តិ
រាជានោ ភេរី ចរាបេន្តិ, អយំ មាឃាតសមយោ នាម។ ព្យញ្ជនំ បដិច្ឆាទេត្វា
ទេន្តិតិ ព្យញ្ជនំ ធន្នំ កត្វា ទេន្តិ។

ឌីននប្បដិច្ឆាទនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣៧. សូចោទនវិញ្ញត្តិសិក្ខាបទវណ្ណានា

ឯកាទសមេតិ សូចោទនវិញ្ញត្តិយំ។ ឯត្ថ បន យស្ស មុខេ បក្ខិបិត្វា
វិប្បដិសារេ ឧប្បន្នេ បុន ឧត្តិវតុកាមស្សាបិ សចេ សហសា បរិសតិ, អយំ
អសញ្ញាច្ច បរិភុញ្ញតិ នាម។ យោ បន វិញ្ញត្តម្បិ អវិញ្ញត្តម្បិ ឯកស្មី ហនេ បិតំ
សហសា អនុបធារេត្វា គហេត្វា ភុញ្ញតិ, អយំ អសតិយា ភុញ្ញតិ នាម។

សូចោទនវិញ្ញត្តិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣៨. ឧដ្ឋានសញ្ញាសិក្ខាបទវណ្ណានា

ឧដ្ឋាយតិ ឯតេនាតិ ឧដ្ឋានំ, ចិត្តំ, តស្មី សញ្ញា ឧដ្ឋានសញ្ញាតិ អាហា
“ឧដ្ឋានសញ្ញា”តិអាទិ។ ឌីលោកេន្តស្សាតិ បរេសំ បត្តំ ឌីលោកេន្តស្ស។

ឧដ្ឋានសញ្ញាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣៩. កតាឡសិក្ខាបទវណ្ណានា

“មយូរណ្ណំ អតិមហន្ត”ន្តិ វេជនតោ មយូរណ្ណាប្បមាលោហិ កតាឡេ ន
វេជ្ជតិ។ កេចិ បន “មយូរណ្ណតោ មហន្តោវេ ន វេជ្ជតិ, ន
មយូរណ្ណាប្បមាលោ”តិបិ វេជ្ជន្តិ, តំ ន គហេតព្ភំ។ កុក្កុដណ្ណំ អតិខុទ្ទកន្តិ
ឯត្ថាបិ ឯសេវេ នយោ, គិលានស្ស បន អតិខុទ្ទកំ កតាឡំ ករោតោបិ អនាបត្តិ។

កតពឡសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤១-៤២. អនាហជសិក្ខាបទវណ្ណានា

សកលំ ហត្ថន្តិ សកលា អង្គុលីយោ។ ហត្ថសន្នោ ចេត្ត តទេកទេសេសុ
អង្គុលីសុ ឧដ្ឋញ្ចា “ហត្ថមុទ្ធា” តិអាធិសុ វិយ។ ឯវញ្ច កត្វា សព្វគ្គហណំ
សមត្ថិតំ ហោតិ។ អញ្ញាថា សកលំ ហត្ថំ មុខេ បវេសេតុមសក្កុណោយ្យត្តា
សព្វគ្គហណាមសមត្ថិតមេវ សិយា។ សមុទាយេ បវត្ថស្ស ច វោហារស្ស
អវយវេបិ បវត្ថនតោ ឯកង្គុលីម្បិ តតោ ឯកទេសម្បិ មុខេ បក្ខិបិតុំ ន វដ្ឋតិ។

អនាហជសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤៣. សកតពឡសិក្ខាបទវណ្ណានា

តត្ថកេ សតិ វដ្ឋតិ តត្ថកេ មុខម្ហិ សតិ កថេតុំ វដ្ឋតិ។

សកតពឡសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥០-៥១. ចបុចបុការកសិក្ខាបទវណ្ណានា

“ចបុ ចប្ប” តិ ឯវំ សទ្ធ�ុំ កត្វា តិ “ចបុ ចប្ប” តិ ឯវំ អនុករណាសទ្ធ�ុំ កត្វា។
“បញ្ចវីសតិមេបិ ឯសេវ នយោ” តិ ឥមិនា “សុរុសុរុការកន្តិ ‘សុរុ សុរុ’ តិ ឯវំ
សទ្ធ�ុំ កត្វា” តិ ឥមមត្ថមតិទិសតិ។

ចបុចបុការកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

តីសភោជនប្បជិសំយុត្តសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥៦. ធម្មចាណីសិក្ខាបទវណ្ណានា

យំ កិញ្ចី ឆត្តន្តិ សេតច្ឆត្ត កិលញ្ញច្ឆត្តបណ្ណាច្ឆត្តេសុ យំ កិញ្ចី ឆត្តំ។ យម្បិ
តត្ថជាតកណ្ណាកេន កតំ ឯកបណ្ណាច្ឆត្តំ ហោតិ, តម្បិ ឆត្តមេវ។ យត្ថ កត្តចិ
សរីរាវយវេតិ អំសឡុអាទិកេ យត្ថ កត្តចិ សរីរាវយវេតិ។

ឆត្តចាលាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦០. អារុដចាលាសិក្ខាបទវណ្ណានា

សព្វាបិ ធនុរិកតីតិ ចាបកោណ្ណាធិភេទា សព្វាបិ ធនុរិកតិ។ ចាចោតិ
(សារត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.៦៣៧) មជ្ឈេ វដ្តា កាដណ្ណាសទិសា ធនុរិកតិ។
កោណ្ណាតិ វដ្តលណ្ណា ធនុរិកតិ។ បដិមុក្ខន្តិ បវេសិតំ លក្ខិតំ។ យាវ ន
គណ្ណាតីតិ យាវ ហត្ថេន ន គណ្ណាតិ, អយមេវ វា ចាថោ។ តាវ វដ្តតីតិ តាវ ធម្មំ
ទេសេតុំ វដ្តតិ។

អារុដចាលាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦១-៦២. ចាទុកសិក្ខាបទវណ្ណានា

កេវលំ អក្កន្តស្សាតិ កេវលំ ចាទុកំ អក្កមិទ្ធា បិតស្ស។ បដិមុក្ខស្សាតិ
បដិមុញ្ញិទ្ធា បិតស្ស។ តេនាហ “បវេសេត្វា ហំនវសេនា”តិ។

ចាទុកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦៣. យានសិក្ខាបទវណ្ណានា

យានគតស្សាតិ “យានំ នាម វយ្ហំ, រថោ, សកដំ, សន្ទមាណិកា, សិរិកា,
ចាជង្គី”តិ (ចាចិ. ៦៤០, ១១៨៧) វុត្តំ យានំ ឧបាទាយ អន្តមសោ ហត្ថសង្ឃាដម្ហិ
គតស្ស។ តេនាហ “សចេមិ ធួហិ ជនេហិ”តិអាទិ។ វយ្ហាធិកេតិ ឯត្ថ វយ្ហន្តិ ឧបរិ

មណ្ឌបសទិសំ បទវច្ឆនំ, សព្វចាលិគុណ្ឌិមំ វា ធានេត្វា កតំ សកដ្ឋិសេសំ
“វ័យ្យ”ន្តិ វ័ទន្តិ។ អាទិសធូន រថាទីនំ គហណាំ។

យានសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧៥. ឧទកេឌ្ឋារសិក្ខាបទវណ្ណានា

បកិណ្ណាកន្តិ វោមិស្សកនយំ។ សចិត្តកន្តិ (សាវត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.៥៧៦)
វត្ថុវិជាននចិត្តន, បណ្ណាត្ថិវិជាននចិត្តន ច សចិត្តកំ។ “អនាទិយំ បដិច្ចា”តិ
(ចាចិ. ៦៥៤) វុត្តត្តា យស្មា អនាទិយវសេនេវ អាបដ្ឋិតព្ពតោ ឥទំ សព្វំ កេវលំ
អកុសលមេវ, តព្វា បកតិយា វជ្ជំ, សព្វាច្ច វីតិក្កមនព្វា ទោមនស្សិកស្សេវ
ហោតិ, តស្មា “លោកវជ្ជំ អកុសលចិត្តំ ទុក្ខវេទន”ន្តិ វុត្តំ។ សេសេសុបិ ឯសេវ
នយោ។

ឯកូនវីសតិធម្មទេសនាបដិសំយុត្តសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឥតិ កម្មវិវតរណិយា ចាតិមោក្ខវណ្ណានាយ

វិនយត្ថមព្វាសាយំ លីនត្ថប្បកាសនិយំ

សេខិយវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

អធិករណសមថវណ្ណានា

គណនបរិច្ឆេទោតិ សង្ខ្យាបរិច្ឆេទោ។ អធិករីយន្តិ ឯត្ថាតិ អធិករណានិ។
កេ អធិករីយន្តិ? សមថា។ កថំ អធិករីយន្តិ? សមនវសេន។ តស្មា តេ តេសំ
សមនវសេន បវត្តន្តិតិ អាហា “អធិករណានិ សមេន្តិ”តិអាទិ។ ឧប្បន្នានំ
ឧប្បន្នានន្តិ ឧដ្ឋិតានំ ឧដ្ឋិតានំ។ កិញ្ចាបិ អធិករណាជ្ជន ឯកវិធំ, តថាបិ

វត្តស្រែន ឆានា ហោតីតិ “អធិការណ៍”នៃ ពហុវចនំ កតំ។ ឥធានិ តស្ស
ឆានាត្ថំ ធម្មេត្តាវិវិតំ “វិវាទាធិការណ៍”នៃអាទិមាហ។ វិវាទោយេវ អធិការណ៍
វិវាទាធិការណ៍។ ឯស នយោ សេសេសុបិ។ សមថត្ថន្តិ សមនត្ថំ។

អធិការណ៍ស្ស សម្មាវិនយនតោ សម្មាវិនយោ។
ធម្មមល្លបុត្តត្ថេត្ថរសទិសស្ស សតិវេបុល្លប្បត្តស្ស ឱណាសវស្សេវ ធាតព្វោ
វិនយោ សតិវិនយោ។ សម្មាស្ស កត្តភិក្ខុសទិសស្ស ឧប្បត្តកស្ស ធាតព្វោ
វិនយោ អម្មាស្សវិនយោ។ បដិញ្ញាតេន ករណាភូតេន ករណំ បដិញ្ញាតករណំ។
អថ វា បដិញ្ញាតេ អាបន្នភាវាទិកេ ករណំ កិរិយា, “អាយតី សំវេយ្យាសី”តិ
បរិវាសធានាទិវសេន ច បវត្ថំ វេកម្ហំ បដិញ្ញាតករណំ។ យស្ស កិរិយាយ
ធម្មវាទិនោ ពហុតរា, ឯសា យេតុយ្យសិកា ឆាម។ យោ ចាបុស្សន្នតាយ
ចាបិយោ, បុគ្គលោ, តស្ស ឧបវាធិភិក្ខុសទិសស្ស កត្តព្វតោ
តស្សចាបិយសិកា, អលុត្តសមាសោយំ។ តិណាវត្តារកសទិសត្តា
តិណាវត្តារកោ។ យថា (ចូឡវ. អដ្ឋ. ២០២) ហិ គូជំ វា មុត្ថំ វា យដ្ឋិយមាជំ
ទុក្ខន្ធតាយ ពាធិតិ, តិណោហិ អវត្តវិទ្យា សុប្បដិច្ឆាទិស្ស បនស្ស គន្លោ ន
ពាធិតិ, ឯវមេវ យំ អធិការណ៍ មូលានុមូលំ គន្លា វ្យបសមិយមាជំ កក្កឡត្តាយ
វាឡត្តាយ ភេទាយ សំវត្ថតិ, តំ ឥមិនា កម្មេន វ្យបសន្តំ គូជំវិយ
តិណាវត្តារកេន បដិច្ឆន្តំ សុវ្យបសន្តំ ហោតិ។ តេន វុត្ថំ “តិណាវត្តារកសទិសត្តា
តិណាវត្តារកោ”តិ។

តត្រាតិ តេសុ សត្តសុ អធិការណ៍សមថេសុ។ “អដ្ឋាសហិ វត្ថុហិ”តិ
លក្ខណាវចនមេតំ “យទិ មេ ព្យាធិកា ភវេយ្យំ, ធាតព្វមិទមោសធន”នៃអាទិនា
(សំ. និ. ដ៏. ២.៣.៣៩-៤២) វិយ។ តស្មា តេសុ អញ្ញាតវេន វិវទន្តា អដ្ឋាសហិ
វត្ថុហិ វិវទន្តតិ វុច្ឆតិ។ វិវាទាតិ វិបច្ឆនិកវាទោ។ ឧបវទនាតិ អក្កោសោ។

បោធនាតិ អនុយោគោ។ ទ្វេតិ ដុល្លច្ចយទុក្ខាសិតាបត្តិយោ ទ្វេ។ ចតុន្នំ កម្មានំ
ករណន្តិ ចតុន្នំ កម្មានំ អន្តរេ យស្ស កស្សចិ កម្មស្ស ករណំ។

ឯវំ អធិករណានិ ធស្សត្វា ឥនានិ តេសុ ឥទំ អធិករណំ ឯត្ថកេហិ
សមថេហិ សម្មតីតិ ធស្សត្ថំ “តត្ថា”តិ អាទិ វុត្ថំ។ យស្មី វិហារេ ឧប្បន្នំ,
តស្មីយេវ វា សម្មតីតិ សម្ពន្ធោ។ ឯវំ សេសេសុបិ។ តត្ថ យស្មី វិហារេ ឧប្បន្នន្តិ
“យស្មី វិហារេ មយ្ហំ ឥមិនា បត្តោ គហិតោ, ចីវំ គហិត”ន្តិ អាទិនា (បរិ. អដ្ឋ.
៣៤១) នយេន បត្តចីវរាជីនំ អត្ថាយ វិវាទាធិករណំ ឧប្បន្នំ ហោតិ។ តស្មីយេវ
វា សម្មតីតិ តស្មី វិហារេយេវ អាវាសិកេហិ សន្និបតិក្ខា “អលំ, អាវុសោ”តិ
អត្ថបច្ចត្តិកេ សញ្ញាបេត្វា ចាឡិមុត្តកវិនិច្ឆយេនេវ វ្យបសមេន្តេហិ សម្មតិ។
សថេ បន តំ អធិករណំ នេវាសិកា វ្យបសមេតុំ ន សក្កាន្តិ, អថញ្ញោ វិនយធរោ
អាគន្ធា “កី, អាវុសោ, ឥមស្មី វិហារេ ឧចោសថោ វា បវារណា វា បិតា”តិ បុច្ឆតិ,
តេហិ ច តស្មី ការណោ កថិតេ តំ អធិករណំ ខន្ធកតោ ច បរិវារតោ ច
សុត្តន វិនិច្ឆិនិត្វា វ្យបសមេតិ។ ឯវម្បិ ឯតស្មីយេវ សម្មតីតិ ធម្មតំ។

អញ្ញត្ថ វ្យបសមេតុំ គប្បន្តានំ អន្តរាមគ្គេ វា សម្មតីតិ “ន មយំ ឯតស្ស
វិនិច្ឆយេ តិជ្ជាម, នាយំ វិនយេ កុសលោ, អមុកស្មី នាម គាមេ វិនយធរា ថេរា
វសន្តិ, តត្ថ គន្ធា វិនិច្ឆិនិស្សាមា”តិ គប្បន្តានំ អន្តរាមគ្គេ វា ការណំ សល្លក្ខេត្វា
អញ្ញមញ្ញំ សញ្ញាបេន្តេហិ, អញ្ញេហិ វា តេ ភិក្ខុ និជ្ឈាបេន្តេហិ សម្មតិ។ ន ហោវ
ខោ បន អញ្ញមញ្ញសញ្ញត្តិយា វា សភាគភិក្ខុនិជ្ឈាបនេន វា វ្យបសន្តំ ហោតិ,
អបិច ខោ បដិបទំ អាគច្ឆន្តោ ឯកោ វិនយធរោ ទិស្វា “កត្តាវុសោ, គប្បថា”តិ
បុច្ឆិត្វា “អមុកំ នាម គាមំ ឥមិនា នាម ករណេនា”តិ វុត្ថេ “អលំ, អាវុសោ, កី
តត្ថ គតេនា”តិ តត្ថេវ ធម្មេន វិនយេន តំ អធិករណំ វ្យបសមេតិ។ ឯវម្បិ
អន្តរាមគ្គេ វ្យបសម្មតិ នាម។

យត្ត គន្ធា សង្ឃស្ស និយ្យាតិកំ, តត្ថ សង្ឃេន វាតិ សចេ បន “អលំ,
អាវុសោ, កី តត្ថ គតេនា” តិ វុច្ចមាធាបិ “មយំ តត្ថេវ គន្ធាវិនិច្ឆយំ
ចាបេស្សមា” តិ (បរិ. អដ្ឋ. ៣៤១) វិនយធរស្ស វចនំ អនាទិយិត្វា យត្ត គន្ធា
សភាគភិក្ខុសង្ឃស្ស អធិការណំ និយ្យាតិកំ, តត្ថ សង្ឃេន “អលំ, អាវុសោ,
សង្ឃសន្និចាតំ នាម គរុក” ត្ថិ តត្ថេវ និសីទិត្វាវិនិច្ឆិតំ សម្មតិ។ ន ហោវ ខោ បន
សភាគភិក្ខុនំ សញ្ញត្តិយា វ្យបសន្តំ ហោតិ, អបិច ខោ សង្ឃំ សន្និចាតេត្វា
អាហេទិតំ សង្ឃមជ្ឈេវិនយធរា វ្យបសមេន្តិ។ ឯវម្បិ តត្ថ សង្ឃេន វិនិច្ឆិតំ សម្មតិ
នាម។

ឧត្តាហិកាយ សម្មតបុគ្គលេហិ វាវិនិច្ឆិតត្ថិ អបលោកេត្វា វា ខន្ធកេ
វុត្តាយ វា ញត្តិទុតិយកម្មវាចាយ សម្មតេហិ បុគ្គលេហិ វិសុំ វា និសីទិត្វា,
តស្សយេវ វា បរិសាយ “អញ្ញេន ន កិញ្ចិ កថេតព្ព” ត្ថិ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ២៣១)
សាវេត្វាវិនិច្ឆិតំ។ អយន្តិ អយំ យថាវុត្តា ចតុត្ថិជា សម្មុទតា។

ការកសង្ឃស្សាតិ វ្យបសមេតុំ សន្និបតិកស្ស ការកសង្ឃស្ស។
សង្ឃសាមគ្គិវសេន សម្មុទ្ទិកាវោតិ “យាវតិកា ភិក្ខុ កម្មប្បត្តា, តេ អាគតា
ហោន្តិ, ធម្មារហានំ ធម្មោ អាហាដោ ហោតិ, សម្មុទ្ទិកតា ន បដិក្កោសន្តិ” តិ
(ចូឡវ. ២២៨) ឯវំ វុត្តសង្ឃសាមគ្គិវសេន សម្មុទ្ទិកាវោ, ឯតេន យថា តថា
បធានការកបុគ្គលានំ សម្មុទតាមត្តំ សង្ឃសម្មុទតា នាម ន ហោតីតិ
ធស្សេតិ។ ភូតតាតិ តច្ចតា។ សច្ចបរិយាយោ ហិ វេធជ ធម្មសន្តោ
“ធម្មវាទី” តិ អាទីសុ (ធី. និ. ១.៩, ១៩៤) វិយ។ វិនេតិ ឯតេនាតិ វិនយោ, តស្ស
តស្ស អធិការណស្ស វ្យបសមនាយ ភកវតា វុត្តវិធិ, តស្ស វិនយស្ស សម្មុទតា
វិនយសម្មុទតា។ តេនាហ “យថា តំ... បេ.... វិនយសម្មុទតា” តិ។ យេនាតិ យេន
បុគ្គលេន។ អត្ថបច្ចតិកានន្តិ (សារត្ថ. ដី. ចូឡវគ្គ ៣.២២៨) វិវាទវត្ថុសម្ពាតេ

អត្ថ បច្ចុត្តិកានំ។ សង្ឃសម្មាសា បរិហាយតិ សម្មតបុគ្គលហោវ
រូបសមនតោ។

នន្តិវិវាទាធិករណំ។ បញ្ចន្តសមន្នាគតន្តិ (ចូឡវ. ២៣២) “ន ធន្នាគតី
គច្ឆតិ, ន ធនាសាគតី គច្ឆតិ, ន មោហាគតី គច្ឆតិ, ន ភយាគតី គច្ឆតិ,
គហិតាគហិតំ ជាធាតី” តិ វុត្ថហិ បញ្ចហន្ត្តហិ សមន្នាគតំ។

គូឡ កវីវជកសកណ្ណជប្បកេសុ តិសុ សលាកគ្គាហោសូ តិ “អនុជាធាមិ,
ភិក្ខុវេ, តេសំ ភិក្ខុនំ សញ្ញត្តិយា តយោ សលាកគ្គាហាកេ គូឡ កំ, វិវជកំ,
សកណ្ណជប្បក” ត្ថិ (ចូឡវ. ២៣៥) សមថក្ខន្ធកេ វុត្ថេសុ តិសុ
សលាកគ្គាហោសុ។ សលាកំ គាហោត្វាតិ ធម្មវាទីនព្វា អធម្មវាទីនព្វា
សលាកាយោ និមិត្តសញ្ញំ អាហេបេត្វា ចីវរភោគេ កត្វា សមថក្ខន្ធកេ
វុត្ថនយេន គាហាបេត្វា។ ឯវញ្ញំ តត្ថ វុត្ថំ -

“កថព្វា, ភិក្ខុវេ, គូឡកោ សលាកគ្គាហោ ហោតិ? តេន
សលាកគ្គាហាបកេន ភិក្ខុនា សលាកាយោ វណ្ណាវណ្ណាយោ កត្វា
ឯកមេកោ ភិក្ខុ ឧបសង្កមិត្វា ឯវមស្ស វចនីយោ ‘អយំ ឯវវាទិស្ស
សលាកា, អយំ ឯវវាទិស្ស សលាកា, យំ ឥច្ឆសិ, តំ គណ្ណាហិ’ តិ។
គហិតេ វុត្ថព្វោ ‘មា ច កស្សចិ ធស្សេហិ’ តិ។ សចេ ជាធាតិ ‘អធម្មវាទី
ពហុតវា’ តិ, ‘ធុគ្គហោ’ តិ បច្ចក្ខន្ធិតព្វំ។ សចេ ជាធាតិ ‘ធម្មវាទី
ពហុតវា’ តិ, ‘សុគ្គហោ’ តិ សាវេតព្វំ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខុវេ, គូឡកោ
សលាកគ្គាហោ ហោតិ។

“កថព្វា, ភិក្ខុវេ, វិវជកោ សលាកគ្គាហោ ហោតិ? សចេ ជាធាតិ
‘ធម្មវាទី ពហុតវា’ តិ, វិស្សជ្ជនេវ វិវជន គាហោតព្វោ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខុវេ,
វិវជកោ សលាកគ្គាហោ ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខុវេ, សកល្លាជប្បកោ សលាកគ្គាហោ ហោតិ? តេន
សលាកគ្គាហាបកេន ភិក្ខុនា ឯកមេកស្ស ភិក្ខុនោ ឧបកល្លាកេ
អាហោចេតព្ពំ ‘អយំ ឯវំវាទិស្ស សលាកា, អយំ ឯវំវាទិស្ស សលាកា, យំ
ឥច្ឆសិ, តំ គល្លាហី’តិ។ គហិតេ វត្តព្ពោ ‘មា ច កស្សចិ អាហោចេហី’តិ។
សចេ ជាតាតិ ‘អធម្មវាទី ពហុតវា’តិ, ‘ទុគ្គហោ’តិ បច្ចុក្កឡិតព្ពំ។ សចេ
ជាតាតិ ‘ធម្មវាទី ពហុតវា’តិ, ‘សុគ្គហោ’តិ សាវេតព្ពំ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខុវេ,
សកល្លាជប្បកោ សលាកគ្គាហោ ហោតី”តិ។

ឯត្ថ ច អលជ្ជុស្សន្ទាយ (ចូឡវ. អដ្ឋ. ២៣៥) បរិសាយ គូឡកោ
សលាកគ្គាហោ កាតព្ពោ, លជ្ជុស្សន្ទាយ វិវដកោ, ពាលុស្សន្ទាយ
សកល្លាជប្បកោតិ វេទិតព្ពោ។ ធម្មវាទីនំ យេកុយ្យតាយាតិ ធម្មវាទីនំ
ឯកេនបិ អធិកតាយ, កោ បន វាទោ ធ្វើហិ តីហិ។

“ចត្វហិ សមថេហិ សម្មតី”តិ ឥទំ សព្ពសង្គាហាកវសេន វុត្តំ, តត្ថ បន ធ្វើហិ
ឯវំ រូបសមនំ ទដ្ឋព្ពំ។ ឯវំវិទិច្ឆិតន្តិ សចេ អាបត្តិ នត្តិ, ឧភោ ខមាបេត្វា, អថ អត្តិ,
អាបត្តិ ទស្សេត្វា រោបនវសេន វិទិច្ឆិតំ។ បដិកម្មំ បន អាបត្តាធិករណសមថេ
បរតោ អាគមិស្សតីតិ។ ន សមណសារុប្បំ អស្សាមណកំ, សមណោហិ
អកត្តព្ពំ, តស្មី។ អជ្ឈាចារេ វីតិក្កមេ សតិ។

ចារាជិកសាមន្តេន វាតិ ទុក្ខជេន វា ដុល្លច្ចយេន វា។ មេដុនធម្មេ ហិ
ចារាជិកសាមន្តា នាម ទុក្ខជំ ហោតិ, អធិន្ទាធានាធិសុ ដុល្លច្ចយំ។ បដិចរតោតិ
បដិច្ឆាទេន្តស្ស។ អច្ឆិន្ទមូលោ ភវិស្សតីតិ ចារាជិកំ អនាបន្នោ ភវិស្សតិ, សីលវា
ភវិស្សតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ សម្មា វត្តិតាតិ វត្តំ បូរេត្វា។ ឱសារណំ លភិស្សតីតិ
កម្មប្បជិប្បស្សធិ លភិស្សតិ។

តស៊ូរតិ អាបត្តាធិករណស្ស។ សម្មាសម្ពុទ្ធវិទនយេនេវ វុបសមោ នត្តិ
បដិញ្ញាយ, តថាវុចាយ ខន្តិយា វាវិនា អវុបសមនតោ។ យា បន បដិញ្ញាតិ
សម្មនោ។

ឯត្ថាតិ អាបត្តិទេសនាយំ។ សិយាតិ អវស្សំ។ កក្ខុឡត្ថាយ វាឡត្ថាយាតិ
កក្ខុឡភាវាយ ចេវ វាឡភាវាយ ច។ ធុល្លវន្តន្តិ ចារាជិកញ្ជោវ
សង្ឃាទិសេសញ្ច។ គិហិប្បជិសំយុត្តន្តិ គិហិនំ ហីនេន
ខុំសនវម្ពនធម្មកប្បជិស្សវេសុ អាបន្នំ អាបត្តិ។

យថានុរូបន្តិ “ធូហិ សមថេហិ, តិហិ, ចត្វហិ, ឯកេនា” តិ ឯវំ វុត្តនយេនេវ
យថានុរូបំ។ ឯត្ថាតិ ឥមស្មី សមថាធិការេវ វិនិច្ឆយនយោតិ វិនិច្ឆយនយមត្តំ។
តេនាហ “វិត្ថារោ បនា” តិអាទិ។ អស្សាតិ វិត្ថារស្ស។ សមន្តចាសាទិកាយំ
វុត្ថោតិ សមន្តចាសាទិកាយ នាម វិនយដ្ឋកថាយំ វុត្ថោ។ តស្មា តត្ថ
វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ជោតិ អធិប្បាយោ។

ឯត្ថកន្តិ ឯតំបរមំ, ន ឥតោ ភិយ្យោ។

អធិករណសមថវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឥតិ កត្តាវិវតរណិយា ចាតិមោក្ខវណ្ណានាយ

វិនយត្ថមញ្ញសាយំ លីនត្ថប្បកាសនិយំ

ភិក្ខុចាតិមោក្ខវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

។ នមោ តស្ស ភកវតោ អវហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

កិច្ចនិមាតិមាភូមិរដ្ឋបាល

ចារាជិកកណ្តាប់

នាថា កិច្ចនិមាតិមាភូមិរដ្ឋបាល យំ ចាតិមាភូមិ បកាសយីតិ សម្ពុទ្ធោ។ តត្ថ
បកាសយីតិ ទេសយី, បញ្ញាបយីតិ អត្ថោ។

សាធារណចារាជិក

១. មេដុនធម្មសិក្ខាបទរដ្ឋបាល

អភិលាបមត្តន្តិ វចនមត្ត, ន អត្ថោតិ អធិប្បាយោ។ លិដ្ឋភេទមត្តន្តិ
បុរិសលិដ្ឋ ឥត្តិលិដ្ឋន្តិវិសេសមត្ត។ វិសេសោតិ នាណត្ត។ ធន្តន ចេវាតិ បេមេន
ចេវ, សិនេហាន ចេវាតិ អត្ថោ។ រុចិយា ចាតិ ឥច្ឆាយ ច។ បដិសិកាយាតិ
ទូសិកាយ។ បរិបុណ្ណា ឧបសម្បទាយស្សា សា បរិបុណ្ណាបសម្បទា,
ឧភតោសធឿន ឧបសម្បទាតិ អត្ថោ។

មេដុនធម្មសិក្ខាបទរដ្ឋបាល និដ្ឋិតា។

អសាធារណចារាជិក

៥. ឧត្តជាណុមណ្ឌលសិក្ខាបទរដ្ឋបាល

ឧត្តកប្បវន្តិ ទុតិយមហាសន្និកោ ឧទ្ធុ។ ឥតោ ចិតោ ច សញ្ញរណន្តិ
ហត្ថស្ស វា កាយស្ស វា តិរិយំ ឥតោ ចិតោ ច សញ្ញរណ។

ឯកតោអវស្សតេតិ (ចា. អ. ៦៦២) ភិក្ខុនិយា អវស្សវេ, ភិក្ខុនិយា
កាយសំសគ្គរាគេន អវស្សតកាវេ សតីតិ អត្ថោ។ ភិក្ខុនិយា វសេនេវ ច
ឯកតោអវស្សតកាវោ គហេតញ្ចោ។ វុត្តញ្ចេតំ សមន្តបាសាទិកាយំ (ចា. អ. ៦៦២) -

“ឯកតោអវស្សតេតិ ឯត្ថ កិញ្ចាបិ ‘ឯកតោ’តិ អវសេសេន វុត្តំ,
តថាបិ ភិក្ខុនិយា ឯវ អវស្សតេ សតិ អយំ អាបត្តិកេនោ វុត្តោតិ
វេទិតញ្ចោ”តិ។

បុរិសស្ស កាយន្តិ បុរិសស្ស យំ កញ្ចិ កាយំ។ ឧកតោអវស្សតេបីតិ
ភិក្ខុនិយា ចេវ បុរិសស្ស ច កាយសំសគ្គរាគេន អវស្សតកាវេ សតីបិ។
កាយេនាទិ យថាបរិច្ឆិទ្ធន អត្ថនោ កាយេន។ កាយប្បដិពទ្ធន្តិ បុរិសស្ស
កាយប្បដិពទ្ធនំ។ អវសេសកាយេន វាតិ យថាបរិច្ឆិទ្ធកាយតោ អវសេសេន
កាយេន, ឧត្តក្ខកអដោជាណុមណ្ឌាលអដោកប្បវសម្ព័ន្ធតេន កាយេនាទិ វុត្តំ
ហោតិ។ តស្ស កាយន្តិ អវស្សតស្ស តស្ស បុរិសស្ស យំ កញ្ចិ កាយំ។ យថា
ចេត្ត សយំ អាមសន្តិយា ធុល្លច្ចយំ, ឯវំ តស្ស អាមសនំ សាទិយន្តិយាបីតិ ទដ្ឋព្ភំ។
បុរិសស្ស កាយសំសគ្គរាគោ នត្ថីតិ បុរិសស្ស មេធានាគោ, គេហសីតបេមំ,
សុទ្ធិចិត្តំ វា។ អវសេសេតិ ចារាជិកខេត្តតោ អវសេសេ។ កាយប្បដិពទ្ធន
កាយប្បដិពទ្ធាទិកេនេតិ “កាយប្បដិពទ្ធន កាយប្បដិពទ្ធនំ អាមសតិ, អាបត្តិ
ទុក្ខជស្ស”តិអាទិកេ (ចា. អ. ៦៥៩, ៦៦២) សព្វវារេ។ “អសញ្ញា”តិអាទិសុ
វិវជ្ឈិត្វា វា អាមសន្តិយា, អញ្ញាវិហិតាយ វា, “អយំ បុរិសោ”តិ វា “សតី”តិ វា
អជានន្តិយា វា, តេន ធុជ្ឈាយបិ តំ ជស្សំ អស្សាទយន្តិយា វា អាមសនេបិ សតិ
អនាបត្តិ។

ឧត្តជាណុមណ្ឌាលសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. វដ្តប្បជីវ្ហាទិកាសិក្ខាបទវណ្ណានា

ចារាជិកំ ធម្មំ អដ្ឋាបន្នន្តិកិត្តហិ សាធារណានំ ចតុន្នំ, អសាធារណានំ
ចតុន្នញ្ញាតិ អដ្ឋន្នមញ្ញាតំ អដ្ឋាបន្នំ។ ឥធិញ្ច ចារាជិកំ (ចា. បិ. អដ្ឋ. ៦៦៦) បច្ឆា
បញ្ញត្តំ, សង្កឹតិការកាចរិយេហិ បន បុរិមេន សទ្ធិយុគឡំ កត្វា ឥមស្មី
ឱកាសេ បបិតន្តិ វេទិតព្ភំ។ “អដ្ឋន្ន ចារាជិកានំ អញ្ញាតរ”ន្តិ (ចា. បិ. ៦៦៦)
វចនតោ បន វដ្តប្បជីវ្ហាទិកំ យា បជីវ្ហាទេតិ, សាបិ វដ្តប្បជីវ្ហាទិកា ឯវាតិ
នដ្ឋព្ភំ។ កិញ្ចាបិ វដ្តប្បជីវ្ហាទនំ បេមវសេន ហោតិ, តថាបិ
សិក្ខាបទវិទិត្តមចិត្តំ ទោមនស្សមេវ ហោតិ តិ កត្វា ទុក្ខវេទនំ ហោតិ តិ
“តត្រ ហិ ចា. បិ. ត្ថិ. យំ... បេ... សេសំ តាទិសមេវ” តិ វុត្តំ។

វដ្តប្បជីវ្ហាទិកាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. ឧក្ខិត្តានុវត្តិកាសិក្ខាបទវណ្ណានា

សត្តសាសនេនាតិ ញត្តិសម្មទាយ ចេវ អនុស្សាវនេសម្មទាយ ច។ ឥធិ បន
ចោទនាសារណាបុព្វកមេវ ញត្តិអនុស្សាវនំ សត្តសាសនន្តិ អាហា
“ឥធាបិ” តិ អាទិ។ ករណន្តិ ញត្តិជ្ជបនព្វេវ អនុស្សាវនាវចនញ្ច។ អនាទន្តិ
បុគ្គលេ ចេវ ធម្មេ ច អាទរិវហិតំ។ តេនាហា “យេនា” តិ អាទិ។ តត្ថ
បរិយាបន្នគណេ វាតិ តស្មី សង្ខេ បរិយាបន្នេ សម្ពហុលបុគ្គលសង្ខេតេ គណេ
វា។ “សម្មាវត្តនាយ អវត្តមានន្តិ អត្ថោ” តិ ឥមិនា អធិប្បាយត្ថោ វុត្ថោ។
ឯកកម្មាទិកេតិ ឯកកម្មឯកុទ្ទេសសមសិក្ខាតាយ។ សហ អយនកាវេនាតិ
សហ វត្តនកាវេន។ សមាធនោ សំវាសោ ឯតេសន្តិ សមាទសំវាសកា។

ឥធានិ យេន សំវាសេន តេ “សមាទសំវាសកា” តិ (ចា. បិ. អដ្ឋ. ៦៦៨) វុត្តោ,
សោ សំវាសោ តស្ស ឧក្ខិត្តកស្ស តេហិ សទ្ធិ នត្ថិ, យេហិ ច សទ្ធិ តស្ស សោ

សំរាសោ នត្ថិ, នតេនតេ ភិក្ខុ អត្ថនោ សហាយា កតា ហោន្តិ, តស្មា សោ
អកតសហាយោ នាមាតិ ឥមមត្ថំ ទស្សេតុំ “យស្ស បដា” តិអាទិ វុត្ថំ។ ឯវំ
បទវណ្ណានំ កត្វា ឥនាទិ អត្ថមត្ថំ ទស្សេតុំ “សមាទសំវាសកការំ អនុបគតន្តិ
អត្ថោ” តិ វុត្ថំ។ កី តំ អនុវត្តនន្តិ កស្សបិ អាសន្តា សិយាតិ តំ ស្សបតោ
ទស្សេន្តោ “យំទិដ្ឋិកោ សោ ហោតី” តិអាទិមាហ។ តត្ថ សោតិ យោ ឧក្ខិត្តកោ,
សោ។

ឧក្ខិត្តានុវត្តិកាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. អដ្ឋវត្ថុកាសិក្ខាបទវណ្ណានា

លោកស្សន្ទមិត្តសន្តវរសេនាតិ (សាវត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.៦៧៥)

លោកស្សន្ទមិត្តសន្តវរស្ស វិសេន។ កី តន្តិ អាហ
“កាយសំសគ្គរាគេនា” តិ។ កាយសំសគ្គរាគេនេវ តិដ្ឋា ឥធ អវស្សតា នាម, ន
មេដុនរាគេនាតិ។ កថមេតំ វិញ្ញាយតីតិ អាហ “អយមេវ បី” តិអាទិ។ កី
បនេត្ថ ការណាន្តិ អាហ “សមន្តចាសាទិកាយំ បនស្ស វិចារណា កតា” តិ។
តត្ថាយំ វិចារណា - ឯត្ថ ច អសទ្ធម្មោតិ កាយសំសគ្គាវ វេទិតត្តោ, ន
មេដុនធម្មោ។ ន ហិ មេដុនស្ស សាមន្តា ដុល្លច្ចយំ ហោតិ។ “វិញ្ញា បដិពលោ
កាយសំសគ្គំ សមាបដ្ឋិតុ” តិ (ចាចិ. ៦៧៦) វចនម្បិ ចេត្ត សាធកន្តិ។ យំ យេន
កតំ, តំ តស្សេវ ហោតីតិ។ បុរិសបុគ្គលស្សាតិ សាមិវចនន្តិ ទស្សេតុំ “យំ
បុរិសបុគ្គលេនា” តិអាទិ វុត្ថំ។ តត្ថ ហត្ថោតិ អត្ថនោ ហត្ថោ។ ន កេវលព្យោត្ត
ហត្ថគ្គហណាន្តិ “ហត្ថោ នាម កប្បំ ឧចាទាយ យាវ អគ្គនខា” តិ (ចាចិ. ៦៧៦)
វុត្ថស្ស ហត្ថស្សេវ គហណំ, អថ ខោ តស្ស ច អញ្ញស្សបិ អចារាជិកខេត្តស្ស
គហណំ ឯកជ្ឈំ កត្វា “ហត្ថគ្គហណា” តិ វុត្ថំ។ តថា សង្ឃាជិកណ្ណាគ្គហណាន្តិ ន
កេវលំ សង្ឃាជិកណ្ណាស្សេវ គហណំ, អថ ខោ តស្ស ច អញ្ញស្សបិ យស្ស

កស្សប្បិ បីវប្បទេសស្ស គហវណំ វុត្តន្តិ ទស្សេតុំ “ឯត្ថ ច យស្ស
កស្សប្បិ” តិអាទិ វុត្តំ។ ឥត្ថន្ទាមំ ឋានន្តិ ឯវំនាមកំ ឋានំ។ “បដិចាជិយា វា
ឧប្បជិចាជិយា វា បូរេត្វា” តិ ឥទំ និទស្សនមត្តំ។ តស្មា បដិចាជិយា វា
ឧប្បជិចាជិយា វា ឯកន្តរិកាយ វា យេន តេន នយេន បូរេត្វាតិ អត្ថោ។

តា អាបត្តិយោតិ តា អាបន្នា អាបត្តិយោ។ យថា ចេកកស្មី វត្ថុស្មី ឯវំវិសុំ
វិសុំ សត្តសុ វត្ថុសុ សតក្ខត្តម្បី វីតិក្កន្តេសុ តា អាបត្តិយោ ទេសេត្វា មុច្ចតិ។
គណន្ទបិកាតិ ទេសិតគណនំ ឧបកច្ចតិ។ ធុរនិក្ខេបំ កត្វាតិ “អញ្ញំ វត្ថុ
អាបដ្ឋិស្សាមី” តិ ឧស្សាហំ បបេត្វា។

អជ្ឈវត្ថុកាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឥតិ កត្វាវិវរណិយា ចាតិមោក្ខវណ្ណនាយ

វិនយត្ថមញ្ចសាយំ លីនត្ថប្បកាសនិយំ

ភិក្ខុនិចាតិមោក្ខេ ចារាជិកវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សង្ឃាទិសេសកណ្ណំ

១. ឧស្សយវាទិកាសិក្ខាបទវណ្ណានា

មាធិស្សយវសេន កោដ្ឋស្សយវសេនាតិ ពាហុល្លនយេន វុត្តំ។ តេនេវ
វត្ថុតិ “តិចិត្តំ តិវេទន” ន្តិ។ អឌ្ឍករណត្ថាយាតិ ឯត្ថ អន្ទោតិ វោហារិកវិនិច្ឆយោ
វុច្ចតិ។ យំ បព្ពជិតា “អធិករណ” ន្តិបិ វេទន្តិ, តស្ស ករណត្ថាយ
វោហារិកវិនិច្ឆយត្ថាយាតិ វុត្តំ ហោតិ។ វីតិក្កមក្ខណោយេវាតិ
វត្ថុជ្ឈាចារក្ខណោយេវ, ន តតិយាយ សមនុភាសនាយាតិ អធិប្បាយោ។ ភិក្ខុនី

សង្ឃតោ និស្សរេតីតិ អាបន្នំ ភិក្ខុនី ភិក្ខុនិសង្ឃម្ហា និស្សរេតិ។ ហេតុម្ហិ បាយំ កត្តុវេហារោ “និស្សរណាហេតុភូតធម្មោ ‘និស្សរណីយោ’តិ វុត្តោ”តិ កត្វា។

យត្ថ វិភាយាតិ ឧបស្សយេភិក្ខុចារមគ្គាធិសុ យស្មី ឋានេ វិភាយ។ តតោ បដ្ឋាយ គច្ឆន្តិយាតិ តតោ បដ្ឋាយ វេហារិកានំ សន្តិកំ គច្ឆន្តិយា។ ទុតិយេតិ ទុតិយារោចនេ។ តេនាតិ ឧទាសកេន។ ឯវំ វុត្តាយាតិ “មម ច តវ ច កមំ ត្វិយេវ អាហេចេហី”តិ វុត្តាយ។ អញ្ជេន កថាបេតីតិ កប្បិយការកេន កថាបេតិ។ យថា វា តថា វា ហិ អាហេចិយមាទេតិ កប្បិយការកោ វា ភិក្ខុនិយា កមំ បឋមំ អាហេចេតុ, ឥតរោ វា អត្ថនោ កមំ (ចាចិ. អដ្ឋ. ៦៧៩)។ កប្បិយការកោ វា ឧភិន្នម្បិ កមំ, ឥតរោ វា ឧភិន្នម្បិ កមំ អាហេចេតុតិ ឯវំ យថា តថា អាហេចិយមាទេ។ ឧភិន្នម្បិ បន កមំ សុត្វាតិ យថា តថា វា អាហេចិតំ បន ឧភិន្នម្បិ កមំ សុត្វា។

អាកង្ខិយមាទា គច្ឆតីតិ វុច្ឆមាទា វេហារិកានំ សន្តិកំ គច្ឆតិ, ឥមស្ស “តស្ស អនាបត្តី”តិ ឥមិនា សម្ពុត្តោ។ ឯវំ សេសេសុបិ។ រក្ខំ យាចតីតិ ធម្មិកំ រក្ខំ យាចតិ។ ឥទានិ យថា យាចិតា រក្ខា ធម្មិកា ហោតិ, តំ ទស្សេតុ “ឧបស្សយេ អញ្ជេហិ កតំ អនាចារំ អនោទិស្ស អាចិក្ខន្តិ”តិ វុត្តំ។ តត្ថ អតីតំ អារព្ភ អត្ថិ ឌីទិស្ស អាចិក្ខនា (ចាចិ. អដ្ឋ. ៦៧៩), អត្ថិ អនោទិស្ស អាចិក្ខនា, អនាគតំ អារព្ភាបិ អត្ថិ ឌីទិស្ស អាចិក្ខនា, អត្ថិ អនោទិស្ស អាចិក្ខនា។

កមំ អតីតំ អារព្ភ ឌីទិស្ស អាចិក្ខនា ហោតិ? ភិក្ខុនុបស្សយេ កាមទារកា, ធុត្តាទយោ វា យេ កេចិ អនាចារំ វា អាចរន្តិ, វុត្តំ វា ជិន្នន្តិ, ជលាជលំ វា ហារន្តិ, បរិក្ខារេ វា អចិន្នន្តិ។ ភិក្ខុនី វេហារិកេ ឧបសង្កម្ភិត្វា “អម្ពា កំ ឧបស្សយេ ឥទំ នាម កត”ន្តិ វេទតិ។ “កេនា”តិ វុត្តេ “អសុកេន ច អសុកេន ចា”តិ អាចិក្ខតិ។ ឯវំ អតីតំ អារព្ភ ឌីទិស្ស អាចិក្ខនា ហោតិ, សា ន វុដ្ឋតិ។ តញ្ជោ សុត្វា តេ

វេហារិកា តេសំ ឧណ្ណំ ករោត្តិ, សព្វំ ភិក្ខុនិយា គីវា ហោតិ។ “ឧណ្ណំ គណ្ហិស្សន្តិ” តិ អធិប្បាយេបិ សតិ គីវាយេវ ហោតិ។ សចេ បន តស្ស “ឧណ្ណំ គណ្ហាថា” តិ វទតិ, បញ្ចមាសកមត្តេ គហិតេ ចារាជិកំ ហោតិ។

តេហិ “កេនា” តិ វុត្តេ បន “អសុកេនា” តិ វត្ថុំ អម្ពាភំ ន វដ្ឋតិ, តុម្ភេយេវ ជានិស្សថ។ កេវលញ្ចិ មយំ វត្ថុំ យាចាម, តំ នោ ទេថ, អវហជកណ្ហាម្មិ អាហារាបេថា” តិ វត្ថុតំ។ ឯ វត្ថុតំ ឧបសម្ព័ន្ធ អនាគតិយា ហោតិ, សា វដ្ឋតិ។ ឯ វុត្តេ សចេបិ តេ វេហារិកា តេ ការកេ គវេសិត្វា តេសំ ឧណ្ណំ ករោត្តិ, សព្វំ សាបតេយ្យម្មិ គហិតំ, ភិក្ខុនិយា នេវ គីវា, ន អាបត្តិ។

បរិក្ខារំ ហរន្តេ ធិស្វា តេសំ អនត្តកាមតាយ “ចោរោ ចោរោ” តិ វត្ថុម្មិ ន វដ្ឋតិ។ ឯ វុត្តេបិ ហិ យំ តេសំ ឧណ្ណំ ករោត្តិ, សព្វំ ភិក្ខុនិយា គីវា ហោតិ។ អត្តនោ វចនកំ បន “ឥមិនា មេ បរិក្ខារោ គហិតោ, តំ អាហារាបេហិ, មា ចស្ស ឧណ្ណំ ករោថា” តិ វត្ថុំ វដ្ឋតិ។ ធាសធាសិវាបិ អធិនំ អត្ថាយ អធិ ករោត្តិ, អយំ អកប្បិយអធិ នាម, ន វដ្ឋតិ។

កតំ អនាគតំ អារត្ត ធិធិស្ស អនិក្ខតា ហោតិ? វុត្តនយេនេវ បរេហិ អនាចារាជិសុ កតេសុ ភិក្ខុនី វេហារិកេ ឯ វទតិ “អម្ពាភំ ឧបស្សយេ ឥទព្វិទព្វា ករោត្តិ, វត្ថុំ នោ ទេថ អាយតី អករណត្ថាយា” តិ។ “កេន ឯ កត” តិ វុត្តេ “អសុកេន ច អសុកេន ចា” តិ អនិក្ខតិ។ ឯ អនាគតំ អារត្ត ធិធិស្ស អនិក្ខតា ហោតិ, សាបិ ន វដ្ឋតិ។ តេសញ្ចិ ឧណ្ណោ កតេ បុរិមនយេនេវ សព្វំ ភិក្ខុនិយា គីវា។ សេសំ បុរិមសធិសមេវ។

សេចក្តី បន្ត វេយ្យាករណ៍ ភិក្ខុនុបស្សយេ ឯវ្យាប័ អនាចារំ ករោត្តានំ “ឥមំ នាម ទណ្ឌំ ករោមា” តិ ភេរី ចរាបេត្វា អាណាយ អតិជ្ជមានេ បរិយេសិត្វា ទណ្ឌំ ករោត្តិ, ភិក្ខុនិយា នេវ គីវា, ន អាបត្តិ។

យោ ចាយំ ភិក្ខុនីនំ វុត្តោ, ភិក្ខុនម្យី ឯសេវ នយោ។ ភិក្ខុនោបិ ហិ ឌីទិស្ស អាចិត្តនា ន វដ្តតិ, យំ តថា អាចិត្តតេ តេសំ ទណ្ឌំ ករោត្តិ, តំ សព្វំ គីវា ហោតិ។ វុត្តនយេនេវ ទណ្ឌំ គណ្ណាបេន្តស្ស ចារាជិកំ។ យោ បន “ទណ្ឌំ ករិស្សន្តិ” តិ ជានន្តោបិ អនោទិស្ស កថេតិ, តេ ច បរិយេសិត្វា ទណ្ឌំ ករោត្តិយេវ, ន នោសោ។ វិហារសីមាយ វុត្តាធិនិ ជិន្ធិន្តានំ វាសិជរសុអាធិនិ គហេត្វា ចាសាលោ កោដ្ឋន្តិ, ន វដ្តតិ។ សេច ធារា ភិជ្ជតិ, កាវាបេត្វា ធាតព្វា។ ឧបដាវិត្វា តេសំ បរិក្ខារេ គណ្ណាត្ថិ, តម្យី ន កាតព្វំ។ លហុបរិវត្តញ្ចិ ចិត្តំ, ថេយ្យេចតនាយ ឧប្បន្នាយ មូលច្នេដ្ឋម្យី គច្នេយ្យ។

ឧស្សយវាទិកាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ចោវវុដ្ឋាបិកាសិក្ខាបទវណ្ណានា

មល្លគណៈករណ៍បុត្តគណៈករណ៍កន្លងអធិសុ (សារត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.៦៨៣)
មល្លគណៈ នាម នារាយនភត្តិកោ តត្ថ តត្ថ
ចាជីយជ្ជបនចោក្ខវណិខណ្ឌនាទិបុញ្ញកម្មការកោ គណៈ។ ភជីបុត្តគណៈ
នាម កុមារភត្តិកគណៈ។ ធម្មគណៈតិ សាសនភត្តិកោ
អនេកប្បការបុញ្ញកម្មការកោ គណៈ។ គន្ធិកសេណីតិ
អនេកប្បការសុគន្ធិវិកតិការកោ គណៈ។ ទុស្ស័កសេណីតិ
ទុស្សវាណិជសមូហោ, បេសការគណៈតិ អត្តោ។

វុជ្ជាបេន្តិយាតិ ឧបសម្បទេន្តិយា។ កេនចិ ករណីយេន បក្កន្តាសុ ភិក្ខុនីសុ
អគន្ធា ខណ្ឌាសីមំ យថានិសិន្នជ្ជានេយេវ អត្ថនោ និស្សិតកបរិសាយ សន្ធិ
វុជ្ជាបេន្តិយា វាចាចិត្តតោ សមុជ្ជាតិ (ចា. វិ. អ. ជ. ៦៨៣), អញ្ញំ សីមំ វា នទី វា គន្ធា
វុជ្ជាបេន្តិយា កាយវាចាចិត្តតោ សមុជ្ជាតិ អាហា “ចោរិវុជ្ជាបនសមុជ្ជាន” តិ។
អនាបុច្ឆា វុជ្ជាបនវសេន កិរិយាកិរិយំ។ បញ្ញត្តិ អជានន្តា អរិយាបិ វុជ្ជាបេន្តិ
វា កម្មវាចាបរិយោសានេ អាបត្តិក្ខណោ វិចាកាព្យាកតសមន្តីតាវសេន វា
តិចិត្តំ។

ចោរិវុជ្ជាបិ កាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ឯកតាមន្តរគមនសិក្ខាបទវណ្ណានា

អញ្ញោ គាមោ តាមន្តរំ។ នទិចារន្តិ នទិយា ចារិមតិរំ។ “តាមន្តរំ
គច្ឆេយ្យ” តិ (ចា. វិ. អ. ជ. ៦៨៧, ៦៨៨) វុត្តត្តា អញ្ញាស្មី គាមេយេវ អាបត្តិ, ន
សកគាមេតិ អាហា “សកតាមតោ តាវា” តិអាទិ។ បរិក្ខេបេ វា ឧបចារេ វា
អតិក្កន្តេតិ បរិក្ខេត្តស្ស តាមស្ស បរិក្ខេបេ វា អបរិក្ខេត្តស្ស តាមស្ស
បរិក្ខេចារហជ្ជានេ វា អតិក្កន្តេ។ ទុតិយេន អតិក្កន្តមត្តេតិ ទុតិយេន ចាទេន
ឥតរស្ស តាមស្ស បរិក្ខេបេ វា ឧបចារេ វា អតិក្កន្តមត្តេ។ យេសុ បន
ចោត្តកេសុ “ឯកេន ចាទេន ឥតរស្ស តាមស្ស បរិក្ខេបេ វា អតិក្កន្តេ, ឧបចារេ
វា ឌីក្កន្តេ ធុល្លច្ចយំ, ទុតិយេន អតិក្កន្តមត្តេ, ឌីក្កន្តមត្តេ វា សង្ឃាទិសេសោ” តិ
ចាហោ ទិស្សតិ, តត្ថ “ឌីក្កន្តេ, ឌីក្កន្តមត្តេ វា” តិ ឯតានិ ទ្វេ បទានិ ចាឡិយា
វិវុជ្ជន្តិ។ “អបរិក្ខេត្តស្ស តាមស្ស ឧបចារំ អតិក្កាមេន្តិយា” តិ (ចា. វិ. អ. ជ. ៦៨២) ហិ
ចាឡិ។ តថា សមន្តចាសាទិកាយបិ វិវុជ្ជន្តិ។ តត្ថ ហិ -

“បរិក្ខេបាវហដ្ឋានំ ឯកេន ចារេន អតិក្កមតិ, ដុល្លច្ចយំ។ ធុតិយេន
អតិក្កន្តមត្តេ សង្ឃាទិសេសោ។ អបិចេត្ត សកតាមតោ... បេ.... ឯកេន
ចារេន ឥតរស្ស តាមស្ស បរិក្ខេបេ វា ឧបចារេវា អតិក្កន្តមត្តេ
ដុល្លច្ចយំ, ធុតិយេន អតិក្កន្តមត្តេ សង្ឃាទិសេសោ” តិ -

វុត្ថំ។ “បឋមំ ចាធំ អតិក្កាមេន្តិយា” តិ អាទិវចនតោ (ចា. បិ. ៦៩២) បទសា
គមនមេវ ឥធាធិប្បតន្តិ អាហា “បទសា បរិសន្តិយា អាបត្តិ” តិ។ ឥមំ នា សចេបិ
ហត្ថិបិដ្ឋិអាទិហិ វា ឥទ្ធិយា វា បរិសតិ, វដ្តតិយេវា តិ ទស្សតិ។ អយមេត្ត
សង្ខេបោ, វិត្តារោ បទ សមន្តចាសាទិកាយ (ចា. បិ. អដ្ឋ. ៦៩២) វុត្តាតិ
អធិប្បាយោ។

នទិចារកមនេ វុត្តលក្ខណាយ នទិយាតិ “នទិ នាម តិមណ្ឌលំ
បដិច្ឆាទេត្វា យត្ត កត្តចិ ឧត្តរន្តិយា អន្តរវាសកោ តេមិយតី” តិ (ចា. បិ. ៦៩២)
នទិចារកមនវិកង្កេ វុត្តលក្ខណាយ នទិយា។ នទិចារកមនវិកង្កោ ហិ ឥធ
នទិចារកមនសន្តេន វុត្តោ។ បុន ឡិមតិរមេវ បច្ចុត្តរន្តិយា វា តិ បរតិវំ
គន្ធកាមតាយ ឡិទិណ្ឌាត្តា វុត្ថំ។ ឥតិរស្ស បទ អយំ បក្កន្តជ្ជានេ បីតា ហោតិ,
តស្មា បរតិវំ គន្ធន្តិយា អនាបត្តិ។ សចេ សង្ឃាយំ វា បធានំ វា អញ្ចំ វា កិញ្ចិ
កម្មំ កុរុមាណ “បុរេ អរុណោយេវ ធុតិយិកាយ សន្តិកំ គមិស្សមី” តិ (ចា. បិ.
អដ្ឋ. ៦៩២) អាភោគំ ករោតិ, អជានន្តិយា ឯវ តស្ស អរុណោ ឧត្តច្ឆតិ,
អនាបត្តិ តិ អាហា “បុរេ អរុណោយេវា” តិ អាទិ។ អថ បទ “យាវ អរុណុក្កមនា
ឥនេវ ភវិស្សមី” តិ វា អនាភោគេន វា វិហារស្ស ឯកទេសេ អច្ឆតិ,
ធុតិយិកាយ ហត្ថចាសំ ន ឡិតរតិ, អរុណុក្កមនេ សង្ឃាទិសេសោ។
ហត្ថចាសោយេវ ហិ ឥធ បមាណំ។ ហត្ថចាសាទិក្កមេ ឯកគព្ភោបិ ន រក្ខតិ។
តេនាហា “ឯកគព្ភេ... បេ.... អាបត្តិ” តិ។

ធនុស្សន្ទបចារំ វា សវន្ទបចារំ វាតិ ឯត្ថ ធនុស្សន្ទបចារោ នាម យត្ថ បីតំ
នុតិយិកា បស្សតិ។ សវន្ទបចារោ នាម យត្ថ បីតា មគ្គមុឡ្ហសន្នេនវិយ,
ធម្មស្សវនាវេនសន្នេនវិយ ច “អយ្យេ”តិ សន្នាយន្តិយា សន្នំ សុណាតិ។
តស្មាតិ យស្មា ឡិហ័យនំ នាម ធនុស្សន្ទបចារសវន្ទបចារាណមញ្ញាតវស្សវិជហនំ,
តស្មា។ អន្តោគាមេ បន ឡិហ័យនំ វន្តតីតិ អាហា “ឥន្ទឡិលាតិក្កមតោ
បជ្ជាយា”តិ អាទិ។ តត្ថ ឥន្ទឡិលាតិក្កមតោតិ ឧម្មារាតិក្កមតោ។ ពហិគាមេតិ
គាមស្ស ពហិបទេសេ។ មគ្គមុឡ្ហ ឧច្ចាសន្នំ ករោន្តីតិ អាហា “មគ្គមុឡ្ហសន្នេន
វិយា”តិ។ មគ្គមុឡ្ហំ អភ្វាយន្តស្ស សន្នេនវិយាតិបិ វន្តន្តិ។ សន្នាយន្តិយាតិ សន្នំ
ករោន្តិយា។ “សន្នស្សវនាតិក្កមេ អាបត្តិយេវា”តិ ឥមិនា ធនុស្សន្ទបចារោ
ឯវរុបេ សវន្ទបចារេ វិជហិតេ ន វត្ថុតិ, ជហិតមត្តេវ អាបត្តិ
សន្និទ្ធិសេសស្សាតិ នស្សតិ។

មគ្គំ គច្ឆន្តីតិ ឯកមគ្គំ គច្ឆន្តិ។ សចេ បុរិមាយោ អញ្ជេន មគ្គេន គច្ឆន្តិ,
បក្កន្តា នាម ហោន្តិ, អនាបត្តិយេវ។ ទិន្នំ គច្ឆន្តិនំ ឯកា អនុពន្ធតុំ អសក្កោន្តិ
“គច្ឆតុ អយ”ន្តិ ឡិហ័យតិ, ឥតរាបិ “ឡិហ័យតុ អយ”ន្តិ គច្ឆតិ, ទិន្នម្បិ អាបត្តិ។
សចេ បន គច្ឆន្តិសុ បុរិមាបិ អញ្ញំ មគ្គំ គណ្ហាតិ, បច្ឆិមាបិ អញ្ញំ, ឯកា ឯកិស្សា
បក្កន្តជ្ជានេ តិជ្ជតិ, ទិន្នម្បិ អនាបត្តិ។

“សន្និទ្ធិសេសា ចតុរោ”តិ (បរិ. អដ្ឋ. ៤៧៩) អយំ បញ្ចោ អរុណុគ្គមនេ
គាមន្តវបរិយាបន្នំ នទិចារំ ឡិក្កន្តិកិក្កនិ សន្នាយ វុត្តោ។ សា ហិ សកគាមតោ
បច្ឆសសមយេ និក្ខមិត្វា អរុណុគ្គមនកាលេ វុត្តប្បការំ នទិចារំ ឡិក្កន្តមត្តាវ
វត្តិវិប្បវាសគាមន្តវនទិចារគមនគណម្ហាឡិហ័យនលក្ខណេ ឯកប្បហារេនេវ
ចតុរោ សន្និទ្ធិសេសេ អាបជ្ជតិ។

បក្ខសង្គ្រោះ វាតិ តិក្ខាយតនំ សង្គ្រោះ។ អនន្តរាយេនាតិ
ហត្ថិមោចនាទិអន្តរាយំ វិនា។

ឯកតាមន្តរគមនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. ឧត្តិកកឌីសារណាសិក្ខាបទវណ្ណានា

តស្សេវ ការកសង្ឃស្សតិ យោ ឧក្ខេបនីយកម្មការកោ គណោ,
តស្សេវ ការកសង្ឃស្ស។ វត្ថុ វា វត្ថុន្តិទ្ធិតេចត្តាលីសប្បកេនេ នេត្តារវត្ថុ
វត្ថុមាណំ។

ឧត្តិកកឌីសារណាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. កោដនប្បជិក្ខហណាបឋមសិក្ខាបទវណ្ណានា

ឯកតោអវស្សតេតិ បុគ្គលស្ស វា ភិក្ខុនិយា វា អវស្សតេ។ មហាបច្ឆរិយំ
បនេត្ត “ភិក្ខុនិយា អវស្សតកាវេតិ ទដ្ឋព្ព”ន្តិ (ចាបិ. អដ្ឋ. ៧០០) វុត្ថំ។ តំ
“អនវស្សតោតិ ជានន្តិ បជិក្ខណ្ហាតិ”តិ (ចាបិ. ៧០៣) ឥមាយ ចាឡិយា ន
សមេតិ។ យទិ ហិ បុគ្គលស្ស អវស្សតកាវោ នប្បមាណំ, កី “អនវស្សតោតិ
ជានន្តិ”តិ ឥមិនា វចនេន, “អនាបត្តិ ឧភតោអនវស្សតា ហោន្តិ, អនវស្សតា
បជិក្ខណ្ហាតិ”តិ ឯត្ថកមេវ វត្ថុព្ពំ សិយា។ ឧភោសុ អនវស្សតេស្វតិ បុគ្គលោ
ចេវ ភិក្ខុនិ ចាតិ ឧភោសុ អនវស្សតេសុ គណ្ហានិយា សព្ពថាបិ អនាបត្តិ។
“អនវស្សតោ”តិ វា ញាត្វា គណ្ហានិយាតិ សយំ អនវស្សតា សមាទា
អវស្សតេបិ “អនវស្សតោ អយ”ន្តិ សញ្ញាយ តស្ស ហត្ថតោ បជិក្ខណ្ហានិយា។
អថ សយំ អនវស្សតាបិ អញ្ចំ អវស្សតំ វា អនវស្សតំ វា “អវស្សតោ”តិ ញាត្វា
បជិក្ខណ្ហាតិ, ទុក្ខដមេវ។ វុត្ថុញោតំ អនន្តរសិក្ខាបទេ “កិស្ស ត្វំ, អយ្យេ, ន

បដិគ្គណ្ហាសីតិ, អវស្សតា, អយ្យេតិ, តុំ បន, អយ្យ, អវស្សតាតិ, ឆាបាំ,
អយ្យ, អវស្សតា"តិ។

កោដនប្បដិគ្គហណបឋមសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. កោដនប្បដិគ្គហណទុតិយសិក្ខាបទវណ្ណានា

ទុក្ខជាតិកា សង្ឃាទិសេសបរិយោសានា អាបត្តិយោ ឥមិនា សិក្ខាបទេន
ឧយ្យោជិកាយេវ, ឥតវិស្សា បន អាបត្តិកេនោ បឋមសិក្ខាបទេនាតិ អាហា “សា
ឯវំ ឧយ្យោជនេនា”តិអាទិ។

កុលានុទ្ទយតាយាតិ កុលានុកម្មកតាយ។

កោដនប្បដិគ្គហណទុតិយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧-១៣. សញ្ញវិត្តាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា

សត្តមាទីនិ ឧត្តានត្ថានេវ។

សញ្ញវិត្តាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៤-១៧. សង្ឃកេទកាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា

ភិក្ខុនី សង្ឃំ ន ភិក្ខុតីតិ កម្មំ, ឧទ្ទេសោ ចាតិ ទ្វីហិ កេនោ, សោ តាយ សទ្ធិ
នត្ថិតិ ភិក្ខុនី សង្ឃំ ន ភិក្ខុតិ។ ន កេវលំ បរិវាសាការោយេវាតិ អាហា
“នាទនបច្ចយាបិ”តិអាទិ។ ឯត្ថ ច “នាទនបច្ចយាបិ ន ទុក្ខដំ អាបជ្ជតី”តិ ចាហោ
ទដ្ឋញ្ញោ, នាទនបច្ចយាបិ ទុក្ខដំ ន អាបជ្ជតីតិ អត្ថោ។ ឯវញ្ញោ កត្វា -

“អាបជ្ជតិ គរុកំ សាវសេសំ;

ជាទេតិ អនាទិយំ បដិច្ច;
នកិក្ខនំ នោ ច ដុសេយ្យ វុដ្ឋិ;
បញ្ញាមេសា កុសលេហិ ចិន្តិតា”តិ។ (បរិ. ៤៨១) -

ឯត្ថ កិក្ខនំនិសេដោ ឧបបន្នោ ហោតិ។ យេសុ បន ចោត្ថកេសុ “នាទនបច្ចយា
បន ទុក្ខំ អាបន្តតិ”តិ វិនា ន-ការំ ចាហោ ទិស្សតិ, សោ បមាទលេខោតិ ទដ្ឋព្ពំ។
តស្មាតិ យស្មា បរិវាសោ នាម នត្ថិ, តស្មា។ អត្ថនោ សីមំ សោធន្ទា
វិហារសីមាយ វាតិ វិហារេ ពន្ធសីមមេវ សន្ធាយ វុត្ថំ។ សោធន្ទំ
អសក្កោន្តិហិតិ វិហារសីមំ សោធន្ទំ អសក្កោន្តិហិ។

មុខមត្តនិទស្សន្តិ បវេសោចាយមត្តនិទស្សនំ។ ឯត្ថាហា - អថ កស្មា យថា
កិក្ខុមាទត្តកថាយ “បរិក្ខិត្តស្ស វិហារស្ស បរិក្ខេបតោ, អបរិក្ខិត្តស្ស
វិហារស្ស បរិក្ខេបាហដ្ឋានតោ ទ្វេ លេខុចាតេ អតិក្កម្មា”តិ (កដ្ឋា. អដ្ឋ.
និកមនវណ្ណានា) វុត្ថំ, ឯវមវត្ថា “តាម្មបចារតោ ច កិក្ខុនំ វិហារូបចារតោ ច ទ្វេ
លេខុចាតេ អតិក្កមិត្ថា”តិ ឥធន វុត្ថន្តិ? តត្រ ចេកេ វុត្ថន្តិ “កិក្ខុនំ វុត្ថប្បការំ
បទេសំ អតិក្កមិត្ថា តាមេបិ តំ កម្មំ កាតុំ វុត្ថតិ, កិក្ខុនំ បន តាមេ ន វុត្ថតិ,
តស្មា ឯវំ វុត្ថ”ន្តិ។ អបរេ បន ភណ្ឌន្តិ “កិក្ខុនម្បិ តាមេ ន វុត្ថតិ, កិក្ខុវិហារោ
នាម បុព្វេយេវ តាម្មបចារំ អតិក្កមិត្ថា តិដ្ឋតិ, តស្មា តាមំ អវត្ថា
វិហារូបចារមេវ ហេដ្ឋា វុត្ថំ។ កិក្ខុនំ បន វិហារោ តាមេយេវ, នពហិ, តស្មា
តាម្មបចារញ្ច វិហារូបចារញ្ច ឧភយមេវេត្ថ ទស្សិតំ។ តស្មា ឧភយត្ថាបិ
អត្ថតោ នាទត្ថំ នត្ថិ”តិ។ វីមសិត្ថាយ ព្យោត្ត យុដ្ឋតិ, តំ គហោតព្ពំ។

តតោ បដ្ឋាយាតិ អាហេចិតកាលតោ បដ្ឋាយ។

សង្ឃភេទកាធិសិក្ខាបទវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

ឥតិ កត្តាវិវត្តន៍យោ ចាតិមោក្ខវណ្ណនាយ

វិនយត្ថមញ្ញសាយំ លីនត្ថប្បកាសនិយំ

ភិក្ខុនិចាតិមោក្ខេ សង្ឃាទិសេសវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

និស្សគ្គិយកណ្ណំ

១. បត្តវគ្គោ

១. បត្តសន្និបយសិក្ខាបទវណ្ណនា

បឋមំ ឧត្តានត្ថមេវ។

បត្តសន្និបយសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. អកាលជីវវសិក្ខាបទវណ្ណនា

យំ អត្តនាលទ្ធី, តំ និស្សគ្គិយំ ហោតិ តិ យំ ជីវំ ភាជាបិតាយ អត្តនាលទ្ធី,
តមេវ និស្សគ្គិយំ ហោតិ, តំ វិនយកម្មំ កត្វាបិ អត្តនាលទ្ធី។ តេនាហ
“និស្សជ្ជ”ន្តិអាទិ។ តត្ថ និស្សជ្ជំ បដិលភិក្ខាបីតិ “អយ្យាយ, ទម្មី”តិ ឯវំ និស្សជ្ជំ
បដិលភិក្ខាបី។ យថាធានេយេវ ឧបនេតព្ពន្ធិ យថា ធាយកេហិ ទិន្នំ, តថេវ
ឧបនេតព្ពំ, អកាលជីវវបក្ខេយេវ វេបេតព្ពន្ធិ វុត្ថំ ហោតិ។

អកាលជីវវសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៣. ជីវបរិវត្តនសិក្ខាបទវណ្ណនា

មេតង្គិ មេ ឯតំ។ សកសញ្ញាយ គហិតត្តា ចាចិត្តិយព្រោវ ទុក្ខជញ្ញា វុត្ថំ,
ឥតរថា ភណ្ឌាគ្យេន ការេតតំ។

ចីវរបរិវត្តនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. អញ្ញាវិញ្ញាបនសិក្ខាបទវណ្ណានា

បដិលាភេនាតិ បឋមវិញ្ញត្តិតោ ឧនតរស្សាបិ អញ្ញាស្ស បដិលាភេន។

តស្មី អប្បហោន្តេ បុន តញ្ញោវាតិ យំ បឋមំ វិញ្ញត្ថំ, ថោកត្តា តស្មី
អប្បហោន្តេ បុន តញ្ញោវ វិញ្ញាបេន្តិយាតិ អត្ថោ។ អញ្ញេនបិ អត្ថេ សតី តិ បឋមំ
វិញ្ញត្តិតោ អញ្ញេនបិ អត្ថេ សតី។ តេន សទ្ធិ អញ្ញញ្ញាតិ យំ បឋមំ វិញ្ញត្ថំ, តេន
សទ្ធិ អញ្ញញ្ញា។ កី វុត្ថំ ហោតិ? សចេ បឋមំ សប្បិ វិញ្ញត្ថំ, “យមកំ បចិតត្ថ”ន្តិ ច
វេជ្ជេន វុត្តត្តា តេលេនាបិ អត្ថោ ហោតិ។ តតោ “តេលេនាបិ មេ អត្ថោ”តិ
ឯវមាធិនា អញ្ញញ្ញាវិញ្ញាបេន្តិយាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ អាធិសំសំ ទស្សេត្វាតិ “សចេ
កហាបណាស្ស សប្បិ អាភតំ ហោតិ, ឥមិនា មូលេន ទិគុណំ តេលំ លព្ពតិ,
តេលេនាបិ ច ឥទំ កិច្ចំ និប្បជ្ជតិ, តស្មា តេលំ អាហារា”តិ ឯវ អាធិសំសំ
ទស្សេត្វា។

អញ្ញាវិញ្ញាបនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. អញ្ញាចេតាបនសិក្ខាបទវណ្ណានា

តតោ អញ្ញំ ចេតាបេយ្យាតិ បឋមំ ចេតាបិតតោ យំ កិញ្ចិ អញ្ញំ
ចេតាបេយ្យ។

អញ្ញាចេតាបនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. បឋមសង្ឃកថេតាបនសិក្ខាបទវណ្ណានា

អញ្ញស្សត្ថាយ ទិន្ននាតិ យំ ចេតាបេតិ, តតោ អញ្ញស្សត្ថាយ ទិន្នេន។
អញ្ញទ្ធិសិកេនាតិ បុរិមស្សេវត្ថធិបនំ។

សេសកំ ឧបនេន្តិយាតិ យទត្ថាយ ទិន្នោ, តំ ចេតាបេតា អវសេសំ
អញ្ញស្សត្ថាយ ឧបនេន្តិយា។ សាមិកេ អបលោកេត្វាតិ ឆាយកេ អាបុច្ឆិតា។
ឯវរុចាសូ អាបធាសុ ឧបនេន្តិនន្តិ ឯវរុបេសុ ឧបទ្កេសុ អញ្ញស្ស យស្ស កស្សចិ
អត្ថាយ ឧបនេន្តិនំ។

បឋមសង្ឃកថេតាបនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. ទុតិយសង្ឃកថេតាបនសិក្ខាបទវណ្ណានា

ន កេវលំ តេនេវ បរិក្ខារេនាតិ អាហា “សយំ យាចិតកេនាបី”តិ។ វុត្តញ្ញេតំ
ចាឡិយំ “ភិក្ខុនិយោ តេន ច បរិក្ខារេន សយម្បិ យាចិត្វា ភេសន្តំ ចេតាបេតា
បរិភុញ្ញីសូ”តិ (ចាចិ. ៧៦៣)។ មាតិកាយំ បន គម្យមានត្ថា បិ-សន្នោ
នប្បយុត្តោ។ គម្យមានត្ថស្ស ហិ សទ្ធស្ស បយោគំ បតិ កាមចារោតិ យុត្តិ។

ទុតិយសង្ឃកថេតាបនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨-៩-១០. បឋមគណិកថេតាបនាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា

អដ្ឋមនវមទសមាជិ ឧត្តានត្ថានេវ។

បឋមគណិកថេតាបនាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

បត្តវគ្គោ បឋមោ។

២. ជីវវគ្គ

១១. គរុចារុវណសិក្ខាបទវណ្ណនា

យស្មា បរិវត្តដ្ឋានេវិញ្ញត្តិ នាម ន បដិសេធតត្តា, តស្មា ភកកា
ធម្មនិមន្តនវសេន បរិវត្តដ្ឋានេ “វេទេថាយ្យ, យេនត្ថោ” តិ (សារត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ
៣.៧៨២) វុត្តាយ ចតុក្កសបរមំ វិញ្ញាបេតព្ពន្ធិ បរិច្ឆេទំ ទស្សតីតិ វេទិតព្ពំ។
តេនេវ “ចេតាបេតព្ពន្ធិ វេបេត្វា សហធម្មិកេ ច ញាតកប្បវរិតេ ច អញ្ញេន
កិស្សិញ្ញេវ គុណេ បរិតុដ្ឋេន វេទេថាយ្យ, យេនត្ថោ” តិ វុត្តាយ វិញ្ញាបេតព្ពន្ធិ
វុត្តំ។ រាជានន្តិ បសេនទិកោសលរាជានំ។

គរុចារុវណសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១២. លហុចារុវណសិក្ខាបទវណ្ណនា

ទុតិយំ ឧត្តានត្ថមេវ។

លហុចារុវណសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ជីវវគ្គ ទុតិយោ។

ឥតិ កម្ពុវិវតរណីយា ចាតិមោក្ខវណ្ណនាយ

វិនយត្ថមញ្ញសាយំ លីនត្ថប្បកាសនិយំ

ភិក្ខុនិចាតិមោក្ខេ និស្សគ្គិយវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ចាចិត្តិយ កណ្ណំ

១. លសុណាវគ្គោ

១. លសុណាសិក្ខាបទវណ្ណនា

“លសុណា”ន្តិ កិញ្ចាបិ អវិសេសេន វុត្ថំ, តថាបិ មគទេសុ ជាតំ
លសុណាមេវ ឥធាធិប្បតំ, តម្បី ភណ្ឌិកលសុណាមេវាតិ អាហា មគធ្វរជ្ជ
ជាត”ន្តិអាទិ។

ភណ្ឌិកលសុណាន្តិ ចោដ្ឋលិកលសុណាមេវ, សម្បុណ្ណមិញ្ញានមេតំ
អធិវចនំ។ តេនាហា “ន ឯកទ្ធិតិមិញ្ញក”ន្តិ។ អដ្ឋោហារេ អដ្ឋោហារេតិ (ចា. ចិ.
អដ្ឋ. ៧៩៥) ឯត្ថ សច ទ្វេ តយោ ភណ្ឌិកេ ឯកតោយេវ សម្ពាទិកា
អដ្ឋោហារេតិ, ឯកំ ចាទិត្តិយំ។ ភក្ខិកា ឯកេកមិញ្ញកំ ខាទន្តិយា បន
បយោគគណនាយ ចាទិត្តិយានិ។

បលណ្ណកាទីនំ វណ្ណន វា មិញ្ញាយ វា នាទាត្ថំ វេទិតត្ថំ - វណ្ណន តាវ
បលណ្ណកោ នាម បល្លាវណ្ណា ហោតិ, ភញ្ញនកោ លោហិតវណ្ណា, ហរិតកោ
ហរិតបល្លាវណ្ណា។ មិញ្ញាយ បន បលណ្ណកស្ស ឯកា មិញ្ញា ហោតិ,
ភញ្ញនកស្ស ទ្វេ, ហរិតកស្ស តិស្សោ។ ចាបលសុណោ អមិញ្ញកោ។
អត្ថមត្តមេវ ហិ តស្ស ហោតិ។ មហាបច្ឆរិយាទីសុ បន “បលណ្ណកស្ស តីណិ
មិញ្ញានិ, ភញ្ញនកស្ស ទ្វេ, ហរិតកស្ស ឯក”ន្តិ (ចា. ចិ. អដ្ឋ. ៧៩៧) វុត្ថំ។ ឯតេ
បលណ្ណកាទយោ សភាវេនេវ វដ្តន្តិ។ សូបសម្បកាទីសុ បន មាគធកម្បី
វដ្តតិ។ តញ្ញិ បច្ឆមាទេសុ មុគ្គសូចាទីសុ វា មច្ឆមំសវិកតិយា វា តេលេ វា
ពនរសាឡវាទីសុ វា អម្ពិលសាកាទីសុ វា ឧត្តរិកត្តេសុ វា យត្ថ កត្តចិ
អន្តមសោ យាគុកត្តេបិ បក្ខិត្តំ វដ្តតិ។ ពនរសាឡវំ (សារត្ថ. ដី. ចា. ចិ. ត្ថិយ

៣.៧៩(៣-៧៩៧) នាម ពន្ធដលានិ សុត្តាបេត្វា បុណ្ណាត្វា កត្តត្តា
ខាងនីមួយៗកតិ។

លសុណសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. សម្ពាធលោមសិក្ខាបទវណ្ណានា

“បដិច្ចន្នោកាសេ”តិ ឯតស្សវិភាគទស្សនត្ថំ “ឧបកក្ខកេសុ ច
មុត្តករណោ ចាតិ អត្ថោ”តិ វុត្ថំ។

អាពាធបច្ចយាតិ កណ្តុកក្ខុអាទិអាពាធបច្ចយា សំហារាបេន្តិយា អនាបត្តិ។
“ភិក្ខុស្ស ឯតុ ច លសុណោ ច ទុក្ខជ”ន្តិ (វជិរ. ដី. ចាចិត្តិយ ៨០០) ចោរាណា។

សម្ពាធលោមសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. តលយាតកសិក្ខាបទវណ្ណានា

តលយាតកេតិ មត្តកេ បហារទានេ, តញ្ច ខោ តលំ “មុត្តករណោ បហារំ
ទេតី”តិ (ចាចិ. ៨០៤) បទភាជនិយំវុត្ថត្តា “មុត្តករណស្ស”តិ វិញ្ញាយតីតិ
អាហា “មុត្តករណស្ស តលយាតនេ”តិ។ បុរិមនយេនេវ សាណាត្តិកន្តិ អត្តនោ
អត្តាយ អញ្ញំ អាណាបេន្តិយា សាណាត្តិកំ។

តលយាតកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. ជតុមជ្ជកសិក្ខាបទវណ្ណានា

វត្តវសេនេតំ វត្តន្ត “ជតុមជ្ឈកេ” តិ ឯតំ និទានវសេន ឧប្បន្នស្ស វត្តនោ
វសេនេវ វត្តំ។ យំ កិញ្ចិ បន ទណ្ឌកំ បវេសេន្តិយា អាបត្តិយេវ។ តេនាបា
“កាមរាគេន បនា” តិអាទិ។

ជតុមជ្ឈកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. ឧទកសុទ្ធិកសិក្ខាបទវណ្ណានា

អាទាតព្ពន្ធិ បវេសេតព្ពំ។ អគ្គបព្ពន្ធិ កេសគ្គមត្តម្បិ អគ្គបព្ពំ។ តតិយំ បព្ពំ
បវេសេតិ កេសគ្គមត្តម្បិ តតិយំ បព្ពំ បវេសេតិ។ វត្តញ្ញោតំ
សមន្តចាសាទិកាយំ (ចាចិ. អដ្ឋ. ៨០២) “គម្ពីរតោ ទ្វិន្នំ បព្ពានំ ឧបរិ
កេសគ្គមត្តម្បិ បវេសេន្តិយា ចាចិត្តិយ” ន្តិ។

អតិគម្ពីរំ ឧទកសុទ្ធិកំ អាទិយនវត្ថុស្មិន្តិ អតិអន្តោ បវេសេត្វា
ឧទកធាវនករណាវត្ថុស្មី។ ឧទកសុទ្ធិបច្ចយេន (សារត្ថ. ដី. ចាចិត្តិយ ៣.៨០២)
បន សតិបិ ជស្សស្សាទិយនេ យថាវត្ថុបរិច្ឆេទេ អនាបត្តិ។

ឧទកសុទ្ធិកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. ឧបតិជ្ជនសិក្ខាបទវណ្ណានា

តក្កាទីសុ វា អញ្ញាតវេនាតិ តក្កទិមត្តុរសឌីរាទីសុ អញ្ញាតវេន។ យាយ
កាយចិ ពីជនិយាតិ អន្តមសោ បីវរកណ្ណំ ឧចាទាយ យាយ កាយចិ ពីជនិយា។

ឥមំ បិវថាតិ ឥមំ ចានីយំ វា សូចាទី វា បិវថ។ ឥមិនា ពីជថាតិ ឥមិនា
តាលវណ្ណាន ពីជថ។ ធាបេន្តិយាតិ អញ្ញេន ឧភយម្បិ ធាបេន្តិយា។

ឧបតិជ្ជនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. អាមកធម្មាសិក្ខាបទវណ្ណាធា

តស្មាតិ យស្មាវិញ្ញត្តិ ចេវ កោជនញ្ច បមាណំ, តស្មា។ ន កេវលញ្ចេត្ត
បដិគ្គហណោយេវ ទុក្ខដំហោតិ, បដិគ្គណ្ឌិត្វា បន អវញ្ញតោ អាហារណេបិ
សុក្ខាបនេបិ វទ្ទលិទិវសេ ភជ្ជនត្ថាយ ឧទ្ធពសដ្ឋនេបិ កបល្លសដ្ឋនេបិ
ទត្ថិសដ្ឋនេបិ ធារុនិ អាធាយ អគ្គិករណេបិ កបល្លម្ព ធម្មាបក្ខិបនេបិ ទត្ថិយា
សង្ឃដ្ឋនេសុបិ កោដ្ឋនត្ថំ ឧទុក្ខលមុសលាទិសដ្ឋនេសុបិ
កោដ្ឋនបច្ឆោជនធាវនាទិសុបិ យាវ មុខេ បេត្វា អដ្ឋោហារណាត្ថំ ទន្តេហិ
សង្ខាទតិ, តាវ សព្ពប្បយោគេសុ ទុក្ខជានីតិ អាហា “បដិគ្គហណោតោ បដ្ឋាយ
យាវ ទន្តេហិ សំខាទនំ, តាវ បុព្ពប្បយោគេសុ ទុក្ខជានី”តិ។

អាមកធម្មាសិក្ខាបទវណ្ណាធា និដ្ឋិតា។

៨. បឋមឧទ្ធារនឌ្ឍនសិក្ខាបទវណ្ណាធា

តិរោកុដ្ឋេតិ យរកុដ្ឋស្ស បរភាគេ។ តិរោចាការេតិ បរិក្ខេបចាការស្ស
តិរោភាគេ, តេ ច ខោ កុដ្ឋចាការា ឥដ្ឋកសិលធារុនំ វសេន តិប្បការាតិ អាហា
“យស្ស កស្សចិ កុដ្ឋស្ស វា ចាការស្ស វា បរតោ”តិ។ សព្ពានិបេតានិ ឯកតោ
ធម្មន្តិយាតិ ឯតានិ ចត្តារិបិ វត្ថុនិ ឯកតោ ធម្មន្តិយា។ ចាដេក្កំ បន ធម្មន្តិយា
វត្ថុគណនាយ អាបត្តិយោ។ អាណាត្តិយម្បិ ឯសេវ នយោ។

ភិក្ខុស្ស ទុក្ខដន្តិ ភិក្ខុស្ស សព្ពត្ថ ទុក្ខដំ។

បឋមឧទ្ធារនឌ្ឍនសិក្ខាបទវណ្ណាធា និដ្ឋិតា។

៩. ទុតិយឧទ្ធារនឌ្ឍនសិក្ខាបទវណ្ណាធា

ភិក្ខុនិយាមីតិ បិ-សន្តោន ភិក្ខុ សមុច្ឆិនោតិ។ អនិក្ខត្តពិជេសុ (ចា.បិ. អដ្ឋ. ៨៣០) បន ខេត្តសុ កោណាជីសុ វា អសញ្ញាតរោបិមេសុ ខេត្តមរិយាធាជីសុ វា ធម្មតុំ វដ្តតិ។ មនុស្សានំ កចវរធម្មនដ្ឋានេបិ វដ្តតិយេវ។ ធម្មិតខេត្តតិ មនុស្សសុ សស្សំ ឧទ្ធវិទ្ធា គតេសុ ធម្មិតខេត្តំ នាម ហោតិ, តត្ថ វដ្តតិ។ យត្ថ បន “លាយិតម្បិ បុព្ពល្លាទិ បុន ឧដ្ឋហិស្សតិ” តិ វក្ខន្តិ, តត្ថ យថាវត្ថុកមេវ។ សាមិកេ អបលោកេត្វាតិ ឯត្ថ ខេត្តចាលកា, អាវាមាទិគោបកា ច សាមិការ។ ឥមិនា ច សង្ឃសន្តកេ ភិក្ខុស្ស ធម្មតុំ វដ្តតិ សង្ឃបរិយាបន្នត្តា, ន ភិក្ខុនីនំ។ ភិក្ខុនីនំ បន អត្តនោ សន្តកេ ភិក្ខុសន្តកេ វុត្តនយេនេវ វដ្តតិ ធស្សតិ, វរំ សន្តេបិ សារុប្បវសេន កាតព្វំ។

ទុតិយឧច្ចារធម្មនសិក្ខាបទវល្លាណា និដ្ឋិតា។

១០. ធម្មគីតសិក្ខាបទវល្លាណា

ធម្មន្តិ នជាធម្មោ វា ធម្មន្តិ, សោណ្ណា វា អន្តមសោ មោវសុវមក្កជាធម្មោបិ, សព្វមេតំ ធម្មមេវ។ តេនាហ “ធម្មន្តិ អន្តមសោ មោវនច្ចម្បី” តិ។ គីតន្តិ នជាធម្មំ វា គីតំ ហោតុ, អរិយានំ បរិនិព្វានកាលេ វតនត្ថយគុណ្ឌបសំហិតំ សាធុក៏ឡិកគីតំ វា, អន្តមសោ “ធម្មគីតម្បិ កាយិស្សាមា” តិ បុព្ពភាគេ ឱក្ខជន្តា ករោន្តិ, សព្វមេតំ គីតមេវ។ តេនាហ “គីតន្តិ អន្តមសោ ធម្មភាណកគីតម្បី” តិ។ តត្ថ ធម្មភាណកគីតំ នាម អសញ្ញាតភិក្ខុនំ តំ តំ វត្ថុ ភិក្ខុត្វា អតិធិយំ កត្វា គីតស្សវេន ធម្មភណានំ, តម្បិ នេវ ភិក្ខុនោ, ន ភិក្ខុនីនំ វដ្តតិ។ តថា ហិ វត្ថុំ បរមត្ថុជោតិកាយ ឧទ្ធកដ្ឋកថាយ (ឧ. ចា. អដ្ឋ. ២. បដ្ឋិមបញ្ចសិក្ខាបទវល្លាណា) “ធម្មបសំហិតំ គីតំ វដ្តតិ, គីតុបសំហិតោ បន ធម្មោ ន វដ្តតិ” តិ។ តស្មា ធម្មំ ភណាន្តេន ជាតកវត្តាធិ តំ តំ វត្ថុំ អរិយាសេត្វា ចតុរស្សេន (ចូឡវ. អដ្ឋ. ២៤៩) វត្តេន បរិមណ្ឌលានិ បទព្យញ្ញនាធិ

ឧស្សេតព្ពានិ។ វាទិតន្ត តន្តិពាទ្ធាទិវាទនីយភណ្ឌាវាទិតំ វា ហោតុ, កុដកេរិវាទិតំ
 វា អន្តមសោ ឧទកកេរិវាទិតម្បិ, សព្ពមេវេតំ វាទិតមេវ។ តេនាហា “វាទិតន្ត
 អន្តមសោ ឧទកកេរិវាទិត”ន្តិ។ យំ បន និដ្ឋកន្តិ វា សាសន្តំ វា បិតា អច្ឆរិកំ វា
 ដោដេតិ, ចាណី វា បហាវតិ, តត្ថ អនាបត្តិ។ ឧស្សនេន ចេត្ថ សវនម្បិ សង្កហិតំ
 វិរូបេកសេសនយេន។ អាណេនសភាវតាយ វា បញ្ចន្តំវិញ្ញាណានំ
 សវនកិរិយាយបិ ឧស្សនសន្នេបសញ្ញាវតោ “ឧស្សនាយ” ឥច្ឆេវ វុត្តន្តិ អាហា
 “ឯតេសុ យំ កិញ្ចា ឧស្សនាយ គច្ឆន្តិយា” តិ។ យត្ថ បិតាតិ ឯវំ គន្ធា យស្មី
 បទេសេ បិតា។

ននុ ច សយំនច្ឆនាទិសុ ចាចិត្តិយំ ចាឡិយំ ន វុត្តំ, អថ កថំ គហោតព្ពានិ
 អាហា “សព្ពអដ្ឋកថាសុ វុត្ត”ន្តិ, ឥមិនា ចាឡិយំ អវុត្តេបិ អដ្ឋកថាបមាណេន
 គហោតព្ពានិ ឧស្សេតិ។ សមុដ្ឋានាទិនិ ឯឡិកលោមសទិសានិតិ បន
 មាតិកាគតចាចិត្តិយស្សេវ វសេន វុត្តំ, សព្ពេសំ វសេន បន ធនសមុដ្ឋានន្តិ
 គហោតព្ពានំ។ “អារាមេ វត្ថា” តិ ឥទំ និឧស្សនមត្តំ សេសសិយាបថេហិ យុត្តាយ
 បស្សន្តិយា អនាបត្តិយា ឥច្ឆិតព្ពត្តា។ ឥតរថា ហិ និសិដ្ឋាបិ បស្សិតុំ ន
 លភេយ្យ។ “បស្សិស្សាមី” តិ វិហារតោវិហារំ គច្ឆន្តិយា អាបត្តិយេវ។
 អាសនសាលាយ និសិដ្ឋា បស្សិតិ, អនាបត្តិ, “បស្សិស្សាមី” តិ ឧដ្ឋហិតា
 គច្ឆន្តិយា អាបត្តិ។ វីទិយំ វត្ថា គីរំ បរិវត្តេត្វា បស្សន្តិយាបិ អាបត្តិយេវ។
 ភិក្ខុស្សាបិ ឯសេវ នយោ, អាបត្តិភេនោវ នានំ។

នច្ឆកីតសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

លសុណាវត្តោ បឋមោ។

២. វត្តនុក្ការវត្តោ

១. វត្តន្តការសិក្ខាបទវណ្ណានា

អរហេបេក្ខាយាតិ នរហោអស្សនាបេក្ខាយ។ អញ្ញវិហិតាយាតិ
រហោអស្សនតោ អញ្ញវិហិតាវ ហុត្វាញាតី វា បុច្ឆន្តិយា, នានេ វា បូជាយ វា
មន្តេន្តិយា។

វត្តន្តការសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២-៣. បដិច្ចន្នោកាសអដ្ឋោកាសសល្លបនសិក្ខាបទវណ្ណានា

ទុតិយតតិយានិ ឧត្តានត្ថានេវ។

បដិច្ចន្នោកាសអដ្ឋោកាសសល្លបនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. ទុតិយិកឧយ្យោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា

“បុរិមនយេនេវ”តិ ឥមិនា “សន្តិដ្ឋេយ្យ វាតិ ហត្ថទាសេ បិតមត្តាយ
ចាចិត្តិយំ, សល្លបេយ្យ វាតិ តត្ថ បត្វា គេហសិកកចំ កថេន្តិយាបិ
ចាចិត្តិយមេវ, និកណ្ឌិកំ វា ជេយ្យេយ្យាតិ កណ្ឌាមូលេ ជេយ្យន្តិយាបិ
ចាចិត្តិយមេវ”តិ ឥមំ នយំ ទស្សេតិ។

ទុតិយិកឧយ្យោជនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. អនាបុច្ឆាបក្កមនសិក្ខាបទវណ្ណានា

អាសីទន្តិ ឯត្ថាតិ អាសន្តិ អាហា “បល្លង្គស្សោកាសភូតេ”តិ,
ឡុពទ្វាសនស្ស ឡិកាសេតិ អត្ថោ។ អនោវស្សកន្តិ និព្ពកោកាសំ។
អដ្ឋោកាសេ ឧបទាវន្តិ អដ្ឋោកាសេ និសីទិទ្វា ទ្វាទសហត្ថប្បមាណំ បទេសំ។

គិលានាយាតិ យា តាទិសេន គេលញ្ចេន អាបុច្ឆិតំ ន សក្កោតិ។ អាបទាសូតិ
យវេ អគ្គិ វា ឧដ្ឋិតោ ហោតិ, ចោរោ វា, វេរុបេ ឧបទ្កវេ អនាបុច្ឆា បក្កមតិ,
អនាបត្តិ។

អនាបុច្ឆាបក្កមនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. អនាបុច្ឆាអភិនិស័ទនសិក្ខាបទវណ្ណានា

ធុវបញ្ញត្តតិ ភិក្ខុនំ អត្ថាយ និច្ចបញ្ញត្ត។

អនាបុច្ឆាអភិនិស័ទនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. អនាបុច្ឆាសន្តរណសិក្ខាបទវណ្ណានា

កុលានិទិ កុលស្ស យរានិ។

អនាបុច្ឆាសន្តរណសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. បរឧដ្ឋាបនកសិក្ខាបទវណ្ណានា

អជ្ជមំ ឧត្តានត្ថមេវ។

បរឧដ្ឋាបនកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. បរអភិសបនសិក្ខាបទវណ្ណានា

មនុស្សទោគគ្មេន វាតិ “កាលា ហោមិ, កុណី ហោមិ, ឥតរា វា ឡធិសា
ហោតូ” តិអាទិនា មនុស្សវិរូបភាវេន។ អត្ថធម្មអនុសាសនិបុរេក្ខារានន្តិ ឯត្ថ
អត្ថបុរេក្ខារាយាតិ អដ្ឋកថំ កថេន្តិយា។ ធម្មបុរេក្ខារាយាតិ ចាឡី វា ចេន្តិយា។

អនុសាសន៍បុរេក្លាយយាតិ “ឥនាទិបិ ភំ ឯទិសា, សាធុវិរមស្ស, នោ ចេវិរមសិ,
អធ្វា បុន ឯវរុចានិ កម្មានិ កត្វានិរយេ ឧប្បជ្ឈិស្សសិ, តិរច្ឆានយោនិយា
ឧប្បជ្ឈិស្សសិ” តិ (ចា. ឋ. អដ្ឋ. ៨៧៨) ឯ អនុសាសន៍យំ ៥ ត្វា វទន្តិយា។

បរអភិសមនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. រោទនសិក្ខាបទវណ្ណានា

ទសមំ ឧត្តានត្ថមេវ។

រោទនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

វត្ថុនូវការវគ្គោ ទុតិយោ។

៣. នត្តវគ្គោ

១-២. នគ្គាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា

ឥទន្តិ ឥទំ ឧទកសាជិកចីវរំ។

ទុតិយំ ឧត្តានត្ថមេវ។

នគ្គាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ចីវរសិព្ពនសិក្ខាបទវណ្ណានា

វិសិព្ពេត្វាតិ វិជជេត្វា។ ធុរំ និក្ខិត្តមត្តេតិ ធុរេ និក្ខិត្តមត្តេ, ធុរំ និក្ខិត្តមត្តេ
សចេបិ បច្ឆា សិព្ពតិ, អាបត្តិយេវាតិ អត្ថោ។

ចីវរសិព្ពនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. សង្ឃាជីវិតសិក្ខាបទវណ្ណានា

“ឥទំ មេ ជីវំ មហាគ្យំ វ្យាទិសេ ចោរកយេ ន សក្កា ធារេតុន្តិ វវរូចាសុ
អាបទាសុ” តិ ឯត្ថ ចាហេ។ សោ បន កាកបទសញ្ញានិតមោហេហិ លេខកេហិ
ឧបរិសិក្ខាបទេ លិខិតោ។ កិញ្ចាបិ តត្ថ លិខិតោ, ឯត្ថវ បន ទដ្ឋញ្ចោ។

សង្ឃាជីវិតសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. ជីវសង្គមនីយសិក្ខាបទវណ្ណានា

អាបទាសុ វា ធារេតិ តិ សចេ អចារុតំ វា អនិវត្តំ វា ចោរា ហរន្តិ, វវរូចាសុ
អាបទាសុ ធារេតិ, អនាបត្តិ។

ជីវសង្គមនីយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. គណជីវសិក្ខាបទវណ្ណានា

អញ្ញាស្មី បរិក្ខារេតិ យត្ថ កត្តចិ ថាលកាទិនំ វា សប្បិវេតលាទិនំ វា
អញ្ញាតវស្មី។ “សមគ្យកាលេ ទស្សថា” តិ វវំ អានិសំសំ ទស្សេត្វា និវារន្តិយាតិ
“កិត្តកំ អគ្យនកំ ទាតុកាមត្ថា” តិ បុច្ឆិត្វា (ចាចិ. អដ្ឋ. ៩០៩) “ឯត្ថកំ នាមា” តិ
វុត្ថេ “អាគមេថ តាវ, ឥទានិ វត្តំ មហាគ្យំ, កតិចាហេន កប្បាសេ អាហាជេ
សមគ្យំ ភវិស្សតិ, តស្មី កាលេ ទស្សថា” តិ វវំ អានិសំសំ ទស្សេត្វា
និវារន្តិយា។

គណជីវសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧-១០. បដិពាហនាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា

អាធិសំសំ ឧស្សេត្វា បដិពាហន្តិយាតិ “ឯកិស្សា ឯកំ សាដកំ នប្បហោតិ,
អាគមេថ តាវ, កតិចាហេន ឧប្បជ្ឈិស្សតិ, តតោ ភាជេស្សមា”តិ (ចា.ចិ. អដ្ឋ.
៩១៥) ឯវំ អាធិសំសំ ឧស្សេត្វា បដិពាហន្តិយា អនាបត្តិ។

អដ្ឋមនវមាធិ ឧត្តានត្ថានេវ។

សេសន្តិ “ធម្មិកេ វេមតិកាយា”តិអាធិកំ អវសេសំ។ តត្ថ អាធិសំសំ
ឧស្សេត្វា បដិពាហន្តិយាតិ “ភិក្ខុនិសង្ឃោ ជិណ្ឌាចីវរោ, កថិនាធិសំសម្បលកោ
មហាលាភោ”តិ (ចា.ចិ. អដ្ឋ. ៩៣១) ឯវុបំ អាធិសំសំ ឧស្សេត្វា បដិពាហន្តិយា
អនាបត្តិ។

បដិពាហនាធិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

នគ្រវគ្គោ តតិយោ។

៤. តុវដ្ឋវគ្គោ

១-៣. ឯកមញ្ចតុវដ្ឋនាធិសិក្ខាបទវណ្ណានា

បឋមំ ឧត្តានត្ថមេវ។

វវត្ថានំ ឧស្សេត្វាតិ (ចា.ចិ. អដ្ឋ. ៩៤០) មជ្ឈេ កាសាយំ វា កត្តរយដ្ឋិ វា
អន្តមសោ កាយពន្ធនម្បិ ឋបេត្វា និបជ្ឈន្តំ អនាបត្តិតិ អត្ថោ។

តតិយំ ឧត្តានត្ថមេវ។

ឯកមញ្ចតុវដ្ឋនាធិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤-៩. នឧបដ្ឋាបនាធិសិក្ខាបទវណ្ណានា

បរិយេសិទ្ធា អលកន្តិយាតិ អញ្ញំ ឧបជ្ឈាយិ កំ អលកន្តិយា។ គិលានាយាតិ
សយំ គិលានាយ។ អាបនាស្វតិ តថាវុបេ ឧបទ្ទវេ សតិ។

បញ្ចមនជ្ជសត្តម អជ្ជមនវមាណិ ឧត្តានត្តានេវ។

នឧបជ្ឈាបនាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. ចារិកនបក្កមនសិក្ខាបទវណ្ណានា

ធុវេ និក្ខិត្តមត្តេតិ សេច ធុវំ និក្ខិបិទ្វា បច្ឆា បក្កមតិ, អាបត្តិយេវាតិ
អត្ថោ។ អន្តរាយេ សតីតិ ធនវិធសុ អន្តរាយេសុ អញ្ញតវស្មី សតិ។
“គច្ឆិស្សមី”តិ និក្ខត្តា, នទី វា បូរា, វេននាហោ វា អាគតោ, ហោរា វា មគ្គេ ហោន្តិ,
មេយោ វា ឧជ្ជហតិ, និវត្តិតុំ វដ្ដតិ។

ចារិកនបក្កមនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

តុវដ្ឋវគ្គោ ចតុត្ថោ។

៥. ចិត្តាការវគ្គោ

១. រាជាការសិក្ខាបទវណ្ណានា

កិឡនចិត្តសាលន្តិ ន រញ្ជោវ កិឡនចិត្តសាលំ, អថ ខោ យេសំ កេសញ្ចិ
មនុស្សានំ កិឡនត្ថំ យត្ថ កត្តចិ កតសាលំ។ ឯស នយោ
“កិឡនឧបវន”ន្តិអាទីសុបិ។ យថាហ “រាជាការំ នាម យត្ថ កត្តចិ រញ្ជោ
កិឡិតុំ រមិតុំ កតំ ហោតិ”តិអាទិកោ (ចាចិ. ៨៧៩) វិត្តារោ។ តត្ថ
កិឡនឧបវនន្តិ កិឡនត្ថំ អន្តោនគរេ កតំ អារាមំ។ កិឡនុយ្យានន្តិ តថេវ
ពហិនគរេ កតំ ឧយ្យានំ។

រាជាគារសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. អាសន្នបរិកុញ្ញនសិក្ខាបទវណ្ណានា

អតិក្កន្ធប្បមាណាតិ អដ្ឋង្គុលតោ អតិក្កន្ធប្បមាណាចាទកា។ វុត្តាតិ
បទភាជនិយំ វុត្តា។ “អកប្បិយ្យចាកុលោ អកប្បិយមញ្ញោ បល្លង្គោ” តិ
(សារត្ថ. ដី. មហាវគ្គ ៣.២៥៤) សារសមាសាចរិយោ។

អាសន្នបរិកុញ្ញនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. សុត្តកន្ធនសិក្ខាបទវណ្ណានា

ឧដ្ឋវុដ្ឋវេតិ ឧត្តិវត្វា ឧត្តិវត្វា វេបនេ។ កន្តិតសុត្តំ កន្តិនិយាតិ ទសិកសុត្តាធិ
សង្ឃាដេត្វា កន្តិនិយា, ទុក្កន្តិតំ វា បដិកន្តិនិយា។

សុត្តកន្ធនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. គិហិវេយ្យាវច្ឆសិក្ខាបទវណ្ណានា

អត្តនោ វេយ្យាវច្ឆករស្ស ចាតិ សចេបិ មាតាបិតរោ អាគច្ឆន្តិ, យំ កិញ្ចិ
តីជនី វា សម្មញ្ញនិទណ្ឌកំ វា កាវាបេត្វា វេយ្យាវច្ឆករដ្ឋានេ ឋបេត្វា យំ កិញ្ចិ វា
បចិត្តំ វដ្ឋតិ។

គិហិវេយ្យាវច្ឆសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥-៦. អធិករណាធិសិក្ខាបទវណ្ណានា

អនន្តរាយិកិនីតិ ទសវិជេសុ អន្តរាយេសុ ឯកេនាបិ អនន្តរាយិកិនី។ ធុរំ
និក្ខិបិត្វា បច្ឆាវិនិច្ឆ័នន្តិ អាបត្តិ អាបដ្ឋិត្វាវ វិនិច្ឆ័នាតិ។

ឆ្លង់ ឧត្តានត្ថម្ភ។

អធិការណ៍និស្សិតក្រុមបណ្ណាល័យ និងដ្ឋាន។

៧. ការសម្របសម្រួលក្រុមបណ្ណាល័យ

អាចធានាបាន មហាស្ថានសិក្សា សិក្សាស្រាវជ្រាវ សុប្បត្តិសាមីតិ ធានា
ហាង, ឯកសារ សុខភាព អាចធានា អនិស្សិត និងសេដ្ឋកិច្ច អាចធានា

ការសម្របសម្រួលក្រុមបណ្ណាល័យ និងដ្ឋាន។

៨. ការសម្របសម្រួលក្រុមបណ្ណាល័យ

ក្រុមបណ្ណាល័យ ធានាបាន ក្រុមបណ្ណាល័យ គឺជាធានា រដ្ឋបាល កាត់
អនុវត្ត។ អាចធានា រដ្ឋបាល អាចធានា ធានា ធានា, ឯកសារ
អាចធានា

ការសម្របសម្រួលក្រុមបណ្ណាល័យ និងដ្ឋាន។

៩. តម្លៃនៃវិធានការណ៍បណ្ណាល័យ

បាត់ដំបង (ស្ថាន. ដ. ចាត់តាំង ៣.០០០) សិប្បកម្ម បច្ចេក
យោជន៍, តាម អាចធានា មន្ត្រី។ តាម ប្រតិ ឧត្តម។
អាចធានា តាម អាចធានា ប្រតិ ប្រតិ មន្ត្រី។
ទិសដៅ តាម ធានា ប្រតិ ប្រតិ មន្ត្រី។
អនុវត្តយោជន៍ តាម វិស័យ

តម្លៃនៃវិធានការណ៍បណ្ណាល័យ និងដ្ឋាន។

១០. តិរច្ឆានវិជ្ជាវាចនសិក្ខាបទវណ្ណានា

លេខេតិ លិខិតិប្បេ។ ធារណាយ វាតិ ធារណាសត្ថេ, យស្មី វុត្ថនយេន
បដិបដ្ឋន្តា ពហុនិបិ គន្តានិ ធារេន្តិ។ នាគមណ្ឌលាធិកេតិ វត្ថុ នាគមណ្ឌលំ
នាម សប្បាណំ បវេសនិវារណត្ថំ មណ្ឌលពទ្ធមន្តោ។

តិរច្ឆានវិជ្ជាវាចនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ចិត្តាការវគ្គោ បញ្ចមោ។

៦. អារមវគ្គោ

១-២. អារមបរិសនាធិសិក្ខាបទវណ្ណានា

សីសានុលោកិកាយាតិ សីសំ អនុលោកេន្តិយា។ យត្ថ វា ភិក្ខុនិយោ
សន្និបតិកាតិ យត្ថ ភិក្ខុនិយោ បឋមតវំ សជ្ឈាយនចតិយវន្តនាធិអត្ថំ
សន្និបតិកា។ អាបទាស្វតិ កេនចិ ឧបទុតា ហោតិ, វេទ្យចាសុ អាបទាសុ
បរិសិតុំ វដ្តតិ។

ទុតិយំ ឧត្តានត្ថមេវ។

អារមបរិសនាធិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣-៤. គណបរិភាសនាធិសិក្ខាបទវណ្ណានា

សេសន្តិ “អត្ថធម្មអនុសាសនិបុរេក្ខារាយា” តិអាធិកំ អវសេសំ។ តត្ថ
អនុសាសនិបុរេក្ខារាយាតិ “ឥនាទិបិ ត្វំ ពាលា អព្យត្តា” តិអាធិនា (ចាចិ. អដ្ឋ.
១០៣៦) នយេន អនុសាសនិបក្ខេ វត្ថុ វន្តនិយា អនាបត្តិ។

ចតុត្ថំ ឧត្តានត្ថមេវ។

កលាបរិភាសនាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. កុលមច្ឆរិទិសិក្ខាបទវណ្ណានា

កុលេ មច្ឆរោ កុលមច្ឆរោតិ បុរិមស្មី បក្ខេ សកេត្តេ វេទីបច្ឆយោ, តំ កុលំ
អស្សុទ្ធិំ អប្បសន្នន្តិ កុលស្ស អគុណំ, អយសំ វា ភាសន្តិយាតិ អត្ថោ។ ភិក្ខុនីនំ
អវណ្ណំ ភាសន្តិយាតិ “ភិក្ខុនិយោ ទុស្សីលា ចាបធម្មា”តិ (ចាចិ. អដ្ឋ. ១០៤៣)
ភិក្ខុនីនំ អគុណំ, អយសំ វា ភាសន្តិយា។

សន្តិយេវ អាទិនវន្តិ កុលស្ស វា ភិក្ខុនីនំ វា សន្តិយេវ អគុណំ។

កុលមច្ឆរិទិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. អភិក្ខុកាវាសាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា

សមន្តចាសាទិកាយំ វុត្តោតិ សមន្តចាសាទិកាយ ឱវាទវគ្គស្ស
បឋមសិក្ខាបទេ (ចាចិ. អដ្ឋ. ១៤៤) វុត្តោ។

សត្តមជ្ឈមាទិ ឧត្តានត្ថមេវ។

អភិក្ខុកាវាសាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩-១០. ឱវាទូបសង្កមនាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា

ឧចាសថស្ស បុច្ឆនំ ឧចាសថបុច្ឆា, សាវកបច្ឆយំ, វស្សត្តញ្ច កត្វា
“ឧចាសថបុច្ឆក”ន្តិ វុត្តោតិ អាហា “ឧចាសថបុច្ឆន”ន្តិ។ ឱវាទត្ថាយាតិ
ឱវាទយាចនត្ថាយ។

នសមំ ឧត្តានត្ថមេវ។

ឡុំវាទូបសង្កមនាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

អារាមវគ្គោ ធម្មោ។

៧. គត្តិនីវគ្គោ

១-២. គត្តិនីអាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា

បឋមំ ឧត្តានត្ថមេវ។

ជនេ ភវំ ជញ្ញំ, វិរំ។ យំ ចាយេតិ តិ យំ ទារកំ ចាយេតិ។

គត្តិនីអាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. បឋមសិក្ខាមាណសិក្ខាបទវណ្ណានា

បទភាជនេ វុត្តនយេនាតិ “ចាលាភិចាតា វេរមណី ទ្វេ វស្សនិ អវីតិក្កម្ម
សមាទានំ សមាទិយាមិ...ខេ... វិកាលភោជនា វេរមណី ទ្វេ វស្សនិ អវីតិក្កម្ម
សមាទានំ សមាទិយាមិ” តិ (ចា. ១០៧៩) បទភាជនសមីបេ អដ្ឋប្បត្តិយំ
វុត្តនយេន។ ឥមា បន ធន សិក្ខាយោ សង្ឃវស្សយបិ បព្ពជិតាយ ធាតុញ្ញាយេវ, ន
ឯតាសុ អសិក្ខិតា ឧបសម្មាទេតញ្ញា។

បឋមសិក្ខាមាណសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤-៥. ទុតិយសិក្ខាមាណសិក្ខាបទវណ្ណានា

បទភាជនេ វុត្តា ឧបសម្បទាសម្មតិ ន ទិន្នា ហោតីតិ បទភាជនសមីបេ
អដ្ឋប្បត្តិយំ វុត្តា ឧបសម្បទាសម្មតិ ព្រាត្តិទុតិយាយ កម្មវាចាយ ន ទិន្នា
ហោតិ។

បញ្ចមំ ឧត្តានត្ថមេវ។

ទុតិយសិក្ខាមាណនិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦-១០. ទុតិយគិហិកតាទិនិសិក្ខាបទវណ្ណានា

ទសវស្សាយ គិហិកតាយ សិក្ខាសម្មតី ទត្វា បរិបុណ្ណាទ្វាទសវស្សំ
ឧបសម្បទេតុំ វុត្តិតិ។

សត្តមអដ្ឋមនវមទសមាទិ ឧត្តានត្ថានេវ។

ទុតិយគិហិកតាទិនិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

គត្តិនីវត្តោ សត្តមោ។

៨. កុមារិក្ខតវត្តោ

១៥. បឋមកុមារិក្ខតាទិនិសិក្ខាបទវណ្ណានា

សត្តបឋមា ទ្វេ មហាសិក្ខាមាណតិ គត្តិនីវត្តេ វុត្តា ទ្វេ សិក្ខាមាណា។
“សិក្ខាមាណ”ឥន្ទ្រេ វត្តញ្ញាតិ សម្មតិកម្មាទីសុ ឯវំ វត្តញ្ញា។ “គិហិកតា”តិ វា
“កុមារិក្ខតា”តិ វា ន វត្តញ្ញាតិ សចេ វទន្តិ, កម្មំ កុប្បតីតិ អធិប្បាយោ។

ចតុត្ថបញ្ចមាទិ ឧត្តានត្ថានេវ។

បឋមកុមារិក្ខតាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦-៨. វិយនធម្មាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា

វុដ្ឋាបនសម្មតិយា យាចិត្តាយាតិ ឧបសម្បទាសម្មតិយា យាចិត្តាយ។

សត្តមជ្ជមានិ ឧត្តានត្ថានេវ។

វិយនធម្មាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. សោកាវាសសិក្ខាបទវណ្ណានា

អាគច្ឆមាណតិ អាគច្ឆន្តិ។

សោកាវាសសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. អនុញ្ញាតសិក្ខាបទវណ្ណានា

តេសំ អត្ថិការំ អជានន្តិយាតិ (ចាចិ. អដ្ឋ. ១១៦៣) តេសំ មាតាទីនំ អត្ថិការំ
អជានន្តិយា។ អនុញ្ញាតសមុដ្ឋានន្តិ យំ វាចតោ, កាយវាចតោ, វាចាចិត្តតោ,
កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, តំ អនុញ្ញាតសមុដ្ឋានំ។ កេវំ?
អញ្ញានកម្មាទីសុ កេនចិទេវ ករណីយេន ខណ្ឌាសីមាយំ និសិដ្ឋា “បក្កោសថ
សិក្ខមាធំ, ឥធរេវ នំ ឧបសម្បទេស្សមា” តិ ឧបសម្បទេតិ, វេវ វាចតោ
សមុដ្ឋាតិ។ “ឧបស្សយតោ ឧដ្ឋាយ ឧបសម្បទេស្សមី” តិ វត្វា ខណ្ឌាសីមំ
គច្ឆន្តិយា កាយវាចតោ សមុដ្ឋាតិ។ ទីសុ ហំនេសុ បណ្ណាតី ជានិត្វា វីតិក្កមំ
ករេន្តិយា វាចាចិត្តតោ, កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ។ អនុដាណាបេត្វា
ឧបសម្បទនតោ កិរិយាកិរិយំ។

អនុញ្ញាតសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១១. ចារិកសិក្ខាបទវណ្ណនា

ធារុណាន្តិ ចាបំ។ បតិមាទេន្តន្តិ ឌីលោកេន្តិ។

ចារិកសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១២. អនុវស្សសិក្ខាបទវណ្ណនា

ឯកន្តរិកន្តិ ឯកេន វស្សេន អន្តរិកំ កត្វា។

អនុវស្សសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

១៣. ឯកវស្សសិក្ខាបទវណ្ណនា

មាតិកាយំ ឯកំ វស្សំ ទ្វេតិ ឯកន្តរិកេ ឯកេកស្មី សំវច្ឆេ ទ្វេ។ ឯកន្តរិកំ
វុដ្ឋាបេន្តិយាតិ ឥមស្មី វស្សេ ឯកំ, បុន ឯកន្តរិកំ ឯកន្តិ ទ្វេ វុដ្ឋាបេន្តិយា
អនាបត្តិ។

ឯកវស្សសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

កុមារិភូតវគ្គោ អដ្ឋមេ។

៩. ធម្មចាហនវគ្គោ

១-២. ធម្មចាហនាធិសិក្ខាបទវណ្ណនា

វុត្តលក្ខណ៍ ធម្មន្ត “ធម្មំ នាម តីណិ ធម្មានិ - សេតច្ចត្តំ, កិលញ្ញច្ចត្តំ,
បណ្ណច្ចត្តំ មណ្ឌលពទ្ធំ, សលាកពទ្ធំ” ឆ្ល (ចា.បិ. ១១៨១) វេ បទភាជនេ
វុត្តលក្ខណ៍ ធម្មំ។ តាទិសំ ហំនំ បត្វាតិ គច្ចកទ្ធមាទីសុ តំ តំ ហំនំ បត្វា។

ធម្មស្សេវាតិ កទ្ធមាទីនិ បត្វា ឧបាហានា ឱមុញ្ញាត្វា ធម្មស្សេវា ធារណំ។
ឧបាហានានំយេវ វាតិ គច្ចាទីនិ ទិស្វា ធម្មំ អបនាមេត្វា ឧបាហានានំយេវ
ធារណំ។

ទុតិយំ ឧត្តានត្ថមេវ។

ធម្មតាហានាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ក-៥. សង្ឃាណិអាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា

សង្ឃាណិន្ទិ កដិយំ អនុភវិតត្ថំ អាភរណំ។ តេនាហ “យំ កិញ្ចំ កដ្ឋបគ” ឆ្ល។

ចតុត្ថបញ្ចមាទិ ឧត្តានត្ថានេវ។

សង្ឃាណិអាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. វាសិតកសិក្ខាបទវណ្ណានា

គន្ធុវាសិតកេនាតិ គន្ធុបរិការិ តេន។

វាសិតកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧-១០. ភិក្ខុនិធម្មទ្គាបនាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា

គិលានាយាតិ (ចា.ច. អដ្ឋ. ១២០៨) អន្តមសោ មគ្គកមនបរិស្សមេនាបិ
អាពាធិកាយ។ អាបទាស្វតិ ចោរកយាទិនា សរីរកម្មនាទិសុ។

អដ្ឋមនវមទសមេសុ កិញ្ចា វត្តព្វំ នត្ថិ។

ភិក្ខុនិឡម្ពន្តាបនាទិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១. អនាបុច្ឆាសិក្ខាបទវណ្ណានា

ឧបចារំ សន្ធាយាតិ សមន្តា ទ្វាទសហត្ថបចារំ សន្ធាយ។

អនាបុច្ឆាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២. បញ្ញាបុច្ឆនសិក្ខាបទវណ្ណានា

អនោទិស្សាតិ “អមុកស្មី នាម ហ្មនេ បុច្ឆាមី” តិ វរំ អនិយមេត្វា កេវលំ
“បុច្ឆិតព្វំ អត្ថិ, បុច្ឆាមិ, អយ្យា” តិ វរំ វត្វា។

បញ្ញាបុច្ឆនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៣. អសំកច្ចិកសិក្ខាបទវណ្ណានា

បរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស បរិក្ខេបំ, អបរិក្ខិត្តស្ស ឧបចារំ អតិក្កមន្តិយា វា
ឌីក្កមន្តិយា វា តិ វត្ថុ បរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស បរិក្ខេបំ អតិក្កមន្តិយា វា
អបរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស ឧបចារំ ឌីក្កមន្តិយា វា តិ យថាក្កមំ សម្ពន្ធា វេទិតត្តោ។
អាបទាស្វតិ មហាគ្សំ សំកច្ចិកំ ចារុបិទ្វា គច្ឆន្តិយា ឧបទ្ករោ ឧប្បជ្ឈតិ, វរ្យចាសុ
អាបទាសុ។

អសំកច្ចិកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឆតុចាហនវគ្គោ នវមោ។

ឥតិ កម្ពុជវិវរណិយា ចាតិមោក្ខវណ្ណនាយ

វិនយត្ថមញ្ញសាយំ លីនត្ថប្បកាសនិយំ

ភិក្ខុនិចាតិមោក្ខ ចាចិត្តិយវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

អសាធារណសមុដ្ឋានវណ្ណនា

អចិត្តកានីតិ (សារត្ថ. ដ. ចាចិត្តិយ ៣.១២១២) “នច្ច”ន្តិអាទិនា អជានិត្វា
ធស្សនាទី ករោន្តិយា អាបត្តិសម្ភវតោ វត្ថុអជាននចិត្តេន អចិត្តកានិ។
លោកវជ្ជានីតិ “នច្ច”ន្តិអាទិនា ជានិត្វា ធស្សនាទី ករោន្តិយា អកុសលេនេវ
អាបជ្ជនតោ លោកវជ្ជានិ។ តេនាហ “អយំ បនេត្ថ អធិប្បាយោ”តិអាទិ
សចិត្តកានីតិ “ចោរី”តិអាទិនា វត្ថុ ជានិត្វា ករណោយេវ អាបត្តិសម្ភវតោ
សចិត្តកានិ។ ឧបសម្បទានីនំ ឯកន្តាកុសលចិត្តេនេវ អកត្តព្ភត្តា
បណ្ឌិត្តវជ្ជានិ។ “ឥធសចិត្តកាចិត្តកតា បណ្ឌិត្តិជាននាជាននតាយ
អគ្គហេដ្ឋា វត្ថុជាននាជាននតាយ គហោតព្ភ”ន្តិ វទន្តិ។

អសាធារណសមុដ្ឋានវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ចាជិទេសនីយកណ្ណំ

២. តេលវិញ្ញាបនាទិសិក្ខាបទវណ្ណនា

ចាឡិយំ អនាគតេសុ បន អជ្ជសុប័តិ ចាឡិមុត្តកេសុ សប្បិអាទិសុ
អជ្ជសុប័។

តេលវិញ្ញាបនាធិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឥតិ កម្ពុជវិភាគរណីយា ចាតិមោក្ខវណ្ណានាយ

វិនយត្ថមញ្ញសាយំ លីនត្ថប្បកាសនិយំ

ភិក្ខុនិចាតិមោក្ខ ចាជិទេសនីយវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១. បរិមណ្ឌលាធិសិក្ខាបទវណ្ណានា

សេឱយានិ ចេវាតិ បញ្ចសត្តតិ សេឱយានិ ចេវ។ “ភិក្ខុចាតិមោក្ខវណ្ណានាយំ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញា”តិ ឥមិនាយស្មា តាធិសំយេវេត្ថ អត្ថវិនិច្ឆ័យំ វិទូ វទន្តិ, តស្មាវិសុំ តេសំ អត្ថវណ្ណានា ន វុត្តា។ តត្ថ យា វុត្តា, សា ឥធាបិ វុត្តាយេវាតិ ទស្សេតិ។

បរិមណ្ឌលាធិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឥតិ កម្ពុជវិភាគរណីយា ចាតិមោក្ខវណ្ណានាយ

វិនយត្ថមញ្ញសាយំ លីនត្ថប្បកាសនិយំ

ភិក្ខុនិចាតិមោក្ខវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

និកមនកថាវណ្ណានា

យំ ចាតិមោក្ខស្ស វណ្ណានំ អារភិទ្ឋិ សម្ពុន្ទោ។ “មហាវិហារវាសីន”ន្តិ ឥទំ បុរិមបច្ឆិមបទេហិ សទ្ធិ សម្ពុន្ធិតព្ពំ, មហាវិហារវាសីនំ ចោរាណាដ្ឋកថាហិ វាតិ ច។ ចាឡិយត្ថញ្ញ កេវលន្តិ សកលំ ចាឡិអត្ថញ្ញ, ឧភតោវិភង្គញ្ញាតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឯត្ថាតិ ឯតិស្សំ កម្ពុជវិភាគរណីយំ។ យស្មា ន ហិ អត្ថតិ សម្ពុន្ទោ។ យន្តិ

យំ បទំ។ សីហឡដ្ឋកថានយន្តិ សីហឡមាតិកដ្ឋកថានយំ។ អដ្ឋកថាសារន្តិ
សីហឡមាតិកដ្ឋកថាយំ អត្ថសារំ, អថ វា វិនយដ្ឋកថាសុ អត្ថសារំ។ តេនេតំ
ឧស្សេតិ - សីហឡមាតិកដ្ឋកថាយំ អត្ថសារំ អាទាយ ឥមំ កម្ពុវិវាទណ្ហំ
ករោន្តោវិនយដ្ឋកថាសុបិ ឥធវិនិច្ឆយេ យោគក្ខមំ អត្ថសារំ អាទាយេវ
អកាសិន្តិ។

ឥនានិ សនេវកស្ស លោកស្ស អច្ចន្តសុខាធិកមាយ អត្ថនោ បុព្វំ
បរិណាមេន្តោ “យថា ច និដ្ឋិសម្បត្តា” តិអាទិកាថាទ្វយមាហ។
កល្យាណនិស្សិតាតិ កុសលនិស្សិតា។ សព្វសត្តានន្តិ កាមាវចរាធិកេនានំ
សព្វេសំ សត្តានំ។

និគមនកថាវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

និគមនកថា

ឯត្រាវតា ច -

១.

លន្តិស្សរោ យោវិជិតារិរាជោ;
រាជា បរក្កន្តភុជោ យសស្សី;
តិធាគតំ សីហឡមេករជ្ជំ;
អកា និកាយញ្ច តថា សមគ្គំ។

២.

បុរេ បុលតិម្ហី វរេ បុរាណំ;
មជ្ឈិម្ហី នាធាវតនាករាណំ;

អនន្តសម្បត្តិភក្តិរាមេ;
វរាចលុត្តង្គយរាមេ។

៣.

អភេជ្ជចាការសុគោបុរស្មី;
និរាគុលានេកគុលាកុលស្មី;
មុនិន្ទនាបង្ក្រវាសភូតេ;
យោលោចនានន្ទវហោវសន្តោ។

៤.

សុដុល្លិតញ្ជោរុហសាទុស័ត
បសន្ននិវេហិ ជលាសយេហិ;
សុបុប្ផិតានេកកកដម្ពដម្ព-
បុន្នាគនាគាទិហិ វាភិរម្មេ។

៥.

សុធាវនាតេហិ មនោហរេហិ;
ចាការបន្តិហិ ចគោបុរេហិ;
វិកិណ្ណាមុត្តាជលសន្និភេហិ;
វិលោកនីយេហិ សុធាតលេហិ។

៦.

កត្វាន ចាសាទសហស្សរម្មេ;
តហិ តហិ ប័តិករេវិហារេ;
មហាធមោជេតវនាធមោបិ;

សុសំយមាណំ យតិនំ អនាសិ។

៧.

យោ សាធុក្ខតំ ចតុបច្ចយញ្ចា;
គុណាប្បសន្នោ សមណោសុ តេសុ;
និច្ចំ មហោយំ វិយ វត្តយន្តោ;
យោជេតិ តេ គន្ធិវិបស្សនាសុ។

៨.

ការិ តេសុ វិហារេសុ, តេន តេសុ យសស្សីនា;
រម្មោ យោ បច្ឆិមារាមោ, បុច្ឆារាមាធិសោភិតតោ។

៩.

បរិវេណម្ហិ នាមេន, តហី ចោឡកុលន្តិកេ;
ចាសាទេ ធស្សនីយម្ហិ, វសន្តោ ករុណាបរោ។

១០.

សិស្សោ សសីករស្សច្ច-សីលាចារស្ស ធីមតោ;
សារិបុត្តមហាថេរ-មហាសាមិស្ស តាធិនោ។

១១.

ធីរាទេកគុណាយេន, ថេរេន សុចិវុត្តិនា;
វិនយដ្ឋិតិកាមេន, សុមេធនាភិយាចិតតោ។

១២.

សោ ពុទ្ធនាគត្តរោហំ, ភិក្ខុនំ បរមំ ហិតំ;

មហាវិហារវាសីនំ, យតីនំ សមយានុគំ។

១៣.

វិនយត្តាធិមញ្ញសំ, លីនត្ថស្ស បកាសនី;
មាតិកជ្ជកថាយេមំ, អកាសី សាធុវណ្ណានំ។

១៤.

សាយំ សុពោធា ពុធហវណ្ណានីយា;
សំវណ្ណានា សត្តសហស្សមត្តា;
និរាគរោន្តីវិនយម្ហិ មោហំ;
តមំ ចរន្តីសសិ ខេវភាតុ។

១៥.

អាកម្ពីមាណេន បរត្ថមិដ្ឋិ;
មហាត្ថសារំ សុវិនិច្ឆយញ្ច;
សំវណ្ណានំ សាធុ បកុព្ពតា យំ;
ចិតំ មយា បុញ្ញមនប្បក្ខតំ។

១៦.

បុញ្ញេន តេនាចិតទានសីល-
មយាធិនានេកវិជេន ចេវ;
សត្តា អនីយា សុខិនោ អវេរា;
បប្បេន្តុ សព្ពេ សុគតី សិវញ្ច។

១៧.

សទ្ធិ យថាបទ្កវមន្តវេន;

គតា ហិ លីនត្ថបធិបនីយំ;
តថា ជនានំ អបិ ធម្មយុត្តា;
មនោរថា សិទ្ធិមុបេន្ត និច្ចំ។

១៨.

កាលេ បវស្សន្តុ សទា បយោទា;
ធម្មន ចាលេន្តុ មហី មហិន្ទា;
សត្តា បសន្នា រតនត្ថយស្មី;
ធានាទិបុញ្ញាភិរតា ភវន្តតិ។

វិនយត្ថមញ្ញុសា លីនត្ថប្បកាសនីនាមិកាកម្ពុជវិវរណីអភិវដ្តិកា និដ្ឋិតា។

